VOL 4

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర భారతము.

భీష్మద్రోణపర్వములు.

చెన్నపురి.

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు

అండ్ సన్స్‌వారి

'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.

1926

విషయసూచిక.

భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

విషయము. పుట.

భీష్మపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

విషయము. | పుట

భీష్మపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

ద్రోణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

విషయము.		పుట.
ద్రోణపర్వము-చతుర్థాశ్వాసము.		
సాత్యకి మొగ్గరంబు సొరం దొడంగుట	..	234
జలసంధుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట	.	237
సుదర్శనుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట	...	239
దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాఱిపోవుట	...	241
దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి యోడుట	...	243
ధర్మరాజు భీముని నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁబుచ్చుట	...	245
భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁ బోవుట	...	247
దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱి నాడుట	..	248
భీమసేనుచేత శత్రుంజయాదికురుకుమారులు చచ్చుట	..	253
కర్ణుండు భీమసేను నవమానించి నీచోక్తులు పలుకుట		255
భూరిశ్రవుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి మడియుట	...	257
సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట	...	259
కర్ణుఁడు సాత్యకితోయుద్ధంబు సేసి యోడిపోవుట	...	261
కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	262
అర్జునుఁడు సైంధవునితలఁ దునుముట	..	264
ద్రోణపర్వము-పంచమాశ్వాసము.		
కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుకడ కరుగుచుండుట	...	267
సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట	...	268
ద్రోణుఁడు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట	...	270
భీమసేనుఁడు ధర్మదుర్మదదుష్కర్ణులం జంపుట	...	272
అంజనపర్వుం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట	...	274
భీమసేనునిచేత బాహ్లికుఁడు చచ్చుట	...	276
కృపాచార్యుండు కర్ణు నుపాలంభించుట	...	277
సోమదత్తుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట	...	280
పాండవకౌరవవీరుల ద్వంద్వయుద్ధము	..	282
కర్ణుఁడు సహదేవుని వింటికొపునం బొడుచుచు నవమానించుట	...	284
కర్ణదుర్యోధనులు దురాలోచనచేసి సాత్యకిం దలపడుట	...	286
అలంబుసుండు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట	...	288
అలాయుధాసురుఁడు ఘటోత్కచునితోయుద్ధముచేసి చచ్చుట	..	290
కర్ణుఁ డింద్రదత్తం బైనశక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట	..	292
విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట	..	298
ద్రోణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము	.	299
ధర్మజుఁడు ద్రోణునితోఁ నశ్వత్థామ చచ్చె నని యేనుఁగు నెపంబునఁ జెప్పుట	..	302
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు మృతుం డైనద్రోణునికంఠంబుఁ దునుముట	..	303
అశ్వత్థామపూన్కివలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట	...	305
ద్రోణుపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట	...	307
నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట	..	310
అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పుట	..	312
వేదవ్యాసమునీంద్రుఁ డర్జునకుఁ బరమేశ్వరమహిమ సెప్పుట	...	313

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

భీష్మపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సంపాదిపదాంబుజ
నాసాగ్రనివాసరసిక నాదామృతధా
రాసారరూప వేద
వ్యాసవ్యంజితవిహారహరిహరనాథా. 1

ధృతరాష్ట్రునికడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట

క. దేవా జనమేజయవసు, ధావల్లభుఁ డధికవినయతత్పరుఁ డై సం
భావించి కుతూహలమునఁ, దా వైశంపాయనునకుఁ దగ ని ట్లనియెన్. 2

క. ఒండొరుల గెలుచుతలఁపునఁ, బాండవులును గౌరవులును బాహాగర్వో
ద్దండత నెట్లు దొడంగిరి, భండన మెప్పాటఁ జెల్లె బరమమునీంద్రా. 3

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనుమోదరసార్ద్రహృదయుఁ డై యిట్లని యెఞ్
జనమేజయుమనమున సం, జనితం బగుకౌతుకంబు సఫలతఁ బొందన్. 4

వ పుణ్యక్షేత్రోత్తమం బయినయాకురుక్షేత్రంబున నారెండుదెఱంగులవారికట
కంబులును విడిసి కయ్యంబునకుఁ గాలుద్రవ్వనట్టిసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు
గొడుకులదుర్వినయంబునకు నిర్వేదనంబు నొంది సంజయద్వితీయుం డై చిం
తించుచున్నయెడకుం ద్రికాలవేది యగువేదవ్యాసుండు విజయంచేసి యమ్మహీ
పతి సేయునర్చనంబులం గైకొని యతని కి ట్లనియె 5

క. కాలం బగుటయు నృపులకు, నాలము సచుకూరె దీని కడలకు మది నీ
వాలోకింపఁగ వలసిన, [1]నే లోనికి దివ్యదృష్టి నిచ్చెదఁ బుత్త్రా. 6

చ అనుడు నతండు ఘోరముగ నన్నలుఁ దమ్ములుఁ [2]బోరుక్రూరతం
గనుఁగొనఁ జాల నేను వినఁ గా వలతుం దదనుగ్రహంబు సే
సినఁ గడు లెస్స యన్న ముని చిత్తమునం గరుణించి సంజయుం
బనిచె మహారణంబు పరిపాటిమెయిఞ్ సకలంబుఁ జెప్పఁగన్. 7

1 క. నీలోనికి దివ్యదృష్టి నించెద. 2 గ. పోరఁ గ్రూరతం.

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబు తెఱంగు వినిపింప నియోగించి యాసూత నందనునకు నారెండుదెఱంగులవారిదివారాత్రప్రవర్తనంబులు గనునట్లును రహస్యప్రకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోవృత్తంబు లెఱుంగునట్లునుం గా వరం బిచ్చి యతిశీఘ్రగమనంబు నొసంగి భారతసమరధరణిం దిరిగినను శస్త్రాస్త్రం బు లెవ్వియుం దాఁక కుండునట్టిప్రభావంబుఁ బ్రసాదించి దివ్యులయాలాపంబు లు రూపంబులుం దలంపులుం దేటపడునట్టిమహనీయబోధంబును గలుగ నను గ్రహించి యావైచిత్రవీర్యు నాలోకించి యిది ప్రాప్తకాలంబై వచ్చినభూప్రజా క్షయంబు దీనికి వగవం బని లేదు ధరోజయ తనుచు నిశ్చింతంబున నుండు మేనును గురుపాండవులకీర్తిఁ బ్రకటింపం గలవాఁడ నని యతని నాశ్వాసించి సాత్యవతేయుండు వెండియు. 8

క. మొగిళులు లేకయు నుఱుములు, గగనక్షోభంబు సేసెఁ గరిహయతతిఁ బె
ల్లుగ నశ్రు లురులఁజొచ్చెను, మృగములు పక్షులను బసులు మృగము లనీనెన్.

క. నలువురు నేవురు బిడ్డలు, గలిగెద రొక్కొక్కవనితగర్భంబున వా
రలు పుట్టినపుడ యాడుచుఁ, గలకల నవ్వుచుఁ జెలంగఁ గనియెద మెందున్. 10

తే. అర్కునుదయాస్తమయములయందుఁ గృష్ణ
కాంతి ఘోరకబంధంబు గప్పఁ జొచ్చె
నిందులాంఛనస్థితి దలక్రిందు గాఁగఁ
దోఁచు చున్నది ప్రజయెల్లఁ ద్రుంగ కున్నె. 11

వ. విశేషించియుం గౌరవనికేతనంబులఁ గేతనంబుఁ బొగలెగయుటయు నాయుధం బులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టు చున్నయవి కులక్షయంబును నానానరేంద్రనాశంబును నగు నుపేక్షింపందగదు దుష్పథవర్తు లగుదుర్యోధనాదికుమారుల వారించి నీతమ్ముని పాలతనికొడుకులకొసంగి శాంతి సేయుట మేలు మముబోంట్లమనంబులకుం బ్రియంబు గానియీరాజ్యంబు నీ కేటి కనిన విని యమ్మనుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కిట్లనియె 12

చ. హితమును ధర్మముం దలఁచి యిమ్మెయిఁ జెప్పితి రిట్లు మున్ను నా
సుతుల నయంబుమైఁ దఱిమి చూచితి [1]వారలఁ బంపు సేయ నేఁ
జతురుఁడఁ గాను బ్రాభవము సాలదు నాదెసఁ దప్పులేమి మీ
మతిఁ దలపోసి యీపలుకు మానుఁడు పాకము దప్పెఁ గార్యముల్. 13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డగి యట్లుండని మ్మింక నే మేనియుం జెప్పవలయునది గలదే యని పలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున గెలుపు దెలుపునిమిత్తంబు లడిగిన నమ్మునివరేణ్యుండు వహ్నులు హోమకాలంబునం బుణ్యగంధంబులతోఁ బ్రదక్షిణార్చు లగుటయు భేరీప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

1 క. వారలు పంపు సేయ రేఁ.

వాయువు లనుకూలవృత్తులు మనోహరప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి కొంచెంబు పెద్ద యన లేదు సమరంబున జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు పెనఁకువ లొప్ప వని చెప్పుదు నేను బోయి వచ్చెద నని చెప్పి సముచితప్రకారంబున నంతర్ధానంబు సేసెఁ దదనంతరంబ యక్కౌరవేంద్రుండు గొండొకసేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి సంజయున కిట్లనియె. 14

ఉ. భూమికిఁ గాఁగఁ బ్రాణములపోక దలంపక రౌద్రఘోరసం
గ్రామము సేయుచుండుదురు రాజులు దొల్లియు నెంతదీపొకో
భూమి మునీంద్రసంగతి సుబుద్ధము నీకు జగంబు నాకు నీ
భూమితెఱంగు సెప్పుము ప్రబోధనిరూఢముగా సమస్తమున్. 15

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నాయెఱింగినంతయు నెఱింగించెద భూతత్త్వప్రకారం బవధరింపుము. 16

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భూపరిమాణంబు సెప్పుట

తే. అధిప నానాప్రకారచరాచరంబు, లింద వేర్వేఱ జనియించు నింద పెరుఁగుఁ
బిదప నింద యడంగు నీపృథ్వి దాన, సకలమునకుఁ బరాయణస్థాన మరయ 17

వ. అదియునుంగాక వినుమాకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును నప్పులకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకం బైనగుణసముదయం బంతయుం గలదు గావున నిమ్మహాభూతంబు లేనింటిలోనం బృథివి యెక్కుడు దీనియున్నవిధంబు విశదించెద నాకర్ణింపుము. 18

సీ. ధాత్రీశ మేరువు దక్షిణంబున సుదర్శన మనునభిధానమునఁ బ్రభూత
విస్తార మై రెండువేలు నేనూఱుయోజనములపొడువునై సరసమధుర
విపులశాశ్వతఫలవితతిసమేత మై యొక్కజంబూతరు వొప్పి యుండు
దానిపండులు మహీస్థలి మహారవముగ ననిశంబుఁ బడి రాలి యవియుచుండు

ఆ. వానిరసము పొంగి వాహినీమూర్తి నన్నగమునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ
నొరసికొనుచుఁ దిరిగి యుత్తరకురుభూములందుఁ జొచ్చి పాఱు నంబుధికిని.

వ. జంబూనది యనం బరఁగినయాతరంగిణినీరు సోఁకినచో నెల్లను సువర్ణంబగుటం జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం బనునామంబునుం గలిగెఁ దదీయజలపానంబు సేసినమానవులకు ముదిమియుం దెవులును దప్పియు లే దని చెప్పుదు రయ్యేటి పడమటం బెరిఁగి పఱపు గలిగి శరనిధిచందంబున జంబూషండంబు గాఱుకొనుచుండు నింతటికిం గారణం బయిన యాజంబూవృక్షంబు పేర నీద్వీపంబు జంబూద్వీపంబును సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రముద్రితం బయి పొలుచు నద్దీవియందు. 20

సీ. నిడుపునఁ దూర్పును బడమర నై రెండుగడలు నంభోనిధి గదిసి యుండు
రత్నమయంబులు రమణీయములు సాధ్యసిద్ధచారణగణసేవితములు
నై హిమాచలమును నావల హేమకూటంబును నట నిషధంబు నొప్పు
లలితంబు లై నసీలశ్వేతశృంగవంతంబులు క్రమమునఁ దనరి పొలుచు
ఆ. [1]విపులమూఁటి కవల నవులయమ్మూఁటికి, నివలఁ దేజరిల్లుదివిజనగము
గమలకర్ణికానుకారి యై కాంచనమణిమయత్వమహిమమహిత మగుచు. 21
తే. అతిదృఢం బగుపాఁతు పదాఱువేల, యోజనము లండ్రు దానికి రాజముఖ్య
యిందు మెనుబదినాలుగువేలయోజ,నంబు లని హేమధాత్రీధరంబుపొడవు. 22
వ. ఇవ్విధంబున భూమధ్యంబున నున్న యమ్మేరుమహీధరంబున దేవతలును దేవము
నులును గంధర్వకింపురుషాదిదేవయోనులును దేవేంద్రప్రముఖదిక్పతులును
బరమేష్ఠియుం దత్తత్ప్రదేశంబులఁ బుణ్యవర్తనంబులం బరమసుఖంబు లను
భవింతు రుత్తరతటంబునం గర్ణికారవనంబున గౌరీసమేతుం డై సిద్ధగణంబులు
పరివేష్టింప విశ్వేశ్వరుండు విహరించుచుండు. 23
క. తొమ్మిదిఖండములై వర్షము లనం జాల నొప్పెసఁగుజంబూద్వీ
పమ్మున జనపదములు విను, మమ్మహితాంశములు దెలియ ననువర్ణింతున్. 24
వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబు మధ్యమం బై రావతవర్షం బన నొప్పు శ్వేత
పర్వతశృంగవంతంబులనడుము హైరణ్మయవర్షం బనం బొలుచు నీలశైలోత్తర
దక్షిణదేశంబులు క్రమంబున రమణకవర్షంబును నిలావృతవర్షంబును ననం జెలు
వమరు మేరువునకుం బ్రాచ్యప్రతీచ్యంబు లగుభాగంబులు వరుసన భద్రాశ్వవర్షం
బును గేతుమాలావర్షంబును ననం బొగడొందు హేమకూటోత్తరభూమి హరి
వర్షం బన నెగడు హిమవంతంబు నక్కడయు నిక్కడయు నొలిన కింపురుష
వర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు నిట్లున్న దీనియందు 25
క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి మహీరమణ యుదీచ్యము లని యెక్కుడు బలస
త్త్వారోగ్యాయుస్సుఖపుణ్యారంభగుణంబు లంత కంతకు నరయన్. 26
వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సమస్తద్వీపంబులు సకలజలనిధులు నున్నపరిపాటి
యుం బ్రమాణంబులు బ్రకాశంబుగ నెఱిఁగింపు మనుటయు సూతసూనుండు
జంబూద్వీపవిష్కంభంబు కొలఁది యెనుబదివేలు నాఱునూఱుయోజనంబులు దీని
రెండంతలు దొడంగి లవణేక్షురససురాఘృతదధిక్షీరశుద్ధజలమయంబు లయిన
మహార్ణవంబులవిష్కంభంబులు క్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టియై యుండుఁ
బ్లక్షద్వీపశాల్మలద్వీపక్రౌంచద్వీపకుశద్వీపశాక ద్వీపపుష్కరద్వీపంబులవిష్కంభం
బులును జంబూద్వీపవిష్కంభద్విగుణప్రమాణంబు మొదలుగా నొలి నొకటికొ
కటి యినుమడియై యుండు నయ్యాఱుదీవులును జంబూద్వీపంబుకంటె నెల్లదా

1 క. విపులమూఁటి కవల నవులమూఁటి కివలఁ, దేజరిల్లుచున్నదివిజ.

నను బొగడ్తవడి యనేకపర్వతంబులనునానానదులనుబహుజనపదంబులను నొప్పి
వరుస నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబు లై యుండు నింతకుం గర్తయు
భర్తయు హర్తయు నై దుగ్ధాంబుధియుత్తరంబునం గనకమయం బై యష్టచక్రం
బును బ్రభూతభూతయుక్తంబును మనోజవంబును నగుమహనీయశకటంబున
వినోదపరాయణుం డై నారాయణుండు వికుంఠనిధానుం డగుచు వైకుంఠాభి
ధానంబున విఖ్యాతుం డై విహరించుచుండు నని చెప్పుటయు నతండు 27

క. భారతవర్షమునం గాఁ, గౌరవులును బాండవులును గాంక్షం గడుఁ బె
ల్లై రాసి యొండొరులతోఁ, బోరం దెగి రిట్టిలుబ్ధబుద్ధులు గలరే 28

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి సంజయుం డి ట్లనియె 29

ఆ. అధిప పాండుసుతుల కరయంగ నతికాంక్ష, లేదు లుబ్ధబుద్ధి నీదుసుతుఁడు
శకునికఱవు విని యసన్మార్గవృత్తికిఁ, జొచ్చి యిట్టియెడరు దెచ్చికొనియె 30

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గలవిశేషంబులు సెప్పుట.

క. తమతమదేశంబులకై, మిముఁ గొని పాండవుల గెలుచుమెయికోలున భూ
రమణులుఁ గొందఱు వచ్చిరి, సమగ్రసఖ్యమునఁ గూడుచందమునఁ దగన్. 31

తే. వారి నన నేల తొల్లియు వసుధకై య
నేకనృపతులు [1]పోరాడి రిట్లు నేల
[2]వ్రాలి కాదె భగీరథరఘుయయాతి
నహుషముఖ్యులు విశ్రుతోన్నతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబున యుదారవిభూతివిలాసంబున కాసపడి యీాసునం బెనంగకుండు
దురె దీనివిస్తారంబు విను వివరించెద 33

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తిమంతంబు నావింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర మన మహేంద్ర
మనఁగ ఋక్షవంత మన సహ్య మన నిండుఁ
గులనగంబు లేడు వొలుచు నధిప. 34

వ. వీనియందు వివిధమణిగణంబులు సమకూర్ప వచ్చు నవిన ఖనివిశేషంబులు సెప్ప
నేల మఱియు నుపమహీధరంబు లనేకంబులు గలిగి యుండు వానియందు. 35

క. ఇనుమును రాగియుఁ దగరం,బును వెండియుఁ బసిఁడియుం బ్రభూతము లై పే
ర్చినసిరిఁ జేయఁగ నొప్పెడు, ఖను లెడ నెడఁ బెక్కు గలవు కౌరవనాథా. 36

క. వెండియు ధనార్జనంబులు, గొండలవలనన ఘటించికొన నగు నేర్పుల్
దండితనంబును బాడియు, నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి యున్న ట్లయినన్. 37

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు
యమునయుఁ దమసయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్మదయు

1 చ. పోరాడ రెట్లు. 2 క. వ్రాలఁ గాదె.

బాహుదయును సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయుఁ దామ్రపర్ణియు
ననుమహానదులు వఱియు ననేకసరిద్విశేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానా
ముఖంబుల ధనధాన్యసంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు. 38

క. ఎడ నెడఁ బఱపై యొప్పెడి, యడవు లనేకములు వానియం దర్థము నే
రెడువెరవులు పెక్కులు సొ,ప్పడి యుండు నయంబుతోడిబలిమి గలిగినన్. 39

వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర వత్స మత్స్య మగధ మళయాళ కళింగ కుళింగ కుకుర
కొంకణ టెంకణ త్రిగర్త సాముద్ర సాళ్వ శూరసేన సుదేష్ణ సుహ్మ కురు
కరూశ కాశ కోసల యవన యుగంధ రాంధ్ర సింధు చేది చోళ పుళింద పుండ్రక
పాండ్యాభీర సౌవీర సౌరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర విదేహ విదర్భ ద్రవిళ దశార్ణ కర్ణాట
గౌళాంగ వంగ మరాట లాట బాహ్లీక బహుదాన కిరాత కేక యాశ్మంతక
కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేరళ మాళవ నేపాళ ఘూర్జర కుంత లావంతి
కానూపాదిజనపదంబులు సమస్తవస్తుసంపత్సంపాదనంబు లయినగుణవిశేషం
బుల వెలసి పురుషార్థంబు లగుధర్మార్థకామంబులకుం గారణంబు లై కమనీ
యంబు లగు చుండు. 40

క. విధికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున దయతోడిపాడి నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగ డొం,దిన రాజున కుర్వి గామధేనువు గాదే. 41

ఆ వెరవు లావుఁ గలుగునరనాథు లింతదే, శంబు గలదు తమకుఁ జాలు ననరు
దండ్రి బిడ్డ యన్నదమ్ముఁడు నాకెత్తి, పోయి పోటులాడి పుడమిఁ గొంద్రు. 42

క కావునఁ గౌరవపాండవు, లీవసుధకు నై పెనంగు టగ్గే దైవం
బేవంక వ్రాలె వారిక, పోవుం గా కిది నరేంద్ర పోగులకు మింకన్. 43

వ అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయుతో నీవింక సంగరంబుఁ జూడం బొమ్మని
సముచితంబుగ వీడుకొలిపినం బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యతండు
కతిపయదినంబులకుం జనుదెంచి తగినతెఱంగునం గాంచి. 44

క. కొడుకులదెస నెవ్వగఁ జే, డ్పడి వందిరి యున్న యానృపాలునడుగులం
బడి భీష్మపాటు సెప్పుచు, నడలి కరుణనాద మెసఁగ నాక్రందించెన్. 45

వ. అయ్యేడ్పుతో ని ట్లని విలాపంబు సేయు. 46

సీ. ఆత్మయోధుల కెల్ల నాధార మగునట్టి తనకు నస్త్రంబు లాధార మయ్యెఁ
బరశురామునకు మేల్సరి యైనతనయందుఁ గలిగె భంగంబు శిఖండిచేత
జనపతి దను నచ్చి మును జూచ మొనరించెదాను గయ్యంపుజూదమున నోడెఁ
దనయార్పు ఘలుఁగునఁ దలఁకువైరులు వొంగ నొఱలుచు నేలకు నొఱగె నేఁడు

ఆ. తీవ్రబాణజాలదీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయసైన్యబహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబు [1]లోలి వినోదించి, యధిప భీష్మభానుఁ డస్తమించె. 47

1 అ. లోలి మై విరియించి.

క. పదివేవురు రాజులు దన, కెదిరి పొలిసి దా శిఖండి యేమిటివాఁ డై
తుదిఁ బోయి తన్ను నాజిం, గదియుచుఁ బొలియించె నియతిఁ గడవఁగవశమే
తే. చాపవక్త్రుండు భల్లదంష్ట్రావితాన, ఘోరమూర్తి నారాచనఖుండు ఖడ్గ
జిహ్వికాభీషణుఁడు నరసింహమూర్తి, గాక కేవలనరుఁడె గంగాసుతుండు. 49

ధృతరాష్ట్రుఁడు భీష్మమరణంబు విని పలవించుట.

వ. అని సంజయుండు పలవించుపలుకులకుఁ జిత్తంబు జల్లనియొల్లంబోయిమూర్ఛిల్లి
కొండొకసేపునకు శిశిరవిధానంబుల సేద దేఱి ధృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరంగ
గద్గదకంఠుం డై. 50
క. దేవాసురవరు లొక్కటి, యై వచ్చినఁ జిక్కనలుచు నాహవమున నా
దేవవ్రతుఁడు శిఖండిశ,రావలిపా లయ్యె నేమి యనఁ గల దింకన్. 51
ఉ. అంచితతాలకేతుకిరణాళి మెఱుంగులు గాఁగ మౌర్వి మ్రో
యించుట గర్జచందముగ నేచి విరోధిదవానలంబు మా
యించు శితాస్త్రవర్షమున నిట్టిది భీష్మమహాభ్ర మెట్లడం
గించెనొకో శిఖండి యనుకృత్రిమవాయువు దాఁకి దైవమా. 52
తే. పెరిఁగి పాండవాంబుధి వెల్లివిరిసినపుడు, నిలువ నిమ్మగుదీవిగా నిన్నుఁ దలఁచి
యుండ నత్యంతతుచ్ఛశిఖండిపల్వ, లాక్రమంబున మునిఁగితే యకట తండ్రి 53
ఉ. వీరరసాంబుపూరమును విశ్రుతబాహుమహోగ్రసత్త్వముం
జారుగదాధ్వజాచలవిశాలము నంబకజాలవీచికా
స్ఫారము నైనభీష్ముఁ డనుసాగరముం గడవంగ నీఁదఁగా
నేరమి యెట్లొకో కలుగ నేర్చె శిఖండికి నేమి సేయుదున్. 54
తే. అంబకై పూని వచ్చి బలాధికుండు, జామదగ్న్యుండు సాధింపఁ జాలకున్న
వాని భీష్ముఁ బాండవులకై పూని వచ్చి. కడిమి సాధించి తౌర శిఖండి పోర. 55
క. ఆశౌర్యం బాసత్త్వం, బాశీలం బాపరాక్రమాభీలత్వం
బాశుద్ధవ్రత మెందు న, నాశము లసి భీష్ముఁ బెద్ద నమ్మితిమి గదే 56
వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి యాసూతనందనుచే సేతం గిలించి. 57
సీ. అతఁడు నొచ్చినతఱి నడ్డంబు [1]సొచ్చెద మని వచ్చువారు లేరై రె యచట
నడరి పోరాడక యన్నియక్షౌహిణు లొప్పరికించె నెయ్యొకనిఁ గలన
నతని నోర్వఁగఁ జాల మని నిశ్చయించితి మంతకు నోపెనే యరిబలములు
ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును ద్రోణసుతుండును శల్యుండుఁ గ్రేడించి చనిరె యపుడు
తే. పాండుసుతులు శిఖండియుఁ జండశక్తి, మెఱయ నొక్కొటఁ బైఁబడ్డ వెఱచి తాత
విడిచి నాపుత్త్రు లందఱు విఱిగి యడవిఁ, గలిసిరొకొ యాతనికిఁ బడవలసె నకట.
వ. దేవవ్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కినయంతవట్టునుం [2]దెగియెన కాఁ దలంచెద
నని మఱియు ని ట్లనియె 59

1 వచ్చెద మని 2 దెగినయదియకా.

సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ జంపి రాజ్యము సేయ సమ్మతించి
తొడరినపాండుపుత్త్రులకును దైవంబుఁ దోడయ్యె ధర్మంబు గీడుపఱిచి
పరఁగి యధర్మంబు పెరిఁగినట్లున్నది వార లాతనిఁ గూల్చి వసుధఁ గొనఁగ
నిశ్చయించుట గడు నిష్ఠురత్వము దానికంటెను బాపంబు గాదె మనకు
తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చు టోర్చి, సంపదకుఁ గాఁ బెనంగినచంద మరయఁ
గులములం దెల్ల నీరాచకులము సాల, బెట్టిదం బిక్కులంబునఁ బుట్ట నగునె 60
వ. అని పలుమాట లాడి వెండియు. 61
ఆ. మగఁడు లేనిమగువమాడ్కి గాకున్నె నా, సేన భీష్ములేమిఁ జేసి నేఁడు
కురుకుమారు లెంత గుందిరో యెవ్వరే, మైరో యింక నెట్టు లగుదు రొక్కొ.
క. రాజులు మంత్త్రులు నని యెడు, నాజూదరు లాత్మ నేమి యని తలఁచిరో యే
మోజం [1]బలికిరొకో తమ, రాజికి నిట మీఁద నెవ్వ రాధారంబో. 63
వ. అని పలికి సంజయుకరంబు విడిచి కయ్యం బెయ్యెడం బొడిచిరి పదిదినంబులు
నుభయబలంబులవారలు నెవ్విధంబున మోహరించి రెవ్వ రెవ్వ రెప్పు డెవ్వ
డేమి సేసి రిన్నాళ్లు గాంగేయుఁ డెబ్బంగులసంగరంబు సేసెఁ దుది నెత్తెఱంగునం
దెగియె నంతయు వివరించి పరిపాటిం దేటపడం జెప్పుము. 64
ఉ. నెట్టన యాపగాసుతుఁడు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్న నా
కట్టెఁడివీను లేమి వినుకాఱియ కౌర్వపు దుర్వినీతికిం
బుట్టినయిల్లు నై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
దిట్టఁడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా విన నేర్తు సంజయా. 65
వ అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లనియె. 66
ఆ. అధిప నీవు సెప్పినట్టిద నీయవినీతిఁ జేసి ధర్మనిరతు లైన
పాండుసుతుల కన్ని పాటులు వాటిల్లె, నింత దెచ్చికొట్టి వంత సేసి. 67
క. కీ డొనరించినవారికిఁ, గీ డగు టరుదయ్య మేలు గీ డేమియు నీ
వాడక విను ననుఁ గయ్యముఁ, జూడఁగఁ బుచ్చుట వినంగఁ జూచియ కాదే. 68
క వేదవ్యాసమునీశ్వరు, పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి భక్తిరసైకా
స్వాదనసుకరానందో, త్పాదనదివ్యమతి నగుచుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 69
వ అనిన నాంబికేయుండు నట్లు కాక యెఱింగింపు మనుటయు సంజయుండు. 70

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భారతయుద్ధంబు సెప్పఁ బూనుట.

ఉ. ప్రాంశుఁ బయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్. 71

1 బోదురొకో తమ, రాజికి.

వ. అని పలికి పారాశర్యుం జిత్తంబున నిలిపి నమస్కరించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె.
క. వినినదియును నెయ్యెడ నేఁ, గనినదియును మునికృపం బ్రకాశంబై తోఁ
చినయది యును విశదంబుగ, వినిపించెద మొదలుకొని సవిస్తారముగన్. 73
వ. ఆరాత్రి నిన్ను వీడుకొని వనదండునకుం జని నీకొడుకునగరు సముచితప్రకా
రంబునం బ్రవేశించినప్పు డతండు గాంగేయాదికౌరవులును దగురాజులును
బరివేష్టింపం బరిమితస్థానంబున నుండ నేనునుం బొడసూపి యతనియాదర
ణంబు వడసి కొలిచి యుండితిం బదంపడి సమరవిషయంబు లైనసంభాషణం
బులసమయంబున నమ్మేదినీశ్వరుండు దుశ్శాసనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 74
ఆ మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమునకుఁ
గయ్య మయ్యెఁ బెద్దకాలమేని
యెదురుచూచు చుండ నొదవె నివ్విధ మిందుఁ
బూని చేయ వలయుదాని వినుము. 75
క. కన్నాకు మనకు భీష్ముం, డిన్నరవరుఁ గావవలయు నెమ్మెయి నైనం
దన్నుం గాచిన నితఁడు జ, గన్నుతముగ రణమునం బగఱ నడఁగించున్. 76
ఆ. ఎల్లవారిఁ గాచు నితఁ డని యెప్పుడుఁ, దలఁతు మితనిఁ గావవలయు టేమి
[1]యని తలంచెదేని విను మిందఱకు నివి, వినఁగ వలయునట్టిపని కుమార. 77
వ. సత్యవ్రతుం డగునిమ్మహానుభావుండు. 78
క. వినుఁ డన్యు లెవ్వరును నా, మునుముఁ బడి బ్రదుక రాలమున నేను శిఖం
డిని నోర్వఁ జాలఁ జుండీ, యని మనయుద్యోగవేళయప్పుడ చెప్పెన్. 79
ఉ. ఏమఱి రక్ష సాలనిమృగేంద్రుని నక్కయుఁ గోలుపుచ్చు సం
గ్రామములోనఁ గ న్కలిగి కానక తక్కిన నాశిఖండిచే
నీమనుజేంద్రుఁ గోల్పడమె యిట్టిది గోల్పులి నిద్రవోవ ను
ద్దామబలంబులై గొఱియ దాఁకి వధించినయట్టు లుండదే. 80
క. కావున నీయుద్భటరథి, కావలి నివ్విభునిఁ గాచునట్లుగఁ బనుపం
గావలయు మీర లందఱు, నేవలఁ జూచిన శిఖండి యెదురుం డెవుడున్. 81
వ అని నియమించి కొలువు విరిసి చని యుచితవిధంబున నుండె నంతఁ బ్రభాతం
బగుటయు నమ్మహీపతి పడవాళ్లం బనిచి బలుమానిసులను బలంబులను
బవరంబునకు వెడల నియోగించిన శంఖదుందుభిప్రముఖమంగళతూర్యనిస్వనం
బులను నయ్యైసాధనంబులు సుగుకట్టి సముచితపరివారంబునకుం జెప్పెడు
దొరలపలుకులగంభీరనాదంబులను గట్టుఁబట్లకడలఁ దిగిచినం జెలంగుకరితురం
గంబులబృంహితహేషితఘోషంబులను బూన్పం దిగుచు రథంబులనేమిస్వనం
బులను బెలుచ నొండొరులం బిలుచుపదాతులయెలుంగులవిపులధ్వనులనుం

[1] క. యనియెదేని తెలియ విను.

భేర్చినమహారవంబున శిబిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహార్ణవంబును శ్రేణి
సేయుచుండ సూర్యోదయం బైన సైన్యంబులు సెలంగుచు వెడలునప్పుడు 82

తే. కనకభూషణజాలంబుకతన గజము, [1]లెరవళులు వోవుకొండల నెనసి యొప్పె
వల్గనంబుల హేషలవలన నబ్ధి, ఘనతరంగంబు లనఁ దురంగములు వొలిచె. 83

క. అరదములు నవరణలతోఁ, బర పై యొక్కొక్కయూరిపనవున నరిగెం
బరుసనిపలుకుల నాకృతి, పరుషత నసురాలివోలె భటతతి మెఱసెన్ 84

వ. అట్టియెడ. 85

మ. పరిధానంబును దేరు నశ్వములుఁ జాపంబుం బరిస్ఫీతవ
జ్రరుచివ్యాప్తసువర్ణతాళమయచంచత్కేతువుం గర్మముం
గర యొప్పం దెలు పాఱు [2]వెల్గొడుగుతో గంగాసుతుం డాసుధా
కరు డుంబోలె వెలింగె దర్ప మెసఁగం గౌరవ్యసైన్యాబ్ధికిన్. 86

సీ. కాంచనమయవేదికాకనత్కేతనోజ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పఁ గలశజుండు
గనకగోవృషసాంద్రకాంతికాంతధ్వజవిభవవిలాసంబు వెలయఁ గృపుఁడు
మణిసింహలాంగూలమహితకేతుప్రభాస్ఫురణంబు మెఱయంగ గురుసుతుఁడు
రత్నశిలారశ్మిరాజితకదలికామహిమ శోభిల్లంగ మద్రవిభుఁడు

తే. వెడలి తమతమచతురంగవితతు లెల్ల
నుచితగతి నాల్కొనంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభృతోత్సాహు లగుచు
నగుచుఁ దగుమాట లాడుచు నడిచి రెలమి. 87

క. సమరక్రీడానన్నా, హము లొప్పగఁ దక్కఁ గలుగునట్టివారలు ద
ర్పము పల్లవింప వెడలిరి, తమతమకేతువులు గ్రాల ధరణీనాథా. 88

వ హా రెవ్వ రంటేని వినుము. 89

క. కల్పితదృఢచతురంగా,నల్పం బై గండు మిగిలి యాదవబల మా
కల్పోజ్జ్వలతఁ గొలువ నవి, కల్పుఁడు గృతవర్మ సనియె గాఢస్ఫూర్తిన్. 90

క. రథములు దఱచై చెలు వగు, పృథుసైన్యముతోడ బంధుబృందముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహా, రథుఁడు జయద్రథుఁడు వొలిచెఁ బ్రస్ఫురితగతిన్

మ. చలదుర్వీధరలీలఁ గ్రాలుమదవత్సామోద్భవస్తోమ మ
గ్గలమై యేచినసేన లొప్పఁగ దిశల్ గంపింప విందానువిం
దులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగదత్తుండుం భవత్సేనయో
ధులకుం గన్నులపండువై నడచి రుత్తుంగాంగసంరంభులై. 92

క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు, దడములుఁ బెక్కైనబలవితానముఁ దగుమై
నడపించుచు మెలుపున సం,గడములతో నరుగుశకుని గడు నొప్పారెన్. 93

1 అ. లెరవళుల ప్రోవు. 2 అ. మేల్గొడుగు.

మ. తనతోఁ గాల్వురు సాలఁ గల్గుబలసంతానంబుతోఁ బ్రీతిఁ బు
త్రుని వీరోత్తము సోమదత్తు విలసద్దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ బౌ
త్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు నింద్రుం గ్రేణి సేయంగ నే
చిన వెంపొప్పఁగ బాహ్లికుం డరిగె నిశ్చింతంబునం బోరికిన్. 94

వ. కాంభోజరాజగు సుదక్షిణుం డక్షీణవిభవంబున వెడలె మఱియుం గోసలపతి యగుబృహద్బలుండును మాహిష్మతీపురనాథుం డగునీలుండును త్రిగర్తేశ్వరుం డగుసుశర్మయు నసురేంద్రు లగునలంబసహాలాయుధులును సాల్వసౌవీరశూరసేనాభీరయవనవసుధాధిపులును లోనుగా ననేకదేశాధీశు లాత్మీయచతురంగబలసమన్వితులును నిజధ్వజవిరాజమానులును నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును నయి సంగరకౌతుకంబు మొగంబులం దొంగలింప నరిగి రివ్విధంబునం బదియక్షౌహిణులు నడవం బదునొకొండవయక్షౌహిణితోఁ గురుక్షోణీవల్లభుండు విస్ఫురితభూషణభూషితం బైనగంధసింధురంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెఱయం దొడవులం దఱచైనవజ్రంబులయుద్దామంబు లగుదీధితిస్తోమంబులును జామరంబులుం గలయం బొలయ బహురత్నప్రభావిభాసితం బయినభుజంగకేతనంబు గ్రాలఁ గెలంకులదుశ్శాసనదుర్మర్షణవివింశతివికర్ణాదు లగుసోదరులువాహన[1]వల్గనంబులు మెఱసి మెఱుఁగారుతమతమసిడంబు లుల్లసిల్లం జెలువు మిగిలి చనుదేరం జనియె నిట్లు కౌరవసైన్యంబు గూడికొని కోదండగదాదండకుంతతురికాముసలముద్గరతోమరపరశుభిండిపాలశూలప్రముఖనిఖిలహేతివ్రాతంబులనుభర్మపరికర్మనిర్మాణశోభితవర్మంబులను వివిధవర్ణవిచిత్రతనుత్రాణంబులను మణిగణోజ్జ్వలజ్వాలాజటిలకేతనంబులం బరమాభీలసుందరసమ్మర్దం బయ్యె నట్లున్నయప్పుడు. 95

తే. అమరుతొడవులవజ్రాంశు లంచపిండు, కరణి హరినీలములఁ బేర్చుకాంతియళుల
పగిది మాణిక్యరుచి పద్మభంగి మెఱయఁ, గురుబలంబు గెందామరకొలనిఁ బోలె.

వ. అట్టియెడ భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో ని ట్లనియె.

భీష్ముఁడు నిజయోధుల కెల్ల నుత్సాహంబుగాఁ దెగువ సెప్పుట.

క. ఆరయ వివృతస్వర్గద్వారము రాజులకు నాహవం బందు మహో
దారులు దొల్లియు నరిగిరి, మీ రీమార్గమున నడవ మెయికొను టొప్పున్. 98

క. ఇంటం దెవులునఁ జచ్చుట, కంటెను బాపంబు లొండు గలవె నృపులకున్
[2]బంటకలను పొలిగల నిది, గంట నిధానంబు గంట గాదే మనకున్. 99

తే. అనిన విని వార లందఱు నగ్గలికలు
నెఱయుమాటలఁ దనతన తెఱఁగు మెఱయ
బహువిధంబుల నతనికి బాస యిచ్చి
యేచి నిజసైన్యములలోని కేఁగి రధిప. 100

1 ఛత్రంబుల. 2 బంటకలనఁ బొలిగలనిది; బంటయి పొలిగలన దివిని.

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి తదీయసంగరసమ
యంబునఁ గర్ణుండు పుత్త్రమిత్త్రామాత్యబంధుసహితంబుగాఁ గయ్యంబునకు
రాకుండం గలవాఁ డని తేటపడం బలికిన 101

క. చలముకొని యొరుల నుడువుట, బలియుం డై తెంపు సేసి బవరమునకుఁ దాఁ
[1]దెలియుటగాదే యని కురు,కులముఖ్యుఁడు వొంగి యతనిఁ గొనియాడెఁ దగన్.

వ. ఇట్లు పితామహునెత్తికోలునకుం జిత్తంబు వికసిల్ల ననుజసహితంబుగా నతనిం
బరివేష్టించి యన్నరపతినిబిడచారుసన్నాహంబుగా నుచితవ్యూహంబమర్ప మని
యతనికిం జెప్పిన నతండును బడమరమొగం బయి తానును ద్రోణుండును
దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలుచుండ ముందఱ నిలిచి వలపటఁ
గృపాశ్వత్థామలును దాపటం గృతవర్మమద్రేశ్వరులును వెనుక బాహ్లీకసోమదత్త
భూరిశ్రవసులును నడుమం గురుకుమారసమేతంబుగా నమ్మహీనాథుండును నతని
యగ్రభాగంబున నర్జునుఁ జంపుదుము చత్తు మింతియ కాని యొండు లే దని
[2]శపథంబులు పలికి సంశప్తకు లనం బ్రఖ్యాతు లయినసుశర్మ మొదలుగాఁ గలపది
వేవురురథికముఖ్యులును గలయ నెడనెడం దక్కినయోధవీరులును నిలుచునట్లుగా
నియమించి తగ నయ్యైసైన్యంబుల కేనుంగు లేనుంగుల కరదంబులు నరదం
బులకుం దురంగంబులుఁ దురంగంబులకు విండ్లవారు విండ్లవారికి [3]సద్ధాయుధులు
నడ్డం బగు తెఱంగున నిలువ నియోగించి మానుషవ్యూహంబు సమకట్టిన
నెన్నండును నిట్టి దృఢవ్యూహంబు గనియును వినియు నెఱుంగ మని యెల్లవారు
నచ్చెరువునం బొరయుచుఁ బ్రియంబందుచుండిరి బృందారకప్రముఖదేవయోను
లును దివంబున నున్నపురాతనధరారమణులును భారతరణంబు గనుంగొను
కుతూహలంబున వివిధవిమానారూఢు లై యేతెంచి రంతకు మున్న యక్కడ.

పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట

సీ. ఏనికమదమున కెలయు తేఁటుల మొత్తములు వెలిగొడుగుల చెలువు గొలుపఁ
దురగఖురోద్ధూతధూళి యప్సరసల [4]చిన్నిపువ్వులతోడఁ జెలిమి సేయఁ
గేతనంబులమణివ్రాతంబురోచులు రవికిరణంబుల నవలఁ ద్రోవ
జైత్రభేరులమహాస్వనములు సకలపర్వతములఁ బ్రతివిరావముల నీన

తే. నంబరము రథఘోషభీమాభిరామ, కింకిణీగణఝుణఝుణత్కృతిమయముగఁ
బటుపదాతిహేతిప్రభాపటలి యెల్ల, దిశలు వెలిఁగింప వెడలె యుధిష్ఠిరుండు.

మ. ప్రమదం బాననకాంతిఁ గ్రొత్తవఱుపం బాదాతిభూయిష్ఠసై
న్యముతో భీముఁడు భూషణద్యుతినికాయంబుల్ గదాద్యాయుధో
గ్రమరీచిప్రకరంబునుం గలిసి చిత్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ గా

1 తెల్లయుట. 2 సంశాపంబులు 3 సద్దనాయకులును. 4 యలకలతోడుత; యలకపువ్వుల
తోడఁ, యలకలచినిపువ్వు.

సమరక్రీడకు వచ్చె జృంభితభుజాస్తంభోజ్జ్వలాకారుఁ డై 105

సీ. దివ్యరథస్ఫారదీప్తిజాలంబులు పద్మరాగోజ్జ్వలప్రభలు గాఁగ
మహనీయరథ్యవిగ్రహములజిగిసొంపు ఘనవజ్రవసుసముత్కరము గాఁగ
నొగలపై నున్నకృష్ణుని మేనినునుఁజాయ హరినీలకాంతివిస్ఫురణ గాఁగఁ
బ్రస్ఫీతకేతనాగ్రస్థితకపిదేహరోచులు గరుడాశ్మరుచులు గాఁగ
ఆ. నంపపొదుల నిగుడునంశువితానంబు, దీప్రమరకతములదీధితులు గఁ
దాలిమియును బెంపుఁ దనకు నైజములుగ, విజయరోహిణాద్రి వెడలె వెలిఁగె.

క. అతులితరథప్రతానో, ద్ధతసైన్యము గొలువ దేవదత్తం బంగీ
కృతసకలతూర్యనాదో, ద్గతి యగుచుఁ జెలంగఁ గ్రీడి గడు నొప్పారెన్. 107

తే. గాండివం బింద్రచాపంబుకరణి నొప్ప, మెఱసి దివ్యకిరీటంబు మెఱుఁగు లడర
జ్యానినాదంబు గర్జగా మేనికృష్ణ, కాంతిఁ బొలిచెఁ గవ్వడి యనుకారుమొగులు.

మ. వివిధోద్దామమహాయావలీబహుళ మై విక్రాంతికేళీసము
త్సవకౌతూహలసుందరం బగుమహాసైన్యంబుతో మేదినీ
ధవసందోహము ప్రీతిఁ బొంద మహిమోదాత్తోగ్రయానంబులం
గవ లేతెంచిరి వేడ్క నొండొరులకుం గయ్యంబు మైఁ జెప్పుచున్. 109

మ. రభసక్షోభితమేదినీతలముపై రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము నెమ్మొగంబులఁ దలిర్పం గన్నె కయ్యంబున
ర్థి భవత్పుత్రులమీఁదికోపమున నుద్దీపింప నేతెంచి ర
య్యభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును మాద్యద్దంతియూథాకృతిన్. 110

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసోముండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును దమకుం గన్నాకుగాఁ జెన్ను మిగిలి చనుదేరం గనుంగొని కౌంతేయబలంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పుడు. 111

సీ. కరులసందడి నొప్పుఘనసేన దుర్దమలీలఁ దో నడవఁ బాంచాలవిభుఁడుఁ
దనుజులు ననుజులు దర్పదుర్జయసైన్యమహిమఁ దో నేతేర మత్స్యపతియు
యాదవానీకంబు లవని గ్రక్కదలఁ దోఁ జనుదేరఁ బొలుపారి సాత్యకియును
యోధవీరులు ప్రతాపోగ్రవాక్యములతోఁ దనుఁ జుట్టి రాఁ జేకితానవిభుఁడు
తే. [1]బాసలై వీరరథికులు బలసి మెలమి, నొండొరుల గరువంబుగ నుల్లసంబు
లాడుచును జేరి నడతేర నత్యుదారగతి శిఖండియు నడచిరి కౌరవేంద్ర. 112

చ. బధిరితదిఙ్ముఖం బగుచు బంధురతూర్యనికాయనాద మం
బుధియును బోలె సేనకు విభూతి యొనర్పఁగ నేఁగుదెంచె మా
గధసహదేవుఁ డప్డు రణకౌతుక[2]సల్లపనంబు నుజ్జ్వలా
యుధవిభవంబుఁ జెన్నెసఁగ నొప్పెడుతమ్మునిఁ బ్రీతిఁ జూచుచున్. 113

1 బాసలిడి, బాసపడి. 2 సంభ్రమ మొప్ప నుజ్జ్వ.

ఉ. చండభుజాబలంబుఁ బటుశౌర్యసముల్లసనంబుఁ దోఁప ను
ద్దండత నాత్మసైనికుల దర్ప మెలర్పఁగ నెమ్మిఁ బల్కుచుం
బాండవకోటిచూడ్కులకుఁ బండువుగాఁ జనుదెంచె ధృష్టకే
తుండు సహోదరుండు దనతోఁ నడతేరఁ బరాక్రమోద్ధతిన్. 114

మ. విచలద్దండధరోపమాశ్రయవపుర్విస్ఫార మై దానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్వఁగఁ దమోరాశిప్రతీకాశఘో
రచలద్రూపముభంగికిఁ దగినదంష్ట్రాయుగ్మ మొప్పన్ ఘటో
త్కచుఁ డేతెంచెఁ గరస్థశూలరుచు లాకాశంబునం బర్వఁగన్. 115

వ. పాండ్యపతియును గేకయపంచకంబును శైబ్యుండును మఱియుం గాశకరూశాది బహుదేశాధీశులును దమతమబలంబుల దళంబులసవరణల యొప్పును గయ్యంపుఁ గడంకయు నెఱయం గేతనంబులు మెఱయం దోఁతెంచి రిత్తెఱంగునం గూడి సప్తాక్షౌహిణీబంధురంబుగాఁ బేర్చినపాండవసేనమొగంబునకుం దిలకం బై. 116

శా. పుష్టోదంచితసారవీరరససంపూర్ణాంగమున్ సంగరా
వష్టంభోజ్జ్వలవీరరేఖయును భాస్వద్వ్యూహసంవల్గనో
త్కృష్టస్యందనముం గనద్ధనువు నుద్దీప్తధ్వజంబుం దగన్
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు వొల్చె నైజవిలసత్తేజోవిరాజద్గతిన్. 117

వ. ఇట్లొప్పి సేనాపతి యగునాద్రుపదసుతుండు ముంగలి యై నడపించుచుండ.

సీ. ఇల ధూళి యెగసినఁ బలుచగా నుండంగ రాసినతొడవులరజము దొరఁగ
సమరవికాసంబు చెమట నొప్పఱనుండ హేతిదీధితులు రేయెండ [1]నొడుచు
భేరీధ్వనుల నింగి బీఁటలు వోకుండఁ గరికరశీకరోత్కరము దడుపు
దర్పంబు గనుఁజాటు దాఁక కుండఁగ గొడుగులవెల్లు ఖచరదృక్కోటి నాఁగు
తే. ననిన నిజ మైనయట్లుండె మనుజనాథ, ధరణి వడవడ వడఁకె దిక్తటము లద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బాండునందనులసేన గలనికి నడచునపుడు. 119

వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశం బగుశమంతపంచకసమీపస్థలంబు సేరుసమయంబున ధర్మనందనునకుం దోఁచుదక్షిణాక్షిస్పందనాదిశుభసూచకంబులకు మెఱుంగు వెట్టినచందంబున. 120

క. ఏనుఁగులమదము తావియు, సైనికనికరానులేపసౌరభ్యములుం
దా నుపలాలించుచుఁ బవమానుం డనుకూలమృదుగమనమునఁ [2]బొలసెన్.

వ. దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచుఁ బ్రీతచేతస్కు లగుతమ్ములుం బాంచాలమాత్స్యాదిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టింపం దూర్పుమొగం బై కౌరవు లున్నచక్కటికిం గట్టెదురుగా నిలిచి యెల్లవారిసైన్యంబులుం గ్రమంబునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు సంజ్ఞలు నడియాలంబులుం గల్పించి

1 గాయు. 2 బొలిచెన్.

దొరలదెసం గనుంగొని మన విభాగణంబునందు ధరణీరాజ్యంబు వడసెద
మెండెఁ బూజ్యం బగునాకలోకనివాసంబు గనియెద మెండె నని నిశ్చ
యించి నాకెలంకుల నిలువుం డని పలికిన విని వారలు ధీరోత్తంబు లగు
వివిధవాక్యంబులం బ్రతిజ్ఞలు సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమతమబలంబుల
లోనికిం జని రజ్జనపతియును దన కమర్చినకజ్జంబులును బుష్పఫలకర్పూర
కస్తూరికాదులును వారలకుం బుచ్చుచుండె. 122

క. అనిన విని యాంబికేయుఁడు, మనమొున గడుఁ బెద్ద దీని మార్కొనఁ గుంతీ
తనయులు గొంచెం బయ్యును, ననుమానింపక కడంగు టది యెట్లొకొ. 123

వ. అనుటయు సంజయుం డదియునుం జెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియెఁ గాంతే
యాగ్రజుండు గురుబలంబు గనుంగొని కొండొక విన్ననై వివ్వచ్చు నాలోకించి.

చ. ఘన మయి తోఁచుచున్న యది కౌరవసైన్యము చూడ్కి కందు శాం
తనవుని తాలకేతన ముదగ్రత ముందటఁ బొల్చెఁ జూచితే
యనవుడుఁ జిన్న నవ్వు నగి యన్నరుఁ డన్నమొగంబుఁ జూచి నె
ట్టన బలుమాట లాడఁగఁ గడంగఁగ నొల్లక యత్యుదాత్తతన్. 125

ధర్మజునకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట.

వ. అతనితో ని ట్లనియె. 126

చ. మునివరుఁ డైననారదుఁడు మున్నొకయప్పుడు సెప్పె ధర్మనా
శను లగువారలం బ్రబలసైన్యము గల్గెనయేనిఁ గొంచె మై
నను రిపుసేన గెల్చు నని నాకు గురుండును దేవతానదీ
తనయుఁడు నేర్పడన్ వినఁగఁ దాను బరాశరసూనుఁడుం గృపన్. 127

వ. అది య ట్లుండె నమానుషశక్తిసముద్దామం బగుభీముగదావిహారంబు వైరిదు
స్సహంబు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలవర్గం బనర్గళవిక్రమంబు విరాట
శంఖముఖ్యమాత్స్యనికరం బరిభయంకరంబు సాత్యకిచేకితానాదియాదవనివహం
బు భవజ్జయావహం బభిమన్యుహైడింబప్రభృతికుమారలోకం బలోకసామా
న్యబలశౌర్యధుర్యంబు నీకటాక్షంబును గృష్ణసంరక్షణంబునుం గలిగి గాండివం
బనుపామునకు తెక్కలువచ్చినట్లున్న యది యట్లుంగాక యేనుఁగుంబోలె నీలావు
నీ వెలుంగవు దివిజులకు నజయ్యుండవు నీ వలిగిన నెవ్వ రె ట్లయ్యెదరో యటు
సూడు మనినం దెలివొంది సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె.

తే. కౌరవవ్యూహమునకుఁ గగంగ నొక్క
బంధురవ్యూహ మొనరింపఁ బంపు మనిన
నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని నచలాఖ్య మైన
ఘనతరవ్యూహ మొనరింపఁ బనుచుటయును. 129

వ. ఆధృష్టద్యుమ్నుండును గలయ మెలంగి మోహరం బమర్చె నయ్యచలవ్యూహం

బునందుఁ దా నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతికుమారనకులసహదేవసహితం
బుగా భీమసేనపరిపాలితుం డై నిలిచెఁ దమతమబంధులకును బలంబులకును బలు
వుతోడి చెలువు గలుగఁ జేసి తాన సాత్యకిసమేతంబుగాఁ బాంచాలమాత్స్యాది
పతులు దక్షిణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నడగొండగమియుం బోని
గజరాజితో రాజు రథారూఢుం డై ధవళచ్ఛత్త్రచామరంబులు మెఱయ విప్ర
వర్గంబునకు నంబరజాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వాదంబు లాదరిం
చుచుండె ముందటఁ బురందరనందనసంరక్షితుం డై శిఖండి గాంగేయునకుఁ
గట్టెదురుగా నిలిచి గండు మిగిలి యొప్పెనపరభాగస్థు లై మాగధసహదేవధృష్ట
కేతు లవష్టంభవిజృంభణంబునఁ బొలిచి రివ్విధంబునం జారుభీషణం బై. 130

క. అరదములు దీవు లున్నత,కరులు గిరులు హరులు వీచికలు సుభటసము
త్కర ముగ్రసత్త్వములు గా, శరనిధిగతిఁ బాండుపుత్త్రిసైన్యం బొప్పెన్. 131

క. ఉభయబలదీప్తకేతు,ప్రభలం గీడ్వఱచి కురుధరావల్లభసై
న్యభయంకర మై శక్ర,ప్రభవుకపిధ్వజము వెలిఁగెఁ బ్రకటస్ఫురణన్. 132

తే. అరుణములును సితంబులు నసితములును
నై నజోడులతో దొర లందు నిందు
నాలలోనియాఁబోతులఁ బోలి పొలిచి
రెసఁగు బెడిదంపుమాట లాకసము ముట్ట. 133

తే. కొన్ని భూములబలములు గురునృపాలుఁ, బాండవులఁగొన్ని భూములబలములీసు
గలిగిపాయ లై కొన్ని భూములబలములు, రెండుదిక్కులయందుఁ జేరినవి యధిప.

వ. కావున. 135

క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ, వ్రాలి యిలం గలుగుపురుషవర్గంబు జయ
శ్రీలోలత నేతెంచుట, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నెఱసె బలంబుల్. 136

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పు డప్పాండవకౌరవసైన్యంబులలో నెయ్యది
యుబ్బు గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె. 137

క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటెఁ జాల నుక్కు మిగిలి యొం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల,చండస్థితి నొప్పి రపుడు జగతీనాథా. 138

వ. అని వెండియు. 139

క. ఆరెండుబలములందును, దోరం బై యున్న యట్లు దోఁచెం బాండు
క్ష్మారమణసుతుబలము నర,నారాయణు లునికి జేసి నాకుం జూడన్. 140

క. [1]ఎలసి పయి వారి[2]దంతిఘ,టలమదముల [3]రాపాలు వెట్టుటయుఁ గౌరవసే
నలయేనుంగులమదధా,రలు డొంకెం బొలయుమధుకరములు బ్బడఁగన్ 141

1 ఎలమి మెయి వారి, ఎనసి పయిఁ బాఱి. 2 అ. దంతిఘ,టలు మదమున రాపు వెట్టు.
3 రాపాలువట్టు.

తే. అధిప నీసేనయుండు గయ్యంబువాడుచు, తెంపు వదలక విభవంబు పెంపు మెఱసె
సారసానకు వచ్చినచందమునను, నెలమిఁ బొందిరి పాండవేయులును వారియు.
వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన. 143
క. ఆనినదము విని పాండవ, సేన లలరె ధార్తరాష్ట్రసేనాగతయో
ధానీక ములికె నెత్తురు, వాన గురిసె నంతఁ గౌరవవ్యూహామునన్. 144
వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టెఁ బుట్టకేల తక్కు దేవవ్రతుండును గురుం
డును గురునందనుండును గృపుండును నిచ్చలుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నయ్యెడు ననుచు వెడలుదురది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు దలంకక తూర్యంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145
ఉ. అప్పుడు రెండు సైన్యములు నాహవకేలికి నుత్సహించి పె
ల్లొప్పెఁ జెలంగి యుబ్బినసముద్ధతిఁ బొల్పగుతొంటిచందముల్
దప్పియుగాంతకాలచలితత్వము నొంది పరస్పరాకృతుల్
గప్ప నెదుర్చునంబుధియుగంబున వెల్లాగ్రతఁ గ్రేణి సేయుచున్. 146
వ. తదవసరంబున నుభయబలంబులవారును. 147
చ. బవరము సేయుచుండియును భాషణముల్ దగఁ బల్కుచుండఁగా
నవినయవృత్తిమై వలవ దాయుధ మూర్చుటఁ దాఁకి పడ్డఁగై
దువు వడినం దొలంగినను దోర్బల మేది భయంబుఁ బొందినం
గవియక బీఱువోయినను గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148
వ. అని సమయంబు సేసి రాసమయంబున. 149
క. పలుచాయల నొప్పినయా, బలము లొకటి కొకటి కెదురఁ బల్లవపుష్పా
వలి గలవనములక్రియ ని,శ్చలత నిలిచి పొలిచె నసమసమధైర్యములన్. 150
క. అత్తఱి సురఖచరాదుల,చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ జిడిముడి వడఁగా
నొత్తోరపున నిరుదెఱఁగుల, యుత్తమవీరులును దాఁక నుంకింపంగన్. 151

ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట.

తే. సమరకౌతుకి యైనయజాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడుమైమఱువూడ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయరదమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి మౌని యై కరంబులు మొగిడ్చి. 152
వ. భీష్మదెసకుం జనుచున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకు
లును బరమాప్తు లగుధరణీశులు నతనిచేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తలపడు
చిత్తంబులతో వాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మెల్ల నుండ నీ విట్లొంటి గాన్నడ నేఁగు చున్కికిఁ గత మెద్ది యొక్కొ
పన్నినపగరపై సన్నాహ మంతయు నెడలించి నడచుట యెట్టులొక్కొ
రిపులు దేఁకువ నెడఁ గృపణత దుర్బలు చాడ్పునఁ జను టెమిచంద మొక్కొ
యడరి పోరాటకు నద నైనచో నొప్పు పొలిపోవఁ బోవుట వోలునొక్కొ

తే. యని క్రమంబున నామరుత్తనయవిజయ
నకులసహదేవు లడుగ భూనాథుఁ డొక్క
పలుకుఁ బలుకక యరుగంగఁ బద్మనాభుఁ
డక్కుమారులతో నిట్టు లనియె నగుచు 154

వ. ఇతనితలం పే నెఱింగితి నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకు నమస్కరించి వారల
చేత ననుజ్ఞాతుం డై భండనంబు సేయువాఁడుగాఁ దలంచి చనియెడుఁ బెద్దల
యనుజ్ఞ గొని కయ్యంబు సేసిన జయం బగుట నిశ్చయం బని యార్యులు సెప్పు
దురు గావున నాసుకర్మం బాచరించుట మేల కాక యనిన విని యజాతశత్రు
వెనుక నప్పు డరిగినవారలు పలుకు లుడికి నిలిచి వెఱఁగుపడి చిత్రరూపంబుల
చందం బై జూచు చుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును దోన చనం
గాంతేయాగ్రజుండు గాంగేయు తేరు సేరం బోవం గౌరవసైన్యంబుజనంబు లేవు
మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని రయ్యవసరంబున నందలియోధవీరు లితం డింత
వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చె ననువారును వృకోద
రుండు వివ్వచుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుఁడు ద్రుపదుండు
ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధర్మతన
యుండు భీతుండు గాఁ డేమితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ననేకప్ర
కారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవసైనికులు మానధనుం డగుని
ష్మానవనాథుండు నదీనందనుతో నేమనువాఁ డతం డితని నేమిభంగి సమ్మానించు
మాధవధనంజయు లెట్లు వలుకువారు మారుతసుతుండును మాద్రీసూనులును
నెత్తెఱంగున మాటలాడుదురు వీ రేమిటి కీ వ్యాధంబునకుం దొడంగి రనుచువగచి
వెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండి రయ్యుధిష్ఠిరుఁడు సముద్యతనానాయుధ
బహుళం బై నకురువ్యూహంబు దఱిసి పితామహుపాలికిం బోయి తత్పాదంబు
లకుఁ బ్రణామంబు సేసి సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 155

ఆ. అనఘ నీ కెదిర్చి యని సేయువాఁడనై, మున్న ననుజ్ఞ గొనఁగ నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాఁడ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను బగఱ గెలుతు 156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ డక్కట నీ విట్లు సనుదేర దక్కిన శాప మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె వైరుల నిర్జింపు మిది గాక యును వర మెద్ది యైన
నడుగుము నీకుఁ గా నని సేయు టొక్కటి దక్కంగ నావుడు ధర్మసుతుఁడు
గారాజుపక్షమై రణము సేయుము నాకు హితమగు కార్యంబు మతిఁ దలంపు

ఆ. మనుడు నట్లు గాక యట నీతలం పేమి, యనినభీష్ముతోడ నతఁడు నిన్నుఁ
బోర గెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు,నస్మితాస్యుఁ డగుచు శాంతనవుఁడు.

క. నను మార్కొని గెలువఁగ న,య్యనిమిషులకు నరిది యనుడు న ట్లగుటఁగదా
నిను వేఁడెద నని కుంతీ,తనయుఁడు పలుకుటయుఁ దత్పితామహుఁడు గృపన్.

ఉ. చుట్టఱికంబునన్ మనసు సొచ్చి ననుం గరఁగించి వేఁడినన్
దిట్టతనంబు వోవిడిచి తీవ్రరణంబుకడంక దక్కి నేఁ
బట్టినయాయుధంబు [1]పెడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ద
ట్టి ట్టన కేఁగు మిప్పరుస యింతక కాలము గాదు దానికిన్. 159

ధర్మరాజు గురుకృపశల్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుం డగుట.

తే. క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనుడు, నతిముదంబునఁ బ్రణమిల్లి యతనివాక్య
ము పుడుదలనిడుకొనినవాఁడగుచు నప్పి, తామహుని నెమ్మి వీడ్కొని ధర్మసుతుఁడు.

వ. కృష్ణార్జునాదులుం దోడన చనుదేర గురుకృపశల్యులకడకుం గ్రమంబున నరిగి పాదప్రణామంబు లాచరించి వారలచేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజపతి ఎనకు జయం బాశాసింపు మని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు నీకుం గృష్ణుండు మంత్రి వై యుండ నొరుల జయం బాశాసింపు మన నేల ధర్మం బెవ్వలనం గలుగు నవ్వలన కృష్ణుండు గైకొను నవ్వలనికి జయం బగు ననియె నిజవధోపాయంబు వేఁడిన నతండు నాచేత నాయుధం బున్నంతసేపు నన్నుం జంప నెట్టివారికి నశక్యం బేను బ్రాయోపవేశంబున సన్న్యస్తశస్త్రుండ నైనం జంపుటకు నోపునట్టివారికి నది దొరఁకొనుఁ బెద్దయు నమ్మఁ గలవాఁడు నెప్ప నత్యంతదుస్సహం బైన కీడుమాట వింటినేని నట్టివాఁడ నగుదు నప్పు డట్టిపగఱకు నప్పని దీర్పనను వై యుండు నని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్చు తెఱంగు నడుగం దొడంగి యేర్పడం బలుక నేరకున్న నతం డెఱింగి తాను వధ్యుండు గామి యెఱిగించి గెలువు మని దీవించె మద్రపతితో నీవు రాధేయునకు సారథి వగుట సంభవింప నోపు నని చెప్పి కయ్యంబునప్పుడు కర్ణు తేజంబు దూలం బలికి యతనిఁ జిక్కువఱుపవలయు నని వరంబు గోరిన నతం డవ్విధంబు నీయుద్యోగసమయంబున నియ్యకొనినయది గావున నట్ల చేయుదు నని పల్కె నిత్తెఱంగున నందఱ వీడ్కొని యజాతశత్రుం డనుజవర్గానుగతుం డై మరలె నయ్యవసరంబున. 161

క. మొనలవినోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతెంచి యున్నకర్ణునికడకుం
జని హరి యిట్లను నొండొరుఁ, గని యప్పటియుచితభంగి గడ తేర్చి తగన్.

తే. అమరతటినీతనూజుపై యలుకఁ జేసి, యనికిఁ జొర వటె యట్లైన నతఁడు సచ్చు
నంతదాఁకఁ బాండవులకై కొంత సమర,కేలి వేడుకఁ జలుపుట వోలదొక్కొ. 164

వ. అనిన విని దేవకీనందనునకు రాధానందనుం డిట్లనియె.

---

1 ఇడఁబాసిన...దిట్టి ట్టన.

క. కినుక వొడమి గంగాపు, త్రునికయ్యమునప్పు డనికిఁ దొలఁగితి నేనిం
జనుఁ గా కేఁ గురుపతి కి,చ్చినప్రాణం బొండువలనఁ జేర్పందగునే. 165

వ. అనవుడు నప్పలుకులకు సంతోషించినవాఁ డయి వాసుదేవుండు గాంగేయులం గూడఁ జనుదెంచె నివ్విధంబున ధర్మనందనుండు గౌరవసైన్యంబు వెడలి నిలిచి యద్దిక్కు మొగంబు సేసి యెలుం గెత్తి యిట్లనియె 166

తే. మమ్ము నెమ్మిమైఁ గలయఁ జిత్తమ్ముగలుగు, వార లెవ్వారు గలిగిన నచ్చి కలయుఁ
డట్టివారిని నాతమ్ములంతవారిఁ,గాఁగఁ బాటింతు నెంతయు గారవమున. 167

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు యుయుత్సుం డేను వచ్చెద నన్నుం గలపికొను మని పలికిన దానికిం బాండవాగ్రజుండు ప్రియంబందినపలుకులు వలుకుటయును నతండు దుర్యోధనాదులదుశ్చేష్టితంబు లుగ్గడించుచుఁ గాంగేయులగుణంబు లగ్గించుచు నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణాదిరావంబులు సెలంగం జని ధర్మనందనుబలంబులం గలసె నది యట్టిద కాక నవతాలిప్రజలు పొంద నేర్తురే యది య ట్లుండె నిట్లు దన్నుం గలసిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నయ్యుధిష్ఠిరుండు యుయుత్సునకు నత్యుపచార[1]సమాచారంబులం బ్రమోదం బొనరించె. 168

తే. రథముమీఁదికిఁ జనుదెంచి పృథులసైన్య
హర్షభాషణధ్వనులుఁ దూర్యస్వనములు
నెగసి దివిముట్ట మైమఱు విడి[2]తలిర్చ
నెలమిఁ గోదండతూణీరములు ధరించె. 169

వ. తదవసరంబున నతనితమ్ములుం దక్కటిదొరలును దమతమరథంబు లెక్కి యెప్పటి నెలవుల నిలిచినం దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహం బై యొప్పె నట్టి యెడ రెండుబలంబులవారును బాండవులు దొల్లి పడినపాట్లు సెప్పికొని వగచుచు వారు సంధికై చేసినయత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనంబులయెడఁ బాటించినవినయంబు వర్ణించి యనురాగించుచుండి రని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 170

క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం, బైనకురుక్షేత్రమున మహాహవమునకుం
బూని మనబలముఁ బాండవ,సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెపుమా. 171

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను దుర్యోధనుండు పాండవవ్యూహంబు గనుంగొని గురునికడకుం బోయి. 172

తే. చూడు మాచార్య నీదుశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతుల సేన
పెంపు బలుపును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము నర్జును బోలినబిరుదుమగలు. 173

వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాశిరాజు పురు

1 సమాచరణంబులం. 2 తనర్చు.

జిత్తు కుంతిభోజుండు శైబ్యుండు యుధామన్యుండు నుత్తమౌజుండు నభిమన్యుం
డు ద్రౌపదేయులు వార లందఱుం జాలుమానిసుల యిట్లు గూడి భీమాభిరక్షి
తం బగునబ్బలంబు సాల సమర్థంబునుం బోలె మెఱసె [1]మనసేనానాయకు
లం జెప్పెద నిన్నును భీష్ముని నెన్న నేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు
వికర్ణుండు భూరిశ్రవసుండు మఱియుం బెక్కండ్రు రథికులుఁ గలరు నానాస్త్రకో
విదులు వివిధయుద్ధవిశారదులు వీరలందఱు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెద మని యు
న్నవారిట్లు వెరసి భీష్మపరిపాలితం బయినయీసైన్యంబు పెద్ద యసమర్థంబై తోఁ
చుచున్నయది మీరెల్లను వలయునెడల నిలిచి భీష్మునకుఁ గావలి గావలయు ననిన
ద్రోణుం డట్లు కాక యింత సెప్ప నేమిటి కనియె నప్పలుకులు విని యమ్మహీపతికిఁ
బ్రియంబు పుట్ట శాంతనవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన 174

క. తనతనశంఖంబును దక్కను గలవార లెల్ల ననికి గొనకొని పూరిం
చినవివిధతూర్యనాదం, బును జెలఁగె నభంబు దిశలుఁ బూర్ణంబులు గాన్ 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులును భీమసేనుండు పౌండ్రం
బును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్ప
కంబులును బాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ప్రముఖదండనా
యకులు దమతమశంఖంబులుఁ బూరించిన 176

క. అనయము నుగ్రం బగుత, ద్ధ్వని గాంధారేయహృదయదారణ మై పాం
డునరేంద్రపుత్త్రసైనిక, [2]మనోరమం బగుచుఁ జెలఁగె మనుజాధీశా 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతనంబునకు సమయం బగుటయుఁ గపిధ్వజుండు గాం
డీవంబు పుచ్చికొని గుణంబు సారించి బాణపాణియై నీకొడుకులం జూచి కృష్ణుని
తో ని ట్లనియె. 178

తే. కౌంవులలోన నిప్పు డెవ్వారితోడ
ననికిఁ గడఁగుదునో చూచికొనఁగ వలయు
నరద మల్లన యుభయసైన్యములనడిమి
నేల కటు వోవఁగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

అర్జునుఁడు స్వజనసంహారంబునకు శంకించి మోహావిష్టుం డగుట.

వ అనినఁగుడాకేశుపలుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులు
గనుంగొనుచుండ నత్తెఱంగున రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ వీకూడినకౌర
వులం జూడు మనవుడు నప్పార్థుండు రెండుబలంబులయందు నున్నసోదరసుత
మాతులాచార్యాదు లగుబంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున
నత్యంతవిషాదంబు నొంది గోవిందుమొగంబు గనుంగొని ధర్మదాంభర్యం డయిన
దుర్యోధనుదుర్వినయంబున నింత పుట్టెం జూచితే యని పలికి వెండియు 180

1 మనసేననాయంకులం. 2 మనోహరం బగుచు.

చ. సరసిజనాభ బంధుజనసంతతిఁ గయ్యపునేలఁ జూడఁగా
విరవిరఁ బోయి మేను నిడుపెండ్రుక వెట్టుచుఁ గంప మొందెఁ జే
నిరతము గాదు గాండివము నిల్వఁగ నోర్వవు గాళ్ళు నేను ని
ష్ఠురతకుఁ జాల నొల్ల నొకఁడున్ మహి యేలుట యేటిసౌఖ్యముల్. 181

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్లసుఖముఁ
గోరెదము వార లందఱు వీరె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁబాటు సేసి
కయ్యమునఁ జావ నఱుముట గంటి గాదె. 182

ఉ. తాతల మామలన్ సుతులఁ దండ్రులఁ దమ్ముల నన్నలన్ గురు
వ్రాతము శిష్టకోటి సఖివర్గముఁ దుచ్ఛజనానురూపదు
ర్నీతి వధించి యేఁ[1]బడయు నెత్తుటఁ దోఁగినరాజ్యభోగముల్
ప్రీతి యొనర్చునే యశము పెల్లొడఁగూర్చునె పెం పొనర్చునే 183

క. అక్కడిబంధులఁ జంపుచు, నిక్కడిబాంధవులు సచ్చు టియ్యకొనుచు నిం
దెక్కడి పెం పొందెదఁ దుదిఁ, దెక్కొనుఁ బాపంబు రణముతెరు వే నొల్లన్.

ఆ. ఎల్లభువనములను నేలుట కైనను, నిట్టిక్రూరకర్మ మెట్లు సేయ
వచ్చుఁ గడఁగి యెదిరివా రేమి సేసిన, మాఱు సేయ నాకు మనసు రాదు.

చ. అకట నితాంతలోభమున నావలఁ బాటిలుకీడు గానఁ జా
లక ధృతరాష్ట్రసూనులు కులక్షయ మయ్యెడుదాని కోర్చి పో
రికిఁ దెగి వచ్చి రక్కలుచ రెండు నెఱింగెడునీవు నేను దీ
నికిఁ జొర నేల వీరి నిటు నిర్దయఁ జంపిన నేమి యయ్యెడున్. 186

క. కులనాశము సేసినఁ ద, త్కులధర్మము లడఁగు నష్టకులధర్ములకుం
గలుగును దుస్సంకర మ, క్కులఘ్ను లేఁగుదురు నరకకూపంబులకున్. 187

తే. ఇంతపాపంబు సేయంగ నెత్తికొందు
మయ్య రాజ్యలోభంబున నఖిలబంధు
జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁ బడియెఁ జేయూఁదికొనుచు. 188

వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవిహ్వలుండును బరమకరుణా
భరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దొరంగ నూరకున్న సవ్య
సాచిం జూచి మధుసూదనుం డిట్లనియె. 189

క. దెప్పరపుఁజోట నీకీ, యొప్పనివిధ మెచట నుండి యొదవెను విను మీ
చొప్పవివేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియు నుదాత్తయశంబున్. 190

వ. అది మఱియును. 191

---

1 బడయు నెత్తుటఁ.

తే. తగునె యర్జున [1]యీపెంటితనము నీకు, దండివై లెమ్ము మానుపేదఱిమి విడిచి
యనిన నట్లున్న భంగిన యల్ల నిట్లు, లనియె నాతండు పుండరీకాక్షుతోడ. 192

సీ. అక్కట పూజార్హు లగుద్రోణభీష్ముల నమ్ముల నొప్పింప నగునె చెప్పుము
మాన్యులఁ జంపుట [2]మగపాడి గాదు భిక్షాశనం బైన నత్యంతసుఖము
కడఁగి యెవ్వరిఁ జంపఁగాఁ బెద్దబ్రదుకయ్యు నూహింప బ్రదుకు గాకుండు నాకు
విను మట్టిధృతరాష్ట్రతనయులు గారె యీ యొడ్డినమొనలలో నున్నవార

ఆ. లింద్రియములనెల్ల నివురంగఁ జేయుచు, నడరుశోకవహ్ని యాఱ నేర
దింద్రపదవి సేరె నేనియుఁ గావున, భండనంబు సేయ కుండువాఁడ. 193

వ. ఎల్లభంగుల గురుజనంబుల నొప్పించుటకుం జాల వారిని గెలిపించుటయును
మనము వారల గెలిచినవారల మగుటయు ననునీరెంటియందును బెద్ద మే
లెయ్యది యేను గార్పణ్యదోషోపహతస్వభావుఁడను ధర్మసమ్మూఢచేతస్కుం
డను నై నిన్ను శరణు సొచ్చి యడిగెద నీశిష్యుండ నగునన్ను శాసింపు మనిన
విని కలకల నవ్వి నారాయణుండు నరున కిట్లనియె. 194

చ. వగవఁగ నేమియుం దగనివారికి నై హృదయంబు గుందఁగా
వగచెదు బుద్ధిమాటలును వావిరి నాడెదు నీవు పండితుల్
వగతురె యున్నవారికి నవశ్యవిధేయతఁ జన్నవారికిం
దెగు వగ లెల్లఁ జిత్తము ప్రదీప్తవివేకమయత్వ మొందినన్ 195

వ. అని పలికి పార్థునిం బరమజ్ఞానంబునకుఁ గారణంబు లగువాక్యంబులు వినుటకుం
జొనిపి యిద్దేహంబునందు బాల్యంబు యౌవనంబు వార్ధకంబు ననం గలుగు
నవస్థలం బొందినట్లు జీర్ణంబు లైనవస్త్రంబులు విడిచి నూతనంబు లైనవానిం
గైకొనినచాడ్పుననుం గాని దేహాంతరగమనం బాత్మహానిం జేయ దనియుఁ
బుట్టువుఁ జావు ననునివి లేమిం జేసి శరీరంబువోలె శస్త్రచ్ఛేదనంబు మొద
లైనవికృతికారణంబులకు నాత్ముండు లోను గాఁ డనియు నప్పురుషుండు
నొప్పించువాఁడును నొప్పింపంబడియెడువాఁడును గాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు
ననేకవాక్యంబుల నాత్మకు నభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగమి
దెలిపి యాత్మతత్త్వంబు శాశ్వతం బగుట యెఱింగించి యిట్లనియె. 196

శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు సేయుట

ఆ. ఇట్టు లగుటఁ జేసి యెవ్వరిదెసకు శోకంబుఁ బొందఁ గారణంబు లేదు
జీవుఁ డెల్లభంగిఁ జెడియెడువాఁడు గాఁ, దలఁచితేని వగవఁ దలదు మున్న 197

క. పురుషుఁడు సెడు ననువాఁడును, బురుషుఁడు సెఱుచు నని పలుకుపురుషుండును న
య్యిరువురు నవివేకుల యప్పురుషుఁడు సెఱుపఁడు సెడఁడు భుజవీర్యనిధీ 198

క. పురుషుఁ డన వే ఱొకండే, పురుషోత్తముఁ డైనయేన పురుషోత్తమ తా

1 గ. యీ పేదతనము. 2 జ. మానినఁ జాలు భిక్షా.

స్ఫురణకుఁ బురుషత్వం బను, మెఱమెఱ గల దదియ కాదె మెయికొనుఁ గ్రియకున్.

వ. అని వెండియు వివిధవాక్యంబుల నాత్మునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లేకునికి వివరించి విద్వచ్ఛునకుం గృపాశోకంబులకు మూలంబు లగునహంకారములు వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బైనస్వకర్మావలంబనంబు వదలం దగమి దెలియుటకు వలయువాక్యంబులు పెక్కు లుపన్యసించి. 200

క. సమరంబు రాజులకు ను, త్తమకర్మం బది యపావృతస్వర్గద్వా
రము సుమ్ము లెమ్ము దగఁ గ, య్యము సేయుము దీని కేల యనుమానింపన్.

క. ఫలములయెడ బ్రహ్మార్పణ, కలనపరుం డగుచుఁ గార్యకర్మము నడపన్
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము, తలకొనినం గర్మశమము దానై కలుగున్ 202

వ. అని మఱియు నీదృశ్యంబు లగువాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించుచు వివిధప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగినవాని కెల్ల సదుత్తరంబు లిచ్చి సందేహంబు వాపుచు. 203

క. [1]వైరమున నులిచి త్రెంపక, కారాకులు డుల్లినట్లు కర్మము లెల్లం
దార పెడఁబాయవలయుట, సారకృపం దెలియఁ జెప్పె శౌరి యతనికిన్. 204

వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితుం డై జగన్నాథున కిట్లనియె. 205

మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీయధ్యాత్మముం గానఁ జే
సితి నా కిమ్మెయి విన్కిఁ గొంతభ్రమ వాసెన్ యోగిహృద్ధ్యేయ మై
యతులైశ్వర్యవిభూతి నొప్పుభవదీయం బైనరూపంబు సూ
చుతలం పెత్తెడు బోలు నేని దయఁ జక్షుఃప్రీతిఁ గావింపవే. 206

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 207

క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు, నానాభంగులును గలుగునారూపములో
నానాశ్చర్యవిధంబులు, గాననగ నగుఁ జూపెదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 208

క. విను మానుషచక్షుర్గతి, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున దానిం
గనుట కయి దివ్యచక్షు, ర్జననం బొనరింతు నీకు శత్రువిదారీ. 209

వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యొసంగి యోగీశ్వరేశ్వరుండై నయాలక్ష్మీశ్వరుండు దన దివ్యరూపంబు సూపె నావిశ్వరూపుదివ్యతేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిభం బనుటయుం జాల కుండుం గావున వ్రాకుష్వం గొలఁది గా దట్టిమహామూర్తిఁ గనుంగొని ధనంజయుండు విస్మయరోమహర్షణప్రహర్షోత్కర్షంబులతో దండప్రణామంబులు సేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి యిట్లనియె. 210

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునివిశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట.

సీ. దేవ నీదగుదివ్యదేహంబునందు సురాసురగంధర్వు లాది గాఁగఁ
గలదేవయోనులుఁ గమలాసనుండును సచరాచరం బైనజగము నాకు

1 అ భారమున.

దోఁచె మొగంబులు దోర్దండములును బాదములుఁ గన్నులు ననేకములు గంటి
మకుటాదిభూషణనికరంబుఁ జక్రగదాద్యాయుధములు మాల్యాంబరములుఁ
ఆ. బెక్కు గానవచ్చె నక్కజ మై యిది, నడుము మొదలు దుది యనంగ రాదు
తేజ మప్రమేయదేదీప్యమానని, ర్విశ్వకృతిమహిమ దున్నిరీక్ష్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నాదికారణ, మగుపరమజ్ఞేయ మీవ యని కనియెద భూ
గగనదిగంతర మంతయు, నగణితమూర్తి భవన్మయం బై తోఁచెన్. 212

వ. చంద్రార్కులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరాళంబు లైననీముఖంబులు
ప్రజ్వరిల్లుచున్నయవి నిన్ను రుద్రాదిత్యమరుద్వసువులు ప్రవేశించెదరు సం
ఘంబు లై వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవియచ్చరులు వెఱఁ
గంది వీక్షించెద రిట్లు దీప్తోగ్రం బగుభవదీయదివ్యరూపంబు గనుంగొని నాకు
విభ్రాంతి వొడమి ధృతి దూలి సుఖంబు వడయనేరక చిక్కువడి యున్న
వాఁడఁ బ్రసన్నుండ వగుము రక్షింపుము 213

మ. అనలజ్వాలలు పర్వునీముఖములం దాధార్తరాష్ట్రవ్రజం
బును భీష్మాదులు నిద్దెసం గలుగునీభూపాలలోకంబు గ్ర
క్కున నొక్కుమ్మడి వచ్చి చొచ్చెదరు నాకుం జెప్పవే యెవ్వరో
యని శంకించెద నిన్ను భూరికరుణాయత్తైకచిత్తుండ వై. 214

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరుం డేను లోకక్షయకర్త యగుకాలుండ నిచ్చోటిజనసమాజ
[1]సమాహరణంబునకుఁ బ్రవృత్తుండ నైతి నీవు సంపవలయు నని లే దీగురు భీష్మా
దు లెట్లును లేకుండువార నాచేతం జచ్చినవీరి నెల్లను జయించినవాఁడ వగుటకు
నిమిత్తమాత్రమ్ము గమ్ము లెమ్ము రాజ్యమ్ము గైకొను మనిన విని వడవడ వడంకుచుం
జేతులు మొగిడ్చి గద్గదకంఠంబుతో గాండీవి యి ట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచంద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ విశ్వలోక
సంప్రవర్తనకరుఁడవు శాశ్వతుండ, వచ్యుతుండవు పుండరీకాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుఁగ కుండి యాదవుఁ, డని సఖుఁ డని మేనబావ యని యే[2]సహ భో
జనములు సల్లాపంబులు, నొనరించుచు మేల మాడు చుండుదు నెపుడున్. 217

తే. మఱియుఁ బెక్కులు లోకసామాన్యభంగు, లాచరించితి నీదెస నంతనట్లు
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ [3]దప్పుదారు, లెల్ల సైరించునట్లు సహింపవలయు. 218

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పార్థుండు వెండియు ని ట్లను నదృష్టపూర్వం బైనభవ
దీయరూపంబు గనుంగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును బిట్టు చూచిన వెక్క
సంబును హృదయవ్యథయునుం బుట్టె యున్నయది నీతొంటిసౌమ్యాకారంబు
గైకొని నిలిచి నాకు నాహ్లాదంబు సేయుము 219

1 సంహారంబునకు 2 యేను సభా, జనములు , యేను సభో, జనములు 3 దప్పుదాల్మి, నెల్ల.

చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డక్కిరీటి కి
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కానరా
దనఘ మదీయదివ్యపరమాకృతి పేర్చినయేకభక్తిభా
వనమునఁ దోఁచు దీని జనవర్గము గానదు నీక చూపితిన్. 220

వ. నీకు హృదయవ్యథం బొంద నేల మూఢత్వంబు విడిచి విగతభయుండ వై సం
ప్రీతచేతస్కుండవు గ మ్మని చెప్పి పూర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం
గనుంగొని కౌంతేయుం డాసౌమ్యరూపంబు సూచి సచేతనత్వంబు నొందితిఁ
బ్రకృతిస్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు మత్కర్మపరుండును మద్భ
క్తుండును నైనవానికి నన్నుఁ బడయ వచ్చు నని యతని నాశ్వాసించి. 221

తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మవిద్యాన్వయమునఁ
దనకు సందిగ్ధ మైనట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసంచలత మాన్చి 222

వ. ఇవ్విధంబునఁ బార్థున కుపనిషదర్థజాతం బవగతంబు సేసి మనసుకసటు వాపి
వివేకంబునకుం జేవ గలిగించి కృష్ణుం డీగుహ్యతరజ్ఞానం బుపదేశించితి దీని
నెఱింగికొని నీ కెట్లు నూడం బోలె నట్లు ప్రవర్తింపు మనుపలుకు వలికి యింత
కంటెం బరమరహస్యం బొక్కటి సెప్పెద విను మని యతని కి ట్లనియె. 223

తే. క్రందుకొనుసర్వధర్మవికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద 224

వ. ఇప్పరమోపాయంబు. 225

క. నియతియుఁ దపమును నీ దెస, భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు భక్తుం డై ని
శ్చయనిపుణుఁ డయినవానికిఁ, బ్రియమున నెఱిఁగింపు వలదు పెఱవారలకున్.

వ. అని వెండియు బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాకర్ణించితే నీయ
జ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే యనవుడు నర్జునుండు. 227

ఉ. మోహతమంబు వాసెఁ దుది ముట్టెననీదుప్రపత్తి వీతసం
దేహుండ నైతి గాఢపరిదీప్తమహాకృతిఁ గాంచి బోధస
న్నాహనిరామయస్థిరమనస్స్థితిఁ బొందితి సర్వలోకస
ర్వాహవినోద నీవిమలవాక్యముచొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్. 228

వ. అని పలికి యప్పరమపురుషునకు సభక్తికసాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి పార్థుండు
గృతార్థుం డై ధృతాయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సంజయుండు వెండియు నిట్లనుం
గురుకులేశ్వరా యేను మునిగణేశ్వరుం డైనపారాశర్యకారుణ్యంబునఁ గృష్ణార్జు

నులయద్భుతపుణ్యసంవాదంబు వినుటకు మహాయోగీంద్రహృదయానందకరుం డైనయద్దేవునిదివ్యరూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండ నైతి నమ్మహాత్ముండు దనమధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నత్యంతగుహ్యం బైనయోగప్రకారంబు విశదంబుగా ననుసంధించితి నమ్మహానుభావులసంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూపుని మహనీయాకారంబునుం దలంచి తలంచి యచ్చెరు వందుచుఁ బ్రియం బందుచు నుండుదు నని మఱియును. 229

తే. అధిప యోగీశ్వరేశ్వరుం డైనకృష్ణుఁ,డును ధనుర్ధరవర్యుఁ డర్జునుఁడు నేచట నిలిచి రచ్చట విజయంబు నీతి సిరియు, భూతి నిత్యంబు లగు నిది నాతలంపు.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధమున నాయిత మై, క్రొవ్వెలవారంగ నిలిచి కురుపాండవులం దెవ్వరు మును గడఁగిరి రణ, మెవ్విధి నూలుకొని చెల్లె నెఱిఁగింపు తగన్. 232

భీష్మునిప్రథమదివసయుద్ధము.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె భవదగ్రనందనుం [1]డత్యంతోదగ్రవ్యగ్రుం డై యాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రకటదోర్గర్వదుర్దముం డగుదుశ్శాసనుండు పురికొలుపం గురుసైన్యంబులు శంఖభేరీమృదంగాదినిస్వనములు సెలఁగ గాంగేయుండు దొలుతం గదలఁ [2]గేతుశోభాభిరాముం బగుచు నుద్దామగతిం గవిసినం గనుంగొని 233

ఉ. పాండునృపాలనందనులు పావని మున్నుగ నేచి యప్డు భీష్మండు గడంక మై నడచుచోటికిఁ జక్కటి గాఁగఁ ద్రోచి యోండొండ కడంగి నేన తమయుబ్బున కుబ్బఁగ నన్యసైన్యవేదండముఖాంగముల్ దృణవితానముగాఁ గొని నిర్వికారు లై. 234

వ. ఉరవడించుసమయంబున. 235

క. ఘనతరగర్జాధ్వనులును, ఘనపథ మఖిలంబుఁ దూఁటుకట్టెడుతూర్య స్వనములునుం గబళించుచు, ననిలతనయుసింహనాద మడరెం బెలుచన్. 236

వ ఇట్లు ప్రతిభటకురంగమాతంగంబులగుండియ లవియ నందంద యార్చి పేర్చిన భీము నెదిర్చి దుశ్శాసనుండును దుర్ముఖుండును దుష్ప్రహుండును దుర్మర్షణుండును వివింశతియు వృషసేనుండును జిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుండును దుర్యోధనుచూడ్కికి వేడ్కసేయుచుం దాఁకిన. 237

క. ఉద్యతు లై కవలును ధృష్టద్యుమ్నుఁడుఁ గడఁగఁ దోన సౌభద్రుండుం మాద్యద్గతిఁ గవియుదు నే,కోద్యోగత ద్రౌపదీసుతోత్కర మడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకుం దలకడచి తాఁకి వజ్రనిభము లగువాలములు లై లోపము లగుకౌరవవీరులపయిం గురియ నక్కుమారవర్గంబు ననర్గళప్రసారం బగుశరాసారంబుల వారలఁ గప్పె నట్టియెడం గొండొకసేపు. 239

---

1 డత్యంతోదగ్రుండై దురాగ్రహంబునం. 2 గేతుశోభాభిరామంబుగా నుద్దామ.

క. ఆచ్చపడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిత్రరూపుల ట్లుండ శర
ప్రోచ్చలితచండదీప్తిస,ముచ్చయములు పెలుచఁ బరఁగె ముసుఁగువడంగాన్.

క పదపడి దుర్యోధనుఁ డున్మదుఁ డై తలుమంగ ధర్మనందనుఁడు జయా
స్పదముగఁ బురికొల్పఁగ బెట్టిదముగ నొండొంటిఁ దలపడియె సైన్యంబుల్.

సీ. కప్పురరేణువు గమలాప్తబింబంబు గాహుమండలమున రమణఁ గప్పఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామరంగమునను దగుమేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలయలకములందుఁ గెందూళి యళులపై పుప్పొడి ననుకరించు
నడరి పచ్చనిపాంసు నమరు దిశాభిత్తితలములఁ గనకంపుఁదగడుపగిదిఁ

తే. బాండవానీకమును గురుబలము నొక్కపెట్ట రథగజహయభటాభీలచటుల
గతిఁ బరిక్షుణ్ణసంగరక్షితితలముగ, వీఁక బెరసినయుత్తాలుతాఁకునపుడు. 242

మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురంగస్ఫీతహేషాసము
త్కారనాదంబులు హేతిపంక్తిపటుసంఘట్టోత్థరావంబులుఁ
ధరణీభాగనభోంతరం బడరి యుద్యత్తూర్యనానాధ్వని
స్ఫురణం జేమియుఁ దోఁప నీవ మొనలఁ భూపాలచూడామణీ. 243

వ. తదనంతరంబ 244

క. కరికరశీకరతురగో,త్కరలాలాజాలరక్తధారాపటలీ
పరిషిక్తం బై సంగర,ధరణీరజ మడఁగె నద్భుతం బలరారన్. 245

క. కురుపాండవసైన్యంబుల, దొర లడియాలముల నొప్పుతో మెఱయుసము
ద్ధురవీరధ్వజములఁ బొలి, చిరి శౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తి సేకొన్నక్రియన్. 246

వ. అట్టియెడ. 247

క. మీతండ్రి భవత్సుతులకుఁ, జేతోముద మొదవఁ గడఁగి సేన మిగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య, స్థితుం డైనట్లు వెలిఁగె భీషణమూర్తిన్. 248

వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249

ఉ. అర్జునుఁ డప్డు భీష్ముఁ గని యగ్గలికఁ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జితదేవదత్తరవశోభితుఁ డై రణకేళికౌతుకా
వర్జితచిత్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీలఁ దాఁక న
త్యూర్జితరౌద్ర మయ్యె బహుళోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్. 250

తే. తఱిమి సాత్యకి గృతవర్మఁ దాఁక నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను పూచి యొప్పు
మిగులుమోదుగుమ్రాఁకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండువాలంపగముల. 251

చ మదమునఁ గోసలేంద్రు నభిమన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్బలుం
డెదిరి కడంగి సూతుఁ బడ నేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గెం

పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మహోగ్రత నట్టుల చేసి కేతనం
బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరితగాత్రుని జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనునిపై నలభీష్ముఁ డలుక, నడరె నక్కురుముఖ్యుల యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూడ నక్కజము లైన, నచ్చెరువు నొంది సేనలు పిచ్చలింప. 253

సీ. వీఁకమై నకులునిఁ దాఁకి దుశ్శాసనుఁ డత్యుగ్రబాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు దరహాసాభిరాముఁ డై భల్ల మొక్కటి దొడ్డి విల్లు దునిమి
యేడ్తెఱ నిరువదియేనుదూపులు వడి నడరింప రయమున నతఁడు నొండు
విల్లెత్తికొని శరవితతి నంతంతన నఱకి పాండవుకేతనంబు దుంచె

తే. దుర్ముఖుఁడు సహదేవునితోడఁ దొడరి, మెఱుఁగువాలమ్ము లేసిన నుఱక యాతఁ
డన్నియును మగిడించి రథ్యముల నొంచి, యతనిసారథిఁ దెగటార్చియార్చి పేర్చె.

చ. సరభసుఁ డై యుధిష్ఠిరుఁడు శల్యునిఁ దాఁకుడు నాతఁ డమ్మహీ
శ్వరుమహనీయచాప మనివారణఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భీ
కరతరశీఘ్రలీలఁ గొని కన్నుల నవ్వుచుఁ బాండవాగ్రజుం
డరిబల ముక్కు దక్క వడి నాతనిపైఁ గురిసెన్ శితాస్త్రముల్. 255

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేడ్తెఱ ద్రోణుపై నడరిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశరాసనముఁ ద్రిఖండంబుగాఁ జేసి నారాచ మొక్కటి నాటె మేన
వేఱొక్కవి ల్లెత్తి వెసఁ బదునాలుగుశాతబాణములఁ బాంచాలసుతుఁడు
గలశజు నేసె మాగధసహదేవుండు భూరిశ్రవునిఁ దాఁకి భుజశిఖరము

తే. మెఱుఁగుటమ్ముల నొంచిన నుఱక యతఁడు
వానియుర ముగ్రశరమున వ్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు వృత్రుండు వాసవుండుఁ
బోలెఁ బోరిరి సేనలు వొగడుచుండ. 256

తే. ధృష్టకేతుండు కౌరవోత్కృష్టుఁ డైన
బాహ్లికుని మాఱుకొని తీవ్రబాణనవక
మేసె నాతండు లాఘవ మెసక మెసఁగ
ఘనశరంబులు పదినవకములు గురిసె. 257

క. అచలనిభుఁ డగునలంబసుఁ, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బఱతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు దలపడిన నారజ,నిచరేంద్రులపోరు కీర్తనీయం బయ్యెన్. 258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖండి యశ్వత్థామ నెదిరిన నాతండు మద మెలర్ప
నారాచ మురమున నాటింప నొచ్చియు ద్రుపదనందనుఁ డతిక్రూరశరము
దద్వక్షమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ డుఱక విరాటుపై నురవడించి
కదిసిన గగనంబు గప్పె బాణాసారయుగమును బెరసి మహోగ్రభంగిఁ

తే. కైకయాధీశుఁ డగుబృహత్క్షత్రనిభుఁడు
కృపుఁడుఁ దలపడి యొండొరు కేతనముల
హరుల ధనువులఁ దునిమి నిష్ఠురకృపాణ
దారుణాకారులై యరదములు డిగిరి. 259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జయద్రథుఁడుఙ్ ద్రుపదుండు వచ్చి యా
కట్టుపకారు లిద్దఱును గ్రక్కున నడ్డము సొచ్చి యొండొరుఙ్
బెట్టుగఁ దాఁకి తీవ్రశరపీడితదేహులఁ జేసి రెట్టిలా
వెట్టిపరాక్రమస్ఫురణ యెట్టిగయం బని పిచ్చలింపఁగన్. 260

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుండు నభిమానియు నైనవికర్ణుఁడుఙ్ యుధా
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల మార్కొని రౌద్రరసం బలోకసా
మాన్యము గాఁగ నస్ఖలితమత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి ర
న్యోన్యనిశాతసాయకనిరంతరవర్షములఙ్ మునుంగుచున్. 261

ఆ. ధరణినాథ చేకితానుండు గడఁగి సుశర్మమీఁద నిశితశరచయంబు
గురియ నితఁడు నతనిఁ గ్రూరాస్త్రనికరసంపిహితగాత్రుఁ జేసి పేర్చి యార్చె

క శకుని ప్రతివింధ్యుఁ దాఁకిన, బ్రకటబలుం డాయుధిష్ఠిరప్రియసుతుఁ డు
ద్భ్రుకుటి యగుచుఁ గవిసెను సింహకిశోరము గజముఁ బొదువునట్లతనిపయిన్.

తే. భీమనందనుఁ డగుశ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకెఁ గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొరుం గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్లుఁ దెరలుపఁ జాల రైరి. 264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగకన్యకా
సంతతకీర్తనీయబలశాలి కిరీటితనూభవుం డిరా
వంతుఁడు బాహుగర్వధనవంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకె వార ల
త్యంతరయంబునఙ్ విరథులైరి పరస్పరబాణఘట్టనన్. 265

సీ. విందానువిందులు గ్రందుగ వెసఁ గుంతిభోజుని నాతనిపుత్త్రుఁ దాఁకి
రాపురజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ బొదివె నుగ్రతఁ గుంతిభోజుఁ డేయు
తూపులు పెనుగద దోలఁగంగ జడియుచు ననువిందుఁ డతనిపై నడరెఁ బెలుచఁ
గైకేయు లేవురు గాంధారరాజు లేవురతోడఁ గ్రూరసంగర మొనర్చి

తే. రుత్తరునిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘబాహుఁ డురవడిఁ గదిసి యుత్సాహలీల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతానీకుఁ డేచి, వడి నులూకునిఁ దలపడి కడిమి మెఱసె.

వ. ఇవ్విధంబున వెండియు రెండు సేనలం జేయంగలదండిమగ లొండొరులం
దాఁకిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణఖేచరులుసూచి పొగడుచుండఁ
బిగిడి చతురంగంబులుం దనతనజాతిం బదులుపదులును నూఱులు నూఱులును

వేలు వేలును వెక్కులు పెక్కులునుం దలపడి యెడనెడం గలయక జెరయం గ్రమంబున సంపడికయ్యంబు నూలుకొనినం గ్రందునం దమకించి యుభయసైనికు లున్మత్తులగతిం గవియ బాణంబులుం గృపాణంబులుం గరిదంతంబులు నరదంబులనొగలు నొండొంటిం దాఁకి తుత్తుమురు ఒయినతుములంబుఁతన భయంకరం బగునతిసంకులంబున సామజవాజిరథంబులయురవడికి నోసరింపని కాలుబలంబులు నుత్తుంగమాతంగస్యందనసందోహంబులపయిం బఱవు[1]రాహుతులును గరటిఘటావిఘటనంబు గావించురథికులును నిది యది యనక నెల్లబలంబులం జొచ్చినమొగంబునఁ జిందఱవందఱ సేయుగజారోహకులు నగుచు నిర్మర్యాదంబుగాఁ బెనంగుసైన్యద్వితయంబు మందరక్షుభితాంబుధిచందం బగుటకుం దగి యుచ్చి పోయెడుశరంబులునిరుమెయిం గెలిచినకుంతతోమరికాదులు నుబ్రవాళజాలంబులుంబోలెఁబొలుపు మిగులుచుండ విశిఖంబులు ముఖంబులం జెట్టు నాటిన జిఱ్ఱనం దిరుగుశుండాలంబులు ప్రళయకాలంబున సురగరుఁలిచే దిర్ధిరం దిరిగెడుకులనగంబులఁ గ్రేణి సేయఁ గరవాలగదాభల్లప్రముఖంబు లగు శస్త్రాస్త్రంబులఁ గుంభికుంభతురంగముఖభటకపాలాదు లవియుచప్పుళ్లును వివిధాయుధప్రహతుల నొఱలుహరినరనాగంబులరావంబులును దారుణప్రకారంబున దిక్తటదారణంబు సేయుచుం జెలంగఁ జేయి దునిసినం దక్కటిచేతం గైదువు గొని కవియువారును గాలు దునిసిన నెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును దలదునిసినం దారు మును గన్నిడినవారిం బొడిచి పడువారును దెగిపడియు నవుడుగఱచుటయును బొమముడి వడుటయును సడలనితలల నొప్పువారును మావంతులు నేనుంగులు వికలంబులైనసమీపవర్తులవాహనంబుల సమారోహణంబు సేసి పరాక్రమించువారును నొచ్చియు నీడంబోక చెలులకుం జుట్టంబులకు నడ్డపడువారును మార్బలంబునం జేరి చుట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును సుభటులు సొచ్చి చెండిన వండం దఱిగిన ట్లుండువేదండహయచయంబులును నాశ్వికులు [2]పైకొని మీఁదిమానిసులం దునిమిన మ్రోడుపడురథంబులును రథనేమిఘట్టనంబున దట్టంబు లగుపదాతిగాత్రంబులును నిభంబులు వోదివి నేలతో వ్రేసియుఁ గాలం జమరియుఁ దూలవైచియుఁ గొమ్ముల గ్రుచ్చి యెత్తియు బోరిసమరిన వికటాకారంబు లగుఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగుసంగరంబు సెల్లుచుండ మధ్యాహ్నసమయంబున. 267

భీష్ముఁడు దుర్యోధనప్రేరితుం డై విజృంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుట.

సీ. మనుజేంద్ర వినుము నీతనయుండు ననుపంగ దుర్ముఖకృపకృతవర్మమద్ర
పతివివింశతులు విస్ఫారబాణార్చులఁ బంచాగ్ను లనుబోలెఁ బ్రజ్వరిల్ల
తనకెలంకులఁ గోలుతల సేసి తఱుమంగఁ దాలకేతువు మహోత్తాలమూర్తి

1 రాహుతులును. 2 పాదివికొని.

నాభీల మైత్రాల నడరి పాండవసేనఁ దఱిసి మందాకినీతనయుఁ డేచి
తే. చేదిపాంచాలకేకయు లాది గాఁగఁ, గల్గుభూపాలకోటి మొగ్గరము లెల్లఁ
గలఁగఁ దిరుగుడువడ[1]నొరగిలఁగఁ బెల్లఁ, గిల్లఁ దల్లడపడ రణక్రీడ సల్పె
క. పాయ వడఁ [2]జొచ్చు గుంపులు, సేయును మలఁకలఁ జరించి చించును గో
వ్యాయామగతుల వలయము, లై యుండం దిరిగి కలఁచునరిసైన్యంబున్.
క. ద్రొల్లెడుతలయును దునిసెడు, విల్లును ధర కొఱగుమేను విఱిగెడుసిడముఁ
బెల్లు దొరఁగునెత్తురు నై, పల్లటిలం దొడఁగె నపుడు పాండవబలముల్.
వ. ఇట్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తి యగునష్టమూర్తియుంబ
విజృంభించినభీష్ము మార్కొనుమగలు లేక పాండవసైన్యంబు బెండువడియున్న
డ నభిమన్యుండు గనకవర్ణతురంగంబులుం గర్ణికారధ్వజంబును మెఱయంద
సీ. శల్యు నారాచపంచకమున నొప్పించి యొకకోలఁ గృతవర్మయురము నొం
క్రూరభల్లమున దుర్ముఖుసూతుతల ద్రుంచి తఱిమి వివింశతిధనువుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున నేసి వెండియు మూఁడువాలికయమ్ము లొడలఁ గీలించి కృప
హయముల శరచతుష్టయతాడనమున నుబ్బడఁగించి భీష్ముపై నడరి మేన
తే. విశిఖనవకంబు నాటించి వెగడుపఱిచి, పేర్చి యార్చిన సురకోటి పిచ్చలించి
మెచ్చె భీష్మాదు లెల్ల వివ్వచ్చుఁ బోలు, నెక్కుడగుఁ గాని యసదుగాఁడీతఁడ
చ. అమరతరంగిణీతనయుఁ డర్జుననందనుసూతుఁ గేతుదం
డము నిరుమూఁడుదూపులఁ బడం గడు బెట్టిద మేసి యుజ్జ్వలా
స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని తక్కటియేవురుఁ బెక్కు లమ్ము లొ
క్కమొగి రయంబునం గురియఁ గా గిరివోలె నతం డుదగ్రుఁ డై.
క. వారలశరవర్షంబులు, వారించుచు వేఱవేఱ వాలంపగముల్
వారలపైఁ గురియుచుఁ గురువీరుని తాలధ్వజంబు విఱుగఁగ నేసెన్
ఆ. తాటిసిడము విఱిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజసుతులబలము లెల్ల
నొక్కపెట్ట యార్చె నుక్కఱి కౌరవ, సేనజోదుపిండు చిన్నఁబోయె.
తే. సింహనాదంబుతో భీమసేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని యరిబలంబు
వరలఁ దాఁకిన నతనియుత్తాలసింహ, కేతనము గూల్చె సురనదీసూతి యలిగి
క. పవనజుఁడు మూఁడుశరముల, దివిజనదీసూను నేసి దృఢగతిఁ గృపు మే
నవియ నొకటఁ గృతవర్ముని, యవయవతతి నెనిమిదింట నార్చుచు నేసెన్
వ. మఱియు నమ్మారుతతనయుండు
శా. మద్రేశున్ వెగ డొంద నేసె నతనిన్ మన్నించుజోదుల్ ప్రతా
పోద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథవేగోద్దీప్తు లై తాఁకినన్
రౌద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయగాత్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం
చద్రక్తోత్సకవీచులం దడిపె నాశ్చర్యంబుగా నందఱన్.

1 నొడ్డగిలఁగ. 2 జొచ్చి. సేయుచు...చించుచు.

వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును గేకయపంచకంబును విరా
టుండు నతనికొడుకులుం దలకడచి యురవడించిన 280

క. అందఱమేనుల గంగా,నందను డు శరత్రయములు నాటించెను శ
ల్యుం డాఁకె నుత్తరుఁడు గరి, సందోహముతోడ నధికసంరంభమునన్. 281

క నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరు,గజ మమ్మద్రేశురథము గదిసి తురంగ
వ్రజముపయి కడరి కదున,క్కజముగ వెస నేలఁ బెట్టి కాలం జమరెన్. 282

తే. శల్యుఁ డుగ్రకోపంబున శక్తి యెత్తి, రయము మెఱయ వైరాటియురస్థలంబు
దూఱ వైచిన నంకుశతోమరములు,విడిచి నడుమున చచ్చుచుఁబుడమిఁ బడియె.

క. మద్రేశుఁ డంత నిలువక, రౌద్రంబున వాలు వెఱికి రయము మెఱయ న
త్యుద్రేకత డాసి యుఱికి, భద్రకరిం గరముఁ దునిమిపడ వైచె నిలన్. 284

క. తనవిక్రమంబు సేనలు, వినుతింపఁగ నిట్లు సేసి వేగమ కృతవ
ర్మని తేరిపైకి లంఘించెను శల్యుఁడు గిరికి దాఁటుసింగముభంగిన్. 285

చ అనుజుఁడు వడ్డ శంఖుఁడు మహాగ్రహవృత్తిఁ గడంగి శల్యుపైఁ
దనరథరాజితోఁ గవియుదారుణదర్పముఁ జూచి దంతి ము
ట్టినఁ బరికాఱమొత్తము వడిం బఱతెంచినమాడ్కి నాపగా
తనయుఁడు లోనుగా రథికదంబము బిట్టడరెన్ సముద్ధతిన్. 286

తే భీష్ము నంపఱ కోర్వక పెల్లగిల్లి, శంఖుతోడిరథావళిజలదపంక్తి
భూరిమారుతహతిఁ దూల పోవునట్లు,వఱచెఁ గని కిరీడియడ్డంబు వఱపెఁదేరు.

క. కొఱవియుఁ గొఱవియుఁ దాఁకిన, తెఱఁగున నర్జునుఁడు సురనదీసూనుఁడుఁ జూ
పఱు వొగడఁ దాఁకుటయు ని, ద్దఱదిక్కులసైన్యములును దలపడియె వడిన్.

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 289

క. కృతవర్మరథము డిగి యుద్ధతుఁడై మద్రపతి ఘనగదామండితహ
స్తత మెఱయఁ గవిసి రథ్య,ప్రతతిన్ ధరఁ గూల్చె శంఖుఁ డలము దలంకన్.

క. విరథుఁ డయి మాత్స్యపుత్రుఁడు,గరవాలము గొని రథంబు గ్రక్కనడిగియా
తురత సురరాజనందను, నరదము మాటునకు నతిరయంబున నరిగెన్. 291

క, దిక్కులఁ దనబాణంబులు, పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్లి భీష్ముఁడు నరుతే
రక్కడ డించి ద్రుపదవిభుఁ, డుక్కఱఁ దత్సేనమీఁద నురవడిఁ గవిసెన్. 292

వ. ఇట్లు గవిసి. 293

క. ఎండినయడవిన్ దరికొని, వండెదు కార్చిచ్చుమాడ్కి మారి వసఁగిన
ట్లొం డొండ [1]నేచి హయవే,దండస్యందనపదాతితతిఁ బొడవడఁచెన్. 294

క. కేకయు లేవ్రురబాములు, నాకులతం బొంద మార్గణాసారమునం
జీకాకుపఱిచె భీష్ముఁ డ,నేకగతులఁ దనరథంబు నేర్పెఱ మెఱయన్. 295

క. ఉఱక విరాటుబలముపై, గొఱియలపిండునకుఁ గవియుకోల్పులిక్రియ బి

---

1 ప్రేసి.

ట్టఱఁ గవిసి నదీసూనుఁడు, సుఱుమాఱెవియచ్చరులు వినుతి సేయంగన్. 296

తే. ఇట్లు పాండవసైన్యంబు లెల్లఁ గలఁగి, యిక్కడక్కడఁ బడుచుండ నక్కజంపుఁ
గడిమి కచ్చెరువడి యొక్కకడకు వచ్చి, పాండుసూనులు నివ్వెఱపాటు నొంద.

క. శాంతనవుఁడు దేజోదు, ర్దాంతుండై నావెలుంగుధర కెల్లను జా
లింతు నినుఁ డస్తశైలో, పాంతమునకుఁ జనిన నేమి యనిన ట్లుండెన్. 298

క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ, డీమెయిఁ దేజోవిశేష మెసకం బెసఁగం
గా మెఱయుట గనుఁగొని సి, గ్గై మఱువడుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కుం డంతన్.

తే జలరుహంబులు పాండవసైనికులమొ, గంబులట్టుల విన్ననై కాంతి దఱిఁగె
వారిమనముల భీత్యంధకార మడరు, కరణి జీఁకటి యెడ నెడఁ గవియుదెంచె. 301

వ. అప్పుడు గయ్యంబు సాలించి.

తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమయునికిపట్లు, కరిగెఁ దాతపరాక్రమస్ఫురణమునకుఁ
గురువిభుండును దమ్ములుఁ బరమహర్ష, భరితహృదయులై యుండిరి భరతముఖ్య.

వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోపంబు సెప్పె నని పలుకుటయుఁ దొలునాఁటి
కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్లయినఁ బాండునందనులు పదంపడి యేమి సేసి
రని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ స
ర్వగురుమహానుభావ మధురప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరివాసవినోదవిభావ్య విశ్వలో
కగతపవుర్వికస్వర వికారవిదూరవిలాసభాస్వరా. 304

క. దూరాంతికదుర్గమవి, స్తార [1]సుగమసన్నివేశ తావదచలస
ర్వారంభక విష్క్రియ సం, స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్రకాశనమూర్తీ. 305

మాలిని. నిరతిశయమహాత్త్వోన్నేష నిర్ధూతదోషా
విరతిహృదయరమ్యావేశ నిత్యప్రకాశా
భరితభువనతేజోభవ్య యోగానుభావా
స్ఫురితగుణసమశ్రీపుణ్య నైర్గుణ్యగణ్యా 306

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

1 నిగమసన్నివేశ సారామలసర్వా.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

భీష్మపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిర్మాణవిచక్షణ
తానిష్ఠాపరకటాక్ష ధర్మసరోజా
సీన నిరంజన భక్తో
ద్యానవసంతాయమాన హరిహరనాథా. 1

ధర్మజుఁడు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు దనవారు మేలుచే నైనభంగి
వినినధృతరాష్ట్రుఁ డాసూతతనయుతోడ
నెలమి నటమీఁదివృత్తాంత మెట్లు సెప్పె
మనినఁ గురువంశవర్యు యి ట్లనియె నతఁడు. 3

వ. ఆరాత్రి ధర్మతనయుండు విషణ్ణచిత్తుండై తమ్ములం [1]దగువారలం గూర్చికొని
గోపాలదేవుపాలికిం జని యతనితో నిట్లనియె. 4

చ. ఎరగలిచిచ్చుగాఁ బడవి యెల్లను బెల్లుగ నొక్కఁ బాయగా
దరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడి సేన యంతయుం
దర మిడి చంపె భీష్మబలదర్పమహోగ్రత గంటె నింక నే
బిరుదొకొ నీలమేఘ మనఁ బేర్చి యనిం దెగటార్చు నాతనిన్. 5

చ అలవి యెఱుంగ నేరక మహాత్ముని లోకముతోడిపాటిగాఁ
దలఁచితి బేల నైతి శరతాడనపీడితు లైరి నీమఱం
దులు సముదగ్రతనయుతోడిరణంబునకుఁ దిశాధినా
థులు సఱుమంగఁ జాల రని తోఁచుచు నున్నది నామనంబునన్. 6

చ. అతని జయించు నంచు మన మర్జును నెంతయు నమ్మియుండఁగా
నితఁడును సంగరంబున నుపేక్షకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

1 దమవార.

డ తఱికిఁ జొచ్చి దోర్బలము డాఁపక పోరెడు నేమి సేయు నా
కితనిని నీతనిం దడవ నేటికిఁ గయ్యపుజోలి మానెదన్. 7

క. నరపతుల నెల్ల భీష్మున, కెరగా నొప్పింపఁ జాల నే నడవులకుఁ
మరలం బోయెద నచటం, దిరిగెదఁ గూరాకు గోసి తినియెద ననఘా. 8

క. నీమాటమెయిన చేయుదు, మే మెయ్యది యైన నెందు నెప్పుడు మాకుఁ
దామోదర యశుభస్థితి, లేమి శుభము గలిమి నీదులీలయ కాదే. 9

వ. చేయం గలపని యెయ్యది పనుపు మనినం బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున 10
ట్లనియె.

ఉ. నెవ్వగ యింత యేల విను నీకెదు రెవ్వరు నీదుతమ్ములం
దెవ్వరు సూచినన్ జగము లిన్నియు గెల్వఁ గలారు లావునం
గ్రొవ్వినభీష్ము నోర్చు రణకోవిదుఁ డైనశిఖండి యేను నీ
కొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రమయుక్తి లయం బొనరింతు నెమ్మెయిన్. 11

క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ, సాత్యకిబాహాబలంబు సమరవిహారౌ
ద్ధత్యముఁ జూచెదు గాదే, యత్యాశ్చర్యంబు లితనియస్త్రవిధంబుల్. 12

శా. ఉద్యద్విక్రము లైనయాద్రుపదమత్స్యోర్వీపతుల్ నిన్ను సం
పద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడఁకం బ్రాణంబు లీ నున్న ని
ట్లుద్యోగం బెడలంగ నేమిటికి నీ కుర్వీశ వే యేల ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డొకరుండ విద్విషదవష్టంభంబు మాన్పింపఁడే. 13

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 14

ఉ. పాండవసైన్యసంఘపరిపాలన సేయు నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుపశోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్య ము
ద్దండతఁ బూని తీనృపులుఁ దమ్ములు నేనును జుట్టి రాఁ జమూ
మండలి నాలుకొల్పికొని మార్తుర నోర్చినఁ గాక యొప్పునే. 15

వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపౌత్త్రుండు గుంతీపుత్త్రున కిట్లనియె. 16

చ. జగ మెఱుఁగంగ ద్రోణు ననిఁ జంపుటకై సృజియించె ధాత న
న్నగఁటిమి గాఁగ దీనిఁ బలుమాఱు ననం బని లేదు భీష్ముఁ డా
దిగఁ గురుసేనలోన గణుతింపఁగఁ జేర్చినయోధకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నెట్లడరి ముట్టెదనో యటు సూచు చుండుమీ. 17

తే. పృషతకులముఖ్యుఁ డిమ్మెయిఁ బేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్యభంగి కపుడు
పాండుసుతులును సకలభూపతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రియంబు నొందె. 18

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె 19

ఉ. తొల్లి గురుండు దానవులతోడిరణంబున వజ్రపాణికిం
దెల్లమి గాఁగఁ జెప్పె నది దీప్తతరం బగునొడ్డనంబు శో
భిల్లుచు వైరివృష్టులకు [1]కర మై చనుఁ గ్రౌంచనామకం
బెల్లి ఘటింపు నీదు వెర వేర్పడ నమ్మొన యద్భుతంబుగన్. 20

వ. అనిన విని యతం డట్లు చేయువాఁడ ననిపలికె నట్లు గలంక దేఱి కృష్ణు వీడ్కొని యెల్లవారల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి ధర్మతనయుం డభ్యంతరావాసంబున కరిగెఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ బాండవసైనికుల డెందంబులతోడన యరవిందంబులు వికాసంబు నొందెం బదంపడి తదీయప్రతాపోదయసహవర్తి యగుచు మార్తాండోదయంబు వెలుంగుటయుం గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కౌంతేయాగ్రజుండు వెడలెఁ గ్రౌంచవ్యూహంబు సంఘటించునెడం జంచుత్వంబు భజించి ఫల్గునుండు గాండీవకపిధ్వజంబులు మెఱయం బొడిచి నిలిచెఁ గుంతిభోజుండును శైబ్యుండును జక్షుస్థ్సానంబులం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండు శిఖకు నమరెదశార్ణశూరసేనకిరాతదేశాధీశులు కంఠాకారంబుఁ దాల్చిరి భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును దక్షిణవామపక్షంబు లయిరి సౌభద్రసాత్యకిద్రౌపదేయపౌండ్రచోళపాండ్యులు భీమసేనునను నకులసహదేవహైడింబశంబరవత్సమహీపతులు ధృష్టద్యుమ్నుదిక్కునం బన్నిరి కేకయకాశిరాజులతోడం [2]గూడి విరాటుండు జఘనభాగభంగికిం దగియుండె హయాణపతిప్రముఖులు పరివేష్టింప వెన్నయి యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నివ్విధంబున మోహరించినయప్పుడు 21

భీష్మునిద్వితీయదివసయుద్ధక్రమము.

తే. పుండరీకంబు లుద్దండపుండరీక, చారుభంగి లేయెండ కెంజాయ నొప్పె
నంత నక్కడఁ గురుబల మధికరభస, తుములముగఁ ద్రోచినడతెంచెసమరమునకు.

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామకృపశల్యకృతవర్మల నాలోకించి 23

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండుపుత్త్రుల, సకలబలంబులను గెలువఁ జాలుదు రుగ్రా
ధికశౌర్యసత్త్వ లంపటు, నొకతల యట మిమ్ము నోర్వనోపునె హరుఁడున్. 24

క. ఐనను గ్రౌంచవ్యూహవి, ధానంబున మోహరించి దారుణచారు
ధ్వానక మై కుంతీసుత, సేన వాలిచె మనము నిర్విశేషంబునకున్. 25

క. అనురూపము లగుమాఱొ, డ్డనముల్ ప్రస్ఫురితములు దృఢంబులుగాఁ దీ
ర్చినఁ గాక తెఱం గగునే, యని మొన లేర్పఱిచెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణవిందానువిందులును శూరసేనయవనత్రిగర్తకురుదేశంబులవారు నొక్కవలనను ద్రోణాచార్యుండును గుంతలదశార్ణవిదర్భులును గాంధారసింధుసౌవీరపతులు నొక్కదిక్కునను భీష్ముండు మహాసైన్యంబుతో నడుమనుం గా

---

1 భీషణమై. 2 నొడఁగూడి

[1]మూఁడుమోహరంబు లయ్యెఁ గృతవర్మయు శల్యుండును నశ్మంతకాశ్మీరులుఁ
గొందఱు దమ్ములుం దానును మాళవేంద్రుండు వెనుకదెస నిలిచె నిత్తెఱంగున
రెండుబలంబులు నాయితంబులై శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ
నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డివ్విధంబునం గదిసి యెవ్వ
రెట్లు గయ్యంబు సేసి రని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె. 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే వీచి యెలుఁగు, సూపి పురికొల్ప నెంతయు నేపుమిగిలి
మనబలంబులు పాండుకుమారసైన్య,సమితితోఁ దాఁకె నత్యంతసంకులముగ.

వ. అట్టియెడ. 29

ఉ. తెక్కలు సించి కంతమున తేకులు వాపి శిరంబు వ్రచ్చి వే
రుక్కునఁ గ్రౌంచచంద మగునొడ్డు గలంగఁగఁ జేసి భీష్ముఁ డే
దిక్కునఁ దాన యై దిశలు దీటుకొనన్ [2]శరకోటి నింపఁ గెం
పెక్కినంటిక్రేవ చెలు వెక్కుడు సేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణుతోన్. 30

అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట.

మ. మనసేనం గలఁగంగఁ జేయుచు మదిన్ మందాకినీనందనుం
డు ననుం గైకొన కున్నవాఁ డితనియాటోపం బడంగించెదన్
నిను మెప్పించెదఁ జూడు ఖేచరులు వర్ణింపన్ విజృంభించెదన్
దనుజధ్వంసి రథంబు వే పఱవు ముద్యద్విక్రమప్రక్రియన్. 31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజిష్ణునిఁ గనుఁగొని యేను నీమనోరథము తెఱం
గునకుఁ దగ రథము గడపెద, విను తిరమై నాదుపలుకు వీరవినోదీ. 32

చ. గజిబిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్
భుజబలముం బొగడ్తవడ భూరిపరాక్రమశాలి భీష్ము న
క్కజముగఁ దాఁకి యద్దెస నకంపితులై నడతెంచుశల్యకుం
భజకురురాజు లుచ్చెరువుపాటు భయంబును బొందఁ జేయుమీ. 33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడప ధనంజయుండు దన కడ్డం
బైనశూరసేనసేనాకాననంబు పటుబాణపరంపర యనుమహావాతవేగంబున
బడలుపడం జేయుచుఁ గవిసినం గని గాంగేయుం డెదిర్చి పేర్చి డెబ్బదేడుక్రూరనా
రాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేనింటను శారద్వతుం డే
నూటను వికర్ణుండు మూఁటను శల్యుండు తొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డఱువది
నాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన. 34

క. అవి యెల్లను బైఁ గురియఁగ, నవికలమూర్తి యగునిమిషాధిపతనయుం
డవిరళవర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పునగముకరణిం బొలిచెన్. 35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై. 36

1 క. మూఁడుమొగంబు లయ్యె. 2 శరవృష్టి.

సీ. ఇరువదేనమ్ముల సురనదీనందను ద్రోణుని నలువది బాణములను
దొమ్మిదిసునిశితాస్త్రమ్ములఁ గృపుని వికర్ణశల్యుల విశిఖత్రయముల
రారాజు నైదునారసముల నొప్పించె నప్పుడు గడఁగి సాత్యకియు మత్స్య
జనపాలకుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీసూనులును సుభద్రాసుతుండు
తే. భీష్మునకుఁ దోడుపడువారి బెట్టుదాఁక, నతఁడు ఫల్గును నేఁబదిశితశరముల
నేసి పేర్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నులుక యాతఁడు గురుసేనఁ దఱియఁజొచ్చె.

వ. ఇట్లు క్రీడించి గాంగేయు డించి గాండీవి దనయరదంబు రయంబున. 38

క. పఱపి రథికులను సూతుల, నఱకిన మ్రోడుపడి యుండె నానారథముల్
వెఱచఱచిరి కురువీరులు, పఱిపఱి యై మనబలంబు భయమ్ముం బొందెన్. 39

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు నీతండ్రితో ని ట్లనియె. 40

చ. తనభుజసార మేర్పడఁగ దర్పితుఁ డై మినయందుఁ జేయఁ గ
ల్గిననృపకోటి నెల్ల నవలీల మెయి న్మును మించి త్రుంచె న
ర్జునుఁ డదె నీవు సూడ ననురూపమె నీ కిది మున్ను కర్ణు భం
డనము దొలంగఁ జేసి తకటా యిటు లొప్పరికింపఁ బాడియే 41

వ. అనిన విని యనిమిషనదీనందనుం డితం డింత యొప్పనిపల్కు వల్కునే యని
మనంబునం గుత్సించుచు బీభత్సుదెసకు నడరుటయు దుర్యోధనవికర్ణులు వల
పటను గురుపుత్రుండు దాపటను గూడుకొని యాక్రీడిపైఁ బటుశరపరంపరలు
పరఁగించి రతనికి నన్నలుఁ దమ్ములు బాసట కడంగి కవిసి రిట్లు దొరలు
దలపడిన నిరువాఁగును జిందమ్ములు గర్జిల్ల సందడికయ్యంబుగాఁ బెనంగిన గాం
డివిగాంగేయు లొండొరులచండబాణంబులఁ ద్రుంచుచు వర్మంబులు సించుచు
నొకళ్లొకళ్ల వెలిమావులం బడగలం దాఁక నేయుచుం జేరి పోరుసమయంబున.

తే. ఆపగానందనుండు మురారియురము
బాణవితతిని భేదింప శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁ డొప్పె దలిరాకు దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబు తెఱఁగు దాల్చి. 43

క. కనుఁగొని కోపంబున నర్జునుఁ డమరనదీతనూజుసూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము, మునుఁగంగాఁ జేసె బాణములవెల్లువలన్. 44

క. ఆవెల్లువ శరజిహ్వల, ద్రావి ధనంజయమహాగ్ని దరికొని కవియం
గా వెగ డొందెదుకురుబల,దావము శాంతనవుఁ డంబుదము క్రియఁ గాచెన్

వ. ఇత్తెఱంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యక్కజంబుగాఁ బోరువారిం జారణసిద్ధ
గంధర్వాదులు గనుంగొను చుండి తమలో ని ట్లనిరి. 46

ఉ. ఒండొరుచండవిక్రమము లోర్తురు వీరల కాక వీరితో

నొండొకరుండు మార్కొనఁగ నోపునె పూని కృతాంతుఁ డైననా
ఖండలుఁ డైన నివ్విధపుఁగయ్యము లెక్కడ నైనఁ గంటిమే
పాండవకౌరవోత్తములబాహువిలాసము లిట్టు లుండునే. 47

ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యులయుద్ధము

వ. అని యగ్గించి రంత మార్తాండుండు గగనమధ్యవర్తి యయ్యె నప్పుడు ధృష్ట
ద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యుపయిం గవిసిన నతండు 48

తే. సూతు నొక్కవాలమ్మున స్రుక్క నేసి, యశ్వముల నాలుగింట నుబ్బడఁగఁ జేసి
సిడము నడిమికి వెస ద్రుంచె వెడఁదవాలి, దొడ్డతూఁపునఁ గురుసేన దొంగలింప.

క. ఆధృష్టద్యుమ్నుఁడు సక్రోధుం డై బాణవితతి గురిసిన దృఢసం
వేధం బగునారస మ, య్యోధాగ్రణి యేసి నఱకె నుజ్జక యతండున్. 50

క. ఆచార్యుఁ దీవ్రఘననారాచము లేయంగఁ ద్రుంచె గ్రక్కున నవి వ
మ్మై చెడి పోయిన నార్చెం, జూచి భవద్బలముఁ బాండుసుతసైన్యంబున్. 51

వ. ద్రోణుం డలిగి శరాసనంబు ద్రుంచిన. 52

ఆ. పార్షతుండు శక్తి బరఁగింప నతఁడు ము, త్తునియఁ జేసె మఱియు ద్రుపదసుతుఁడు
పెక్కుశక్తు లొక్కపెట్ట వైచినఁ దును, మాడె రయము మెఱయ నగ్గురుండు. 53

తే. పృషతపౌత్రుండు గద వైవఁ బిడుగుఁబోలె
వడరు నెడఁ బొడిగాఁ జేసె నస్త్రగురుఁడు
భల్లముల గట్టిమైమఱు వెల్లఁ జించి
యతని నెత్తుటిలో ముంచె శితశరముల. 54

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత నాపృషతాన్వయాగ్రగ
ణ్యుం డడరించునారసము లుచ్చి చనంగ గురుండు గ్రొవ్విరుల్
నిండినకింశుకంబురమణీయతఁ జూడఁగ నొప్పి వానివి
ల్వొండియు రెండు సేసి యవలీల హయంబుల సూతుఁ జంపినన్. 55

మ. విరథుం డై పొలివోనిబంటుతనమున్ వేగంబు నొప్పంగ బి
ట్టురవంబున్ డిగునప్డు చేతిగద నుగ్గై రాల నేసెన్ ధను
ర్గురుఁ డవ్వీరుఁడు వాలునుం బలకయున్ ఘోరాకృతిం బుచ్చికొం
చు రయం బారఁ గడంగి బెట్టడర సంక్షోభించె నీసైన్యముల్. 56

క. గురుఁ డనుసురుతరగిరినిష్ఠురభంగిం బుట్టి వచ్చుసునిశితబాణో
త్కరచండవేగనదికి నె, దురుచన రాదయ్యె నపుడు ద్రుపదసుతునకున్. 57

క. గతి గుందియుఁ బైఁ బొరఁగెడు, శితశరములు పలక జడియఁ జేయుచు ద్రుపద
క్షితిపతిసుతుండు మెఱయఁగ, నతిరయమున ననిలతనయుఁ డడ్డము సొచ్చెన్.

వ. ఇట్లు సొచ్చి వృకోదరుండు గురుం గ్రూరాస్త్రసప్తకంబున నొప్పించి పాంచాల
పతిసుతు నొండొకయరదం బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కళింగపతికిం

జేయు వీచి వాయుతనయుం దలపడ నియోగించిన నతండు మహాసైన్యసహాయ
త్వంబునం జేర్చి భీమసేనుపై నురవడించి నడచెఁ గుంభసంభవుండును విజృంభి
తుండై విరాటద్రుపదులం దాఁకె ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గలిసికొని
వెన్ను దన్ని నిలిచెఁ జేదికరూశదేశంబులబలంబులు మహాబలనందను ముంద
టికి వచ్చి నట్టియెడ. 59

తే. అడరెఁ గాళింగనాయకుం డగుశ్రుతాయు
వునకుఁ [1]దోడయి వీఁకమైఁ దననిషాద
సైన్యమును దాను భీముపైఁ సరభసముగఁ
గేతుమంతుండు ఫణిరాజకేతుఁ డలర. 60

క. భీమునిముందటిబల ముద్దామతఁ గాళింగసేనఁ దలపడి హేతి
స్తోమావృతమై వ్రాలెను, భూమిపయిన్ సగము సగము పొలుపఱి విఱిగెన్. 61

ఆ. మదము మిగిలి కేతుమంతుఁడు గౌంతేయు, పైకి గవిసి యతనిబాణశిఖల
క్రుంది పోయెఁ గడఁగి మంటలో నుఱికిన, మిడుతవోలె మెలఁగమిడుక లేక. 62

చ. పవనసుతుం గళింగనరపాలసుతుం డగుశక్రదేవుఁ డు
గ్రవిశిఖవృష్టిఁ దేల్చి తురగంబులఁ గూల్చినఁ గ్రోధదీప్తుఁ డై
యవిహతభంగి భూరిగద నాతఁడు వైచినఁ గూలె వాఁడు వ
జ్రవిహతిఁ గూలుశైల మన సారథికేతుయుతంబుగా నిలన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున నద్భుతభయావహం బగుపరాక్రమంబునం జేర్చి భీమసేనుండు ఘటితకాంచనబిందుసందోహసుందరంబును దృఢవిశాలంబును నగుపలకయుం గల్పాంతకృతాంతజిహ్వాభీలం బగుకరవాలంబును బుచ్చికొని హతహయం బగు నరదంబు డిగ్గిన. 64

ఆ. కొడుకుపాటుఁ జూచి కోపించి కాళింగ, పతి రయమునఁ దేరు వఱపి భీముఁ
బొదివి పిడుగుఁగొదమవోని నారసము బి, ట్టేసె నది యతండు వేసెఁ దునియ 65

క. మదమున శ్రుతాయు వొక్కటఁ, బదునాలుగుతోమరములు వరఁగించిన నే
ర్పొదవఁగఁ బవనజుఁ డన్నిటిఁ, జిదురుపలుగఁ జేసె ఖడ్గచిత్రనిహతులన్. 66

భీమసేనునిచేత భానుమంతుండు సచ్చుట.

వ. అప్పుడాకళింగపతియనుజుం డగుభానుమంతుండు దంతినికరంబుతో నగ్రజునకుం దల మిగిలి పవమానసూనుపై నడరి నిజఘటలకుం [2]దలకడచి యతనిమేన నారాచంబులు నాటించుచుఁ గదిసి తనయెక్కినయేనుంగు నేపునం బురికొల్పిన. 67

శా. కుంతీసూనుఁడు సింహనాదమున దిక్కుల్ పిక్కటిల్లంగ దు
ర్దాంతస్ఫారగతిం గరిం గదిసి రౌద్రస్ఫూర్తి లంఘించి త
ద్దంతంబుల్ వెస నెక్కి త్రొక్కి తునిమెన్ ధారాళరక్తచ్ఛటా
క్రాంతం బై సభ మెప్ప వానిఁ బటుఖడ్గస్ఫారధారాహతిన్. 68

---

1 దోడుగ వీకమైఁ. 2 మిగిలి యతనిమేన.

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకుపురికిం బనిచి 69

తే. మలఁడి గజకంధరము ద్రుంచి తొలఁగ నుఱికి
కెంపు దళు కొత్త వానితోఁ గ్రేళ్లువాఱు
నావృకోదరుపైఁ గవియంగఁ జేయి
వీచె సేనకుఁ గాళింగవిభుఁడు గడఁగి. 70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు సేయి వీచినఁ దచ్చతురంగంబులు వొదివినం బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు వెలుగం దాను బాదచారి యగుటయు నొంటి వైన తెఱంగునుం దలంపనిదర్పంబునం బేర్చి రణక్రీడకుం జొచ్చి కరవాలంబు శుండాల కుంభస్థలంబులు పగుల వ్రేసిన మెద డంటి మొదుక నైనం గేతుదండంబులు నఱికి చులుకం జేయుచు రథికసారథిసహితంబుగా నరదంబులు చక్కడంచి మొక్కలు వోయిన నస్థిసారంబు లగునశ్వశరీరంబులు గోసి పాఱవైచి వాఁడి సేయుచు నుబ్బున గుఱ్ఱంబుల కుఱికి బడలుపడ నఱిముఱి విసరిన [1]సారె వో యిన నురియం జెరివి యవలీలం గాలుబలంబులపైఁ బడిచక్కంజేయుచు నుఱియు నానాప్రకారంబు లగుచిత్రవధవిహారంబుల నమ్మోహారంబు విఘటితవిభ్రాంత పలాయితంబు గావించి యపరాహ్ణంబునం గళింగపతిం గవియునవసరంబున 71

తే. వివిధసన్నాహయుతముగాఁ బవనతనయు
తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి తెచ్చి సూతుఁ
డతని ముందట నిలిపిన నతఁడు వాని
నాదరంబునఁ గనుఁగొని యరద మెక్కె. 72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని సజ్యము సేయునెడం గళింగుఁ డ
ష్టాపదదీప్తపుంఖనవశాతశరంబులు నాట నేసినం
గోపితుఁ డై కడంగి బరిగోలలపోటుల నుగ్రవారణా
టోపము పేర్చునట్లుగఁ గడుం వెస డగ్గఱె భీముఁ డుద్ధతిన్ 73

ఆ. అయిదునారసముల నాతనిఁ జదికిలఁ, బడఁగ నేసి మూర్ఛపాలు సేసి
యతనిచక్రరక్షు లైనసత్యుని సత్య, దేవుఁ జంపి నభము దివుర నార్చె. 74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దదీయసారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని పోయినఁ గర్ణధారుండు లేనియానపాత్రంబుం బోలెఁ దద్బలంబు దిరుగుడువడియె నప్పుడు కిమ్మీరవైరి శంఖంబు పూరించిన. 75

క. విని గాంగేయుం డడరినఁ, గని ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నరిభం
జనుఁ డగుసాత్యకియు మఱు, త్తనయుఁ గడచి యతనిఁ దాఁకి దర్ప మెలర్పన్ 76

తే. బెడిదముగ నేయ రథములపిండు నుఱియఁ
గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

---

1 గ. నొఱవలు వోయిన.

దక్క నందఱతనువులఁ జెక్కునిశిత
విశిఖములు నాటి బకరిపు వెగడుపఱిచి 77

వ. అతనియరదంబుగుఱ్ఱంబులం గూల నేసిన నతండు కోపించి. 78

క. ఘనశక్తి వైవ నది శాం,తనవుఁడు ముత్తునియ సేయ దానం గోపం
బినుమడిగా నుజ్జ్వలగదఁ, గొని యరదము డిగ్గి కవిసె ఘోరాకృతి యై. 79

క. తదవసరంబున సాత్యకి, మదమునఁ గాంతేయుఁ గడచి మంత్రంబున బె
ట్టిదముగఁ బడ వైచిన యొ, ప్పిదమున నస్త్రమునఁ గూల్చె భీష్మునిసూతున్ 80

వ. ఇట్లు సారథి పడుటయు 81

తే. వాయువేగంబు లైనతద్వాహనములు
భీష్ముతే రెత్తికొని పాఱెఁ బృథివి యద్రువ
నపుడు మనసైనికులు గీచకారి నెదుర
పలికి [1]పాసిన బయ లయ్యె నతనిమునుము. 82

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గారవంబున నమ్మారుతిం దనరథం బెక్కించికొని యె నంతఁ గృష్ణానుజుండు దనతేరు సేరం దెచ్చి యావృకోదరు నుపలక్షించి.

ఆ. ఒంటిమైఁ గళింగు నురవడిఁ దలపడి, పుత్త్రసోదరాప్తభూరిసైన్య
హీనుఁ జేసి కౌరవానీకములు సూడ, నుఱక భంగపెట్టి పఱపు టొప్పె. 84

వ. అని యగ్గించె నంతఁ గడంగి వచ్చుశల్యకృపాశ్వత్థామలం గని పార్షతుండు దన యరదంబున నున్నభీమసేనుని సవినయంబుగా డించి నీవు నన్ను వెన్ను దన్ని చూడు మని పలికి యద్దేసం దేరు వఱపి యశ్వత్థామరథ్యంబులఁ బదిబాణంబులం బడ నేసిన నతండు శల్యునిరథంబుపైకిం బోయి పాంచాలపతిసూనుమేన నిశితాస్త్రంబులు నినిచెఁ దక్కటియిరువురు నట్లచేసి రివ్విధంబున నమ్మువ్వురచేత నతం డొక్కరుండును బోదువంబడి యుంట దవ్వులం జూచి విజయనందనుండు నిజస్యందనంబు దోలికొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసియమ్ముల నొప్పించి మద్రపతియంగమునఁ బంచవింశతివిశిఖంబులు నాటించె వారును నతనిఁ బండ్రెండు పండ్రెండుశరంబు లేసి రాసమయంబున భవదీయపౌత్త్రుం డగులక్ష్మణకుమారుం డయ్యభిమన్యుం దలపడి మర్మభేదు లయిననారాచమ్ముల నొప్పించిన నతం డక్కుమారుఁ బంచాశత్సాయకంబులం గప్పి తనహస్తలాఘవంబు ప్రకటించిన. 85

తే. [2]లస్తకంబునకొలఁదికి లక్ష్మణుండు, వెడఁదయమ్మున నభిమన్యువిల్లు దునియ
నేసి యార్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నతఁడు వేఱొకబలువింట నతని నొంచె. 86

క. తనయుఁడు నొచ్చిన దుర్యో,ధనుఁ డర్జునతనయుమీఁదఁ దనతే రలుకం
జన నిచ్చుట గనుఁగొని శాం,తనవద్రోణముఖరథికతతి వెసఁ గవిసెన్. 87

క. అఱిముఱి నడరినరథికుల, తఱచునకు సుభద్రకొడుకు దలఁకక తా నం

---

1 పాఱిన. 2 లస్తకంబున్నకొలఁదికి

దఱి కన్నిరూపులై యే,డ్తెఱ నవ్వుచు నేటు లాడె ధీరత మెఱయన్. 88

వ. తదవసరంబున. 89

మ. కని తే రప్పరవీడిఁ దోలికొని యాఁకౌరవ్యసైన్యంబు న
జ్జననాథుం దటినీతనూజు గురుఁ జంచద్బాణవర్షంబులన్
మునుఁగం జేయుచు దేవదత్త మెలమిన్ మ్రోయింపుచున్ సంగరా
వని యల్లాడ వియచ్చరుల్ వొగడ వివ్వచ్చుండు వచ్చెన్ వడిన్. 90

వ. అంతయుం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండు గడంగి సేనల నెల్లను జేయి వీచిన నొక్క పెట్ట యురవడించి కురుసైన్యంబు దలంకం దలపడియె నప్పు డాదిత్యుం గప్పి ధరణీరేణువులు చీకట్లు గవియింపం గరితురగనరగాత్రగళితరుధిరధారాసారం బది యడంగునట్లు సేసె నంత నర్జునువివిధబాణపాతంబులం గౌరవానీకంబునం దునియ లైపళరాసనశరకరవాలపరిఘపరశ్వధాదులును బఱియలయినహరిశిరగిరికుంభికుంభ పదాతికపాలప్రభృతులును దుమురు లైనరథాంగధ్వజచ్ఛత్రచామరప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేల కరంబు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ దమమీఁదిమానిసులు వడినం జెడి తిరిగెడుహయగజస్యందనంబులును దురంగమాతంగస్యందనంబులు రూపఱిన నేపఱి మెలంగువయ్యెయారోహకులును నై యాకులతంబొంది మనబలంబు దెరలి మరల వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచినం గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన మందాకినీనందనుండు గుంభసంభవున కిట్లనియె. 91

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పుక్రీడి యిపుడు, [1]కౌరవానీకముల నెల్లఁ గసిమసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పుక్రీడి యైన, నెట్లు సేయంగ వలయుఁ దా నట్లు సేసె.

క. విను మలుక వాడమి మిక్కిలి, కనుదెఱచినత్రిపురవైరికైవడి యీయ
ర్జునునందు దోఁచుచున్నది, మనమొనలున్ వశము గావు మరలుపు మింకన్.

వ. పోక నిలిచిన బలుమానిసులుం బెద్దయు డస్సి యోహటించినయ ట్లున్నవారు వారిజమిత్త్రుండు నపరగిరిశిఖరంబునకుం జేరె నేఁటికిఁ గయ్యంబు చాలింత మని చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివియ నియమించి నడపించె నప్పుడు పాండవులు పాంచాలమాత్స్యాదిపరివారసహితంబుగా నార్పులు సెలంగి నింగి ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాఁటిసంధ్యాసమయంబున రెండుదెఱంగులవారును దమతమశిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాఁడు. 94

భీష్మనితృతీయదివసయుద్ధము.

క. రేపకడ రభసమున గంగాపుత్త్రుఁడు సేనఁ గూర్చి గరుడవ్యూహం
బేపారఁ దీర్చికొని ముక్కై పొలుపును బలుపు మెఱయునట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణకృతవర్మలు కన్ను లయిరి కృపాశ్వత్థామలు శిరం బయి నిలిచిరి త్రిగర్తులతోఁ గూడి భూరిశ్రవశ్శల్యభగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గంఠ

---

1 కౌర... కెల్ల... మసంగెఁ, గృష్ణ... క్రీడి దనకు, నెట్లు.

త్వంబు నొందిరి మనుజపతి యనుజులుం దానును వెన్నయ్యె విందానువిందు లుం గాంభోజుండును శూరసేనుండునుఁ బుచ్ఛం బైరి మాగధకళింగాదిగణం బులు దక్షిణపక్షం బయ్యెను గర్ణాటకోసలప్రముఖనికాయంబులు వామపక్షం బయ్యెను బోలిచిరి తక్కనుం గలవారలుఁ గలయం బన్ని రంతం బాండవబలం బులును భండనంబునకు వెడలె నయ్యవసరంబున నర్జునుండు 96

క. మనమునఁ గని ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనుఁ బన్నఁ బంపు మోహార మర్ధం
దునిచందంబున దుర్యోధనుసైన్యముఁ [1]బొదువునను వ్ర దలకొనవలయున్. 97

వ. అనిన విని యతం డట్లు చేసినం బాండ్యమగధబలపరివృతుం డై భీమసేనుండు దక్షిణశృంగంబున నిలిచెఁ దదనంతరంబ విరాటద్రుపదులును మఱియు నీలుం డును గాశికరూశగణసమేతుం డై ధృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం డగుధృష్టద్యుమ్ను ము న్నిడికొని యుధిష్ఠిరుండు శుండాలమాలికాభీలంబుగా మధ్యప్రదేశం బలంకరించె నవ్వలన సాత్యకి మొదలుకొని యోలిన కవలును ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండు ఘటోత్కచుండుఁ గేకయపతులుం బన్నిరి సకల లోకంబులకు రక్షకుం డైనరాజీవాక్షుం డెవ్వానికి రక్షణం బొనర్చు నట్టిరథిక శ్రేష్ఠుండు డాపలికొమ్మునం బన్నెఁ దక్కటిదొరలుం గలయ మోహరించి రిట్లుభ యసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లయి నడచి నిస్సాణాదులరావంబులు సెలంగ రౌద్రంబు దలకొనం దార్కొనియెఁ దత్సమయంబున ధనంజయుండు మనపదా తులు బడలువడం దనరథంబు వఱపించి శరంబులు నిగిడించి. 98

క. అరదములు రథికవరులును, హరిసారథికేతుసహిత మై పొడిపొడిగాఁ
గరులును జోదులు ద్రొల్లఁగఁ, దురగంబులు రావుతులును దుత్తునియలుగాన్.

క. చేయఁ దొడంగిన గాంధా, రేయులు వెస నొక్కపెట్ట రేఁగి యతనిపైఁ
గో యని [2]కవిసినఁ గని కౌం, తేయులు నందఱుఁ గడంగి తేరులు వఱపన్. 100

వ. కని తమకించి బలంబులు రెండును గలయఁ జెరయఁ గెందూళి యెగసిన. 101

క. నామములఁ బితృపితామహ, నామంబుల నుగ్రబిరుదనామంబుల సాం
గ్రామికు లెఱిఁగింతురు దము, నా మొన నీమొనను జూపు లడరక యున్నన్.102

తే. ఇవ్విధంబునఁ గ్రందుపా టింత యైన, భీష్ముకడఁక నీసైన్యంబు భీముబలిమిఁ
జేసి యాసేనయును నప్డు సిక్కువడక, పోరె నే మని చెప్పుదుఁ గౌరవేంద్ర!.103

క. శోణితము [3]వెల్లి గవిసిన, రేణు వడంగుటయు మొనలు ప్రియపడి వెస గీ
ర్వాణాసురసమరముక్రియ, బాణాదినిశాతహేతిపంక్తులు మెఱయన్. 104

వ. పెనంగునట్టియెడ గాంగేయుండును గురుండును బురుమిత్త్రుండును సైంధవుండును సౌబలుండును వికర్ణుండును బాండవసేనపయి నడరిన భీమసేనఘటోత్కచసాత్యకి శైబ్యచేకితానద్రౌపదేయులు వారిం దలపడినం గోరు ఘోరం బయ్యె నప్పుడు

1 బొడుచుననువు. 2 కవియఁగ నాకొం. 3 పెల్లు గురిసిన.

రథబృందంబులతో భవదగ్రనందనుండును వాయునందనతదీయనందను లున్నయె
డకు నురవడించినం గని భీష్మద్రోణు లతని మించి వారలం దాఁకినం జూచి సవ్య
సాచి యగ్రజునగ్రభాగంబునకు వచ్చె. 105

క భూరిశరాసారంబునఁ, గౌరవులకడంక యుడిపె గాంధారబలాం
భోరాశిఁ దఱియఁ జొచ్చిరి, వీరాగ్రణి సాత్యకియును విజయసుతుండున్ 106

క. పొదివికొని శకునిబల ము, న్మదగతి సాత్యకిరథంబు నఱికిన నాతం
డది దిగ్గ దాఁటి ధైర్యాస్పదమతి నభిమన్యు తేరిపై కిం జనియెన్ 107

క. వా రిరువురుఁ జలమున గాం, ధారపతి ప్రముఖరథికతతులం జంచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి, క్రూరతఁ గవిసెన్ యుధిష్ఠిరుఁడు భీష్మపయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా, భూరమణునికోలుతలకుఁ బోవక భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్సారంబును నచ్చి సీదుసైన్యము పెనఁగెన్. 109

దుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట

చ. తదవసరంబునం బతి యుదగ్రత భీమునిఁ దాఁకి విస్ఫుర
త్ప్రదరము లేసినన్ నగుచుఁ బాండవవీరుఁడు రాజుమేన చె
ట్టైద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూఱఁగ నేయఁ దేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డమూర్ఛ నృపసత్తము లేవఁగ నీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు సారథి యచ్చోటు
దొలఁగఁ బెలుచఁ దేరు దోలుటయును
గని భయంబు నొంది కలఁగి యొక్కుమ్మడి
బలము లెల్లఁ దెరలి పాఱఁ జొచ్చె. 111

క. వెనుకొని విఱిగినసైన్యము, గనుకనిఁ బాఱంగఁ జేసి క్రౌర్యోద్రేకం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దఱుమ వాయుతనయుం డెగిచెన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు, మదమున నిలు నిలు మనంగ మఱియును మొగక
ట్టద సేన భీమసేనుఁడు, గదిసి పిఱుఁద నంట నార్వఁ గౌరవనాథా 113

క సభయ మయి శకునిసైన్యం, బభిమన్యుఁడు సాత్యకియు రయంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యాప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె బంధులుఁ దానున్.

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా, దుర్జయుఁ డగునర్జునుండు దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుఁ డై యొక్కదెసన్, గర్జారౌద్రముగఁ దోలెఁ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పఱి సీకొాడు కనికి రథము
దొలఁగఁ దెచ్చుట గనుఁగొని యలిగి సూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడుకలని కేఁగి
యెలుఁగు సూపిన బలములు నిలిచి పొదివె 116

తే. ఉన్నచోటన కదలక యున్నద్రోణ, భీష్ములును గోలుతల సేయఁ బెఱిగి సేన

చంద్రుఁ డుదయింపఁ బెఱిగినశరధియట్లు, దోడుతోడుతఁ బొంగారిచూడనొప్పె.

వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని
వారలతో ని ట్లనియె. 118

ఉ. ఉక్కున మూఁడులోకములు నొక్కటఁ దాఁకెనయేనిఁ బోర మీ
[1]రొక్కఁ డొకండ గెల్చుటకు నోపుదు రశ్రమవృత్తి నిట్టిమీ
ముక్కున నూర్పు గల్గ మనమోహర మీఁదురవస్థఁ బొందునే
యక్కట మున్న పాండవుల కల్గఁగ నొల్లమి సెప్ప నైతిరే. 119

వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120

ఆ. నాఁడె చెప్పఁ గన్న నాకు రాధేయున, కెట్లు సూడఁ బోలె [2]నట్టువోలెఁ
బడినపాటుఁ బడుదు మడియాస నీచేత, భంగపడితి మింకఁ బలుకు లేల. 121

వ. అనిన విని చిఱునవ్వు నవ్వుచు మీతండ్రి నీకొడుకును బ్రియభాషణంబులం
దేర్చి యి ట్లనియె. 122

క. పురుహూతసహిత మగుని, ర్జరబలమున కైన గెలువ శక్యమె సమర
స్థిరు లగుపాండుతనూజుల, నరనాయక నీకు ని ట్లనం దగ వగునే. 123

క. వృద్ధులు గతాయువులు దు, ర్బుద్ధులు నగువారిచేతఁ బోదురె శస్త్రా
స్త్రోద్ధతియు బాహుగర్వస, మృద్ధియుఁ గలపాండుసుతు లమిత్రధ్వంసీ. 124

క. ఐనను నోపినభంగిని, భూనాయక పాండురాజపుత్రసముద్య
త్సేనలఁ గూల్చెదఁ గనుఁగొను, మీ నీవును బంధులును సమీపస్థులరై. 125

వ. అని పలికి సంరంభంబున విజృంభించిన ధార్తరాష్ట్రులు ముదితమానసులై శం
ఖంబులు పూరింప భేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగుటయును. 126

క. విని పాండునందనులు శం, ఖనినాదము లుల్లసిల్లఁగా బహుతూర్య
ధ్వను లడరఁగఁ దిర మై తమ, మొన నిరతముగా నొనర్చి ముదము దలిర్పన్.

వ. నడచి రనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 128

క. దుర్యోధనుమాటకు భుజ, వీర్యోద్ధతి భీష్ముఁ డేచి విక్రమలీలా
ధుర్యతఁ గడఁగినఁ గయ్యం, బార్యస్తవనీయ యెట్టు లయ్యెం జెపుమా 129

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె నప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబునకు
వచ్చి వెలుంగుచున్న నతనితోడిపురుడునం దేజోమహిమ దలకొన్న తెఱంగు
నం దనమెఱుంగువాలమ్ము లనుకిరణమ్ములు వరఁగించుచుః బ్రతాపదీపితుం డగు
దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాఁకిన. 130

చ. కడఁగి సుయోధనప్రభృతికౌరవవీరులు భీష్మతోన చె
ట్టడరిన భీమముఖ్యు లగునక్కడియోధులు నొక్కయుమ్మడిన్
వడిఁ దలపడ్డసైన్యము లవారణ రెండును నేచి త్రోచి య

1 క. రొక్కొక్కరుండ, చ. రొక్కరొకండ. 2. నట్లు వారలి, పడిన.

ప్పుడు రభసంబునఁ బేసి పోరె వియచ్చరకోటి మెచ్చఁగాన్. 131

వ. అట్టియెడ 132

క. హుంకారములు నదల్పులు, జంకెలు ధిక్కారణములును సంస్తుతులును వీ
రాంకోక్తులు [1]నిస్సాణజ, ఢాంకృతులును గలసి యుద్భటంబుగఁ బెరిగెన్ 133

క. తునిసినబాహాశిరస్తక, తనుచరణంబులును బాణతరవారిగదా
ధనువులుఁ గిరీటకంకణ, కనకాంగదములును దఱచుగా ధరఁ దొరఁగెన్. 134

తే. సగముసచ్చిన యొడళులుజలచరములు, రక్తపూరంబుతోయంబు ప్రచురమాంస
పటలి పంకంబుగాఁ గలబహునదీప్రవాహములు వాఱె సంగరావనిస్థలాల.

క. అఱవఱ లైనరథంబులు, నెఱి దప్పఁగఁ బడినయశ్వనికరంబులు బెం
దఱచుగఁ గూలినకరులు, న్గిరికొని యొప్పె సమరమేదినీతల మెల్లన్. 136

వ. ఇవ్విధంబున విషమం బగురణభూభాగంబునం జరియింపం జతురులు గాక రథిక జనులంతంత గుంపులుగట్టిరి గాంగేయుండు ప్రతియోధులం బేరువేరంబిలుచుచు నుక్కుమిగిలి దిక్కు లమ్ములం బిక్కటిల్లం జేయుచు నెక్కడఁ జూచినం దానయై మెఱుంగు మెఱసినతెఱంగునం గొఱవి ద్రిప్పినయొప్పున నింద్రజాలంబు చూపిన చందంబునం దనరథంబు మెఱయ శక్తిశౌర్యంబులు నెఱయ నెవ్వరికి నిలువరింప రాక యెదిరినరూపంబులం బెక్కింటినొక్కబాణంబునం బెక్కుబాణంబులనొక్కం టిఁ గూల్చి కేళి సలుపుచు నఱిమి పయిం బడినవీరులం గీ లెడలినజంత్రంబులుం బోలె నేలం గూల నేయుచు దృఢత్వలక్ష్యశుద్ధిలాఘవంబులకు వియచ్చరులు పిచ్చులింప ననేకప్రకారంబు లగుక్రూరశరంబులఁ జతురంగంబులం దునియలుం బఱియలుం దుమురులుం గుదులునై బడలువడం జేయుచుం గార్చిచ్చు పొదివిన పోలిక మాయ గావించినమాడ్కి మంత్రించి పడవైచినపగిదిం గసిమసంగి కౌం తేయసేనం గనుపుకొట్టుచుఁ బ్రళయకాలతాండవప్రవర్తి యైనఫాలలోచనులీల నాజిరంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు సేయుచున్నం బాంచాలయాదవాది యోధులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండఁ బాండవులునుం జేయునది లేక చేష్టలు దక్కినం దదీయసైన్యంబులు రూపఱి భయభ్రాంతంబు లై దీనదశకు వచ్చె నప్పుడు శౌరి యుగ్యంబులపగ్గంబులఁ బట్టి పార్థుతో ని ట్లనియె 137

చ. కృపగురుభీష్మయుక్తముగ గెల్తు సుయోధనుసేన నంచు నీ
వపరిమితోగ్రశక్తి మెఱయం దఱి గోరుచు నుండు దెప్పుడుం
గుపితయుగాంతరుద్రుగతిఁ గోలుమసంగినవాఁడు భీష్ముఁ డే
చి పటుభుజాబలంబు విలసిల్లఁగ మార్కొను కున్కి యొప్పునే. 138

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుం డై భీష్మునిపైఁ గవియుట.

క. అనిన విని యర్జునుం డి, ట్లను నీ విం తనఁగ నేల యాతనిమీఁదన్

---

1 గ. నిస్సాణధ, ఢంకృతులును.

మనరథముఁ బఱపు మిప్పుడ, సునిశితబాణముల నతనిసొం పడఁగింతున్. 139

చ. అనుటయు నట్లకాక యని యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని పొంగి యారథికసింహుఁ డుదంచితసింహనాదుఁ డై
ననిచెఁ దురంగదేహముల నీరజనాభుని మేనఁ బాఁడునం
దనునొడలం బ్రదీప్తఘనదారుణమార్గణపుంజముల్ వడిన్. 140

తే. తనదునొవ్వున కలుకక ధైర్యవృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చినహయచయంబుఁ
దడవి తేర్చి యుదగ్రతఁ దఱుముటయును, గుణరవం బుల్లసిల్లఁ ఫల్గునుఁడు గడఁగి.

క. భల్లం బొకటఁ బితామహు, విల్లు దునుమ వే ఱొకండు వెస నెత్తిన న
వ్విల్లును దునిమిన లాఘవ, ముల్లంబునఁ బొగడి యేసె నొండొక వింటన్ 142

తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయు ననేకవిశిఖ, వితతి యసురారి రథచిత్రగతులఁ దప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నరుని నారాయణుని బలునారసముల.

క. నొచ్చియు భీష్మునిపై వివ్వచ్చుఁడు బెడిదముగఁ గురిసె వాలమ్ము లతం
డచ్చెరువుతోడ వెసఁ గార్చిచ్చు గవిసినట్లు పొదివె శితవిశిఖములన్. 144

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 145

క. హరి దాను నొచ్చి నొచ్చిన, నరుని తెఱం గెఱిఁగి భీష్మునకు నించుకయు
గరలాఘవ మెడలమియుం, దిరమై పరికించి తనమదిం దలపోయున్. 146

ఉ. పాండవసైన్యముల్ గలఁగి పాఱెడు సిగ్గఱి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్ము మార్కొని మగంటిమిఁ జూపఁగ లేఁడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొవ్వడరి తూఁగెడు నిట్టిద యైన నేఁడ తీ
ర్పండె యితండు కౌరవనృపాలుసమస్తమనోరథంబులున్. 147

క. యాదవకేకయపాంచా, లాదులు వాఱుటలు సూచి యస మెక్కి జయో
న్మాదంబునఁ గురుసైన్యము, లేదిక్కునఁ దామ యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్.

వ. ఇప్పుడే నూరకున్నం బోవ దీదేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయు గెలిపింపవలయు నని యిట్లు దలపోయు నెడ మఱియు మందాకినీనందనుండు బెట్టిదమ్ము లగునారసమ్ము లుగురియం దేఁకువ సెడి క్రీడి యున్నం గని కృపకృతవర్మాశ్వత్థాములును భూరిశ్రవస్సైంధవవికర్ణులును నొక్కమొగం బై రథమ్ములమొత్తమ్ములతోడం గడంగి వచ్చి కవ్వడిపయిం బడి రాసమయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో నురవడించి యిరుగెలంకులయోధుల నాలోకించి. 149

క. మఱతురె యాడినమాటలు, పిఱుసని పోఁ దగునె మీకు బెదరక యెదురై
తఱుముఁడు భీష్ముని గీష్ముని, నెఱుఁగరె మున్నేను గలుగ [1]నేలా వెఱవన్. 150

వ. అనుచు నేచి యెదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చుచు నర్జును తేరికిం దలకడచి వచ్చునతనికి దనుజాంతకుం డిట్లనియె 151

---

1 నేలా విఱుగన్.

క. తిరిగినపందల నేటికిఁ, బురికొల్పఁగ నున్నవారు వోదురు గాకేఁ
గురుపతి జయంబు గొని యుద్ధర యేలం జూడ నేర్చెదనె విను నన్నున్. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుపని సక్కం జేసి కౌరవ్య వీ
రాంగమ్ముల్ నుఱుమాడి తత్ప్రబలసైన్యం బెల్ల మాయించి యి
త్తుం గౌంతేయుల కిమ్మహీవలయముం దుర్దాంతచంచద్భుజా
సంగస్ఫూర్జితచక్రవిక్రమకళాసంక్రీడనోన్మాది నై. 153

శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీఁది కుఱుకుట

వ. అనిపలికి సుదర్శనంబులం దలంచినం దత్క్షణంబ యది సన్నిహితం బగుటయుం బద్మనాభుండు సునాభం బగునాచక్రంబు గైకొని దక్షిణకరంబున నమర్చి పేర్చి యుగ్యంబులపగ్గంబులు నొగల ముడిచి యరదంబు డిగ్గ నుఱికె. 154

తే. అవని గంపింప లలితపీతాంబరంబు, చెఱఁగు దూలఁ జక్రాంశులు దుఱఁగలింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజితభయంక, రాననంబునఁ జెలఁగంగ నడరుఁ బెలుచ.

శా. అంహోమర్దనుఁ డాజనార్దనుఁడు మాద్యద్భీష్మకుంభీంద్రుపై
సింహోల్లాసవిభాసి యై కవియు నుత్సేకంబు నాటోపమున్
రంహస్స్ఫూర్తియు దీప్తమూర్తియును సంరంభంబుఁ జూడన్ జగ
త్సంహారోన్ముఖుఁడైనరుద్రుగతి రౌద్రప్రక్రియం బొల్చినన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమి వోలె సుయోధనునగ్రసైనికుల్
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱఁగు దక్కినఁ జేష్టలు దక్కి చిత్రరూ
పులక్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాఱు దలంప లేనికొం
దలమునఁ బొందుదెంపమునఁ దానును రూపఱి యుండె వెల్లనై. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే
కప్పరమేశుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయుదె నీవు వచ్చి న
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయుదు గాని వేగ ర
మ్మెప్పుడె నాకు నిట్టితెఱఁ గుజ్జ్వలఫుల్లసరోజలోచనా. 158

వ. అను నట్టియెడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు డిగ్గ నుఱికి పఱచి పురుషోత్తముపిఱిందిదెసం గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం డగుటనతని నాయతశాఖం బగువిపులశాఖిం గొనిపోవుమహావాతంబునుం బోలెఁ గొనిపోవ నాతండు పదియడుగులకొలఁది నిలాతలంబు చిక్కం ద్రొక్కి యీడిగిలంబడి నిలువం బట్టి యిట్లనియె 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లనుం
దేవవుగావె నీ విటు లధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁడైన ధర్మసుతుశౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యముం
[1] రూపఱి పోక కాదె యనురూపమె నీ కిది లోకనాయకా. 160

1 రూపడలేకపోదా,

చ. ఇటు దగునయ్య కృష్ణ శమియింపుము సాత్యకిఁ జంపినాఁడ విం
కట చని తేని నీ దగుసహాయతఁ గౌరవసేన రూపు మా
పుట యవలీల నాకు నను బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే * 161

వ. అనినసవ్యసాచిసమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం
బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు
పూరింప నాధనంజయుండును దేవదత్తం బొత్తి గాండీవగుణచండనిస్వనం బొం
డొండ నిగిడించుటయుం గౌరవబలంబులు భేరీమృదంగాదితూర్యనాదంబులు
సెలంగ మార్కొని కడంగిన. 162

క. అగ్గలిక దూఁడి దరికొను, నగ్గితెఱంగమర నప్పు డర్జునుఁడు గడుఁ
దగ్గఱి మెఱుంగుటమ్ముల, వ్రగ్గించె వియచ్చరోత్కరం బగ్గింపన్. 163

వ. ఆసేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవశ్శల్యదుర్యోధను లడరి యర్జునుపై శక్తిగదా
సప్తనారాచతోమరంబులు ప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమరం
బును నొక్కొక్కభల్లంబునను నేడునారాచంబు లేడింటను దునిమి పేర్చి యైం
ద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది నానాప్రకారక్రూరశరకలాపరూపంబునం గవిసి
కౌరవసైన్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీనందను నిశితనారాచ
జాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసునిచాపంబు ద్రుంచి తొమ్మిదివాలమ్ములు శల్యు
మేనం గీలించి కురుపతివక్షంబు వెడందవాతియమ్మున భేదించె నప్పుడు పాంచా
లపతివిరాట్ప్రముఖు లగుజోదులు గోలుతల సేసిరి మనబలంబులు గాండీవ
గుణనిష్ఠురనినదంబునం జేడ్పడి యొల్లంబోయి వెల్లనయి యుండ భవదీయసుతు
లు శౌర్యోద్రేకంబున నాకేశనందనునరదంబుఁ బొదివి రట్టిసంకులసమరంబున
మహేంద్రబాణంబుచేత మనదిక్కున. 164

ఆ. కెడసె హయము లొడ్డగెడ వయ్యె రథములు, చాఁపకట్టువడియె సామజములు
చదిసెఁ గాలుబలము చామరచ్ఛత్త్రకేతువులు నాయుధములుఁ దునియ లయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబును బ్రేవుల ప్రోవులు ఫేనపుంజం
బులును మేదోమాంసమస్తిష్కపటలంబు పంకంబును నగురక్తనదీప్రవాహంబు
భవదీయసేనామధ్యంబునం బఱపె బేతాళక్రవ్యాదాదిభూతంబుల నోలలార్చె

---

* "చ. సరసిజనాభ నీ వలిగి చక్కఁగ జూచిన నీయజాండక
ర్పరమునజంతుజాలములు భస్మమయంబులు గావె చక్రముం
గరమునఁ జేర్చి బిట్టుఱుకఁ గౌరవసైన్యము లెంత బాహువి
స్ఫురణము చూప నేల యదుపుంగవ కోపము సంహరింపవే"

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము ఇది ముద్రిత మైనయొకప్రతియందు 161 వ పద్యమునకుఁ దర్వాత నున్నది గాని వ్రాతప్రతులయందుఁ జూపట్టదు.

నతండు దేవదత్తంబును దామోదరుండు పాంచజన్యంబును బూరించి సింహ నాదంబులు సేసి రంత నరుణగభస్తి యస్తగిరిమస్తకాంతరితుం డయ్యె నాసంధ్యా సమయంబున నిజసైన్యంబునొవ్వనుం గవ్వడిదివ్యబాణజాలంబుల దుర్నివార త్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణబాహ్లీకదుర్యోధనులు బలంబులఁ దివియం బంచి మరలి కరదీపికలు వెలుంగ విడిదలకు వచ్చిరి పాండవులును గృష్ణసహి తంబుగా నుబ్బునం బొంగుచు వందిజనకీర్తనంబులు సెలంగ మగిడి శిబిరంబున కుం జని రమ్మూఁడవనాఁటిరాత్రి గురుపతివీటిజనంబులు గిరీటి పరాక్రమప్రకా రంబులం దమదెస నానాదేశంబులచతురంగంబులు వాలిసినపెల్లును నంతంతం గుములు గట్టి చెప్పికొనుచుండ. 166

భీష్మునిచతుర్థదివసయుద్ధము.

క. వేగుటయు సత్వరంబుగ, నాగాంగేయుండు మించి యనికి నడచినఁ
సాగరతరంగములగతి, వేగమ తరతరమ మొనలు వెడలఁ దొడంగెన్. 167

క. [1]అతిరయమున గురుఁడు భవ,త్సుతుఁడును బాహ్లికుఁడు నెయిది తోడ్తోబలసం
తతి గూడికొనఁగఁ బటుబృం,హితహేషానేమిరవము లెసఁగెం దఱచై. 168

క. కారుకొని మేఘమాలా, కారంబునఁ జాల నొప్పెఁ గౌరవసైన్యం
బారూఢవీరరసవి,స్ఫారం బై యంతఁ దోఁచెఁ బాండవబలమున్. 169

క. కురుసేనఁ జూచి యప్పుడు, నరనారాయణులు దమమొనకు మిగిలి సము
ద్ధురలీల సూర్యచంద్ర,స్ఫురణము లొక్కెడన మెఱయుపోలిక నమరన్. 170

క. వెలిఁగిరి బలములు దూర్యం,బులు నార్పులుఁ జెలఁగ రెండుఁ బురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పఁగ వడిఁ, దలపడియెం గైదువుల నదరు లెగయంగాన్. 171

వ. ఇట్లు దాఁకి తోమరప్రాసప్రముఖంబులం డొల్లవైచుచుఁ గుంతచురికాదులఁ గూలంబొడుచుచుం గరవాలపరశ్వధప్రభృతులం దునియ వ్రేయుచు గదాము సలముద్గరంబులఁ జదియ మోఁదుచు నఖరప్రాసంబులం బగుల వ్రచ్చుచు 172

క. పురికొనుచుం దెరలుచు నో, హరిసాహరి నొక్కచోట నలవడు నొకచో
విరియు నొకచోటఁ దిరుగుం, దిరుగక యొకచోట రెండు దెఱఁగులు నొచ్చున్.

క. పలుచోటులఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన లిమ్మాడ్కిఁ బోరఁ బారునిపైన
గ్గలిక నడరెఁ దాటిసిడము, తలతల మని మెఱయఁ గురుపితామహుఁ డధిపా.

క. పతియును ద్రోణుండు వివిం,శతియుం గృపసోమదత్తశల్యులు గంగా
సుతుతోడఁ గడఁగి రర్జున,సుతుఁ డయ్యేడ్వురను దాఁకె సురలు నుతింపన్.

క. వారలశరనిచయము దు,ర్వారవిశిఖపంక్తిఁ దునిమి వాసవపౌత్రుం
డారూఢతేజుఁ డై వెలుఁగారెను హుతవహ్నిక్రియ రణాంగణవేదిన్. 176

తే. భీష్ముఁ డభిమన్యుఁ గడచి యాభీలబాణ,జాలములు దీవ్రతరముగ సవ్యసాచి

---

1. అతిశయముగ.

మీఁదఁగురియంగ నాతఁడమేయభల్ల,తతుల నన్నింటిఁ దునుమాడెఁ దరతరంబ.

వ. ఇట్లు దొడంగి యుద్ధప్రకారంబునఁ బెల్లు సెల్లుభీష్మార్జునులకయ్యం బయ్యెరు వాఁగును గొండొకసేపు నివ్వెఱపడి చూచుచుండె నశ్వత్థామభూరిశ్రవశ్శల్య పుత్రచిత్రసేనులు మత్తమాతంగంబులు సింగంబుఁ గోదనుం బోదువుపోలిక నభిమన్యుం బొదివిన నతండు. 178

క. కని యల్లన నవ్వుచు గురు,తనయునియురమేసి శల్యతనయునిసిడముం
దునిమి వెస సీదుతనయుని, ధనువు నఱికి సోమదత్తతనయుని నొంచెన్. 179

క. వారును మున్పటియార్వురు, నీరసమున నొక్క పెట్టి యేయఁగఁ బటుదో
స్సారుం డగుసౌభద్రుఁ డు,దారస్ఫురణమున నద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

ఆ. హస్తలాఘవమున నతులబలంబున, శౌర్యమహిమ నధికధైర్యమునను
సవ్యసాచితనయుసరి గార యమ్మహా, వీరు లంతవట్టుఁ గౌరవేంద్ర. 181

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రతోడం బెనంగుపుత్త్రుం గనుంగొని యర్జునుం డంట నార్చి యడరి యంతఱ కన్నిరూపులై నొప్పించి చిక్కువఱిచె నప్పుడు నీకొడుకు పంపునం ద్రిగర్తులుఁ గృతవర్మయుఁ గేకయులును ముప్పదేనువేలరథంబులవారును గవిసి కిరీటిం గొడుకునుం బొదివి రట్టియెడ. 182

మ. తఱికిం జొచ్చి కడంగి పోరువిజయుల్ దోదర్పలం జూచి యే
డ్తెఱఁ బాంచాలసుతుండు సత్వరగతిం దేరద్దెసన్ సారథిం
బఱపం బంచి నిశాతబాణపటలీపాతంబునన్ వైరులు
క్కఱఁ దాఁకెం దమసైన్యముల్ సెలఁగ శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 183

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు పురంజయనందనునకుం దలకడచి తాఁకి 184

క. శరములు మూఁటం గృపుఁ బడి,శరముల మద్రేశు నొంచి శరమొక్కట ను
ద్ధురగతి యగుకృతవర్మని, యరదముఁ దురగముల నొకట నవనిం గూల్చెన్.

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు 186

క. పదిటన్ ధృష్టద్యుమ్ననిఁ, బదియమ్ముల నతనిసూతుఁ బటురయమున ను
న్మదుఁడై నొప్పించినఁ గెం, పొదివినమోమలఁతినవ్వు నొప్పున నొప్పెన్. 187

క. అప్పృషతపౌత్త్రుఁ డుద్ధత,కోపానలుఁ డగుచు శల్యుకొడుకుధనువు నా
టోపమునఁ దునిమి ఫణిగా,జోపమితాస్త్రంబు లతనియొడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్విధంబున. 189

క. నొనేసి సూతుహయసం, తానముఁ జంపుటయు శల్యతనయుఁడు విరథుం
డై నిరుపమాన మగుతన, మానము వాహనము గాఁగ మద మెలరారన్. 190

శల్యనందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట.

క. పలకయు వాలును గొని తెక్కలు గలపెనుఁబాముపగిదిఁ గవిసినఁ గొంతే
యులు నూఱ వెఱఁగుపడి రా,బలమును నీబలముఁ బొగడెఁ బటుశౌర్యంబున్.

వ. ఇట్లు గవిసి 192

క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికరం బెల్లఁ బలక జడియుచుఁ గిరణ
స్ఫురణాతిభీషణం బై, కరవాలము మెఱయఁ జిత్రగతులం గవిసెన్. 193

తే. కవిసి వ్రేసిన గ్రక్కున గద యమర్చి, యాఁగి వజ్రప్రహారంబు ననుకరింప
ద్రుపదనందనుఁ డడిచినఁ దునియ లయ్యెఁ, బలకరెండవవాటునఁ బగిలెశిరము.

క. తల వ్రయ్య లైనఁ బ్రాణం,బులును గృపాణంబు విడిచి భువిఁ ద్రెళ్లె నతం
డలు కొంది కురుబలం బా,కులతం బొందంగఁ గొండగూలినభంగిన్. 195

తే. ఇత్తెఱంగున నిజపుత్రుఁ డీల్గుటయును
గ్రోధదీప్తుఁ డై శల్యుండు ద్రుపదసూతి
మీఁదఁ గవిసిన నాతఁ డమేయబాణ
పంక్తి వఱఁగించె నుజ్జ్వలప్రభలు నిగుడ 196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 197

క. మానుష మేటికి దైవా,ధీనము సర్వంబు నస్మదీయస్ఫాయ
త్సేనలఁ బాండునృపాలక,సూనులు గెల్చెదరు కంటె సూతతనూజా. 198

క. చావును నోవును మనయో,ధావలికిఁ గెలుపు నుబ్బు [1]నావలికిని నీ
చే వినియెదఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులకుఁ జేపడును కదే. 199

వ. దుర్యోధనుదుర్నయంబున నేను దుర్వార్తలు వినుచు దుఃఖంబు లనుభవించు
వాఁడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచునుపాయం బెద్దియుం గన్నవారముగా మనిన
సంజయుం డది యట్టిదనీసైన్యంబుల సేనాంగంబు లనేకంబులు వ్రాలెసె దొరలు
మడిసెదరు దిరమై విను మని యిట్లనియె నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం
బొదువంబడి పార్షతుం డతని నపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డితనివిల్లు
దునిమి వివిధాస్త్రంబుల వెగడుపఱిచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు నొచ్చుటయుఁ
జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రపతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్ప దుర్ము
ఖుండును దుస్సహుండును దుర్మర్షణుండును సత్యవ్రతుండును జిత్రసేనుండును
బురుమిత్రుండును వివింశతియును వికర్ణుండును నయ్యభిమన్యు మార్కొనుట
కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కండ పెక్కమ్ము లేసిన నాపృషత
పౌత్రుండు చలింపక యొక్కొక్కరుని బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు నెఱపి
యందఱకుం జాలి సమరంబు సేయుచుండె 200

క. నకులుఁడు సహదేవుఁడు మా,మకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియము మదిఁ దలకొననం
బకవృష్టి గురియ నస్త్ర,ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్రపతియును వారిన్. 201

వ. వారికి బాసట యై పాంచాలమత్స్యపతులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దఱిమిన మన
యందుఁ గలవండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు సేసి రంత దినమణి యంబ
రమధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

---

1 నావలనికి.

తే. భీమసేనుండు నేఁడు సంగ్రామమునకుఁ, [1]దీఱుదల యగుఁ గాఁగని తీవ్రకోప
దీప్తుఁడై గద సూచుచుఁ దేరు నీడు,తనయునకు సమ్ముఖంబుగఁ దఱుముటయును.

క. నీకొడుకు లంచలును వెఱ, నాకులతం బొంది రప్పు డగ్రజుఁడు గజా
[2]నీకఘను మగధు వీరో, ద్రేకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్ 204

వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన 205

చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖరంబునందు గద పూన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజుఁడు గడంగి భీషణసముద్ధతిమైఁ దలపడ్డఁ బర్వత
వ్రజముపయిన్ వెసం గవియువాసవుచందము దోఁచె నత్తఱిన్. 206

క. నిజసింహనాదమున న,గ్గజములు గుండియలు వగిలి కలగుండువడన్
విజయాగ్రజుఁ డి ప్లైచి ది,విజవర్గము పిచ్చలింప విస్ఫురితగతిన్. 207

వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చె నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవ
లును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసముత్కరంబుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు
భీముని నిరుగెలంకులం జేరి కవిసి రందు నకులనందనుం డగుశతానీకుండు
హస్తికులమస్తకంబులు భల్లంబుల డొల్ల నేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208

చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్పి నుజ్జ్వలం
బగునొకనారసంబు దొడి యాతఁ డుదగ్రత ఫాలకుంభసం
ధిగతము గాఁగ నేయ నది దీనత మ్రొగ్గఁగ నప్పు డక్కజం
బుగ వెస మాగధుం దునిమె భూస్థలి నయ్యురుపీనుఁగుం బడన్. 209

క. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు నుజ్జ్వల, దష్టాపదపుంఖమార్గణావళి నయ్యు
త్కృష్టగజఘటలఁ గలఁచె న,నష్టంభవిజృంభణంబు వైరులు వొగడన్. 210

ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ దదియఁ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దుమ్ము దూళిగాఁ
గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ గొన్నిటిఁ గాళులు నుగ్గునూచగాఁ
గొన్నిటిఁ బార్శ్వముల్ నలియఁ గొన్నిటి వీఁపులు పిండుపీఁచుగా
నన్నిటి భీముఁ డుద్భటగదాహతి నేనికవేఁట లాడఁగన్. 211

క. అభిమన్యుద్రుపదసుత,ప్రభృతు లతనితోన మెలఁగి బడలువడఁగ న
య్యిభచయము నిశితవిశిఖ,క్షుభితముగాఁ జేసి రేపు సొంపారంగన్. 212

క. ద్విరదము [3]లొఱఁగెడివియు నె,త్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదువులై కలయం
దిరుగుడు వడియెడివియు భువిఁ,బొరలెడివియు నయ్యెఁ బవనపుత్త్రుమునుమునన్.

క. ఏనుఁగు నెత్తుట గదయుం, దానుఁ దడిసి పిలయకాలదండధరునిచం
దానం బావని మాగధ, సేనం బీనుంగుపెంటఁ జేసి చెలంగెన్. 214

క. శరములవేగంబున గద, పరుసదనంబునను గలఁగఁబడి చేడ్పడ నా

---

1 దీఱుగడయగుఁ. 2 నీకపుగమిఁ గడు వీరో. 3 క. లొరలెడివియు.

కరులం దోలెను భీముఁడు, వెరవున గోపకుఁడు గదుపు వెలిచినమాడ్కిన్.
క. పెనుగాలిఁ దూలుమొగిళులొ, యన నిభములు విఱిగి నిజబలావలి సదియం
దనమీఁదఁ బాఱ దుర్యో,ధనుఁ డదలిచి సర్వసైన్యతతిఁ బురికొల్పెన్. 216
క. పతి పురికొలిపిన నమవస, నతిశయముగఁ బొంగుజలధి యనఁ గ్రమ్మినయు
ద్ధతబలము నిలిపె నమ్మా,రుతి సెలియలికట్టక్రియ నిరూఢస్థితి యై. 217
వ. ఇట్లు నిలిపి యార్చి తఱియం జొచ్చువృకోదరునకుం దోడయి ధృష్టద్యుమ్న
సౌభద్రప్రముఖు లగురధికజనంబులు. 218
క. విడువక దాపట వలపటఁ, గడిమి మెఱయ నిలిచి యపుడు కౌరవసేనం
గడుఁ జిక్కువఱచి రొక్కు,మ్మడి నమ్ములవానఁ గురిసి మద మెలరారన్. 219
క. అడవి దరికొనినపావకు, వడువున భీముండు గౌరవవ్యూహంబుం
బొడి సేయుచుఁ బేర్చెం దన, యొడలు మనము నంత కంత కుబ్బుచు నుండన్.
క 1ఉరమునఁ గటి మైఁ దొడలం, జరణములం గౌరవేంద్రుచతురంగంబుల్
ధరఁ జాఁపకట్టువడ ని,ష్ఠురగతిఁ దాఁకుచు సమీరసుతుఁడు చరించెన్. 221
తే. తుంగమడువున నాడుమాతంగవిభుని,భంగి భవదీయసైన్యంబు బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రముం డయి కేలి సలిపె, గాలిచూ లప్డు గగనచరాలి వొగడ 222
క. వెఱచఱచి వెగడుపడి ని,వ్వెఱఁ గందుచుఁ గురుబలంబువీరు లతనిడ
గ్గఱ కంత నంతఁ జూడఁగ, నుఱక నదీసుతుఁడు దాకె నుద్భటభంగిన్. 223
క. అరదంబురవము సెలఁగఁగ, శరములు వాయుజునిమీఁద సాంద్రముగ వెసం
గురియుచు నడరెడుభీష్ముని, సరభసముగ మాఱుకొనియె సాత్యకి గడిమిన్
వ ఇట్లెదిర్చినం జూచి. 225
క. అంబరము వగుల నార్చి జ,నంబు వొగడఁ గృష్ణునను జునకు మార్కొని తీ
వ్రాంబకములు పదియింట న,లంబుసుఁడు దదంగకంబులం గీలించెన్. 226
వ ఇవ్విధంబునం దాఁకి బెట్టు నొప్పించినం గోపించి. 227
చ శినిమనుమండు నద్దనుజు శీఘ్రమ నాలుగునారసంబులన్
వెనుక కొదుంగఁ జేసి పటువిక్రమ మొప్పఁగ నార్చి నార్చినన్
విని కనుఁగ్రేవఁ గెం పడర వీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
త్తునితనయుండు బిట్టతనితోఁ దలపడ్డ నుతించె సైన్యముల్. 228
వ. ఇత్తెఱంగునం దలపడి. 229
క భూరిశ్రవుండు దొమ్మిది, నారాచము లతనిమేన నాటించిన నా
కౌరవ్యుని బటువిశిఖా,సారంబున ముంచి నొంచె శైనేయుండున్. 230
ఉ. ఈసునఁ దానుఁ దమ్ములు నరేంద్రుఁడు గ్రందుగ సోమదత్తికిన్
బాసటయై కడంగె నట పాండవులున్ హరితమ్ముఁ గూడి పె

1 క. గ. ఉరమునఁగుం గటిఁ దొడలం.

ల్లేసిరి వారిపై నధిప యేత్తెఱ మీఱి బకారి యప్డు సం
త్రాసనభాసురుం డగుచుఁ దాఁకి తెరల్చె భవత్కుమారులన్. 231

దుర్యోధనుఁడు భీముని మార్కొని మూర్ఛఁ బొందించుట.

ఉ. తమ్ములు వీఁగినం బలి యుదగ్రత భీము నెదిర్చి యార్చుచుం
దొమ్మిదియమ్ములం దనువు దూఁటులు సేసిన సూతుఁ బిల్చి వే
గమ్మ రథము పై కరిగి కన్నుల నిప్పులు రాల నవ్వి యొ
క్కుమ్మడి నాతఁ డేసె నృపు నుగ్రగతిం బదినారసంబులన్. 232

సీ. అంతఁ బోవక సూతుఁ డగునందకుని మూఁడు శరముల నేసిన ధరణినాథుఁ
డరువదియమ్ముల నతని నాతనిరథచోదకుం డైనవిశోకు మూఁట
నఱిముఱి నో నేసి మఱియు నొక్కమ్మున ఘనశరాసనము ద్రుంచినఁ బ్రదీప్త
కోపుఁడై యొండొకచాపంబు గైకొని యుగ్రభల్లమున వృకోదరుండు

ఆ. విల్లు దునుముటయును వేఱొక్కవింట వజ్రంబుఁబోనినారసంబు దొడగి
రాజరాజు [1]వెస నురం బాడ నేసిన, మూర్ఛ వచ్చి యతఁడు మ్రొగ్గె నధిప.*

క. కని కడు నలిగి సుభద్రా, తనయుఁడుఁ బాంచాలరాజతనయుఁడు గృష్ణా
తనయులు నొక్కుమ్మడి నీ, తనయునిఁ బొదవిరి పటుప్రదరపుంజములన్. 234

ఉ. అంతకు సేద దేఱి విలయాంతకునాకృతి భీముఁ డేచి దు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి నరేంద్రతనూజు శల్యు న
త్యంతరయంబునం బటుశరావలి నొంచిన నీదుసైనికుల్
సెంతలఁ జేరరైరి బలుసింగముఁ గన్నగజంబులట్ల యై. 235

వ. అప్పు డపరాహ్ణం బయ్యెఁ దత్సమయంబున భవత్సూనులు సేనాపతి సుషేణజల
సంధసులోచనులు భీమభీమరథభీమ బాహుదుష్ప్రధర్ష దుర్ముఖులును వివిత్సు
వికటోగ్రాలోలుపసములు నీపదునలుపురు బహుశరంబు లడరించుచు నతనిం
బొదవిన జరాసంధమర్దనుండు ఘనశార్దూలంబు [3]బాలమృగంబులం గని కవియు
చందంబున నెదుర్కొని సేనాపతిశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబున
జలసంధు నంతకాలయంబున కనిచి సుషేణువక్షస్స్థలంబున వలుఁదనారసంబునా
టించి పఱపై చి భీమబాహునస్త్రపంచకంబునం జంపియుగ్రునుత్తమాంగంబు వెడఁ
దవాతియమ్మునం గుండలంబులతోఁ గూల్చి భీమభీమరథుల నొక్కుమ్మడిం బెక్కు
మ్ములం గూలనేసి నగుచు మిక్కుటమ్మగు నాలుగమ్ములను సులోచనుం గీటడంగించిన

క. పెఱవార లధికభీతిని, విఱిగిచనిరి భీష్ముఁ డేచి వీరరథికు లం

---

1 పేరురంబుఁ గాడఁగనేయ

* "తే. తలఁగి రచ్చట నున్నట్టి ధరణిపతులు, తిరిగె సైన్యంబు లన్నియుదీర్ణవృత్తిఁ
బరమసమ్మోద మందిరి భరితవినయు, లగుచు రారాజుఁ బొగడుచు ననుజు లెల్ల."

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము; వ్రాతప్రతులం జూపట్టదు 233 వ పద్యమునకుఁ దర్వాతఁ జదువ వలయును. 3 వాలుమృగంబులం.

దఱిఁ జూచి రాచకొడుకుల, నఱిమాడెడు భీముఁ డిట్లు నడుఁకం దగునే. 237
వ అని పురికొల్పికొని తొడరునట్టియెడ 238
క. మిగిలి పవమానసుతుపై, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱపి యతని నా
శుగములఁ బొదవిన నమ్మెయి, మొగిళులు రవిఁ బొదువుదర్పముం దలఁపించెన్.
చ. కని యభిమన్యుముఖ్యు లవికంపితవృత్తిఁ గడంగి యేసినం
దనువున నెల్లరక్తజలధారలు గ్రమ్మఁగ వారణేంద్రుఁ డే
పున సెలయేరు లొక్కవెుగి బోరనఁ బెక్కడరంగ లీలఁ గై
కొని ఘనకేలి సల్పునడగొండగతిన్ సముదగ్రమూర్తి యై. 240
క. కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బాండవయోధులు నివ్వారించుటకుఁ జాలక ఱి
చ్చ పడినఁ గని వెల్లుగఁ గౌరవసైన్యము లడరె నుద్ధురస్ఫురణమెయిన్. 241
తే. అప్పు డుబ్బి దుర్యోధనుఁ డతిరయమునఁ, దేరు వఱపించి మారుతిఁ దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబు వక్షమున నాట, నొల్లబోవుచు సిడమతఁ డూఁతగొనియె.
వ. అయ్యవసరంబున. 243

ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట

క. మనసేన పేర్చి వెల్లార్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ, ననురూపం బైనవేళ యని తలఁచి వెసన్ 244
వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును నుద్దామగమనదుర్వారంబును నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాభీలబాహుదండుం డగుచు నయనసహస్రం బొప్ప నప్పాండవులకుం దోడుపడ నైరావణారూఢుం డై యింద్రుండు చనుదెంచె ననుబుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్టుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజంబు లెట్టెట్టివి యని వినంబడు నాభంగి మత్తేభంబుల నెక్కి తక్కటిదిక్పాలురపోలికం దోడిదానవులు గెలంకుల నేతేరం గురుపతిపై దోఁతెంచి యతని కడ్డపడుభగదత్తుదంతిం బొదవి. 245
క. అమ్ముల నేనుఁగుకొమ్ముల, నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి యఱిముఱి మనసై
న్యమ్మెల్లఁ జదియఁ బఱచె భయమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు లద్రువ నొరలుచున్.
వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుశుండాలంబుఁ దోలి యురవడించి. 247
క దనుజపతి యేచి దుర్యోధను దెస కడరుటయుఁ దత్పితామహుఁ డాచా
ర్యున కిట్లను హైడింబుఁడు, దనమాయాగర్వమున నుదగ్రుం డయ్యెన్ 248
క భగదత్తు నెగిచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె సరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట, మగఁటిమియే పొదువ వలయు మనుజాశనునిన్. 249
చ. తలఁకెడువాఁడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజుతోఁగ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి యోరువ దేమి సేయు వి
చ్చలవిడి భూవిభుం గవిసె సామజముల్ వెస నేయుఁ డంచు ఖో

దులకును జేయి వీచి మును దోలె నతండు రథంబు బల్విడిన్. 250

వ. ఆచార్యప్రభృతు లగురధికవరులునుం గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబానందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రంబులు నరఁగించి రంత నక్కడ నతనికిఁ దోడై యుధిష్ఠిరాదిపాండవులును బాంచాలమాత్స్యప్రముఖదండనాయకులును బ్రతివీరులపై ననేకవిశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోరు ఘోరం బయ్యె నందు మందాకినీనందనుం డమందపరాక్రమక్రీడం గౌంతేయబలంబులం గనువుగొట్టి నట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్దామవిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహనాదంబు సేయ బృంహితోదాత్తంబు లై నతదీయదంతావళంబులు నలిరేఁగి నీసైన్యంబుల బడలువడం జేసినం గని గాంగేయుండు కుంభసంభవున కిట్లనియె.

క. ఈయనతో రణ మిప్పుడు, సేయఁగ మది గొల్వ దస్తశిఖరికిఁ జేరం
దోయజమిత్త్రుఁడు నేఁటికిఁ, బోయి మనము వత్త మెల్లిప్రొద్దున ననికిన్. 252

ఆ. అనిన నట్లకాక యని ధనురాచార్యుఁ, డప్పు డాత్మపక్షమైనరథిక
కోటి కెలుఁగఁ జెప్పికొని యని సేయుట, నిలిపి తివియఁ బంచె బలము నెల్ల.

వ. ఇవ్విధంబున 254

క. కౌరవబలములు దిరిగిన, భేరీశంఖాదితూర్యభీషణరావో
దారపటుసింహనాద,స్ఫారవిలాసంబు లయ్యెఁ బాండవబలముల్. 255

తే. చిన్నబోయి నీకొడుకులు సేయఁ గలుగు, దొరలు విడిదల కరిగిరి పరఁగ భీమ
సేనుకొడుకు నగ్గించుచుఁ జెలఁగి వారు, చెన్నుఁ బొంపారఁ జని రాత్మశిబిరములకు.

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్తరాష్ట్రులు దూలపోవుట సెప్పిన విని సంజయునకు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 257

చ. అనితల నీవు పాండుతనయావలి కెప్పుడు మేలుసేయు నా
తనయులకుం బరాక్రమము తక్కువయుం బ్రకటింప విందు భీ
ష్ముని గురు శల్యుఁ దక్కుఁ గలశూరుల నెల్లను వారు నీరికిం
గొన కిటు లింతవా రగుటకుం గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 258

క. అనుటయు నాతం డిట్లను, విను మౌషధగుణము మంత్రవీర్యము మాయా
జనితసమగ్రోద్ధతి గా, దనఘా నీ కేను మున్న యది యెఱిఁగింతున్. 259

ఉ. పాడియు సత్యముం గలరు పాండుతనూజులు నీదుపుత్త్రు ల
ప్పాడికి నోడ రత్తెఱఁగు పాపము సేయఁగఁ జూచి తీవు న
క్కీడిటు సేయు కేలుడుగు గెల్వదె ధర్మువు వారి గెల్పు మీ
యోడుటయుఁ ద్రువంబు విదురోక్తులు వింటిమి గాదె యేర్పడన్. 260

క. నీయడిగినభంగిన గాం, గేయు నడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా
రేయి కురునాథుఁ డాతని, కాయన సెప్పినవిధంబు నభివర్ణింతున్. 261

వ. భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియెఁ దొల్లియుం బలుమాఱుం జెప్పుదుఁ బాండ
వులకు వాసుదేవుండు సహాయుండై యుండు నట్లగుట నెయ్యదియు నసాధ్యంబు
లే దప్పరమేశ్వరుమహత్త్వం బున్నరూ పెఱింగెడువారు పెక్కండ్రు లే రెఱిం
గినవారల కాపదలు లేవు కౌంతేయు లతని నెఱింగి యాశ్రయింతురు నీవు
సరకుసేయవు వినుము చెప్పెద మానససరస్సునుత్తరపర్వతంబునగ్రప్రదేశంబున
దేవతామునిగంధర్వాప్సరోగణంబులు గొలువం గొలువుండి కమలసంభవుండు

తే. మణిగణోజ్జ్వల మైనవిమాన మొకటి, యంబరంబునఁ గాంచి సర్వాత్ముఁ డందు
సన్నిహితుఁ డగు టెఱిఁగి హర్షంబు సంభ్రమంబుఁ దలకొనలేచి నమస్కరించి.

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిల, యాకలనవినోద మునిగణార్చిత గుణర
త్నాకల్ప నిర్గుణాత్మక, శోకభయాపహపదాబ్జ శుభకరమూర్తీ 264

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల సంస్తుతించి యిట్లని విన్నవించె. 265

క. నారాయణ నీ కేఁ గడు, గారవమునఁ బుట్టి యిజ్జగము లన్నింటిక్
సారమతిం గావించితి, నీరక్షణ వీని కెల్ల నిలుపై యుండున్. 266

క. ఇత్తఱి మనుష్యభువనం, బుత్తలపడుచున్నయది మహోగ్రాసురదు
ర్వృత్తముల నీవు కరుణా,యత్తమతిం బుట్టవయ్య యదువంశమునన్. 267

క. నరసఖుఁడ నీవు సఖుఁడును, నరలోకమునక్ జనించి నానాదైత్యే
శ్వరులదెసఁ బీడ లుడుపుము, ధరణీభారంబు వాయఁ దాత్పర్యమునన్. 268

వ. అని వేఁడికొని వినతుం డయి యద్దేవునితోడి నీడయుం బోనినరనామధేయుం
డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నారాయణుండునుం గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబు
న వీక్షించి యట్ల యయ్యెడుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసిన
నక్కొలువువా రెల్ల నచ్చెరు వంది. 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ ద,త్పరతను వినయంబు సేసి ప్రార్థించితి వె
వ్వరొకో వీరలు నావుడు, సరసిరుహాసనుఁడు సెప్పె సంప్రీతిమెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నా కార్యార్థుల్
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టుం డనుచు దానిఁ దలకొనిరి దయన్.

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీ,రలఁ గేవలమర్త్యు లని సరకు సేయనివా
రలు సెడుదు రెఱిఁగి భక్తిం, గొలిచినవారలకు శుభ మగును వినుఁ డెందున్.

వ. అని యెఱింగించి బ్రహ్మాదనలోకంబున కరిగెఁ గొలువువారలు నిజస్థానంబులకుం
జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న్యవ్యాసాదులచేత వింటిం దొల్లియు మహా
మునులు నిన్ను నరనారాయణుతోడివైరంబు వలవ దని వారించిర కాదే నీవు
మదాంధుండ వై మానవైతి వింక నైనను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి
పొత్తున మెలంగి బ్రదుకు మని చెప్పి భీష్ముం డూరకుండెఁ గౌరవపతియు నప్పలు
కులు పెడచెవులం బెట్టి మీరు దగువారు సేయుహితోపదేశంబులాదరించెద రె

యని పలికి సంజయుం డమ్మహీపతి కిట్లనియె. 273

భీష్మనిపంచమదివసయుద్ధక్రమము

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు, వేగమ కైసేసి యనికి వెడలెం దీవ్రో
ద్యోగత భీష్ముని మున్నిడి, సాగరములు మేర దప్పుచందం బొందన్ 274

వ. ఇట్లు వెడలి మకరవ్యూహం బపరచ్చుకొని నిలిచె నంతఁ బాండవులును శ్యేనవ్యూహంబుగా మోహరించి రందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల ధృష్టద్యుమ్నశిఖండులును శిరంబున సాత్యకియును గంఠంబునం గిరీటియు వామపక్షంబున విరాటద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును వీఁపున నభిమన్యుద్రౌపదేయులును బుచ్ఛంబున నకులసహదేవసహితుం డయి యుధిష్ఠిరుండును నిలిచి రివ్విధంబున సన్నద్ధంబు లయినయుభయవ్యూహంబులు మేదురతూర్యనినాదంబులు రోదసీకుహరంబు నిండ నొండొంటిం గదిసిన. 275

క. మకరవ్యూహం బనియెడు, మకరాలయ మపుడు దర్పమహిమోజ్జ్వలుఁ డై
మకరక్రీడం జండత, మకరాభీలముగఁ జొచ్చె మారుతి యధిపా 276

ఉ. చొచ్చి పితామహుం గని యిషుప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడుం
జిచ్చున నేయి వోసినవిశేషము దోఁపఁగ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చును నేర్చునట్టులుగఁ జేసెఁ దదూర్జితసేన నంత వి
వ్విచ్చుఁడు వచ్చి దివ్యశరవర్గనిరర్గళవిక్రమంబునన్. 277

క. భీష్మనిగర్వం బుడిపి మ, హోష్ములుఁ డై కౌరవేంద్రుయోధుల కెల్లన్
గ్రీష్మాదిత్యనిక్రియ నృర్చిష్మత్త్వము సూపి యడరె సేనలు దెరలన్. 278

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు గురునిం గదిసి యతని కిట్లనియె. 279

తే. పట్టి పాలార్చెదరు మీరు పాండుసుతుల, నీవు భీష్ముండు నలిగిన దేవతలకు
నైన మార్కొనవచ్చునే సేన నరుఁడు, నొంపఁగా నిట్లు లోప్పరికింపఁ దగునె.

వ. అనిన విని కుంభసంభవుండు గటకటంబడి యతనితో నిట్లనియె. 281

తే. ఎన్నఁడును మున్ను వారలయేపు నోపఁ, గాన మెట్లు సముద్రంబులోన బుట్టి
వైవఁ గొన్నంత గొనుఁ గాక వారి గెల్వ, మాకు శక్యంబె చవిగానిమాటలేల.

క. అనుచు మొన గడచి నడచినఁ, గని పాండుతనూజసైనికవ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజవం బెసఁగఁ దాఁకె నస్త్రాచార్యున్ 283

ద్రోణుండు దుర్యోధనప్రేరితుం డై పాండవసైన్యంబుపైఁ గవియుట

సీ. తాఁకి యుజ్జ్వలబాణతతి గవియించిన నవ్వాఁడు బెడిదంపునారసములు
గురుఁడు శైనేయుపైఁ గురిసిన నొచ్చియుఁ దెరలక యాతండు తీవ్రభంగిఁ
బెనఁగంగఁ జూచి పావని యేచి గురునిపై నిశితాస్త్రసంతతి నించి నొంచె
నంత శల్యుండును శాంతనవుండును నతనికిఁ దోడ్పడి యడరి భీము

ఆ. నేయఁదొడఁగుటయును నేడ్తెఱ ద్రౌపదేయులును దానుఁ గవిసి యుగ్రలీలఁ

బటురయంబున్నై సుభద్రాసుతుండు దుర్వారవిశిఖతతుల వారిఁ బొదివె. 284

చ. కడువడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుర్గుణనిస్వనంబు పె
ల్లడరఁగ బాణజాలము వియత్తటిఁ గప్పఁగ నీదుసైన్యముల్
సుడివడ భీష్ముఁ దాఁకుటయుఁ జూచి మనంబున నాఁటదానితోఁ
బొడుతునె యంచు మార్కొనక పోయెఁ దొలంగి యతండు భూవరా. 285

క. కనుఁగొని కురుపతి యాచార్యునిఁ బురికొలుపుటయు నాతఁ డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱయ నుజ్జ్వల, ఘనమార్గణపుంజముల శిఖండిఁ దెరల్చెన్ 286

క. అమ్మెయిఁ గౌరవులును దర్ప మ్మలరఁగఁ జెలఁగుటయును బాండవబలముల్
సమ్ముఖమునఁ దలపడినను, సమ్మర్దం బుగ్ర మయ్యె సంగ్రామమునన్. 287

క. ధూళులమేఘంబులుఁ గర, వాలాదినిశాత హేతివర్గాంశుతటి
న్మాలయు గుణరవగర్జలుఁ, గీలాలపువృష్టికిం దగియె నట్టియెడన్. 288

క. ప్రోవులు గట్టినగుఱ్ఱపుఁ, బ్రేవులు నేనుఁగులతఱచుఁబీనుంగులు ర
క్తావిలత వెల్లచీరలు, గావులు నై భటనికాయకాయంబులు నై. 289

క. సమరాంగణంబు గడుఘో, రముగా నిరువాఁగుఁ బోరురభసంబున ది
క్సమితి వడఁకాడెఁ బొగడెడు, నమరులయులి వడరెఁ జదల నతినిబిడముగాన్.

క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మొనలకుఁ గన్నాకు లగుచు మునుకొని వడి న
ర్జునకుంభసంభవులప్రా, పునఁ జూపిరి విక్రమంబు భూరిబలంబున్. 291

క. భీమునిదెసఁ గాళింగో, ద్దామగజానీకసంగతత్వస్ఫురణా
భీమగతిం దఱిమెం గురు, భూమీశుఁడు భీష్మగురులు పోరెడుబలిమిన్. 292

చ. అఱిముఱి నీకుమారవరు లత్తఱి నందఱుఁ నాబకారిపై
నుఱక రథంబులం బఱప నుజ్జ్వలశైలము మేఘబృందముల్
గిఱిగొనఁ గప్పిన ట్లయినఁ గ్రీడి గుణస్వన ముల్లసిల్ల నే
ర్చెఱ విశిఖప్రతాన మనుతీవ్రసమీరము నేపు సూపినన్. 293

క. ఆరథనివహంబులు న, వ్వారణములుఁ దెరలి మరలి వడిఁ బఱచుటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణ, శూరుఁడు గాంగేయుమఱువు సొచ్చె వికల మై. 294

వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బరవసంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గలిక నడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసౌవీరత్రిగర్తకళింగ
ప్రముఖబలసంగతులై శకునిసైంధవులుదుశ్శాసనుంబురస్కరించికొనియురవడించి
భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనందనుండు వెన్నుదన్ని యదల్చినం జేదికాశికరూశ
పాంచాలసైన్యంబులతో ధృష్టద్యుమ్నపురోగము లగురథికముఖ్యులు గడంగి
కవిసి రప్పుడు విందానువిందులు గాశిరాజును సైంధవుండు భీమసేనుని వికర్ణుండు
సహదేవునిఁ జిత్రసేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ ద్రిగర్తులు నకు

లుని ద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృపహార్దిక్యులు ధృష్టద్యుమ్నుని సౌభ
ద్రుండు సాల్వకేకయులను ధృష్టకేతుఘటోత్కచులు నీకొడుకులం దలపడిరి
యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాఁకె నిట్లు సంకులసమరం బైన నస్త్రశస్త్ర
సంఘట్టనంబున వెడలుమంటలు మింట నడరి మధ్యాహ్నప్రచండంబు లై
యున్న చండకిరణుకిరణంబుల మగిడింప నరదంబులు దాఁకి పడి పొరలుకరు
లును గరిహస్తాకర్షణవిధ్వస్తంబు లగురథంబులును దురగఖురపుటవిఘట్టితగా
త్రు లగుపదాతులును బదాతివర్గానర్గళప్రహారధారాశర క్తసిక్తంబు లగుఘో
టకంబులు నై చూచుఖేచరులకు వెక్కసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క భీమునిపోరుట గడు నుద్దామం బై మెఱయుటయుఁ బితామహుఁడు శర
స్తోమవిదారితుఁ జేసె మహామర్షోత్కర్షుఁ డగుచు నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుఁగొని సాత్యకి యేనుంగునకు సిడులు సూపినట్లు కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁదఁ గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యతఁడు సూతుతలఁ దెగనేసిన, నధిప వృష్ణివీరునరద మిట్టు
నట్టుఁ దిగిచె నప్పుడాకుఁగతి ఘోటకములు దద్బలంబు గలఁగఁబడఁగ 298

క మరలుపుఁడు పట్టుఁ డిట తెం, డరదమునకు వేగవేగ యడ్డము సనుఁ డా
తురుఁ డయ్యెను సాత్యకి సెచ్చెరఁ జొరుఁ డనునులివు వారిసేనఁ జెలంగెన్

తే. వికలరథుఁ డగునావృష్ణివీరుమీఁద, సేయ నొల్లక మీతండ్రి యెసక మెసఁగ
బాహుబలమునఁ బాండవవ్యూహవిదళ, నంబు సేయఁదొడంగె భూనాథముఖ్య

క అంత విరాటుఁడు లయకా, లాంతకుఁ డుంబోలెఁ బేర్చి యతిరభసమునన్
శాంతనవుఁ గవిసి యేసెం, గుంతీసుతు లలర మూఁడు క్రూరాస్త్రములన్ 301

క ఏసి తురంగంబుల నో, నేసినఁ గోపించి భీష్ముఁ డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలో, ద్భాసితగాత్రుఁడుగ రెండుబలములుఁ బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాఁక నర్జునుఁడు వోఁగా నడ్డమై రాజు మె
చ్చం గేలీగతి యుల్లసిల్లఁ జని యశ్వత్థామ షడ్బాణవి
ద్ధాంగుం జేసెఁ గిరీటి నవ్వుచుఁ దదీయం బైనచాపంబు ద్రుం
చెం గోదండము వే యొకండు గొని యేసెన్ ద్రౌణి పెక్కమ్ములన్. 304

క. గురుసుతు బెడిదపుటంపఱ, నరనారాయణులు నొచ్చినన్ నరుకడక
న్నరుణం బగుటయుఁ దద్రుచి, పరంపరలతోన నిగిడె బాణచయంబుల్. 305

క. ఉఱక నరుఁ డట్లు మైమఱు, వఱువ్రుల్లఁగఁ జేసి లీల నంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయ నాతం, [1]డఱు మెడలక మఱియు నేసె నధికరయమునన్.

క. నొచ్చియుఁ బెనఁగినఁ గృపయును, మెచ్చఁగదిరి విప్రుతోడ మెయికొని పోరి

---

1 గ. డఱఁ దలఁకక.

ట్లచ్చుపడ నేటి కని విస్మయుచ్చుఁడు గ్రేడించి యొండు వలనికి నడచెన్. 307

వ. తదనంతరంబ 308

ఉ. భీముఁ డుదగ్రదర్పమున భీష్మునిపైఁ జన నడ్డమై కురు
గ్రామణి భల్లపంచకయుగంబున నాతని మేను సించుచుం గ్ర
భీమదృఢక్షురప్రచయభిన్నతనుండుగఁ జేసె నాతఁ డా
భూమిపు నిట్లు నీదు ప్రియపుత్రకు లొండొరుతోడఁ బోరఁగాన్. 309

వ. కనుంగొనుజనంబులు. 310

క. చండవిరోధితిమిరమార్తాండు లనఁగఁ దగినవీరు దమలో నిట్లు
ద్దండతఁ బెనఁగుట ధృతరాష్ట్రుం డవినయలోభముష్కరుం డగుటఁ జుమీ.

వ. అని రట్టియెడ. 312

క. కురుపతికిఁ జిత్రసేనుఁడుఁ, బురుమిత్త్రుఁడు వేల్పుటేటిపుత్త్రుఁడుఁ బ్రాపై
యురవడిఁ దఱిమిన వారికి, నరనందనుఁ డెదురుపడె గుణధ్వని సెలఁగన్. 313

క. పురుమిత్త్రుని నే డుజ్జ్వల, శరముల గంగాతనూజు సప్తతిబాణ
స్ఫురణమునఁ జిత్రసేనునిఁ, బరమాంబక[1]దశకమున విపాటితుఁ జేసెన్. 314

తే. ఎన్ని శరముల నభిమన్యుఁ డేసెఁ దమ్ముఁ, దారు నన్నియ శరములఁ దఱిమి చిత్ర
సేనపురుమిత్త్రు లతని నేసిరి నవోగ్ర, విశిఖములు నాట భీష్ముఁ డవ్వీరు మేన. 315

ఉ. ఆతఁడు చిత్రసేనునిశరాసన మేడ్తెఱఁ ద్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి మైమఱువు వ్రచ్చి శరంబులు మేనఁ గ్రుచ్చి యు
ద్ధోతితుఁ జైనఁ జూచి కర ముద్ధతి రాజతనూజవర్గముల్
వే తఱియంగఁ జొచ్చి పొదివెం బటుమార్గణవృష్టి నాతనిన్. 316

క. ఆసౌభద్రుం డుగ్రపు, వేసవి దావాగ్ని శుష్కవిపినమ్ము నిరా
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు వారిపైఁ బరఁగించెన్. 317

క. రంగత్ప్రధనస్తుత్యతు,రంగముఁ డై తాండవాభిరతుఁ డగుహరులీ
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసె శత్రులు మెచ్చన్. 318

వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుఁ జూచి జనితమన్యుం డై శుభలక్షణుం
డగులక్ష్మణుండు 319

అభిమన్యులక్ష్మణకుమారులయుద్ధము

క. తలపడి నానాస్త్రము లుగ్గలికం గురియుటయు నతఁడు కాండము లాఱె
ట్టల మైనయలుక నాతని, లలితోరస్స్థలమునం గలయ నాటించెన్. 320

చ. తెరలక లక్ష్మణుండు దృఢదీప్తశరావలి పార్థుపట్టిపైఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి తోల్త హయంబులఁ జంపి సారథిన్
ధరఁ బడ నాతఁ డేసె విరథత్వము నొందియు నీదుమన్మఁ డు
ద్ధురగతి శక్తి వైవ నది ద్రుంచె మహేంద్రునిమన్మఁ డమ్ములన్. 320

1 దశకమునను బాధితుఁ జేసెన్

ఆ. శక్తిఁ ద్రుంచి తీవ్రసాయకహతదేహుఁ, జేయఁ దొడగునతని చేతిబలుపు
సూచి కృపుఁడు రాజసుతుఁ దన తేరిపై, నిడి తొలంగఁ దెచ్చె [1]నెల్లఁ జూడ.
క. కురురాజు యోధవీరులఁ, బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడు పోరికి నడరం
గరిహయనరశరనిబిడత, ధరణి జలదనిబిడగగనతలముం బోలెన్. 323
ఉ. సాత్యకి యప్పు డేచి శరజాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమానముగఁ గౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యౌ
ద్ధత్యమునం దనర్చిన సుదాత్తమనస్కుఁడు సోమదత్తి యా
[2]హుత్యభిరామవహ్నిక్రియ నుజ్జ్వలుఁడై వెసఁ దాఁకె నాతనిన్. 324
చ. తలపడి యంత్యకాలశిఖిదారుణభంగి నమేయమార్గణా
ర్చులు వరఁగించుచుడుఁ భయము సొచ్చి జనార్దనుతమ్ముతోడి యో
ధులు పిఱుసన్నఁ దత్సుతులు దోర్బలదుర్దము లై పదుండ్రు న
గ్గలిక నెదిర్చి యిట్లనిరి కౌరవసత్తముతో సుదగ్రతన్. 325
క. భూరిశ్రవసుఁడ యొక్కటి, వీరవినోదంబు సలుపు వేడుక మెయి దు
ర్వారత వచ్చితి మొక్కరుఁ, గోరికొనుము సంగరమునకుఁ మాలోనన్. 326
చ. అన విని నవ్వి యొక్కఁడు మదస్త్రబలంబున కోర్వఁ డోపినఁ
సునిశితబాణముల్ వఱపి నూరెల నందఱు నొక్కపెట్ట యే
పు నెఱపుఁ డన్న నారథికపుంగవు లేయ నతండు నమ్ము లె
ల్లను దునుమాడి వారిఁ జటులస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్. 327
క. పొలివోనిశౌర్యరేఖం, జెలఁగుచు వార్ష్ణేయు లతనిఁ జేడ్పడఁ బెక్క
మ్ముల నొవ్వ నేసినం గడు, నలిగి శరాసనము లెల్ల నాతఁడు ద్రుంచెన్. 328
క. కోదండదశకశీఘ్రచ్ఛేదం బొనరించి యపుడ శిరములు పదియుఁ
భూదేవికి బలిగా ని, ష్పాదించెం గౌరవేంద్రబలములు సెలఁగన్. 329
వ. ఇట్లు వడిసకొడుకులం గని వృష్ణివీరుండు 330
చ. వగపును గోపముం గదుర వైరిబలంబు దలంకఁ దేరుపై
నొగ నొగ దాఁకఁగాఁ బఱపి నుగ్గుగఁ గౌరవసూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దురగంబులం దునుముడుఁ వెస నాతఁడు నట్ల చేసెఁ బా
టిగఁ గరవాలముల్ గొని వడిఁ దిగి నేలకు దాఁటి రిద్దఱున్. 331
వ. అట్టిసమయంబున 332
ఆ. వేగ మెయిది వృష్ణివీరు భీముఁడు గురు, వీరుఁ గురువిభుండు గారవమున
వెనుకఁ జనఁగఁ దివిచి తనతనరథముపైఁ, బెట్టికొనుచుఁ దొలఁగఁ బ్రీతిఁ జనిరి.
వ. అంత. 334
క. అపరాహ్ణాసంగతుం డగు, తపనుం గని ప్రొద్దు గ్రుంకెఁ దడ వేఁగుదు రీ

1 నృపుఁడు సూడ. 2 హుత్యభివర్ధితాగ్నిక్రియ.

రిపు లని కడంగి నరుఁ డస్త్రపరంపర నఱపి సీదురథికుల నెల్లన్ 335

వ నిహతులం జేయుచు విహరించుచున్నం గనుంగొని 336

క. సైరింపక యేడ్తెఱఁ గురు,వీరాగ్రణి యిరువదేనువేలరథంబుల్
పోరికిఁ బురికొలిపిన వి,స్ఫారగతిం గూడి కవిసెఁ బార్థునిమీఁదన్. 337

క. కడువెసఁ గవిసినయవి గ,వ్వడి బాణజ్వాల లడర వడి దావాగ్నిన్
మిడుతలు వాలిసినక్రియఁ బొడి,పొడి యయ్యెం గురుబలంబుపొం గడఁగంగన్.

క. కిరణంబు లడఁగి యంతకు, నరుణత్వము మెఱయఁ దరణి యపరాద్రిశిరః
స్ఫురణను నధికరణాలం,కరణం బొనరించుటయును గాంగేయుఁ డెడన్. 339

క. శ్రాంతం బయ్యెను వాహన,సంతానం బెల్ల నిపుడు సంధ్యాసమయం
బింతట నేఁటికి నని సా,లింతము గా కింకఁ బోర లెసైన్య యున్నే. 340

వ అని తలంచి కుంభసంభవాదియోధముఖ్యుల కెఱింగించి బలంబులఁ దివియ నియమించి. 341

క. సమరక్రీడనలీలం, దమక తమక తనిసి మరల్ తమతమయావా
సములకు నరిగి రుభయసై,న్యములజనంబులును దీవియలు వెలుఁగంగాన్. 342

తే. రెండువీళ్లజనంబులు రేలు వివిధ, హృద్యసంగీతములను సాహిత్యమధుర
లలితగోష్ఠీవినోదంబులను బ్రమోద,భరితు లై ప్రొద్దు వుత్తురు భరతముఖ్య.

భీష్ముని షష్ఠదివసయుద్ధక్రమము

వ. ఏనవనాఁటిరాత్రి సనుటయు దెలతెల వేగుచప్పుడు ధనంజయుండు సేనాపతి రావించి మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మని నియమించిన నఖిలజనంబులకుఁ బ్రీతి నెక్కొన నతం డమ్మోహరంబు దీర్చునెడ దానికిఁ బార్థపాంచాలపతులు శిరంబును గవలు గన్నులును భీమసేనుండు తుండంబును సౌభద్రద్రౌపదేయ ఘటోత్కచులు గండస్థలంబులును సాత్యకిసహితుండై యుధిష్ఠిరుండు గంఠంబును ధృష్టద్యుమ్నపురస్సరంబుగా విరాటుండు వెన్నును గేకయులు వామపార్శ్వంబును ధృష్టకేతుండును గరూశపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును గుంతిభోజశతానీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్ఛంబును నై పన్నిరి భీష్ముండు దానికిఁ బ్రతివ్యూహం బూహించి క్రౌంచవ్యూహం బమర్చి యందుఁ జంచువునం దాను గురుసహాయుం డై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్త్రులును మస్తకంబునఁ గృతవర్మయుఁ గాంభోజబాహ్లికులును గళంబున శూరసేనపరివృతుండై సుయోధనుండును నురంబున సౌవీరసమేతుండై భగదత్తుండును వీఁపున విందానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవనపతియు నపరభాగంబున శ్రుతాయురుపేతుం డై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి రిట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లై నడచి శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు సెలంగం దలపడియె నట్టిసమయంబున. 344

క. తలకడచి వడచుద్రోణుని, యలవుఁ జలంబును సహింప కనిలతనయుఁ డి
ట్టలమగురోషంబునఁ దన్బలముపయిం బఱపె రథముఁ బటువేగమునన్. 345

వ. ఇట్లు వఱపిన నతనికొల్లలకుం గాక 346

క. తనముందటియోధులు పిఱుసనుటయుఁ గుంభజుఁడు గినిసి శరనవకము భీ
మునిమేన నాఁట నేసెఁడు, సునిశితభల్లమున నతనిసూతుం దునిమెన్. 347

క. వాహనముఁ దాన నడపుచు, సాహసికత్వమున గురుఁడు సమరక్రీడో
త్సాహము వదలక వైరి, వ్యూహము దలఁకంగ భుజసముద్ధతిఁ గవిసెన్. 348

క. మీఁతండ్రి ద్రోణునకుఁ దోడై తఱిమినఁ గేకయులు భయాకులత మరు
ద్ధూతాంబుదగతిఁ దెరలఁగ, నాతతసృంజయబలంబు లఱిముఱి విఱిగెన్. 349

ఆ. అధిప భీమసేనుఁ డడరినఁ గౌరవ, సైన్య మతనిచేతఁ జాఁపకట్టు
వడియె నపుడు ధరణిపతు లిద్దఱును జేయి, వీచి తఱిమి రధికవిక్రమమున. 350

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మనందనదుర్యోధను లగ్గలికం బురికొలుప మొగ్గరంబులు రెండు
ను గండు మిగిలి తలపడియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

ఆ. మనబలంబునందు మంచిమగల్ సాలఁ గలిగి యాబలంబు గెలువ లేమి
దైవకృతము గాదె తలఁపఁ జోద్యముమున్న, యెఱుఁగఁజెప్పె విదురుఁ డిట్టులగుట.

క. అతఁ డెంత సాటి చెప్పిన, మతి హితముగఁ గొనఁడు కీడు మానఁడు కడుదు
ర్మతి యైననాతనూజుఁడు, మతి కర్మము వెనుకఁ జనక మానునె యెందున్. 353

వ. విధికృతం బెవ్వరికి నుడుప వచ్చు నెట్లు గానున్నది యట్లయ్యెడుం గాక యనిన
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 354

ఆ. నీతనూభవుండు నెఱిగుఱి యెఱుఁగమి, యెఱిఁగి యెఱిఁగి యతని నేల చెప్ప
మనయుపేక్షవలన విను నాఁటిజూదంబ, నేఁడు గయ్య మయ్యె నృపవరేణ్య.

వ. ఇంకఁ బశ్చాత్తాపం బుడిగి ధీరుండ వై సమరప్రకారంబు విను మట్టియెడ భీమ
సేనుండు భవత్సేనాసాగరంబు పాయ వడం దఱిమి చొచ్చి దుశ్శాసనుండును
దుర్విషహుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును జయుండును జయత్సేనుండు
ను వికర్ణుండును జిత్రసేనుండును సుదర్శనుండును జారుచిత్రుండును సువర్ముండు
ను దుష్కర్ణుండును నొక్కచో నున్నం గనుంగొని యక్కుమారులం దాఁకిన

తే. వారలందఱు నొండొరుఁ బేరు వేరఁ, బిలిచికొని వీఁడె చనుదెంచె భీముఁడీతఁ
డొంటి యగపడ్డచోటన యుక్కడంగఁ, బొదివి చంపుద మని యతిస్ఫురణ నేసి.

క. ఉగ్రగ్రహగులు లయకా, లగ్రహగతిఁ బొదువ క్రియ నంఘువిక్రమగ
ర్వాగ్రహమున ముట్టిరి రిపు, నిగ్రహలంపటుని భీమునిం జటులగతిన్. 358

వ. ఇట్లు నీకొడుకులు చతురంగబలంబులతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంత
సంబునం బొదలి సారథిం గనుంగొని నీ వీరథం బిచ్చట నిలిపికొని యుండు మని
నియోగించి గద పుచ్చికొని ధరణికి లంఘించి. 359

చ. కవిసి యుగాంతదండధరుకైవడిఁ గోలువసంగి కుంభముల్
పవులఁగఁ దుండముల్ దునియఁ బ్రక్కలు వ్రక్కలు గాఁగ దర్పమున్
జవము బలంబు నొప్పఁగ గజంబుల వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నవి పడెఁ ధాతునిర్ఝరవదచలపంక్తులఁ బోలి మేదినిన్. 360

క. అరదంబులు పొడిపొడి యై, హరులగములు నుగ్గునూచ మై మొత్తుపుఁగా
ల్వురు సిదురుప లై పడ నిష్ఠురగతి విహరించె వాయుసూనుఁడు గదతోన్.

క. పెక్కండ్రతోడ నిట్లయి, యొక్కరుఁడ రథమ్ము డిగ్గి యురవడిఁ జని పే
రుక్కునఁ బోరుట సూడఁగ, నక్కజ మై యుండెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 362

ఆ. భీమసేను నపుడు పెక్కుబలంబులు, పొదువ పెఱఁగి ద్రుపదపుత్త్రకుండు
శస్త్రగురునితోడ సరభసవృత్తిమైఁ, బోరి పోరి యుడిగి బుద్ధి గలఁగ. 363

క. భూరిరయంబున నద్దెసఁ, దేరు వఱపఁ బనిచి యతని తేరిపయిం ద
త్సారథిఁ గాంచి శోకము, గూరఁ గద్గదిక నెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులన్. 364

తే. ఆర్తుఁ డై యవ్విశోకుని నడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నా యొడ లెట్లు ప్రాణ
సహిత మై యుండు నతఁ డేకచంద మైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట యెఱుఁగఁ జెపుమ. 365

వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె. 366

చ. గొదగొని ధార్తరాష్ట్రు లతిఘోరవిధంబునఁ జుట్టు ముట్టిన
న్మదమునఁ దేరు డిగ్గి హరిణంబులపైఁ జనుసింహమో యనన్
గదఁ గొని నన్ను నియ్యెడ నకంపితసుస్థితి నిల్వఁ బంచి బె
ట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవపటిష్ఠుఁడు భీముఁడు వారిసైన్యమున్. 367

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట.

వ. అని యవ్వాల నెఱింగించిన నతండు. 368

క. కడువడిఁ జని యంతంతం, బుడమిఁ బడినకరులగములు వొరలుటకతనన్
వడముడి యరిగినతెరు వేర్పడఁ గని వేవేగ రథము వఱపెం గదియన్ 369

వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370

క. ఇదె యేనుఁ గూడ వచ్చితిఁ, బదిలుఁడ వై పోరు మింక బకమర్దన యీ
కదిసినవీరుల నెల్లం, గుదియించెద ననుచుఁ గవిసె గురువితతిపయిన్ 371

క. అత్తఱి నీతనయుం డెలుఁ, గెత్తి రథికవరులతోడ నిట్లను నీదు
ర్వృత్తునిఁ బొదువుఁడు భీముని,[1]యుత్తలపాటుడుపుకడఁక నుడుపుఁడు గడిమిన్.

వ. అనిన విని యోధవీరులుం గుమారులు నొక్కపెట్ట ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన
నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన న
ప్పుడు దప్పి దీర్చుకొన నెడ గని యనిలనందనుం డొక్కమడువున మధురశిశిరజలం

1 నుత్తలపాటుడిగి కడక యుడుపుఁడు.

బులం బాణంబు సేసి యుల్లసిల్లి యాద్రుపదపుత్త్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ [1]నాచార్యుండు గయ్యంబు సేయుమునుమున ధృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగిన తెఱపిం గదియం బాంచాలపతి దఱిమిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అస్త్రవర్షంబుఁ గురియంగ నతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన దుర్వార మైన
యతనిరోషంబు సైరింప నలవి గాక, జడిసి పోయిన నాతండు శంఖ మొత్తె.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి ధృష్టద్యుమ్ను చనినవల నరసి తదీయ ప్రమోహనమార్గణమూర్ఛితం బయినశూరలోకంబు నాలోకించి కరంబు రయంబునం బోయి. 375

క వినుతప్రజ్ఞాబాణం,బున మోహనబాణశక్తి వోఁ జేసిన సం
జనితప్రాణోజ్జ్వలు లై, యనికిం గ్రమ్మఱం గడంగి రయోధ్యాధవరుల్. 376

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యప్రాపునం జేసి యేచి నీకొడుకులు పవనద్రుపదులకొడుకులపై నడరినం గని యుధిష్ఠిరుండు గేకయు లేవురను ద్రౌపదేయులను ధృష్టకేతునిం జూచి మీ రభిమన్యుండు ముంగలిగా రథంబులు వఱపి భీమసేన ధృష్టద్యుమ్నులకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిద్దఱు సైన్యా,టోపసమేతముగఁ గవియుడును బాంచాల
క్ష్మాపాలసుతుఁడు భీముఁడు, నేపారిరి నీదు సేన యెసకం బడఁగన్. 378

వ. తదవసరంబున. 379

తే క్రందుఁగయ్యంబులోన నరాతిభయద, బాహువిక్రము నీ విట్లు పాదచారి
వగుట వల దని కేకయునరద మెక్కఁ, బనిచె భీమునిఁ బాంచాలపతిసుతుండు.

క అప్పుడు మధ్యందినమున, నొప్పినయినుతోడఁ జాల నొర వచ్చి గురుం
డప్పాండవబలములపైఁ, దెప్పదెరలఁ గురిసె శరతతిం దీవ్రముగాన్ 381

చ. కనుఁగొని పార్షతుం [2]డపుడు గట్టుపకా సయి వీఁకఁ దాఁకినం
దునిమె నతండు తద్ధనువుఁ దోడన బెక్కుశరంబు లేసె నా
తనిమెయి నొందువిల్లు ద్రుపదక్షితిపాలసుతుండు గ్రక్కునం
గొని శరసత్తతిం గురిసి కోపముఁ బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రౌద్రర,సావేశం బొప్ప నాలుగశ్వుల రథవా
హావలిని సూతు నొక్కట, దేవగణము వొగడ వసుమతిం బడ నేసెన్. 383

మ. విరథుం డై యభిమన్యుతేరిపయికిన్ వేగంబ పాంచాలభూ
వరసూనుం డరుగం దదీయబల మోర్వం జాల కొక్కుమ్మడిన్
మరలం బాఱె నతండు వాయుసుతుఁడున్ మానింప మానింప న
ఖ్ఖ రథానీకముతోడ భీముఁ బొదివెన్ భూమీశ్వరుం డుద్ధతిన్. 384

---

1 నాచార్యుకయ్యంబు. 2 డుగురుకట్టుప.

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణునితో యుద్ధము సేయుట.

ంత నొండొకసారథి యతిరయమునఁ
టులహయములఁ బూన్పఁ బాంచాలసుతుఁడు
నరథమునకు గ్రక్కునఁ జని పరాక్ర
ాభిరాముఁడై గురునిపై నడరెఁ బెలుచ. 385

ట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి యెప్పటియట్ల కుంభసంభవుతోడం బెనంగు
ండ భీమసేనుండును 386

యరదంబు విశోకుఁడు, గొని వచ్చిన నెలమి నెక్కి క్రూరోత్సాహం
నఁ దనుఁ బొదివినదుర్యో, ధనుమీఁద నిశాతవిశిఖతతి నిగిడించెన్. 387

నపతి యొకనారాచం, బురమున నాఁటింప భీముఁ డుగ్రత నేసెన్
రుతరశరత్రయంబునఁ, గరములు నక్షమును నాఁటఁ గౌరవనాథున్. 388

ని కతండు చలింపక వృకోదరుపై వివిధశరంబు లేసె నతనితమ్ములు దలకడచి
ాభీమసేనుం బట్టికొన నుత్సహించి యెప్పటియట్ల బెట్టిదంబుగాఁ గవిసినం గని
కుమారుల నభిమన్యుద్రౌపదేయులును ధృష్టకేతుకేకయులునుం దాఁకిరట్లు
రును నమ్మారుతియుంం గూడి దారుణభంగిం దఱుముట సైరింపం జాలక.

కిగి భవత్సుతనివహం, బఱిముఱిఁ గనుకనిఁ జనంగ ననిలసుతుం డే
అ నెగచి వగచె వారం, దఱుఁ దనచేఁ జచ్చు టపుడు దప్పుటకుఁ గడున్.

స్థులఁ దోలిన నతిరౌ, ద్రమ్ముగఁ గోపించి యన్న దలపడియెను సై
మ్ముఁ బురికొలిపికొని రథ, సమ్మున భీమాదియోధసంఘముతోడన్. 391

రాహ్ణసమయమున న, ట్లుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధం బయ్యెన్
ఖయదభుజుఁడు భీమున, కపరిమితబలుండు గురుధరాధీశునకున్. 392

వసరంబునఁ బొదివి వికర్ణుంతుఁ జిత్రసేనుఁడుం బార్థపుత్త్రుమీఁదఁ
సిన నతఁడు వికర్ణరథ్యంబులఁ గూల్చి యాతనిపయిఁ గుప్పెకోల
వది నాఁటింప నరదంబు డిగి భీతి యూన నాతఁడు చిత్రసేనురథము
కేఁగె ద్రౌపదిపట్టు లేవురు భీమునకు నడ్డపడి కురునాథుఁ దాఁకి
ను నెత్తురు వఱ్ఱుగా మెఱుఁగుటమ్ము
ను వారలఁ దలపడి యేసునార
లరారాజు వో నేసి సరభసముగఁ
కిమె గాంగేయుఁ డరిసేనఁ దఱియఁ జొచ్చె. 393

చ్చి చతురంగవితతులు, విచ్చునటులు సేయుటయును విష్వచ్చుఁడు వే
చ తలపడినఁ బురికొని, యచ్చట నిరువాఁగు నట్ట లాడం బోరెన్. 394

క్తనదులలోన రథయానపాత్రముల్, వఱపి యోధవరులు బాహుబలము
యు సమరకేళి సలిపిరి శూరత, నేచి కడఁగి యోల రాచి రాచి 395

వ. అంత నరుణకిరణుం డన్వర్థాభిధానుం డగుచు వచ్చిన వేగిరపడి వాయునందనుండు
సుయోధను నేఁడ సమయింతు ననుసంరంభంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు
పఱపించి కదిసి క్రోధమోదంబులు మనంబునం బెనంగొన నతనిం గనుంగొని.

సీ. కడుఁ బెద్దకాలంబు గాంక్షించి యున్న యుత్సవ మిష్టి సమకూర దైవ మిచ్చె
గొంతిసంకటపాటుఁ గోడలిబన్నంబుఁ దీర్చెదఁ గృష్ణుం దెలుప నీవు
నరకు సేయమియును సభలో నులూకునిఁ బంచి యాడించిన [1]పరుసములును
గక్కించి బీరంబు దక్కించుకొన నీక తెగఁ జూడఁ గాంచితి మగతనంబు
తే. గలిగి మగుడక నిలు మని పలికి యుగ్ర,గతి నెదుర్కొని రథతురంగములసూతుఁ
జంపి చాపంబు ద్రుంచి విస్ఫారకేతు, దండ మేడ్తెఱ నఱకె భీముండు నెలఁగి

ఉ. వేఱొకవిల్లు పుచ్చికొను వేగములోనన కౌరవేంద్రు మైఁ
దూఱ వృకోదరుండు పదితూపులు పాములు పుట్టలోనికిం
దూఱినయట్లుగాఁ బ్రబలదోర్బల మేర్పడ నేయ నెమ్ములన్
గీఱిన మూర్ఛ వచ్చి యొఱగెం దఱచై రుధిరంబు గ్రమ్మఁగన్ 398

వ. అట్టియెడ జయద్రథుండు రథికవరులతోడం గడంగి వడముడిపై నడరె నప్పుడు
కృపాచార్యుండు దుర్యోధనుఁ దనరథంబుమీఁదం బెట్టికొని తొలంగం గొని
పోయె నభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును గేకయులును మారుతిని మీఱి
సైంధవుం దలపడినఁ జిత్రసేనుండును జిత్రుండును జిత్రాక్షుండును జారుచిత్రు
డును సులోచనుండును నందుండును నుపనందుండును రౌద్రంబుగా సౌభద్రుం
బొదివిన 399

క. బలియుఁ డగుపార్థపుత్త్రుఁడు, వల నేర్పడ నొకని నొకని వడి నైదైద
మ్ముల నేసి నొంప వారలు, దలఁకక వెస ముంచి రస్త్రధారల నతనిన్. 400

వ. సహోదరులకు సహాయత్వంబు సేయం బూని మున్ను విరథుండై పోయినవాఁ
డగుటం జేసి. 401

చ. తఱిమి వికర్ణుఁ డప్డు తనుఁ దాఁకిన నాయభిమన్యుఁ డల్గి బి
ట్టుఱ విలు ద్రుంచి సారథి వడం దురగంబులఁ జావ నేసి క్రొ
మ్మెఱుఁగులతోడఁ దద్ధ్వజము మేదినిఁ గూలఁగఁ జేసి యంగముల్
గిఱిగొన బాణముల్ నినిచెఁ గేలిమెయిం బటుదర్ప మేర్పడన్. 402

వ. ఇట్లు నొచ్చినవికర్ణుం గనుంగొని కురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవ్వడికొడుకుపై
నురవడించిన. 403

ఉ. ఏవురు ద్రౌపదేయులును నేర్పెఱ నాతని కడ్డమై తురం
గావళి నొంచియుం బడగ లన్నియుఁ ద్రుంచియు నంపవానలం
జేవ నెడంగ ముంచియునుఁ జేడ్పడఁ జేయఁగ నీతనూభవుల్

---

1 జ. పరుసఁదనముఁ.

వోవక వారితోఁ మఱియుఁ బోరిరి సిగ్గున బీర మెక్కఁగన్. 404

వ. అట్టియెడ నకులనందనుం డగుశతానీకుండు బహుప్రకారబాణంబుల వివిధవిక్ర
మక్రీడ సలుపుబలువుఁ గనుంగొని కేకయపాంచాలపతులు బాసట యై చటు
లతరతురంగమాతంగస్యందనసందోహంబులం బఱపి కడిమి నెఱపి రిప్పురుసు
నం బ్రతివీరుల నఱుముటయు నప్పుడు పతంగుండు పశ్చిమాచలశృంగంబున
కుంగుపడుటయుం జూచి గాంగేయుం డంత్యకాలకాలాకృతిం గడంగి పటువిశిఖ
వితానంబులవేడిమి సూపి యమ్మోహరంబు దెరల్చి తనమొనల మరల్చికొని
సమరంబు సాలించి శిబిరంబున కరిగెఁ బాండుసూనులును మేనులు వెడవెడ
చెమర్ప విడిదలకుం జని రని యిట్లు సంజయుం డాఱవదివసంబునాహవంబు తెఱం
గెఱింగించె నప్పుడు. 405

క. కిమ్మీరమర్దనుని చే, నిమ్మెయి నో టూరఁ బెక్కు లేటులు వడి ద
ర్పమ్మెడలి మూర్ఛమునిఁగియుఁ, గ్రమ్మఱఁ గురునాథుఁ డెట్లు గడఁగెనొ యనికిన్.

వ. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన. 407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరిపూరమృదుస్థిరహృత్కరండవి
స్తారవిచారతంత్రఘనసారవిధాపరమాభిరామ రే
ఖారమణీయ లోకహితకారిమహాకరణీయ ఘోరసం
సారదురామయాంపదవసాయక నిత్యఫలప్రదాయకా. 408

క. పారాశర్యప్రముఖో, దారమునీంద్రాంతరంగధామాంతర్వి
స్ఫారప్రభాపటలవి, స్తారోజ్జ్వలదీపరూపతా స్తవనీయా. 409

మాలిని అసురదళనలీలావ్యాప్తిదీప్తారశోచి
ర్లసితపరశుగాఢాలంకృతప్రౌఢముద్రా
[1]భ్యసనమహితబాహాప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా
హాసనసురభివిద్యా హంసనాదైకవేద్యా. 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

---

1 వ్యసనమహితబాహుప్రస్ఫు.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

భీష్మపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

విలసనత్వగురుగా
రివిభ్రమరమ్యచాతురిస్వీకృతస
ద్భావ నిరుపాధికానం
దావహకరుణానుభావ హరిహరనాథా 1

భీష్మగాంధారేయులసంవాదము

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. భండనంబునఁ దనయుండు గండడంగి, పోక విని తీవ్రఖేదంబుఁ బొంది యంబి
కాతనూభవుఁ డప్పు డాసూతపుత్త్రు, నడిగె నుత్తరవర్తన మాదరమున 3

వ. అడుగుటయు నతం డతని కిట్లను నాఁటిరేయి గాంగేయుతోడ గాంధారేయుండు.

ఆ. మనము పూఁచి పట్టి మొన లేర్చికొని పోవఁ, బాండురాజసుతులబలము గవిసి
గాసి చేయునదియుఁ గాక నీ యుండఁగ, బవనతనయుచేత భంగపడితి. 5

క. నినుఁ గొని గెలిచెదఁ గుంతీతనయుల నని యున్న తలఁపు దప్పించెదు నీ
వనిమిషుల నైనఁ జెకొన, వనిమొన వా రింతబలియు రగుటె మి యొకో. 6

క. అనిన విని నవ్వి యతఁ డి, ట్లను నింతన నేల నన్ను నని నాయెడ లో
మినచోటుఁ గలదె వెఱయో, ధనికాయం బైన నకట [1]తలఁకదె చెపుమా. 7

వ. పాండవుల గెలువ నలవి గాదని యెప్పుడుం జెప్పుదు నైన నటు లేక నీకు జయం
బు గోరి పోరెద వగవకుండుము. 8

భీష్మునిసప్తమదివసయుద్ధక్రమము.

క. అన విని యాఱడి నిద్రా, జనితసుఖం బంది రేపు జనపతి యనికిం
జనుటయు భీష్ముఁడు బల మెల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చె మండలవ్యూహముగన్ 9

వ. అందు సుయోధన నరనాథుం దొప్పి యుండె దమ్ములుం జేయం గలదొరలును
నూరెల నిలిచి రంతం బాండవులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు
మనమొనలం గనుంగొని వజ్రవ్యూహంబు గల్పింపు మని సేనాపతిం బనుప

1 తలఁకదె, తలఁపదె

నతండును దత్ప్రకారంబున సైన్యంబు సన్నద్ధంబు సేసిన నది పరబలంబు మెచ్చక
తఱిమి తూర్యధ్వను లెసఁగం దాఁకె నప్పుడు ద్రోణుండు విరాటుని ద్రౌణి
శిఖండిని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్నుని మద్రపతి గవలను విందానువిందులు
యుధామన్యునిఁ బెక్కండ్రు రాజులు బీభత్సుని మార్కొనిరి భీమసేనుండు గృత
వర్మను సౌభద్రుండు చిత్రసేనదుశ్శాసనవికర్ణులను ఘటోత్కచుండు భగదత్తుని
సాత్యకి యలంబుసుని ధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిఁ జేకితానుండు గృపాచా
ర్యుని ధర్మసూనుండు శ్రుతాయువును బలువురుభూపతులు భీష్మునిం దలపడి రట్టి
యెడఁ గృష్ణునితో జిష్ణుం డిట్లనియె 10

తే. భీష్ముఁ డొడ్డిన మేర్చినబెడఁగు సాల, నొప్పెఁ గౌరవయోధులయుబ్బు మెఱసె
నృపులనేకులు నామీఁద నిగిడి రేను, జిక్కువఱిచెదఁ జూడుమీ యుక్కుమడఁచి.

వ. అని పలికి గొనయంబు సారించి. 12

క. జననాథులపై బెల్లేసిన వారలు నొక్కపెట్ట చెలఁగి ముకుందా
ర్జునులఁ బటుబాణవర్షం, బున ముంచిన నార్చె నీదుపుత్రబలంబుల్. 13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 14

మ. అది యాబాణము లెల్ల మూన్చి నరనాథాంగంబులన్ గీఱి యు
స్మదశుండాలహయాళిఁ గూల్చి రభసోన్మాదక్రియన్ సంభ్రమ
ప్రదమై మందర మంబుధిం గలఁచు దర్పం బొప్ప నొప్పించుడుం
దదనీకంబులు వాఱి భీష్మరథ మాధారంబుగా నిల్చినన్ 15

వ. త్రిగర్తపతి మొదలయినయమ్మహీపతులుం దెరలి తమతమసైన్యంబులు సన్న
నెలవులకుం జని యొదుంగుటయు గాంగేయుండు గడంగుటయుం గని రాజు
లతో రారా జిట్లనియె 16

క. సేనాసమేతుఁ డగునరు, పై నొక్కఁడ భీష్ముఁ డడర బలువిడిమైఁ దో
డై నడవ వలదె యింతటి, మానిసులకు నేను జూడ మరలం దగునే. 17

వ అనిన విని యాభూపాలనికరం బాలంబునకు నూలుకొని సురనదీసూను నిరు
గెలంకులం గూడికొనియె నప్పుడు. 18

సీ గురుఁడు విరాటునికోదండకేతుదండంబులఁ ద్రుంచె రెం డంబకముల
నతఁడు వేఱొకవింట నాచార్యు మేచును సూతుని మూఁడేసినునిశితాస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటకమ్ముల నాలుగింట నోనేసి చాపము సిడ మొడల రెంట
నేసిన నతఁడు దన్నెనిమిదియమ్ముల విరథుఁ జేసిన సుతునరద మెక్కి
తే యతఁడు దానును గూడి వాలంపవెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజుండు గోపించి దొడ్డ
నారసం బేయ నమ్మత్స్యనాథతనయు
నురము వడిఁ గాఁడి వీఁపున నుచ్చిపోయె. 19

వ ఇట్లు క్రూరనారాచంబు బెట్టు దాఁకిన 20

క. విల్లును నమ్ములు విడుచుచుఁ ద్రెళ్లుటయును శంఖుఁ జూచి ధృతి గలఁగి జనం
బెల్లను జూడ విరాటుఁడు, దల్లడమునఁ బాఱ విచ్చెఁ దత్సైన్యంబుల్. 21

వ అట్టిసమయంబున శిఖండి గురుపుత్త్రఫాలంబునఁ బటునారాచత్రయంబు నాఁ
టించిన నతం డలిగి యొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములఁ దురంగసూతకేతుచాపంబుల
నుగ్గుసేసినం బలకయు వాలునుం గొని నేల కుఱికి పాంచాలనందనుండు సాళు
వంబుచందంబునం గవిసి యశ్వత్థామ యేయుబాణంబులు గృపాణంబునఁ
ద్రుంచుచుం గవిసిన నతండు కోపించి 22

తే. పలక పఱియలుగాఁ జేసి యలుఁగు దునిమి
యొడల వాలంపపొది నింప నొల్లఁబోక
ద్రుపదపుత్త్రుండు గరవాలు దునియ వైవ
నడుమఁ బొడి సేసె నాచార్యనందనుండు. 23

వ. శిఖండియు సాత్యకిరథం బెక్కెఁ దదవసరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 24

ధృష్టద్యుమ్నుని చే దుర్యోధనుండు విరథుఁ డై పోవుట

క. శరములు కురుపతిమీఁదం, గురిసిన నతఁ డతనిమేనఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్
సరభసమున నింపఁగ స, త్వరముగ నాద్రుపదసుతుఁడు దచ్చాపంబున్. 25

వ. తుండంబులు గావించి 26

క. మఱియు నొకవిల్లు గొనున, [1] త్రెంచిన విరథుఁడుగఁ జేయ ధృతిఁ గరవాలం
బుఱక కొని విభుఁడు నేలకు, నుఱికె యతనిమీఁద నడరె నుగ్రాకృతి యై. 27

వ. అట్టియెడ సౌబలుండు రయంబున నెయిది యన్నరపతిం దనరథంబుమీఁదికిఁ
దిగిచికొని పోయె సాత్యకి యలంబుసుని నలఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దను
జుం డర్ధచంద్రబాణంబున దచ్ఛరాసనంబు దుండంబులు సేసి యంగమ్ముల
వాలమ్ములు గీలించి మాయ లొనర్చి యతిఘోరంబుగాఁ బేర్చిన నాశినివంశ
వరుం డచలుం డై యైంద్రాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మాయ మాయించి యతని
వెగడుపఱపిన నతఁడు వెఱచఱచి పఱచిన నయ్యాదవసింహుండు సింహ
నాదంబు సేసి కురుబలంబులపయిం గవిసె నప్పుడు. 28

క. కృతవర్మ నేచి మారుత, సుతుపయిఁ దఱుముటయు నతఁడు సూతునిఁ దురగ
ప్రతతిం బడనేసి మహో, ద్ధతి మార్గణమయము సేసెఁ దద్గాత్రంబున్. 29

వ. ఇట్లు విరథుండును విశిఖక్షతదేహుండును నై యతం డేదు వెఱఁగినట్లు నీదు
మఱంది యగువృషకునరథంబుమీఁది కరిగె ననిలతనయుండును మనగజఘటల
పైఁ బటురయంబునం దనరథంబుఁ బఱపె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున
కిట్లనియె. 30

---

1 త్రెంచిం గని విరథుఁ జేయ.

క. విఱుగుట నొచ్చుట మనదెసఁ, దఱచుగ నాఁడెదవు పాండుతనయులబల మే
ల్తెఱ దఱుఁగక పెనఁగుట పలు,మఱుఁ జెప్పవ కటట యేమిమాయయొ తలఁపన్.

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను మనవారుఁ దా మోపినభంగి సెనంగు
దుర సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులుం బోలెం బాండవసేనం జొచ్చి తమదర్పం
బులు మెఱయ లే రది దప్పుగాఁ గొనరాదు నీతప్పునఁ బాటిల్లినచేటునకు
శోకింపం బని లేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మవంతిదేశాధీశు లగువిందాను
విందులం బటుబాణపరంపరలం గప్పి యుధామన్యుం డేచి యనువిందు విరథుం
జేసిన నతండు విందుస్యందనం బెక్కుటయు నప్పాంచాలవంశవరుండు. 32

క. విందునిసారథి నొకకో,లం దునిమిన వాహములు గలంగం బడి పా
ఱెం దేరు దిగిచికొని మగు,డం దద్బల మెల్లఁ దల్లడమ్ముఁ బొందె నడిన్. 33

వ. అట్టిసంకులసమరంబున. 34

క. భగదత్తునేనుఁ గడరిన, వెగడునఁ బాండవులమొనలు విఱుగుటయు మహా
నగ మేటివేగ మూఁగిన, పగిది ఘటోత్కచుఁడు దానిపరు వుడిగించెన్. 85

సీ. దనుజేంద్రునిలుచుట గని సైన్య మెప్పటియట్టుల పురికొని యనికిఁ జొచ్చె
నాఘటోత్కచుఁడు బాణావళి పఱపిన భగదత్తుఁ డది యెల్ల మగుడఁ జేసి
పటుతోమరంబులు పదునాలు గడరింప నవి ద్రుంచి డెబ్బదియమ్ము లేసి
యసుర యార్చినఁ జెర్చి యాతఁడు విరథుఁ జేసిన వాఁడు శక్తి వైచిన నతండు
తే. నడుమఁ దునుమాడి వడిఁ బెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపపతికిఁ
బాఱిన ట్లోడి పాఱె నబ్బలముఁ గడిమి
నెగచెఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ డిభముఁ బఱపి. 36

ఆ. శల్యుమీఁద గవలు శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరథుఁ జేసె నకులు నతఁడు
వార లప్పు డొక్కతే రెక్కి యడరిన, రౌద్ర మెసఁగ నొంచె మద్రవిభుఁడు.

చ. ధృతిబలు పొప్ప నిల్చి సహదేవుఁడు ప్రేకనినారసంబుఁ గ్రూ
రత నుర మాడ నేయ నది రక్తము సోఁకక యుచ్చి పోవుడున్
మృతుఁడునుబోలెఁ దేరిపయి మేటిమగం డగుమద్రమేదినీ
పతి వడినం గలంగె నరపాలక కౌరవరాజసైన్యముల్ 38

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయినశల్యుం జూచి సారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని
పోయినం గనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు సేసి శంఖంబులఁ బూరించి రంతం
గమలబాంధవుండు [1]దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమసూనుం
డు శ్రుతాయువుపైఁ దొమ్మిది యమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని మగిడించి

1 దివసమధ్యోదితుం డయ్యె; దివసమధ్యోపహితుం డయ్యె.

నిశాతసాయకసప్తకంబు శరీరంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహ
కర్ణమార్గణంబున వానిపతాకస్థలంబు వ్రచ్చి వెడందవాతియమ్మునం గేతువుఁ
దునిమిన నతండు. 39

ఉ. వెండియు నేడుబాణములు వే తొడి ధర్మజు నొవ్వ నేయ నా
తండు మహోగ్రకోపమునఁ దత్తురగంబులఁ జంపి తద్ధను
ర్దండముఁ ద్రుంచి తత్తనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ వాఁడు భీ
తుం డయి పాఱె నీబలము దూలఁగ నబ్బుల మబ్బి క్రాలఁగాన్. 40

చేకితానకృపాచార్యులద్వంద్వయుద్ధము

తే. చేకితానుండు గృపునిపై శితశరములు, గురిసె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను
వ్రయ్యలుగఁ జేయ గద గొని రథము డిగ్గి, సరభసంబుగఁ జని కృపు విరథుఁ జేసి.

వ. అయ్యాదవసింహుండు వెనుకకు లంఘించి పోయినం గృపాచార్యుండు పదా
ఱమ్ము లెమ్ములం గీలించుటయు నతండు గదాదండంబు వైవ నగ్గౌతముండు
దుండంబులు సేసినం జేకితానుండు రయంబున రథంబుమీఁదికరవాలంబు గొని
మెఱుంగు మెఱసినట్లు పఱతెంచిన శారద్వతుండు నిశాతకృపాణపాణి యై
ధరణి కుఱికి యేట్రెఱ నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె న ట్లిరువురు
మూర్ఛిల్లి మేదిని వ్రాలిన. 42

క. ఇద్దెస సుబలతనూజుఁడు, నద్దెసఁ గరకర్షణుఁడు రయం బెసఁగఁగ న
య్యిద్దఱఁ దమరథములపై, గ్రద్దన నిడికొని తొలంగఁగా జని రథిపా. 43

వ. చేదిపతి యగుధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబదితూపుల నే పారి యేసిన
నొచ్చి కోపించి యాసోమదత్తతనయుండు 44

క. నానాస్త్రంబుల హయములు, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెఱు నారసముల్
వే నాటించిన నతఁడు శ,తానీకునిరథముపైకి నరిగెం బెలుచన్. 45

వ. దుశ్శాసన వికర్ణ చిత్రసేనులతో సుభద్రాసూనునకు మహాయుద్ధంబయ్యె నందు
వారల నందఱ నాసంక్రందనపౌత్త్రుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు
దలంచి యలంచు చుండెం గాని సమయింపం డయ్యె నట్టిసమయంబున శాంత
నవుండు వారిం గైకొని యనేకరాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై నురవ
డించిన నాభూపతులు పలువురు ప్రౌఢు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ డొక్కరుండు
బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌరితో ని ట్లనియె. 46

క ఉక్కు మిగిలి జగతీశులు, పెక్కండ్రు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితు లై
యొక్కటఁ దోఁతెంచెద రా,ఁ డొక్కనఁ బో నిమ్ము రథము దీవ్రస్ఫురణన్. 47

వ. అని వారలవలను సూప నచ్యుతుం డట్ల చేయం ద్రిగర్తపతి దన మొనలకుం
దలకడచి కవ్వడి మార్కొనుటయు నతండు. 48

క. మీఁవీటి కెల్ల మేటివి, నీ విట్లు గడంగి తిచట నిక్కము పోరం
గావలయుఁ జుమీ యనుచు శరావృతుఁ గావించె సూతహయసహితముగాన్.

వ. అట్టియెడం గౌరవసైన్యంబు గాండీవిపై నొక్కపెట్ట యడరినం బాండవబలంబు లతనికిం దలకడచి తఁపడిన సంకడికయ్యం బయ్యె నాసంక్రందననందనుండు రాజులగములకుం గవిసి కేతనంబులు నఱికియు సారథిరథికరథ్యంబులప్రాణంబులు వెఱికియు నాతపత్రచామరంబులు పొడిసేసియుఁ జాపంబులు రూపఱఁజేసియుఁ జర్మంబులు వ్రచ్చియు మర్మంబుల మార్గణంబులు గ్రుచ్చియు సర్వాంగంబులు నొంచియుఁ దలలు ద్రుంచియు విహరించుచుండ నపరాహ్ణం బయ్యెఁ ద్రిగర్తనాథుండు వెండియుం బేర్చి యెదిర్చిన. 05

తే. అతనిరథరక్షకులు శక్రసుతునిమీఁదఁ
గడఁగి ముప్పదియిద్దఱు గవియుటయును
నవ్వి యఱువదినాలుగునారసముల
నక్కిరీటి యారథికుల నవనిఁ గూల్చె. 51

క. ఇలఁ బడినసహచరులఁ గని, యలిగి సుశర్ముండు దాఁకె నర్జును నతనిం
దలకడచి శిఖండిప్రభృతులు నిగిడిరి వారిమీఁద ద్రుపదజ్ఞాతుల్. 52

వ. ధనంజయుండును దనకు దుర్యోధనసైంధవు లగ్గం బై యున్నను గ్రేఁగంటం జూచుచు గాంగేయుపై నడరె నప్పుడు దన్నుఁ దొడరవచ్చుశల్యు నాదరింపక ధర్మతనయుం డనిలతనయమాద్రీతనయసహితుం డై పార్థునకు బాసట యై భీష్మునిదెసకు నడరె నిట్లు పాండవపంచకంబుతోఁ బెనంగుశాంతనవుం గనుంగొని కురుపతియును సింధురాజును బరపసంబు సేసి యప్పాండవేయులం దాఁకిన. 53

క. శలశల్యచిత్రసేనులు, బలియుం డగుకృపునిఁ గూడి పాండుకుమారా
వలిమీఁదఁ గవిసి వాలమ్ములు గురిసి రతండు [1]నూచి మోదం బందన్. 54

వ. తదవసరంబున శిఖండి దేవవ్రతున కెదిర్చిన నొండు సేయ నొల్లమి నాతండు కోదండంబు దుండంబులు సేసి పిఱుసనఁ జేయుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు వాని ప్రతిజ్ఞావచనంబు లెత్తి చెప్పి మొగ మోడక యదల్చినం బురికొని యప్పాంచాలపతిసూనుండు సురనదీసూను మార్కొనుటయు మద్రనాథుం డెడసొచ్చి మహానలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన దానికిం దలంకక యతండు వారుణాస్త్రం బేసిన నతండు తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయుకేతుచాపదండంబులు ద్రుంచి యార్చినం బేర్చి భీముండు గద గొని రథంబు డిగ్గి రారాజుపయిం గవియుటయుఁ దత్సమయంబునం దలమిగిలి జయద్రథుండు రౌద్రం బెసంగ వేగంబు మెఱసి మెఱుంగుటమ్ము లేనూ ఱతనిపై నడరింప నతండు సరకుసేయక శరంబులు గదజడియుచుం గదిసి సింధురాజహయంబులం జదియమోఁదిన నాసైంధవుండు.

1 మోదమునఁ బొందంగన్.

క. ఉక్కఱి యొండొకనిరథం, బెక్కుటయుఁ దొరలు దెరలి యేడ్తెఱ సెడి రా
దిక్కు ప్రజ విచ్చె నప్పుడు, గ్రక్కునఁ బతి భీముమీఁదఁ గవిసెం జెలుచన్.

క. ఎడఁ జొచ్చి చిత్రసేనుఁడు, వడముడిపై [1]నేయ నతఁడు వైచెం గోపం
బడరఁగ గద నది యుగ్రపుఁ, బిడుగుక్రియన్ మెఱసి పఱచె బిట్టుగఁ జదలన్

తే. అట్లు వచ్చునాగదఁ గని యచటియోధు
లలికి తమతమమీఁదన యడరు ననియుఁ
దలఁచి యొదిఁగిరి రారాజుఁ దలఁప రైరి
ప్రాణభయ మెట్టివారిఁ గీడ్పఱుప కున్నె 58

క. అడిదముఁ బలకయునుం గొని, చిడిముడి పడ కపుడు చిత్రసేనుం డుఱికెం
బుడమికి రథహయసూతులఁ, బొడిపొడి గావించెఁ బవనపుత్త్రునిగదయున్ 59

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు విరథుం డైనవికర్ణుం డతనిం దనరథం బెక్కించికొని పోయె
నట్టియెడ 60

శా. గంగాపుత్త్రుఁడు పాండవాగ్రజునియుగ్యంబుల్ మహిం గూల్చి స
ర్వాంగంబుల్ వెస నొంప నాతఁడు సముద్యత్క్రోధుఁ డై శక్తి వై
చెం గంపింపక త్రుంచెఁ దాత విభుఁడున్ శీఘ్రంబ మాద్రీసుతో
త్తుంగస్యందన మెక్క నొంచెను సరిత్సూనుండు మాద్రేయులన్ 61

క. తమ్ముల నొంచిన నగ్రజుఁ, డుమ్మలికముతోడ బెరయుచుత్సాహమునం
దమ్మంపఱఁ బురికొలుపఁగ, నమ్మొన నృపు లెల్లఁ దాఁకి రప్పుడు భీష్మున్ 62

వ ఇట్లు పలువురు ధరణీశు లుఱవడించినం బెక్కుమృగంబులు మార్కొనినం
జెలంగుసింగంబుచందంబున నలిరేఁగి సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాల
కుండు తాళఫలంబులు దిగఁ ద్రోచుచందంబున మెఱుంగు లడరువెడందవాతి
యమ్ముల నమ్మహీశులతలలు డొల్ల నేయుచు మండలచారి యై విహరించుచున్న
వెఱఁగుపడి పాండవులు సూచుచుండ శిఖండికోదండపాండిత్యంబు మెఱ
యుచుం గదిసినఁ గ్రేడించి యతండు సృంజయసైన్యంబుపయిం దఱిమి
వైన్యంబు నొందించె నట్టిసమయంబున. 63

సీ. సాత్యకి యేచి ధృష్టద్యుమ్నుఁడును దానుఁ గురుసైన్యములఁ గలగుండువెట్ట
విందానువిందులు వెసఁ దాఁకి ద్రుపదునికొడుకుగుత్తింబుఁ గూల్చుటయును
విరథుఁ డై హారితమ్మునకదంబుపై కతఁ డేఁగిన ధర్మజుఁ డెల్లబలముఁ
గవియించి యిరువురఁ గ్రైకొని తఱిమినఁ బ్రజకుఁ జే వీచి రారాజు గడఁగఁ

తే. దమ్ములును భీష్ముఁడును ధర్మతనయుసమద
సేనఁ బొదివిన వాసవసూనుఁ డమర

---

1 నతులశక్తి వైచినఁ గోపం, బడర గద ప్రేయ నుగ్రపుఁ.

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
విహితముగఁ జేసె రోదసీకుహర మెల్ల. 64

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుం డేచిన నతనిప్రాపున భవత్సేనలు సెలంగి పైకొనియె నయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు దనయెలుంగు సూపిన నగ్గలిక నాతని మొగ్గరంబున మొనలు వెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ నినుండు దర్శనీయమండలుం డగుచు నపరశైలశిఖరగతుం డయ్యె నయ్యెడ సంజకెంజాయ నెఱయ నెత్తురుటేఱులపయి వడిం దేలిపోవుపీనుంగుఁ దివిచికొని చనుభూతబేతాళసమ్మర్దంబులను సమరతలప్రాంతపతితంబులైన శవంబులం గైకొని చెలంగు సృగాలంబులరవంబులను దత్సమయం బతిఘోరంబగుటయుఁ ద్రిగర్తపతిప్రముఖులగు జగతీశుల వెగడుపఱచి మెఱచిన సవ్యసాచియు సైంధవాదివసుంధరాపతులం జిక్కువడం జేసి యుక్కు మీఱిన మారుతియుం దమ యన్నకుం బోడ సూపి నిలిచిన నతండు సైన్యంబుల నివర్తింప నియమించి సమస్తపరిజనపరివృతుం డై. 65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుకు లెల్ల, నాపగానందనుని కడ కరుగుదెంచి
బలము లన్నింటికిఁ దివియంగఁ బనిచి మరలి, రాత్మసన్నివేశంబుల కతఁడుఁ దారు.

వ. సప్తమదివసరజనీసమయావసానం బగుటయు 67

భీష్మునియష్టమదివసయుద్ధక్రమము.

క. భూపోత్తమ విను పాండు, క్ష్మాపాలతనూభవులును గౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకేళీపరులై వెడలి రుగ్రలీలలు మెఱయన్ 68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు గూర్మవ్యూహంబు దీర్చినం గనుంగొని ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్యూహంబు సూచితే దీనికిఁ బ్రతివ్యూహం బెయ్యది దాని సంఘటింపుమనిన నతండు శృంగాటకవ్యూహంబు వన్నె నిట్లు రెండుసైన్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మెఱయ భేరీమృదంగాదితూర్యంబులు మొరయం దలపడినఁ బటుహేతివ్రాతపరస్పరసంఘట్టనంబులం బొగ లేనిమంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగతురంగభటకదంబకంబుల గమనవేగంబున నెగయుపరాగపటలంబు లంబరంబునం బరఁగ నీక తత్తదనీకానేకరక్తధారాసారంబు లడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనంగు నాసమయంబున. 69

క. మీఁతండ్రి సింహనాద, స్ఫీతముఖుం డగుచు నాత్మసేన గడచినన్
భీతిం బాండవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యొదిఁగె వసుధాధీశా. 70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుఁడు నార్చుచు భీష్ము నెదిర్చి సూతుఁ జం
పిన రథ మీడ్చికొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల్
వెనుకకుఁ బాఱె నప్డు పృథివీవర పాండవసేన యుబ్బె నీ
తనయుఁడు భీముకట్టెదురఁ దాఁకె సునాభుఁడు విక్రమోద్ధతిన్. 71

సునాభుఁడు మొదలగుకురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట.

ఆ. అట్లు దాఁకుటయు బకాంతకుఁ డంత్యకాలాంతకుండువోలె నలిగి బొమలు
ముడి వడంగ నొక్కవెడఁదయమ్మునఁ దల, నఱకి వైచి వెలుచ నవ్వె నధిప. 72

వ. ఇట్లు సునాభుండు పడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్సోదరు లగునాదిత్య
కేతుండును నపరాజితుండును బహ్వాశియుఁ బండితకుండును గుండధారుండును
విశాలాక్షుండును మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్కపెట్టె కదిసి పెక్కు
విధమ్ము లగునమ్ములం బెక్కింట నొప్పించిన నప్పాండవవీరుండు రోషాతిభీషణుం
డై యేరికిం దేఱి చూడ రాక పటుభల్లంబున నతనిశితక్షురప్రముఖంబున శిత
ప్రదరంబున శాతక్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ
గ్రూరబాణంబున నక్కుమారసప్తకంబు సమవర్తిసమీపంబున కనిచినం దక్కటి
కుమారు లుక్కు దక్కి వెఱఁగుపడి యంతంత నొదిఁగిన 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు నేఁడ చేయు
నట్టు లున్నాఁడు మొనతల ననిలసుతుఁడు
విదురుపలుకులు దలకూడె వేయు నేల
యనుచు వెఱఁ జూచుచుండిరి మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ దనూజుల దుర్వ్యసనయావేశం బుడుప వైతి వది దుర్దశలం
గావింప నింకఁ జావక, పో వచ్చునె వారి కనిలపుత్త్రునిచేతన్. 75

వ. అది యట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దనచుట్టు నున్న యోధవీరులం గలయం
గనుంగొని భీమసేను మార్కొనం బంచి భీష్ముకడకుం జని శోకగద్గదకంఠుం
డగుచు నతనితో ని ట్లనియె 76

ఉ. ఇమ్మెయిఁ గిట్టి వాయుసుతుఁ డేపునఁ గోలుమసంగి పొంగి నా
తమ్ములఁ జంపఁగా నకట తప్పక చూచెదు గాని రోషశో
కమ్ములు లేవు తోడుపడఁ గా దని నిల్చితొ యున్నవారు నొ
క్కుమ్మడిఁ జావఁ గోరి యిటు లూఱక యుండితొ కౌరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దాను నెదురు శోకించి యతని కి ట్లనియె. 78

క. ఇది మున్ను యేను ద్రోణుఁడు, విదురుండును [1]జెప్పినదియ విన వప్పుడు చె
ట్టిదు లగుపాండుతనూజుల, కెదురై నిర్జింప వశమె యీశున కైనన్. 79

తే. మనకుమారులలోన నయ్యనిలతనయు,బారి కగపడువాని నెవ్వారి కైనఁ
గావఁ దలకొన శక్యంబు గాదు మనకు, నడలఁ బనిలేదు దీనికి నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ, బోరుము నీ వింక నొండుబుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోరెద నోపినమెయిఁ దెగి, పోరఁగ జయ మైన దానిఁ బోఁ ద్రోచెదమే. 81

వ. అనియె నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

1 జాటి చెప్ప విన వప్పుడు.

తే. గురుఁడు భీష్ముండుఁ గలుగంగఁ గురుకుమారు
లిట్టు వొలిసెదరే మున్న యింతవట్టు
దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ బొల్లసేసి
దానిఫల మిప్పు డాసుయోధనుఁడు గనియె. 83

వ. ఇంక నమ్మాట లాడుట గతజలసేతుబంధనంబు దానిం జాలింపు మట్లు కురు
కుమారులచావు గనుంగొని గాంగేయకుంభసంభవులు పదంపడి యేమి సేసి రని
యడుగుటయు సూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లను భీష్ముండు భయంకరా
కారుం డై మారుతిపయిం దేరు వఱపె నతనిం గని ధర్మనందనుండు సేయివీచిన
ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులు దలకడచి యతనితోఁ దలపడి రంతకు మున్న
దుర్యోధనుపనుపునఁ గవిసినరథికులమీఁదం జేకితానద్రౌపదేయసహితంబుగా
సవ్యసాచి యడరె నభిమన్యుండును హైడింబుండును ధార్తరాష్ట్రులదెసం దఱిమి
రిత్తెఱంగున మూఁడుగట్టి మొత్తములు బెట్టిదంబు సేయ మనబలంబులుం బోక
పెనంగు చుండె నట్టియెడ 84

క. ద్రోణాచార్యుఁడు ద్రుపద,క్షోణీశ్వరుమోహరంబు సుడివడ దివి గీ
ర్వాణులు గీర్తింపఁగఁ బటు, బాణపరంపర లనేకభంగులఁ బఱపెన్. 85

క. కరిఘటలు మీఁద భీముఁడు, సరభసముగ సేయునారసంబుల మ్రో డై
[1]ధరఁ బడి రూపఱినను జిన,కరుకరములఁ దమము విరియుగతి దోఁచె నృపా. 86

క. అఱిముఱి గుఱ్ఱపుపడముల, కుఱికి కవలు రౌద్రరసమహోగ్రాకృతు లై
నఱకిన నచ్చట రథములు, వఱపఁగ రా దయ్యె నుభయబలయోధులకున్. 87

తే. నరుఁడు రథికజనంబుపై సరభసముగ, నేయఁ గేయూరహారతత్కాయశకల
వితతి నిల యొప్పె గాలినవివిధపుష్ప,పుంజమునఁ బొల్చునుద్యానభూమివోలె.

వ. అప్పు డిరావంతుండు. 89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురుసైన్యము దఱియఁ జొచ్చుకోల్తల సూడం
గర మొప్పె ఘనవిహంగో,త్కరముపయిం గవియుడేగతండంబుగతిన్. 90

వ. ఇట్లుక్కు మిగిలి యెక్కినయర్జుననందనుం గనుంగొని శకునితమ్ములు శుకుండును
శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జవుండును గజుండును గవాక్షుండును గుఱ్ఱపు
మొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక రాయి
రాయి దాఁకినట్లు దాఁకి రయ్యిరువాఁగును విచిత్రంబుగాఁ బోర నయ్యార్వురు
గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టెలవాట్ల డొంకెనపోట్ల
నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు దాఁకినం గినిసినగంధగజంబుచందం బై. 91

ఆ. అతఁడు ధన్వి యగుట నశ్వంబుఁ డొలఁగ దాఁ, టించి తిరిగి యాకడిందిమగల
నారసములు పెక్కు నాఁటించి నొప్పించి, వెగడుపఱచె సురలు వొగడు చుండ.

---

1 క. ధరణిం బడి రూపఱి దిన.

వ. అట్టియెడ. 93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగుఱ్ఱము వడినఁ బడక ధరణికి లంఘిం
చెను మఱపు లేక పేరుక్కునఁ బటుఖడ్గంబు వెదకి కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయినభుజగదౌహిత్రుం జూచి యేచి యానుబలసూనులు
నుట్టు ముట్టి. 95

క పొడువఁగ వ్రేయఁగ నతఁడుం, గడు నుఱ వగునేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమ్మునఁ, గడుఁజిత్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరాతులు వీఁడు గాలుమానిసి యగుటంజేసి మనకు నొప్పింప వెరవు గాదయ్యె
డు ననుదుర్విచారంబున. 97

ఆ. ఆర్వురను గడంగి హయముల డిగి పటుః ఖడ్గదీప్తు లడరఁ గదియుటయును
భ్రమరి తిరిగి వారిఁ బంద్రెండుదునియలు, సేసి క్రీడికొడుకు సెలఁగి యార్చె.

క వెక్కస మందుచుఁ గురుపతి, రక్కసుతో ననియె నియ్యురగదౌహిత్రుం
డొక్కఁడ మనసైన్యంబు, ల్సక్కఁడఁచుచు నున్న వాఁ డలంబుస కంటె. 99

అలంబుసునిచేత నిరావంతుఁడు మృతుం డగుట.

వ. అని యాతనివఁను నూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గావింప నయ్యిరా, వంతునశ్వసేనయంతసేని
పుట్టి వారిమీఁదఁ బురికొని తలపడి, సమయఁ జేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుం డొక్కరుండును బొలివోనివిక్రమంబున నలంబుసుని మార్కొని
రయంబు మెఱయ మెఱుంగు మెఱసినట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు దునిమిన
దనుజుండు వినువీధి కెగసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం గోపించి గగ
నంబునకు లంఘించి 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిం, దునుమ నలంబుసుఁడు దోడుతో నుజ్జ్వలయా
వనరూపము గ్రొత్తగఁ గై, కొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థకొడుకు కచలుం డై.

క జననీవంశంబునఁ గల, యనుపమమాయానుభావ మాత్మఁ దలఁచి శే
షునిచందం బగురూపం, బునఁ బేర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు గరు[1]డాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లో
పడ భుజగంబులం బొదివి పట్టి రయంబున మ్రింగి యప్డు చే
ద్పుడునరుపట్టికంఠము గృపాణమునం దెగ వైవ మేదినిం
బడి మొగ మొప్పెఁ బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలం బుదాత్తమిహిరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు వడినం బాండవులును వారియోధవీరులును
జేసినతెఱంగు సెప్పు మనవుడు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 106

1 డాకృతి యై వెస మాయ.

శా తోడంబుట్టువుపాటు చూచి యలుకన్ దుర్వారశుంభద్గతిన్
హైడింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేంద్రారూఢులై సంగర
క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి విలయాగ్నిం బోల దిక్చక్ర మ
ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి చొచ్చె గురుసైన్యంబున్ మహోగ్రంబుగన్. 107

చ. కరమున నున్నశూలమునఁ గ్రమ్ము మెఱుంగులు శత్రుసైన్య
కరములుగా గజాశ్వభటకాయములన్ గుది గ్రుచ్చినట్లుగాఁ
జెరువుచు వచ్చువాసిఁ గురుసింహుఁడు చూచి మదాంధసింధురో
త్కరరభసాతిభీషణముగాఁ గవిసెం బటువిక్రమోద్ధతిన్. 108

క. వంగాధిపతియు శౌర్యో, త్తుంగతనుం డగుచు నీసుతుం డలరఁగ దై
త్యుం గదిసె గాఢమదమా, తంగఘటలతోడ నపుడు దారుణభంగిన్. 109

వ. ఇట్లు దన్ను బెట్టు గిట్టినకరినికరంబులం గవి పొంగి కరవాలంబు గొని యదరి ఘటోత్కచుండు. 110

క. కరదంతకర్ణమస్తక, చరణము లని తోఁపకుండుచందముగా ని
ష్ఠురవిక్రమకేలీవి, స్ఫురణంబున రూపు మాపె సురలు నుతింపన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున గజంబులు వొలిసిన గజపురనాథుండు రోషంబున నురవడించి నారాచవృష్టి ముంచి వేగవంతుండును విద్యుజ్జిహ్వుండును బహ్వాశియు ననుదనుజప్రధాననాయకు[1]లం బ్రేతపతిపురంబున [2]కనిచి యాభీమసేనతనయుతనువున నిశాతశరములు నించినం గోదండపాణి యై క్రోధాగ్నిజ్వాలలు నిగుడువడువునఁ బటుబాణజ్వాలలు నిగిడించి కదిసి కురుపతి నవలోకించి యతండు. 112

ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగుపాండవకోటికి నీవు దొల్లి యె
ప్పాడిమెయిన్ సభం గరము భంగ మొనర్చితి నాఁటియందఱుం
జూడఁగ నేఁడు తత్ఫలము చూపెద నీ కని మూదలించి మై
నాడఁగ నేసెఁ గృష్ణభుజగావలిఁ బోలిననారసంబులన్ 113

క. దానికిఁ జల మెడలక నీ, సూనుం డాపవనసూనుసూనుని మేనం
దా నుగ్రశరము లిరువది, యేను వెసం గీలుగొలిపె నిభపురనాథా. 114

తే. అసుర గినిసి కృతాంతజిహ్వాయనుబోని, శక్తి యెత్తిన నమ్మహీశ్వరున కపుడు
వంగపతి యడ్డపడుటయు వానిగజముఁ, గూలవైచిన నాతండు నేలకుఱికె. 115

క. ఏనుంగు వడిన నచ్చటి, సేనలు దెరలుటయు రాజసింహుఁడు దన్నుం
దాన పురికొల్పికొని వెఱ, పూనక దానవుని యెదుర నొక్కఁడ నిలిచెన్. 116

క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱమం, టలు గ్రమ్మఁగఁ బెలుచ నేయుటయు నడుమన చె
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు, నలిగులిగా నతఁడు సింహనాదము సేసెన్. 117

వ. ఇట్లు సేసిన విని గాంగేయుండు గురుపక్షయోధవీరులం గలయం గనుంగొని.

---

1 లుద్రేకంబునఁ గడిసిన వారిం బ్రేత. 2 కనిచి రణప్రారంభంబునం గడిసి యాభీమ.

క. భీమునితనయుం డత్యు,ద్దామగతిఁ రాజుఁ దొడరి తత్కరటిఘటా
స్తోమంబు గూల్చి యాతని, పై మారి మసంగినట్లు బలువిడిఁ గవిసెన్. 119

వ. ఆఘటోత్కచుండుదివిజులకు నజయ్యుండు మీరు వేవేగ రారాజుం గూడికొనుం డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపాశ్వత్థామచిత్రసేనులు బృహద్బలబాహ్లీకావంతీనాథభూరిశ్రవసులునుసైంధవసోమదత్తవివింశతివికర్ణులు నేకోద్యోగంబునం దమతమయనుచరులైనయోధవీరసహస్రంబులతో రథంబులు దోలికొని చని భవత్తనయుం బరివేష్టించి హిడింబాతనయుం దాఁకిన నతండును దైతేయబలంబులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె నారెండుసైన్యంబులు నొండొంటి కెదిర్చి పేర్చి పెనంగు చుండ నాభీమసేననందనుం డాచార్యప్రభృతులగునాపన్నిద్దఱపై బహుప్రకారక్రూరబాణంబులు వరఁగింప నందు. 120

ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట

క. కొందఱసూతులు వ్రాలిరి, కొందఱచాపములు దునిసెఁ గొందఱచటుల
స్యందనహయాలి వడియెను, గొందఱయంగములు వ్రస్సెఁ గురుకులముఖ్యా.

వ. ఇట్లతిరథమహారథులం జిక్కుపఱచినరక్కసుని కలిగి రయంబున సాధనంబులు సమకట్టికొని రభసంబున నాకుంభసంభవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్ట చుట్టు ముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొదివిన. 122

ఆ. ఓర్వ రాక దానవోత్తముఁ డంబర, వీథి కెగసి పోయి విపులరవము
సెలఁగఁ బెలుచ నదరి జీమూతభంగి దు,ర్దాంతుఁ డైనఁ జూచి ధర్మసుతుఁడు.

వ. భీమసేనుతో నిట్లనియె నిక్కడ భీష్మబారిం బడినపాంచాలబలంబులఁ బరిపాలింపను నక్కడ నాచార్యాదుల కగపడ్డఘటోత్కచుం గావను వలసి యున్న యది యివ్వలనికిం గవ్వడి గలం డవ్వలనికి వేగంబ యరుగుమనిన సింహనాదంబు సేయుచు. 124

క. కౌరవబలములు సుడివడ, మారుతి గవియుటయు మెఱసి మార్కొని కురుధాత్రీరమణుఁ డర్ధచంద్రా, కారశరము దొడిగి ధనువు గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125

తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాఁడిదొడ్డనారసంబు భీమునివక్షస్స్థలంబు దూఱ
నేయుటయు సోలఁ గని ద్రౌపదేయు లదరఁ
గడఁగె సౌభద్రుఁడును ఘటోత్కచుఁడుఁ గలసె. 126

వ. ఇట్లు దండ్రి నొచ్చినఁ బాండుపౌత్త్రులు నీపుత్త్రునిపై నొక్కపెట్ట మిక్కుటం బగు కోపంబునం గవిసిన. 127

చ. కని కృపబాహ్లికాదిరథికప్రకరంబు గడంగి వారి మా
ర్కొని పెనఁగంగ, దేఱి కడుఁ గ్రూరత నేచినమారుతాత్మజుం

జెనసి గురుండు రక్తపరిషిక్తునిఁ జేసిన నాతఁ డల్గి యా
తని నొకనారసంబున నుదగ్రత మూర్ఛ మునుంగ జేసినన్. 128

మ. ధనురాచార్యునిఁ జూచి తత్తనయుఁడుం ధాత్రీశుఁడుం భీము మా
ర్కొని రాతం డెలనవ్వు చెన్నుగ గదాఘోరాకృతిం దేర డి
గ్గినయాలోనన తేఱి ద్రోణుఁడు గడంగెం జూచి తోడై కృపా
దినికాయంబుఁ గడంగి వాయుసుతుపైఁ దీవ్రాస్త్రముల్ నింపఁగన్. 129

క. ఏపున హిడింబసుతుఁడును, ద్రౌపదిపుత్త్రులు సుభద్రతనయుఁడుఁ గోపో
ద్దీపితులై వారలయా, టోపముఁ గుదియించి రతిపటుప్రదరములన్ 130

వ. అప్పు డనూపభూపాలుండును భీమసేనసఖుత్వలోలుండు నగునీలుండు నశ్వత్థా
మం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు 131

క. తలపడి యగ్గురునందనుఁ, జలమున నొప్పింప గురుఁడు సరభసముగ ను
జ్జ్వలబాణావృతుఁ జేసిన, బల మఱి దనుజుండు మాయఁ బన్నెఁ గుపితుఁడై.

వ. ఇవ్విధంబున హిడింబాసూనుండు సేసినమాయం జేసి. 133

క. గురుఁడు మొన లైనయాపన్నిరువురు గురుపతియు నొవ్వ నేటులఁ బడి నె
త్తురు దొరఁగ పోలి సంగర,ధరణిం బడినట్లు దోఁచెఁ దత్సేనలకున్. 134

చ. కనుఁగొని సైన్యముల్ విఱిగి క్రందుకొనన్ వెసఁ బాఱ నాపగా
తనయుఁడు సేన నాఁగి యివి దైత్యులమాయలు గాని బొంకు బొం
కని యెలుఁగెత్తి చెప్పఁగ భయంబున నమ్మక పోయె నట్లు వో
యినఁ జనుదెంచెఁ గౌరవమహీశుఁడు దీనత భీష్మపాలికిన్. 135

వ. వచ్చి యిట్లనియె. 136

క. నీవును ద్రోణుఁడుఁ గలుగం, గా వైరులచేత నేను గష్టపడితిఁ గా
దే వారితోడఁ దలపడి, చా వొండెను విజయ మొండె సంపాదింతున్. 137

చ. అన విని నవ్వి పాండవులయంతటివారికిఁ గాక నీకు మా
ర్కొన నగు నయ్య [1]యిప్పరుసు కుత్సితవర్తన మిట్టిదు స్తరం
బునఁ దగులావు సేయ మముబోఁటులు లేరె చలంబు డింపు మీ
వని పతితోడఁ జెప్పి సరిదాత్మజుఁ డప్పుడు ప్రాభవంబునన్. 138

వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139

క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నినుఁ జేరవు వారి గెలుతు నీ విప్పుడ యీ
జనపతి మెచ్చఁగ నాదైత్యుని గెలువుము నీదుసేనతో నదరి వడిన్. 140

వ. అని భీష్ముండు పలికినం బ్రాగ్జ్యోతిషపతి మేటిమగండు గావున నమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరినచందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుండై. 141

---

1 యిప్పుడుచు కుత్సిత.

తే. పరఁగి తోఁతెంచుపాండవబలముమీఁదఁ
గవియుటయు నంత నంతఁ గౌరవులమూఁక
మరలి యేర్పడఁ జూచి యమ్మాట యపుడు
నిజముగాఁ గొని యాజికి నిగిడె మగుడ. 142

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులుం దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్ణం బగుచునుండ.

క. నగపతియుఁ బోనిగజపతిఁ, దగ నేత్తెఱ నెక్కి ప్రబలదైత్యబలముతో
నిగుడఁగ ఘటోత్కచుం డాభగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ బార్థివముఖ్యా. 144

వ. తదవసరంబున వృకోదరుం డరదంబురయంబు మెఱయ నయ్యభిమన్యు ద్రౌపదేయ
ప్రముఖులుం దానును హైడింబునకుం దోడై కడంగె నట్టియెడ 145

ఆ. పొదివి పలువు రేయఁ బొదువ ప్రేయఁగ భగదత్తుదంతిరక్తధార లొప్పెఁ
జెలువు రెట్టి గాఁగ జేవుఱుసెలయేఱు, లున్నతాచలమున నురులునట్లు 146

క. శూలంబున హైడింబుఁడు, గాలాకృతితోడ వైవఁ గా నది పొడియై
రాలెడునట్లుగ మగఁటిమి, వ్రాలినభగదత్తుఁ డేసె వడి భల్లమునన్ 147

వ. ఇట్లేసి యార్చి వెండియు. 148

ఆ భీముహరులఁ గూల్చి పేర్చి సౌభద్రాది,యోధవరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంపవానఁ దడిపి హయరథభటసమూ,హంబుఁ జంపె సమదహస్తిఁ బఱపి.

క. మందరము మహాంభోనిధి, యందుఁ దిరుగునట్లు పాండవానీకములో
నం దిరిగి సుప్రతీక మ,మందగతిం జంపెఁ బెక్కుమాతంగములన్. 150

క. అలిగి దశార్ణాధీశుఁడు, గొలిపెను భగదత్తుమీఁదఁ గ్రూరగజము ను
జ్జ్వలము లగునతనితోమర,ములతాఁకున నది చలించి మొగతిరిగె వెసన్. 151

వ ఇవ్విధంబునం బోరుభగదత్తుం గనుంగొని గండుమిగిలి కురువిభుండు గురుకృపాది
యోధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమినం దమబలంబులు గోలాహలబహుళంబు లగుట
యుఁ బాండవాగ్రజుండు పార్థపాంచాలపురస్సరుం డై యవ్వలనికిం గ్రొవ్వలరం
గోల్తల సేసె నట్టిసమయంబున. 152

అర్జునుఁ డిరావంతునిచచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట.

క. నరుఁడు ధనుర్గుణరావ,స్ఫురణంబును దేవదత్తభూరిరవము నం
బరము పగిలింప నానా, శరములఁ గురుసైన్యసరభసత్వం బుడిపెన్. 153

ఆ అపుడు సేరి భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు గలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడలి యెచ్చుట నని
యడిగి యతఁడు నూప నచటి కరిగి. 154

వ. దనుజఖండితుం డయిపడి యున్న యయ్యిరావంతుశరీరంబు గనుంగొని యాధనం
జయుండు.* 155

చ. ఘనతరశోకవేగమునఁ గన్నుల నీళులు నించి యాసుయో
ధనునవినీతియుం బిదప ధర్మతనూజుఁడు సంధి గోరి ప
ల్కినతగవుం గడంగి యనికిం దలకొన్న నిజోద్యమంబుఁ దోఁ
చిన మదిఁ దిట్టుచుం బ్రవినుతి సేయుచు రోయుచు నుండె నయ్యెడన్. 156

వ. ఇట్లు పుత్రశోకానలసంతప్తచిత్తుం డగుసవ్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మందస్మి
తంబు సేసిన 157

క. కని యతఁడు దెలిసి నీచే, విననది యిది మున్ను దీని విడిచితి నహిభం
జన తేరు నడపు గురుబల, వినిపాతనపాటవమున విహరించుటకున్. 158

వ. అని పలికినం బద్మనాభుండు రథంబు రయంబున మనమొనపయిం బఱపం బార్థుం
డు పటుబాణపరంపరలు వరఁగింప భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును ద్రిగర్త
పతియును భీష్ముం గూడుకొని యాక్రీడి నెదిర్చిరి సాత్యకి యడరినం గృతవర్మ
బాహ్లికులు మార్కొనిరి మారుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు దలపడియె నతని
ప్రాపున నేను మిగిలి నీపుత్రకు లాబకమర్దను మర్దింపం గడంగి కవిసిన. 159

క గురునంపవెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమీఁద శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయమ్ములఁ, దెరలక భీముండు పటుగతిస్యందనుఁ డై. 160

వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారులు దొరఁగించునారాచధారల నొచ్చి
యాజ్యధారాక్రాంతుం డైనయర్చిష్మంతుండునుంబోలె మండి యుద్దండశౌ
దండనైపుణ్యంబు సూపినం గుండభేదియు ననాధృష్యుండును గనకధ్వజుండును
విరావియు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండును దీర్ఘనిద్రఁ
బొందిరి పెఱవారు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నజంబుల వెనుకొనువృకంబువిధం
బున వృకోదరుండు దోర్విలాసంబు మెఱసె నప్పుడు ప్రొద్దుగ్రుంకు చుండ నీపెద్ద
కొడుకు బలుమొనలం బురికొల్పికొని చలంబునం గోల్తల సేసినం గాంగేయ
వ్యూహంబులు నభినవోత్సాహంబునం బోక పెనంగిన. 161

తే. ధరణి నెత్తుటఁ దోఁగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పెఁ
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ మలఁది పెక్కు
దెఱఁగుతొడవులు దొడిగిన తెఱఁవవోలె. 16

---

*"క. నీచెలువును నీబలువును, నీచతురత నీబలంబు నీసాహసముల్
నీ చక్కఁదనము నే నే, రాచూలికిఁ గలుగఁ గందురా రాజట్టా

వ. అని యంత నిలువక" ఈపద్యగద్యములు 155 వ దానికిఁ దర్వాత నచ్చుప్రతులలో
ముద్రింపఁబడియున్నవి. గాని వ్రాతప్రతులం జూపట్టవు

వ. అంత 163

క. తిమిరము గవిసినఁ బాండవ, సమితియుఁ గౌరవులు రణము సాలించి నివా
సములకుఁ దగఁ జని రయ్యః, ష్టమయామిని నుదితపటువిషాదుం డగుచున్.

క. కురువిభుఁడు నగరు సొచ్చియుఁ,జొరమిన గాంధారవిభుని సూతతనూజుం
ద్వరితముగఁ బిలువు మని యా, తురతం బలుమాఱుఁ జెప్పె దుశ్శాసనుతోన్.

వ. చెప్పిన నతండు వారిం గూర్చికొని వచ్చుటయు నేకాంతంబున నమ్మహీకాంతుండు
వారలతో నిట్లనియె గాంగేయగురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థు లై పాండవబలం
బులం జెఱుచునట్టిసంరంభంబునకుం జొరరు మనసేనలు నానాఁటికి సన్నంబు లై
సమయుచు వచ్చె నేమి సేయం గలవార మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడా
లంపటుం డై. 166

క. నరనాథ యింక భీష్ముని,దురమునకుం దేకు మేను ద్రోణుఁడు వి భవో
ద్ధురతం బాండుకుమారో, త్కరముం దత్సేనలఱ మదం బడఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శా,సనుఁ గనుఁగొని మనము వోయి శాంతనవునిభం
డన ముడిపి వత్త మని చె,ప్పి నరేంద్రుఁడు వీడుకొల్పెఁ బెఱవారిఁ దగన్ 168

వ. ఇట్లు కర్ణసౌబలుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవా
సితంబు లగుజలంబుల జలకం బాడి పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీని
చీనాంబరపరిధానంబులను మహనీయమాల్యాభరణంబులను బ్రస్ఫీతమణిమయ
భూషణధారణంబులను దగ నలంకృతుం డై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టింపఁ
బరిమళపరంపరాభాసితనూతనతైలధారాభిషేకప్రదీపితంబు లయినకరదీపికా
సహస్రంబులు వెలుంగ వేత్రహస్తులు దొలంగు తొలంగుం డని సందడి నెడ
గలుగ జడియ వందిసందోహంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజుల
గానంబులు వీనులం బొరయఁ బాఠకపఠనరవంబుల మనంబు రంజిల్ల రమణీయ
రత్నఖచితం బగురథం బెక్కి మందమందగమనంబున మందాకినీనందనుమంది
రంబు సేరం జని తదీయద్వారంబునం దేరు డిగ్గి దుశ్శాసనుముంజేయి కర
తలంబున నవలంబించి యల్లన నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పి
తామహుపాదంబులకుం బ్రణామంబులు సేసి తత్ప్రీతసమీపంబున సముచితకన
కాసనంబున నతం డనుప నాసీనుం డై చేతులు మొగిచి యమ్మనుజపతి యతని
తో ని ట్లనియె. 169

మ. నిను ము న్నెంతయు నమ్మి పాండవులయున్శేషంబు నేఁ జీరికిం
గొన నీవో రెడుచందముల్ దెలియఁ బెక్కుల్ సూచితిం జేరి చే
రి నయం బిచ్చుచు నొంప నూల్కొనక వారిం బట్టి పాలార్చె దొం
డన నేరం గురుముఖ్య యింక నిట నీవాలంబు సాలింపవే. 170

చ. అనిమొన దేవదానవుల కైనను మార్కొన రాదు నిన్ను నేఁ

డెనిమిదినాళ్ళు లయ్యె సమయింపవు నొంపవు సవ్యసాచి న
ప్పని యటు లుండ నిమ్ము నినుఁ బ్రార్థన సేసెద నింతవట్టు నా
చనవునఁ గోవ నిచ్చి నృపసత్తమ పోరికిఁ గర్ణుఁ బంపవే. 171

వ. అనవుడు. 17.

క. అమ్మాట మనమునకు వా, లమ్మై తాఁకుటయు భీష్ముఁ డత్యంతవిషా
దమ్మున నించుకవడి మా, నమ్ము దగం దాల్చి యుండె నతవదనుం డై. 17

వ. పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి మొగం బెగయించి భూపాలు నాలోకించి. 17

క. తలకొని నీకుం బ్రాణం, బులు డాఁపక యోపినట్లు వోరఁగ నిమ్మైఁ
బలుకఁ దగునె యక్కట నా, పలనం గలభక్తి యెల్ల వమ్మునఁ గలయన్. 17

వ. అని పలికి యలుక వొడమి వెండియు. 17

సీ. కాల్పఁడే మహనీయఖాండవం బింద్రుని నమరగణంబుతో విముఖుఁ జేసి
బహుదివ్యశరములు వడయఁడే యెక్కటి బవరాన మెప్పించి శివునిచేత
గంధర్వులను వోడి కర్ణుండు నీతమ్ములును బాఱ విడిపించికొనఁడె నిన్ను
నిను నను ద్రోణు నాతనిపుత్త్రుఁ గృపుఁ గర్ణు గెలిచి విరాటుగోవులఁ గొనం

ఆ. తక్కువెక్కు లెడలఁ బెక్కండ్ర నే మేమి, సేసె వినమె యట్టిజెట్టి విన్న
దినము లిట్లు దొడరి పెనఁగియు నీచేత, నేఁడు వినఁగ వలసె వేఁడిపలుకు 1

క. తగనిపని యని తలంపక, పగగొంటి వజయ్యు లైనపాండుసుతులతోఁ
దెగి యింక నీవు రణమున, మగఁటిమి వాటింపు రిత్తమాటల నగునే. 1

వ. అని మఱియును.]

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి, ఖండిని జంపంగ నాకుఁ గాదు వినుము న
న్నొండుమగలు మార్కొనినం, జెండుదు నుగ్రముగ మున్న చెప్పితి నీకున్

క. ఏనును నాదళమును ద్రుప, దానీకవిరాటసైన్యయాదవబలసం
తానములతోడఁ బెనఁగెదఁ, బూనుఁడు మీ రెల్లఁ బాండుపుత్త్రుల గెలుః

ఆ. నడికిరేయి వచ్చినను నొవ్వఁ బలికినఁ, గలుగునయ్య జయము గడఁగి నీవు
నడవు మనికి నెల్లి నాచేతఁ బలుపు సూ, చెదవుగాక వేయుఁ జెప్ప నేల

క. అనినఁ బ్రియ మంది నగరికిఁ, జని పతి సుఖనిద్ర సేసి సముచితసమయం
బున మేలుకాంచి కయ్యం, బున కాయిత మయ్యె మేను పొంగారంగాన్.

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్త్రుండు భీష్ము నుపలక్షించి భు
ప్రకరంబులతో ని ట్లనియె.

భీష్ముని నవమదివసయుద్ధము.

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ నెల్లబలముఁ
జంపి పాండుతనూజుల సమరభూమి

గెలువఁ గలవాఁడ వని రాత్రి పలికె నేఁడు
దఱిమి మనలావుఁ జేవయు మెఱయ వలయు. 185

క. అని యాడుతులువమాటలు, విని బీభత్సుంబు సిగ్గు విపులవిషాదం
బును నొక్కపెట్ట పుట్టఁగ, ననిమిషతటినీతనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై. 186

వ. తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యున్నం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుం డతనిక
న్నెఱింగినవాఁ డై దుశ్శాసనునితో ని ట్లనియె. 187

క. మన మెల్లఁ బితామహునొ,ద్దన యుండుద మదియుఁ గా కితనినుండటఁ బె
ట్టిన వలయు శత్రుబలమ,ర్దను లిరువదిరెండువేలరథములవారిన్. 188

వ. అని నియోగించిన నతం డట్లు చేసె నద్ధరణీశుండు గురుకృపాశ్వత్థామల నాలో
కించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్రతుం డగునీతండు శిఖండిపై నేయ నని మన
మెత్తి విడియునాఁడ చెప్పుట మీ రెఱుంగుదుర కాదె యన్నిచునకు గోచరం
బు గా కుండ నిమ్మహానుభావుం బొదివికొని రావలయు ననిన వారలు నట్ల కాక
యని రయ్యమరనదీసూనుండు సర్వతోభద్రవ్యూహం బొనర్చె నందుఁ గృపా
చార్యకృతవర్మశల్యశకునిసుదక్షిణసైంధవులును గురుకుమారులుం దానును
ముంగట నిలిచెఁ దదనుమతిం గుంభసంభవభూరిశ్రవోభగదత్తులు వలపటను
సోమదత్తద్రోణపుత్రవిందానువిందులు దాపటను హాలాయుధాలంబుసశ్రుతా
యువులు వెనుకను త్రిగర్తప్రకరపరివృతుం డై జననాథుండు నడుమను నిలిచి
రంతకు మున్న కౌంతేయులు సైన్యసమేతంబుగా వెడలి రట్టియెడ నర్జునుండు
మనమొగ్గరంబు సూచి ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 189

తే. కంటె గాంగేయు నతనిచక్కటి శిఖండిఁ, బెట్టు మీతని మన మెల్లఁ బిండుగట్టి
పొదివికొనివత్త మివ్విధంబునకుఁ దగ ద,ళంబుగా మోహరింపు బలంబు నెల్ల.

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయుదు నని సాత్యకివిరాటులు వలపటను నభిమన్యు
పాంచాలకేకయులు దాపటను నకులసహదేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డై నయుధి
ష్ఠిరుండు నడుమను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుంగా నొనర్చి యగ్రభాగం
బున శిఖండి నునిచి యతనికెలంకుల డాసి భీమసేనఘటోత్కచు లొక్కవలనను
బార్థుండుఁ దానునొక్క దిక్కునను నిలిచి తక్కినయోధవీరులం గలయం జేర్చి గట్టి
మొనగా నమర్చె ని ట్లుభయసైన్యంబులుం బన్ని భేరీభాంకారశంఖాదినిస్వనగ
ర్జాస్ఫూర్జితబహుళంబుగా నొండొంటిం దాఁకె నట్టిసమయంబున. 191

క. చెంగట నభిమన్యుండు పిశంగతురంగప్రచారచంచద్రథుఁ డై
పొంగి మనదిక్కుప్రజమీఁ,దం గవిసెం జిచ్చు దూఁడి దరికొనుమాడ్కిన్. 192

వ. ఇట్లు గవిసి. 193

తే. మెఱసి మండలచారి యై కొఱవి ద్రిప్పి, నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన
యోధవీరులు వెగడంద నులివు మిగిలి,తరువఁ బడునబ్ధిక్రియ సేన[1] దిరుగఁబడఁగ.

1 దిరుగుపడఁగ.

ప ఇట్లు మాఱు లేక తలఁకుచున్న సౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవపతి యలంబు
సుతో నిట్లనియె వీఁడు రెండవయర్జునుం డై మనబలంబులఁ గలంచుచున్నవాఁ
డర్జుననందను నెదుర్కొన నీవ కాని మాఱు లేదేము పాండవుల కడ్డపడియె
దము నీవు వీనిం బొదివి భంజింపుము. 195

అలంబుసుఁడు దుర్యోధనప్రేరితుం డై యభిమన్యుపై గవియుట.

క. అనవుడు నతండు దుర్దమ,దనుజావలి మున్ను గాఁగఁ దఱిమెం గుంతీ
తనయబలము గారాకులు, పెనుగాలిం దూలునట్లు భీతిం జెదరన్. 196
ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదేయులు రయంబున నడ్డము సొచ్చి దైత్యులం
గుప్పలుగా మహిం బెలుచఁ గూల్చిన దానవనాథుఁ డమ్ములం
గప్పెఁ గడంగి వారల నఖండపరాక్రమలీల వారు వాఁ
డొప్పఱి తేరికూబరమ యూఁతగ వ్రాలఁగ నేసి యార్చినన్. 197
క. ఆలోనన తెప్పిఱి లయ, కాలుండునుబోలె నసుర గన్నుల నిప్పుల్
రాలఁగ వారలసిడములు, నేలం బడ నేసి చాపనికరము ద్రుంచెన్ 198
వ. త్రుంచి నవ్వుచు. 199
తే. ఒకని నొకని నైనైదు మహోగ్రభాసు
రాస్త్రముల నేసి నొంచిన నతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యథయును జూచి యడరె
నప్పు డాతనిపై సుభద్రాత్మజుండు 200
వ. అప్పు డుభయసైన్యంబులవారును వెఱఁ గంది. 201
క. దనుజుఁడు మాయాధికుఁ డ,ర్జునతనయుఁడు దివ్యశరధరుం డె ట్లగునో
యను చుండఁగ నయ్యిరువురు, నని సేసిరి వృత్రవాసవాకృతి దోఁపన్. 202
క. ఇతరేతరశరకృతశో,ణిత ధారలు నిగుడ నపుడు నిర్భరదావ
ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల,గతిఁ బొలిచిరి వార లప్రకంపోన్నతు లై.
క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవిసె భూనాయక ఫ
ల్గునసుతుఁడు భాస్కరాంబక,మున వెలుఁగొనరించె సురసమూహము వొగడన్.
తే. అసుర వెండియుఁ బెక్కుమాయలు ఘటింప
శక్రపౌత్త్రుండు దివ్యాస్త్రజాల మడరఁ
జేసి యన్నింటి నడఁగించి చెలఁగి నొంప
రథము డిగి పాఱెఁ బెలుచ నారాక్షసుండు. 205
క. రక్కసుఁడు విఱిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరునుగవడి గవి న
ల్దిక్కులఁ బఱచెం దమలోఁ, జిక్కువడుచుఁ గౌరవేంద్రసేనలు భీతిన్. 206
వ. అప్పుడు పెక్కండ్రు రథికులతోడం గూడి గాంగేయుం డభిమన్యుపయిం గవిసిన.
తే. అతఁడు దానికిఁ దలఁకక యందఱకును, నన్నిరూపు లై పోరంగ నర్జునుండు

సరభసంబుగ భీష్ముపైనురవడింపఁ, బొంగి యిరువాఁగు నిరువురఁ బొదివె చెనసి.

వ. అట్టిసంకులసమరంబున నభిమన్యుపై నడరుకృపాచార్యుం దాఁకి సాత్యకి చెడిదం పునారసంబు లేసిన వాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ దునిమి యతనివిల్లు ద్రుంచినం గోపించి. 209

క. ఆసాత్యకి వేఱొకవి, ల్లాసురగతి నెత్తి యుగ్ర మగునారాచం
జేసిన నాతఁడు కేతు,వ్యాసక్తుం డయ్యె మూర్ఛ వచ్చి నరేంద్రా. 210

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికతూపాతఁ డతనివక్షమునడుమం
గీలించి సిడము ద్రక్కున, నేలం బడ నేసి యార్చె నింగివడంకన్. 211

వ. దానికిం గినిసి శినిపుంగవుండు పొగరు మిగులునారాచనిచయంబులం బొదివిన నశ్వత్థామ రాహుగ్రస్తుం డగునుగ్రగభస్తియుంబోలె నైనం గనుంగొని 212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుత,త్రాణపరత్వమునఁ గృష్ణుతమ్మునిపై న
క్షీణోద్ధతిఁ గవియుడు గీ,ర్వాణాధిపసుతుఁడు వచ్చి వడి నెడఁ జొచ్చెన్ 213

చ. అనవుడు నాంబికేయవసుధాధిపుఁ డిట్లను ద్రోణుఁ డాత్మ న
ర్జునునకుఁ గూర్చు నాతఁడు గురుం గని యెంతయు భక్తిసేయు వా
రనిఁ దమలోన నట్లు వెస నప్పుడు దార్కొని యెట్లు వోరిరో
వినఁ గల దేర్పడం జెపుమ విశ్రుతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అనిన నాసూతనందనుం డతని కిట్లనియె. 215

క. క్షాత్త్రము దలకొని సంగర, ధాత్త్రికి నేతెంచి గురులు దండ్రులు దమ్ముల్
పౌత్త్రులు శిష్యులు మామలు, పుత్త్రులనం గలదె తొడరి పోరన వలయున్. 216

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట

వ. వినుము. 217

సీ. అర్జునుం డడరి ద్రోణాచార్యుమూఁడునారసముల నేసి యుగ్రంపుటంప
వెల్లువ వఱపిన వెగ డొంద కాతఁ డాతనిమేనిఁ దూపులు దఱుచు గాఁగ
నాఁటించె నంత భూనాథుండు పురికొల్పఁ గాఁ ద్రిగర్తులు గురుఁ గడచి కవియ
నరుఁ డేచి వాయుబాణమ్మున నమ్మొనఁ దూలింపఁ గుంభజుశైలశరము

ఆ. వచ్చి యుడుప నలిగి వాసవి నారాచ,వర్షమునఁ ద్రిగర్తవరునిపుత్త్ర
చయముఁ[1]దెరలుచుటయు జనపతినృపశల్య,బాహ్లికులునుఁ దానుఁబార్థుఁదాఁకె.

వ. అట్లు దాఁకుటయు వారల నతండు గన్నెరాకమ్ములం జీకాకుపఱిచె నట్లుగురుండు మొదలైనయందఱకును నాధనంజయుపోరు దలముసుక లయ్యెఁ గురుపితామహుండు ధర్మసూతి యున్నతిట్ట కుఱికి తలలు చెండాడె శకుని భూరిశ్రవసులు గవలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును నిభసేనలతోడం దొడరి భీమసేనుం బొదివిన. 219

1 దెల్పుటయును.

క. గిరి డిగు కేసరిచాడ్పున, నరదము డిగి భ్రమితపటుగదాభీలత నా
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ, గరులుఁ దెరలెఁ బవనధూతఘనపంక్తిగతిన్. 220

తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగఘటలు విఱుగ
నాశ్రుతాయువుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధిపతియుఁ
బోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుజోడుఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్రతతులు వఱపి. 221

వ. అప్పుడు గాంగేయుండు సేయుదారుణరణంబు ధర్మపుత్త్రునకు భరంబైన నతం
డెలుంగెత్తి పేరువేరం బిలిచి చేయివీచిన నాకళింగనాథభగదత్తుల విడిచి యవు
డు గఱచుచు. 222

క. కలయఁగఁ గరములఁ జరణం,బుల నురమున శోణితంబు బోరనఁ దొరఁగం
దలి రెసఁగిననడమామిడి, చెలువునఁ బఱతెంచె భీమసేనుఁ డచటికిన్. 223

వ. అంతకు మున్న ధృష్టద్యుమ్నశిఖండివిరాటద్రుపదులు ధర్మనందనున కడ్డపడి భీష్ము
పై నడరి బహుప్రకారవిశిఖంబుల వెగడుపఱచిన నతం డలిగి శిఖండి నేయ నొ
ల్లక యమ్మువ్వురను మూఁడేసివాఁడితూపుల నేసిన నావీరరథికులు హుతాగ్నిత్ర
యంబునుంబోలెఁ బ్రజ్వలించి బాణజ్వాలలు నిగిడించి యతని నొప్పించిరి వృ
కోదరుఁ డద్దెసం గవియుటం గనుంగొని కేకయగణశైనేయద్రౌపదేయులు
గూడుకొని కవిసినం గౌరవసేనం జేయం గలమేటిమగ లెల్లను మిన్నేటికొడుకు
నకుం దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదెఱంగులదొరలును బలంబులును నొక్క
మ్మడిం గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడుచుండం జండరశ్మి వినువీథిచక్కి సగంబు
నకుం జనుదెంచె నట్టియెడ. 224

తే. రథములను సామజములఁ దురంగములు
నుఱక [1]నెత్త్రుటేఱుల నీఁది తఱియ నడచి
పోరి రేటును వ్రేటును బోటు నొక్క
యలవిఁ జెలఁగంగ నుభయసైన్యములవారు. 225

వ. అప్పుడు మనబలంబులజనంబులు. 226

క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్త్రులు, నతిలోభంబునఁ బ్రజాక్షయము సేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లేరై రింక నేటిమాటలు మనకున్. 227

ఆ. అనుచు వగచుపలుకు లాలించుభీష్మాది, యోధవరులతో సుయోధనుండు
చెనఁటిమాట లేమి విని యెద రనిన వా, రదియు నదియు విననియట్లపోలె. 228

వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపుచుండి రాసందడికయ్యంబునం గిమ్మీరమర్దనుండు గద
పండువు సేయుచుండె నప్పుడు. 229

1 నెత్తురుటేఱులఁ దఱియ.

క. సరభసముగ సారథి దన, యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి యతనిశితశర
స్ఫురణాపరిణతి బాహ్లీకు, విరథుం గావించె సురలు వినుతింపంగన్. 230
తే. చిత్రసేనుండు సౌభద్రుఁజిత్రబాణ, పాతమున నొంచి యార్చినఁ బాండుపౌత్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి యంతఁ బోక, తురగములఁ జంపి యాతనిత్రు ళ్లడంచె.
వ. అక్కుమారుండును దుర్ముఖునిరథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి గుంభసంభవుపై నడ
రి యతనిమేన నానాస్త్రంబులు నించిన. 232
క. ద్రోణుఁడు గోపించి తను, త్రాణం బఱువ్రుల్లు సేసి తనువున రాజ
ద్బాణంబులు గ్రుచ్చిన సం, క్షీణబలుం డై యతండు సిగ్గఱి తొలఁగెన్. 233
సీ. తఱిమి సుశర్ముండు దాఁకి యర్జును నొంచి కృష్ణుపై నమ్ములు గీలుగొలుప
నలిగి యన్నరుఁడు వాలంపకాలువ లోలి నడరించుటయు వానియఖిలబలముఁ
జేతిసమ్మెటలను చేరుకోలల వ్రేసి యంకుశంబుల నూఁటి యతిరయమున
వాహనంబులఁ దోలువారును విండ్లును బలకలు నైచుచుఁ బఱచువారు
తే. నైన మాతండ్రి క్రీడిపై నడర నడుమఁ, జొచ్చి సాత్యకి యన్నదీసుతుఁడు శక్తి
వైవ మెయి వాల్చి యదిపట్టి వైచెమగుడ, నాతఁడాక్షేప్మఁ దెడఁదునుమాడెనధిప.
వ. ఇట్లు ద్రుంచి. 235
క. ఆలోనన మెయిఁ దొమ్మిది, వాలమ్ములు నాఁటఁ బాండవవ్యూహము శుం
డాలరథఘోటసుభటా, భీలతఁ దలకడచి పొదివె భీష్ముని నంతన్. 236

దుర్యోధనుఁడు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మునకు సహాయులుగాఁ బంపుట.

క. కని కౌరవపతి దుశ్శా, సనుతో నిట్లనియెఁ గంటె శాంతనవునిపై
ఘనసేన ద్రోచెఁ జని కై, కొనుఁ డీవును సౌబలుఁడు నకుంఠితవృత్తిన్. 237
క. అనవుడు నయ్యిరువురు నే, వునఁ గదియుడుఁ జూచి ధర్మపుత్త్రుఁడు మాద్రీ
తనయులు నడరిన దుర్యో, ధనుఁ డపుడు తురంగమాయుతముఁ బురికొలిపెన్
వ. ఆపదివేవురు నెఱరావుతులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి యె
క్కినం బాండవబలంబు మహామత్స్యసమూహవిహారంబునం గలంగుమడువునుం
బోలె సంక్షోభించినం గోపించి కౌంతేయాగ్రజుండును గవలును వివిధవిశిఖపరం
పరలు వరఁగింప ముందటికాళ్లు దునిసిన వ్రొగ్గతిలంబడియును మోరలు పఱియ
లైన నెఱి దప్పం గూలియు గుండియ లవిసిన నెగసి కెడసియు వాగెలు ద్రెవ్వి
న [1]వలియం బాఱియు నాశ్వికులు నేల కొఱగినం జెనఁటి దిరిగియు ననేకఘోట
కంబులు రూపఱిన నేపఱి యత్తురంగనికరంబు లేటమొగంబువడి చెదరి కను
కనిం బఱచిన. 239
క. భేరీశంఖాదిరవ, స్ఫారత నప్పాండుపుత్త్రబల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్యునితో, గారవమున నిట్టు లనియెఁ గడు దీనుం డై. 240
క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి, పోలుపునఁ [2]దోఁతెంచు ధర్మపుత్త్రునిబలుగో

1 గలయంబాఱియు. 2 నేతెంచు

త్తల నిలువరింప నీ వొక్క, చెలియలికట్ట పయి మమ్ముఁ జేకొను మిచటన్. 241

అనుడు నతఁడు పాండవాగ్రజుఁ గవలను, దాఁకి విపులబాహుదర్ప మొప్ప
నారసములఁ బొదివి మారిమసంగిన, ట్లయినఁ జూచి నరుఁడు ననిలసుతుఁడు.

ఒక్కటఁ గడంగి శల్యునిఁ, జెక్కమ్ముల నొంచుటయును భీష్మద్రోణుల్
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యిరు, దిక్కులసైన్యములు నత్యుదీర్ణత బెరసెన్. 243

ఇట్లు గలయఁ బెరసి యపరాహ్ణంబున నుభయచతురంగమథనం బగుప్రధనం బు సేసె నట్టియెడ భీష్మగ్రీష్మాదిత్యుండు వేఁడి మిగిలి వాఁడిమెఱసినారసంబు లనుకిరణంబులు పరఁగించి. 244

పంద్రెంటఁ బంద్రెంటఁ బాండవాగ్రజుని భీమునిమాద్రికొడుకులమూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట నేచి సాత్యకిని ధృష్టద్యుమ్ము నొప్పించి సమదవృత్తి
నార్చిన మాత్స్యపాండ్యానీకములును సోమకవరూథినియును మగధబలముఁ
గాశిసైన్యంబుఁ గరూశసేనయు నొక్కపెట్ట రయంబున భీష్మమీఁద
నురవడించినఁ బాండవోత్కరముఁ గృష్ణు
తమ్ముఁ బాంచాలనందనుసమ్ముఖమున
కడర నీ కాఁగి యందఱ కన్నిరూపు
లై మహారణ మొనరించె నస్త్రగురుఁడు. 245

శాంతనవుం డనేకబలసంతతి నుద్భటశౌర్యసారదు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సముజ్జ్వలశాతసాయక
క్రాంతపరీతనిర్మథితకంపితపాతితమూర్తిఁ జేసి య
త్యంతరయంబునం బనరథంబుగతుల్ మెఱయం బ్రదీప్తుఁడై. 246

గజరాజోజ్జ్వలఘంటికావళిఁ దురంగప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూర్యశ్రేణులన్ సుందర
ధ్వజఘంటాతతులన్ శరాసనగుణ[1]వ్రాతంబుఁ దున్మాడి ధ
ర్మజసేనాతతి ముంపఁ జేసెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 247

ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడి గొని మార్కొన మగలు లేక మదంబునం బొంగి గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱఁగుపడ మఱియునుం గడంగి దుర్వారంబు లగుదివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేదిక్కు సూచినం దానయై రథికులను హాస్తికులను నాశ్వికులనుం దునిమిన గంధసింధురక్రీడనంబున మ్రోడుపడినయుద్యానంబుచందంబున నగు చున్నచోట్లను గాలుబలంబులం గనుపుకొట్టినం గాలు చేయి తల డొక్క [2]యని యేఱుపాటు లేక వండం దఱిగినయ ట్లున్న యెడలును బెక్కుదెఱంగులచప్పుళ్ళ నిగుడ రథచయంబునవయవంబులుం గరిహయనికరంబులయెమ్ములు విఱుగం గార్చిచ్చు పొదివిన వెదురుటడవి తెఱంగునం దోఁచు

1 వ్రాతంబులం ద్రుంచి. 2 యను వేఱుపాటు.

పట్లును దఱచుగొడుగులు విటతాటనంబు సేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడినకుసు
మితకాశవనంబునుంబోలుచక్కట్లునుబహురత్నమయమకుటాదిభూషణవ్రజంబు
వివిధవర్ణచామరజాతంబు నఱకి పఱవైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయలులితం
బయి కమలకైరవోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించుప్రదేశంబులును నై
పాండవసైన్యంబులు దైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండు
వడియుఁ గలంగం బాఱియుఁ దొలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు
లగుట గనుంగొని గోవిందుండు 248

ఉ. అర్జున చూచితే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచు చున్నవాఁ
డూర్జితశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోద్ధతియుఁ జూపె నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
దుర్జయదర్పవిభ్రమము దోఁపఁగఁ జేయకయున్కి యొప్పునే. 249

వ. అనిన విప్వాచ్చుండు విచారడోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోడ నిరుత్సాహుం డై
యున్నం జూచి వెన్నుం డతని కిట్లనియె. 250

క. మును మత్స్యనాథునగరంబున సంజయుతోడ నీవు పొంగుచు బెట్టా
డినమాట లెల్లమఱచిన, నిను నగరే రథికవరు లనింద్యచరిత్రా. 251

వ. అనుటయు నర్జునుండు. 252

ఆ. సకలబంధుజనులఁ జంపి కౌరవహీన, మైనరాజ్య[1]మహిమ యేను బడసి
యనఘ యేమిసుకృత మాచరించినవాఁడ, నగుదు మనసు గొలుపదయ్యె ననికి.

వ. అయిన నీతో [2]నప్పటప్పటి కేటిమాటను గలవు మిన్నేటికొడుకుం బడవైచెదం
దేరు నడపు మనుటయు నారాయణుండు నదీనందనుస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబు
గా రథ్యమ్ములం ద్వరితగతి నడపినం దెరలినసైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయు
పయిం గవియ నతండు సెలంగి మహాస్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలు
వరించి సింహనాదంబు సేసి 254

మ. ఖరనారాచపరంపరోగ్రనిహతిఙ్ గాండీవియంగంబు లా
తురతం బొందఁగ నేసి బాణమయగాత్రుం జేసి గోవిందుని
స్ఫురలీలం దురగంబులం బటుశరస్యూతాస్యముల్ గాఁగ స
త్వరుఁ డై యేసి రథంబు గూడఁ బొదివెఙ్ వాలంపమొత్తంబునన్. 255

వ. అప్పుడు. 256

తే. బీఱువోయి రథ్యంబులు మాఱుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చి యుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱిమిన వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మునివిల్లు దునిమె. 257

---

1 విభవ మేను 2 నిప్పటి కేటి.

క. అత్తఱి దాఁడోలకవి స్లైత్తిన, నతిరయమున నరియు. దునుమ నాతం డౌరా
శతమఖనందన యనుచును, ధృతి వేఱొకవంట శరపరితిం బరఁగించెన్. 258

క. ఆబెట్టిదంపుటంపఱ,చె బీభత్సుండు నొచ్చి చేష్టడి మఱియుం
దా బంటుతనము పటుబాహాబలముగఁ బోరుచుండె నంగము దూలన్. 259

క. విప్పచ్చు నొవ్వు నెంతయుఁ, గ్రొవ్వున భీష్ముండు గడఁగ కోల్లఁ యుం ప
క్కెవ్వరు నాతనిఁ జేరక, దవ్వుల నిల్చుటయుఁ జూచి తనచిత్తమునన్. 260

క. దారుణరోపం బడరఁగ, నారాయణుఁ డపుడు సైరణం దొఱగి వెసం
డేరినొగలఁ బగ్గము లిడి, కూర్చి రత [1]మునికోల యెత్తికొని యులకుఱికెన్. 261

—⊙ శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునిపైకిం బోవుట ⊙—

వ. ఇట్లు లంఘించి. 262

మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల దిగ్దంతావళశ్రేణికం
ధరముల్ మ్రొగ్గఁబడఁగ దిశావలయ ముత్కంపంబు గా నీబలం
బురులం బాఱఁగ భీష్ముపైఁ గని పెరౌద్రోద్రేకముం జూచి ఖే
చరలోకంబును సంచలింప హరి చంచద్బాహుఘోరాకృతిన్ 263

తే. లలితపీతాంబరంబువిలాస మొప్ప
సింహనాదోద్భటం బగు చెలువుతోడ
మెఱుఁగు వెలుఁగును గర్జయు మెఱయ వచ్చు
కారుమొగి లనఁ గృష్ణునాకార మొప్పె. 264

వ. అట్టియెడ 265

క. బలుజీవము వోయిన వెలు,వెలఁ బాఱుచు నీదుయోధవీరులు పొలిసెం
బొలిసె నదె భీష్ముఁ డనుచును, గలఁగం బడి యట్టు లెత్తి కనుఁగొనుచుండన్

చ. కనుఁగొని భీష్ముఁ డుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వి యి
ట్లనుఁ జనుదెమ్ము వేగమ మహాత్మ వికస్వరపుండరీకలో
చన యిది లెస్స నాకిచట శాశ్వత మైనయశంబు నచ్చుట
న్వినుతికి నెక్కసద్గతియు నీదయఁ జేకుఱుఁ జేయు మిష్టమున్ 267

వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సంభ్రమంబుగా రథంబు డిగ్గ నుఱికి వెన్ను
వెనుక నెయిది కరంబులఁ గ్రుచ్చి పట్టిన నగండును విగిచికొని వెండియుం
బోవం బోవఁ బదియడుగులకొలంది నాకొంతేయుండు పదస్థైర్యంబును బాహు
వీర్యంబును మెఱయ మహీతలం [2]బూని మెట్టి నిలువం బట్టినిట్టూర్పునిగిడించుచు
నద్దనుజమర్దనుతో ని ట్లనియె. 268

ఉ. కయ్యము సేయ నే నని యకల్మషబుద్ధిఁ బ్రతిజ్ఞ సేసి నీ
వియ్యెడఁ దప్పితేని జగ మే మను నించుక సేపు పోరులన్

1 మొలుకోల. 2 బూఁది దొట్టి నిలువం.

డయ్యెట వచ్చె నాపయిఁ గడంగినభీష్మునిపాటు చూతు రా
వయ్య రథంబు మీఁది కిటు లాశ్రితమానము వీటిఁ బుత్తురే. 269

వ. అని ప్రార్థించునం బార్థుపలుకులకుం బ్రియంబంది ముకుందుండు దారుక మరలె నయ్యెదువ్రరు శక్కినయరదంబు శిఖరప్వయిసుందరం బైనశైలంబునుంబోలెఁ బొలిచి నిలిచినం బ్రళయకాలభైరవరవం బగువాదిదంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁ బటు నారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడువఱిచి యచ్చట నొండొరుల మెచ్చక యఱిమి తఱిమిన వైరుల చూపుచూపి భీష్ముండు భీషణాకారుం డై పరిశ్రాంతు లయినకృష్ణార్జునులును భీతులగుభీమసేనప్రముఖులును జేయునది లేక చూచుచుండం బాంచాలబలంబుల బారిసమయునప్పుడు బలుమానిసి చలిచీమలం గాలం జమరుచందంబు దోఁచె నయ్యవసరంబున. 270

క. తా నస్తశిఖరి మఱువడఁ, [1]బోనియపుడు పాండురాజపుత్త్రవిరాజ
త్సేన పొడ నడఁగు ననుకృప, నోసరిలినాఁడు గ్రుంకె నుర్వీనాథా. 271

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డతిఘోరం బగుసంధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్నమైనగోవునుంబోలె నున్ననిజసేనం జూచి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై యప్పటికిం దిగుచుటయ కర్జంబుగాఁ దలంచి తగువారల నెల్లం దివియనియమించి.

క. గాంగేయుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచు పార్థాదులు ద
న్నుం గొలిచి చనఁగ విడిదల,కుం గడు విన్ననయి పోయెఁ గురువంశనిధీ 273

వ. ఇట్లు పాండవవ్యూహంబు లోపాటించి పోయినం దారును దమబలంబులఁ దివియ నియమించి 274

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు నహీనపరాక్రమభంగు లేర్పడం
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రసుతి సేయుచు భీష్ము నందఱు
న్బలిసి భవత్తనూజులు మనంబులు నిండి ముదంబు మోములన్
వెలివిరియంగ నేఁగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్ 275

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు ధౌర్మికనాఁటిబవరంబున బెంగవడి యామినీసమయంబునందు రహస్యపరాక్రమంబున. 276

క. మనమున విషాద మడరఁగ, ననుజుఁ గూర్చికొని దానవాంతకుసదనం
బునకుం జని యిట్లను నా,తనితో నాత్మీయకార్యదశ [2]దెలియుటకున్. 277

క. కార్చిచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్చుకరణి నేఁడు భీష్ముఁ డేచినకడిమిం
బేర్చి మనసేనఁ బొడిచె శ,రార్చుల నివ్వెఱఁ గన్నులారం గంటే. 278

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుర్మానంబునం జేసి యే
మును గార్యస్థితిఁ గాన నైతి విను నిర్మూలంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నచాట్లగునె [3]నిశ్చింతంబునం గానునం

1 బోనా ను. 2 దెలియంగన్. 3 నిశ్చింతంబుగా. గానను

బునకుం బోయెదఁ దమ్ములం గొని తపగిపూజ్యుండ నై యుండెదన్. 279

క. మున్నను నేఁ గారణము గ, నన్నియిడుమ లనుభవించి రనుజులు వీరిం
గన్నారఁ జూతుఁ గాని జ,గన్నుత భీష్మునకుఁ [1]గోలుగా నీఁ జాలన్. 280

వ. నీకు మాదెస ననుగ్రహంబు గలదేని కయ్యంబు దక్కి ధర్మవిరోధంబు గాకుండునట్టియొక్కతెరువు సెప్పు మని సకరుణంబుగాఁ బలికిన విని శౌరి సాంత్వనవచనంబుల ననునయించి యతని కిట్లనియె. 281

క. సత్యప్రతిజ్ఞుఁడవు నీ, వత్యద్భుతబాహువీర్యు లనుజన్ములు దా
న్గత్యము గల్గునె నీకు న,మాత్యుఁడ నై యేను రాజ్యమహిమ నొనర్తున్. 282

క. వగవఁగ నేటికిఁ బార్థుఁడు, దెగువకుఁ జొరకున్న భీష్ముఁ దెగఁ జూచి వెసం
బగ యడఁగించెద నన్నుఁ గ్, మగిడింపక చూచుచుండు మనుజాధీశా. 283

తే. సఖుఁడు సంబంధి శిష్యుండు సవ్యసాచి, నాకు నతనికి నై యేను నరవరేణ్య
కూర్మిపై నిత్తుఁ గండలు గోసి యైన, నరయ నాతండు నా యెడ నట్టివాఁడ.

వ. ఉపప్లావ్యంబున నతండు సంజయుతో నాడినబలుమాటలకు నులూకుండు వచ్చినప్పు డతనిపలుకులం బుట్టినబెట్టిదంపుదనంబునకుం దగినయంత నాకుం జేయవలయు నేను నీ రెండెడలం బెక్కులు పలికినవాఁడ మీ కిరువురకు నొండొరువుల పలుకులు పరిపాలించుట సమయం బయి యుండు ననిన వసుదేవనందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 285

క. కయ్యము సేయక తగుసా, హాయ్యము సేయఁ గలవాఁడ నని పలికితి ని
న్నియ్యెడ నేఁ బొంకింతునె, దయ్యము నా కేల యిట్టిదైన్యము దెచ్చెన్. 286

వ. నాకు దేవవ్రతునకు నొక్కసమయంబు గల దమ్మహాత్ముండు కౌరవులకు నయి కయ్యంబు సేయుటకును నాకు హితం బగు కార్యంబు బుద్ధిం దలకొనుటకుం బూనినవాఁ డతండు రాజ్యం బొసంగు నని పలికి సఖేదంబుగా నిట్లనియె. 287

క. అకట తండ్రి సచ్చినంతనుండియు మము, నరసి ప్రోచినట్టియనుఁగుదాతఁ
జంప మదిఁ దలంచుతెంపు సూచితె రాజ,ధర్మ మింతక్రూరకర్మ మగునె. 288

వ. అనవుడు. 289

తే. విని మురాంతకుఁ డితఁడు శాంతనవుకడకు
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నెఱిఁగి
క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనిన
యన్నదీసూనుతొంటివాక్యములు దలఁచి. 290

వ. అజాతశత్రున కిట్లనియె. 291

ధర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట.

ఆ. నీతలంపు లెస్స నీవు మున్ననినట్లు, కాక భీష్ముఁ డలుక గదిరి పోరఁ

---

1 గొలుపు గా

జక్కఁ జూచెనేని శత్రువుల్ వాలియరె, యిప్పు డతనిపాలికేఁగు మధిప. 292

సీ. నీవు దన్నడిగిన నిజవధోపాయం బవశ్యంబుఁ జెప్పు దేవవ్రతుండు
మనము రహస్యవర్తనమున నంద ఱమును జని యమ్మహాత్మునకు భక్తి
నెరఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి వినయంబుమైఁ బ్రార్థించి యడిగి యతని
సదయమంత్రోపదేశంబున నెగడుద మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు సేయ

ఆ నయ్యజాతశత్రుఁ డనుజులు నతఁడును, దాను సౌమ్యవేషధరణ మొప్ప
నతినిగూఢవృత్తి నాపగాసుతుమంది, రమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి. 293

వ. అతనిం గాంచి యధికభక్తిం బ్రస్తవనపూర్వకంబుగా దత్పాదంబులకుం బ్రణ
మిల్లిన నతం డత్యాదరంబునఁ జేరవేర వారలందఱసేమంబు లడిగి యి ట్లనియె.

క. ఇచ్చటికి మీర లందఱు, వచ్చినపనియేమి యేది వలసిన నడుగుం
డిచ్చెద దుష్కర మైనను, జెచ్చెరఁ దలకొని ఘటింపఁ జేసెదఁ బ్రీతిన్. 295

వ. అని తెలివొందినమొగంబుతో నడిగిన దీనాననుం డగుచు ధర్మసూనుం డతని
కి ట్లనియె 296

క. మా కెమ్మెయి సామ్రాజ్యము, నేకుఱు నెబ్బంగి బహుళసేనోత్సాద
వ్యాకులత రాక తక్కుం, జేకొని య త్తెఱఁగు కరుణఁ జెప్పఁగవలయున్ 297

క. అనవుడు నేఁ బెనఁగఁగ మీ, కనఘా సైన్యక్షయంబు నగుసామ్రాజ్యం
బును గా నేరదు గావున, నను నిర్జింపంగ శోభనము లెల్ల నగున్. 298

వ. అని పలికిన శాంతనవునకుం గౌంతేయాగ్రజుండు. 299

ఉ. చిచ్చుఱకన్ను మూసికొని చేతిత్రిశూలము డాఁచి లీలమై
వచ్చినరుద్రుచందమున వ్రాలుదు వీ వనిలోన నోర్వఁగా
వచ్చునె నిన్ను నెట్టిమగవారికి నీకృప నాశ్రయింపఁగా
వచ్చితి మెవ్విధిన్ గెలువ వచ్చు మహాత్మ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 300

క. అనుటయు ని ట్లను గంగా,తనయుఁడు నీ చెప్పినట్ల తథ్యం బది న
న్ననిమిషులు గెలుతురే చే, ధను వుండఁగ వినుము తద్విధము దేటపడన్. 301

తే. ఇట్టివానిఁ గ నన్ను మీ రెఱిఁగి యిచటి
కిందఱును వచ్చి యక్కటా యిట్టు లడుగ
మీకుఁ బ్రియ మైనకార్యంబు మెయికొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 302

వ. ఏ నాయుధవ్యాపారంబువలన నుదాసీనత్వంబు నొందినను నన్ను జయింపసమకూ
రు జోడు పుచ్చినవానిని నైదువుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగనను
నంగనాపూర్వుని నంగనాభిధానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని నపుత్ర
కునిం గని యేటుఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు సేయ మానుదు మఱియు నొక్క
వ్రతంబు పూనినవాఁడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చినపురుషత్వంబు

గలవానితోడఁ గయ్యంబు సేయంగాఁ గ్రవమీకు నుపాయంబు సెప్పెద ద్రుపదు
నపత్యంబైన శిఖండి యట్టివాఁడగుట మీ రెఱుంగుదురు కాదె విశేషించు ముందటి
పుట్టువున నంగన యగుట వాని కెదు రేయ కుండుదు నర్జునుండు వానిం బుర
స్కరించుకొని వచ్చి యే సేయుట మానినయెడ నొప్పించి పడ వైచు నది
పదంపడి బంధుమిత్త్రులగు ధార్తరాష్ట్రుల గెలుచుట సుకరం బగు నిది నాపను
పేను బనిచి సల్ల చేయుం డని సహృదయంబుగాఁ జెప్పిన నట్లు దేవవ్రతుచేత
ననుజ్ఞాతులై వారలతనికి నమస్కరించి వీడ్కొని విడివలకుం బోవు చున్న సమ
యంబున బీభత్సుండు 303

ఆ. సురనదీసుతుండు పరలోకగతి నిరీక్షించుటకును దాను గృతకవృత్తిఁ
జంప వలయుటకును సవిషాదమానసుం, డగుచు నిట్లు లనియె నచ్యుతునకు.

క. గురునిఁ గృతప్రజ్ఞుని ధర్మరతు వయోవృద్ధు లోకమాన్యు దయాళున్
సుతటినీసుతు వంచనఁ, బురుషోత్తమ చంప బుద్ధి పుట్టదు నాకున్ 305

ఆ. [1]నన్నుఁ బాంసుకేళి నున్న నర్మిలి నెత్తి, మేనిధూళి దనదుమేను వొరయఁ
బ్రీతిఁ గౌఁగిలించి మాతండ్రిగుణము లగ్గించి కన్ను నీరు నించునతఁడు 306

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనిమము నమ్మెయిఁ బెంచినతాత నిమ్మెయిం
ద్రెక్కొనఁ గా దతండు సముదీర్ణభుజాబలశౌర్యశాలి యై
యిక్కడి సేనఁ జక్కడిచె నేనియుఁ జూతున కాక ధర్మముం
దక్కుట కోర్వఁ జాలుదునె ధర్మజుతమ్ములు క్రూరకర్ములే. 307

వ. అనిన విని కృష్ణుం డాజిష్ణున కిట్లనియె. 308

ఉ. క్రూరత కోర్చి యుంచుకయు రోయక పైకొని యెల్లభంగులన్
వైరులఁ జంపి భూప్రజకు వర్ధనముం గలిగించి పాడిమైఁ
గో రరి గొంచు [2]సద్వ్యయము గోరి యొనర్చుట రాజధర్మవి
స్తారము గా బలారికి వచస్పతి సెప్పుట యప్రసిద్ధమే 309

చ. అనిమొన నోర్తు భీష్ము నని యాడిననీదగుప్రాన్కి లోక మె
ల్లను విని యుండఁగా నిటు చలం బెడలం జన దెట్టులైనఁ జం
పన తగు రాజధర్మపరిపాలన గా కిది క్రూరకర్మమే
నిను విధి పంచె శాంతనవునిం దెగటార్పఁగ వేయు నేటికిన్ 310

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్టు లను నాద్రుపదాత్మజుజన్మ మాపగా
తనయవధార్థ మంద్రదియుఁ దప్ప దతండును వాని నేయఁ డే
ను నతని నేయుచందమున నూల్కొని యన్యుల నేయు చుందు వాఁ
డనితరవధ్యకాయుఁ డగు నాయనఁ దాఁ బడ నేయు నుగ్రతన్ . 311

వ. అనవుడు నవ్విఁ కవ్వడికిం గమలనాభుం డిట్లనియె 312

1 నన్ను బాలకేళి నున్నచో నర్మిలి, తొడ నెత్తి మేనిధూళి బెరయఁ. 2 సద్వ్రియము.

ఉ. నీ వొకరుండు దక్కఁగ ననింద్యపరాక్రమశాలి భీష్మునిం
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును జాలఁడు నీతలఁ పెన్నిసంగులన్
దైవముపూఁపువోలెఁ దుది దాఁకును యవ్విధ మిట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ వచ్చునే యెటులు ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ 313

వ. అని పలికిన విని యతం డట్లకాక యప్పటికి నెట్లయిన నట్ల యయ్యెడు నని యర్జునుం డియ్యకొనిన గోవిందుండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది రివ్విధంబున శిబిరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజవాసంబున నునిచి తమతమనికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి రని చెప్పిన సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 314

క. పాండుసుతు లేవిధంబున శిఖండిం గూర్చికొని యాపగాసుతుపై ను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు [1]ప్రచండతతో సమరకేళి సలిపిరి చెపుమా 315

భీష్మునిదశమదివసయుద్ధానుక్రమము

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సూర్యోదయసమయంబునం బాండుసూనులు సేనాసమేతులై పడమటి మోహరించునప్పుడు ముందట శిఖండి నిలిపి యతని కెలంకుల భీమార్జునులును వెనుక నభిమన్యుద్రౌపదేయులును వారియిరువంకలం జేకితానసాత్యకులును నట పిఱుంద ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుమారులు మున్నిడికొని కడల నుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరి నూఱెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుపృథ్వీపతులును గేకయపంచకధృష్టకేతులును నిలిచి రిత్తెఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకు మున్న మనవారును వేల్పుభీష్ముం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్ల నీకుమారు లమ్మహాత్మునిం బరివేష్టింపఁ గుంభసంభవతనయంభవులు దక్షిణవామభాగంబులను గృపకృతవర్మభగదత్తపురస్సరుండై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్బలకాంభోజముఖ్యులైనమహీపతు లమ్మనుజేంద్రుచుట్టును త్రిగర్తు లపరభాగంబునను బన్ని బలువైన యవరచ్చికొని త్రోచి నడచి రిట్లిరువాగునుం గవిసి వివిధతూర్యస్వనంబును గింగి ముట్ట నొండొంటిం దాఁకిన. 316

క. సమరం బప్పుడు వీరులు, నమరులునుం బెనఁగుచందమై తోఁపఁగ భూ
రమణా విను మేలు నప్పుడు, జముపురమున నగ్గలంపుసందడి యయ్యెన్. 317

వ. అట్టియెడ. 318

ఉ. కవ లుద్దామపరాక్రమస్ఫురణమైఁ గౌరవ్యసైన్యంబు ని
క్కువడం జేయఁగ భీమపార్థులును గోకొమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యరరంగాఁ జూచి కల్పాంతభై
రవఘోరాకృతి నేచి భీష్ముఁడు శరవ్రాతంబు గుప్పించినన్ 319

---

1 ప్ర, చండసమరకేళి నెట్లు సలిపిరి.

ఆ. కాలు కాలు వెనఁగి కాలుబలంబులు, నొడ్డగెడవృగా రథోత్కరంబు
మ్రొగ్గతిలఁగ గుఱ్ఱములు నేల యద్రువ మాతంగఘటలు గూలెఁ దత్క్షణంబ

క. కనుఁగొని శిఖండి వెస మార్కొని భీష్ముని నేసె మూఁడు క్రూరాస్త్రములం
గని యతఁడు మరలి చూడక, తసి నుద్దేశించి పలికె దరహాసముతోన్. 321

ఉ. ఎవ్వత నేని ధాత సృజియించెఁ దగ న్మగవానిఁ గాఁగ నా
[1]కొవ్వమిఁజేసి యట్టినిను నుగ్మలి నేయగ నొల్ల నాపయిం
గ్రొవ్వెసలార నీవు శరకోటి వెసం బరఁగించితేని నే
నవ్వుదుఁగాని కోపము మనంబునఁ బుట్టదు నూ శిఖండినీ. 322

వ. అనినం గోపించి శిఖండియు నతని కి ట్లనియె. 323

క. గెలిచితి రాజుల నెల్లను, బలియుం డగుపరశురాముప్రతివీరుఁడ వై
యలవుకలిమి నెఱపిన నీ, చలము బలము నాకుఁ జూపఁ జాలవు కంటే. 324

క. ఏయు మొకనేర్పుమై ని, ట్లేయక క్రీడించి యరుగు మెట్లయినను మ
త్సాయకముల నినుఁ గూల్చెదఁ, జా యెవ్వత నైతి నేమి నూచెదు నన్నున్.

క. నేఁ డెమ్మెయి నైనను నీ, పోఁడిమి సెడఁ దోన తవిలి పొదువుదు నిన్నున్
వాఁడిమగఁ డనుట యుడుపుదు, వేఁడిమిసొం పెసఁగ నస్త్రవిద్య మెఱయుదున్.

వ. అనుచు మఱియు నయిదమ్ము లేసె నప్పలుకులు విని ఫల్గునుం డాత్మగతంబున నేఁడు శిఖండిచందంబు వింత యయి యున్న యది నదీనందనుండు సమయుటకు సమయం బైన దైవదత్తోత్సాహంబున నేచి పలికెం గావలయు నని యూహించి యుపోద్బలంబుగా నతని కి ట్లనియె. 327

అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సాహంబు గలిగించి భీష్మపైఁ గవియించుట

ఆ. ఇట్టు లాడి పిదప నేమియుఁ జేయంగఁ
జాల కున్న మనల జగము నవ్వు
నేను గలుగ నిన్ను నెవ్వారి కేమియుఁ
జేయ రాదు భీష్ము నేయు మడరి 328

వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు దొలంగి పాంచాలబలంబుపైఁ దఱిమినం దెఱపి గని పాండవబలంబులు గాండీవి మున్నుగాఁ గవిసినం గౌరవసేన దెరలి మరలినం జూచి కురురాజు సురనదీసూనుతోడ నీవు గలుగ మనసైన్యంబు దైన్యంబు నొంద నగునే యనవుడు రారాజుతో నతండు. 329

క. మును పదివేవురఁ జంపుదు, నని యిచ్చినబాస వచ్చె నవనీశ్వర నీ
మనిచినఋణంబు దీర్చితి, విను లా విట మీఁదఁ దఱుఁగువిధ మై తోఁచెన్. 330

ఆ. వేఁటిభంగి సూడ నృపవర పాండవు, లొండె నన్ను వారి నొండె నేను
సమయఁ జేత గలుగు సమసెదరే యొక, మర్త్యుచేత వారమర్త్యబలులు. 331

---

1 కొవ్వమిఁ జేయనట్టినిను.

వ. ఐనను నా చేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి పేర్చి పటుతరశరార్చులం బ్రచండ
నరనాథయూథంబులం బొదివికొని పాండవులకుం దేఱి చూడరాక నిర్ధూమ
దహనస్వభావుం డైనపితామహుప్రాపున భవత్పుత్త్రులు శత్రుబలంబుల బడలు
పడం జేయం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 332

ఆ. పాండవేయమాత్స్యపాంచాలయాదవ, పాండ్యకేకయాదిబలము లొక్క
మొగిన త్రోవనీదు మొనలు మార్కొనుటయు, నపుడు పోరుఘోరమయ్యె నధిప.

వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 334

తే. నీవు భీష్మున కలికినఁ బోవ దేను,గలుగ వెఱ పేల యతనిపైఁ గవియు మెయిది
కొని మదీయబాణంబులఁ గుప్పఁగూరఁ,బఱపి కూల్చెద నీతనిఁ బటురయమున.

వ. అనిన నాతనిపలుకులు విని యెలుం గెత్తి ధృష్టద్యుమ్నుండు. 336

క. మనయోధు లందఱును శాం,తనవునిపైఁ దఱుముఁ డింద్రతనయుఁడు గలుగన్
మన మతనికి శంకింపఁగఁ, బని లే దని పలికి యార్చి బలువిడి నడరెన్. 337

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకులసహదేవులును సుభద్రాతనయద్రౌపదేయులును ద్రుపద
విరాటులును సాత్యకిచేకితానధృష్టకేతుకేకయమాగధులును మఱియునుం
జేయం గలరథికులు నొక్కపెట్ట బెట్టిదరిన నిక్కడ గురుపుత్త్రభూరిశ్రవసులును
గృతకర్మకృపశాలభోజపతులును వికర్ణదుర్ముఖవివింశవిచిత్రసేనులును లోనైన
యోధులు దేవవ్రతునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందను
పయిం గవియుపాండవసైనికులను నతని కడ్డపడుకౌరవ్యవీరులను జూచునెడ
సురల కనిమిషత్వంబు సార్థకం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. మొనసి శిఖండిని మున్నిడి,కొని యురవడిఁ దఱుమునరుకును వెస దుశ్శా
సనుఁ డడ్డపడియెఁ బొంగిన, వననిధికిని వేలవోలె వసుధాధీశా. 339

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 340

క. ఇరువురఁ గృష్ణుల నాతం, డిరువదిబలునారసముల నేసెం గ్రోధ
స్ఫురితుఁ డయి నొంచెఁ గ్రీడియు, నరనాయక యతని నూఱు నారాచములన్.

తే. అతఁడు నొచ్చియు నాఁటించె నైదుతూపు, లింద్రసుతుఫాలమున నాతఁ డేచివిల్లు
దునిమి పెల్లేయఁ [1]దలఁకక దుస్ససేనుఁ, డన్యధనువున నిరువదేనమ్ము లేసె. 342

క. ఆతూపులు నఱికి పరి,స్ఫీతం బగు నారసంబు పృథుతరవక్ష
స్స్యూతంబు సేసి విజయుఁడు, నీతనయుని మూర్ఛవుచ్చె నిష్ఠురవృత్తిన్. 343

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 344

క. సారథి యరదము భీష్ముని, తేరివెనుక [2]కెగిచె నంతఁ దెలివొంది ధృతి
స్ఫారుఁ డగుచున్న మారుఁ డు, దారగతిన్ మఁగిడి వచ్చి తాఁకెం గ్రీడిన్. 345

వ. తదవసరంబున సాత్యకితో నలంబుసభగదత్తులును నభిమన్యుతో సుదక్షిణుండును

---

1 నరలక; చెరలక. 2 కరిగె.

విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులు
నితో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్ముఖుండును భీమసేనుతో భూరిశ్రవ
సుండును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుండును ధర్మనందనుతో నస్త్రగురుండును దల
పడిన బెట్టిదం బగువడం బయ్యె నం దిరుదెఱంగుల యోధులు నన్యోన్యధ్వజ
భంజనంబును బరస్పరతురగహననంబును నితరేతరసూతనిపాతనంబును మిథః
కోదండఖండనంబును జేయుచుండం బటుతరశరసంపాతసంపాదితశంపాజాలకాభీ
లంబును భీషణగుణరణనగర్జాస్ఫూర్జితంబును రక్తధారాసారఘోరంబును నగు
నపూర్వపర్జన్యసమయంబు దోఁచె నప్పుడు గయ్యంబుకలరూపంతయుం గనుం
గొనుటకు మింటిక్రేవ నున్నవెరవు గా దనుపరుసున సవిత్రుండు చక్కనిమింటి
కిం జనుదెంచె [1]నట్టియెడ. 346

మ పటుదుశ్శాసనబాణపంక్తి నతితర్పస్ఫూర్తిమైఁ ద్రుంచి యు
త్కటకోపానలదీప్తవక్త్రుఁ డగుచుఁ గాండీవి పెల్లేయుడుం
ద్రుటితజ్యాలతికాధనుర్ధ్వజుఁడు నిర్లూనాఖిలాంగుండు నై
రటదశ్వం బగు తేరితో నతఁడు సంత్రాసంబుసం బాఱెనన్. 347

తే ఫల్గునుఁడు భీష్ముముందటిబలము నెల్లఁ, జటులరథవల్గనుం డయి చంపుచున్నఁ
జూచి ద్రోణుండు గురురవస్ఫురణఘూర్ణ, రోదసీభాగుఁ డగుచు మార్కొనఁగడంగి.

ద్రోణాచార్యు లశ్వత్థామను భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట.

వ. అక్కడ నడచినం గౌంతేయాగ్రజుండు తోడన తవిలి సేనాసమేతంబుగా నడ్డ
పడి పోనీక పెనంగుచుండ నక్కుంభసంభవుండు. 349

క. అప్పుడు [2]క్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనకు నెఱసంగడమై
యొప్పినతనయున కిట్లని, చెప్పెం దత్కాలగతివిశేషము లెల్లన్. 350

చ తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రము దప్పెడుం గడు
న్వడఁకెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశంబు గాదు వీ
డ్వడియెడుఁ జెయ్వు లంగము గడంక దొఱంగెడు నేఁటిభంగిఁ గ
వ్వడి తనపూన్కి దీర్చుట ధ్రువం బని బుద్ధి జనించెఁ బుత్రకా 351

వ. అతనిమును మటు తల యెత్తి చూడుము 352

క. కూలెడుగుఱ్ఱంబులు ధర, వ్రాలెడు నేనుఁగులుఁ గెడయురథములు నై యా
భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురోభాగరేఖ గానఁగ నయ్యెన్. 353

వ. అదియునుంగాక. 354

తే. అడరి కురుసేనపై గ్రద్ధ లాడఁ జొచ్చెఁ, బడుచు నున్నవి యుల్క లిక్కడవినంగ
వచ్చె నతిరూక్షభంగి శివారుతంబు, లాపగానందనునకుఁ గీడావహిల్లు. 355

1 ననుకరణి మధ్యాహ్నం బయ్యె నట్టియెడ. 2 క్రోధము గన్నుల, నిప్పులు.

యుధిష్ఠిరు మొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోఁచుచున్న యది ద్రౌపదేయనకుల
సహదేవసహితుం డయి తఱుమునతని మిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవవ్రతు
పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మిది ప్రాణంబులు
డాఁచుసమయంబు గా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థామ యుద్ధామగతిం జనియె
నక్కడ భీమసేనుండు 356

నరుఁ డేచి శిఖండిఁ [1]బురస్కరించుకొని యపుడు భీష్ము సమయింపఁగ స
త్వరుఁ డగుటకుఁ దగ రణత, త్పరుఁ డై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్.

ఇట్లు దఱిమి గాంగేయుముందటిబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగదత్తకృప
కృతవర్మశల్యసైంధవచిత్రసేనదుర్మర్షణవిందానువిందకర్ణులు పదుండ్రు నొక్క
పెట్ట యతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియుం జలింపక
పోరునమ్మారుతిం గనుంగొని కిరీటి తోడై తత్తెయ నుఱికి ధనువులతునియలను
బాణంబులపఱియలను గేతుచ్ఛత్త్రచామరంబులచెక్కలను భూషణంబులపొళ్లను
బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు సుశర్మాదిభూపాలకుల నాలోకించి
యాభీమార్జునులం దాఁక నియోగించిన. 358

ముందటిపదుండ్రు నృపు, లందఱునుం గూడి పెనఁగి యయ్యిరువురచే
తం దూలపోవఁ జొచ్చినఁ, గ్రందుగ బలుమొనల నెల్లఁ గవియం బనిచెన్.

ఇవ్విధంబునం బెక్కుమొనలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకుం బోరుభరం బగుట
యెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగురథికజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దో
చి యేచిన. 360

పాండవబలములయత్యు, ద్దండపరాక్రమము సూచి దర్పోద్ధతవే
దండములఁ గనినకేసరి, చండత భీష్ముండు వొదివె శరనఖరములన్. 361

డొల్లెడుసూతులుఁ బెలుచం, ద్రెళ్లెడుతురగములుఁ గా నతిక్రూరగతిం
బెల్లేయుచు సత్త్వరముగ, నెల్లెడలం దాన యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్. 362

ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు విహరించి యపరాహ్ణం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున.

ఉత్తమక్షత్త్రియుల నెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేఁడు పదినాళులేని నానిశితశరచ
యములఁ గూల్చితి వేసరినట్టు లయ్యె, మేనితోడిపొత్తింకిట మానుటొప్పు.

అని తలంచి తొలంగి బలంబులం దెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయుచుండంబు
నం గాంగేయాగ్రజుం గదిసి యల్లన యతనితో నిట్లనియె. 365

జనియించినంతనుండియు, జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం
జనియెం గాలము విసివితి, ననఘా యే నింకఁ జాల నాసురవిధికిన్. 366

మీరు నాహితంబు గోరుదురేని శిఖండి మున్నుగాఁగఁ గడఁగి యంత
వట్టువారు నొక్కపెట్టఁగాఁ బైఁబడి, యేయుఁ డింకఁ దడవు సేయ వలదు. 377

---

1 బురస్కరుఁడుగాఁ గొని.

వ. అని పలికి సమరప్రకారంబునం[1]దేరు గ్రేళ్లుదోలి పాంచాలబలంబులపయి నడరె
నప్పు డయ్యజాతశత్రుండు సమీపవర్తి యగుధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 368

క. దేవవ్రతుపలుకులు విం, టే వేదము పసుపు మొక్కటిగఁ దఱుమఁగ యో
ధావళి సెల్లను భీముఁడు, నీవును నరుతోడఁ గూడి నిగుడుఁడు పెలుచన్. 369

వ. అనవుడు నతండు. 370

సీ. మాత్స్యకైకేయాది మనుజేంద్రులకుఁ జేయఁ గలయట్టియోధవీరులకుఁ జేయి
సూపి మరున్నదీసూనుపైఁ గవియింపఁ బవనజపార్థులప్రాపుకలిమి
వెఱ పేది యందఱుఁ దఱుమఁ గౌరవపతి తమ్ములు దొరలును దానుఁ దాతఁ
గడచి తాఁకినఁ బోరు ఘన మయ్యె నప్పుడు సౌభద్రుఁ డమ్మహీశ్వరుని నొంచె

తే. ద్రోణతనయుండు శైనేయు బాణమయశ, రీరుఁ గావించెఁ జేదీశపౌరవు లస
[2]మానఘోరాక్రమం బొప్ప మారుతాత్మ, జుండు రారాజునేనికపిండుఁ జదిపె.

వ. మఱియు నందు నిందును మందాకినీనందనుపయిం ద్రోవను నతనిం గావను దలంచి
కడంగినసైనికు లనేకులు నానాప్రకారంబుల వివిధాయుధంబులం బెనంగు
చుండ. 372

క. మొనసిమృగేంద్రు మృగేంద్రుఁడు, చెనయం జనుపగిది నరుఁడు శీఘ్రగతిం దాం
తనవుపయిఁ గవియ దుశ్శాసనుఁ డడ్డము సొచ్చె దేవసంఘము వొగడన్. 373

ఆ. అతని కప్పు డెదుర నమ్మొన నెవ్వరుఁ, జాలరైరి సవ్యసాచి యొకఁడ
నిశితవిశిఖపంక్తి నిగిడించి నొప్పించి, యొత్తి భీష్మువెనుక కొదుఁగఁ జేసె. 374

వ. తదవసరంబున సరభసంబున. 375

క. భగదత్తుని నాకవ్వడి, వెగ డొందఁగఁ జేసి యతని వెల్లెనుఁగుఁ గెం
పుగఁ జేసిన నాతండును, నిగిడెం బాంచాలమేదినీపతిమీఁదన్. 376

వ. ఆఖండలనందనుండును శిఖండిం దఱిమి తెఱపి సూపి దేవవ్రతు నేయు మని ఘూరి
కొలిపె నంత. 377

క. మనయోధప్రకరము కాం, తనపుం దలకడచి యత్యుగ్రత నయ్య
ర్జునుఁ బొదివె నతం డలిగినఁ, బెనుగాలిం దూలు మొగిలుపిండును బోలెన్.

ఆ. అట్టియెడ శిఖండి యాపగాసుతుమీఁద, వాలుటమ్ము లేయ వాని నేయ
నొల్లకతఁడు గెలనియోధవీరావళి, నేయుచుండె శౌర్య మెసక మెసఁగ. 379

క. నరుఁడు శిఖండిం దఱిమిన, శరము లతఁడు భీష్మునురుభుజామధ్యమునం
గురియఁగ నవ్వుచు నుండెం, గరి యంత్రజలంబు దొరఁగఁ గానున్నక్రియన్.

వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి యేయుట సరకు సేయక యతం డగ్గమైన నేయక
సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి నిగిడింప మగిడి దుశ్శాసనుండు గడంగి కవ్వడి
వెగడుపడునంతకయ్యంబు సేసి నొచ్చి పాసినం గౌరవపతి గనుంగొని యొలుంగు

1 దేరు గెళ్ల దోలి. 2 మానవిక్రముఁడై యొప్ప.

సూపె చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగ మాళవబాహ్లీకవిదేహశూరసేనప్రముఖ
బలంబులు బలమర్దనుతనయుదెసకుం గవిసిన. 381

తే. అతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు నతిశయంబు, సూపి చతురంగబలముల రూపుమాపి
యుఱక తఱిమి శిఖండికిఁ దెఱపి సూప, వాఁడితూపులు భీష్మపై వాఁడు నినిచె

వ. ఆసమయంబునం గృప శల్య వివింశతి వికర్ణులం గూర్చికొని పేర్చి దుశ్శాసనుండు
శాంతనవున కడ్డపడినం బార్థుం డయ్యేవురను విరథులం జేసిన 383

క. కురుపతియు ననుజవర్గముఁ, బరమక్రోధమునఁ దెంపు బలుపును మెఱయన్
సురనాథనందనునిపై, నురవడిఁ ద్రోచుటయు సేన లుగ్రత నడరెన్. 384

క. పాండవబలములు దలపడి, భండన మొనరింప నగ్రభాగంబున ను
ద్దండతఁ బోరెడుమనుమల, తండము గని మెచ్చి యప్పితామహుఁడు వెసన్.

తే. అరిబలంబు పై నొక్కదివ్యాస్త్ర మేయఁ
దలఁచి యరిఁబోసి తిగిచి యుదగ్రవృత్తిఁ
గవిసి ముందట నున్నశిఖండిచూడ్కి
దొడరుటయుఁ దాల్మిమైఁ దెగ [1]యుడిపె నధిప. 386

వ. అంత. 387

క. సోమకమాత్స్యప్రముఖో, ద్దామబలము లేచి పెలుచఁ దఱుముటయును సం
గ్రామతలము సేనాంగ, స్తోమాంగమయంబు సేసె దుర్దాంతగతిన్. 388

క. సేనల నిష్మెయి భీష్ముఁడు, దీనతఁ బొంరింప [2]నలిగి ధీరత్వము వి
రానీకం బగ్గింప శ, తానీకుఁ డెదిర్చె నతని నాసురభంగిన్. 389

విరటుతమ్ముఁ డగుశతానీకుండు భీష్మునిచేఁ జచ్చుట.

వ ఇట్లు దాఁకి విరటుతమ్ముండు వాలమ్ముల నొప్పించినం గోపించి. 390

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెస నుర్విం గూల్చి రథ్యంబులన్
డొల్లం దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు శో
భిల్లన్ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
ద్భల్లం బొక్కటి భీష్ముఁ డేసి నఱకెం దన్మస్తకం బుగ్రతన్. 391

వ. ఇవ్విధంబున శతానీకుం జంపిన. 392

క. మొన లెల్ల విఱుగ మధ్యం, దినమునయినుమాడ్కి బయలఁ దేజోనిధి శం
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు గనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి గాండివితోడన్. 393

క, మనమోహరములు సెడి కన్కనిఁ బాఱెడు నిప్పు డాపగాసుతునకు గ్ర
క్కున నీవు మార్కొనక తక్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బొదివి గెలుపుముకడఁకన్.

వ. అనిన విని యతండు రథరథ్యసారథిసహితంబుగా సురనదీనందను నమందమార్గణ
పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన దేవవ్రతుండు

---

1 యుడిచె నధిప. 2 గడఁగి.

వాని నేయ నొల్లనిసందున నాసవ్యసాచి యతనివిల్లు దునిమి పెల్లేయు చున్నం జూవి నైరింపక శల శల్య కృప కృతవర్మ చిత్రసేన భూరిశ్రవః ప్రభృతివీరలోకం బతిలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజాలంబులు నెఱపుచు [1]నేయుచు భీష్మున కడ్డపడుండు దలఁకడవుం డనునెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగా నడరినం గని సమీరనందనసాత్యకిసౌభద్రవిరాటద్రుపదఘటోత్కచప్రముఖయోధవర్గం బనర్గళభంగిం దఱుమం దత్సైన్యంబులు గూడుకొని కవిసిన దివిజదానవసంపాతసమయసమరంబయ్యె నందుఁ బురందరనందనుండు మనసైనికుల కందఱు కన్నిరూపులయి యైంద్రవారుణాగ్నేయాదిమహాశరంబులం దెరల్చుచు సురక్షితుం డైనశిఖండిం బురికొల్పికొని మీతండ్రి నేయించుచు నతం డెన్నివిండ్లెత్తిన నన్నిటిందోడ్తోన తునుమాడుచుండె నాక్రీడిపై నతం డుగ్రశక్తి ప్రయోగింప నదియునుం ద్రుంచి సూతునిం గేతనంబునుం గూల్చిన 395

సీ. మనమున భీష్ముఁ డిట్లని వితర్కించుఁ బాండవుల నాయొక్కవింటన కడంగి
గెలువనే వీరికిఁ గృష్ణుండు ప్రాపు గాకున్న నింకది యట్టు లుండనిమ్ము
కృష్ణుఁ దోడుగఁ గాని కీడ్పడి వీరలు వచ్చినఁ జెప్పితి వధవిధంబు
సమర ముపేక్షించి శాంతిమై నుండెద నడిచిపాటెటికి ననఁగ నెఱిఁగి
తే. చదల సుర లిట్లు మే లిది సమ్మతంబు, మాకు నని ప్రీతిమైఁ జెప్పుమాట లాతఁ
డొక్కరుండును విని యె నే నొకఁడు వింటి,మునిమహానుభావంబున మనుజనాథ.

వ. తదవసరంబున సూక్ష్మజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు మరుత్తటినీతనయుమీఁద సుడిసె సురదుందుభులు మ్రోసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియు ననన్యగోచరంబు లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమ్మహాత్ముం డూరకున్నం గెలని కొకభంగి నైయె తోఁచు నని తలంచి. 397

తే ఒక్కవి ల్లెక్కువెట్టంగ నుఱక వెస శిఖండి పటుమార్గణంబులఁ గడఁగి యేయ
నతఁడు మిసిమింతుఁడును గామి కల్లనవ్వి,పఱవెదనయమ్ము లతనిపై ఫల్గునుండు.

వ. శాంతనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన. 399

క. నరుఁడు దనమీఁదఁ దొరఁగెడు, శరములు వారించి యతనిచాపం బధిక
త్వరితగతిఁ ద్రుంచి యతని,స్ఫురనారాచంబు దనువు సొర నేయుటయున్. 400

వ. తమకుం దమయోధవరులకుఁ వారింపం జేరం జెనయం గొలఁది కాక వెల్లివిరిసినశరనిధిభంగిం బొంగినవివ్వచ్చు వెఱఁగుపడి చూచుచుం దన్ను విడువక కెలంకుల నున్నకొడుకులం గనుంగొని మీతండ్రి రారాజుతో ని ట్లనియె. 401

మ. అని దేవాసురకోటి కైనను నశక్యం బిమ్మహావీరు మా
ర్గాన వీఁ డల్గిన మర్త్యు లేయెదు రుదారుం డైనయీక్రీడి ద
క్కన నిప్పాండవసైన్య మింతయును మ్రగ్గింపంగ నేఁ జాలుదుర్

1 నేయుంచు భీష్మ.

విను సత్యం బిది వీనివింటి కెదురన్ విల్లెత్తలేఁ డెవ్వఁడున్. 402

క. అనునెడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్పి వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుఁ డేసెను, జననాయక దొడ్డనారసంబుల భీష్మున్. 403

వ. అప్పుడు దేవవ్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి 404

సీ. అశనికల్పము లివి యర్జును బాణముల్ గాని శిఖండివి గావు సుమ్ము
కర్కటిగర్భంబు కరణి గాత్రము వ్రచ్చి నిట్టివి వీనికి నెందుగలవు
బ్రహ్మదండంబులపాటి వై మర్మంబు లొట్టునో నాఁటునే యితనిచేత
జముదూత లట్ల ప్రాణముల వెలార్వంగ నీద్రుపజాత్మజుఁ డెన్నఁ డేసె

ఆ. దృఢ[1]విముక్తములును దీప్తాకృతులు లక్ష్య, శుద్ధిమంతములును సునిశితములు
నైననారసంబు లతనివి గాక యీ, తనివి యగునె యెవ్విధమునఁ జూడ. 405

క. అనుచుఁ బటుశక్తి నప్పా, ర్థుని వైచిన నది యతండు దునుమాడుడు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలకయుఁ, గొని యరదము డిగ్గఁ జూచుకొలఁదిం బెలుచన్.

తే. ఏసి యారెంటిఁ దునియలు సేసి యెలుఁగు
నూపి యేనుండ వెఱపేల నాపగాత
నూజుఁ బొదువుఁడు మీ రని యోజఁ జెప్పె
శక్రతనయుండు దనయోధజనుల కెల్ల. 407

వ. అప్పలుకు లాకర్ణించి 408

క. ఏయుఁడు పొదువుం డదువుఁడు, వ్రేయుఁ డనుచు వారు జాహ్నవీతనయుఁ గడున్
డాయుడు మనసైనికులుం, గోయని తలపడ్డఁ బోరు ఘోరం బయ్యెన్. 409

వ. అప్పుడు. 410

తే. ఏసి గాండీవి కురుసేన నెగుచ నతని, వారు వెఱవక భీష్మునిఁ జేరి యొడల
వ్రేలెఁ డెడ లేనియట్లుగ వివిధభంగి, నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబుల నినిచి రధిప. 411

భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట

వ. అంత నంశుమంతుండు శాంతుం డగుచు వచ్చునట్టియెడం గడిసి కవ్వడి గాంగే
యుపైఁ గూరినారాచనికరంబులు నిగిడించి పడంద్రోచిన. 412

క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుఁగొనుచు నుండ నిల గంపింపన్
దర్పోజ్జ్వలుఁ డాభీష్ముఁ డ, హర్పతి యస్తాద్రి సేరునట్లుగఁ బడియెన్. 413

తే. తనువు ధరఁ బొందకుండఁగఁ దల్పభంగి
శరము లూఁత యై పొలుపారె నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుఁ డగునమ్మహాను
భావు దేవవ్రతుని దేహభావ మొందె. 414

చ. అనిమిషు లబ్ధు నూచి వృతుఁ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం

1 సుముక్తములును, సముక్తములును.

బునఁ గృతపుణ్యుఁ డంచు వగఁ బొందినభీష్ముఁ డెఱింగి వారి కి
ట్లను సురలార కాలగతి నాత్మదలంచియ కాదె మేనిలో
నునిచినవాఁడఁ బ్రాణముల నుమ్మలికింపకుఁ డించుకేనియున్. 415

వ. సత్యవతీవివాహం బొనర్చుటకు మాతండ్రి మెచ్చి యవధ్యత్వంబును స్వచ్ఛంద
మరణంబును నిచ్చినవాఁడు గావునఁ దద్వరప్రభావంబున నావధంబున కేనొడం
బడక కానేరదయ్యెఁ బ్రాణంబులు నావశంబ యనిన విని వారలు సంతోషించి
రాసమయంబున భాగీరథిపనుపునం గొందఱు మునివరులు హంసరూపంబుల న
మ్మహాత్మునకు దక్షిణాయనం బెఱింగింపం జనుదెంచి యతండు దెలిసియునికి నతని
చేత నెఱింగి ప్రియం బంది యేఁగి రట్టియెడ దుర్యోధనుండు పుచ్చిన దుశ్శాస
నుండు కుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్ముపాటు సెప్పిన నతండు మూర్ఛిల్లి
యొక్కింత దేఱి దీనాననుం డగుచు నమ్మహీనాథుకడకుం జనియె నయ్యవస
రంబున. 416

సీ. పాండవేయులు మాత్స్యపాంచాలయాదవసహితంబుగా సంతసమునఁ బొదలి
రాదెస బొబ్బలు నార్పులు బహుతూర్యకోటియుఁ జెలఁగె నీకొడుకుగమియు
నీదిక్కుదొరలును నెలుఁ గెత్తి యేడ్వంగ నంబరచరులహాహారవంబు
లులియంగ రోదసి గలయంతవట్టును ఘనశబ్దమయ మయ్యె మనుజనాథ

తే. కాలు సే యార్పుటలు లేక కన్నుఁగవల
నశ్రు లొలుకంగఁ జిత్తంబు లడలఁ బాండు
సూనుతతిఁ జూచుచుండిరి గాని యించు
కయును గడఁగరు మనవారు గయ్యమునకు. 417

వ. తదవసరంబున నంబరమణి యపరరత్నాకరంబు సొచ్చె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం
డు సంజయున కిట్లనియె. 418

క. నాయల్ల మరయ నినుమో, హాయో కాకిట్లు రూపఱక విన [1]నేర్చెన్
సాయకసముదయఖరభవ, దీయవచనచయము గవియుదేరం దిరమై. 419

వ. యింక నేమేనియుం జెప్పఁ గొఱంత గలదే యనుటయు నాసూతనందనుండిట్లను
నప్పుడు కౌరవులుం దారును దమవారును మైవఱువు లూడ్చి యాయుధంబులు
వెట్టి గాంగేయుకడకుం బోయిరి కౌంతేయులు నట బంధుమిత్రసహితు లయి
యచటికిం జనిరి ధనంజయుం డొక్కరుండును ధనుష్పాణియై యరిగె నిట్లయ్యిరు
దెఱంగులవారలుం దత్కాలప్రశాంతస్వాంతులై యన్యోన్యవిషయరోషంబులు
దక్కి తన్నుం బరివేష్టించినం గులగురుం డగునమ్మందాకినీనందనుండు వారి నభి
నందించి కొలిపించికొని యుండె. 420

తే. తనకుఁ గ్రీడల యని భవత్తనయులకు నె
ఱుంగఁ జెప్పిన వారు గడంగి మెత్తఁ

1 నోర్చెన్.

దనము గలతలగడలు దేఁ బనుచుటయును
చూచి చిఱునవ్వుతో సవ్యసాచిఁ బిలిచె 421

క. పిలుచుటయు నతఁడు బాష్పము, లొలుకఁగ గాండివము వెట్టి యొయ్యనచనినం
దలగడతూపులు సెజ్జకు, నలవడఁ బెట్టు మని భీష్ముఁ డాతనిఁ బనిచెన్. 422

వ ఇట్లు పనిచినం బార్థుం డట్ల చేయుదు నని గాండీవంబు పుచ్చికొని మఱియు ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ముల మంత్రించి పెడతలఁ దాఁకి యెత్తి పట్టుకొని పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం దాత ప్రీతుం డై తల్పంబునకుం దగినయుపధానంబు [1]వెట్టి తని యతనిం గొనియాడి సకలపాత్రులను ధాత్రీపతులను నవలోకించి. 423

క. రవిఁ గొల్చి యుత్తరాయణ, మవునంతకు నంపపాన్పునం దిట్లు మహా
త్సవలీల నిలుతు నా కీ, దివసంబులఁ జేయవలయు దృఢరక్ష దగన్. 424

క. అలయ కరయ నోపినవా,రలు గ్రక్కునఁ బరిఘతోడిప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడుఁ, దలకొని నీసుతులుఁ బాండుతనయులు భక్తిన్.

వ. అత్తెఱం గాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగినవారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్యచికిత్స సేసెద మని తొడంగిన గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్యనృత్తప్రవీణంబు లగుపాత్రంబు లమ్మహాత్మునకు వినోదంబు సలుపు చుండె నట్టియెడ నాదేవవ్రతుండు నీళ్ళు ద్రావ నడిగినం దనుపారునీ రనేకులు గొనివచ్చిన నతండు. 426

తే. వినుఁడు శరతల్పగతుఁడ నై యునికిఁ జేసి, యన్యసలిలంబు సేవింప ననుచితంబు
నాకుఁ దేజోమయాస్త్రవిన్యాసవిధిస,ముత్థితం బైనభూజల మొకఁడు దక్క. 427

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటిరాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం గవ్వడిం గనుంగొని గాంగేయుండు. 428

క. శరవేదన సర్వాంగము, నెరియఁగ నా కిపుడు పెదవు లెండెడుఁ దృష్ణా
భర ముడుపఁ [2]దగిననీళులు, వెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వేతె మ్మనఘా. 429

వ. అనిన నట్ల కాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి తేజోమయం బయిన మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబుఁ గావించి మహీతలంబు గాఁడ నేసిన భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్యగంధరసోపేతం బయి యెగసిన. 430

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్మయు లైరి, పాండుసుతులు వారిబలము నుబ్బి
యార్చి సంకు లొత్తి రాజలంబుల నమ్మ,హాత్ముఁ దృప్తుఁ జేసె నర్జునుండు. 431

వ. ఇట్లు తృప్తిఁ బొంది మందాకినీనందనుండు పురందరనందనున కిట్లనియె. 432

1 వెట్టుమనిన నట్లచేయ నతనిం 2 దగినజలములు

ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుండుదుఁ
శౌరియు నీవుఁ గూడిన నసాధ్యము లెవ్వియులేవు దర్పదు
ర్వారుఁడ వైననీవలనివైరము గిడని చెప్పఁ జెప్ప నీ
కౌరవరాజు మానఁడు దెగం జెడుఁ గాకిట మీఁద భీముచేన్. 433
వ అని పలికి దీనమానసుం డగుచున్న భవత్సూనుతో నిట్లనియె. 434
మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కానారాయణుం డాప్తుఁ డె
వ్వరికిన్ వీరి జయింపరాదు సమరావష్టంభముం దక్కి ధ
ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నింద్రప్రస్థమి మ్మర్ధరా
జ్యరమం బొందుము మీరు గొంద అయినం జాకున్ననీ కొప్పదే. 435
వ అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాఱు పలుకక యతనికి నమ
స్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు సనునెడ గోవిందుండు గౌంతేయాగ్ర
జుం గనుంగొని. 436
క సురలకు నజయ్యుఁ డగునీ, సురసరిదాత్మజుని గెలువఁ జొప్పడునే యె
వ్వరికైన నద్భుతావహ, పరికరు లగుమీకుఁ దక్కఁ బౌరవముఖ్యా 437
క. అనుటయు నతఁ డిట్లను నే, మనఁగా నొకమానిసుల మె యప్రతిహతవీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి, పనులకుఁ జాలితిమి గాక భక్తాధీనా. 438

—⊙ కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుండగుట. ⊙—

వ. అని యి ట్లియ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు సఖీజనపరివృతులై శిబి
రంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయుకడకుం బోయి భక్తివినయం
బులు దోఁపం బాదప్రణామం బాచరించి. 439
ఆ. అలుక దక్కి నన్ను నధికవాత్సల్యశ్రీ,తలము గాఁగఁ జూచి తగినమాట
లాడవే మహాత్మ యనుటయు నాతండు, గావరమున నతనిఁ జేరఁ బిలిచి 440
వ. ఒక్క[1]కరంబు మలంచి కౌఁగిలించుకొని యచ్చట నున్నరక్షకాదిజనంబుల నవ్వ
లం బోవం బనిచి యతనితో నిట్లనియె 441
క. నీదెసఁ గోపింతునె కుల,భేదముగాఁ బలుకుటయునుఁ బిడ్డల జెఱుపం
గా దని కినియుదు లే దన, [2]రా దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁబలుకులన్. 442
వ. అది శిక్ష గాని రోషంబు గా దట్లుం గాక 443
క. నీయుదయము దైవికగ,ర్భాయత్తము నీకు మర్త్యు లసదృశులు గాం
తేయుఁడవు గాని వినురా, ధేయుండవు గావు నీవు ధీరవిచారా. 444
వ. ఇదికృష్ణద్వైపాయనుండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయ తేజో
విశేషంబువలనను గనుంగొనియుండుదు బాండుతనయుండ వగుటం జేసి నీయెడ
వాత్సల్యంబ కాని మాత్సర్యంబు లే దొక్కటి సెప్పెద వినుము నేను గురుపాండ

1 కరం బక్కలి మలంచి. 2 రా దదలుతు.

వులవైరం బుడిపి పుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమేయుం డగుకృష్ణుండు
వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పదు నీవును నొండుదలంపు
దక్కి యక్కౌంతేయులం గలిసి యుండు మనినఁ గర్ణుం డతని కిట్లనియె. 445

క. కౌంతేయుండ నగుదు నిది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నార్యులచే ని
ట్లెంతయు నెఱిఁగినఁ గుంతీ,సంతానము[1]తోడిపొత్తు సనునే నాకున్. 446

ఉ. వారు మహాబలుల్ హరియు వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం
బోర జయింపరామియును బుద్ధి నెఱుంగుదు నైనఁ గౌరవ
త్స్వారమణుండు సేయుతగుమన్నన లెల్లఁ దలంచి చూచినన్
భూరివివేక యే విడిచి పోవుట ధర్మమె వీరకర్మమే. 447

వ. అదియునుం గాక. 448

ఉ. మాటలు పెక్కు లాడి యనుమానము లేక సభం గడంగి ప
ల్మాటుఁ బరాభవించితిఁ జలంబునఁ బాండవకోటి కెప్పుడుం
జేటు దలంచి యే బలువు సేసితి వైరము నాకు నింక నీ
వీటికి వారివీటికిని వెక్కస మయ్యెడు కయ్య మొప్పగున్. 449

శా. దైవాధీనము సర్వమున్ మనమతిం దప్పింపఁగా వచ్చునే
నీ వింకన్ నను నొండు వల్కక పరానీకంబుపైఁ బంపు మ
త్సేవాధర్మము నిర్వహించెద బలోత్సేకంబు లోకంబునం
భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం బార్థుం దలంకించెదన్. 450

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్టు లను నంతకుఁ జాలు తెఱుంగనే సుయో
ధనునకు నెట్లు నీదుభుజదర్పమ కాదె సహాయ మెద్ది యా
తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యుదాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ
మనమున సంతసిల్లు మనుమానము దక్కు మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 451

వ. అని తెలివొంది పలికినదేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబు నొంది
రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం
జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 452

ఉ. మర్దితతాపసంకలనమంజులనామ దురంతదుర్దశా
కర్దమలేపనిర్హరణకారికృపామృత[2]పూర కర్మసం
మర్దనిరాసకర్మఠ సమత్వపరిస్ఫుటరూపభావనా
నిర్దళితారివర్గమహనీయమనోరమణీయవైభవా. 453

క. భసిత[3]పరభాగహేలా, లసితశ్రీవత్సలలితలాంఛన పింఛ
ప్రసృమరరుచిశబలోరగ, విస్ఫురదీధితికలా[4]వివేష్టితహారాళీ. 454

---

1 తోడిపొందు. 2 పూర్వకర్మ. 3 పరిభాగలీలా. 4 ప వేష్టిత.

మాలిని. తురణరహితవృత్తీ గ్రాహ్య[1]భక్తప్రవృత్తీ
[2]కరణగమనలీలా గాఢకారుణ్యశీలా
స్మరణభయదమూర్తీ మధ్యరశ్మిప్రవర్తీ
చరణవినమదింద్రా సంతతానందసాంద్రా. 455

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతమునందలి

భీష్మపర్వము సమాప్తము.

---

1 భక్తి. 2 గరుడగమనలీలా.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ద్రోణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సంశ్రయమంగళగా
రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప
ద్భాసితవక్షోవామాం
గాసూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా. 1

{ సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁ బోయి మరలి వచ్చి యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట. }

వ. దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె 2

క. మునిజనవల్లభ యివ్విధ,మున దేవవ్రతుఁడు శాంతిఁ బొందిన క్రమ మె
ల్లను ధృతరాష్ట్రమహీశుఁడు, విని యెయ్యది యాచరించె వినిపింపు తగన్. 3

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 4

క. అనిమిషనదీతనూజుఁడు, సనుటయు విని యవ్విభుండు సంజయుఁ బోవం
బనిచెను దనయునికడకు న,తనివిజయము కాంక్ష దనహృదయమున మొలవన్.

క. పనిచి కృతపడిన గాంగే,యుని దెసయుమ్మలిక నాతఁ డుల్లము నానా
ఘనతరచింతాభర మొం,దినఁ గుందుచు నుండఁ గొన్ని దివసంబులకున్ 6

క. వ్యాసప్రసాదమహిమం, జేసి యుభయసైన్యగతవిశేషజ్ఞుం డై
యాసంజయుఁ డొకనాఁటిని,శాసమయమునందుఁ గడు వెసం జనుదెంచెన్. 7

వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చి యంతఃపురం
బున నున్న ధృతరాష్ట్రు నుచితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిం
దన చేరువ నునిచికొని యాదరించి. 8

చ. అమరనదీతనూజు సమరావనిఁ గోల్పడి నాదు యోధవ
ర్గము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్దమపాండుపుత్రసై

న్యమునకు మార్కొనం దలఁచె నక్కట కౌరవు లేమి సేసి రా
సమయమునన్ బలప్రచయసంఘటనం బెటులయ్యె సంజయా 9

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లను నక్కురునాథుతోడ నవహితమతి వై
విను మంతయుఁ జెప్పెదఁ గ్రమ, మున నీయడిగిన తెఱంగు భూవర తెలియన్.

వ. దేవవ్రతుండు దేవభావంబు నొందినయప్పుడు కురుపాండవు లతనికడకు వచ్చు
టయు నాసమయంబునఁ బుట్టినవిశేషంబులు నాఁడు నీ కెఱింగించితి శరతల్ప
గతుం డైనశాంతనవుండు సెప్పినహితవచనంబు లాదరింపక రోషసంరక్తనయను
లగుచు నతని వీడ్కొని యట్లు సనినకౌరవులు నాఁటిరేకువ నీకడనుండి యేను
బోయి శిబిరంబు సొచ్చునవసరంబున. 11

మ. సమరోద్యోగము వీటికిం దెలుపునిస్సాణాదితూర్యంబు లో
క్కమొగిన్ మ్రోయఁగ వారణాదిచతురంగస్ఫారసన్నాహసం
గమనాటోపము మిక్కటంబుగఁ గడంకన్ వీరనైపథ్యవి
భ్రమలోలాకృతు లైరి మోముల వివర్ణత్వంబు సంధిల్లఁగాన్. 12

వ. ఇట్లు సన్నద్ధు లై వెడలి యస మెసలినబలంబులం గూర్చుకొనుచుండి. 13

ఉ. అప్పుడు భీష్ము లేమి హృదయంబుల నుమ్మలికంబుగూరఁగా
నెప్పటిచందముల్ విడిచి యేత్తెఱఁ దక్కినచూడ్కు లొండొరు
నెప్పలమాటునం బొలయ నీసుతు పాలికి వచ్చు రాజులం
దిప్పు డతండు రా వలవదే యని కర్ణుఁ దలంచి రందఱున్, 14

వ అట్టియెడ. 15

చ పతిరహితాత్మ యైనసతిభంగియు గోపకహీన మైనగో
ప్రతతివిధంబు సస్యవిధురస్థితి యైనధరిత్రిచాడ్పు ను
ద్ధతహరిశూన్య మైనవసుధాధరకందరభూమిచందమున్
మతి మనసేనఁ దోఁచె బుధమాన్యుఁడు భీష్ముఁడు [1]లేక యుంకుటన్. 16

ఉ. అంగద నాథు డ్రుంగినవృకావలి దన్ వెస ముట్టికొన్న స
ర్వాంగములుం జలింప వెగ డందుచు దిక్కులు సూచు చున్న సా
రంగియపోలె నుండెఁ గురురాజ భవత్సుతుసేన భీష్ము నా
జిం గబళించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీలఁ బొల్చుటన్. 17

ఆ కర్ణ కర్ణ వచ్చి కావు మనాథుల, మైతి మను నెలుంగు లగ్గలముగ
బలములోన నెల్లఁ గలయంగ వీతెంచె, నార్తి దెల్లముగ జనాధినాథ. 18

వ. తదనంతరంబున. 19

క. పిలువుఁడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి యతఁడు [2]పదిదివసములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు, పలుకులకుం గనలి సచివబంధుయుతముగాన్. 20

---

1 లేని పిమ్మటన్; లేకయుండినన్. 2 పదిదివసంబుల్.

వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును నతని నాసపడి పలుకుచుండి రాతని
తెఱంగు దొల్లియు నీ వాకర్ణించి తది యెయ్యది యనిన 21

చ. అనఘు సరిత్సుతుండు దను నర్ధరథుం డని పల్కినఁ గినం
బునఁ గడు నొచ్చి నీ పనికిఁ బోయిన నద్దెస రాను నీజయం
బున పనవాసి నయ్యెద రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెదన్
ఘనభుజశక్తి నే [1]ననియెఁ గాదె నృపుల్ విన నమ్మహాత్ముతోన్. 22

వ. కావున నతం డంతకు మున్న కయ్యంబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు
[2]మనవారిమనంబు లెల్ల నాసూతనందనుదెసకుం బాఱె ననిన విని యాంబికే
యుండు సంజయున కిట్లనియె 23

క. తను నిమ్మెయిఁ దలఁచినయ, మ్మనుజేంద్రులఁ గౌరవులను మనమూఁకల న
య్యనిఁ గర్ణుఁడు గాచెనె తన,మనోరథము లెల్ల ఫలసమగ్రతఁ బొందన్ 24

వ. అనవుడు నమ్మనుజపతికి నతం డిట్లనియె 25

క. వననిధి నడునీటఁ గలము, మునిఁగిన బెగ డందుచిత్తములు గలిగినత
జ్జనులక్రియ నున్న సేనలు, గనుఁగొన దీవిగతి దోఁచెఁ గర్ణుం డంతన్ 26

వ. ఇట్లు పురంబు వెడలి యతండు కురుపతికడ కేతెంచి ప్రీతుం డగునతని చేత నభి
నందితుం డై రాజలోకంబు నాలోకించి 27

చ. దమమును సత్యముం దపము దానము శీలము [3]నస్త్రవీర్యశౌ
ర్యములును భీష్మునందు గల వట్టిమహాత్ముఁడు పోర నీల్గెనిం
క మనకు నేటిబాహుబలగర్వము లెక్కడిసేన లక్కటా
సమసెనె కౌరవేశ్వరునిసంపద యంచు విషణ్ణమూర్తి యై 28

క. కన్నీ రొలుకఁగ పగచిన, సన్నరపతు లెల్ల నేడ్చి రార్తరవంబుల్
మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్ననివదనంబులందు వెల్లిగొనంగన్. 29

వ. అప్పుడు సన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱడెందంబులయుమ్మలికంబులు
వాయ రాధేయుం డిట్లనియె. 30

క. మీ రెల్లఁ జూచుచుండఁగఁ, గౌరవనికురుంబమునకుఁ గన్నాకై యొ
ప్పారినభీష్ముఁడు వడిమెను, మేరు వొఱిగినట్టు లసము మిగుల నరుసకున్. 31

వ. నా తెఱంగు వినుండు. 32

క. కలఁగినసేనలఁ గాచెద, నిలిపెద నర్జుననిఁ దఁక నెఱపెద బాహా
బల మాభీష్ముం డె ట్లగ్గలిక మెఱసె నట్ల మీకుఁ గన్నులు దనియన్ 33

ఉ. ధర్మజభీమపార్థులును దమ్ములు నుద్భటసంగరక్రియా
కర్మరు లచ్యుతానుజునిగర్వము దుర్విషహంబు వారి మ
త్కార్ముకముక్తచండశరఖండితదేహులఁ జేసి యిత్తు నే.

---

1 ననియ కాదె. 2 మానసంబు. 3. నస్త్రశస్త్రవీర్యములును.

పేర్మిగఁ గౌరవేంద్రున కభీష్టత రాజ్యరమావిలాసమున్. 34

క. కాదేని గాండివజ్యా,నాదము సురదుందుభిప్రణాదంబును నిర్
ఖేదుఁడ నై వించు నధిక, మోదంబున నిత్యసౌఖ్యముం గైకొందున్ 35

క. కౌరవులం గాచుచు రణ,శూరులఁ బాండవుల నోర్చుచుం గీర్తికర
స్ఫారవిహారత భీష్మునిఁ, జేరం జనుకంటె నొప్పు సెప్పం గలదే. 36

వ. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37

సీ. మణిగణోజ్జ్వల మైన మనయరదంబున జవనాశ్వములఁ బూన్పు చాపబాణ
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మొడఁగూర్పుము రత్నధ్వజం బెత్తు రశ్ములడర
శంఖమృదంగనిస్సాణాదితూర్యముల్ సంఘటింపుము రభసమున ననుడు
వాఁ డట్ల చేయ దుర్వారగర్వోద్ధతి నగ్నిప్రభం బగునారథంబు

తే. పటురయంబున నెక్కి భూపతికి మ్రొక్కి
యాతఁ డెల్లకౌరవులును నఖిలనృపులుఁ
దన్నుఁ గొనియాడఁ గరుడుఁ డుత్సాహలీల
నిజబలాభీలసుందరధ్వజము లొప్ప. 38

వ. నడచి నదీనందనుఁ డున్నయెడకుఁ జేరంబోయి శోషించినసముద్రంబు చందం
బున విమానంబు విఱిగిపడినదివ్యుని తెఱంగున భూతలపతితుం డయినపతంగు ఛం
గిని భగ్నపక్షం బైనమైనాకంబుమాడ్కిం బొలుచునతనికడకుం బాదచారి యై
యరిగి యాఫల్గునునారాచనిచయంబునం బొదువంబడి యమునానదీహ్రదస్థి
తంబును[1]మకనిమీలితంబును నై శోభిల్లుశుండాలంబు ననుకరించుచు వీరశయన
మహనీయుం డై నయమ్మహానుభావునియడుగులపైఁ గన్నీరు దొరఁగం బ్రణమిల్లి
కేలు మొగిడ్చి వినయవినమితశరీరుం డై. 39

క. వచ్చితి రాధేయుఁడఁ గను, విచ్చి ననుం జూడు భరతవీరాగ్రణి [2]నీ
సచ్చరితముఫల మే యి, ట్లిచ్చుట [3]నీయునికి ధాత నేమన నేర్తున్. 40

ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచెవు, లార నెమ్మి నన్ను నాదరింపు
మయ్య ధర్మనిత్య యంచితసత్యశం,తనుకుమార గాఢధైర్యసార. 41

ఉ. పేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గోల్తల సేయఁ దీవ్రబా
ణార్చుల మార్బలంబుల రయంబున నీఱుగఁ గాల్ప నాజి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్చునె పాండవబాహుసంపదల్
పేర్చు నెలర్చు నింకఁ గురుబృందము లెల్లను దల్లడిల్లఁగన్ 42

క. శరజిహ్వాభీకరుఁ డగు,నరుఁ డనుశిఖి నిగుడ జేసి నారాయణుఁడు
ర్భరపవనుఁ డింక బంధుర, కురుసేనాకాననంబు గ్రొవ్వాఁడగించున్. 43

మ. భరితాశాంతరపాంచజన్యరవదృప్యద్దేవదత్తధ్వని

---

1 మదనిమీలితాక్షంబును 2 యా, సచ్చరితము. 3 నీపడుట.

స్ఫురణన్ వీనులు ప్రయ్యఁ గేతనకపి[1]స్ఫూర్జత్ప్రభం జూడ్కి లా
తురతం బొందఁగఁ జండగాండివసముద్భూతాస్త్రజాలంబు లె
వ్వరు సైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తినిర్వాహకా. 44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి మెచ్చించి ముక్కంటి, చే వరంబు గొని విశిష్టదివ్య
కర్మదీప్తుఁ డైనగాండీవి నోరుఁ డాఁజి, జెనయఁజాల కునికి సెప్ప నేల. 45

క. అని పెక్కు మాట లాడిన, విని యాదరభరితనేత్రవిస్తారుం డై
యనిమిషనదీతనూజుఁడు,గనుఁగొనుటయు మఱియు మ్రొక్కికర్ణుఁడు పలికెన్.

ఉ. ఆనరు నే నొకండన విషానలదుస్సహదృష్టిభీషణం
బై నమహాభుజంగమము నద్భుతమంత్రనిరస్తదర్పముం
గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వసంపద నుదాత్తగుణోత్తర నీవు పంపఁగాన్. 47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కిట్లనియె. 48

మ. తగఁ బర్జన్యుని సొంపునన్ బ్రతుకుభూతవ్రాతమున్ వార్ధి సొ
చ్చి గరిష్ఠస్థితి నుండునేఱులును సంక్షీణంబు లై యుర్వి ని
ల్చి గుణాధిక్యముఁ బొందుబీజములుఁబోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం
బగునీప్రోవును బ్రాపుఁ గాపుఁ గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పుం గడున్. 49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు నక్కురునాథునియట్ల కావె నీ
వరిబలభేది జన్మమున నయ్యెడుచుట్టఱికంబుకంటె సు
స్థిరతర మైన[2]సంగడముచే నగుబాంధవ మెక్కు డందు రా
నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయదిగాఁ దలంపుమీ. 50

వ. అంబష్ఠవిదేహపౌండ్రాదిదేశాధీశుల గెల్చి దుర్యోధనాధీనవర్తులంగా నిర్వర్తించిన నీకు నిట్లు సెప్పవలయునే యండజంబులు పండినవృక్షంబు నుపజీవించుచందంబున నిన్నుం జెంది బంధువులు సుఖు లై యుండువారు గాక నాకు నీవును సుయోధను నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపికొని యమ్మహీవిభునకు విజయంబు గావింపుము పొమ్మని సమ్మదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుండై యద్దేవవ్రతుచరణంబులు శిరంబు సోఁక వినతుం డై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగుదెంచి భవదీయసైన్యంబు దైన్యంబు వాపి యే పగ్గలించి కలయం గనుంగొని. 51

క. నరపతి యలరఁగ రథకరి,తురగసుభటసముదయముల దోర్గర్వధురం
ధరలీల మెఱయ నతిబం,ధురములు గా సంఘటించె దురమునకుఁ దగన్. 52

వ. అట్టియెడ. 53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరు,క్మరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదికాధ్వజమును ను
ద్ధురగాత్రకలితసితభా,సురబంధురకంకటంబు శోభిల్లంగన్. 54

---

1 స్ఫూర్తిప్రభం. 2 సంగరము ; సంగమము.

క. మొగమునఁ గయ్యపువేడుక, చిగు రొత్త నుదాత్తమూర్తిఁ జెలువొందుగురుం
దగురాజులుఁ గౌరవులును, బొగడి రలివు మిగులఁ బ్రమదపూర్ణహృదయు లై.
తే. అపుడు నీయగ్రనందనుం డల్లఁ దనదు,దేరు రాధేయునరదంబు సేరఁ బోవ
నిచ్చి మనమున సంతస మెసక మెసఁగ, నాదరంబున ని ట్లను నతనితోడ. 56
క. నీవలన సనాథం బై, యీవీ డెంతయును మెఱసె నిం కిట మనకుం
గావింప వలయుకార్యము, నీ వెఱిఁగింపంగ వలయు నెయ్య మెలర్పన్. 57
క. అనిన నతం డి ట్లను బహు, జనరక్షకు లైననృపులు సద్బుద్ధులు గా
వున నీవు సెప్పఁగా నే, వినియెద నెయ్యది దలంపు వివరింపు తగన్. 58
ఉ. నావుడుఁ గర్ణుతోడ నరనాయకుఁ డిట్లను సర్వయోధసం
భావితుఁ డైనశాంతనవుబాహులమాటున నస్మదీయసే
నావిభవంబు సెల్లెఁ బదినాళ్లును నీమది కెక్క నాదుయో
ధావనిలోన నింకఁ బృతనాధిపుఁగాఁ గొన నెవ్వఁ డర్హుఁడో. 59

ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట.

క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యొకఁడు నడప కున్నఁ బొడ వడఁగదె యా
సేన యనిఁ గర్ణధారవిహీనం బగుకలము జలధి నెడలినభంగిన్. 60
వ. కావున నొక్కరు నిరూపింపుమనవుడు గాంధారేయునకు రాధేయుం డిట్లనియె.
సీ. అధిప నీయోధులయందు సేనాపతిత్వమునకుఁ జాలనివారుఁ గలరె
యందఱు నయవిక్రమాదిగుణంబుల [1]మాననీయుల యట్టు లైన నెల్ల
వారి ముఖ్యులఁ జేయవచ్చునే యొక్కరు గైకొన్న మత్సరగ్రస్తబుద్ధి
నన్యులు విపరీతు లై కలంగక యుండువారు గావలయు నెవ్వరును ద్రోణుఁ
తే. డనినఁ గా రన రాతండ యర్హుఁ డాధి
పత్యమునకు నాచార్యుండు బ్రాహ్మణుండు
వివిధరణకోవిదుఁడు వయోవృద్ధుఁ డధిక
బలుఁడు శూరుండు గట్టుము పట్టు మతని. 62
వ. అనుటయుం గురురాజు దగురాజులం గూర్చుకొని గురుం డున్నయెడకుం జని
సవినయంబుగా నతని కి ట్లనియె. 63
ఉ. ప్రాయముకల్మి నొక్కటన భవ్యధృతిన్ మహనీయశీలతన్
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గార్యతంత్రశి
క్షాయుతబుద్ధి వృద్ధుఁడవు గావె ధరాసురవర్య మున్ను గాం
గేయుఁడు మాకు నెల్ల నెఱిఁగింపఁడె నీదుమహానుభావమున్. 64
వ. అని వెండియు. 65
క. కనువెలుఁగు నీవు గా నీ,వెనుక భవన్మతమ యూఁది వీరలు నేనుం
జనుదెంచెద మూఱట నెల,కొన వృషభముపజ్జ నడచుగోవులపగిదిన్. 66

---

1 మాననీయుం లరయ నైన.

ఆ. అనుచు నచట నున్న యవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్టు లనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజుల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు నీవు సరియ కాదె. 67

వ. కావున. 68

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు ననవుడు నమ్మహీశ్వరులు నట్ల
చెప్పి గెలువుము నీ వని చెలఁగి యతనిఁ, బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య.

వ. మఱియు నమ్మహీశ్వరుండు 70

క. సేనాసముదయ[1]వర్తకుఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కౌంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మవి, హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71

వ. అని వేఁడికొనిన నయ్యందఱుం గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు ధై
ర్యాదిగుణంబు లెందుఁ గల వైనను నింతటివానిఁ గాఁగ న
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుం గొనియాడఁ జేసి యాఁ
గా దన కియ్యకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాథునికోర్కి దీర్పఁగాన్. 73

శా. భవ్యం బైనబలాధిపత్యమునకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాదియై మెఱయుసైన్యశ్రేణిఁ బాలించి కౌ
రవ్యోత్సాహముఁ బెంచి మార్కొనినవీరవ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి [2]పాండవులదీప్తిన్ మాయఁ జేయించెదన్. 74

వ. అని పలికినం బ్రీతచేతస్కుం డయి నీతనూభవుండు గనకకలశంబులం బావన
జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం
బరమాశీర్వాదంబులున్ మాగధగీతంబులున్ వందిజనస్తుతివ్రాతంబులుం జెలంగఁ
బ్రభూతభూపతులుం దానును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం
బొనర్చి పేర్చినం గని రథికవరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖిలసైన్యంబు
లందును భేరీమృదంగపణవాదితూర్యనినాదంబులు నిగిడి నింగి ముట్టె నిట్లు సకల
చమూపతిత్వపదభాసితుం డై భారద్వాజుండు. 75

సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై యొప్పి రాధేయాదియోధవరులఁ
గొని[3]పాండురాజనందనులసైన్యములతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతమహాస్త్ర
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలౌదార్యంబు మెఱయ నీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షౌహిణిపైఁ గొంత బలమును దొర లనేకులను గూల్చి

తే. చామరచ్ఛత్రకేతుభూషణతురంగ
దంతిరథహేతివర్మయోధవ్రజంబు
తునియ లిల నించి కతిపయదినము లరులు

---

1. రక్షకుఁగా. 2 పాండవబలోద్రేకంబు మాయించెదన్. 3 పాండురాజనందనులతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతవిక్రమంబు నస్త్రవీర్యంబు.

సురలు వినుతింప విహరించె ధరణినాథ. 7

క. అడవుల దవశిఖ దరికొను, నడువున నిట్లరిబలం బవారణఁ బొడిగా
నడరి యతఁ డాఱె ద్రుపదుని, కొడుకు కార్వ్య నుభయజనములకుఁ జెవగ మిగులన్

క. దుష్టమనస్కుం డగునా, ధృష్టద్యుమ్నుండు దక్క దేవా సుజనో
త్కృష్టుం డగుగురుని తెగుటకు, నిష్టాపముఁ బొందె భూతనికరము లెల్లన్. 7

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు హృదయంబు జల్లనఁ జెదర వదనంబు వెల్ల నయి
మొగుడ నివ్వెఱఁ గంది కొండొకసేపు నిశ్చేష్టితుండై యుండి గద్గదవికలకంఠుం
డగుచు సంజయుతో నిట్లనియె. 7

ద్రోణాచార్యునిమరణంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు పరితపించుట.

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల నధికుండు వెరవరి భుజబలవిక్రమంబుల ఘనుండు
గురుఁ డట్టివానిఁ దేఁకువ లేక కదిసిరే పాంచాలు రతనిచాపంబు దునిసె
నో తేరు విఱిగెనో సూతుండు వడియెనో యేమఱి యలసత నెదిరి సరకు
సేయమి మఱి పాత్కఁ జెందెనో హీనాత్ముఁ డైనధృష్టద్యుమ్నుఁ డతనిఁ జంపె

తే. నట్టె యచ్చెరు విది దైవ మగ్గలంబు, పౌరుషముకంటె ద్రోణునిపాటు వినియు
వేయివఱియలై పోవదు తాయిగాఁగ, నోపు నాగుండె యేమని యుమ్మలింతు

వ. అని యడ లూని పొగిలి వెండియు 8

తే. మేరు వొఱగుట యినుఁ డిలమీఁదఁ బడుట
యబ్ధి యింకుట గాదె ధైర్యమునఁ జేర్చి
ప్రభ వెలింగి గభీరత రాశి కెక్కి
యెందుఁ బొగ డొందునాచార్యుఁ డిట్టు లగుట. 8

క. అతిలోకపరాక్రమనిధి, మతి సురగురు మిగులుఁ గురుకుమారగురుఁడు దు
ర్మతు లగుమత్సుతులకుఁ గా, మృతుఁ డయ్యె బరోపకారమృతి యొప్పఁ గదా

తే. విల్లు వట్టెడువా రెల్ల వెరవు గఱచి, పోవ నెల వైన ద్రోణునిభుజము నిలువ
రించి పాంచాలనందనుఁ బంచి పార్థుఁ, డిట్లు సేయించెఁ గా కోరుఁ డేల చాలు

క పాముఁ బొడివి పడఁ దిగిచిన, చీమలగమియట్ల ద్రోణుఁ జిక్కువఱిచెఁ గా
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనఁ గల దింక నూఁత యెవ్వరు మనకున్. 8

వ. అని పలుమాట లాడి యెల్లంబోయి యాలోనన కొంత దెప్పిఱి యంగంబుల
పడంకుచుండ మఱియు సమ్మానవేశ్వరుండు సూతనందనున కిట్లనియె. 8

తే. ప్రథమగిరిమీఁదఁ దోఁతెంచుభానుఁ బోలి
ధర్మపుత్త్రుండు దోఁచినఁ దమము విరియు
నట్లు విరియక గురునకు నడ్డపడఁగ
వచ్చునే తమ్ము మెఱసి యెవ్వారికి నైన. 8

క. సింధురము మహోద్రేకమ,దాంధం బై వచ్చులీల నాచార్యునిపై
గంధవహసుతుఁడు [1]గవియ న,మంధరగతి నెవ్వఁ డాఁగు మనయోధులలోన్. 88

చ. ఉఱుముదు నెల్లెడం బిడుగు లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తి యై
యఱిముఱిఁ గప్పుదెంచువిలయాభ్రముచాడ్పున మౌర్వినాద మే
డ్తెఱఁ జెలఁగన్ వడిం దొరఁగుదివ్యశరంబులు ద్రోణు తేరిపై
బఱపుకిరీటి మీఁధరణిపాలకుజోదులచేత నిల్చునే. 89

క. ఎవ్వఁడు దెరలెనో తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్చెనో కడంగి యెవ్వఁడు బిరుదై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనో కుంభజు, నెవ్వఁడు గావంగ లేఁడ యెయ్యది దుదియో. 90

ఆ. గురుఁడు పడినయపుడ కురుసైన్యములఁ గల, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియెఁ గాక యేలపడ కుండు నాధర్మ,పుత్త్రభాగ్య మలఁతిఁ బోవు నెట్లు. 91

చ. నడిఁకెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రిచావున
ప్పుడు మొగ తప్పి యొండుగడఁ బోరుచు నుండెనో యడ్డపాటు క
వ్వడికతనన్ ఫలింపమి నవారణ నాద్రుపదాత్మజుండు బె
ట్టిదరి వధింపఁగా వికలుఁడై దురపిల్లుచుఁ జూచుచుండెనో. 92

క. అని పనవి వనట నలఁదురి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు నీవేమియుఁ జె
ప్పను వలవదు సంజయ మఱి, వినియెద మది గలఁగె ననుచు విపశాత్మకుఁ డై.

వ. [2]తనకొడుకులగెలుపునెడ నాసమాలుటం జేసి. 94

ఆ. సొమ్మవోయిపడిన సుదతు లాక్రందన, రవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యానృపాలు సెజ్జయం దిడి మెలపున, శిశిరవిధులు సేయ సేద తేఱి. 95

వ. ఆసీనుం డై యాతండు సూతసుతున కిట్లనియె నరనారాయణులు రథిసారథు లై నయారథం బెందును సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు గడిందిమగలు సాత్యకి సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముం డగునుత్తమౌజుం డుదాత్తబలుండు శిశుపాలతనయుం డగుధృష్టకేతుండు ధీరుండు భీష్మపాతనహేతు వయినశిఖండి యఖండపరాక్రముండు సౌభద్రుండు రెండవరుద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుండగు చేకితానుండు మానధనుండు ద్రౌపదేయు లజేయులు కేకయు లేవురు వేవురపెట్టుయుయుత్సుండు బహుళమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టినధృష్టద్యుమ్నుండు భుజసారద్యుమ్నుండు ఘటోత్కచుండు ఘనఘోరమూర్తి కృష్ణాశ్రితం బైనవృష్ణికుమారలోకం [3]బలోకమాన్యం బనమిగిలినబిరుదుతనంబునం బేర్చినయది భీమగదాభీషణుం డైనభీమసేనుం డెవ్వరికి నలవిగాక యుండుఁబాండవసేనం గావను కౌరవసైన్యంబు సమయింపను దాన చాలు నట్టిపరికరంబును గల దనుకొలంది గాదు కార్యవివేకశౌర్యోద్రేకధుర్యుండు ధర్మదేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్యాది మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశక్యంబు మఱియు

1 గవియన్, బంధురగతి. 2 తనకొడుకులదెస గెల్పునాస. 3 బు లోకంబునకు మిగిలిన.

నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 96

మ. యదువంశంబున లోకరక్షణపరుం డై పుట్టి వ్రేపల్లె ను
న్మదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదైత్యులం ద్రుంచి బ
ల్లిదుఁ డాయింద్రునిపారిజాత మిలకుం లీలాగతిం దెచ్చి శి
ష్టదయాళుత్వము పూని యున్న హరి నిష్ఠం జెంది రప్పాండవుల్. 97

వ. కావున వారల గెలుచు టరిది యట్లుం గాక 98

క. హరి యాత్మ యర్జునున కా, హరి కర్జునుఁ డాత్మ హరియు నర్జునుఁడును నా
నిరువు రగుట క్రీడార్థం, బరయఁగ నది యొక్క వెలుఁగ యతులం బెందున్. 99

క. ఆవెలుఁగు గనువెలుంగు గ, దా వెలసినపుణ్యమూర్తి ధర్మసుతుం డే
లా వెఱచు రణమునను నా,చే వచ్చెం గౌరవులకుఁ జేటే మందున్. 100

వ. అని వెచ్చనూర్చి యూరకుండి వెండియు. 101

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం గలనఁ గూలుదు రట్టె కిరీటి కింక నె
వ్వ రెదురు కౌరవక్షయ మవశ్యము నయ్యెడు వార్త లేమిగా
బురపురఁ బొక్కుచుం వినఁగ బుద్ధిఁ దలంచెద నైన ద్రోణుసం
గరపరిపాటి యెల్ల వినగాఁ వలతుం వివరించి చెప్పుమా. 102

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నాంబికేయు, తోడ నేను దెల్లంబుగ ద్రోణుసమర
మెఱిఁగి వచ్చితిఁ జెప్పెదనెల్లఁ దెలియ, వినుము[1]దిర మయి మాటలు వేయునేల.

ద్రోణుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుం బట్టి యిచ్చువట్లు వరం బిచ్చుట.

వ. అట్లు సేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుండు ముదితమనస్కుం డై గారవంబు
నం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన నిట్లనియె. 104

క. నను భీష్మునిపిదప బలం,బున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూజించితి [2]వి
వినుతాచరణఫలంబును, గనువాఁడవు వరము గోరు కౌరవనాథా. 105

వ. అనినవిని యతండు కర్ణదుశ్శాసనాదిసుహృజ్జనంబులతో నాలోచనంబు సేసి
సవినయంబుగా గురున కిట్లనియె. 106

క. వర మిచ్చె దేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితమ ధర్మపుత్త్రుఁ బ్రాణముతోడం
దురమునఁ బట్టి భుజాభీ,కర కొని రావలయు మత్సకాశంబునకున్. 107

వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొడుకువదనం బవలోకించి. 108

చ. అకట యజాతశత్రుఁ డనునప్పలు కిప్పుడు నిక్క మయ్యె వా
నికిఁ గురునాథ యిట్టు లతనిం దెగఁజూచుట గోర కాజిఁ బ
ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము డెప్పర మెంతయు నిత్తెఱంగు గో
ర్కికిఁ గత మేమి పాండవుల గెల్చి ధరం సగ మీఁ దలంచితే. 109

వ. నీదునిశ్చయం బెట్టిది యతనిం బట్టితెచ్చిన నేమి సేయం గలవాఁడ వని యడిగిన

1 దీనపుమాటలు ; దీఱమిమాటలు. 2 ధీ, వినుతాచరణపుఫలమును.

నమ్మనుజవరుం డుపాంగి తనమనంబున నున్న కార్యం బాచార్యునకుం దక్కటి
వారికిం దేటపడ ని ట్లనియె. 110

సీ. ఆధర్మసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ గోపించి గాండీవి కురుబలంబు
సమయించు మన మోపి సర్వపాండవులను జంపితి మేనిఁ బ్రచండచక్ర
ధారఁ గౌరవకోటితల లేటి రాజ్యంబు గోవిందుఁ డీకున్నె గొంతి కయినఁ
గాన యుధిష్ఠిరుఁ గాయంబు నొంపక తెచ్చి జూదం బాడుతెఱఁ గొనర్చి
తే. మగుడ నడవికి [1]నడిచినఁ దగిలి యతని,తోడఁ దమ్ములుఁ బోనంతతోన యెల్ల
దొసఁగు మాలు నప్రతిహతదోర్విభూతిఁ, బెద్దకాల మే నేలుదుఁ బృథివియెల్ల .

వ. అనిన విని కుటిలం బగునతనియభిప్రాయంబునకు రోసి యస్త్రగురుం డవ్వరం
బునకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాఁడు గా నూహించి యొక్కతెఱంగుఁ
గాంచి యన్నరనాథున కిట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడ సొచ్చునేని విను నాకది దుష్కర మే నొకండనే
సురగణ మైన వ్రేలిఁ గొని చూపఁగఁ జాలరు వాఁడు లేనిచోఁ
దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరు ద్రౌపదిపుట్టినింటి వే
వురు వెఱఁ గంది చూడ నలవుం జలముం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశు లైననీతనయు లెల్ల, ధర్మజుఁడు పట్టువడునకాఁ దలఁచి రపుడు
పాండుసుతులకు మొగమోడకుండగురుని,ప్రతిన యెల్లెడఁ జాటించె రాజరాజు.

వ. ఇట్లు శిబిరంబునను సేనాస్థానంబునను గలయ నాఘోషణంబు సేయించినం
జెలంగి సకలసైనికులును సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీరవంబు లుల్లసిల్లం
గౌరవసైన్యంబు వొంగె నది యంతయుం గొంతేయాగ్రజుండు దనచారులచేత
విని యనుజులం గూర్చి వినిపించి వివ్వచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురునిప్రతిన వింటె వెరవున లావునఁ, జేసి దీని బొంకు సేయవలయు
నెఱుఁగు నతఁడు విన్ను నెడ వెట్టి పలికిన, వాఁడు గానఁ జెప్ప వలసె నీకు 116

క. నాయున్నచోట నెప్పుడుఁ, బాయక కను గలిగి నిలిచి భండనము దగం
జేయంగ వలయు నక్కురు,నాయకు[2]కోరికి ఫలంబునకు విముఖముగాన్. 117

అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణునిప్రతిజ్ఞకు వెఱవ కుండునట్లు సెప్పుట

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కిట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూ,వర నీ వని నొవ్వ నొండువలను సనుటయుం
బరికింప నొక్కరూ పవి, దురితంబులు [3]వీనిఁ జేయుదునె యే నెందున్. 119

క. క్షోణీవల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ బట్టికొనఁగ నా
ద్రోణునక కాదు సగణ, స్థాణున కైనను వశంబె తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిట్మెయి దురాశఁ దలంచిరి గాక ధార్తరా

---

1 నవిచినఁ. 2 కోరినఫలంబునకు విఫలతగాన్. 3 నివియు, వినియు,

స్త్రులు ద్రిజగంబులుం గొని పటుస్ఫురణం జనుదెంచి రేనియున్
బలవదరాతిపుంజమదభంజన నీ వని భంగపడ్డ నీ
యిల శకలంబు లై చెడదె యింకదె వారిధి నింగి గూలదే. 121

ఆ. వారితలఁపు వొసఁగనేరదు పోరఁ బ, రాభవంబు మనకు రా దెఱుంగు
కలుగ దద్దురాత్మకులచేత నాతలం, పిట్టు లున్న యది నరేంద్రముఖ్య. 122

వ. అని పలికిన విని యుధిష్ఠిరుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై శంఖభేరీమృదంగాది మంగళతూర్యస్వనంబులు సెలంగ సకలసైన్యసమేతంబుగా వెడలి నడచి మొగంబున నెలమి నెలకొనం గ్రౌంచవ్యూహం బమర్చె నం దగ్రభాగంబున. 123

మ. ధవళాశ్వంబులఁ బూని కేతనకపీంద్రస్ఫూర్తి మార్తాండమూ
ర్తి విడంబింపఁగఁ జక్రగాండివధరుల్ దేజోమయాకారవై
భవ మారం దనపై వెలుంగ నతిదీప్తం బైన తేరొప్పె శా
త్రవసంఘంబుమనంబునన్ భయము గూరం గాలచక్రాకృతిన్. 124

క. ఆరథము కెలన నుజ్జ్వల,ధీరోద్భటరేఖ మెఱసె ధృష్టద్యుమ్నా
దారస్యందన ముద్ధత,సారథికముఁ జారురంగచటులాశ్వము నై 125

వ. మఱియు వృకోదరాదిసోదరులను నభిమన్యుప్రభృతికుమారులను బాంచాలపతిప్రముఖబాంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యదండనాయకులను దక్కనుం గలపరివారంబును దగ నయ్యైయెడల బలుపును బొలుపును గలుగ నిలిపి యుధిష్ఠిరుం డమ్మోహరంబునడుమ నుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరోత్సాహంబునను బొలిచి నిలిచె నంతకు మున్న యక్కడ. 126

క. మనవారును రణకౌతుక, జనితోద్యమతీవ్రు లగుచు శకటవ్యూహం
బొనరించిరి యొప్పును బెం,పును దర్పము నుల్లసిల్ల భూవరముఖ్యా. 127

వ. అందు వలపట సింధురాజకళింగపతిసంగతుం డయినవికర్ణుండును నతనికి బాసటయై చటులహయబహుళం బగుబలంబులతో నక్కెలన సౌబలుండును డాపటఁ గృతవర్మవివింశతిచిత్రసేనసమేతుం డై దుశ్శాసనుండును నతనికిఁ బ్రాపై తత్పార్శ్వంబునఁ గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును నడుమం ద్రిగర్తమద్రశిబిశూరసేనదేశాధీశపరివృతుండును గుంభసంభవపురస్సరుండును నై కురువిభుండును నాముందట నంగజనపదచతురంగప్రధానసేనాసముదీర్ణుం డై కర్ణుండును నిలిచిరి వెండియుం గలవార లెడ నెడం బన్ని రట్టియెడ. 128

తే. దర్పదుస్సహతేజు రాధాతనూజుఁ
దిలక మై సైన్యముఖమునఁ బొలుచువాని
సైనికులు సూచి కడు సంతసమున నేచి
మొలుఁగు లడరంగఁ దమలోన నిట్టు లనిరి. 129

మ. అని రాధేయుఁడు పాండునందనులబాహాశక్తి మాయించు నీ
తని దేవావలి యైన మార్కొనునె దుర్దాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్ళను బక్షపాతమున వారిం బట్టి పాలార్చెఁ గా
క నిజం బల్ల నితండు ధీరు లగు టింకం జెల్లునే వారికిన్. 130

వ. అని యుబ్బుచుండి రివ్విధంబున సన్నాహంబు సువిహితం బై నయనంతరంబ. 131

చ. తగ మనసైన్యముల్ గురుఁ డుదగ్రగతిన్ నడపింపఁ జొచ్చుడున్
గగనతలంబు నెత్తురులుఁ గండలు నెమ్ములు నొక్కయుమ్మడిన్
మొగిళులు లేకయుం గురిసె మొత్తము లై పెనుగ్రద్ద లాడె బె
ట్టుగ వినిచెన్ శివారుతము దుల్లెఁ గడున్ వడి నుల్క లెల్లెడన్. 132

తే. అమ్మహోత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మ్రోయ భేరు లులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారి[1] సేనయుఁ గదియ నడచె. 133

వ. అప్పుడు. 134

క. నరుఁడును రాధేయుఁడు నొం, డొరువులతోఁ బెనఁగువేడ్క లుల్లంబులలో
గురువులు వాఱఁగ నిలిచిరి, యిరుదెఱఁగుల సైనికులకు నేత్రైఱ మిగులన్. 135

తే. ఇట్టు లొండొంటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మవ్వ మెసఁగువనంబులు మావు లెంత
యైనఁ జెలు వార సొగసి యున్నట్లపోలె. 136

క. తదనంతరంబ ద్రోణుం, డుదితార్కునిఁ గ్రేణిసేయునుజ్జ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెలిఁగింపఁగ బె, ట్టిదముగ మును గవిసె మొనగడిమితోఁ గదియన్.

క. మనబలము గదియుబలువిడిఁ, గనుఁగొని యర్జునుఁడు దొలుతఁ గవియఁగఁ బెరు
బ్బునఁ దాఁకె వారిసైన్యము, వినువీథి నమర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 138

సీ. రథకరితురగోత్థపృథివీపరాగంబు దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేతిసంపాతజాతము లగుమంట లర్కాంశుల మరలఁ ద్రోవ
హాస్తికపాలరథావయవములు భగ్నము లగురవము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాంగాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము రక్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగఁ

తే. గలయ బెరసినపాండవకౌరవప్ర, చండసైన్యద్వయంబు నుద్దండసమర
గతులు వెక్కస మొనరించె ఖచరసాధ్య, సిద్ధులకు నను బోంట్లకుఁ జెప్పనేల.

వ. ఇవ్విధంబునం దొడంగి చెల్లుసంకులసమరంబునం దనకనకరథం బరుణతురంగం
బులచటులచిత్రసంచారంబులం గొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగున నేదిక్కు సూచినం

---

1 మొనయును.

దాన వైయె పెక్కురథంబు లనుబుద్ధి పాండవపాంచాలయోధులకుఁ బుట్టునట్లుగా
విహరించి వివిధవిశిఖనియమంబులు నిగిడించుచుఁ గుంభసంభవుండు. 140
క. కూల్చుచు గజముల నెత్తుటఁ, దేల్చుచుఁ దురగముల వీఁకఁ [1]దేరులు మరలన్
వెల్చుచుఁ గాల్బలములఁ బోరి, మాల్చుచు రౌద్రముగ మారిమసఁగినభంగిన్.
వ. సంగరక్రీడ సలుపునయ్యవసరంబున. 142
క. పాయవడు రథచయంబులు, సాయకహతిఁ జెదరుఁ బ్రళయజలధరపటుగ
ర్జాయతతర్జనలీలఁ బ్రలాయిత మగుపాండుసుతబలంబు నరేంద్రా. 143
క. పొదువుచు విచ్చుచు బలువిడి, నెదురుచుఁ బాఱుచును మఱి మహీభాగముగ్ర
క్కదలం గార్ముకవిద్యా, విదుఁ డగుగురుతోడఁ బోరె వివిధబలంబుల్ 144

ద్రోణుఁడు పాండవసైన్యంబుపై రేఁగి దివ్యాస్త్రంబులశక్తి సూపుట.

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డసమానశౌర్యంబును మాననీయదోస్సారంబును దివ్యా
స్త్రప్రభావంబును జూపినం గౌంతేయసైన్యంబునందు 145
సీ. తఱుచుగాఁ దెగిపడ్డధవళచామరములు డిండీరములయొప్పఁ బుండరీక
ములు మరాళంబులపోలుపును గరవాలములు మీనభంగియుఁ దలలు శిలల
చాడ్పును గేశముల్ శైవాలరేఖయు మాంసంబు పంకసమానతయును
దాల్ప భటాశ్వమాతంగాంగభగ్నరథములతిట్టలు [2]సైకతములు గాఁగ
తే. ధీరవరకోటి ద్రెళ్లినవీరతతికి, సంభ్రమము పుట్ట సంభృతోత్సాహలీల
నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ, నిట్టలం బగునెత్తురుటేరు వఱపె. 146
వ. అప్పుడు 147
తే. గగనమధ్యంబునకు వచ్చి ఖరకరుండు
దేఱి చూడంగ రాక యుద్దీప్తుఁ డగుచు
నెట్లు వెలుఁగొందు ద్రోణుండు నట్ల వెలుఁగు
చున్నఁ గనుఁగొని ధర్మజుం డురవడించి. 148
వ. ధనంజయధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యమ్మహావీరు వారించుటకు నియోగించిన.
శా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతిస్ఫారీభవత్కేతనో
దంచద్దీప్తులు ప్రజ్వరిల్ల నతిసాంద్రం బై శరశ్రేణికా
సంచారంబు నితాంతఘోరముగ నాచార్యున్ వడిం దాఁకె న
ప్పాంచాలక్షితిపాలనందనుఁడు శుంభద్వీర్యసంరంభుఁ డై 150
వ. తదనంతరంబ 151
క. నరుఁ డగ్గలికం దఱుముచుఁ, బురికొలిపిన గండు మిగిలి భూరిబలంబుల్
గురునిఁ బొదివె నప్పార్షతు, నరదమునకు మించి రభస మత్యుగ్రము గాన్.
క. పొదువుటయుం గనుఁగవఁ గెంపొదవఁగ మెయి వొంగి ద్రోణుఁ డున్మత్తగతిం

1 దెరలుచు 2 పులినములు.

దదనీకములఁ [1]గలంచుచు, ముదుకం డయ్యును గుమారమూర్తిం బోలిచెన్.

క. విను మప్పుడు కులశక్తుల, కనురూపము గాఁగ నిలిచి యద్దెసవీరుల్
పెనఁగిరి రథ్యంబులు నా, తనిసూతునిమేనుశోణితంబునఁ దోఁగన్ 154

క. గురుఁ డలిగి పెలుచ నడరినఁ, గరిఘోటకభటనికాయకాయముల సమి
ద్ధరిణి వాలిచె నరుణపయో, [2]ధరసంవృత మైనగగనతలము చెలువునన్. 155

క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నిప్పు లురులుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురునిఁ దత్సైన్యం, బొప్పఱి తనబెట్టిదంపుటురవడిఁ దెరలన్ 156

క. ద్రోణునిశరములు నిలువుచు, బాణవితతి సేనమీఁదఁ బరఁగించుచు గీ
ర్వాణసుతు లెసఁగ నతఁ డక్షీణోద్ధతి నట్లు సమరకేళి సలుపఁగన్. 157

క. ఏచినరథికవరులు ధను, రాచార్యునియిరుగెలంకులందుఁ దఱిమినం
జూచి వడి సవ్యసాచి శ, రాంచితదేహులుగఁ జేసె నందఱఁ గడిమిన్. 158

వ. ద్రోణుండు పదిబాణములు ద్రుపదసూనుమేనం గీలించినం దూలకయతం డతనిపై నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యిరువురశరనికరంబు లంబరంబు గప్పె నట్టియెడఁ బాండవాగ్రజపురోగము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవుదెసకుం దఱిమిన మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శకుని సహదేవుం దాఁకి. 159

మ. తురగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండు గ్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేశు వీతధ్వజుఁ
విరథుఁ విస్ఫురితాస్త్రఘట్టితునిఁ గావింపఁ గదాభీలమూ
ర్తి రథం బుద్ధతి డిగ్గ పాఱి యతఁ డుర్విం గూల్చెఁ దత్సారథిన్. 160

క. సహదేవుండును గదగొని, మహిఁ గెఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మ్మహితసుభటయుగము శిఖర, సహితవహాశైలయుగ్మసదృశాకృతి వై. 161

క. వింశతిశరముల నేసె వి, వింశతి [3]ననిలజుఁ డతండు వీఁక నగుచుఁ ద
త్ప్రాంశుధనుర్దండము రెం, డంశములుగ నేసె వెడఁదయమ్మునఁ బెలుచన్. 162

సీ. మనబల మార్చినఁ గినిసి భీముఁడు గద నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్చె
భూరిశ్రవుఁడు పొలుపాఱ ధృష్టద్యుమ్నుఁ గప్పె నస్త్రముల శిఖండి యేచి
యాతని నిలునిలు మని తాఁకి శరవృష్టిఁ బొదివె పిశాచముల్ పూను తేరు
లెక్కి కప్పారెడునెలువుచర్మపుఁగత్తళములతో ఖరనిస్వనములు సెలఁగ

తే. నసురవల్లభు లగునలంబుసఘటోత్కచులు సముద్ధతిఁ దొడరి మాయలువొనర్చి
పేర్చి యొండొరు నొంచుచు బెనఁగి పెనఁగి, తెల్లముగఁ జూడఁజూడ నదృశ్యులైరి. 164

వ. అయ్యవసరంబున

సీ. క్షత్త్రదేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు సేసె నుగ్రంబుగఁ జేకితానుఁ
డనువిందుఁ దలపడి యద్భుతగతిఁ బోరె శల్యుండు నవ్వుచు శరచయముల

1 గలంచెను.. మూర్తియుఁబోలెన్. 2 ధరసంభృతమైన. 3 ననిలజు నతండు.

నకులు నొంచినఁ గేతనము నాతపత్త్రంబు వెసఁ ద్రుంచి యాతని విరథుఁ జేసి
శంఖంబు పూరించె శారద్వతునిమీఁద ధృష్టకేతుఁడు సప్తతీవ్రదీప్త
తే. విశిఖములు నింప నతఁ డస్త్రవృష్టి[1] వెల్లు,గురిసె సాత్యకి కృతవర్మ యురము నార
సముల నొప్పించి డెబ్బదిసాయకంబు, లేయ డెబ్బదియే డమ్ము లేసె నతఁడు.
క. సేనాపతి యగుద్రుపద, క్ష్మానాథతనూభవుఁడు సుశర్మునిమర్మ
స్థానముల నొంచె నాతఁ డ,దీనుం డై యతనిజత్రుదేశం బేసెన్. 166
చ. బలమును దాను మత్స్యనరపాలుఁడు గర్ణునిఁ దాఁకి రెండుసే
నలు వినుతింప నుద్భటరణం బొనరించినఁ గంటిక్రేవఁ గెం
పొలయఁగ సీతనూభవుల కుబ్బుగఁ దద్రథ[2]దంతిఘోటకం
బుల నుఱుమాడె నారథికపుంగవుఁ డంబరచారు లార్వఁగన్. 167
క. వేడుకమైఁ దలపడి పో,రాడిరి ద్రుపదభగదత్తు లస్త్రబలము శౌ
ర్యాడంబరమును నెలుఁగులు, జూడను వినఁ జిత్రములుగ శుంభద్భంగిన్. 168
సీ. పౌరవుం డభిమన్యు బలువిడిఁ దాఁకి బాణాసారమున ముంప నతఁడు గినిసి
యతనిధనుఃకేతనాతపత్త్రంబులు ద్రుంచి యేనింటఁ దత్తురగములను
సారథి నొప్పించి శరము లేడిట నుక్కఁ జేసి దర్పంబున శిరము ద్రుంచు
టకు శర మరిఁబోయుటయుఁ గృతవర్మ రెండమ్ముల విల్లు నయ్యమ్ము దునిమెఁ
తే. బలుకయును వాలుఁ గొని నరుపట్టి గవిసి, పౌరవునిరథ్యముల నేలపాలు సేసి
యుఱికి సూతునిఁ బడఁ దన్ని యురగవిభునిఁ, బట్టుగరుడుని క్రియఁ దలపట్టి కొనియె.
వ. ఆలోన సైంధవుండు సంభ్రమంబున శాతకృపాణచర్మంబులు గొని రథంబు డిగ్గ నుఱికి రయంబున నెయిడి యదల్చినం గని జనకద్వేషి యగునతనివలనిరోషం బగ్గలింప నాపురందరపౌత్త్రుండు పౌరవుని విడిచి యద్దెసకు లంఘించి కవిసె నప్పుడు. 170
తే. వికటవిస్ఫురదసిచర్మవివిధచిత్ర,గతులు చూపఱ యెడఁద కద్భుతము సేయ
నార్జునియు సింధురాజుఁ బహ్వభిరామ, సింహశార్దూలగతి విలసిల్లి రధిప. 171
వ. అట్టియెడ. 172
క. అఱిముఱి వ్రేసినఁ బలకం, గఱచినసైంధవునియలుఁగు గని నరసుతుఁ డే
డ్తెఱ ముఱిసిన నది రూపఱి,విఱుగుటయును వెస నతండు వెనుకకు విఱిగెన్.
క. ఇఱిగినచో నిలువక వెఱ, నుఱికెం దనరథముమీఁది కోడితి పోపో
పిఱికి యని పలికి నుఱుముగ, నఱికెం దత్సేనఁ బార్థనందనుఁడు వడిన్. 174
క. తెరలినసైంధవుఁ గని నృప, చరులు పలువు రొక్క పెట్ట వాసవిసుతుపై
నుఱవడిఁ దఱిమిరి మద్రే,శ్వరుఁడు గదిసి దీప్తశక్తి వైచెం బెలుచన్. 175
క. ఉరగాంగన నలిఁ బట్టెడు, గరుడుని క్రియ శక్తి వట్టి క్రమ్మఱ వైచెన్

1 వెలుచఁ, బొదివె...వర్మ యెదను నార. 2 సూతఘోట

నరసుతుఁడు శల్యసూతునిఁ, బొరివోవఁగ నార్చెఁ బాండుపుత్త్రబలంబుల్. 176

వ. అయ్యవసరంబున విరాటుఁడును ద్రుపదుండును ధృష్టకేతుండును యుధిష్ఠిరుం డును సాత్యకియును గేకయపతులును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం గవలును ద్రౌపదేయులును సౌభద్రుం బొగడునెలుంగులు సింహ నాదంబులు నింగి ముట్ట నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోసంబును జని యింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు సైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లత నిపై బటుశరంబులు గురియ నక్కుమారసంతతికి సంతసంబుగా శల్యుండు గద గొని యభిమన్యున కభిముఖుం డై కవిసె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజ యున కిట్లనియె. 177

తే. ఎక్కటెక్కటి పెనఁగిన నింతపట్టు, పెనఁకువలు నిట్టు లేచునే పృథివి నింక
జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, సెప్పికొండ్రు మనంబు లచ్చెరువు నొంద. 178

క. అనిసొంపు వినియు నాకుం, దనివి సనదు శల్యపార్థతనయులసమరం
బున తెఱఁగు సెప్పు మేర్పడ, ననవుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బతితోడన్.

భీమసేనశల్యులగదాయుద్ధము.

ఉ. అమ్మెయి సూతుఁ డీల్గుటయు నగ్గలికన్ గద వుచ్చికొంచు రౌ
ద్రమ్మున వచ్చుశల్యుఁ గని తానును జండగదావిలాసనో
గ్రమ్ముగ లీల మార్కొనియె రమ్మిట రమ్మనుచున్ సమస్తసై
న్యమ్ములుఁ బిచ్చలింపఁగ సురాధిపపౌత్త్రుఁడు దీప్తగాత్త్రుఁ డై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుఁడు రయం బెసఁగం దగ నెయ్దిపట్టి య
త్యంతరయంబుమైఁ బిఱిఁది కాతనిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి
భ్రాంతి వెలుంగ నిల్చినఁ దిరం బయి శల్యుఁ డుదాత్తరేఖఁ గా
లాంతకదీప్తమూర్తి యగునాతనిఁ దాఁకె బలంబు లార్వఁగన్. 181

వ. అట్టియెడ. 182

క. ఇతనికి నితండ యితనికి, నితఁడ యెదురుఁగాక యొరుల కీయిరువురయు
ద్ధతి కెదుర వశమె యనువా, క్తతియును దూర్యస్వనములు గడుఁ బెల్లెసఁగెన్.

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరనందనులు మండలప్రచారంబులను విచిత్రగదా [1]ప్రసారణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లన్యోన్యసమాహతిన్ మిడుఁగుఱుల్ గ్రక్కంగ సారించుచుం
గదియం [2]బాయఁగ వ్రేటు దప్ప నుసులంగా నేర్పు లంగంబులం
దొదవన్ ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్
సెదరింపం బదశబ్దహుంకృతులు దిక్సీమంబులన్ దాఁటఁగన్. 185

క. పోరెడునప్పుడు లావును, వీరోద్రేకంబుఁ జలము వెరవును సరియై

1 ప్రహారణంబులను. 2 బోయిన, బాయుచు.

మారుతియు మద్రపతియు ను,దారగతుల మెఱసి రమరతతి వినుతింపన్ 186

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి. 187

క. అఱిముఱి నొండొరు వ్రేసిన, నెఱఁకులు దాఁకుటయు నొచ్చి నేల కొఱగె బి
ట్టఱి యాసుభటద్వితయము, వెఱచఱచి బలద్వయంబు వెగ డందంగన్ 188

వ. అయ్యవసరంబున. 189

క. కృతవర్ముఁడు మద్రమహీ, పతి గ్రక్కునఁ గ్రుచ్చియెత్తి పాయం గొని యు
ద్ధతి వాయుఁ జనియె మారుత, సుతుఁ డాలోఁ దెలిసి లేచి శోభిల్లెఁ గడున్.

క. గద సారించుచు జయమునఁ, బొదలునతనిఁ జూచి నీదుపుత్త్రులు గోపం
బొదవ నడరి రుద్భటగతి, మదవత్కరిచటులరథసమూజంబులతోన్. 191

వ. ఇట్లడరి వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లేయుచుం బొదివిన. 192

మ కవలుం దానును నేచి యుద్ధకగతిం గౌంతేయముఖ్యుండు వీ
రవరానీకము వీఁకఁ గూడికొని సంరంభంబు శోభిల్లఁ గా
రవసంఘంబుఁ గలంచినక్ విఱిగె దర్పం బేది నీసేన య
బ్దవితానంబు మహాసమీరణనిరస్తం బైనచందంబునన్. 193

వ అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నప్పుడు శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ
సింహనాదంబులం బేర్చినపాండవసేనం జూచి వృషసేనుండు రోషావేశభీషణుం
డై మార్కొని మార్గణనికరంబులు నిగిడించిన. 194

మ కరిగాత్రంబుల ఘోటకాంగకములం గప్పెక్ సమిద్భూమి య
చ్చెరు వైయుండఁగ రథ్యసూతరథిశ్రేణీవపుఃఖండముల్
దొరఁగెం దుత్తుము రయ్యెఁ గాల్బలము లస్తోకప్రవాహంబు లై
పరఁగెక్ రక్తనదుల్ పిశాచకుల మంభఃకేళిలోలంబుగన్ 195

తే. కర్ణనందనుఁ డి ట్లత్యుదీర్ణభంగిఁ, బాండురాజతనూజులబలము నెల్లఁ
గనుపుగొట్టంగఁ జొచ్చినఁ గినిసి నకులుఁనాత్మజుండు శతానీకుఁ డతనిఁ దాఁకి.

క. వాలమ్ములు పది మేనం, గీలించిన నాతఁ డతనికేతనము ధరం
గూలిచి చాపముఁ ద్రుంచిన, నాలోనన ద్రౌపదేయు లందఱుఁ బెలుచన్. 197

వ. తోడంబుట్టువునకుం దలకడచి వివిధవిశిఖంబుల వృషసేనుం గప్పిన నశ్వత్థామ
ప్రముఖుం డై కదిసి కౌరవానీకంబు శతానీకునిం దత్సోదరుల ననేకక్రూరాస్త్ర
నిచయావృతులం జేసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు గడంగి కేకయమాత్స్య
పాంచాలప్రభృతిబలంబులతో నురవడించిన సురాసురసంగ్రామసదృశసమరం
బయ్యె నందు భీమకర్ణకృపద్రోణద్రౌణిధృష్టద్యుమ్నవిరాటులు ప్రతాపదీపితులై
మార్తాండుండు సప్తమూర్తులు దాల్చి ధరణి విహరించినట్లు వెలింగిరి కొండొ
క సేపునకుఁ బాండవసేనాసంరంభంబు సహింపఁజాలక మన మొన దెరలి మరలినం
జూచి యాచార్యుండు గోపాటోపంబును బటువిక్రమంబును నావేశింపనీసైనికుల

నిలు నిలు మని యదల్చి తూణీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సారథితో
ని ట్లనియె. 198

సీ. చల మేది కౌరవసైన్యముల్ వాఱెడు ధర్మనందనునియుద్దండవృత్తిఁ
గంటె యీతనిఁ దాఁకి గర్వంబు మాన్పక నిలిచిన నిమ్మేఁక నిలుచు నెట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్స్యపాంచాల తత్తనూజులు నాకుఁ దరమె క్రీడి
చాపంబు వెరవు నాచూపినయది గాదె విను మట్లు గాకయుఁ దనువు దాఁచు
తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహలీల
జయముఁ గీర్తియుఁ గోరి యస్ఖలితభంగిఁ
దేరు నడపుము చేతులతీఁట వోవ
నదరి రథికజనంబు వేఁటాడవలయు. 199

ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబు సేయుట.

చ. అన విని మేను వెంచి రయ మారఁగ సూతుఁడు దేరువోవ ని
చ్చినఁ గని వారిసైన్యములు చెచ్చెర ధర్మజు మించి ద్రోణుఁ జే
ర్చినభుజసంపదం గడఁగి సింధురలీలఁ దెరల్చి తాఁకు న
మ్మనుజవిభుఁ గురుండు పటుమార్గణసంపిహితాంబరంబు గాన్. 200

క. తాఁకినఁ బొగడం దగియెడు, వీఁకం బతి ద్రోణు బాణవృతుఁ జేయ నతం
డాఁకగొనక యతనిధనువు, ప్రేఁకనిభల్లమునఁ ద్రుంచి వెస డగ్గఱియెన్. 201

వ. ఇట్లుద్ధతుండై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవిసిన ధర్మనందను చక్ర
రక్షకుం డగుసుకుమారుండు చెలియలికట్టతెఱంగున నిలువరించి నిశితశరం బతని
యురంబున నాఁటించిన నప్పాంచాలవరుం బ్రశంసించునెలుంగులు సెలంగఁ
బాండవబలంబులు పేర్చి యార్చిన. 202

క. పెనుగాలిఁ బెఱుగు కార్చిచ్చునుబోలెం బొదలి గురుఁడు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా, వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విఘ్నం గదిసెన్. 203

వ. అప్పుడు పాంచాలయోధులొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందఱికి వచ్చి యాచా
ర్యుం బొదివిన నతండు నలిరేఁగి. 204

సీ. నకులుని నైదుసాయకముల నుగ్రక్కించి సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్స్యవరేణ్యు నడఁగించి యేడింట సాత్యకియేపు మాపి
ద్రౌపదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి వింశతి నుత్తమౌజునిచలము మాన్చి
పండ్రెండుపండ్రెండు పటుమార్గణంబులఁ బాండవాగ్రజుని శిఖండి నొంచి
తే. మఱియు మార్కొన్న రథికుల మదము సెఱచి
మెఱుఁగుఁదూపు లాధర్మజు [1]మేన నిగుడ
నదర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

1 మీఁద...నదరఁ దఱిమి - నదరునడుమ.

నవ్వి యవ్విభుఁ దెగటార్చె నారసమున. 205

వ. అట్టియెడఁ గేకయపతులు పాంచాలనాథుండును దదీయజ్ఞాతు లగుసింహసేన వ్యాఘ్రదత్తులు లో నైనయోధు లనేకు లాచార్యుం బొదివి శౌర్యబాహువీర్యంబులు నెఱపి రందు సింహసేనుండును వ్యాఘ్రదత్తుండును నెట్టన నానాస్త్రంబుల నొప్పించిన నాథనుర్ధరగురుండు. 206

తే. కన్నుఁగవఁ గెంపు గదురంగఁ గౌరవులకుఁ
జిత్త మలరంగ నావ్యాఘ్రదత్తసింహ
సేనమస్తకములు రెండు శితశరములఁ
గుండలంబులతో నేలఁ గూల నేసి. 207

క. తక్కటిరథికుల నెల్లను, జిక్కువడం జేసి పురుషసింహుండు మదం
బెక్కి యుధిష్ఠిరుఁ బొదివెదు, నెక్కుడుతమకమునఁ గదిసె నేడ్తెఱ మెఱయన్.

వ. అయ్యవసరంబున నాసైన్యంబులజనంబులు 209

క. అదె పట్టు వడియె ధర్మజుఁ, డదయుం డగుద్రోణుచేత నక్కట నేఁ డు
న్మదుఁడై సుయోధనుఁడు దంష్ట్రి దలిర్పఁగ నేఁగుఁ గరిపురికిఁ గొని యెలమిన్

వ. అనుచు సంభ్రమాకులచిత్తు లగుచు నున్నంత. 211

మ. ధరణీభాగము గ్రక్కునం గదల రథ్యవ్రాతచంచద్గతి
స్ఫురణం బొప్పఁగ బాణజాలము నభంబుం గప్ప నత్యంతని
ష్ఠురసంతర్జనఘోషభీషణమహాటోపంబు [1]దిగ్దంతు లా
తురతం బొందఁగఁ జేయ వచ్చి వడిఁ బార్థుం డగ్గురుం దాఁకినన్. 212

వ. కౌరవయోధవరు లొక్కపెట్టి భారద్వాజులకు బాసటయై ససైన్యంబుగా సవ్యసాచిం బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరాకారుం డయి గాండీవచండనిస్వనంబు లొండొండ నిగుడ నిశితసాయకపరంపరలు గురిసి కపాలోపలంబును మేదోమాంసపంకంబును నస్థిచూర్ణసికతంబును నగుశోణితనదీప్రకరంబును బఱపె నంత గభస్తిమంతుం డస్తశైలాంతరితుం డయినఁ బార్థబాణాంధకారంబునకుఁ దోడు సంధ్యాసమయంబు గవిసినం గురుసైనికులకుఁ దమవార లెదిరివార లని నిరూపింప నశక్యం బగుటయు ద్రోణదుర్యోధనులు సమరంబు సాలించి వాహినులఁ దివియించినం దిరం బై ధనంజయుండును జయతూర్యస్వనంబులును పాంచాలకేకయాదిబంధుమిత్త్రప్రశంసావచనంబులును వీనులం బొలయఁ దనబలంబుల మరల్చి ధర్మనందనుం గొలిచి చనియె నిత్తెఱంగున రెండుసేనలుఁ దమతమవిడిదలల కరిగి యథోచితవ్యాపారంబుల నుండి నాఁటిరాత్రి సనిన మఱునాఁడు

క. రేపకడ యుభయబలములు, నేపును నెలమియును నెసక మెసఁగ వెడలి యా
టోపంబున రణసన్నాహాపక్రమలీల మెఱయ నుజ్జ్వలభంగిన్. 214

1 దిగ్భిత్తు లాతుర.

వ. ఉన్న సమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోఁప ద్రోణుండు దుర్యో
ధనున కిట్లనియె 216

చ. నరవర మున్న చెప్పితి రణంబున నర్జును డొద్ద నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మసూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పార్థు ను
ద్ధురుఁ డయి నేల వాపికొని దోర్బల మొప్పఁగఁ బోవఁ జాలినన్
వెరవునఁ బట్టెదం బరులు వేవురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

ద్రోణాచార్యుల రెండవనాఁటియుద్ధము.

ఆ. నరుఁడు లేనిచోట ననుఁ గని వెన్నిచ్చి, పాఱకున్నఁ బట్టుపడియెఁ గాఁగఁ
దలఁపు ధర్మపుత్త్రు ధరణీశ పాఱుట, గలిగెనేని నంతకంటె మేలు. 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కిట్లనియె. 218

క. ఆనరుఁ డెప్పుడు మము నవమానించుచు నునికిఁ జేసి మనుజేశ్వర కో
పానలము సంతతము మా, మానసములఁ బొదువ నతని మార్కొనుకడఁకన్.

వ. తమకించుచుందుము నీకు బాస యిచ్చి పెద్దకాలం బయ్యె నేఁడు రణభూమియందు
నర్జునుం డొండెఁ ద్రిగర్తు లొండెం గా వలయు నే మతనిఁ బెద్దకయ్యంబు
లోనం బాసికొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చునకాదె యనవుడు నతనితమ్ములు
సత్యవ్రతుండును సత్యకర్ముండును సత్యవర్ముండును నిబ్భంగిన పలికిరి వారలపక్షం
బైన సంశప్తకవర్గంబు నిత్తెఱంగున నియ్యకొని యుల్లసిల్లె నిమ్మెయిం ద్రిగర్తులు పది
వేవురు దొరలు గడంగినం గని తుండకేరళమాళవశిలింధ్రమగధమచ్ఛిల్లికాదిదే
శాధీశులును బంధుమిత్త్రసహితంబుగా నివ్విధంబు వారితోడివారై పంతంబులు
వలికి యుబ్బునం బొంగి రిట్లప్పుడు సునగణ్యరథికోత్తము లుత్సహించి కృతస్నా
నులై యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వయోధులు నాకర్ణింప నందఱు నిట్లనిరి.

సీ. అర్జునుఁ జంపుదు మతని కోడితి మేని గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మవధంబును బరదారగమనంబు బ్రహ్మస్వహరణంబుఁ బరధనాప
హరణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగతారక్షణము ననృతాభిరతియు
మద్యపానము నర్థిమానవవైముఖ్యమును గృహదాహంబు జనుల నెట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్కొ,రిక్కోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు సేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మ,కలితగతుల మేలు గలుగు మాకు 221

వ. అని సంశాపంబులు పలికి సంశప్తకు లనేకరథికముఖ్యులు బహుళచతురంగబల
పరివృతులై కురురాజు సంతసిల్ల నుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్యూ
హంబు సమకట్టి దానికిఁ జంచు వై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం
దలయును గృపకృతవర్మలు గన్నులును సింహళాభీరశూరసేనకేకయప్రముఖులు
మెడయును బాహ్లికభూరిశ్రవస్సోమదత్తశల్యులు వలపలిఱెక్కయు నశ్వత్థామ
సుగతక్షీణవిందానువిందులు డాపలిఱెక్కయు శకునిపాండ్రకళింగాంబష్ఠమాగధులు

వెన్నును నానాజనపదసేవాసమన్వితుం డై సూతపుత్త్రుండు పుచ్ఛంబును సైంధ
వాదివివిధదేశాధీశులు నెడనెడం గలయఁ బెరసి యొడలిపొలుపును బలుపును
నై నిలువ నియోగించిన నమ్మోహారంబు మహాపవనసముద్ధూతసాగరాకారం బై
యుత్సాహనృత్యంబు సేయుచందంబునం జూడ నొప్పె నందు మధ్యప్రదేశం
బున భగదత్తుండు గజారూఢుం డై యుదయాచలంబుపైఁ బొలుచుభానుండు
నుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు నుండె నంత నక్కడం ద్రిగర్తాదులు పాండవసేనదక్షిణ
దిక్కునకుం జని సమరంబునకు సవ్యసాచిం దొలంగం బిలుచుటయు నన్నర
శార్దూలుం డన్నతో ని ట్లనియె. 222

చ. తఱిమి సుశర్మ దమ్ములును దానును నాజికి నన్నుఁ బిల్వ నే
నెఱుఁగనియట్టు లుండు టిదియే పురుషార్థము వారి నెల్ల నే
త్తెఱి నుఱుమాడఁ బంపుము కడింగఁ జూడకు నీకు నేమియుం
గఱగొఱ గాదు పోమి గడుఁగష్టము నాకు నుదాత్తమానసా. 223

వ. అనుటయు నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 224

తే. గురునిబలశౌర్యములు నెఱుంగుదువు మఱకు
నతనిపూనికి బొంకు సేయంగ వలయు
దీని కెయ్యది కార్యంబు దాని నీవు
బుద్ధి నుచితంబుగాఁ దలపోయు మనుడు. 225

వ. ధనంజయుం డతని కి ట్లనియె. 226

చ. పిలిచినఁ బోవ కుండు టిది [1]బీదతనం బగుఁ గాన నేర్పుగాఁ
దలఁపదు లోక మే నరివధం బొనరింపఁగ నెట్లుఁ బోయెదం
జలము బలంబు ధైర్యమును శౌర్యమునుం గలవాఁడు వీఁడు నేఁ
డలఘుఁడు గుంభసంభవుని నాఁగు భవత్పరిరక్షణార్థి యై. 227

వ. అని పాంచాలవరుం డగుసత్యజిత్తుం జూపి. 228

క. ఇతఁ డున్నయంత సేపును, మతి నేమియు వెఱవ వలదు మార్తురచేతఁ
హతుఁ డయ్యె నేని నిలుచుట, చతురత గా దనికిఁ దొలఁగి చనవలయు నృపా.

అర్జునుఁడు ధర్మజుచే ననుజ్ఞాతుం డై సంశప్తకులపైఁ బోవుట.

తే. అనిన నొడఁబడి యట్ల కా కనుడు నన్న
రేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సురేంద్రపుత్త్రుఁ
డతనిచేత దీవన గొని యవ్విరోధు
లున్నదెస కేఁగె సంతోష ముత్కటముగ. 230

వ. ఇట్లు ధర్మజుని యొద్ద వాసి విజయుండు చనుటకు నుబ్బినమనసైన్యంబులం గనుం
గొని యమ్మహీపతి ధృష్టద్యుమ్నుతోఁ గౌరవులు గరుడవ్యూహంబుగా మోహ

1 బెట్టతనం; బెంటతనం; బెండుతనం.

రించినవారు దీనికి నీవుం దగ మండలార్ధవ్యూహంబు సమకట్టు మని పనిచిన నతం
డట్లు చేసె నివ్విధంబున నుభయవ్యూహంబులును గాఢసన్నాహంబు లై శంఖ
భేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగ నడువానకాలంబునం బొంగినగంగా
యమునలుంబోలె నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబున నయ్యాజాతశత్రుండు
ద్రుపదపుత్త్రు నాలోకించి గురుం జూపి. 231

క. నేఁ డీబ్రాహ్మణుచేతం, బోఁడిమి సెడి యేను జిక్కి పోవక యుండన్
వేఁడిమి మెఱయుశరంబుల, వాఁడిమిసొం పెల్లఁ జూప వలయుం జుమ్మీ. 232

క. అనుడు నతఁడు నవ్వుచు ని, ట్లను నే నాఁగంగ ద్రోణుఁ డని నినుఁ గదియం
జనువాఁడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేఁడు నమ్ము మధీశా. 233

వ. అనిపలికి పారావతవర్ణాశ్వవర్ణనీయరథుం డగునయ్యతిరథుండు గుంభసంభవునకు
సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్ను దర్శనంబు దనకు నరిష్టం బగుటయు
నగ్గురుం డొక్కింత విన్ననై యతనిదిక్కు దేఱి చూడం జాలక క్రేడించి పాం
చాలబలంబుపై నిశితవిశిఖంబులు పరఁగించుచుం బాయవడ నడరె నంత నక్కడ.

సీ. క్రీడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణచయముమీఁదఁ జనునట్టు లాత్రిగర్త
వరులపై నరుగంగ వారట ము న్నర్ధచంద్రాకృతిగ నొడ్డు సంఘటించి
కొని యుండి యాతనిఁ గని ప్రీతి నార్పులు బొబ్బలుఁ జెలఁగంగఁ బొంగుటయును
జూచుచు నాసవ్యసాచి మందస్మితుఁ డై కృష్ణుతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. [1]మెక్కుడై నరవము నెసకంపుటుబ్బునఁ, బొదలుచున్నవారు ముదముకతన
నెదిరిఁ దమ్ము నించుకేనియు నెఱుఁగరు, వీరు క్రొవ్వి చావ వేఁడి రకట. 235
236
వ. అని మఱియును.

క. తగు సంతసింపఁ గుజనుల, కగపడనివిశిష్టగతికి నస్మద్దివ్యా
శుగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పుఁ గదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ. ఆనినదంబు సాంద్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వెడున్
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్విష
త్సేన నితాంతనిశ్చలతఁ జిత్రసమర్పితమూర్తియో యనం
గా నులి వేది యుండియును గ్రమ్మఱఁ దేఱె రవంబు [2]మానఁగాన్. 239

వ. ఇట్లు దెలివొంది యొండొరులం బురికొలిపికొని సంశప్తకు లొక్కపెట్ట ఫల్గును
పయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వుదవ్వులఁ బఱియేనువేలరథంబుల
వారిం గూల్చునం జెలుచ నడరి. 240

క. శరము లొకఁడొకఁడు పదిపది, పరఁగింపఁగ మూఁటమూఁటఁ బార్థుఁడు నొంచెన్
సరి నై దై దేయఁగ న, న్నరుఁ డందఱ రెంట రెంట నగి నొప్పించెన్ 241

---

1 మిప్పుడేమికలము. 2 మాఱఁగాన్.

వ. అట్టియెడ సుబాహుండు గ్రీడికిరీటంబు దశవిశిఖంబుల నేయ నతం డతనిపై
ననేకశరంబులు పరఁగించిన సుశర్మండును సురథుండును సుధన్వుండును బా
సట లై యప్పార్థుం దాఁకిన. 242

ఆ. వారికేతనములు వడిఁ ద్రుంచి యవ్వీరుఁ, డాసుధన్వుహయశరాసనముల
తునియ లవనిమీఁదఁ దొరఁగించి తన్మస్త, కంబుఁ దునిమె తేరుగిముల కుఱికి.

క. ఇరువే యుద్భటరథములఁ, బొరిగొనుటయుఁ బెఱబలంబు పురికొనక వెఱం
దెరలుచు గుంపులు గట్టుచుఁ, గురుపతిసైన్యంబుపొంతకుం జనుచుండెన్. 244

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతు లైనసైనికులం గనుంగొని సుశర్మ యెలుం గెత్తి. 245

క. వెఱవకుఁ డిట మరలుఁడు ము, న్నెఱుఁగరె యర్జునునిఁ గురుమహీపతికడ నే
డ్తెఱఁ బలికినపంతంబులు, మఱతురె నో రెద్ది రిత్త మరలిన మనకున్ 246

వ. అని బరవసంబు సేసిన నాసైనికులు గోల్తల సేసి రప్పుడు నారాయణగోపాలు
రెక్కడెక్కడ యని వారిం గూడి కడంగిన నిస్సాణాదితూర్యరావంబులు సెలం
గుటయు వాసవి వాసుదేవు నాలోకించి 247

చ. ఒడలను బ్రాణముల్ గలుగ నూరక యుండుదురే త్రిగర్తు లి
ప్పుడు నులుమాడి పోద మటు వోవఁగ నిమ్ము రణమ్ము నావుడుం
గడు వెస నాధనంజయునికాంక్షిత మెక్కడ నక్కడెల్ల నె
క్కుడుముద మొప్పఁ దేరు రథికోటులపైఁ బఱపెఁ ముకుందుఁడున్. 248

క. విమలాంబుదములు వ్రానిన, విమానమో నాఁగ మెఱసె వెలిమావులవే
గముసొంపున నయ్యరదం, బమరేంద్రునిలీలఁ బొలిచె నతనిసుతుండున్. 249

వ. ఇట్లు మండలప్రచారగతప్రత్యాగతాదివివిధగతులం దేరు సంచరింపం జేయుచు
నిలింపకోటికిం గన్నులపండువు సేయుం బుండరీకాక్షుం గనుంగొని నారాయణ
గోపాలురు గుపితాత్ము లై యర్జునదుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం
బోయిననాఁడు కృష్ణుతోడిసరిగా దుర్యోధనుఁడు దమ్ముఁ గోరినవాఁ డగుటం
జేసి యీసునం జేర్చి యన్నరనారాయణులమేనుల నానాస్త్రంబులు నినిచిన
నరుండు దేవదత్తంబు పూరించి యవష్టంభంబునం ద్వష్ట యిచ్చినమహాస్త్రంబు
ప్రయోగించినం దత్ప్రభావంబున. 250

క. గాండీవి [1]చండ మయి వా, రొండొరులకుఁ దోఁచి యొకళు లొకళుల నానా
చండాస్త్రశస్త్రసముదయ, ఖండితులుగఁ జేసి పడిరి కలనం గలయన్. 251

వ. ఇమ్మెయిఁ గృతార్థం బయినదివ్యాస్త్రంబు పదంపడి శాంతం బగుటయు హతశే
షులు వోక పొదివి [2]రథరథ్యకపికేతుగరుడకేతుసహితంబుగా సవ్యసాచి నాభీల
శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252

క. ఆపార్థుఁడు గోపానల, దీపితుఁ డై విశిఖశిఖలతీవ్రనిహతి న
త్తాపులగమి నేర్చి జమునిఁ, బ్రోపు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ బురుపంశవిధీ. 253

---

1 చండమున వారొం. 2 రథరథ్యకేతుసహితంబుగా.

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి యట్టహాసంబు సేయుటయుం దుండిమగధకేరళమచ్ఛిల్లి
కాదు లదరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254

క. నానాస్త్రంబుల నాతఁడు, పీనుఁగుపెంటలుగఁ జేయఁ బిఱుసనక మహా
సేనలు దోడ్తో డగ్గఱి, యానరుపైఁ బెల్లు గురిసె నమ్ములవానల్. 255

క. కరితురగరథపదాతులు, బెరసి కదిసి చుట్టు ముట్టి భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేరిన నచ్చెరువుగ విజయుండు సించి చెండాడె వడిన్. 256

వ. సంశప్తకులు మఱియును. 257

క. పెరయీఁగలగతిఁ గవియుచుఁ, బోరిఁబోరిఁ గడుఁదురులపగిదిఁ బొదువుచు[1]నెరిపై
వెరవునఁ గాకులుఁ గ్రోఁతులుఁ, బరువడిఁ జీకాకుపఱుచుభంగి నలఁచుచున్. 258

వ. పెనంగి రందుఁ గొందఱు వీరావేశంబున. 259

సంశప్తకులందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునరథంబుపైఁ బడుట.

క. అరదంబులు మొదలగును, ద్ధురవాహనకోటి డిగ్గి దుర్దాంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నరుపై [2]నూడుకొనఁ బడిరి నలి నార్పులతోన్. 260

వ. ఇత్తెఱంగునం జేయి గాలార్పనుం జూడ్కి వఱపను రాకుండునట్లుగా గుంపులు
గొనం బైపయిఁ దొరంగినం గృష్ణు లగపడిరి తెగిరి మడిసిరి మ్రగ్గిరనుమాట
లతోఁ బరసైన్యంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చేడ్పడి వసుదేవనందనుండు. 261

ఆ. ఎచట నున్నవాఁడ వే మైతి ప్రాణానఁ, గలవె యేను నిన్నుఁ గానకున్కిఁ
దలఁకుచున్నవాఁడ ధైర్యధౌరేయ నీ, యెలుఁగు సూపవే సురేంద్రతనయ.

వ. అనిన విని యతండు ముకుందునిమానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263

క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన సంశప్తకులు దెసలఁ జెదర చొరువుచా
డ్పునఁ దూలఁగ బహువిధశరవినిహతి బడలువడఁ జేసె వెన్నుఁడు మెచ్చన్.

క. శిరము లురంబులు గరములు, చరణంబులు రూపు మాయ శకలములై సం
గరధరఁ దొరఁగిరి యోధులు, గరితురగరథాస్త్రశస్త్రఖండంబులతోన్. 265

వ. అట్లు గని మసంగి కిరీటి కల్పాంతపురాంతకుండునుం బోలె బారిసమరుచుండ
వెండియు వెఱచఱవక తఱిమి పెనంగునబ్బలంబు లతనిబాణపరంపరలబలితంపుఁ
బరవునం జేసి. 266

ఆ. కూలుతూపుఁ బన్నికొని యెడిరూపును, నొఱలురూపు [3]నేల కొఱగురూపుఁ
బొరలురూపు నయ్యె నరవాజిగజములు, ప్రధనభూమి ఘోరభంగి గాఁగ. 267

వ. ఇవ్విధంబున నసమసమరతత్పరులై తనవలన నేమఱి యామఱందియు బావయు
నట్లుండ [4](నిక్కడ ధర్మజుండు పురికొల్ప నుదగ్రసైన్యంబులు మనమొనలు దలం

1 నరుపై; నెరపై. 2 నూఁదికొనఁ. 3 నల్లనొఱగు. 4 ఈకుండలీకరణములోనిపాఠము వ్రాఁత ప్రతులందు లేదు.

కండఱిమెం నాచార్యుండును ధర్మసూనుసైన్యంబులు దలంకం దఱిమె నప్పుడు
నీకొడుకు దుర్ముఖుం డతనికిం బ్రియంబుగా ధృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం గురు
పాంచాలకుమారవర్గంబు లగ్గలికం గవిసి పోరె నట్టియెడ. 268

చ. గురుం డనుతీవ్రమారుతముకో ల్తల కోర్వక ధర్మపుత్త్రబం
ధురబలవారిదోత్కరము దూలుడు నాతం డవల్చి వీరసుం
దరముగం జేయి వీచిన నుదగ్రగతిం బురికొన్నం గౌరవ
స్ఫురణము నుద్భటం బగుడు సూర్యుని మ్రింగె ధరాపరాగముల్. 269

వ. ఇబ్భంగి నుభయసైనికులును గలయం బెరసిన మణిభూషణకిరణజాలంబుల
కతంబున ధూళీకృతంబు లగుతిమిరంబుల గెలిచి పోరు చుండ ధారాళరక్త
సిక్తంబై యారజఃపటలం బడంగుటయు. 270

క. ఇరువాంగును దార్కొని విస్ఫురణ మెఱయ నాయుధములపొగ లేనిశిఖల్
దరతరమ యెగయం బోరంగ, ధరం జతురంగములు నద్భుతంబుగం గెడసెన్.

క. కరిఘటలు దురగములవళి, మరదంబులమొత్త మనక యొకరి వడిం గా
ల్వురు మ్రగ్గం జేయుచును మ్రగ్గిరి విస్మయ మొలయం జూచుఖేచరతతికిన్.

ఉ. తేరులయొప్పు మ్రొగ్గుపడ దేకువ లేనిపదాతికోటి ను
గ్గై రుధిరంబులో మునుంగ నానినయేనికపిండు పక్షువుల్
ఘోరము గాంగం ద్రెవ్వి వెసం గూలుకులాద్రులం బోలు నాశ్వికుల్
వీరవినోదముల్ సలుపు వేడుకసొంపునం గూడి యెక్కినన్. 273

చ. నిలిచినరూపు డొల్ల ధరణిం బడి యున్న శరీర మింత లిం
తలు శకలంబులై నెఱయ దండడిమూంక గలంగ నొంటి గుం
పులు పఱివోవ రక్తజలపూరమురొంపులు ధూళి గా రథం
బులు రభసంబునం బఱపి పోరిరి యోధులు క్రోధదీప్తులై. 271

క. కొమ్ములం గ్రుమ్మియుం బాదత,లమ్ములం జమరియును గరములం బఱపఱి నై
యి మ్మెడలంగం దిగిచియు నర,దమ్ముల నేనుంగులు వీటతాటము సేసెన్. 275

క. తురగమున నరుని వ్రేయుచుం, గరిదంతము వెఱికి యన్యకరి వైచుచు ను
ద్ధురరథము చదలం ద్రిప్పుచుం, గరులు వినోదంబు సేసెం గనుంగొనుప్రజకున్.

వ. ఒక్కొక్కచోట. 277

చ. మెఱుంగులు గర్జితంబులును మిక్కిలిపోనయుం గల్గుమేఘము
ల్గిఱిగొన నొప్పునాకసములీల రణక్షితి సూడం బొల్పగుం
దఱచగుభూషణద్యుతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొఱలుచు నెత్తురుల్ దొరంగుచుండ నొగిం బడి యున్కి నత్తఱిన్. 278

ఆ. అశ్వసుభటతతులయంగఖండంబులు, రుధిరకర్దమమున బ్రుంగి యున్న
పెల్లు చూడ రౌద్రబీభత్సకరుణభ,యానకైకహేతు వయ్యె నధిప. 279

వ. అట్టిసమయంబున నారోహకులు వడినం దెరలం బాఱువారణహయంబులును వాహనంబులు నిహతంబు లయిన వెడవెడ మెలంగువివిధయోధులును రుధిరమాంసమస్తిష్కమయమహాపంకంబునం గలయ మునింగియుం గాళులు వెలుకరా కుండియు గొరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేర కునికి వెడంగు వడుచుం బెనంగుకడిందిమగలును రక్తాంబుతురగావర్తకరిగిరికలితం బైన సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానపాత్రగతులం దఱియంజొచ్చి తమయట్టివారు గొందఱు మునింగినను వెడిదియువిజయఘనవాంఛం జేసి వెఱవేదివర్తించువీరవ్యవహారులు నయి యెయ్యది సూచిన నెత్తుటం గెంపెక్కి సైనికు లుక్కునం బొంపిరి వోవుచున్నసంకులసంగ్రామంబునం జెక్కు సెమర్పక దర్పంబునం జెలంగుచు ద్రోణుం డెలుంగు సూపి కడంగి. 280

క. కరియూథనాథుం బొదువం, ద్వరితోద్ధతియానదుర్నివారం బై కే
సరి సనియెడుపగిది యుధి, పిఱుదెసకుం జనియె నతనిసేన దలంకన్ 281

క అతికోలాహలవికల, [1]స్థితి యగుతనబలము మిగిలి ధీరత్వమహో
న్నతుఁ డగునతండు విశిఖప్రతతి వఱపె గురునిపై నరాతులు వొగడన్ 282

ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు చచ్చుట.

చ. కని ద్రుపదాన్వయోత్తముఁ డకంపితశౌర్యుఁడు సత్యవిక్రముం
డనుపమధైర్యధుర్యుఁడు మహాబలదీప్తుఁడు సత్యజిత్తు ద్రో
ణుని వెసఁ దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ దశోగ్రశరంబు లేసి సూ
తుని మెయిఁ గ్రుచ్చెఁ బేర్చి పదితూపులు ధర్మజుఁ డుల్లసిల్లఁగన్. 283

ఆ. గురుఁడు సత్యజిత్తుకోదండదండంబు, దునుముటయును వేఱుధనువు పుచ్చి
కొని యుదాత్తరేఖఁ గ్రూరభల్లంబులు, ముప్పదింట నతని గప్పె నతఁడు 284

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూఱికొని. 285

క. వృకుఁ డనుపాంచాలకుమా, రకుఁ డఱువదితూపులం గరం బరుదుగ న
స్త్రకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసముం బొందెఁ బాండవేయబలంబుల్. 286

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల సత్యజి
త్తనువు వృకాంగముల్ విశిఖధారల ముంచె గురుండు వార లా
తనివడి కోర్చి మై గలయఁ దాఁకఁగ సారథియు బ్బడంగ వా
హనములు బీఱువోవ సిడ మల్లల నాడఁగ నేసి రుద్ధతిన్. 287

ఆ. సత్యజిత్తుమేన సాయకదశకంబు, నాఁటి కుంభజుండు నగుచు విల్లు
దునుము నొండువింట ద్రోణుని నొప్పించె, నతఁడు వృకుఁడుఁ బెలుచ నడరి యేసె.

క. కినిసి వెసన్ సత్యజితుని, ధనువు నఱికి గురుఁడు వృకునితల దునియఁగ నా
తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లఁగ నాఱుబాణముల్ బిట్టేసెన్.

ఆ. అన్యచాపహస్తుఁ డై సత్యజిత్తు సం, రంభజృంభణమునఁ గుంభజన్ముఁ

1 స్థిత మగుతన.

దలర నేయుటయు నతండు గెంపారెడు, నాననంబుతోడ నవుడు గఱచి. 290

ఉ. ఖండము లై పడం ధనువు గ్రక్కున నేయుడు సత్యజిత్తు వి
ల్లొండు గొనం గొనం దునియ నుద్ధతి నేయుచుఁ బెక్కువిండు లు
ద్దండత నుగ్గు సేసి భుజదర్పధురంధరుఁ [1]జేతఁ డింత ద
క్కం డని యర్ధచంద్రవిశిఖప్రహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 291

క. సాహంకారుం డగుగురు, బాహుబలంబునకు నులికి పాఱఁ దొలంగెన్
వాహములఁ దోలుకొని యు,త్సాహంబుఁ జలంబు నెడల ధర్మజుఁ డధిపా. 292

ద్రోణాచార్యుని చేత సూర్యదత్తుఁడు సచ్చుట.

సీ. ఆతని వెనుకొన నాచార్యునకు నడ్డపడి వారి మొన లెల్లఁ గడక నొక్క
పెట్ట ద్రోచిన దూఁటి తిట్టలపైఁ బ్రాఁకునగ్గిచందంబున మ్రగ్గఁ జేయు
నగ్గురుఁ దాఁకి మాత్స్యానుజుఁ డాఱుదూపుల నొంచి యార్చిన నలిగి యతని
తల కుండలములతో నిలఁ బడ నతఁ డేసె ధరణినాయక సూర్యదత్తుఁ డిట్లు

ఆ. వడినఁ జూచి మత్స్యబలకోటి విచ్చినఁ, జేదిమగధకేకయాదిసేన
లెల్లఁ జెదరఁ [2]దరలఁ దల్లడపడఁ గల, గుండుకొనఁగఁ జేసెఁ గుంభజుండు. 293

క. మెఱుమ ధనుర్దండము గుణ, ముఱుమఁగ విశిఖతతి దొరుఁగ నొక్కటఁ దఱచై
పఱవ రుధిరంపుఁగాలువ, లఱిముఱి ఘనభుజుఁడు ద్రోణుఁ డడరె నరేంద్రా.

క. వీరాస్థిశర్కరాఘన, భేరీమండూకకచ్ఛపృథులోర్మిరథ
స్ఫారావర్తగజమకర, ఘోరమహిమ రక్తనదులకుం దగియె నృపా. 295

వ. ఇవ్విధంబునం బాండవాగ్రజుం బట్టికొన నప్పళించి తఱుమునమ్మహావీరు మా
ర్కొని యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును వసుదానుండును శిఖండియు నై
దై దుశరంబు లేసిరి సాత్యకిక్షత్రధర్ములు వరుసన నూటయిరువదింటఁ బదింటం
గప్పి రయ్యుధిష్ఠిరుండును మరలి బాణశతత్రయప్రయోగతీవ్రు లగుధృష్టద్యుమ్న
చేకితానుల ము న్నిడికొని పొంగి తానును బంద్రెంట నొప్పించె నప్పు డాభార
ద్వాజుని మఱియునుం బలువురు పాండవపక్షయోధవీరులు వాదివినం గని నీ
మన్నించు రాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట యై కవిసి రతండు వసుదాను
వసుధం గూల్చి క్షేము జముకడ కనిచి యుధామన్యుని నుత్తమౌజుని శిఖండిని
సాత్యకిని బెక్కమ్ము లెమ్ములం గీలించి తన్నుం గదిసినం గని యయ్యజాతశత్రుండు
వెండియుఁ గైతవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాఱెన. 296

క. గురు దృఢసేనుఁడు దాఁకిన, హరిసారథికేతురథశరాసనశకలో
త్కరములతోడ నతండును, దొరఁగించెఁ దదీయతనువు దునియలు ధరణిన్. 297

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి తఱుమునతనిదోర్విలాసంబు దుస్సహం బగుటయుం
బాండవబలంబులు దెరలినం గురుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్లు విజృం

1 డింతతోడ. 2 దెరల.

భించినకుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁ జిత్రసేనుండును సేనాబిందుం
డును సువర్చసుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి
యును సుమిత్రుండును సాయకజాలంబులు నిగిడించిన. 298

తే. అందఱకు నన్ని రూపులై యతఁడు వారి
యాసుమిత్రునిఁ గూర్చిన నతనిఁ గేక
యులును మాత్స్యపాంచాలురు నొక్కపెట్ట
కవిసి [1]విరిసిరి తచ్ఛరాఘాతభీతి. 299

వ. ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకిసేనాబిందుప్రముఖరథికవరులును [2]వసమఱి యుండి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డచ్చెరువడి యిట్లు పేర్చినయాచార్యుశౌర్యభుజవీర్యంబులు
సైరింప నక్కడ నెవ్వరు లేరైరి గదే యనుటయు సంజయుం డది సెప్పెద నా
కర్ణింపు మని యిట్లను నట్లు గలంగినకౌంతేయసేనం గనుంగొని కలకల నవ్వుచుఁ
గురువిభుండు గర్ణునితో నిట్లని యె. 300

క. పెనుగాలిని వెసఁ గూలిన, వనము క్రియం బడినపాండవబలముఁ గంటే
విను మింక నెన్నఁడును మొగ, కొన రీయోడిచనువారు గురుకోల్తలకున్. 301

చ. పవనతనూజుఁ గంటె నిజపార్శ్వములం దనవారు లేక కౌ
రవులు మహోగ్రభంగి నడరం గడుదైన్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదురాసదు ద్రోణునిఁ జూచి వీఁడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యెల్లఁ దెగటాఱఁగఁ బాఱెడు నట్లు సూడుమీ. 302

వ. అనిన విని కర్ణుం డతని కిట్లని యె. 303

ఉ. భీముఁడు నట్టివాఁడె యరిభీషణవిక్రముఁ డస్మదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు గల్గఁగ సైఁచునె పాండవేయు లు
ద్దామబలాఢ్యు లాహవము దక్కుదురే యది గాక వారు నీ
చే మును పడ్డపాట్లు దమచిత్తములన్ మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును వీరగుణాఢ్యులు భీము మున్నుగాఁ
గొని గురుఁ దాఁక నుండుదురె కూడుద మీతఁడు నొవ్వ కుండఁగా
మనమును నీతనిన్ బలసమగ్రుల మై యటు గాక యోడి రం
చునికి ప్రమాద మేను మొగ మోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

వ. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగుహయములు నమృతాంశు కేతువు మెఱయ నజాతరిపుఁడు
రురునిభాశ్వంబులు హరికేతనంబును బ్రస్ఫురితములుగఁ బవనసుతుఁడు
శుకవర్ణహరులు ప్రస్తుతశరభధ్వజంబును నొప్ప సహదేవపూర్వజుండు
నంబుదచ్ఛాయరథ్యములు శుండాలపతాకయు శోభిల్లఁ దదనుజుండుఁ

---

1 విఱిగిరి. 2 నిశ్చేష్టితులై యుండి.

తే. గడఁగి తమతమసిడములు గ్రాల ద్రుపద
మాత్స్యసాత్యకిముఖయోధమండలములు
దారుణాటోపవిక్రమోత్సాహలీలఁ
దోడు నడవంగ నడరిరి ద్రోణుమీఁద. 307

వ. ఇట్లు పాండవబలంబులు జలధరంబులు శైలంబు గప్పుకరణిం గుంభసంభవుం బొది
విన దృష్టిపథం బవరుద్ధం బగుటయు నతండు దెగియె ననుదిగులు మనవారికిం
బుట్టె నట్టియెడ నీకొడుకు గడంగి సేనలకుం జేయి వీచి యందు ముంగలియై
నడచువడముడిం దాఁకినం దమకించి సాత్యకిని గృతవర్మయు క్షత్త్రధర్ముని సైం
ధవుండును యుయుత్సుని సుబాహుండును నకులుని దుశ్శాసనుండును సహదే
వునిఁ జిత్రవర్మండును ధర్మనందను శల్యుండును ద్రుపదుని బాహ్లీకుండును విరా
టుని విందానువిందులును శ్రుతకీర్తిని వివింశతియు శ్రుతసేనుని సాల్వుండును శ్రుత
సోమునిఁ జిత్రసేనుండును శతానీకుని శ్రుతవర్మయుఁ బ్రతివింధ్యుని నశ్వత్థామ
యు సౌభద్రుని లక్ష్మణుండును శిఖండిని వికర్ణుండును గుంతిభోజుని దుర్ముఖుం
డును గేకయపంచకంబును గర్ణుండును గాశీశ్వరుని జయుండును బాండ్యుని
జయత్సేనుండును ధృష్టద్యుమ్నపుత్త్రుల బృహద్ధనుర్జయమిత్త్రులును వార్ధక్షేమిని
గృపాచార్యుండును మణిమంతుని భూరిశ్రవుండును ఘటోత్కచుని నలంబుసుం
డును దలపడి రెన్నంగొలఁదిగాదుగాని మఱియు ననేకు లనేకులమార్కొనిరిబ్బం
గి భారద్వాజునిం బరిమార్పను గావను బూని [1]యక్కడియిక్కడివీరు లుక్కు
మిగిలి యొండొరుల కేతనంబులు గూల్చియు ఘోటకంబుల ప్రాణంబులఁ బీల్చియు
సారథుల రూపుమాపియు నరదంబులు పఱియలువాపియు నాతపత్త్రచామరం
బుల బడలువఱిచియుఁ జాపంబులు విఱిచియుఁ గత్తళంబులతునియలు ధరన్
[2]దొరలించియు నెత్తు రురిలించియు నిత్తెఱంగున ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ
మధ్యాహ్నం బయ్యె నప్పుడు దన్నుం గవిసిన ధృష్టద్యుమ్ను నమ్ముల నవలీలం
గుదియించి యగ్గురుండు వెండియుం గొందఱం జిక్కువఱిచె ననిన విని ధృత
రాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 308

క. వీ రిచట నివ్విధంబునఁ, బోరఁగ నర్జునునితోడఁ బోక పెనఁగున
వీరులు సంశప్తకు లె, ల్లైరొకో యాతనిపరాక్రమాతిశయమునన్. 309

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నవ్విభుతో నది వెండి చెప్పెదన్
వినుము నరేంద్ర యట్టియెడ వీరరసస్ఫురణంబునన్ భవ
త్తనయుఁడు గంధసింధురవితానము పై నడరించి భీమసే
నునిఁ గినియించె నాతఁడు గనుంగవ నిప్పులు రాలుచుండఁగన్. 310

1 యిక్కడక్కడివీరు. 2 దొరఁగించియు.

క. శరజాలమహావాత, స్ఫురణంబున నుగ్రసంతిభూరిఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి విభు నొప్పించెన్. 311
వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి. 312
శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తి [1]దివ్యాస్త్రవి
ద్ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్యత్క్రోధుఁ డై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొఱగుచోఁ దన్మస్తకం బుర్వి డొ
ల్లం గేలీవిధ మొప్ప నేయ బల మెల్లం బెల్లగిల్లెన్ వడిన్. 313
వ. ఆసమయంబున. 314

భగదత్తుఁడు సుప్రతీకముఁ బఱపి పాండవసైన్యంబులం గలంచుట.

క. దానవజయ మింద్రున కెద్దానివలనఁ గలిగె మున్ను దానోగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తుఁడు పవమానతనయుదెసకుఁ గొలిపె మద మెలరారన్.
వ. ఇట్లు మనసైన్యంబు దైన్యంబు వాయం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316
సీ. కినుకమై నిగిడినకనుఁగవ మెఱుఁగుల[2]గములుముంపటఁ గెంపు గడలుకొలుపఁ
జెవులు మ్రొగ్గించి పూఁచినరౌద్రతరరేఖ వినువీథిఁ జూపఱ వేడ్కఁ బెనుప
గండునఁ జాఁగినతొండంబు లయసమవర్తిదండములీలఁ బట్టువఱుపఁ
గడుబెట్టిదపుటురవడిఁ బదన్యాస మిలాస్థలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ
ఆ. ననిలపుత్రుదెసకు నడరినఁ గని ధర్మ, తనయుసేన జనులు దల్లడిల్లి
చంపెఁ జంపె భీముసామజం బనియెడు, నులివు గలయఁ జెలఁగఁ గలఁగి రథిప.
వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318
క. అలుకొందుమనముతోఁ దన, బలముం బురికొలిపి పొదివి భగదత్తుని న
మ్ములఁ గప్పె నతఁడు వానిన్, విలసిల్లుమహాంకుశమున విరియ జడియుచున్.
క. గజముఁ గొలిపి యాదిక్కున, గజఘోటకభటనికాయకాయములు రథ
వ్రజములుఁ బొడి పొడి గా నక్కజముగ విహరించె బాహుగర్వస్ఫూర్తిన్.
వ. అప్పు డాలోకించి. 321
చ. అలిగి దశార్ణభూరమణుఁ డాతనిఁ దాఁకినఁ జూడ నొప్పె తె
క్కలు గలపర్వతద్వయముకైవడి వారలదంతియుగ్మ మి
ట్టల మగువీఁకఁ దక్కరిఁ బడం బొడిచెన్ వడి సుప్రతీక ము
త్తలపడువానిఁ జంపె భగదత్తుఁడు దోమరసత్తకంబునన్. 322
ఆ. చంపి విక్రమంబు సొంపారఁ బాండవ, బలము బడలువడఁగ భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డనారసమున. 323
చ. కరిపతి జిఱ్ఱనం దిరిగి క్రమ్మఱ నూల్కొని వృష్ణివీరు ను
ద్ధురరథ ముద్ధతిం బెనఁచి తొండమునన్ వెస నెత్తి వీచి వై

1 దివ్యాస్త్ర. 2 గజముముంపటఁ గెంపు: గదలుకొనఁగఁ.

చె రయమునై నతం డిలకుఁ జిత్రముగా నెడ దాఁటి పోయెఁ జె
చ్చెర గజ మొండుమైఁ గవిసి చిందఱవందఱ సేసె మూఁకలన్. 324
క. సారథి తురంగముల మెలు, పారంగా బూన్చి తేర్చి యవికల మగునా
తే రల్లఁ దేరసాత్యకి, బీరము వాలివోవ కుండఁ బ్రియమున నెక్కెన్. 325
ఉ. భీముఁ డుదగ్రతం గవియఁ బెల్లగునాకరిచేతిశీకర
స్తోమమునం దురంగములు దోఁగి కడున్ వెగ డొంది యాడ్చె సం
గ్రామవినోదలీలకు విఘాతము గాఁగ రథంబు నప్పు డు
ద్దామపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సుపర్వుఁడు నచ్చె హస్తిచేన్. 326
వ. ఆతనిపడుట గనుంగొని సౌభద్రుండు ద్రౌపదేయపంచకంబును జేకితానుం
డును ధృష్టకేతుండును యుయుత్సుండును గడంగి సామజంబుపై శరవర్షంబులు
గురిసిన నది కోపించి యురవడించి. 327

క. పదముల రథవాహంబులఁ, జదుపుచుఁ బైకొని యుయుత్సుసారథిఁ జంపన్
బెదరక యభిమన్యుని తే, రొదవిన నది యెక్కి యాతఁ డుద్ధతి నేసెన్. 328
క. నరతనయప్రముఖరథిక, వరులు నిభముమీఁద నేయువాలమ్ములు ని
ష్ఠురగతి శరదభ్రముపైఁ, బరఁగుతరణికిరణచయముపగిదిం బొలిచెన్. 329
క. రభసంబునఁ బ్రాగ్జ్యోతిష, విభుఁడు గరిం గొలుపుటయును వెస నది యరిపీ
రభయంకరముగ వారల, ప్రభ సెడ నరదములు వైచెఁ బలుదెసలఁ బడన్.
ఆ. ఇట్లు భీమసేనునేపు నర్జునసుత, ప్రముఖు లైనయలఘురథికవరుల
జృంభణంబుఁ జెడినఁ జేడ్పడి చెడి పాఱఁ, జొచ్చెఁ బాండురాజసుతులసేన.
క. నలి భగదత్తుఁడు గదుపుల, వెలుచువసులవానియట్ల విలసద్గతి న
బ్బలము నెగవ ధూళియు నా, కులసంరావంబు గగనకుహరము నిండెన్. 332
క. అని చెప్పి సంజయుఁడు గురు,జననాయక యవుడు సవ్యసాచిరణముది
క్కునఁ జిత్తం బిడి యడిగితి, విను మయ్యోధవరు తెఱఁగు విస్పష్టముగాన్.
వ. అనవుడు నాంబికేయుం డాకర్ణనవాంఛ మిగుల నది సెప్పు మనుటయు నాతనికి
నాసూతనందనుం డిట్లనియె. 334

అర్జునుఁడు భగత్తునిదెస రథంబు దోలు మని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట.

క. అంతకుమును భగదత్తుని, దంతి యసమసమరకేళిఁ దాఁ గని హరితోఁ
గుంతీసుతుఁ డిట్లను మన, మెంతయు వెస బలములోని కేఁగఁగ వలయున్.
వ. అది యెట్లంటేని. 336
చ. బిరుదు జితశ్రమంబు బలభేదనశాలి మహాస్త్రశస్త్రపా
తరయము సైఁప నోపుభగదత్తునియేనుఁగు దానికోల్తలం
దిరుగక పోర నెవ్వరికిఁ దీఱదు నీవును నేను లేనిచో

భర మగు నేఁడు రాజునకుఁ బావనికిం దలఁ కొందెడుఁ గా మదిన్. 337
ఆ. అనిన నట్ల కాక యని శౌరి యరదంబుఁ, ద్రిప్పి యాత్మసేనదిక్కు వోవ
విచ్చుటయును వెనుక నెయిది సంశప్తకు, లార్చి పేర్చి కురిసి రస్త్రసమితి. 338
వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికముఖ్యులు బెట్టు ముట్టిన. 339
క. బలములఁ గావఁగఁ జనుటయు, నలవు మెఱయ మగిడి వీరి నడఁగించుటయున్
వలయుపనులయం దిప్పుడుఁ దలకొని యెద్దానిఁ జేయఁ దగవో నాకున్. 340
వ. అని వితర్కించి వివ్వచ్చుండు సంశప్తకవధంబ యుచితంబుగా నిశ్చయించి మరలి గాండీవగుణక్వణనమేదురరోదసీకుహరుండును దేవదత్తధ్వానవిదళితదశదిశాసందోహుండును నై దివ్యబాణంబులు పరఁగించినం గేతనాతపత్రచామరవ్యజనంబులును భేరీశంఖకాహళమృదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబులును దంతశుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శరముసలముద్గరక్షురికాకుంతంబులును దనుత్రాణకంకటమస్తకచ్ఛదంబులును మకుటకేయూరహారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరశ్శరవక్షఃకుక్షికటిచరణంబులును దునియలుం బఱియలుం దుమురులుం బొరలునై కూలిన నన్నేల ఘోరంబును నభిరామంబునై యుండె సర్వభూతంబులును బీభత్సుం బ్రశంసించెఁ గంసారి విస్మయప్రమదమగ్నమానసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పళించి యగ్గించె నివ్విధంబున నవ్వీరరథికులం బిలుకుమార్చి పేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథం బింక రయంబున నక్కడకు నడపు మనుటయు. 341
ఆ. ఆతఁ డట్ల చేయ నరవాయి గొనక సు,శర్మ దాను ననుజచయముఁ బెలుచ
నెయిది పార్థ పార్థ యిట్లు వోఁ దగునె యే,మనికిఁ బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు.
క. పిలిచిన మరలమి దగ ద, బ్బలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు సేసెదఁ, దలకొను మొక తెఱఁగు దైత్యదర్పధ్వంసీ. 343
చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు నాతఁడు దేరు మరల్ప మోముసం
గినుక మునుంగున వ్వాలయఁ గ్రీడి త్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి పైపడినతమ్ముల నంతకుఁ బ్రోలి కన్చి యా
తని నవలీల నొంచిన నతండు వెసం బడి మూర్ఛ వోవుడున్. 344
వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345
సీ. పాఱెడు మనసేన పరఁగెడుఁ బెందూళి నభము కోలాహలక్షుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాల మెగచుచు నున్నది పఱపుము వెస దానిపై రథంబు
నావుడు నతఁడు మహావేగమున రథ్యములఁ దోలఁగఁ గిరీటి యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమొన మెఱుఁగు వాలమ్ముల నఱుము సేయుచు సింహనాదమునకుఁ
తే. బ్రాపులై దేవదత్తంబురవము గుణము, రావమును దిక్తటంబుల ప్రయ్యఁ జేయ
వచ్చి విప్వచ్చుఁ డడ్డంబు సొచ్చె వీఁకఁ, జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 346

క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సంజయుతోడ భీషణాటోపత న
ర్జునుఁ డి ట్లేయిడిన భగదత్తుని కతనికి నేఁడు భంగి దుర మయ్యెనొకో. 347

ఉ. నావుడు నాతఁ డాధరణినాథున కి ట్లను నట్లు దాఁకినం
జేవ దలిర్ప విక్రమవిశృంఖలుఁ డై భగదత్తుఁ డుగ్రబా
ణావలిఁ బార్థుపైఁ బఱపె నన్నియు నవ్విభుఁ ద్రుంచి వైచి య
ద్దేవసముండు నొంచె దృఢనిష్ఠశరంబుల దంతి నాతనిన్. 348

తే. అలుఁగుటమ్ములు దాఁకిన నలిగి భద్ర,[1]కుంభి రౌద్రంబు పొంపారఁ గొలిపె నతఁడు
వారి సేనల గోపికావరుఁడు నరుఁడు, దెగిరి తెగి రనుపలుకుల దిగులు పుట్ట.

క. బలువిడిఁ గరి గవియుఁడు వెసఁ, దొలఁగించె రథంబు వెరవుతో హరి యది యి
ట్టల మగు రయమునఁ జని త, ద్బలము బడల్పడఁగఁ జేసెఁ బార్థివముఖ్యా 350

క. హరి నేమియు నన నేరక, కరి దెసఁ గనుఁగొనుచు నవుడు గలఁచుచుఁ బో ని
మ్మరద మని పలికెఁ గవ్వడి, హరులను సమ్ముఖము సేసె నతఁడుఁ గరటికిన్. 351

క. శౌరి మెయి ని భగదత్తుఁడు, నారసములు నిగిచి యేసె నరుఁ డల్గి మహో
దారోద్ధతిఁ దచ్చాపవి,దారణ మొనరించి గ్రుచ్చెఁ దనువునఁ దూపుల్. 352

సీ. కోపంబు గడిరి ప్రాగ్జ్యోతిషపతి చతుర్దశతోమరము లింద్రతనయుమీఁద
నడరించుటయు [2]నవి పొడి సేసి క్రీడి యేనుంగుపక్కెర చిఱునుగ్గు సేయ
నది గప్పి యున్న మేఘావలి విచ్చిన కొండచందంబున నుండె శక్తి
గొని భగదత్తుండు దనుజభంజను వైవ నడుమ ముత్తునియగా నఱికి బార్థుఁ

తే. డాతపత్రంబు దునిమిన నతనిమకుట, మతఁడు ఘనతోమరంబున నగల జేయ
మెచ్చుఁ గినుకయుఁ బొడమ విభ్రాంతిఁ డుగ్ర,విశిఖసంహతిఁ జొనిపె నవ్వీరు మేన.

మ. రభసోదగ్రతఁ బూన్చి దీప్త లడరం బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరుం
డభిమంత్రించి నిజాంకుశంబు దివిజేంద్రాపత్యవక్షంబు సూ
చి భుజోల్లాసవిభాసి యై పెలుచ వైచెం దద్బలం బెల్ల భూ
రిభయోద్రేకతరంగితం బగుచు ఘూర్ణిల్లంగ రౌద్రాకృతిన్. 354

ఉ. అప్పుడు శౌరి పార్థునకు నడ్డముగాఁ దనమే నమర్చి సు
నగ్గ ప్పెసలారు పేరురమునన్ ధరియించిన నమ్మహాస్త్ర మం
దొప్పె నవారుణాంబుజకృతోజ్జ్వలమాలిక యై చిరస్థితిం
జొప్పడి నూతనాభ్రతలశోభిత మైన మెఱుంగుచాడ్పునన్. 355

చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు మురఘస్మర యి ట్లగు నయ్య పొంపు నొం
దిన కరుణావిశేషమునఁ దేరికి సారథి వైతి గాక యే
పనులును బూని చేయు టిది పాడియె తేజము నీవు దప్పఁ జూ
చినఁ జెడుదే ననుం జులుకఁ జేసితి మాటలు వేయు నేటికిన్. 356

1 దంతిరౌద్ర...దఱిమె నతఁడు. 2 నెడఁ బొడి. 3 మేను సేర్చిన, నగ్గప్పెసలారు.

వ. అని దూఱినం గృష్ణుండు దొల్లి భూమిదేవి గామించి యోగనిద్రాసమయావసాన సుప్రబుద్ధుం డై యున్నవిష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతిం బ్రీతుం డై యన్నాతికి వరం బిచ్చుటయు నవ్వరంబున నవ్వేలందియం దుదయించిననరకునకు వైష్ణవాస్త్రంబు విధేయం బగుటయు నది భగదత్తాయత్తం బై యునికియుం దద్ఘోరసాధనంబు దనకుం దక్క నొరులకు నోర్వ రామియు నెఱింగించి యిది యట్లు కాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరీటి ననునయించి విరోధిం జూపి వీఁ డిప్పగముసాధనంబు వృథ యగుటం జేసి వెఱఁగు పడియున్న వాఁడు వీనితండ్రిని నేను దెగఁ జూచిన ట్లీక్రూరకర్మునిఁ బిలుకుమార్పు మనినఁ గొండొక దేఱి యాతండు గాండీవగుణంబు సారించి దృఢముష్టి నేయుటయు.

భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునిచేఁ జచ్చుట.

ఉ. వాలికదొడ్డనారసము వజ్రము శైలము దాఁకునాకృతిన్
ఫాలముమీఁదఁ దాఁకిన నిభంబు వెసం బడి కొమ్ము లూఁతగా
వ్రాలుడు నర్ధచంద్రరుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు క్రీడి భగదత్తునికంఠ మకుంఠితోద్ధతిన్. 358

వ. ఇట్లు దంతిని భగదత్తునిం[1]బరిమార్చి మాఱు లేక మలయుమధ్యమపాండవునిం గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుండును దాఁకిన నతండు వృషకుని రథరథ్యసూతధ్వజచ్ఛత్రచామరంబులు రూపఱ నఱకుటయు నాతండు సోదరు నరదం బెక్కె నప్పుడు వారి కడ్డపడిన గాంధారవీరరథికపంచశతంబుఁ బంచత్వంబు నొందించిన సంక్రందననందనునురవడికిం దెరలక యేకరథస్థు లగునయ్యిరువురుం బరాక్రమించిన. 359

తే. చేరి యుండుట నను వైనవారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేసె నరుఁడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి నీసుతులు సాలఁ
గుంది రర్జును నపుడు మార్కొనియె శకుని. 360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేకమాయలు గల్పించిన మొగిళ్లు వరఁగి పాషాణప్రభృతివివిధాయుధంబులు విష్వచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడరెఁ బిదప నీళ్లు వెల్లిగొని యెమఱియును హేరాగశార్దూలాదిక్రూరసత్త్వంబులు గవిసె వాని నెల్లను ద్రోణదివ్యాస్త్రవేది యగునాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లనినగవుతో నిట్లనియె. 361

క. మాయలు జూదముతోడన, పోయెం గా కింక నిచటఁ బోసఁగునె యని మ
త్సాయకము లడ్డసాళ్ళ, నీయాచని లేదు పొమ్ము నిలువక మామా. 362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి దైన్యము మానం
బును నీటిఁబోవఁ బాఱెను, జననాయక నీమఱంది సరివారు నగన్. 363

1 బిలుకుమార్చి.

ఉ. ఆతఁడు వాఱినం దెరలు నచ్చటిసేనలఁ గాల్కొనంగ నీ
శాతతబాహువీర్యులు బకారియు సాత్యకియుం గడంగి తో
డై తనపార్శ్వభాగముల నార్చుచుఁ దోలఁగఁ దోలె ఖేచర
వ్రాతము మెచ్చఁ గ్రీడి కురురాజును ద్రోణుఁడు నున్న నేలకున్. 364

ఆ. బలము విఱిగి రెండుపాయ లై యిట్టు లమ్మనుజవిభుని గురునిమఱువు సొచ్చె
ద్రోణుఁ బొదువఁ డనుచు దుర్గమలీల నా, దిక్కువారు గవిసి రుక్కు మిగిలి.

క. చనుఁ డడ్డం బాచార్యున, కను నెలుఁగులతోడ నీసుతావలి వెస మా
ర్కొనుటయు మనసేనలు పురికొని పాండవబలముఁ దాఁకెఁ గురువంశనిధీ. 366

క. గురుఁ డొడ్డుగఁ దమకంబునఁ, గురువీరులుఁ బాండుపుత్త్రకులయోధులు ని
ర్భరసమరద్యూతకళా, నిరతిం గ్రీడించి రుగ్రనిపుణత మెఱయన్. 367

క. శరగురుఁ డెచటికిఁ దఱిమిన, వెరవున నచ్చటికి నెల్ల విక్రాంతిధురం
ధరుఁ డగుధృష్టద్యుమ్నుఁడు, బరవసము దలిర్ప నడ్డపడి పోరాడెన్. 368

చ. కురుపతి ధర్మనందను లకుంఠితవిక్రమకౌతుకంబునం
బురికొలుపంగ సైన్యములు వోక పెనంగెడు రౌద్రభంగి క
చ్చెరువడి యున్కి నిట్టు లని చెప్పఁగ నిప్పుడు నేర నయ్యెడం
గరిపురనాథ జూడ వినఁ గల్గునె యమ్మెయి కయ్య మెయ్యెడన్. 369

వ. అట్టియెడ. 370

క. నీలుఁ డనురాజు గురుసుతు, పై లీలం దేఱు వఱపఁ బటువిశిఖమునం
గీ లెడపినజంత్రముక్రియ, నేలం బడ నేసె నతఁడు నృపుఁ డగ్గింపన్. 371

క. చచ్చిననీలునిఁ గనుఁగొని, విచ్చినసైన్యంబు గురుఁడు వెనుకొనుటయు వే
వచ్చిన ధృష్టద్యుమ్నుని, నచ్చినయబ్బలము మగిడినం బో రొప్పెన్. 372

వ. అప్పుడు సంశప్తకులు నారాయణగోపాలబలంబులం గూడికొని పఱతెంచి. 373

క. ఓడితిమె మేము రణమునఁ, గ్రీడికిఁ గ్రేడించి రాక గెలువే [1]యతఁ డేఁ
డీ డాఁగి పోయెనొకో మా, తోడిబవర మిట్లు రాను దొలఁగినఁ దెగునే. 374

వ. అనునెలుంగులు నింగి ముట్ట దక్షిణభాగమునం గవిసినం గవ్వడి యట నడచి
వారికిం గయ్యం బిచ్చిన నత్తెఱపి గని తఱుము కౌరవయోధులకోలుతలకుం గాక
దమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం డదల్చి మార్కొని. 375

క. తలమిగిలి వచ్చు బాహ్లికు, నిలు మని విశిఖముల నొంచె నృపతియు గురుక
ర్ణులు నశ్వత్థామయు నమ్ములవానలు గురిసి రొక్కమొగి నతనిపయిన్. 376

వ. అతం డందఱ కన్నిరూపు లై యార్చుచు నేట్లాడె నిట్లొక్కనిం బెక్కండ్రు
వాదివినం గనుంగొని కౌంతేయాగ్రజుండు పురికొలుప నకులసహదేవసాత్యకి
సౌభద్రు లాసమీరపుత్త్రునకు బాసట యై దుర్యోధనాదులం దలపడుటయు

1 యతఁడుఁ, వేఁడీ డాఁగెనొకో మా; యతఁడుఁ, వేఁడిం దాఁకెనొకో మా.

రెండు సేనలు గలయఁ బెరసె నిట్లపరాహ్ణంబునం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నం
దరదంబులు దాఁకుపెల్లున డొల్లుకరులును గరవాలధారలఁ గాన నగుకుంభికుంభ
మౌక్తికంబులును దురగఖురంబులం గరటిరదంబులను బెనంగొనుచుఁ వ్రేలుప్రేవు
లును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడువక మిట్టి మిట్టిపడు బాహువులును దొండం
బులం బెనఁచి యెత్తినం దారును హయంబులు వ్రేలురావుతులును ముందటి
కాళ్లు దెగవ్రేసినఁ గూలుశుండాలంబులును సామజంబులడరి రథ్యసారథిరథిక
సహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలం గలసినరథంబులును నాశ్వికులొక్క
మొగిఁ జెక్కినం దునిసి పడి యేమిటియంగంబులో యనుసందేహంబునకుం
బట్టయి యున్న పదాతిగాత్ర ఖండంబులును జూచు ఖేచరులకు వెక్కసం బొనర్చె
నట్టిసంకులసమరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 377

క. మన కిది సమయము సుండీ
యని ద్రోణువిఁ జూపి తఱుమ నమ్మొన రథికుల్
గని పొదువుఁడు సంపుఁడు పొరి
గొనుఁడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనిపయిన్. 378

చ. కవిసిన నమ్మహాభుజుఁడు గన్నుల దట్టపుఁగెంపు పెలర్ప భై
రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేటిచూడ రా
క వెఱఁగు నొంది చిత్రములవైవడి సాఘనయోధు లుండ నీ
రవుతులు జోదులుఁ రథికరాజియు వారిమొనల్ గలంపఁగాన్. 379

మ. తను నత్యుద్ధతిఁ బిల్చి దుర్దమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ
కినసంశప్తకకోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకౌతుకం
బున నాభీలకపీంద్ర కేతన పరిస్ఫూర్జత్ప్రభా జాలముల్
వినువీథిం బరఁగంగ వచ్చె మగుడ విష్వచ్చుఁ డచ్చోటికిన్. 380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు గరువలి, వచ్చినక్రియ భీముకడకు వాసవి యిమ్మై
వచ్చిన మన యోధావళి, చిచ్చువడియె వారిమొన దఱిమికొని వచ్చెన్. 381

ఉ. బాసట యై వృకోదరుఁడు పార్శ్వమునం దఱుముంగ వైరిసం
త్రాసనమూర్తి వాసవి శరప్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును
ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లిఁ దేలఁగాఁ
జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ జేకొనవే యనుచుం భయంబునన్. 382

కర్ణార్జునులయుద్ధము.

క. తనవెనుక కోడి పాఱిన, ఘనయోధులఁ జూచి బాహుగర్వస్ఫూర్తిం
దనరుచు నోడకుఁ డోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకెఁ గర్ణుఁ డమరేంద్రసుతున్.

వ. ఇట్లు దాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నతండు వారుణ

బాణంబునవారించివాలమ్ములుగురియంగూడుకొని భీమసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు
శరత్రయంబులు నూతసూనుమేన నాఁటించిన నతండు గాండీవనిర్గతచండమార్గ
ణంబుల మగిడించుచు నమ్మువ్వురచాపంబులు నవ్వేఁచుం ద్రుంచివారలు శక్తులు
వైచిన వానిం దునిమి పేర్చి యార్చిన నర్జునుండు నారాచసప్తకంబున నవ్వీరు
నొప్పించి యతనిం దలకడచి తన్నుఁ దలపడినయతనితమ్ములతలలు మూఁడును
భూమిదేవికి బలి సేసె నంతభీముండు రథంబు డిగ్గివచ్చి గదాదండంబునఁ గర్ణ
బంధువులం బదివేవురం బడలువఱిచి మరలి రథస్థుఁడై వేఱొక్కవిల్లుగొనివిశిఖం
బులు వఱపి యంగపతియంగంబులం దురంగశరీరంబులను నొప్పించె నాలోనన
యప్పాంచాలవరసుతుండును శైనేయుండును నొండువిండ్లు గొని యతనిసారథి
యొఱగను జాపంబు విఱుగను నేసి రాసమయంబున దుర్యోధనుండును ద్రోణ
జయద్రథులను నెయిది శాత్రవసముద్రంబున మునుంగ కుండ నారాధేయు
నుద్ధరించి రట్టియెడ. 384

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభరథతురగభటతతి మహిం గూలఁగ న
క్షుభితము లై పోరాడెం, బ్రభువులు వెను దన్ని చూడఁ బార్థివముఖ్యా. 385

సీ. కాలువలై పాఱుకీలాలజలములఁ దేలిపోయెడుమృతదేహములును
బ్రేవులప్రోవుల పెల్లునఁ జిత్రత చ్ఛాయంబు లగుమాంససంచయములుఁ
గరిహయంబులకళేబరముల క్రిందఁగొం డొకతోఁచుభటగాత్రనికరములును
దలలపెందఱుచులో మిలమిల మెదలెడు కరపదంబులనవఖండములును
తే. రౌద్రబీభత్సనర్తనరంగభంగి
నపుడు సమరాంగణము ఘోర మయ్యెఁ జూడ
ద్రోణఫల్గుననిష్ఠురోద్ధురనిపాత
జాత మగునమ్మహాద్భటసంకులమున. 386

వ. అంతం బతంగుండు పశ్చిమాచలంబులకుం జనిన సంధ్యారాగంబు సాం
పునఁ గెం పినుమడించు నెత్తురుమడుగుల నోలలాడుభూతబేతాళంబులను శవక
బళనలోలంబు లగుసృగాలంబులను మాంసచర్వణకోలాహలబహుళంబు లగు
కంకగృధ్రాదిపక్షికులంబులనుం జూచియుఁ బాండవబలంబు సమయసముచితం
బగుసమరవిరామంబునకు నున్ముఖం బగుట యెఱింగియు మున్న సవ్యసాచియు
రవడికింగాక తమమొన దెరలు చునికిం జేసియు నదియుమెయిగానాచార్యుండు
దొరలకుం జెప్పి సేనలఁ దివియ నియోగించెఁ బాండవసైన్యంబులును మరలె
నివ్విధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజస్కంధావారంబులకుం జనునవసరంబున
మనజనంబులు ద్రోణుప్రతిజ్ఞాభంగంబును ఫల్గునుపరాక్రమస్ఫురణంబును నతని
యెడ నచ్యుతునకుం గలసౌహార్దవిశేషంబును నుగ్గడించుచు విన్ననై పోయిరి
వేగుటయుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవివర్ణవదనుండగుచునీతనయుఁ

డెల్లయోధులు వినం గుంభసంభవున కిట్లనియె. 387

మ. వెను పార్థ వర మిచ్చి తట్లు గడిమిన్ భీమాగ్రజుం డాజిం గి
ట్టినం బట్టం గడు నగ్గమైనయెడం గ్రీడిం దెప్ప నిష్ఠనం జా
లనివాం డందురు నిన్ను నన్నుం గుటిలాలాపంబులన్ వెట్టిం జే
సిన నీకైనది యేమి యాశ్రితగుణశ్రేష్ఠుండు వంచించునే. 388

వ. అనిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో ని ట్లనియె. 389

ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహ
త్త్వంబు నెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునె యిట్లు
వలుక ధర్మపుత్త్రుపైం జేయి వదలక
వారు రారె పెక్కువరుస లధిప. 390

ఉ. ఎవ్వరి సెట్లు సేసెదనొ యేర్పడం జూడుము నేఁడు పోరికిం
గవ్వడి రాక యుండం దొలంగం గొనిపోవంగం జాలువారి నీ
వెవ్వరినైనం బంపు మిది యేటికి నొండొకబుద్ధి సేసెదే
నవ్వుచుం బల్కినన్ ధరణినాథ యసత్యము గల్గ నేర్చునే. 391

వ. అనవుడు. 392

మ. విని సంశప్తకు లేము దక్క నొరు లావివ్వచ్చు భంగించి బె
ట్టనికిం బాపి యలంప నేర్పు గలరే యంచున్ వెసం బోయి పి
ల్చిన నప్పార్థుఁడు సుద్ధతిం జనుడు నక్షీణోగ్రశస్త్రాస్త్రవ
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రౌద్ర [1]స్ఫూర్తిమైం జెల్లఁగాన్. 393

వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబుగావించినం గాంతేయాగ్రజునసుమతి నభిమన్యుం డయ్యొడ్డు భేదించి బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగుభూపతులను భూపకుమారులను బెక్కండ్రం బొరిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమసంకులం బునం జిక్కువడి యుక్కుమురిసినట్లు సమసిన మనమొనలు సెలంగుచుం బాండవ బలంబులు పొగులుచుం దమతమయునికిపట్లకుం జనియె నని సుజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు సౌభద్రుండు వడుట సెప్పె ననిన విని నాఁటికయ్యంబుకలరూపంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు 394

ఉ. సాత్త్వతేయవాఙ్మయవిశాలగృహాస్ఫురిత[2]ప్రదీపితా
ప్రత్త్యయగోచరా విహృతిభగ్ననిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవినాభవన్మహిమభాసుర సంభృతభూసురాళిసాం
గత్త్య వివిక్తయుక్తజనకౌశలభావిత దేవసేవితా 395

క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్సారకరణ నైష్ఠికతరణా
భేదరహితప్రకారా, వాదవిదూరా విరించి [4]వర్గ్యవిహారా. 396

---

1. స్ఫీతమై. 2 ప్రదీపికా. 3 చరణ. 4 వర్ణ్య

మాలిని. అనుపమహితవిద్యావ్యక్తయోగానురక్తా
దనుజమథనలీలాస్తవ్యశాంతానుభావా
జననమరణదుఃఖోత్తారి సర్వోపకారీ
సనకముఖయతీంద్రాసన్న నిత్యప్రసన్నా. 39

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందు బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ద్రోణపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

కరభక్తాంభోధిసు
ధాకర చక్రత్రిశూలధారణరక్షో
భీకరనిర్భరతరకరు
ణాకరదృగ్దీప్తినికర హరిహరనాథా. 1

ద్రోణుని మూఁడవనాఁటియుద్ధము.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నిట్లు దనమనుమండు మృతిం బొందుట విని ధృతరాష్ట్రుండు. 2

ఉ. చిత్తము వ్రక్కఁడుం బురుషసింహునిఁ బౌత్రకులాగ్రగణ్యు న
త్యుత్తమతేజు భూరిగుణు నొప్పెడుమెత్తనిమేనివాని నె
ట్లుత్తలపెట్టిరో పలువు రుగ్రమనస్కులు గూడి యక్కటా
యత్తెఱఁగెల్లఁ దేటపడునట్టులుగా వివరించి చెప్పుమా. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లను నట్లు భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు సంఘటించు నెడ వివిధదేశంబులరాజులు దళంబులును రాజకుమారులు గేసరంబులును గర్ణదుశ్శాసనబహుళసేనాపరివృతుం డయి కురువిభుండు గర్ణికయునుం గా నభేదభంగి నొనర్చిన నది వలయాకారం బగుటం జేసి చక్రవ్యూహంబు ననం జను నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునం దాను దర్పంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె మఱియు వలయునెడలకు లావై జయద్రథగురుపుత్రకృపశకునికృతవర్మభూరిశ్రవశ్శలశల్యులును నీకొడుకులును మనుమలును రక్తమాల్యానులేపనాంబరాభరణంబులు శోభిల్లం బొలిచి నిలిచి రంత భీమసేనప్రముఖంబైనపాండవబలంబును గదియనడచె నందు సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నకుంతిభోజులును జేకితానక్షత్రధర్మక్షత్రవర్ములును ధృష్టకేతు నకులసహదేవులును నుత్తమౌజశ్శిఖండియుధామన్యులును ఘటోత్కచవిరాటద్రుపదులును ద్రౌపదేయకేకయసృంజయసముదయంబును నుక్కుం దఱిమి యక్కుంభసంభవుం దలపడిన నవ్వి

యవ్వీరుండు వాఁడి మిగులుబలుతూపులం దనవేఁడిమి సూపిన నమ్మేటివిలుకాని మొగంబున నిలువ నోర్వక యాసైన్యప్రకరంబు దిరుగుడువడిన వెక్కసంబును వెఱఁగుపాటును వెల్లఁదనంబునుం గదురఁ గౌంతేయాగ్రజుం డూరకుండి కర్ణికారకేతుస్ఫీతుండును నుత్సాహశౌర్యసంపద్దుర్నిరీక్ష్యుండును నగుసౌభద్రుం గనుంగొని వీఁడు వక్కనౌరు లీదృఢవ్యూహంబు భేదింపం జాల రని మనంబున నిశ్చయించి యక్కుమారు నుద్దేశించి. 4

సీ. ఈయొడ్డు భేదింప కే మెవ్వరము నేర మర్జునుండును నీవు నచ్యుతుండుఁ
బ్రద్యుమ్నుఁడును నొక్కఁ బార్థుండు మనల నుల్లస మాడకుండ నీలావు మెఱసి
భేదించి మాకెల్లఁ బ్రియ మొనర్పు కుమారయనవుడు నతఁ డానతాబ్జ మలర
దీనిముఖంబు భేదించు తెఱంగునా కెఱిఁగించె మాతండ్రి యేను దెఱపి

ఆ. సేయ నేర్తుఁ జొచ్చి చించి చెండాడెద, మూఁక లెల్లఁ జుట్టు ముట్టినపుడు
వెడలు నట్టివెరవు విన దానికేమి నా, చొచ్చు నేర్పు బలువుఁ జూడు మధిప. 5

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు ధనంజయనందనున కిట్లనియె. 6

క. తెఱపి గొని నీవు సొచ్చినఁ, బిఱుఁదన చొచ్చెదము రిపులు పెల్లగిలఁగ నం
దఱమును మా కిది యెంతయు, నుఱునట్టివరంబు దీని నొసఁగుము పుత్రా. 7

చ. అనవుడు భీముఁ డిట్టులను నర్జుననందన నీవు ముంద రి
మ్మొన యొకయింత సించిన నమోఘరయంబునఁ బార్షతుండు నే
నును ద్రుపదుండు సత్యకతనూభవుఁడుం విరటుండు నంత నం
త నడరి చింతు మెల్లెడలు దారుణవిక్రమణక్రమంబునన్. 8

వ. అనిన విని యభిమన్యుం డాతనియాననం బాలోకించి. 9

చ. నను విను కీచకాంతక మనంబున ద్రోణుఁడు మెచ్చఁ జొచ్చి య
మ్మొనఁ గలఁగింప కిట్లు కురుముఖ్యుఁడు ధర్మసుతుండు గారవిం
చినజతనంబు నిష్ఫలము సేయుదునే నరుఁడుం సుభద్రయుం
దనయునిఁ గాంచి సంతసము దాల్చుట యంతయు రిత్తఁ బుత్తునే. 10

చ. ఇదె యొకపిన్నవాఁ డడరి యెక్కుడుమూఁకలక్రందు దోలెడుం
గదుపుల వెల్చుగోపకునికైవడి నంచు జనుల్ నుతింపఁ జే
సెద విని మామప్రీతి విలసిల్లఁగఁ దండ్రియు సంతసిల్ల బె
ట్టిదుఁ డగుకౌరవేంద్రునకు డెప్పర మయ్యెడుభంగిఁ బేర్చెదన్. 11

క. అనిన విని ధర్మసూనుఁడు, దనుప్రీతిం జూచి నీదుధైర్యము శౌర్యం
బును బలమును గీర్తియు వర్ధన మొందెడు మనుడుఁ బార్థతనయుం డెలమిన్.

వ. తనసారథిం గనుంగొని మనయరదంబు ద్రోణానీకంబుపైఁ బఱపు మనుటయు
నాసుమిత్త్రుం డర్జునపుత్త్రున కిట్లనియె. 13

తే. బాలుఁడవు నీవు కుంభజప్రముఖసైన్య
పతులు ప్రౌఢులు పెక్కులు బవరములకుఁ
జొచ్చి యెఱుఁగనినీచేతఁ జచ్చువారు
గారు బహువిధసమరకర్కశులు వారు. 14

చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి యతఁ డాతని కిట్లను దేవయుక్తుఁడై
యనికి బలారి వచ్చినఁ బురారిగణంబులుఁ దానుఁ బన్నినం
గనిసి కడంగి క్రీడియును గృష్ణుఁడుఁ దాఁకిన నే జయింతు మా
ర్కొని యను చుండుదుఁ గాన రకు గొందునె ద్రోణునిఁ దోడియోధులన్. 15

వ. అని పలికి వానియాలాపంబు నాలంబు సేసి యభిమన్యుండు పెలుచం దఱిమిన వాఁ డనుమానించుచు మనసైన్యంబునకు సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు నడపుటయు వారిసేనయుం దోడన కడంగుటయుం గనుంగొని భారద్వాజప్రముఖయోధులొండొరులకుం దలనిగిలి యేచి యెదుర్కొని పెలుచ నిలిచిన సంకులసమరం బయ్యె నట్టియెడ. 16

అభిమన్యుఁడు పద్మవ్యూహంబు భేదించుకొని చొచ్చుట.

ఆ. మెఱుగు మెఱచినట్లు మెఱయంగ నరదంబు, కర్ణికారకేతుకాంతి వెలుఁగ
నంపగముల గురుని నలయించి కడచి యింద్రజునికొడుకు మొగ్గరంబు సొచ్చె.

వ. అట్లనన్యభేద్యం బగునాపద్మవ్యూహంబు భేదించి సొచ్చి సౌభద్రుండు రౌద్రరసోల్లసితమూర్తి యై యందు మహార్ణవంబునం దిరుగుమందరనగంబుచందంబునం గాననంబునం జరియించుతీవ్రానలంబు తెఱంగునం గాలపక్వజన [1]సమాజసంహరణక్రీడనంబు సలుపుశూలిపోలికం గేలీగతుల మెలంగి యమ్మెయినమ్మోహరంబు ద్రిప్పికొలిపియుం బొడిసేసియు రూపుమాపియు రణవిహారం బొనరింప నవ్వీరవరునారాచాదినానావిధవిశిఖవ్రాతంబులు హేతిసంఘట్టనంబున మండుచుఁ గరుల నుచ్చి పోవుచుఁ దేరుల విఱుచుచు హయంబుల[2]ఘట్టంబుల నుఱుము సేయుచుఁ గాల్బలంబులఁ జదుపుచుఁ గేతువులం ద్రుంచుచు నాతపత్రంబుల నుఱుమాడుచు రథ్యంబులం గూల్చుచు సూతుల గీటడంగించుచు ధనువులఁ దునుముచు మైమఱువుల వ్రచ్చుచు భూషణంబుల దుల్చుచుఁ గరవాలంబులఁ ద్రోయుచు మేనులు సించుచుఁ దూపులు దూలించుచుఁ జేతులు నఱకుచు సబళంబులు జడియుచుఁ దలలు చిదుముచు నంకుశంబులు రాల్చుచు నెత్తురు లురిలించుచు గండలు సెక్కుచు నెమ్ములు నలఁచుచుఁ బరఁగిన నమ్మొన చిక్కువడియును సుడివడియును గలంగియుఁ దొలంగియు వెఱచఱచియు విచ్చి పఱచియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని. 18

. వీఁక మెయిఁ గ్రీడికొడుకుం, దాఁకఁగ నీకొడుకు తలఁచి తఱిమి కవిసెఁబే

1 సమాజంబున సంక్రీడనంబునం గ్రేణిసలుపు శూలి. 2 దట్టంబు సేయుచు.

రాఁకలితో నున్నహరిం, దేఁకువ సెడి చేరుకరిగతిం గురుముఖ్యా. 19

వ. ఇట్లు సౌభద్రుఁ జెనయం జూచుచు యోధనుం జూచి శరాసనగురుండు సైనిక
వరులకుం జేయి వీచి యెలుం గెత్తి. 20

క. నరసుతున కగ్గ మయ్యెం, గురుధరణీవల్లభుం డకుంఠితగతి మీ
రరుగుం డేయుం డడ్డము, చొరుఁడు వెరవు లావు నెఱయ శూరత మెఱయన్.

వ. అనుచుఁ దనయరదం బద్దెస మొగంబు సేసి పురికొల్పిన. 22

ఆ. కృపుఁడు గురుసుతుండు గృతవర్మ గర్ణుండు, సౌమదత్తి శలుఁడు సౌబలుండు
పౌరవుండు మద్రపతి వృషసేనుండు, గౌరవేశ్వరుండుఁ గడఁగి రపుడు. 23

వ. అట్లు గడంగి 24

చ. ప్రకటబలాఢ్యు లొక్కటఁ దిరం బయి పల్వురు వీఁక భూమిపా
లకునకు నడ్డమైనఁ దవులం బడి హుమ్మని నోరికండ నాఁ
చికొనిన మ్రోఁగుబెబ్బులివిశేషము దోఁపఁగఁ బార్థుపట్టి సా
యకముల నొంచినం దెరలి రందఱు లేళులపిండునాకృతిన్ 25

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యోధవరులు విచ్చిన వివ్వచ్చుకొడుకు పేర్చి యార్చిన నాచా
ర్యుండు వీరిచేత నిలువం డని తా నరిగి యన్నరనందను నెదుర్కొనిన వారును
గూడుకొని పొదివిన. 28

క. అతఁ డందఱమార్గణములు, నతిరయమునఁ ద్రుంచుచుం దదంగముల శర
ప్రతతులు నించుచుఁ బోరఁగఁ, బతి సేనకుఁ జేయి వీచె బరవస మలరన్. 27

క. మనసేన పెలుచఁ గడఁగిన, వననిధి వొంగెడువిధంబు వాసవిసుతుఁ డే
చినఁ జెలియకట్టతెఱం, గును గానఁగ నయ్యె నపుడు కురువంశనిధీ. 28

వ. ఆసమయంబున. 29

సీ. రారాజుఁ గృపుఁడును భూరిశ్రవుండు మూఁడేసియమ్ములు పదియేడు గురుఁడు
వినుము వివింశతి వింశతి విశిఖంబు లాచార్యసుతుఁడు బృహద్బలుండు
నైదు నెన్మిదియును నాలు శల్యుఁడు సప్త శరములు గృతవర్మ సౌబలుండు
రెండుబాణములు పండ్రెండుఁ దొమ్మిదియును దుశ్శాసనుండును దుస్సహుండు

తే. నేసి రర్జునసుతుమీఁద నెల్లవారి, తనువులందును సాయకత్రయము లతఁడు
గ్రుచ్చె నశ్మకుఁ డడరినఁ గూల నేసెఁ, దురగసూతకేతనములతోడఁ గూడ.

దుర్యోధనప్రభృతిమహారథికు లందఱు నొక్కుమ్మడి నభిమన్యుపైఁ గవియుట

వ. ఇవ్విధంబున నశ్మకుండు వడినఁ దెరలుబలంబుల మరల నీక పురికొల్పుకొని
యప్పటియాచార్యప్రభృతియోధులును నీకొడుకులలోనఁ గొందఱును గ్రందు
గం దఱిమి యనేకాస్త్రశస్త్రపరంపరలం బొదివిన నొదివినకినుకం గిరీటినందనుఁ
డం దఱమేనులు నానానిశితవిశిఖవేగంబున నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి కర్ణుపయిం గవిసి.

తే. కంకటము దూఱి యంగంబు గాఁడి పోవఁ, గ్రూరనారాచ మేసినఁ గ్రుక్కె నతఁడు
లీల నట్టివ పఱపి భూపాల నీదు, సుతులవెనుకకుఁ బఱపె నుద్ధతి దలిర్ప. 32

చ. అపరి నరేంద్రకోటి నుఱు మాడఁగ నత్తఱి శల్యుఁ డెంతయున్
వడిఁ దనుఁ దాఁకినన్ మెఱుఁగువాలికతూపుల మూర్ఛ పుచ్చి క
వ్వడికొడు కేచి యుద్భటరవంబున నార్చినఁ జెల్లగిల్లి న
ల్గడలకుఁ బాఱె నిల్వక బలంబులు ద్రోణుఁ డెలుంగు సూపఁగాన్. 33

వ అప్పుడు. 34

క సురలును సిద్ధులు విద్యాధరులుం బొగడునులివ్వఁ జూచుధరణీశులబం
ధురనుతినాదంబులు నంబరధరణీమధ్యభాగభరితము లయ్యెన్. 35

చ. అన విని యాంబికేయుఁడు మహాద్భుతవిక్రమశాలిఁ బార్థునం
దను మఱి యెవ్వ రట్టియెడఁ దాఁకిరొ నావుడు సూతపుత్త్రుఁ డి
ట్లను నటు లైన శల్యుఁ గని యాతనితమ్ముఁడు మేను వెంచి మా
ర్కొని పదితీవ్రబాణములు గ్రుచ్చెఁ దదంగములం జెలంగుచున్. 36

వ. అట్లు బె ట్టేసిన వాసవికొడుకు కోపించి 37

చ. హయములఁ జంపి సూతుఁ దెగటార్చి పతాక ధరిత్రిఁ గూల్చి చా
పయుతము గాఁగ వానిఘనబాహులు రెండును ద్రుంచి యెంతయున్
రయమునఁ దేరు చక్కడిచి రాజులు రాజతనూజులుం గడున్
భయమునఁ దూలిపోవఁ బటుభల్లహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 38

వ. ద్రోణకృపద్రౌణికృతవర్మబృహద్బలకర్ణప్రముఖయోధవరు లొండొరులఁ బేరు వేరం బిలిచి బలంబులం బురికొలిపిన రథనేమిగజఘంటాతురంగకింకిణీస్వన సింహనాదమేదురరోదోంతరాళంబు గా సౌభద్రుం జుట్టు ముట్టిన నతండట్ట హాసంబు సేసి లాఘవలక్ష్యశుద్ధిచిత్రత్వదృఢత్వంబులు మెఱయఁ గృష్ణార్జునులు గావించునేర్పు మెఱయం బోరునవసరంబున మండలీకృతకోదండుండును[1] బటుసంధానస్ఫురితశరనికరుండును నై పరివేషవలయంబులోనం గిరణస్ఫురణదుర్నిరీక్ష్యుం డగుతపను ననుకరించుచు గుణఘోషభీషణంబుగా బెడిదంపునారసంబులు వగఁగించి యార్చి యుర్జితగర్జితం బగుచున్ బలుపిడుగులు దొరఁగించువిలయ కాలవలాహకంబు విడంబించుచు విజృంభించి భల్లాంజలికక్షురప్రకూర్మనఖరప్ర భృతిబాణవేణికావితానంబుల వెగడుపఱచిన విచ్చినవాహినుల నిలువరింప నేరక నివ్వెఱపడి యాచార్యుండు చూచుచుండె నపుడు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 39

క. మనమున ఖేదము మోహముఁ, బెనఁగొని యెడు మద్బలంబుఁ బీడించెడు నా
మనుమఁ డని వినికి నాతని, యనిపని యటమీఁద నెట్టు లయ్యెం జెపుమా.

1 బటుశరసంధానస్ఫురితకరుండును, బటుశరసంధానస్ఫురితదశశతకరుండును.

క. అనుటయు సంజయుఁ డిట్లను, వినుము జనాధీశ యిట్లు విఱిగినసేనం
గనుఁగొని పోవఁగ నీ కర్జునతనయుఁడు దనరథంబు [1]చుట్లం బఱపన్. 41

వ. కొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగు ద్రోణుఁ బొదివి పోనీక పీనుంగుపెంటలు సేసిన నవ్వా
డక్కుమారు నాలోకించి వికాసభాసితవదనుం డగుచు గురుండు [2]గురుపతి నెఱను
దాఁకఁ బలుకవలయు ననుతలంపున నతండు వినుచుండం గృపాచార్యుతో
ని ట్లనియె. 42

ఉ. తమ్ములు నన్నలుం జెలులుఁ దండ్రులు మామలు భృత్యులుం బ్రమో
దమ్మునఁ దేల నిట్లు పడిఁ దాఁకెడు నే విజయాత్మజుండు ఘో
టమ్ములుఁ గుంజరమ్ములు బడ ల్పడఁ దేరులు నుగ్గు గాఁగ నా
నమ్మినయోధవీరులు వినాశము భంగము నొంద నొక్కఁడున్. 43

అ. అనిన వెలుకఁ బాఱి యతిదీన మగునాననమున నవ్వు గానినవ్వు నెఱయ
సోమదత్తికర్ణశల్యాదు లగుయోధ, జనులతోడ నిట్టులనియె విభుఁడు. 44

చ పలుకులు వింటిరే ధనువు పట్టెడివారికి నెల్ల నొజ్జ దో
ర్బలవిదితుండు కుంభజుఁడు బాలుని నొక్కరుఁ డంచలాత్ము వెం
గలిఁ గడుఁ బెద్దఁ జేయుచుఁ బొగడ్తకుఁ జొచ్చె నితండు నొంపఁగాఁ
దలఁపఁడు వీనిఁ బార్థునకుఁ దాఁ గడుఁ గూర్చుట నెంత త్రుళ్లినన్. 45

చ. గురునియుపేక్షఁ జేసి తనకుఁ సమరోద్ధతి నెల్లె దాని నీ
వెరవిఁడి గాన లేఁడు దనవీరము కాఁ గొని విఱ్ఱవీఁగెడుం
బోరిగొను డందఱుం గడఁగి పోవఁగ నీక దృఢాస్త్రశస్త్రని
ష్ఠురపరిపాతనోగ్రముగఁ జుట్టును ముట్టి చలం బెలర్పఁగన్. 46

వ. అనిన విని వార లందఱు నవ్యాసపపౌత్రుం బొదువం బోవ నవ్వీరుల వారించి
దుశ్శాసనుం డిట్లనియె. 47

చ. ఇనుఁ గబళించురాహుక్రియనే నొకరుండన పోయి పార్థపు
త్రునిఁ బరిమార్తు నీతఁడు మృతుం డగు టేర్పడ విన్నఁ గేశవా
ర్జునులును బిట్టు సత్త్ర రతిశోకభరంబునఁ జేసి యంతతో
మనపగ దీఱుఁ దీవ్ర మగుమద్భుజదర్పముసొంపు సూడుఁడీ. 48

దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుతోడం బోరి పాఱి పోవుట

వ. అని పలికి యార్చి యమ్ములు నిగిడించుచు ధనంజయతనయుం దాఁకిన నతండు
షడ్వింశతిసాయకంబులు దనువునం జొనిపినం గనలి దుశ్శాసనుండు శరాసార
ఘోరంబుగాఁ గవిసినం గిరీటికొడుకును బేర్చి పెనంగ నయ్యిరువురకరలాఘవ
శరలాఘవప్రకారంబులు రథచిత్రప్రచారంబులుఁ జూప ఱగ్గించి రప్పు డగ్గలిక
సొంపున సుభద్రాసూనుండు నీసుతువిల్లు ద్రుంచి భల్లంబుల మేను నెక్కి

1 చుట్టుం బఱపున్. 2 గురుపతికి.

స్రుక్కించి యతనితో నిట్లనియె. 49

చ. అనఘుని ధర్మనందనుని నాసభ నమ్మెయి నీవు నొవ్వఁ బ
లికినఫల మందఁ జేసెదఁ జలింపక యించుక సేపు నిల్వుమీ
నిను లఘుచిత్తుఁ గ్రూరు నవినీతు మదాంధునిఁ ద్రుంచి నన్ను బెం
చినగురువంపుఁదండ్రులకుఁ జిత్త మెలర్ప ఋణంబు దీర్చెదన్. 50

క. అని యతనిజత్రుదేశం,బున నొకవాలమ్ము వఱుమునఁ బెక్కను గ్రు
చ్చినఁ ద్రెళ్లి యన్నఁడో చ,చ్చినయట్లు రథంబుమీఁదఁ జేడ్పడియుండెన్. 51

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లిన దుశ్శాసను తేరు సారథి దొలంగఁ దోలుకొని పోయె నంతకు మున్న కౌంతేయులు సౌభద్రుండు సొచ్చినపథంబున నాపద్మవ్యూహంబు సేనాసందోహసహితులై చొచ్చి యెడనెడ నడ్డపడుసైన్యంబులతో సంగరంబు సేయుచు నక్కుమారుం దల లెత్తిచూచుచు నతం డరిబలంబులం గలంచుటకు సంప్రీతు లగుచుఁ దోఁతెంచువారు ముందట దుశ్శాసనుండు భంగపడుట గనుంగొని పొంగి యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యభిమన్యు ననేకభంగులం బ్రశంసించుచుం దఱిమి రట్టియెడ. 52

సీ. రాధేయుఁ జూచి యారాజు దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుచే నొచ్చె నకటకంటె
యనవుఁడు నతఁడు సేనాన్వితంబుగ నక్కుమారుపై నడర నవ్వీరుఁ డేచి
ముందటిమూఁకల మ్రందించి కదిసి డెబ్బదిమూఁడుదూపులఁ బటురయమున
నొంచిన రక్తాననుం డయి దివ్యాస్త్రజాలంబు వఱపునాజామదగ్న్య

తే. శిష్యభుజవీర్యశౌర్యవిశేషభంగి, సరకుగొనక యబ్బాలుండు సమదలీలఁ
బెనఁగ నయ్యంగరాజు డస్సిన నెఱింగి, యతనితమ్ముఁ డయ్యర్జునసుతుని దాఁకి.

చ. హయములమీఁద సూతుపయి నాతని యంగములందు నస్త్రసం
చయమడరించినం గమలచారుముఖంబున నెల్లనవ్వు చె
న్నయి విలసిల్ల భల్లమున నన్నరసూనుఁడు ద్రుంచె విద్విష
ద్భయదవిలాస[1]బాహుసముదగ్రత వానిశిరంబు గ్రక్కునన్. 54

ఉ. ఇమ్మెయిఁ దమ్మునిం దునుమునేపు గనుంగొని రోషహటించి శీ
ఘ్రమ్మునఁ బెంపఱం దొలఁగెఁ గర్ణుఁడు పెక్కుబలంబు లప్పు డొ
క్కుమ్మడిఁ ద్రోచి యుద్ధతమహోదధిఁ బోలఁగ మందరమ్ము చం
దమ్మున నొప్పె నుద్భటవిధస్ఫురణం దగుపార్థపుత్రుఁడున్. 55

వ. ఇట్లు మూఁకలం గలంచి. 56

క. వెస రాధేయునితోఁ గిన,దెసకుం జనుటయు నతండు ధృతి సెడి విఱిగెం
[2]బస పొడ వడఁగఁగఁ బెఱయో,ధసమూహము వాఱె ధరణితల మద్రువంగాన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబులు దారును బఱచుదొరలం జూచి యాచార్యుండు. 58

1 రేఖాసముదగ్రత. 2 వస మఱి వడఁకఁగ నెఱయో.

చ. నిలునిలు కర్ణ యోకృపుఁడ నీవిటు లేల [1]కడంక దక్క సౌ
బల ధృతి దూల నేమిటికి బాహ్లిక యుత్తఱేఁ గౌరవేంద్ర నీ
బలముఁ జలంబుఁ జూపి నిలుపం దగు సేనల నంచుఁ బెక్కుభం
గులఁ బురికొల్ప నెవ్వరును గోల్తల సేయర యేమి సెప్పుదున్. 59

వ. ఇట్లు ప్రళయసమయధారాధరస్ఫీతనిర్ఘాతచ్ఛటాభీలం బగునబ్బాలుని బెడిదంపు టంపఱ నైరింపం జాలక నీబలంబులు వాఱిన నక్కుమారకంఠీరవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి గుణంబు సారించి యనికిం దనివి సనక వెనుకం దవిలి వట్టియడవి ముట్టి యేర్చు కార్చిచ్చుచందంబునం జతురంగబలంబులం బారి సమరినం దేరులు నలియం ద్రెళ్లినశుండాలంబులును గాలుబలంబుల పీనుంగుపెంటలమీఁద [2]నూఁదుకొనం గూలినఘోటకంబులును గుజ్జుపుటట్టల రాసులు మూసికొని యఱవఱలైనయరదంబులును గరటికళేబరంబులు వోదవినం గాలుగాలం బెనఁచుకొని పడి యున్న సుభటసమూహంబులును గంకణాంగదకాంతంబు లైనకరకాండంబులగములును ముసుంగువడ డొల్లినసకుండలమస్తకంబులును వీరకటకంబులు మెఱయఁ జిక్కువడి యున్న చరణంబులును గ్రిందు పడందోరఁగిన గాత్రఖండంబులును దునియ లైనధనురాదిహేతివ్రాతంబులపైఁ బొడవు సెడక బాహువులతోడం బొలుచుకృపాణప్రముఖప్రహరణంబులును గొడుగులకుప్పలును జామరంబులప్రోవులును సిడంబుఁతిట్టలును నయి సంగరాంగణంబు ఘోరభంగి యయ్యె నప్పుడు గగనమధ్యభాగంబున భాసమానుం డయినమార్తాండు రెండవమూర్తియుంబోలె నయ్యేకవీరుండు వెలింగె నన వుడు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 60

ఆ. బాలుఁ డొంటి యిట్లు పలువురతోడఁ బో,రంగఁ జూచుపాండురాజతనయు
లందుఁ దోడుపడుటకై యొకరుండును, గడఁగ కునికి కేమికారణంబు. 61

వ. అనవుడు సంజయుండు. 62

పద్మవ్యూహంబు సొచ్చుపాండవులకు సైంధవుం డడ్డపడుట.

చ. వినుము నరేంద్ర పాండవులు విక్రమదుర్గముఁ డైనపార్థనం
దనునకుఁ దోడ్పడం గడఁగి దంతితురంగరథోత్కరంబులం
దునుముచు సత్వరస్ఫురణఁ దో[3]చిన నీపెనుమూఁక పాయవి
చ్చి నిలిచి చూచు చుండె నవిచేష్టితు లైరి బలాధినాథులున్. 63

వ. పాంచాలయాదవపాండ్యకేకయమాత్స్యప్రముఖమహానీయ సైన్యంబులతో నట్లురవడించిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డనుమహావాయువునకు జయద్రథుం డద్రియ పోలె నడ్డపడియె నని చెప్పుటయు విస్మితుండగు వైచిత్రవీర్యుం డతని కిట్లనియె

చ. తనయునిమీఁదికూరిమి నుగ్రత సేనలతోడఁ బాండునం

1 తలంకె దిందు సౌ, బల 2 నూఁదుకొన. 3 వి, చ్చిన నలిఁ జొచ్చి రప్పు డవిచేష్టితు

దనులు రయంబుమై నడరఁ దా నొకరుండ భుజాబలంబునే
పునఁ గుదియించెనే యతఁడ పో కురుసేనకు మేటి సింధురా
జున కది యేమహాతపముసొంపున నత్తఱి సంభవించెనో. 65

వ. అనిన విని సూతసూనుఁ డమ్మానవపతి కిట్లనుఁ బాండవు లరణ్యంబున నున్ననాఁ డతండు ద్రౌపదికతంబున భీమసేనుచేత భంగపడి సంతప్తచిత్తుండై చిత్తజారాతి నారాధించిన నతనిగరిష్ఠనిష్ఠాతిశయంబునకు భక్తవత్సలుం డగునప్పరమేశ్వరుండు ప్రీతుండై పొడసూపిన జయద్రథుండును గౌంతేయుల నివారించునట్లుగా వరం బొసంగవలయు నని విన్నవించిన నద్దేవుండు (నర్జునుండు దక్కఁ దక్కిననలువురు) పాండవులు నీచేత నివారితు లగుట యొక్కదివసంబునం గలుగుఁగాక యని పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నది కారణంబుగా నట్టిగౌరవం బారథికవరునకు దొరఁకొనియెఁ దత్పరాక్రమంబు తెఱం గెఱిగించెద నాకర్ణింపుము. 66

సీ. సింధుదేశోద్భవస్థిరవాహనంబులఁ బూనినయరదంబు పొలుపు మిగుల
రత్నమయోగ్రవరాహధ్వజంబు నభస్థ్సలిఁ జంచల ప్రభల మెఱయ
సాంద్రచంద్రాతపసదృశమై యుజ్జ్వలచ్ఛత్త్రచామరములచాయ నిగుడ
వజ్రముక్తాఫలప్రజకిరణావళి కలితభూషణములు వెలుఁగుచుండఁ
తే. జిత్తమున వరగర్వంబు చిగురు లొత్తఁ, బాండుపుత్త్రులదుర్దాంతబాహుబలము
మొనలపెల్లును సరకుఁ గొనక యేచి, యార్చి వారికి నీయల్లుఁ డడ్డపడియె.

వ. ఇవ్విధంబున నడ్డపడి సాత్యకిని సాయకత్రయంబునను భీమసేనుని బాణాష్టకంబునను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదియమ్ములను విరాటుని శిఖండిని బదిపదితూపులను బాంచాలపతి నేడింటను ద్రౌపదేయులం బదియేనింటను గేకయుల నిరువదేనింటను ధర్మసూను సప్తతిశరంబులను నేసి యాసేన నానాస్త్రంబులం గప్పె నప్పు డప్పాండవాగ్రజుం డతనికోదండంబు దుండంబులు సేసిన నాసైంధవుం డొండువింట మంటలు బోనిమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతిమీఁదను దదనుచరుల యంగంబులందును బరఁగించినం బవతనయుండు దలకడచి రభసంబున. 68

వ. భల్లములు మూఁట గొడుగును, విల్లును బడగయును ద్రుంప వేఱొకవిలు నీయల్లుఁడు గొని భీముగొడుగు, విల్లును బడగయును ద్రుంచి విరథుం జేసెన్.

వ. ఇట్లు వికలసాధనుండై. 70

సీ. అనిలసుతుండు సాత్యకి తేరిమీఁదికి నరిగిన నీసేన యార్పుటయును
సైంధవుపై వారిసైనికోత్తములనేకాస్త్రముల్ పఱపిన నతఁడు వాని
మఱలింప మున్నభిమన్యుచేఁ గూలినరథదంతిహయభటరాజికతన
నతివిషమం బైనయానేల నవిహతగతి నరదంబులు [1]గ్రందు పఱపి
ఆ. వారు సేసి రాహవము దాని కోర్చి యం,దఱును దమక తమక తనిసి వెనుక

---

1 గ్రందఁబఱపి.

కోదుఁగుపట్లు గాఁగ నుజ్జ్వలశరనికాయములు గురిసె నాజయద్రథుండు. 71

వ. ఇత్తెఱంగున సింధురాజు పాండవులవేఁడిమి యుడిపిన నుభయపార్శ్వంబులకు మున్ను దొలంగియున్న నీబలంబులు గోల్తలసేసి యక్కౌంతేయసైన్యసంతానంబుతోఁ దలపడినం బోరు ఘోరంబయ్యె నక్కడఁ గుంభసంభవప్రయత్నవిశేషంబునం జేసి వాహిని మగుడ నడరి యభిమన్యుం బొదివిన నక్కుమారుండు నుక్కునం గడంగి 72

క. అభిముఖసంవృత్తము లగు, నిభతురగస్యందనంబు లిలఁ గూలఁగ న
క్షుభితుం డగువృషసేనుఁడు రభసంబున నతనిఁ బటుశరంబుల నొంచెన్. 73

వృషసేనుం డభిమన్యుం దాఁకి మూర్ఛితుం డగుట.

ఉ. నొంచినఁ గెంపుసొంపునఁ గనుంగవ యొప్పగ సూతుఁ ద్రుంచి విల్
ద్రుంచి తురంగవక్త్రములఁ దూపులు నించి యలంచి మేను నొ
ప్పించినఁ దేరితోడ నఱపీనుఁగు నీడిచి కొంచుఁ బాఱె సే
నాంచలభూమికిం బెలుచ నత్తురగంబులు విహ్వలంబులై. 74

వ. ఇట్లు వృషసేనునరదంబున పఱచిన తెఱపిన యభిమన్యుండు నిజస్యందనంబు పఱపించినం బటుసంరంభంబున నెదుర్కొని. 75

ఆ. శౌర్యధుర్యుఁ డగువసాతిభూపతి షష్టి, శితశరంబు లేయ నతఁడు దొడ్డ
నారసమున వాని [1]నట్టఁ దూల సేసినఁ, గూలి పెలుచఁ దన్నికొనుచుఁ జచ్చె. 76

క. చచ్చినవసాతిఁ గనుఁగొని, యచ్చటిభూపతులు పెలుచ నడరుటయును వి
వ్వచ్చుకొడుకు కోపించినఁ, జిచ్చుమిడుతపిండు నేర్చుచెలువము దోఁచెన్ 77

వ. ఆసమయంబునం జేడ్పడి నీసేనలు దీనదశకు వచ్చిన నానాదేశాధీశులు పరస్పరాహ్వాననాదంబులు సింహనాదంబులు శింజినీస్వనంబులుం జెలంగ ధనంజయతనయుపై నొక్కుమ్మడి నురవడించిన నయ్యతిరథవర్యుండు లేళ్లగమిం గనినబెబ్బులియుబ్బు దోఁప నలిరేఁగి యందఱ నుఱుమాడిన నంగకంబులవివిధఖండంబుల కెంపునను గరితురగనరశవంబులవికృతాకారంబుల నాయుధంబులమెఱుంగుల నాభరణంబుల తఱచునం దత్ప్రదేశంబు దారుణప్రియదర్శనంబయ్యె నప్పుడు దొరలినమూఁకలు దన్నుఁ దేఱి చూడనుం జాలక యంతంత ఱిచ్చవడిన నాగుంపులకుం గసిసి నిలింపపతిమనుమండు సత్యశ్రవఃప్రభృతిభూపాలలోకంబు జములోకంబున కనిచినం జుట్లనుండి జూచుమానధను లగుమానవపతులు నేన నేన యనికడంగి యక్కుమారునిమీఁదఁ నుఱికి పెను జోఱమొగంబునం బడిన చిఱుచేఁపతండంబులచందంబున దావానలంబు దఱియం బాఱినమృగకులంబు చాడ్పున సముద్రంబు సొచ్చిన యేఱులచందంబున నతని యంద డిందిన 78

ఉ. అచ్చట సైన్యమంతయు భయాకులతన్ నలుదిక్కులన్ వెసన్

1 నట్టఱువేసినఁ, నదరంట వేసినఁ, నాటనేసిన.

విచ్చిన శల్యనందనుఁడు వీనికి నోడఁగనేల మీకు నే
వచ్చితిఁ బట్టి తెచ్చెద నవారణ బెట్టు పెనంగనేనియుం
జచ్చు మదీయభూరిభుజశక్తి గనుంగొనుఁ డంచు నుద్ధతిన్. 79

వ. రుక్మరథుం డనువాఁడు పాండుపౌత్త్రుం దలపడి తొమ్మిదియమ్ము లురమ్మున భుజమ్ముల రెండును నాఁటించి వెండియు నేయం గడంగునెడ నాసుభద్రాసూనుండు

ఆ. శరముతోడ నొక్కకరము చాపముతోడ, నొకటి బొమలు గదిసియున్న యుగ్ర
రేఖతోడఁ దల ధరిత్రిపైఁ బడ నేసె, రయము మెఱయఁ బటుశరత్రయమున.

వ. ఇట్లర్జునపుత్త్రుండు చిత్రకౌశలంబు సూపిన. 82

ఆ. రుక్మరథుఁడు వడిన రోషాత్తచిత్తులై, యతనిచెలులు పలువు రవనిపతులు
గవిసి రపుడు తేరుగములతో వడి భవ, త్పౌత్త్రుమీఁద నీదుపుత్త్రు లలర 83

క. అమ్మనుజవిభులబహుళశ, రమ్ములచే సూతకేతురథరథ్యసమే
తమ్ముగఁ బొదువం బడుతన,తమ్మునిసుతుఁ జూచి పతి ముదమ్మునఁ దేలెన్. 84

వ. ఇట్లభిమన్యుండు మడిసెనకాఁ దలంచి దుర్యోధనుండు సంతోషింప నాసౌభద్రుండు భద్రగజంబు బరిగోలలపోట్లం గనలుకైవడిం గినిసి గాంధర్వి యైనమాయ గావించె నది దొల్లి ధనంజయుతపంబునకుం బ్రియం బంది తుంబురుప్రభృతులొసంగినట్టిది దానం జేసి యమ్మానవనాథులయాలోకనంబులకుం బెక్కురథములవారు దమ్ముఁ బొదివికొని యనేకాస్త్రశస్త్రంబులు ప్రయోగించినచందంబు దోఁచిన వారు వెగడుపడి చూచుచుండ నతండు మండలప్రచారంబులం దేరు మెఱయ మెఱుంగువాలమ్ములం గూలనేసియు వెడందతూపులం ద్రుంచి పడవైచియు బడలువఱచిన నన్నరపతులు నఱుకుడు వడినయెలమావిజొంపంబులచందం బగుటయు నుబ్బు దక్కి నెక్కసంబును వెల్లఁ బాటునుం గదిరి యక్కురువిభుండు దన కొడుకు కడిమి సైరింపం జాలక యతనిపై నడరి కొండొకసేపు గన్నులపండువుగా భండనంబు సేసి సంరంభవిజృంభితుం డగునవ్వీరవరువిశిఖవేగంబునకుం గాక విముఖుం డయ్యె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 85

ఉ. ఇమ్మెయి బాలుఁ డొక్కరుఁడ యిందఱుఁ దోలి వధించె నన్న నే
నమ్మఁగ నేర నయ్యెద వినం గడు నక్కజ [1]మట్టు లేల చి
త్తమ్మున సంశయింప విను ధర్మ మధర్మము నోర్వ కున్నె క
య్యమ్ము తెఱంగు సెప్పు మెటు లయ్యెఁ బదంపడి సూతనందనా. 86

వ. అనిన నమ్మనుజవల్లభునకు సంజయుం డిట్లను నట్లు పెక్కండ్రు రాజులు సచ్చుటయును సుయోధనుండు బెరలుటయును గని భవత్కుమారవర్గంబును దోడి యోధవరులును మేనులు సెమర్ప మొగంబులు వెలువెలం బాఱ నోళ్లెండం గాళ్లువడంక నలుదిక్కులుం జూచుచు ధృతి[2]పెరిగి పోయిన వెఱచఱచి విఱిగి

1 మంతవట్టుచి త్తమ్ము. 2 పెఱిఁగిపోయి వెఱచఱచి పఱచి రప్పుడు.

రప్పుడు మగుడం గోల్తల సేసి కురువిభుండు గురుపుత్రకృపకర్ణకృతవర్మబృహ
ద్బలసౌబలసమేతంబుగా సౌభద్రు నెదుర్కొనిన నతండు గెలుపునుబ్బునం
గొండుక పెద్ద యనక పిడుగుచందంబునం గర్జిలి యుఱికిన నయ్యారదంబుల
తండంబులు లేటమొగంబు వడియె నట్టియెడ. 87

దుర్యోధనపుత్రుండగులక్ష్మణకుమారుం డభిమన్యునిచేఁ జచ్చుట.

చ. అదలిచి లక్ష్మణుండు విజయాత్మజుఁ దాఁకినఁ జూచి యమ్ములం
బొదవఁగఁ బుత్త్రుఁ బెట్టి చన నోపక క్రమ్మఱు రాజుఁ గాంచి యం
బుదములు గొండపై నడరుపోలిక నన్నరుపట్టి సందఱుం
బొదువ నతండు ఘోరశరభూరిసమీరమునం దెరల్చుచున్. 88

క. కదిసినలక్ష్మణుసింబులి, కొదమను సింగంపుఁగొదమ [1]గొదగొదలీలం
బొదువుగతిఁ గిట్టి మోదము, మదము నెలర్పంగ నింద్రమనుమఁడు గడిమిన్.

చ. ఉఱక యురంబు బాహువులు నొక్కొకయమ్మున నొవ్వ సేసి నీ
వెఱఁగి యెఱింగినన్ దొడరి తెక్కడఁ బోవఁగ వచ్చు నంచు నే
డ్తెఱఁ దలఁ గుండలస్ఫురితదీప్తులతోఁ నిల ద్రొల్ల నేసె నం
దఱుఁ బతియుం గనుంగొనఁగ దైన్యరసంబు సెలంగ సేనలన్. 90

తే. మిడుక మిడుక నిత్తెఱఁగునఁ గొడుకుఁ దునిమి
యక్కుమారుండు మెఱయుట నడలుఁ గనలుఁ
గడలుకొనుమదితోడ నీకొడుకు వీని
నొంపుఁ డంచఱుఁ బైఁబడి చంపుఁ డనుడు. 91

క. కృతవర్మయుఁ గృపుఁడు గురుఁడు, నతనిసుతుఁడుఁ గర్ణుఁడును బృహద్బలుఁడును భా
సితశరములు గురియుచు న,చ్యుతునల్లునిఁ బొదివి రొక్కయుమ్మడిఁ బెలుచన్.

క. అతఁ డందఱవిశిఖంబులు, వితథమ్ములు సేసి వారి వెగడుపఱిచి యు
ద్ధతి సైంధవుపోరెడు నెడ, కతిరయమునఁ దేరునడపునాసమయమునన్. 93

వ. నిషాదులు గళింగులు గజబృందంబులతో నడ్డపడిన నయ్యతిరథసింహుండు దరు
వాయి గొని తునుమాడ నెప్పటియోధవీరు లెయిదివెక్కాఁ బోతులొక్కపులిం
జుట్టుముట్టినచందంబునం బొదివి పెనంగ నాజయద్రథుండును బాండవబలంబు
లం దోఁచి గానీక రథసాతిశయఘోరంబుగాఁ బోరు చుండె నక్కుమారుండు
గురుం బంచాశద్బాణంబులను గృతవర్మ నశీతిసాయకంబులను గురుతనయు దశ
విశిఖంబులను గర్ణు నొక్కబలునారసంబునను బ్రుక్కించి కృపుని విరథుం జేసి
బృహద్బలుమేన ముప్పదినారసంబులు నాటించి వారలకు బాసటయయి కదిసిన
సైనికులం బెక్కుతెఱంగుఁ తూపులఁ జిక్కువఱిచి యుక్కునం గ్రోధలిప్తబృం
దారకు లను రాజులను రూపడంచె నప్పుడు శారద్వతుండు దేరాయితంబు సేసి

కొని కడంగి తోడియేవురం గూడుకొని యాక్రీడికొడుకుమీఁద మార్గణపరంపరలు పరఁగింపం బెరిఁగినదర్పంబున గసి మసంగి యతండు నొప్పింప బెఱవారు బీఱువోవ బృహద్బలుండు బిట్టుగవిసి నిశితశరంబులు నిగిడించిన నన్నరనందనుండు. 94

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధించుడుం
గోప మెలర్ప ఖేటకముఁ గ్రూరకృపాణముఁ గొంచుఁ దేరు సా
టోపత డిగ్గి వే కవియుడుం బటుభల్లహతిం గృతాంతసే
వాపరుఁ జేసె హృత్పుటము వ్రచ్చి బృహద్బలు భూరిదోర్బలున్. 95

వ. ఇట్లింద్రపౌత్రుండు గోసలేంద్రునిం దెగఁ జూచినఁ జూచి యేచి తదీయబంధుభూపతు లొక్కమొగి నురవడించిన నంతడు వారలయేపు మాపి కర్ణుండు డాసినం గర్ణోపాంతంబు గర్ణికానారాచంబుల నొప్పించె నయ్యిరువురు నొండొరుల మేనులు నెత్తురుల జొత్తిల్లం జేసిన సంధ్యాసమయసూర్యబింబప్రతిబింబంబులుం బోలెఁ బొలిచి రాసమయంబున సూతనందనునాయంకు లార్వురు గర్వంబునఁ దన్నుం గదిసినం గవ్వడికొడుకు చిత్రవధవిహారంబు సలుపునప్పుడు కుంభసంభవప్రభృతిరథికవరులశరంబులు మగిడించుచు వారిపైఁ దూపులు నిగిడించు చునికి యద్భుతం బయ్యె నట్టియెడ. 96

తే. మగధపతిసూనుఁ డైనయశ్మంతకుండు
బాలుఁ డయ్యును బ్రౌఢదోర్బలము మెఱయఁ
దాఁకుటయు సూతుతలయు రథ్యములతలలు
నతనితలతోన యభిమన్యుఁ డవనిఁ గూల్చె. 97

వ. ఇట్లు పూర్వవైరంబు దలంచి తలపడినమాగధకుమారు నవలీల నేలంగలిపి సింహనాదంబు సేసినం దత్సంరంభంబు సైరింపం జాలక దుశ్శాసనసూనుండు సరభసంబుగాఁ గవిసి ఘోటకంబుల నంబకచతుష్టయంబునను సారథి నొక్కనారసంబుననుం దదీయతనువు పదిబాణంబులను బెలుచ నొప్పించినం జంచదరుణకమలచారువిలోచనుం డగుచు సౌభద్రుం డతనిఁ బ్రదీప్తసప్తనారాచనిపాతపీడితుం జేసి డగ్గఱి. 98

ఉ. ఇంతకు మున్న నీజనకుఁ డెంతయు నోటఱి పాఱె నీవె నా
పొంతకు వచ్చి తింక నెట వో నగు నంచొకదొడ్డనారసం
బెంతయు బెట్టిదంపువడి నేయుడు ద్రోణసుతుండు దాని నిం
తింతలు సెక్కలై యిలపయిం దొరఁగన్ వెస నేసె నేసినన్. 99

తే. అతనిదిక్కును జూడక యతఁడు రయము
మెఱసి నీపౌత్రుచాపంబు నఱకి సూతుఁ
గూల్చి యాఱమ్ము లురమున గ్రుచ్చుటయును

నొండుదేరిపై కబ్బాలుఁ దుఱికె నధిప. 100

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నాసమయంబున శత్రుంజయుండును జంద్రకేతుండును సువర్చసుండును సూర్యభానుండును మేఘవేగుండును మొత్తం బై తాఁకినధనంజయతనయుండు మేటిమగ లగునమ్మహీశులమేనులు నానాస్త్రంబుల ననేకఖండంబులు గావించి గాంధారపతి సేరినం గ్రూరనారాచజాలంబుల జర్జరితశరీరుం జేసి దుర్యోధనుదెసకు నడరుటయు నంగపతి యాచార్యున కిట్లనియె. 101

క. చండగతి వీరరథికులఁ, జెండుచు నేతెంచి రాజుఁ జేరెడు సౌభ
ద్రుం డట్టులు నీ కూరక, యుండ నగునె ప్రతివిధాన మొనరింపు తగన్. 102

క. అని పలికి పతికి నడ్డము, సనుటయు గురుఁ డచటియోధచయముం గలయం
గనుఁగొని యభిమన్యుఁడు నర్జునుఁడును ననినొక్కరూప చుండీ తలఁపన్. 103

వ. చూడం బిన్నవాఁడు గాని యలంతులం బోయెడువాఁడు గాఁడు మన మందఱముం గూడికొని యొక్కపెట్ట యక్కుమారుపై నురవడింప వలయు నని పురికొలిపి బరవసంబు సేసె నప్పు డప్పాండుపౌత్రుబాణంబులం బీడితుం డై సూతపుత్రుండు గుంభసంభవు నాలోకించి నాదెస నూడుము వీఁడు నొప్పించె నిలువందగునెల వగుట ననము డింపక [1]యీల గఱచుకొని యున్నవాఁడ గాండీవిఁ గలనం గదిసి యెఱుంగుదుముకాదె యతనిచే యింత బెట్టిదంబు గా దని చెప్పిన విని యల్లన నగి యతం డతని కిట్లనియె. 104

సీ. కవచధారణ మనుఘనవిద్య గవ్వడి కే నెఱింగించితి నితఁడు దాని
నేర్చుట నీతని నెట్టన నొప్పింప శక్యంబుగాదు వంచన గుణంబు
నఱకంగఁ జాపంబు విఱుగ నేయఁగఘోటకములఁ జంపఁగసూతు సమయఁ జేయ
నగుఁ జాలు దేని నీ వట్లు సేయుము చేతధను వుండ నవ్వీరుఁ జెనయ వశమె
ఆ. దేవతలకు నైనఁ గావున నొక్కమై, విల్లు ద్రుంచి తఱిమి విరథుఁ జేసి
చూచికొంద మలవుచొప్పునఁ దెగునె యీ, రథికవరునిపటుపరాక్రమంబు

—కర్ణుఁడు మొదలగుయోధులు వంచన నభిమన్యుని విరథుఁ జేయుట.—

చ. అనవిని సూతసూనుఁడు భయం బెదఁ గూరినవాఁడపోలె నై
వెనుక కొదింగి యారథికవీరుపిఱిందికిఁ జుట్టి వచ్చి వం
చనకు సహాయులై యచటినై నికు లన్నరపుత్రు బిట్టు మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ జేరి యలఘుప్రదరంబున విల్లు ద్రుంచినన్. 106

వ. ఆలోన. 107

క. గురుఁ డశ్వంబులఁ గూల్చెను, సరభసముగఁ గృపుఁడు సంపె సారథి నమ్మై
నరసుతుఁ డనాయుధుండును, విరథుండును నగుట నూచి వెఱ వేది వడిన్ 108

క. శకుని కృతవర్మశల బాహ్లీక గురుసుతు లాదిగా ననేకు లడరి య

1. యీలు గఱచుకొని, యవుడు గఱచుకొని.

స్త్రకలాపంబుల శస్త్రప్రకరంబుల నొంచి చిక్కువఱచి యలఁచినన్. 109

క. వాలును బలకయుఁ గొని యప్బాలుఁడు రయ మార గగనభాగంబున కు
న్మీలితధృతిసారుం డై, లీల నెగసి పోయె మండలీభూతగతిన్. 110

క. తనవిద్యకలిమి వినతాతనయునిభంగిం జరింపఁ దమతమ్మునపై దెం
పున నుఱుకు ననుతలంపున, మనయోధులు భయముగొనిరి మనుజాధీశా.

చ. ఎడగని వాలుబల్లెమున నేసె వెసం దునియంగ ద్రోణుఁ డ
ప్పుడు శకలంబులై పలక భూమిపయిం దొరఁగంగఁ జేసె నె
క్కుడుపడిఁ గర్ణుఁ డాశిశు వకుంఠగతిం దన తేరిమీఁద నొ
ప్పెడుఘనచక్రముం గొని యుపేంద్రుఁడు లీల నటించుచాడ్పునన్. 112

వ. సంరంభవిజృంభితుండై. 113

సీ. నెత్తుట జొత్తిల్లి నెఱసినయలుక నుగ్రం బై నవదనంబు కాంతి పరఁగఁ
గౌరవసైనికోత్కరమున కతిభయదం బగుసింహనాదంబు సెలఁగ
నింగికి నిగుడురథాంగరోచులు మణి కంకణద్యుతులతోఁ గలసి వెలుఁగ
సిల్లు సూపినగంధసింధురం బను రేఖ దలఁపించుపటుగతి చెలువు మెఱయఁ

తే. గుంభసంభవుఁ డున్నదిక్కునకుఁ గవిసి, యడ్డపడుసేనఁ జించి చెండాడునక్కు
మారవరుమేనియొప్పును మగతనంబుఁ, జలము బలముఁ గీర్తించె నిర్జరగణంబు.

వ. అట్టియెడ. 115

తే. శకునికృతవర్మకృపకర్ణశల్యముఖ్యు, లైనయోధులు పెక్కండ్రు రఖిలదిశలఁ
బొదివి యతనికరంబునఁబొలుచుచక్ర, మలతితునియలుగా నేసి రాగ్రహమున.

వ. ఏసిన నతండు రయంబున. 117

క. గదగొని యశ్వత్థామం, గదియుడు దంభోళికొదమకై వడి మెఱుఁగుల్
వొదలించుదానిఁ గని కడు, బెదరి యతఁడు రథము డిగ్గి పిఱిఁదికిఁ జనియెన్.

వ. సుభద్రాతనయుం డతని రథ్యంబులను సారథినిం జదియ మోఁది మనజోదుల
యమ్ముల నేదు వెఱిగినచందంబున సౌబలునిదెసకు నడచి యాతనికి నడ్డపడిన
గాంధారులసప్తవింశతిరథికులం బొరిగొనుటయుం బురికొని తన్ను మార్కొనిన
వసాతీయులం బదుండ్ర నేనుంగులతోడన పీనుంగులఁగావించి యందంద తఱి
మిన కేకయసప్తకంబు రథసహితంబుగా నగ్గలిక నుగ్గు నేసి డస్సి తూఁగాడుచుఁ
దొలంగినయోధుల నుల్లసం బాడుచు నఱిమినవారి నుఱుమాడుచు వీరవ్ర
తంబు ధీరత్వనిష్ఠం జలుపుచుండె. 119

ఉ. ఆసమయంబునం గడఁగి యాయితమైనరథంబుతోడ దౌ
శ్శాసని రానతం డడరి సారథిఁ జంపి హయంబులం బడఁ
ద్రేసిన నాతఁ డల్లి గద వేకొని యుద్ధతిఁ దేరు డిగ్గ ను
ద్భాసితమూర్తులం బొలిచె భ్రాతృకుమారయుగం బుదాత్తమై. 120

అభిమన్యుదుశ్శాసనసుతు లిరువురుఁ జచ్చుట.

తే. ఇవ్విధంబునఁ గదిసి నరేంద్రముఖ్య, నీదుమనుమలు సూపఱనెమ్మనముల
కద్భుతంబును శోకంబు నావహిల్ల,లావు వెరవును మెఱయఁ జలంబు నెఱయ.
ఉ. ఒండొరు[1]మీఁదికోపమున నుగ్రతఁ బోరి రుదగ్రులై గదల్
మండఁగ నెత్తురుల్ సెదర మాంసము పిండిగ నెంపనుగ్గులౌం
డొండ ధరిత్రిపైఁ దొరఁగ నొప్పెడుమేనులు వ్రాల వానిలో
నుండకప్రాణముల్ వెడలె నుబ్బునఁ గ్రాలఁగ దేవకామినుల్. 122
వ. ఇత్తెఱంగున. 123
చ. వనగజ మంబుజాకర మవారణఁ జొచ్చి కలంచి యాడఁగా
మనమునఁ గొంకు లేక కృపమాలినబోయలు ముట్టి చంపుచా
డ్పున భవదీయసేన పొరివుచ్చఁగఁ జుట్టును ముట్టి పార్థనం
దను నలయించి నిర్దయవిధంబునఁ జంపి రనేకసైనికుల్. 124
వ. అట్టియెడ. 125
సీ. జగము లన్నియును దేజంబున వెలిఁగించి యపరాద్రి సేరినతపనుమాడ్కిఁ
దఱ చైనకానలు దరికొని నివుఱుగాఁజేసి యాఱినదవశిఖివిధమున
గగనంబుతో రాయు[2]కరడులు గలజలం [3]బివురఁ బాఱినమహార్ణవముకరణి
నున్నతగతి సెడి యుర్విపైఁ గడువిన్ననై పడియున్నసుధాంశుభంగి
తే. బీరమునఁ దమవారికిఁ బెం పొనర్చి
యరుల సమయించి వస మఱి యనువుదప్పి
తెగియుఁ జూడ్కికిఁ జాలవ్రే గగుచుఁ బొలిచె
మహితమూర్తిశోభితుఁ డభిమన్యుఁ డధిప. 126
ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి నేల యెఱనింగితెఱంగున నుండె నక్కుమా
రోత్తముఁ డందుఁ జంద్రుక్రియ నొప్పె సితాయుధఖండభూషణో
దాత్తమణిప్రతానములు తారలచందము నొంది యందమై
యత్తఱి నుల్లసిల్లె వసుధాధిప చూపఱపిండు చూడ్కికిన్. 127
సీ. కరికళేబరములు ధరణీధరములు దు రంగగాత్రమ్ములు గ్రాహసమితి
నరశరీరములు మీనములు గౌక్షేయక క్షురికాదిశస్త్రంబు లురగకులము
రుధిరార్ద్రశిరములు రుచిరప్రవాళముల్ ప్రేవులప్రోవులు ఫేనతతులు
నెత్తురువెల్లువ నీళులు భూషణ స్తోమాస్థిచయములుతుమురు లిసుక
ఆ. గాఁగ నంబురాశికరణి సంగ్రామభూ, భాగ మొప్పు మిగుల భవ్యయోగ
నిద్ర నున్నవిష్ణునికిఁ బాటి యగుచు శో, భిల్లె నమ్ముఁ రారియల్లుఁ డందు. 128
వ. అబ్బాలుండు. 129

1 మీఱుకోపముల. 2 కరళులు; కడళులు, 3 బివిరి పొడఱినయర్ణవము.

తే. మహితలావణ్యమున సుకుమారమైన, యంగమును బూర్ణచంద్రనిభాసనంబుఁ
[1]గ్రొత్తపెంపుగనెంతయుఁ గొమరుమిగిలి, చెన్నుఁదలకట్లు నైపడియున్నఁజూచి

క. నీసైనికు లెంతయు సం, తోసిల్లుచు నార్చిరపుడు దుఃఖితులై కుం
తీసుతులవారు దీనజ,శాసంగతులైరి బాష్పజలములు దొరఁగన్. 131

క. నెఱి దప్పంబడి పెల్లుగ, నొఱలెడినరవాజికరులయులి నభిమన్యుం
డఱిముఱిఁ బడుటకు వగ మదిఁ, బఱిగొన నిల పెలుచ నఱచుభంగిఁ జెలంగెన్.

వ. ఆసమయంబున. 133

క. పెక్కండ్రు గూడి యిమ్మెయి, నొక్కనిఁ జంపుట యధర్మమో హో యని న
ల్దిక్కులను బెద్దయెలుఁగున, నక్కజముగ భూతసంచయంబులు పలికెన్. 234

వ. ఇట్లు శౌర్యసారసంపాదితరౌద్రుఁడైనసౌభద్రుండు పడుటయువారిబలంబులు
ఱిచ్చవడి ఖండనంబు దక్కితలరిన ధర్మపుత్త్రుండు ప్రబలయోధవీరలోకంబు
నాలోకించి యిట్లనియె. 135

సీ. మార్బలంబులుసొచ్చి మాతంగములఁ గూల్చి రథరాజిఁ గలఁచితురంగముల
ద్రుంచి పదాతులఁ దునుమాడి పెక్కండ్రు సైనికప్రవరుల సమయఁ జూచి
మూఁకల విరియించి వీఁక నాచార్యాది, యోధులనెల్లను నొక్కదెసకు
వెలిచి వియచ్చరుల్ వినుతింప నాకంబు, చూఱ గొన్నట్టియర్జునతనూజుఁ

ఆ. జూచి మనకు నేల శోకింప వైరుల, గం డడంచి గెలుపు గంద ముచిత
భంగిఁబ్రొద్దుకోలఁది పరికించి మనసైన్యముల మరల్త మెలమి దలకొనంగ

వ. అని పలికి బరవసంబు సేసి సేనలం బురికొల్పికొని యవష్టంభవిజృంభితుండయి
నిలిచెఁ బదంపడి యరుణకిరణుం డపరమహీధరబుమౌళికి సరసీరుహశేఖరం బై
చెలువారం దదనంతరంబ రిత్తచోట్లును నెత్తుటం జొత్తిల్లుచున్నట్లుండెఁ బిండు
గట్టి పిశాచనిశాచరులు నలిరేఁగి రక్తపానంబును మాంసఖాదనంబునుం
జేయుచు మోదంబునం బొందుచు నాడుచుం బాడు చుండుకలకలంబునను
గుణపభక్షణవ్యగ్రవిహంగసముదయతుములంబునను [2]బలలఖాదనసంరంభశివా
నివహకోలాహలంబునను బరమాభీలంబైనసంధ్యాకాలంబు నిరూపించి నిజ
శిబిరంబులకు నుభయబలంబులుం బోయె నప్పుడు నీకొడుకులుబ్బునం గొమరు
మిగిలి యరిగిరి కౌంతేయులు చిన్నఁబోవునాననంబులతో శోకసంతప్తచిత్తు
లయి చని రివ్విధంబున ధర్మతనయుండు దననికేతనంబున కరిగి యచట నిఖిలపరి
జనంబులుం దానును సన్నాహంబు లెడలించి శూన్యాకారులై యున్నసమయం
బునం దమ్ముని దెసకూరిమి నారం గూరినవగపెంపున ధైర్యంబుసొం పఱివివర్ణ
వదనుండగుచు ని ట్లనియె. 137

1 గ్రొత్త పెనుపఁగ, గ్రొత్త పెంపున. 2 బలలకబళనసంరంభ.

అభిమన్యునిమరణమునకు ధర్మరాజు దుఃఖించుట

మ. గురుశారద్వతముఖ్యయోధవరసంగుప్తంబు నిర్భేద్యము
ద్ధుర మాసైన్యము దానిఁ జొచ్చినను బ్రీతుం జేయగాఁ బూని యొ
క్కరుఁడుం గోవులలోను చొచ్చుబలుసింగంబొక్కొనా నట్లు సొ
చ్చిరయం బార ననేకవీరశిరముల్ చెండాడె నుద్దండుఁడై. 138

క. ఈసును రోసముఁ గల దుశ్శాసను నొప్పించి పఱపి చతురంగములన్
గాసిలఁ జేయుచు నట్టుల్లాసముతో మెలఁగఁగా దలంచె యొరులకున్. 139

తే. కొడుకుఁ బొడగాన కర్జునుఁ డడిగె నేని, వానితో నింక నే మనువాఁడ హరికి
నతనిగారాబుచెలియలి కధికదుఃఖ, మేన చేసితి [1]వగవంగ నేమిగలదు. 140

క. బాలుఁడు సుకుమారుఁడు పెక్కాలములం జొచ్చి యెఱుఁగఁ డనక మొనసొరం
జాలుదు చొరు మని పనిచితి, నేలా నన్నాసదోస మెఱుఁగఁగ నిచ్చున్. 141

క కుడువను గట్టను బూయను, తొడువను బోఁ బనిచి కాక తొలుత మొనసొరం
గొడుకుం బనుచుట కెవ్వఁడుఁ, గడఁగునె నాయట్టిపాపకర్ముఁడు దక్కన్. 142

తే. వానితోఁడిద లోక మై యేను బోవ, నైతిఁ బోఁ గన్నఁ బుత్త్రశోకాతురత్వ
మున నితాంతవివర్ణతఁ బొందుచుండఁ, జూడకుండెడివాఁడ నర్జును మొగంబు.

ఉ. వాసవునంతవానికిని వచ్చినయాపగ దీర్పఁ గాలకే
యాసురులట్టి బల్వగఱ్ఱైనను వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచు నాజి న
వ్వాసవి [3]యాత్మజుండు పగవారలచే హతుఁడైన దుర్దశం
జేసి యలంతఁ జేష్టుడఁగఁ జేసె విధాతృని నేమి సెప్పుదున్. 144

చ. కొడుకు వధించి రన్నఁ గురుకోటిని నెట్టన యల్గిరూపు మా
పెడున కడంగి పార్థుఁ డెదఁ బేర్చినశోకము నార్పఁజాలు నే
పుడమిధనంబు నాకమువిభూతియుఁ జేరెడయేని నల్లన
వ్వెడునభిమన్యునెమ్మొగము వే యగుపాలును బోల నేర్చునే. 145

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించుచున్నసమయమునం గృష్ణద్వై
పాయనమునీంద్రుం డయ్యెడకు విజయంచేయుటయునవ్విభుండు ప్రత్యుత్థానంబు
సేసి దండ ప్రణామం బాచరించి యాసనవిన్యాసప్రముఖపూజావిశేషంబుల
నారాధించి యమ్మహాత్ముతో ని ట్లనియె. 146

సీ. పరసేన భేదింపఁ బనిచితి నేను సౌభద్రుని వాఁడు నబ్బలము సొచ్చె
వెనుక నేమును జొచ్చి చనఁగ సైంధవుఁడు మమ్మాఁగినఁ దోడ్పడనువు దప్పె
నప్పుడు పెక్కండ్రు రప్పాడి నవ్వీరుఁ బొదివిన నాఱడిఁబోయెనట్లు
సుకుమారమూర్తిఁ బుత్త్రకు నొంటిమైఁ బిన్నపాపని నలుఁగులపాలుపడఁగఁ

ఆ. బనిచి తాను బ్రదుకపాపాత్ముఁ డెందును, గలఁడె విపులశోకజలధి మునిఁగి

1 వనరంగ. 2 నాత్మజుండు. కాత్మజుండు.

పేర్చుతల్లడమున బిమ్మిటిగొనియెదుఁ, జిత్త మింక నేమి సేయువాఁడ. 147

వ. అనిన విని మునీశ్వరుం డమ్మనుజేశ్వరున కిట్లనియె. 148

చ. పలువురు రాజులం దునిమె బల్లిదుఁ డాతఁడు పిన్నపాపఁడే
యలుఁగులపాలు సేయ కభియాతులు పువ్వులకోల సాఁతు రే
కలఁగుదురే విపద్దశల కాఱియ నార్యులు పావు లింతవిం
తలె గరుడోరగద్యుచరదానవకోటులచావుఁ జూడమే. 149

క. ఎప్పాట నెవ్వారికి విధి, దప్పింప వశంబె ధైర్యధనఘనుఁడవు నీ
విప్పరుసున నడలుట గడు, నొప్పదు శమియింపవలయు నుర్వీనాథా. 150

వ. అనిన సాత్యవతేయునకుం గౌంతేయాగ్రజుం డిట్లనియె. 151

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద నొప్పి ధీరులై
పరఁగిర కాని తమ్ము మృతభావవికారము వొందకుండ సు
స్థిరముగఁ బ్రాణరక్షణము సేయఁగ రాజులు సాల [1]రైరె యె
వ్వరుఁ దలపోయ మృత్యు వనివార్యమె తాపసముఖ్య యిమ్మెయిన్. 152

వ. అనుటయుఁ బారాశర్యుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనుఁ దొల్లి యిట్లుపుత్త్రమరణ శోకాతురుం డై నయకంపనుం డనురాజు నారదమునిచేత మృత్యుప్రకారంబు దెల్లంబుగా విని యుపశమితశోకుం డయ్యె నని విందు మయ్యితిహాసంబు తెఱం గెఱింగించెద నది నీయంతఃకరణంబుసంతాపంబు మాన్చి శాంతి యొనర్చు నప హితుండ వై యాకర్ణింపుము. 153

సీ. పగతు రకంపనుపై నెత్తి వచ్చి కయ్యము సేసి యాతని నడఁగఁ బట్టి
కొనుటయుఁ జూచి తత్తనయుండు [2]హరి యనువాఁడు దోర్దర్పదుర్వారమూర్తి
యవ్విరోధులమీఁద నడరి బల్విడిఁ దండ్రి విడిపించి విక్రమవిహారణమునఁ
దని వోక మఱియు నుద్ధతిఁ గరిరథఘోట భటనికాయంబుల బడలుపఱుప

ఆ. నుగ్రు లగుననేకయోధులు చలమునఁ, గూడుకొని మహాస్త్రఘోరశస్త్ర
తతుల నక్కుమారు మృతుఁ జేసి రప్పుడు, గనలి రభసమున నకంపనుండు.

క. విపినంబు నడఁచుదవశిఖి, [3]కుపమాస్థాన మయి పగఱ యొప్పు సెఱిచి యా
త్మపురము సొత్తెంచెం దూ, ర్యపటుధ్వను లెసఁగ ననిమిషాధిపుభంగిన్. 155

వ. ఇట్లు గెలిచి వచ్చియు. 156

క. పుత్త్రుఁ దలఁచి తలఁచి పొగలుచు నున్న య, న్నరవరేణ్యుకడకు నారదుండు
నెమ్మి వచ్చుటయును నిభృతుఁడై యాసనా, ర్ఘ్యాదిపూజనంబు లాచరించి.

వ. అతనికడనుండి యమ్మహీపతి యత్తాపసముఖ్యునకు నిజవృత్తాంతం బెఱింగించి కొడుకుగుణంబు లగ్గించి వానిం గోలుపోవుటం జేసి విజయంబు ప్రియంబు సేయకున్న దని తనవగపును దెలిపి మఱియును. 158

---

[1] రైరె. [2] ధృతియును. [3] కుపమానం బగుచుఁ బగఱ.

క. మునినాయక మృత్యువు ప్రభు, వని విందుము లోకమునకు నది యెట్లొకొ త
జ్జననంబుఁ దత్ప్రభావముఁ, వినఁ దలఁచెద నుచితమేని వినిపింపు తగన్. 159

—నారదుఁ డకంపనునకు మృత్యుదేవతాప్రభావం బెఱింగించుట.—

వ. అనిన విని యమ్మహాత్ముండు గరుణాయత్తచిత్తుండై యతని కిట్లను బంధుమరణ శోకం బుడుపం జాలెడుమృత్యుప్రకారకథ వినుట మేలు నీవవధానపరుండ వై వినుము సెప్పెదం బ్రజాపతి ప్రజల సృజియించి పదంపడి సంహారంబు లేమిం జేసి భూమికిఁ దదీయభారంబు దుర్భరం బగుటయు ననుసంధించి చింతాక్రాంతుం డై తత్సంహారంబునకు నుపకరణంబు గానక కటకటంబడిన నతనియింద్రియంబుల వలన మహాజ్వాలనంబు జనియించి యెల్లదిక్కులం బరఁగి చరాచరాత్మకం బైన భూతవ్రాతంబు దహింపం గడంగుటయు భువనహితార్థంబుగా భవుండు సని కమలభవు శరణు సొచ్చినం బ్రజ్వరిల్లుచున్న యమ్మహానుభావుం డద్దేవు నాలోకించి యాదరభరితుం డై. 160

క. నీకోరిక యప్రతిహత, మే కార్యము గోరి వచ్చి తెఱిఁగింపు మమే
యాకార కామహర యది, నే కొని యీక్షణమ యేను జేసెద ననుడున్. 161

ఆ. అభవుఁ డిట్టు లనియె నఖిలసృష్టిక్రియా, కర్త వగుట నీవ కలుగఁ జేయఁ
గలిగె భూతకోటి యెలమిఁ బొందఁగఁ గోప, మెత్తి రూపుమాప నేల యిపుడు.

వ. నాకుం గా లోకంబులం గరుణాలోకంబున నాదరింపు మనిన విని యంబుజాసనుండు నాయందుఁ గోపంబును గామంబును లేవు వినుము ప్రజాభారపీడిత యైన భూమి దేవి దనడప్పి యెఱింగించినం దదీయహితంబు సేయం బూని సంహారంబు గావించువాఁడ నై దానికి నుపాయంబు విచారించి యెద్దియుం గాన నైతి నది గారణంబుగా నన్నుఁ గ్రోధంబు వొందె ననవుడు భూతనాథుండు. 163

చ. అనఘవిచార నీ వరయ మన్నుఁ దగం గడునిష్ఠ లోకపా
లన మొనరింతుఁ గాన యనలం బయి నీ దగునల్క లోకము
న్మను మిడి కాల్పఁ జొచ్చినఁ గనుంగొని యేఁ గృప పుట్టి చెప్పెదం
జనునె మహోగ్రకోపవివశత్వము నీకుఁ ద్రిలోకనాయకా. 164

వ. చరాచరంబు లన్నియు నొక్కపెట్ట భస్మీభూతంబులు సేయ నేల ధరణీభారంబు వాయుట కై యుచితసంహారంబు గలుగునట్లుగ నొండు దెఱంగు దలంపుము కోపం బుపసంహరింపు మివ్వరంబు నా కొసంగు మనవుడు నిహతపాపకళంకుం డై నయాశంకరుపలుకులకు నతం డయ్యలుక నడంచిన నయ్యనలం బాఱుటయును భువనంబులు ప్రమోదంబు నొంది యాశంకరశతానందుల నభినందించె నట్లు క్రోధోపశమనం బాచరించుసమయంబున 165

సీ. కమలాసనునియింద్రియముల రక్తాస్యయు నసితాంగియును వరుణాంబరయును

నగునింతి జనియించి యల్లన నగుచుఁ గెంజాయ రంజిల్లులోచనము లలర
నాజగన్నాథుల నలవోకవోలెఁ గన్గొని దక్షిణమునకుఁ జన నజుండు [ప్రేఁ
మెలుపుతో మృత్యువ మృత్యువ యెట వో యెదని పలుమాఱు సాంత్వనముతోఁ
తే. బిలిచి సంహారబుద్ధి నా కొలయఁ బొడము, కనలునం దుద్భవించితి గాన నీవు
దొడరి వాసి లే కెల్లజంతువుల సంహ,రింపు నాపంపుమై నీకుఁ బెంపు గలదు.

వ. అనిన విని మృత్యుదేవత దుఃఖిత యయినం గన్నీరు దొరంగె నయ్యశ్రుబిందువులు పద్మజుండు పాణీపుటంబులం బట్టి లోకహితార్థంబుగా ననేకభంగులననునయించిన నక్కాంత గాడ్పున నల్లాడుతీఁగ తెఱంగునం జలించి యంజలి ఘటించి యవ్విరించి కిట్లనియె. 167

తే. నీవు సృజియించి తటెనన్ను దేవదేవ, యేను ఘోరకర్మమునకు నెట్లు లోర్తు
బంధమరణశోకార్తులై పనవుజనుల, వివిధభంగులయెలుఁగులు వినఁగఁ జాల.

వ. ఈయధర్మంబునకు వెఱతు నీవు నామీఁదఁ గృప సేయు మిట్లు నన్నుం బనుపక తపశ్చరణంబునకుం బనుప వలయు నివ్వరం బిమ్ము భవదనుజ్ఞ వడసి ధేనుకాశ్రమంబునకుం జనియెద నని పలికినం బరమేష్ఠి యన్నీరజాక్షి నిరీక్షించి 169

సీ. నినుఁ బ్రజాసంహారమునకునై కల్పించినాఁడఁ గావున నీమనంబునందుఁ
బొడమువిచారంబు నుడిగింపు మిట్లు గాఁ గలయది దైనయిక్కార్యమునకు
నన్యథాత్వం బేల యగుఁ బ్రజాసంహరణము ననిందితసమయముగఁ జేయు
మీ యవశ్యంబును నావుడుఁ గడు భయంబున నప్పటికి నియ్యకొని మృగాక్షి
తే. నలువవదనంబు సూచుచు నిలిచె నతఁడు
ప్రీతుఁడై లోకములఁ గృపపెంపుతోడి
దృష్టిఁ గనుఁగొన నవి పరితుష్టిఁ బొందెఁ
జంద్రమౌళియుఁ దనయిచ్ఛఁ జనియెఁ బ్రీతి. 170

వ. మృత్యుదేవియుం బరమేష్ఠికిం బ్రణమిల్లి. 171

తే. అచటు వాసి రయంబున నరిగి ధేను
కాశ్రమంబున నియమంబు లాచరించి
నంద కౌశికి యనియెడునదులఁ బెక్కు
వ్రతము లొనరించి మఱియుఁ దీర్థముల నెల్ల. 172

వ. అద్దేవు నుద్దేశించి పెద్దకాలం బనేకవిధంబుల దుష్కరంబు లగుతపంబులు సేయుచుం బోయి హిమశైలశిఖరంబున సంయతాత్మయై యున్నఁ జతురాననుం డమ్మానినికిం బొడసూపి మృత్యువ నీ వత్యంతనిష్ఠురనియమంబు లేల యనుష్ఠించెద వనిన నయ్యంగన సమాధానంబున నున్నప్రజలమెడలు నులిచి చంపంజాల నీపనికిం బంపకు మధర్మభయంబున ని న్నాశ్రయించెద నార్తనైననాకు శరణంబ వగు మని ప్రణమిల్లిన నతం డిట్లనియె. 173

ఆ. ఇంతి నీ కధర్మ మేల యయ్యెడు నాదు,పనుపు సేయ నిన్నుఁ బరమధర్మ
మొందు విమలకీర్తియును జెందునట్లుగా, వరము లిత్తు మేను హరుఁడు నీకు.

వ. ఏమనుసంధించినపనికి నీకు భయం బేల చతుర్విధభూతకోట్ల నుపసంహరింపు
మనిన నత్తన్వి దేవా దేవరయాజ్ఞఁదల మోచి చేయుదానంగాక యొక్కవిన్నపం
బవధరింపుము లోభంబును క్రోధంబును నీర్ష్యయు నసూయయు జంతువుల
శరీరంబుల వికృతిం బొందింప వలయు ననవుడు నతం డట్ల యయ్యెడు మది
యునుంగాక నీయశ్రుబిందువు లెన్ని యన్నియు రోగంబు లై జనంబులం
జావం జేయంగలయవి దానంజేసి యధర్మంబు నిన్నుం బొరయనేరదు ప్రాణి
ప్రాణమారణంబు నీకుం బరమధర్మం బగు భవదీయశుభం బేనుగోరెద నీవు
ధర్మస్వరూపంబ వీవిశ్వంబునకు నీశ్వరి వట్లు గావున బ్రాణసంయమనంబు భవ
దధీనంబు సర్వజీవులయెడం గామరోషంబు లుడిగి జీవంబుల నాకర్షింపుము
తత్ప్రకారంబు ధర్మతత్త్వంబు నీకుభయంబేమి మిథ్యావర్తనుల నధర్మంబు
సమయించుఁ బొమ్మనిన నమ్మానిని శాపభీతిని దన్ను నధర్మంబు వొంద దనుమా
టను దన్నియోగం బంగీకరించె నవ్విరించివచనంబుల తెఱంగున నాధివ్యాధులు
గాత్రహానిం జేయ నామృత్యుదేవత ప్రాణాపహారిణి యగుటం బ్రాణంబులు
దేహంబులం బాసి దేవాదిభావంబులం బొందుదు మగుడ మనుష్యత్వంబు
నొందుచుండు. 175

తే. భీమనాదుండు భీముఁ డుద్దాముఁ డప్ర
తర్క్యతేజోమయుఁడు జగత్ప్రాణుఁ డొడలు
మనుపఁ జెఱుపంగ నొడయుండు సనుట మగుడ
నరుగుదెంచుట వింత గా దతని కెందు. 176

క. నరు లమరు లగుదు రమరులు, నరు లగుదురు గాన నీదు నందనునకు భూ
వర వగవ నేల యతనికిఁ, జిరవీరస్వర్గసుఖము సేకుఱియుండున్. 177

క. అగణితదుఃఖాత్మక మి, జ్జగ మాతఁడు దీనిఁ దొఱఁగి సౌఖ్యాత్మక మై
వగ చెంతలఁ జేరనియ,జ్జగమునఁ బుణ్యాత్మపురుషసంగతి వడసెన్. 178

వ. నీకు వగవం బని లేదు బ్రహ్మకల్పితం బైనయీనిశ్చయంబు నిరూపించి ధీరులు
దెగినవారలకు వగవ రని చెప్పిన నారదునకు నయ్యకంపనుం డిట్లనియె. 179

క. మునినాథ నీవు సెప్పఁగ, ననఘం బగునీసమంచితాఖ్యానం బే
విని గతశోకుఁడ నైతిని, మనము ప్రియంబందె నతిసమాధానమునన్. 180

వ. అనుచు వినతుం డగుటయు నమ్ముని దన దైనయశోకవనంబునకుం జనియె నని
పలికి పారాశర్యుండు. 181

క. ఈయితిహాసం బాయువు, శ్రీయును నారోగ్యమును విశిష్టగుణంబుం
జేయు జనములకు జగతీ,నాయక వ్రాసినఁ బఠించినం దగ వినినన్. 182

వ. అభిమన్యుండును భండనంబునఁ బిఱుసనక శరశరాసనాదివివిధాయుధంబులఁ బరబలంబుల బడలువఱచి చిరవీరస్వర్గసౌఖ్యంబును బ్రఖ్యాతియుం బడసె నీకు నడలం బని లేదని చెప్పిన విని ధర్మతనయుండు దనమనంబున నుత్తమక్షత్త్రధర్మంబు తెఱం గిట్టిద యగుట దలపోసియు శూరులు పుణ్యలోకంబున సుఖంబుండుటయుం దెలిసియు నెవ్వగ విడిచి వెండియు వేదవ్యాసమునీశ్వరుతో నిట్లనియె. 183

ఆ. మును ప్రసిద్ధిఁ బొందిన చనినభూపాలక, శ్రేష్ఠు లెవ్విధమునఁ జేసిరొక్కొ
క్రతువు లవ్విశిష్టకర్మజాతము దెలి, యంగఁ జెప్పి నన్ను నాదరింపు. 184

వ అనిన విని యమ్మనుజపతితలంపు గనుంగొని కృష్ణద్వైపాయనుండు నీ విట్లడుగుట నీకొడుకు దొంటిమహారాజులయట్టివాఁడు గావున నక్కుమారులకు వారలకుం బుణ్యగతితారతమ్యం బెట్టిదియో యని[1]యరయుట గా నోపు నని యూహించెద ననవుడు నతండు మీదివ్యచిత్తంబున నవధరించినదానిం గా దన నెట్లు వచ్చు నవ్వానినివినవలతు నానతి యిండు. 185

చ. అనుటయు నమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కిట్లను నధ్వరప్రవ
ర్తనులుఁ దపఃప్రదీప్తులును దానసమగ్రు లుదాత్తశీలురుం
జని యెడునట్టిచోటు లొక[2]సంపదయే రణశూరకోటిక
ర్జునసుతుఁ డత్యుదాత్త మగుచోట సుఖస్థితి నుండు భూవరా. 186

వ. అది యట్లుండె మహాత్ము లయినమహీపతులవరిష్ఠకర్మానుష్ఠానంబుల తెఱంగెఱుంగుట మేల కాదె యంత లంతలు మానుసులు మడిసిరి గాని పుడమి నిత్యులై నిలువం బడ రది వినుటయు నీమనోరోగశమనంబు సేయుం జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 187

వేదవ్యాసమునీంద్రుఁడు ధర్మజునకు సువర్ణష్ఠీవిచరిత్రంబు సెప్పుట.

క. జనపాలక సృంజయుఁ డను, మనుజేంద్రుఁడు పుణ్యమూర్తి మహిమాస్పదుఁ డి
వ్వనధివలయములోనియ, వని నొక్కఁడ యేలు దుర్నివారస్ఫురణన్. 188

వ. సంతానార్థి యయి సంతతంబును భూసురపూజనంబులు సేయుచుండు నానరపతికి నారదుండు సఖుం డగుట నతనిపాలికిఁ బలుమాఱు నరుగుదెంచుచుండు నొక్కనాఁడు విప్రవరు లతిప్రయత్నంబునం గూడికొని యమ్మునివరునితో నిమ్మహీపతికోర్కి దీర్ప వలదే యని చెప్పిన. 189

క. అతఁ డతనితోడ భవదీ, ప్సిత మెయ్యది నాకు నేల చెప్ప వనుడు నం
చితగుణుఁడు రూపసియు నగు, సుతుఁ గోరుదు నెపుడు నేను సురగుణవంద్యా.

వ. అక్కుమారుండును మూత్రపురీషలాలాశ్రుస్వేదంబులు సువర్ణంబు లగునట్టి వాఁడు గావలయు ననిన నమ్మహీపతికి నమ్మహాత్ముం డవ్వరం బిచ్చె నాసృంజ

1 యరయుటకుం గానోపు. 2 సంప్రతియే.

యుండు నత్తైఱంగుతనయుం బడసి సువర్ణష్ఠీవి యను పేరిడి ప్రియంబునం బెను
చుచు వానివలనం గనకం బనుదినంబు నుత్తరోత్తరాభివృద్ధి యగుచుండ సమృద్ధి
నొంది శయనాసనసదనప్రాకారప్రభృతిసమస్తవస్తువులును గాంచనమయంబులు
గావించుకొని యసమానమహిమానందంబునం బ్రకాశుం డై 191

క. విలసిల్లుచు నుండఁగ మ్రుచ్చిలి పట్టి కుమారునోరఁ జీర దుఱిమి వెం
గలు లగుక్రూరులు గొందఱు, వెలువడఁ గొనిపోయి యొక్కవిపినములోనన్.

ఆ. కడుపు వ్రచ్చి యొడలు గలయంగ జల్లించి, పాపి పాపి చూచి పసిఁడి గాన
కచట శవము వైచి యరుగుచు నుండి తత్కర్మఫలముఁ దమ్ముఁ గలఁచుటయును.

వ. ఆపాపాత్ములు దమలోనం గలహించి యొండొరుల వధియించి యందఱు నధో
గతిం జెందిరి సృంజయుండును గొడుకుం గానక వెదకి తత్కళేబరంబు గని పర
లోకక్రియలు నిర్వర్తించి శోకంబునం బలవించుచున్న నన్నరేంద్రుకడకు
నారదుం డరుగుదెంచి యతనిచేత నర్చితుం డై. 194

క. జననాథ యిట్లు శోకంబునఁ గుందినఁ దనువు విడిచి పోదె యసులు స
చ్చినవారలు వత్తురె యేడ్చినఁ జెలిమిం జేసి హితము సెప్పెద నీకున్. 195

షోడశరాజచరిత్రము.

వ. అవధానాయత్తం బగుచిత్తంబుతో విను మని యిట్లనియె. 196

సీ. సంవర్తుఁ డనుమహాసంయమి దేవతాగురుతోడియీసున నరుగుదెంచి
పూని యుపద్రష్ట యై నడపంగ హిమాచలపాదంబునందు శక్ర
వరుణప్రభృతు లైనసురులు మహామునీంద్రులును సహాయు లై మెలఁగుచుండ
శాలాప్రముఖభవ్యసాధనంబులు గనకమయంబులుగ వస్త్రకాంచనాజ్య

ఆ. దధిపయఃఫలాదితర్పణద్రవ్యసమృద్ధి సకల జనులు మెచ్చఁ బెక్కు
లధ్వరములు సేసె నట్టిమరుత్తుండు, నిత్యపదవి నుండ నేర్చె నయ్య. 197

సీ. సన్మార్గమున రాజ్యసంపద నొంది భూసురపూజ లొనరించి సువ్రతముల
బృందారకులఁ బ్రీతిఁబొందించెఁ దన కర్థిఁ బర్జన్యుఁ డేఁటేటఁ బసిఁడివాన
కనకమయము లైనకర్కటఝషనక్రకూర్మచయముతోడఁ గురియుచుండ
నయ్యర్థ మెల్ల ధనార్థుల కిచ్చుచుఁ గురుజాంగలంబునఁ బరమనిష్ఠ

ఆ. నశ్వమేధముఖము లైనరాజార్హయజ్ఞములు పెక్కు సేసె సకలజనులుఁ
బొగడునట్టిపాట నెగడె సుహోత్రుఁ డవ్విభుఁడు దెగిచె నసఁగవినమె యధిప.

సీ. కాంచనాలంకారకాంతంబు లై రూఢి కెక్కినగజములు పెక్కువేలు
జవసత్త్వరూపాదిసకలగుణములఁ బెంపెసఁగినహయము లనేకలక్ష
లమలసువర్ణమయము లగుకొమ్ములం గొమరారుపశువులు గోటు లూర్జి
తాంగకవిలసదజావికంబులు గణనాతీతములు గవ్య లప్రమేయ

ఆ. లఖిలరత్నవిరచితాభరణంబు లనల్పములు మహీసురావళులకు

నిచ్చి చేసెఁ గ్రతువు లెన్నియేనియు నంగుఁ, డతఁడు నన్యలోకగతుఁడు గాఁడె
సీ. ఏడుదీవులయందుఁ గ్రీడాగతులఁ దన రథము చరింప నరాతు లనఁగ
వినియు నెఱుంగక విభవ మార్జించుచోఁ బ్రజల నొప్పింపనిపరమపుణ్య
కర్మంబునకు మెచ్చి గారవంబునఁ దన కక్షయధనము ఫాలాక్షుఁ డొసఁగ
నశ్వమేధములు జాహ్నవిప్రాంత శిష్టజ నాకీర్ణములుగఁ బె క్కాచరించెఁ
ఆ. దారకములు వృష్టిధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతనియిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలఁది గాదు సన్నుతిపాత్రమా, శిబికి నుర్వి నునికి సెల్లె నెట్లు 200
సీ. యౌవనంబునఁ దప మాచరింపఁగఁ దండ్రి పంపున నరిగిన పెంపుకలిమి
సేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొన ర్చినమర్త్యలోకపావనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు దశముఖు బంధుయుక్తంబుగాఁ జంపినకలితనమ్ము
బాలురమరణంబు వాటిల్ల కుండఁగఁ జేసినయత్యంతచిత్రమహిమ
ఆ. గలిగి యశ్వమేధములు మున్నుగా ననే, కాధ్వరము లొనర్చి యఖిలజనులఁ
దల్లివోలె నరసి దశరథరాముండు, గాలవశత నొందెఁగాదె యధిప. 201
సీ. పూర్వవంశ్యులఁ గానిఁ బూని వియద్గంగ నవని భాగీరథి యనఁగఁ బఱపి
శక్రుండు మెచ్చఁ బరాక్రమంబునఁ బేర్చి యప్రతిహతముగ నశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించునప్పుడు వేయువే లరదంబులందుఁ గన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యునిచి రథంబు రథంబున కిభములు నూఱునూఱు[1]జేసి యేనుఁ
తే. గేనుఁగునకుగుఱ్ఱములు వేయేసిపాటి, హయముహయమునకట్లు గోచయముమర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ భూసురులకు, నొసఁగినట్టిభగీరథుం డున్నవాఁడె 202
సీ. అర్థివిశ్వావసుం డాదిగాఁ గలుగుగంధర్వులు హృద్యవాదన మొనర్ప
నప్సరోనికురుంబ మాటలుఁ బాటలు నై వినోదింపంగ నమరగణము
బహువిధాలంకారభంగుల విన్నాణములు సూప దివ్యమునులు నుతింప
మనుజలోకం బెల్లఁ గనకాన్నవస్త్రభూషణదానములఁ దృప్తి సనఁగ నశ్వ
ఆ. మేధసమితిఁ జేసి మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున నతఁడు హయము
నాస పడిన నిచ్చె నాదిలీపునిఁ జూపు, మా ధరిత్రి నిపుడు మనుజనాథ. 203
సీ. జనన మాదిగఁ బాకశాసను కరమునఁ బ్రభవించు నేయును బాలుఁ ద్రావి
ద్వాదశదినము లాతఁడు గారవింపంగ [2]వర్ధిల్లి పండ్రెండువత్సరముల
ప్రాయమై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేతెంచి యర్కునియుదయంబు నస్తమయము
నగుపట్లు పొలిమేర లైనమహాక్షేత్ర మంతయు నొక్కండ యనుభవించి
ఆ. యన్నపర్వతముల నాజ్యనదుల విప్ర, భోజనము లొనర్చి రాజసూయ
ములును నశ్వమేధములుఁ జేసె మాంధాతృఁ, డింద నిలిచెనే నరేంద్రముఖ్య.
సీ అనిమిషాసురయుద్ధమున నసురావలి సమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప

1 కేర్చె. 2 వర్ధించి.

రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిష్టోమ హయమేధ వాజపేయాతిరాత్ర
పౌండరీకము లనఁ బరఁగినయధ్వరంబు లనేకములు సేసి భూసురులకు
నఖిలభూములఁ గలయర్థంబు లెల్లను వన కని యేమియు నునుప కిచ్చె
ఆ. శుక్రునట్లుఁ దనఁగ శోభిల్లుతనయుండు, ధర్మతత్త్వ మూర్జితముగ నియమ
నిష్ఠఁ దై యయాతి నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యె, నే నృపాల యమ్మహీశ్వరుండు.
సీ. ఓర్వక పెక్కండ్రు రుర్వీశు లొక్కటఁ బైనెత్తివచ్చిన భండనమున
వారిహేతిచ్ఛత్రవాహనధ్వజములు నఱికిన నడునడు నడిఁకి వార
లభయంబు వేఁడిన నందఱఁ గృపఁ గాచి యేలె నీపెన్నేల యెల్లఁ దాన
కొని యధ్వరములు పెక్కులొనర్చి వేడుకఁ బాయసమ్ములు నపూపములు మోద
ఆ. కములు లోను గాఁగఁ గలవంటకముల నుర్వీసురావళులకుఁ బ్రీతిఁ జేసి
దక్షిణలుగ మణివితానంబు లిచ్చిన,యంబరీషుఁ డేమి యయ్యెఁ జెపుమ. 206
సీ. లక్షభార్యల నుపలాలించి యొక్కొక్క వెలఁదికి వేవురు వేవు రాత్మ
జులుగాఁగఁ బదిగోట్లు లలఘుమూర్తులఁగాంచె వారును దోర్బలోజ్జ్వలులు నార్య
చరితులు నై పేర్చి తురగమేధంబు లందఱు బహుదక్షిణోదాత్తభంగిఁ
జేయుచుఁ దనపంపు సేసి వర్తింపంగఁ దానును విశ్రుతాధ్వరము లొప్పఁ
తే. బెంపు సొంపును సువ్రతసంపదయును
నిర్మలశ్రద్ధయును గర్మనిపుణతయును
నెఱయ శశిబిందుఁ డొనరించి నెగడె నతఁడు
వడయఁ జాలెనె యెన్నఁడుఁ జెడని యొడలు. 207
సీ. అధికతపంబున నగ్ని నారాధించి ప్రత్యక్ష మగుటయు బ్రహ్మచర్య
వృత్తంబు దమమును వేదవిత్త్వమునహింసయు బాత్రదానంబు శమము వరము
గాఁ గోరికొని వేదికాస్థలి మణికనకాత్మక యై ముప్పదాఱుయోజ
నముల దైర్ఘ్యము నంత కమరువిస్తారంబుఁ గలుగంగ నొనరించి క్రతువు సేసి
తే. విప్రతతులకు దాని నతిప్రియముగ
నిచ్చి తనపేర గయ నుతి కెక్క వటము
పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుఁడై నెగడె గయుఁడు
భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ బోయెఁ జెపుమ. 208
సీ. ఇరువదివేవురు పరిణతపాచకు లభ్యాగతులకును నతిథులకును
బాటించి క్రొత్తగాఁ బవలును రేలును వలయునన్నము లిడ వెలసెఁ బశువు
లర్థి నుత్తమగతికై తాము చనుదేర విశసించు నమరులు వేడ్కతోడఁ
బొడసూపి కడు పారఁ గుడువ హవిర్భాగములు వెట్టు నవ్విధమున మహోద్భ
తే. తముగ నొనరించె సత్త్రయాగము దదుత్సవంబు గొనియాడవచ్చినవార లెల్లఁ
బ్రకటపుణ్యాత్ముఁ డనఁ నొప్పు రంతిదేవుఁ, డవ్విభుండును ఎలసె లోకాంతరంబు.

సీ. శరభసింహవ్యాఘ్రసత్త్వచయంబుల నేడికలెట్లట్ల యెక్కి యాడి
కట్టుచు విడుచుచుఁ గణ్వాశ్రమంబున దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడియె నమ్ముని పదంపడి మహారాజ్యపదస్థుఁడై కాళిందితటమునందు
భాగీరథీతీరభాగంబునను సరస్వతిసమీపంబున వాజిమేధ
తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరథంబు
లసదృశప్రీతివిప్రుల కొసఁగె భరతుఁ, డన్నరేంద్రచంద్రుండును జన్నవాఁడ.
సీ. మిట్టుఁ బల్లంబునై మెలఁగంగఁ దనరథప్రముఖవాహనములఁ బఱప నువు
గాకున్న మేదినిఁ గడు సమస్థలి గాఁగ వెరపున నొనరించి విశ్రుతముగఁ
దనపేరఁ బృథివి నాఁ జనఁ జేసి గోరూప యైనయివ్వసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి యోషధులునుబహురత్నములు బిదికించి జగంబుఁ బోషించెఁ బృథుఁడు
తే. సేసె నానాధ్వరము లవి సెప్ప నేల, సకలధాత్రియు బ్రాహ్మణసమితికిచ్చె
నమ్మహానుభావునకును నతులయశము, కాక సుస్థిర మయ్యెనే కాయ మనఘ.
సీ. బ్రహ్మవిద్వేషంబు పరికించి కోపించి యవిధేయుఁడైనసహస్రబాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ దర మిడి తునుమాడె నిరువదియొక్కమా ఱెల్లచోట
నందఱయేలెడునన్నిభూములుఁ దాన యేలె ధర్మోజ్జ్వలపాలనమున
రాజయోగ్యములు ధరాసురార్హంబులు నగునధ్వరములు పెక్కాచరించెఁ
తే. గశ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనఁగఁ జేసె నుర్వి జామదగ్న్యు
వినమె యమ్మహాత్ముఁడును బరితోషవిభ్రాంతి గలిగెనేని బ్రదుకలేఁడు. 212
క. నలుమడి నీకు నమ్మనుజనాయకు లేమిటఁ జూడవచ్చినం
దలఁప భవత్సుతుండును నుదాత్తుఁడు వారలకంటె నెందునుం
గలయది దీనికేల యధికం బగునెవ్వగ నింత నొవ్వని
త్తెలివి మనంబునం జొనుపు ధీరతసారత గూర్పు నేర్పునన్. 213
వ. అని నారదుండు. 214
తే. ఆయువును బుణ్యమును జిరశ్రీయుఁ జేయఁ, జాలుషోడశరాజన్యచరిత మిట్లు
సెప్పనేర్పడఁగా విని సృంజయుండు, పాండవాగ్రజయేమియుఁ బలుకకుండె.
క. పలుకక యున్న యద్ధరణిపాలుఁ గనుంగొని యమ్మునీంద్రుఁ డేఁ
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు నతిస్థిరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెనొ బూదిలోనఁ గ్రమ మొందఁగ వేల్చిననేయివోలె ని
ష్ఫల మయి పోయెనో యనుడుఁ బ్రాంజలి యైతగ నాతఁ డిట్లనున్. 216
తే. పుత్రశోకాపహంబును బుణ్యతమము, నైన యాఖ్యానమున నాదుమానసంబు
కలఁక యంతయుఁ బాసె నిష్కల్మషుండ, నైతి నీదయఁజేసి సంయమివరేణ్య.
వ. అనిన విని యత్తపోధనుండు ప్రీతుండై నీకెద్ది వలయు నడుగు మిచ్చెదననుట
యు సృంజయుండును దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగునంతకంటె మిక్కిలివలయునది

యెయ్యది భవత్ప్రసాదభాజనంబు లయినవారికి దుర్లభంబులగువస్తువులుంగల
వే యనుటయు నమ్మునివరుండు. 218

క. మ్రుచ్ఛులమూఢత్వమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ జనినతనయు నేఁ
దెచ్చెర మగుడఁగ వే నీ, కిచ్చెద వగ పుడుగు మింక నేనియు నధిపా. 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిమ్మెయిం దగు, దీవన యిచ్చుటయు నరుగుదెంచె సువర్ణ
ష్ఠీవి గడు నద్భుతంబుగ, నావిభుఁడు ప్రమోదసంభృతాత్ముం డయ్యెన్. 221

వ. ఇవ్విధంబున నత్తపస్వి యిచ్చినయక్కుమారునకు సృంజయుండస్త్రశిక్ష గావించి
వివాహం బొనరించి యతండు యాగంబులఁ ద్యాగంబుల భోగంబులం దనమనం
బునకుఁ బ్రియంబు సేయుచు సంతానవంతుం డై నెగడిన నతం డత్యంతసంతో
షంబునం బొదలె నిట్లాసువర్ణష్ఠీవి యశిక్షితాస్త్రుండును నకృతవివాహుండును
నయాగకర్తయు నత్యాగవిదితుండును నభోగభాగియు నసంతానవంతుండును
నగుసమయంబున సమయుట కారణంబు గా నన్నారదుండు గారుణ్యంబునం
గ్రమ్మఱ వానిం గలిగించె నది యట్లుండె నవ్విశేషంబు లన్నియు సంపన్నంబు
లయి శౌర్యంబున శత్రుధైర్యంబు దూలించి మేలిమి వడసి నాకలోకసౌఖ్యం
బునం బొందినవాసవపౌత్రునకు వగచుట వివేకంబు తెరువు గాదు వినుమీలో
కంబు దుఃఖబహుళం బగుటఁ దపోదానాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు సుర
లోకసుఖంబు సాధింపం జూచుట సుప్రసిద్ధంబుగాదె నీ వయ్యర్జుననందనుఁ జెట్టి
పుణ్యపరులకుం బడయ నరిది యగుపదంబున నునికి దెలియుటకును బావనంబు
లైనపలుపురుభూపతులవృత్తాంతంబులు వినుటకును ఫలం బయినపరిజ్ఞానంబున
సమాధానసుస్థిరుండ వై యుండుము పోయివచ్చెద నని పలికి పారాశర్యుండంత
ర్ధానంబు సేయుటయు ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డయ్యును వివ్వచ్చుండు
వచ్చినవానితోనే మనువాఁడ ననుతలంపు పుట్టనూరకుండెనని సంజయుండు
సెప్పుటయు. 222

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లనియెఁ గ్రీడి, సంగరమున సంశప్తకసమితి నేమి
సేసె సుతువార్త యెవ్వరు సెప్పి రాతఁ, డట్లు దెగుట యెఱింగి యెట్లయ్యెఁ జెపుమ.

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లనుఁ బేరడవులు దహించుననలముచందం
బున సంశప్తకసేనల, ననిమిషపతిసుతుఁడు దీప్రుఁ డై పొరి వ్రచ్చెన్. 224

అర్జునుఁడు శిబిరంబునకు వచ్చునెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట.

వ. అట్లు మర్దించి మగుడునప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్నిమిత్తములు గానఁగనయ్యె మదీయచిత్తముం
గలఁగెడు మేను వ్రానుపడఁగా దొడఁగెన్ గురుఁ డాదయంగఁ గే
వలుఁడె నృపాలుఁ డే దెసకు వచ్చెనొ యన్న నతండు రాజుఁ ద
మ్ములు సుఖులొండుమై నశుభముం గల దిప్పు డెఱుంగనయ్యెడున్. 226

అని పలికెఁ దదనంతరంబ యద్దామోదరధనంజయులు సంధ్యాసమయసముచిత కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రది చిట్లిన చిత్రరూపంబులు గలకుడ్యంబునుం బోలె వివర్ణాకారు లైనజనులవలనం బాడఱి యున్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నరుండు నారాయణున కిట్లనియె.

సైనికులు నన్నుఁ గనుఁగొని, యాననములు వాంచి తొలఁగి యరిగెద రది యే
మో నేఁడు వేణువీణా, గానస్వనములును వీటఁ గలుగవు కృష్ణా. 228

ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన, యామహిమకు నెలవు గొంతి యగ్రతనయుఁడో
భీముఁడొకొ తమ్ముఁగుఱ్ఱలొ,కో మఱి యెవ్వరొకొ తలఁపు గొలఁదికి మీఱెన్.

అలరుమొగముతోడ నభిమన్యుఁ డేలొకో, యెదురు రాఁడు నాకు నెట్టివార్త
చెవులు సోఁకునొక్కొ చే వెట్టికలఁచిన,భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁదొడంగె మనము.

పలుమాటల కిటు మఱుమా,టలు వలుకనికృష్ణుతో నడలు మది మొలవం
బలుకుచు ధర్మసుతునివిడి,దల కరిగెను మోము నెల్లఁదనమునఁ గదురన్. 231

ఇవ్విధంబున నరిగి యన్నరపతి బంధుమిత్త్రులును మాన్యరాజన్యులుం దానును నొక్కయెడ నున్నం దత్ప్రదేశంబునకుం గేశవుండును దోడన చనం జని వా రుమ్మలించి యునికియు వారలలోన సుభద్రాసూనుండు లేమియుం జూచి సవ్యసాచి యడుగులు దొట్రుపడ నక్కొలువులోనికిం బోయి కలయం గనుంగొని యెలుంగు రాల్పడ ని ట్లనియె. 232

ఆననములు వెలువెల్లం, గా నడలొందవినది మీకుఁ గానఁ [1]దడవ మీ
లో నభిమన్యుఁడు లేఁ డే,మో నాకుం జెప్పఁ డేల యూరక యుండన్. 233

ధను రాచార్యుఁడు దగఁబ,న్నినపద్మవ్యూహ మొరులు నేరరు చొరు వం
చనుమానింప కతనిఁ జొరు, మనరు గదా మీ యుపాయ మాఱడిఁబోవన్.

అమ్మైన సొచ్చుచొప్పు దెలియక వినె నంతియ కాని యిమ్ములం
గ్రమ్మఱుభంగి వాఁడు వినఁగానఁడు దీని నెఱుంగ కున్కిఁ బా
పమ్మునఁ బోయి మీరు సొరఁ బంచిన నుక్కునఁ జొచ్చి యోధబృం
దమ్ములచేత వ్రగ్గఁడు గదా కురువీరులు సుట్టు ముట్టినన్. 235

హరిమేనల్లుఁడు గొంతికూర్మిమనుమం డస్మత్తనూజుండు సం
గర కేళీనిపుణుండు దివ్యశరశిక్షాశాలి యవ్వీరు నె
వ్వరొకో నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కరునిచే వాఁ డేల చిక్కుం బోరిం
బోరిఁ బెక్కండ్రురు ఱచ్చుచుం బొదువుచుం బోరాట గల్గెం జుమీ. 236

గురులకు భక్తుఁ డుదారుఁడు, గరుణ గలఁడు శౌర్యధైర్యగాంభీర్యధురం
ధరుఁడు [2]మొగ మోడు నాసుర, వరపౌత్త్రుఁడు లేమి కోర్వ వచ్చునె చెపుఁడా.
అన్నగుమోమును నత్తెలి, గన్నులు నవ్వెడఁదయురముఁ గన్నారంగాఁ

---

1 బడఁడు. 2 మొగమోడునే సుర.

గన్నను బ్రదుకుదుఁ గానక, యున్నను బ్రాణంబు లెట్టు లుండఁగ నేర్చున్.
సీ. హంసతూలికపాన్పునందుఁ [1]బొంగెడుమేను కఠినంపునేలతోఁ గదిసె నేఁడు
గొడుగులనీడ పైనడరఁ జెన్నగుమోము పోరఁ బర్వుపెండాలి బ్రుంగె నేఁడు
లలనలు లీలమైఁ గొలువ నుండెడుభోగి వఱభులలో నున్నవాఁడు నేఁడు
నానాజనములకు నాథుఁడై శోభిల్లు దొర యనాథత్వంబుఁ బొరసె నేఁడు
ఆ. వినయరతుఁడు హృదయవిదుఁడు సుభద్రగా, రాబుపట్టి మగలరాజు మాన
ధనుఁడు దివిజరాజుమనుమఁడు నాచెలి, కాఁడు ముద్దులాఁడు లేఁడు నేఁడు.
ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు నట్టితనూభవరత్న మెవ్విధిన్
దక్క విధాత నిర్దయుఁ డొడంబడునే కడుమేలివస్తువుల్
పెక్కుదినంబు లుక్కి యరిబృందము పిల్చినఁ బోటుబంట నై
యక్కడ కేల పోయితి మహాగుణభూషణుఁ గోలుపోయితిన్. 240
వ. అనుచుఁ జదికిలంబడి ఫల్గునుండు. 241
ఉ. హా యను ధర్మరాజతనయా యను నన్నెడఁబాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేపఁ జనునే యనుఁ గృష్ణుఁడు పీఁడె వచ్చె రా
వే యను నొంటి పోకఁ దగవే యను నేగతిఁ బోవువాఁడ నే
నోయభిమన్యుఁడా యనుఁ బ్రియోక్తుల నుత్తరఁ దేర్పవే యనున్. 242
వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించి యుధిష్ఠిరునాననం బాలోకించి.
ఉ. పావని సేరి యుండఁడొకో పార్షతుఁ డచ్చట లేఁడె యొండుమైఁ
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ బోరికి సాత్యకి రాక తక్కెనే
భూవర మత్స్యనాథుఁ డెటవోయెనొ డెప్పర మైన నీకునుం
గావఁగ రాకతక్కెనొ తెగం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244

అర్జునుఁడు ధర్మరాజు నభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు నడుగుట.

క. పడుఁగాక యేమి పగఱం, గడిమి మెఱసి చంప నొంపఁ గనియెనె నృప నీ
కొడు కిట యట సూడక యెక్కుడుమగఁటిమి నురికి పేరు గొనియెనె పోరన్.
వ. అని పలికి నిట్టూర్పునిగిడించి చింతించి. 246
చ. పలువురు సుట్టు ముట్టుకొని బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రపం
క్తులఁ గడు నొంపఁగాఁ దనకుఁ దోడ్పడువారలు లేక నన్ మదిం
[2]దలఁపడ యత్తఱిన్ రిపువధంబున కెద్యుము తండ్రి మేను గొం
దలమునఁ బొందకుండ నని తాఁ బలుమాఱును జీర కుండునే. 247
క. అక్కట తప్పఁ దలంచితి, నక్కొలఁదులవాఁడె కృష్ణునల్లుఁడు పోరన్
స్రుక్కునె బాహాగర్వము, దక్కునె నాకొడుకు ఖిన్ను [3]దలపైఁ బడినన్. 248
ఆ. పిన్ననగవుతోడఁ జెన్నెసలారుసొ, భద్రమొగము సూడఁ బడయ కున్న

1 బండెడు మేను. 2 దలఁపఁడె. 3 దనపైఁ బడినన్.

వాఁడ నామనంబు ప్రయ్యలై పోదిది, ఱాతఁ జేసినది యొకో తలంప. 249
పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముకొని వధించునపుడు శౌరిని నన్నుం
దలఁపరొకో మనముల వా, రలు దానికి [1]నేమి సేఁగ రాదయ్యెడినో. 250
కటకట పేరినపెన్నెత్తుట జొత్తిలి యున్నమేనితోఁ గొడు కేచ
క్కటిఁ బడి యున్నాఁడో యచ్చోటు సూపెడువారు లేరె చూచెద వానిన్.
పడి యుండి వాఁ డిలఁ బొడిచినచందురు క్రియఁ దత్తలము వెలిఁగింప కున్నె
యే మని నాతోడఁ బ్రేముడించునొకో సుభద్ర పుత్త్రునిఁ జూడఁబడయ కున్కి
బగతుర నిర్జించి మొగముపోటుల నొచ్చిపొడసూపరాఁడయ్యెఁ గొడుకునాకు
నడలునఁ దల్లడపడియెడుద్రౌపది వంత మాన్పింప నెవ్వరికి నశమె
యని యలంతమైఁ బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును ధర్మనందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులంగ నిట్టు లనియె. 252

సంశప్తకసమితితోడం దమకించి పోరి పోరి కౌరవసైనికులసింహనాదంబుల వింటి నప్పు డెలుం గెత్తి యుయుత్సుం డాడినమాటల నాకర్ణించితి. 253

పెనఁగంగఁ జాలరు బీభత్సుతో మీరు బాలుని నొక్కరుఁ బలువు రిట్లు
చంపితి రిది మీకు సంతోషకాలమే యేడ్తురు గా కార్వ నేల చెపుఁడ
హరికి నర్జునునకు నప్రియం బొనరించి బ్రదుకంగ వచ్చునే భవునకైన
నది యట్టు లుండె నీయధికపాపముఫలం బెట్లును జెఱుపక యేల తక్కు
ననియె నివ్విధమున నరిసేనయోధుల, నతఁడు పలుక వీనులార వినియుఁ
దెలియ నైతె వాసుదేవుండు [2]వినియెన, యని తలంచి దాని [3]నంత గొనక. 254
మనుజాధిప తగుసమయం,బున నీ వెఱఁగింపఁ గన్నఁ బోరివుచ్చునె వే
చనుదెంచి నీసుతుం బొడి, వినియెడఁ దత్క్రూరయోధవీరుల నెల్లన్. 255
అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనవుచు శోకమున మునుఁగు ఫల్గునునిఁ దగం
దనకరములఁ బొదువుచు ని,ట్లను హరి చిత్తంబులోన నడ లూనంగాన్. 256
ఇటు దగునయ్య శూరులకు నెల్లను బోకడ యిట్ల కాదె యే
మిటికి నలందురక్ష మొనలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నూఁ
దుటయు నెఱుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్త్రుఁడె
క్కటి దివిచూఱకోల్ ప్రియమ కాకిది యప్రియమే తలంపఁగాన్. 257
ఎఱుఁగ వలయుదాని నెఱిఁగి కోవిదుఁ డగు, నట్టినీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత సూచి నీవార లందఱు, దీను లైరి వీరిఁ దేర్పవలదె. 258
వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన నత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు

1 నేమి యెఱుఁగరాద. 2 వినియెనే. 3 నంత గొనన.

సుభద్రాకాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కిట్లనియె.

చ మనసిజమూర్తి యైనయభిమన్యునిమాటలు వీనులార నే
విన వలతుం దదీయమృతి వేడ్క నొనర్చినవారు గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంగతిమైఁ జరియించునట్లుగా
ననిచెద నేఁటిపోరు దెలియం గలభంగియు మీరు సెప్పుఁడా.

వ. అని మఱియును

చ. అలవుఁ జలంబు శౌర్యమును నస్త్రమహత్త్వముఁ గల్గునిందఱుం
గలుగఁగ నెట్లు సచ్చు బలఘస్మరుచే నయినం బ్రచండదో
ర్బలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్రసుతుం డిది యెన్నిభంగులం
దలఁచినఁ బోలదేమిటికిఁ దంబున నామన మిట్టు లయ్యెనో

క. మిమ్మును బాంచాలురఁ గడు, నమ్మి చెడితి వానిరక్షణమ్మునఁ బ్రౌఢ
త్వమ్మిట్లు లేమి యెఱిఁగిన, నెమ్మెయిఁ గాచికొన నేరనే యబ్బాలున్.

క. రథవితతి వఱపి మీ రవి,తథముగఁ గవియంగ మిమ్ముఁ దాఁకి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యరి, మథనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్.

వ. అని యంత కంత కగ్గలించునుమ్మలికంబునం గలంగి యంత నిలువక.

క. ఉక్కును నస్త్రబలము మీ, కెక్కుడియది సాల రైతి రిందఱు నని న
య్యొక్కరుఁ గావఁగ మీ రీ, తక్కువ కోర్చితిరి మిమ్ముఁ దక్కన నేలా

క. బలహీనులు సంగరభీ,తులు నగుమి మ్మెఱిఁగి యెఱిఁగి తొలఁగి తనూజుం
దలఁపక యొంటి మెలఁగువెం,గలి నగునను దూఱుకొందుఁ గా కేమందున్

తే. మానినులువోలె నున్నార లేను లేవి
తఱి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి
కొనఁ గడంగర సింగారమునకుఁ గాక
మఱువులును గైదువులు మీకు మానమునకె.

వ అని భంగించి యూర్పులు సందడింప మొగంబు బిగువారం గ్రోధశోకం(బు)
మనంబునఁ [1] బెనంగొనం గన్నీ రొలుక నూరకున్న నెల్లవారు నతనికి మ
పలుకను దేఱి చూడను వెఱచి యుండి రప్పు డచ్యుతుం డొక్కరుండు
నయాలాపంబులం దేర్చుచుండం బాండవాగ్రజుండు గుపితాఖండలనిభుం
నాసవ్యసాచితో సాంత్వనస్వరంబున నిట్లనియె.

ధర్మరా జర్జునుని కభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు సెప్పుట.

సీ. అనఘ సంశప్తకహననంబునకు నీవు సనిన నొడ్డన మేర్చికొని కడంగి
నడచి ద్రోణునిఁ దలపడితి మవ్వీరుమో హర మేము సొరఁజాల మైతి మ
నేల తద్బాణార్చు లేర్చిన నక్కడఁ దేఱి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మమ్మొన భేదింప నభిమన్యుఁ డోపుఁ బొమ్మని యెడు [2] తలఁపు నా కపుడు ప్ర

1 ముప్పిరిగొన. 2 బుద్ధిసాకపుడు.

ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు వాకిలిఁ బుచ్చు మం, దఱము మొగ్గరంబు దఱియఁ జొచ్చె
దము వడిని భవత్పథంబున ననుజు నం, భోధి [1]సొచ్చుకరటిపోల్కిఁ జొచ్చె. 270
క. నీయుపదేశముఁ దనచే, దోయిబలువుఁ దోడు గాఁగ ద్రోణుఁ గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి సైన్యము, పాయవడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ బఱవఁగ జేసెన్.
క. కని కుంభజముఖ్యులు వా, నిన పో దువఁగ నేముఁ జొచ్చి నిరతిశయరయం
బున వానికిఁ దోడ్పడుటకుఁ, జనఁ జన మా కడ్డపడియె సైంధవుఁడు వడిన్. 272
వ. అతండు రుద్రవరానుభావంబునం జేసి యత్యుగ్రబలుం డగుట నేమతని మిగులం
జాలక చిక్కితి మా సౌభద్రుం జుట్టు ముట్టి గురుకర్ణకృతవర్మకృపగురుపుత్త్రాది
యోధవీరులు పెక్కండ్రు సిక్కువఱుపం జేవ సెడక వాఁడు బలంబు మెఱయఁ
జలంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు
లగురాజుల రాజకుమారులఁ బలువురం జంపియు సొంపారం బదంపడి పదా
తియు గదాపాణియు నై రథాంగపాణియల్లుండు దూఁగాడుచుం బోరాడునెడ
దుశ్శాసనతనయుండు దాఁకి వానిచే విరథుం డై తానును గద గొని పెలుచం
దలపడియె నత్తెఱంగున నైనగదారణంబున వారిరువురుం బరస్పరనిహతు లై
పడి రివ్విధంబున నక్కుమారుండు దనతండ్రులకును మామలకును రూఢి యగు
రణక్రీడం గీర్తిపరిస్ఫూర్తియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియెనని చెప్పుటయు.
క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు సెదర సంధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గల మై మూ, ర్ఛిల్లె నరుఁడు బంధు లెల్లఁ జేష్టలు దక్కన్. 274
వ. ఇట్లు పరవశుం డైనఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు గరతలంబుల నెత్తి నొక్కంత సేపునకు
సేదదేఱె సైంధవుం దలంచి యతండు. 275
ఆ. అవుడు గఱచి యెఱ్ఱనగు నాననంబుతో, బొమలు ముడిచి చెమట పొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు గదిరినకటికిన, వ్వెసక మెసఁగ నన్న కిట్టు లనియె. 276
మ. వినుఁడీ నాదు ప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వీనాథులున్ సింధురా
జు నవశ్యంబును నెల్లి సంపుదు భయస్థుం డై నినుం జొచ్చినన్
వనజాక్షున్ శరణంబు వేఁడినను గర్వం బేది నన్నుం దగం
గనినం బోరు దొఱంగి పోయిన నెఱుంగం గాని సత్యవ్రతా. 277
క. బాలధ్వంసకు నాదు, శ్శీలుం గాచుటకు నన్నుఁ జెనకిన నస్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవయోధులఁ, దూలించుచు వానిఁ గఱియుదుం జటులగతిన్.
క. ఇట్లు సేయ నైతినేని గురుద్రోహి, గతికి బ్రహ్మఘాతిగతికి మద్య
పానరతునిగతికి మానార్హ జనపరి, వాదిగతికిఁ బోవువాఁడ నధిప. 279
వ. మఱియు నొక్క ప్రతిన యవధరింపుము. 280
చ. అనిమిషదైత్యకింపురుషు లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం

1 సొచ్చుగరుడు పోల్కి.

దనుజుఁడు నెల్లి సైంధవునిఁ దోయజమిత్త్రుఁడు గ్రుంక కుండుము
న్న నరవరేణ్య యిత్తెఱఁగు నా కొనరింపఁగ రాక యున్న నే
ననలము సొచ్చువాఁడ నృపు లందఱుఁ జూడఁగ గాండివంబుతోన్. 281

వ. అని పెలుచం బలికి యప్పరమకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణధ్వని నిగుడం జేయుటయుఁ బద్మనాభుండు పాంచజన్యంబు పూరించె దేవేంద్రపుత్త్రుండు దేవదత్తం బొత్తె నన్నాదంబులును దత్సైనికసింహనాదంబులును దూర్యనినదంబులును నింగి ప్రాంగం జెలంగె నగ్గాండీవంబును నృత్తంబు సేసిన చందంబు నొందె నస్త్రంబులు గవదొనలు వెలువడి వెలింగె నయ్యవసరంబునం గొండొక తెలివొంది పవననందనుం డప్పురందరనందనువదనంబు వీక్షించి. 282

క. అతితీవ్రమైన నీదగు, ప్రతిన కుపోద్బలము గాఁగఁ బరఁగినధీరో
ద్ధతపాంచజన్యరవమున, ధృతి దూలకయున్నె కురుపతికి నింద్రసుతా. 283

వ. అని యగ్గించె నాసమయంబునం గోపంబు పెంపునను బూనికిపై భరంబునను క్షేమసేనునిసల్లాపసౌహార్దంబునను దనడెందంబు శోకంబు డిందుపడం గలయం గనుంగొనిన విజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్తుతించె నట్టియెడ నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్య, ధ్వనిఁ గూడి చెలంగుదేవదత్తరవంబుల్
విని భీతిసంభ్రమంబుల, మనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వేగపుఁజారులు, సెప్పినయంతయు నెఱింగి సింధువిభుఁడు దఱ
గప్పెడునెవ్వగ పెల్లున, నిప్పులఁ బడినట్లు గాలు నిలువఁగ లేమిన్. 286

అర్జునుని ప్రతిజ్ఞ విని సైంధవుఁడు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పుకొనుట.

క. చని యాప్తులైనబలవ, న్మనుజేంద్రులు గొలువ నున్నమానవనాథుం
గని యిట్లను [1]సిగ్గు గడచి, తనయుల్లముఁ గలఁచి వెఱపు దల్లడవెట్టన్. 287

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు నెగ్గొనరించితి నేల నాపయిం
బూనినవాఁడు ఫల్గునుఁడు పోర వధింపఁగ [2]నట్టె పాడి [3]మీఁ
కేనెఱి[4]సంతసంబు పగవేటికి నా కెట యేని పోయెదన్
పూనిప్రతిజ్ఞ కడ్డపడువారె సురాసురసిద్ధసాధ్యులున్. 288

వ. అనుచుం గొలువు గలయం గనుంగొని 289

ఆ. ద్రోణకర్ణశల్యదుర్యోధనులుఁ గృప, బాహ్లికులును జముఁడు పట్టికొన్న
వాని నైనఁ గావ వలతురు వలచిన, నొల్ల కున్న నెట్టులొకొ యెఱుంగ. 290

వ. అని వెండియు. 291

క. పెదవులు దడుపుచుఁ గాళ్ళుల్, గుదివడ వడఁకుచు మనంబు గొందలపడఁగా
నిదియేటిమాట లాడెర, దుదిఁ బార్థుఁడు గాన కుండఁ దొలఁగన వలయున్.

1 నెఱుకగడచి. 2 నేటిపాడి ; నెట్టిపాడి, నిట్టి-నట్టిపాడి. 3 యింకేనెరి; 4 సంతసంబె.

వ. మీ యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య ధురంధరుం డగునక్కురుధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 293

మ. మును నీ వెన్నితి విక్రమాఢ్యులని మమ్ముం గొందఱ న్ద్రౌణిపెం
పును హార్దిక్యబలంబు సౌబలునియేపుం జేవయు న్సోమద
త్తుని ధైర్యంబును శౌర్యము న్శలుమహాదోర్దర్పముం గూడ నె
న్ని ననీ కెట్లగుఁ జూడ మిట్టిమగలు [1]న్వే యేల న్ని న్నిత్తురే. 294

క. నమ్మము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట నీకుఁ దాత్పర్యము మై
నిమ్మేటిమగలు సూరెల, నెమ్మి నిలువ నింద్రుఁ డైన నీకెదు రగునే. 295

వ. అని చుట్ల నున్న రాజులం జూపిన నాఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం దోడ్కొని ద్రోణునికడకుం జని జయద్రథుండు దనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యావిభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు సమప్రకారంబ యవ్వీరుండు వివిధశ్రమంబులయలజడి కోర్చి యలఘుప్రయోగంబులు పెక్కులు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికుం డై యుండు నది యట్లుండె నేను గలుగ నీవాసవ్యసాచికి వెఱవ నలదు మద్బాణంబులమఱువున నున్న నిన్ను దేవతలకుం దేఱి చూడ వచ్చునే విఖ్యాతుహ్యుపకుం బ్రవేశింప రాని బంధురవ్యూహంబు వన్నించెదఁ గులధర్మంబు శిథిలంబు గాకుండ సమరంబు సేయు మని చెప్పి వెండియు. 296

క. శ్రుతు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు సేసితి కులంబు రక్షించితి నీ
వితరులక్రియ మృత్యుభయాన్వితుఁడవు గాఁ దగునె మేదినీవర యింకన్. 297

క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గలయఖిలనృపులు నవ్యయవృత్తి న్
మేదిని నిలుతురె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్లజనులుఁ బోవు తెరువునన్. 298

క. తపములు దానంబులుఁ జే,సి పడయులోకంబు లెల్ల జేయలఁతులు భూ
మిపులకు సంగరవిద్యా, నిపుణతఁ దలఁ కుడిగి పోర [2]నేనియుఁ జాలున్. 299

వ. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన, విని యతఁడు గలంకు దేఱి విభుఁడుం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహంబునఁ బొదలిరి తూర్యఘోషములు దివి ముట్టెన్. 300

వ. సర్వసైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడంక నుల్లసిల్ల సైనికోత్తముల సింహనాదంబులు సెలంగె నిత్తెఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమసుముఖంబ యయ్యెనంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాత్స్యపాండ్యయాదవకేకయాదిరాజలోకంబు శోకంబు దగుమాటల మఱుఁగం జేసి విడదలకుం జన నియమించి యనుజుల నచ్యుతునిం బెట్టికొనియున్న యెడ నగ్గోవిందుండు గాండీవి కిట్లనియె. 301

1 న్నేనుండ ని న్నిత్తునే. 2 నేర్చినఁ జాలున్; నిల్చినఁ జాలున్.

క. నాతోఁ దలపోయక రో,షాతురతం బ్రతినవట్టి తపనీనాథ
వ్రాతంబు వినఁగ నిట్టులు, చేతాఁకున డెప్పరంబు సేసితి కంటే. 302

క. అస్తమయమునకు మును రిపు, మస్తకముం దునుమవలయు మన కిది సాలన్
[1]దుస్తరమును నగు నస్త, వ్యస్తం బగునేని నాకు వగవు గదిరెడున్. 303

వ. మనవేగులవారు వచ్చిరి వారు సెప్పిన తెఱంగు వినుము నీవు ప్రతిజ్ఞ సేసిన మ్రోసినచందంబుల పెల్లునన్ బెదరి యవ్వేటివారు గవ్వాడి కొడుకుచావునకుం గోపించి యిప్పుడ యెత్తివచ్చునని రథకరితురంగంబుల నాయితంబు సేయుచుండ సైంధవుండు వనచారులచేత నీయాడినమాటలు విని వెఱచఱచి కురురాజు గొలు వున్నచోటికిం జని సిగ్గఱి నిన్ను నగ్గించి నీప్రతిన యెఱింగించి యతం డలిగిన మీరు గావ లేరని పలికి తా నెందేనియుం బోయెద ననిన నమ్మనుజపతి గురుకృతవర్మకృపకర్ణశల్యాశ్వత్థామప్రభృతు లగుమేటిమగలం బేర్కొని వీరునునా తమ్ములును గలుగ నరునకు నిన్ను జుట్టనవ్రేలనుం జూప వచ్చునే యని భయంబు వాపె భారద్వాజుండును మహోత్సాహుండై దురవగాహవ్యూహవిధానంబున జయద్రథుం జేర కుండ నిన్ను నిలువరించువాఁ డయ్యె నది యట్టిద వారొక్కొక్కరుండు గెలువ రానియట్టిజెట్టిజోదు లందఱు నొక్కపనికిం దలకొని నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబు గాదె యిక్కార్యం బార్యు లగునాప్తజనంబులం గూర్చికొని విచారింపవలయు ననవుడు వివ్వచ్చుండు నవ్వుచు నిట్లనియె. 304

అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు సెప్పుట.

క. వారి నెఱుఁగుదు నేనును, వారలు నన్నెఱుఁగుదురు భవత్సాహాయ్య
స్ఫారబలోద్ధతి గలుగఁగ, వారే తప్పింపఁ జాలువా రిపూన్కాన్. 305

వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తఱుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు సొచ్చి రేనియు. 306

మ. పటునారాచపరంపరాప్రసరదర్పం బేర్పడం బేర్చి త
ద్భటసంఘంబును ఘోటకవ్రజము శుంభత్స్యందనౌఘంబు ను
ద్భటకుంభిప్రకరంబునుం బొదివి విధ్వంసంబు గావించె నె
త్తుట జొత్తిల్లెడునట్లు సేయుదు సమిద్భూభాగ మత్యుగ్రతన్. 307

క. కౌరవసైన్యంబులఁ గల, వీరులయస్త్రములు నాదువివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రవాహముల కెదు, రే రాజీవాక్ష యాదరింపకు వారిన్. 308

క. వెఱఁగుపడి కుంభభవుఁడుం, బెఱరథికులుఁ జూచుచుండ భీరము లావున్
మెఱయఁ జలము నెఱయఁగఁ దలఁ, దఱిఁగెద సైంధవుని నేల తలఁకెదు కృష్ణా.

క. కురుపతిబలముల యేలా, చరాచరము లైనభూతజలము లెల్లం
నరతరమ యడ్డపడినం, బెరలిచి పడవైతు సింధుదేశాధీశున్. 310

1 దుస్తరమగుపని యస్త.

గురునియలవుఁ జలము వెరవును గలఁచి నీ, యాన గాండివంబునాన దివ్య
శరములాన యెల్లి సైంధవుతల యెల్ల, భంగిఁ దునిమి వైతుఁ బగలు దలఁక.

కని యెదు సైంధవుం గడచి క్రందుగ నాకు నెదుర్చు రాజులం
దునుమఁగ భూషణోత్కరముతోఁ బదహస్తశిరంబు లుర్విపైఁ
బెనగొని చారుభంగియును భీషణరేఖయుఁ దాల్ప నెత్తురున్
నెనడును గ్రోలి భూతములు నిక్కుచు నీల్గుచుఁ జొక్కుచుండఁగాన్. 312

అవ్వలిసైనికు లడలఁగ, నవ్వుచు మనవార లార్వ నారాయణ న
న్నెవ్వరు మార్కొన లేమికి, నొవ్వం గురురాజు నేఁ దునుముదును ద్రోహిన్.

సాధనము గాండివం బటె సమరకర్త, యర్జునుం డటె సారథి యబ్జనాభుఁ
డటె మరల్పఁగ వచ్చునే యారథంబు, హరున కైనను నెఱుఁగక యంటిగాక.

పూనఁగ రాదే నాకె, ద్దానిం బూనినను నీవు దలకొని తీర్పం
గా నునికి గలుగ నే నీ, చే నుండఁగ నిట్టు లేల చెప్పెదు చెపుమా. 315

ఈ ప్రతిన యెట్టితెఱఁగున, నప్రతిహతవృత్తి నెగడు నట్టితెఱఁగు లో
కప్రభున నీవ చేయ న,తిప్రకటపరాక్రమప్రదీప్తుఁడ నగుదున్. 316

మమ్ము నరయుభరమున నీ, విమ్మెయిఁ దలపోసి తింక నిచ్చట నేలా
నెమ్మది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ బూన్పఁగ వలయున్. 317

అని యివ్విధంబున సల్లాపంబులు సేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతఃకరణు లగుచు బాములు రోఁజుపోల్కి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచున్నం బురందరాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి పుట్టునో యని చింతాక్రాంతులైరి వారిధులు సంక్షోభించె సరిత్ప్రవాహంబులు ప్రతిగమనవ్యాకులంబు లయ్యెఁ గాననశైలసహితంబుగా మహి సంచలించె మఱియు మాతంగతురంగనరనికరంబులనాశంబులు దెలుపునుత్పాతంబు లనేకంబులు దోఁచె విశేషించి కౌరవస్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు శుష్కనిర్ఘాతంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుళంబు లగుబాష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ బెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టినం బోటుమగ లగుభూపతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బుల్లపడి యుండి రనవుడు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 318

అట్లు దమలోనఁ దగుమాట లాడి యాడి
కోపరసవేగమునఁ గుంది కుంది వగలఁ
బొంది పొంది పురందరనందనుండు
నచ్యుతుండు నారాత్రి యె ట్లైరి చెపుము. 319

శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకాతుర యైనసుభద్ర నూఱడించుట.

వ. అని యడిగిన నాసూతసూనుం డంబికాసూనున కిట్లను నమ్మురారిచిత్తం బాఁగా
ధించి యర్జునుం డట మున్న యొక్కనాఁడు శిబిరంబునకు సుభద్రయుం బాం
చాలియు నుత్తరయును వచ్చి యచ్చటన యునికిం జేసి యచ్చెలువలశోకాన
లంబు [1]ఉడుగునట్టిమాట లాడ నతనిం బ్రార్థించి పంచిన. 320

తే. అమ్ముకుందుండు గ్రొత్తయై యడలు దనదు
డెంద మలఁపంగఁ జెలియలిమందిరమున
కరిగి పురపురఁ బొక్కెఁడునాసుభద్ర
గాంచి యిట్లను నెంతయు గారవమున 321

క. రాచూలికి నుచితం బగు, నాచారము గాదె రణమునం దరులఁ దెగం
జూచుచుఁ దిరుగని [2]నడవుస, నేచి యమరలోకమునకు నేఁగుట తరుణీ. 322

క. నీకొడుకు తుచ్ఛ మగునీ, లోకంబు దొరంగి పుణ్యలోకమ్మునకుం
బోకకు నిట్లధికం బగు, శోకముఁ బొందంగ నగునె సుగతినీకున్. 323

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దపంబున నుత్తమ,దానములను బరయఁ గలుగునట్టి
గతులకంట సౌఖ్య కారిణి యగుగతిఁ, బొందె నీసుతుఁడు [3]గుంద నేల. 324

ఉ. క్షత్త్రియకాంత పుత్త్రకునిఁ గాంచుట వాఁ డతిలోకవీరుఁ డై
ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి[4]కెక్కుటకుఁ దా నది గాకయు వీరపత్ని నా
నీత్రయి నెందునుం బ్రణుతి కెక్కినసీవు తనూజువీరమున్
శత్త్రువధోత్సవంబు విని సంతస మందక కుందఁ బాడియే. 325

వ. అట్లుం గాక 326

క. కాలం బైనం బోనక, యీలోకమునందు నిలువ నెవ్వరికిని మి
ట్లేల యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ బొగులుచు నుండన్. 327

క. తగుమాట లాడి కోడలి,వగ పుడుపుము నీవు ధైర్యగతి నిట్లడలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములవగలు మా కందఱకున్. 328

ఉ. నీమగఁ డెల్లి సైంధవు ననిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదములకుం దగుపీఠము సేయు మాతఁడు
ద్దామభుజాబలాఢ్యుఁ డది దప్పదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినన్
భూమివడంకదే తరణిపొల్పు దొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329

క. నాపలుకు నమ్ము మర్జునుఁ, డాపాపాత్మకుని నెల్ల యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదించుం గులమున, కీపెంపున కెలమి వొందుఁ డీప్రను నతఁడున్. 330

వ. అనిమె నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయిన శోకంబున సుభద్ర
యాకులతం బొంది. 331

---

1 మలుఁగుమాట. 2 మగఁటిమి. 3 వంద. 4 కెక్కుట కదా.

ఉ. అక్కటపుత్ర నిన్నుఁ గనినంతయపుణ్యమ కాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి సేసి నను నెప్పుడు నారయ నీకుమారకు
ల్మక్కువనాకడం దిరుగ లాలన సేయుచు నుండునట్టియా
మిక్కిలి నోము లేద యిటమీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు సెప్పుమా. 332

చ. బాలుఁడవైననీ వరిదిబంటుతనంబునఁ బ్రౌఢవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతిబాహుబలాఢ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చి యిట్లగుటకుఁ వెఱఁగందుచు వంతఁబొందుచుఁ
లోలతఁ జూడకున్నె జనలోకము నీనగురూపు రేఖయున్. 333

తే. మేను మృదుశయ్య సగము నామేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
సేయునట్టినీ విప్పుడు చెనఁటి నేలఁ
దనువు వొందుట కోర్చితె తండ్రి చెపుమ. 334

. వందిజనంబులు మాగధ, బృందంబులు సంస్తుతింపఁ బెం పొందుదు మ్రో
లం దిరిగెడుక్రవ్యాదుల, క్రందున నీవీను లిపుడు కటకటఁబడవే. 335

. అనిలతనూజు లావు గలఁ డందురు సాత్యకిశౌర్యశాలి నాఁ
జనుద్రుపదుండు సంగరవిశారదభావము వూని యుండు మా
త్స్యుని బటువిక్రమాఢ్యుఁ డని చూతురు పాండవు లింద [1]ఉండి యొ
క్కనికిఁ గడంగ లేర నినుఁ గావఁగ నే మన నేర్తుఁ బుత్రకా. 336

. ఈలోకమెల్లఁ బాడిల్లునుబోలెనై యున్నది నీవు లేకునికిఁ జేసి
నీవు వేగమ గండు నెఱసి బంధులఁ బ్రీతిఁ బొందఁ జేయుట గలవోలె నయ్యొ
జిష్ణునికొడుకవు కృష్ణునల్లుండ వీ వరులచేఁ బడుట చోద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును జెన్ను మొగంబు నై యెప్పుడు పొడసూపె దింకఁ గుఱ్ఱ
. యకట యుత్తర యొప్పెడునది మనంబు, దీని కెంతయు మెత్తన యేను నిన్ను
వేఁడికొని యెద వచ్చి యివ్వేళఁ దివంత, దీపి వళుకొత్తుపలుకులఁ దేర్పవన్న. 337

. అలఘుతపంబులుం బ్రకటయాగములుఁ మునిచోదితవ్రతం
బుల మహనీయదానములఁ బుణ్యచరిత్రములుఁ మహాత్ము లెం
తలు రమణీయవిశ్రుతపదంబుల కేఁగుదు రంతకంటెను
జ్జ్వల మగుసద్గతిం బడయు వాసవపౌత్రపవిత్రవర్తనా. 338

. బహుప్రకారంబులం బలవించు చున్న సమయంబునం బాంచాలి యేతెంచి
యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రలం బొదివి తానును వారును నడ లూని పుడమిం బడి
వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు సేయు చున్న నన్నారాయణుండును శోక
సంతాపితాంతరంగకరణుం డగుచు నుచితవచనంబుల నయ్యువిదల నెట్టకేలకు

1 ఉండి యొక్కనికిఁ గడంగలేర.

నూరార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుదెంచె నప్పుడు ధర్మతనయుం డమ్మాధవ ధనంజయులను భీమసేనునిం గవలను నితరపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి తాను నభ్యంతరమందిరంబునకు నరిగె గృష్ణుండును జిష్ణుతోన తదీయసదనంబునకుం జని విమలజలంబులం గృతాచమనుం డయి యొక్క వివిక్తప్రదేశంబున దర్భశయ్యగావించి దాని నక్షతగంధపుష్పంబుల నలంకరించి యాయుధంబు లర్చించి చుట్టునిడి కవ్వడి నందుండు మని నియోగించి నీవు నిశాసమయంబునం జేయుదేవపూజ యింతకు మున్న చేయవని తలంపించిన నతండును బాదప్రక్షాళనంబు నుపస్పర్శనంబును నాచరించి తాను నిత్యంబును నడపుత్ర్యంబకపూజనంబు తెఱంగున మాల్యానులేపనధూపదీపనైవేద్యంబు జనార్దనునకు సమర్పించిన నమ్మహాత్ముండు సంభావించి యాప్తు లగు దౌవారిక జనంబుల శస్త్రహస్తులై కొలిచి యుండునట్లుగా సంఘటించి యాసవ్యసాచిం జూచి నీవు సుఖనిద్ర సేయు మేను నీకు శుభంబు గోరియుండెదఁ బోయివచ్చెద నని పలికి దారుకుండు దోడ నరుగ దేర నాత్మగేహంబునకుం బోయి. 339

ఆ. సెజ్జయందు మేను సేర్చి యర్జునకార్య, చింతఁ బలుక కుండి కొంతవడికిఁ
బవ్వళించెఁ గురునృపాలక జలశాయి, దారుకుండు గొలిచి యూరకుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నప్పాటివారెల్లను దమయుల్లంబుల నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం గన్ను మూయక దిన్ననయి యుండి. 341

సీ. అభిమన్యుఁ డీల్గిన నర్జునుఁ డధికశో కావేశ మొంది సాహసికవృత్తి
నతిదుర్ఘటం బైనప్రతిన యిట్టులు వట్టునే కౌరవులు దీని నెట్టులైనఁ
దప్పింపఁ జూతురు దర్పంబు వెరవును గలవారు వారి కగ్గలము గలరు
కడు దెప్పరం బైనకార్యంబు వాటిల్లె నెమ్మెయి నిది నిర్వహించువాఁడొ
ఆ. యకట దివములోన నాసైంధవునిఁ జంప, నబ్బకున్న నతని కగ్ని సొరఁగ
వలయునాతఁ డనృతివాదిగాఁ, డికార్య మెట్టు లగునొ మనకు నేది గతియొ

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసినసుకృతంబుల, వినుతఫలము లెల్ల నెల్లి వివ్వచ్చుఁడు సిం
ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొదవవలయు నని దృఢోక్తిఁ బలుకుచున్.

ఆ అగ్రపుస్తకంబు లర్చించి చూచుచుఁ, బరమనియతిమై నుపశ్రుతులకుఁ
బోవుచును శుభంబులావహించుటఁ గాంచి, చెలఁగి యొండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివే, వురు గాచిన నెల్లి సైంధవుని బగలిటిలోఁ
బొరిగొనునట్లుగ నరునకు, వరమిండీ వేల్పులార వారనికరుణన్. 346

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటికోళ్లు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్ర

కారంబులం బలుకుచుండిరి. రాత్రి సాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు దారుకు నాలోకించి 347

శ్రీకృష్ణుఁడు దారుకుతో నర్జునప్రతిజ్ఞావిషయంబులైనవాక్యంబులు గొన్ని సెప్పుట

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకురుసేనలం దరణి గ్రుంకక మున్న తలంపఁ జాల దు
స్తర మిది యాతఁ డెప్రతిన దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బొరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయనినిందఁ గుందనే. 348

క. కడుఁ గూర్తుఁ గవ్వడికి న య్యొడలు గలుగ నేను బ్రదికి యుండుదుఁ గాకె
క్కడి బ్రదుకు నాకు నాతం, డెడలిన నప్పార్థుఁ గాతు నెల్లవిధములన్. 349

క. నాలో సగ మర్జునుఁ డే, నాలమునం దతని కిగుట యరుదే యెమ్మై
వ్రాలెదనో రిపు లెట్టులు, గూలెదరో చూడు నాకుఁ గురుబల మెదురే. 350

తే. ఎల్లి సచరాచరము లగునెల్లభూతములును నాదగునేర్పును బలముఁ బాండు
తనయులకు నేనుఁగూర్చుటయును నెఱుంగ, వలయు దారుక యేచెదఁ గలనిలోన.

క. ఇనుఁ డస్తమింప కుండఁగ, మును సైంధవుఁ జంపువాఁడ మనుకొని పరు లే
చినఁ జిత్రవధవిహారం, బున నప్పుడు రౌద్రరసముపొడ వేర్పఱతున్. 352

ఉ. సైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుఁడు కౌరవేశ్వరుఁడు నందఱు దమ్ములు నెల్లమిత్త్రులుం
బంధులుఁ దోడు వచ్చిననృపాలురుఁ బాండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 353

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు వన్ని శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగుతెఱంగున నునిచికొని మైమఱువు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరవం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ యెయిదికొను మనిన విని దారుకుండు. 354

చ. అలఘువిచార యట్లు తగునప్పని సేసెద నంత సేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నవార్యులు గ్రీడికి సారథిత్వముం
దలకొని నీ వనూనశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలుపును పార్థుచాలుటయు నేఁడు గదా భువనం బెఱింగెడున్. 355

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబు వారించె నంతఁ బాంచజన్యరవాభిజ్ఞానంబు సవిశేషంబుగా నతనిచేత వినికొని తత్కాలంబున నాలంబులోనికి నరదంబు గొనివచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండె నంత నట బీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు నిర్వహించుతెఱంగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థండిలశయనంబున నుండి శోక

నిద్రావివశుం డయ్యె నయ్యవసరంబునఁ గలలోనం గృష్ణుం డతనిపాలికిం బోయిన నాతండు భక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి తనయున్న సెజ్జ యిచ్చి తొలంగి నిలుచుండ నమ్మురారి యాసీనుం డై యుండి యతని కి ట్లనియె. 356

క వగపున కెడ యీకుము నెవ్వగఁ గుందిన మానవుండు వైరులచేతం
దెగుఁ గాని తనదుకార్యముఁ, దగ నొనరింపంగ లేఁడు తగునే వగవన్ 357

వ. అనిన విని యతం డతని కి ట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్నఁటికిఁ దెగు, మిగిలి ప్రతిన పూరగింప మేకొని చనునా
మగఁటిమియు లావు మాన్పుట, తగవే గురునకు నతండు [1]దానికిఁ బూనన్.

క. ఇనతనయసహిత మడ్డము, సను దెంచుజనంబు పెల్లు సైంధవుఁడు బలం
బున కెల్ల వెనుక మనికియు, మనమునఁ [2]దలపోయ వగవు మానునె నాకున్.

కృష్ణార్జునులు స్వప్నమందుఁ గైలాసంబునకుఁ బోవుట.

వ అనిన నచ్యుతుం డది యట్టిద కాదె యని పలికి తదీయహితార్థియై యుపాయంబు విచారించి యుపస్పర్శనం బాచరించి తూర్పుమొగం బై యుండి యవ్విజయు వీక్షించి శూలపాణికిం బరమసాధనం బైనపాశుపతంబు నీకుం బ్రస్ఫుటపరిజ్ఞానం బయిన నీవు జయద్రథవధం బవశ్యంబును జేయుదు వమ్మహాస్త్రంబుకలిమి సమంత్రకముష్టికస్థానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్తసేసికొనుట మేలు తదర్థంబుగా నద్దేవుఁ జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికధ్యానంబు సేయు మనవుడుఁ గిరీటియుం గృతాగమనుండును భూసమాసీనుండును నై పరమేశ్వరస్మరణతత్పరత్వంబున నుండి కృష్ణుండును దానును గగనంబున కెగయుటయు నతండు దనవలచేయి పట్టికొని చనుదేరం దా రిరువురు నుత్తరాభిముఖు లై పోవుటయుం గాంచె నవ్విధంబున వారలు చారణసిద్ధగంధర్వసేవితం బైనపథంబున వివిధవిశేషంబు లాలోకించుచుం బోయి కైలాసంబు గని యందు సరిత్సరోవరసుందరంబును బుష్పలతాభూషితంబును రమ్యతరుసంతానకాంతంబును నయినకుబేరవిహారస్థానంబు సూచుచుం జని చని దాని కనతిదూరంబున మహనీయమణిమయం బయి తేజరిల్లుమహామందిరంబు సొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును బార్వతీసహితుండును బ్రద్యోతనసహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహామునిప్రస్తూయమానుండును నప్సరోజనసంగీతమంగళమహితపురోభాగుండును నై పేరోలగంబున నుండి శోభిల్లుశంకరు దర్శించి సప్రణవోచ్చారణంబుగా దండప్రణామంబు లాచరించి యున్న నన్నరనారాయణుల దెసం బ్రసాదమందస్మితసుందరవిలోకనంబు లొలయ నయ్యిందుధరుండు మధురస్వరంబున ని ట్లనియె 361

క. స్వాగతమే మీయిద్దఱ, యాగమనంబునకు హేతు వగుకోర్కి యను
ద్వేగంబున నెఱిఁగింపుఁడు, వేగమ యొడఁగూర్తు నెల్లవిధముల దానిన్. 362

1 దానిక పూనన్ 2 బెట్టంగ వగలు.

వ. అనినం బ్రీతచేతస్కు లగుచు నుత్థితు లై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు ఘటించి నిలిచి వాసుదేవార్జునులు దమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తిల్లుచుండ. 363

చ. రవిశశివహ్నిలోచన సురప్రతివీరవిమర్దనక్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ పోషితభక్త సంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహరా నిరస్తసం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషవర్జితా. 364

క. జగములు గలిగింపఁగ నవి, దగువర్తన మొంద నిలుపఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు సెప్పు నిర్మలాద్భుతమూర్తీ. 365

క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగుచున్న వీనికి నెల్లన్
సకలాత్మక నీవిభవము, యకృత్రిమాధారభూత మై యుండు శివా 366

క. అవ్యక్త మప్రమేయము, సువ్యక్త మనాదిభక్తిసుగమ మగవ్యం
బవ్యయము త్రిలోచన నీ, దివ్యమహిమ యాగమోపదేశము రుద్రా. 367

వ అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నవాఙ్మనసగోచరుం డగునప్పరమేశ్వరుం బ్రస్తుతించి రప్పు డచ్యుతుండు పార్థునిం బాశుపతం బర్థింపు మని కఱపిననతం డవ్వరంబు వేఁడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్ను ముకుందునందు సమర్పించిననిశాసమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లద్దేవుని దివ్యదేహంబునం గాంచి యచ్చెరు వంది యమ్మురహరపురహరుల యేకత్వంబు మనంబునం గొనియాడి దేవా భవదీయదివ్యాస్త్రంబు దయ సేయు మని విన్నవించుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తినాథుండు గృష్ణు నిరువురను దరహాసంబుతో నవలోకించి. 368

తే. అమృతమయ మగునుల్ల పద్మాకరమున, నాదు బాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి పృథువ్రతులార మీ రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చుటికి ననియానతిచ్చె

వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తానువర్తనతత్పరు లగుతత్పరిసరవర్తులు గొంపఱు దోడ్కొని పోవం బోయి పరమమునులగునన్నరనారాయణులు త్రిణయననిర్దిష్టంబై నయద్దివ్యసరస్సునందు. 370

క. నాలుకలు గ్రోయుచు విష, జ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్వయ మా
భీలాకృతి నుండఁగ బి, ట్టాలోకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371

వ. అవ్విధం బద్దివ్యాస్త్రవిలాసంబుగా నెఱింగి పాదప్రక్షాళనోపస్పర్శనంబు లాచరించి యమ్మహోరగంబుల కుపస్థానంబు సేసి వేదవిదు లగునమ్మహాత్ములు శతరుద్రీయంబు జపియించుచు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునిం దమభావంబులలో నిలిపికొని యుండం దదీయానుభావంబునం జేసి యాదందశూకంబులు మునుపటి చందంబు విడిచి విల్లును నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరి

యుఁ బక్షాంతంబునం బొదలి వానిం బుచ్చుకొని వచ్చి శంభుసన్నిధిం బెట్టుటయు.

తే. నీలలోహితసర్వుండు బాలుఁ డొక్క,బ్రహ్మచారి మహాబలభవ్యమూర్తి
యనఁగ పార్శ్వంబునందుండి యరిగి యాశ,రాసనము పుచ్చికొని శర మరినమర్చి

వ. తెగ వాపుటయుం దదీయస్థానకంబును ముష్టిప్రకారంబును నేకాగ్రదృష్టిఁ గనుంగొనుచుం గిరీటికి మన్మథమథనుండు మంత్రస్వరూపం బనుగ్రహించినం బరిగ్రహించి 374

క. పురహరుఁ డనుమతి సేయఁగ, శరము శరాసనము దివ్యసరసిన యిడి య
న్నరుఁడు సనుదెంచి యాశం,కరుముఖకమలంబు తెలివి గాంచి ముదమునన్.

వ. తనకు స్వప్నంబున నయ్యీశానుం డిచ్చినవరంబును దత్కాలసందర్శనప్రకారంబును దలంపించిన నెఱింగి యప్పశుపతి యతనిపైఁ గరుణార్ద్రం బగుకటాక్షవీక్షణం బొలయ నది యట్లు కాక దానికి నన్యథాత్వంబు గలదే యనియె నప్పుడప్పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడిసినవాఁడై పార్థుండు పులకపటలపరికలితదేహుం డగుచుం దనయుత్సాహం బప్రతిహతం బయ్యె నని మనంబున నిశ్చయించెఁ దదనంతరంబ. 376

తే. అప్పినాకిచే సాదరానుజ్ఞఁ బడసి శౌరి
ఫల్గునులు పలుమాఱుఁ దత్పదయుగంబు
ఫాలములు సోఁకఁ బ్రణమిల్లి బహుళరోమ
హర్షసంభృతగాత్రులై యరుగుదెంచి. 377

వ. నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రవ్విధంబున నర్జునుండు గల గాంచెఁ గృష్ణుండు దారుకుతోడం దగుమాట లాడుచుండఁ దెలతెల వేగె నది యాధనంజయస్వప్నాంతసమయం బై సంఘటించె నని యిట్లు సంజయుండు సవ్యసాచి [1]వర్తనంబు తెఱంగు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె ననుటయు 378

క. మునినాథ దేవసుతుఁ, డును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెట్లయ్యెఁ గడతేఱెనో, వినవలతుం దేటపఱుపవే పరిపాటిన్. 379

వ. అని యడుగుటయును. 380

చ. లలితచతుర్దళాఢ్యకమలప్రసవప్రసరత్సరస్వతీ
విలసనసౌరభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామ కే
వలసుఖతానుభూతిమయవైభవ[2]సార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధాన కేళిపరిపాటివికస్వర నిత్యభాస్వరా. 381

క. హృదయసరసిరుహమధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపోన్మేషా
వదనసముత్థితవేదా, మదవదసురహరణకరణమంత్రవినోదా 382

---

1 యంతర్వర్తనంబు. 2 ధామ.

మాలిని. మునిసముదయహృద్యా మూలవిద్యానవద్యా
వినమదమృతవృష్టీ విశ్వలోకైకదృష్టీ
మననసుగమమూర్తీ మంత్రరూపప్రకీర్తీ
జనిమృతిభిషగాత్మా శశ్వదాహ్లాదవర్త్మా. 393

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

రమ్యతాద్రివరపు
శ్రీరమణీయత్వసుభగదివ్యవిలాసో
దార వనమాలికోరగ
హారపరిష్కారసార హరిహరనాథా. 1

అర్జునుఁడు నిజస్వప్నవృత్తంబు ధర్మజాదులతోఁ జెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె 2

ఆ. పార్థుఁ డిట్లు ప్రతిన వట్టిన నది నిర్వహించుపనికిఁ గృష్ణుఁ డివ్విధమునఁ
బూని రాత్రి యన్ని పోకలఁ బోవుట, విని విచిత్రవీర్యతనయుఁ డులికి. 3

క. ఇమ్మెయి వేగినఁ బాండవు, లెమ్మెయిఁ గార్యంబు నడపి రెఱిఁగింపుము చి
త్తమ్ము గలంగెడు సంజయ, నమ్మితి నగ్గురుఁడు గాచెనా మిమ్ము ననిన్. 4

వ. అని యడిగిన నమ్మహీశ్వరునకు సూతసూనుం డిట్లను నట్లు ప్రభాతం బగుటయు.

క. వందిజనతుములముల యా, నందితమాగధసుగీతనాదంబుల ప్ర
స్పందితపాఠకరవముల, క్రందున ధర్మజుఁడు మేలుకనియె నరేంద్రా. 6

వ. ఇట్లు మేలుకని తగుతెఱంగున మజ్జనశాలకుం జని మంత్రపూతంబు లగుజలం
బులు సముచితపరిచారికాజనంబులు గనకకలధౌతకలశంబులం దేరఁ గృతస్నా
నుం డయి లఘుధౌతాంబరపరిధానంబును బరిమళబహుళాంగరాగానులేపనం
బును [1]సురభికుసుమమాలికాభరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు దీర్చి
యగ్నికార్యంబు నిర్వర్తించి [2]కక్ష్యాంతరంబునకు వెడలి విప్రనికరంబులకు ధేను
ప్రకరంబులుఁ గాంచనసంచయంబు వస్త్రవిసరంబులు మణిభూషణపుంజంబులుం
జిత్తంబు రంజిల్ల నొసంగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు నేనుంగు మొగసాల
గడచి యాస్థానమండపంబునకు వచ్చి. 7

తే. ఉదయధరణీధరంబుపై నొప్పుదివసనాథు ననయుచు సింహాసనంబు మీఁదఁ
బొలిచె లీలావతీకరకలితచామరములు వోలయంగ నుచితజనములు గొలువ. 8

---

1 సురభికుసుమమాలికాచరణంబును 2 కక్ష్యాంతరంబులు గడచి.

వ కొలువున్న సమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోదరుండు వచ్చెనని యెఱిం గించిన నవ్విభుండు వేగంబ తత్ప్రవేశంబు నడపు మనిన వాఁ డట్లు చేయ నమ్మ హాత్ముండు ప్రీతి నేతెంచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబున సత్యాదరముఖవికా సంబున నతనికి సత్కారంబు సేసి గారవించి తదాననం బాలోకించి యిట్లనియె

క జ్ఞానమ్ములు దెలివొందం, గా నత్యంతంబు సుఖముగా నింద్రియసం తానంబు ప్రసన్నముగా, నీనిశ శుభవృత్తిఁ గడపితే మధుమథనా. 10

క. అనుటయు హరి ధర్మతనూ,జున కిట్లనుఁ బ్రీతి నిన్నుఁ జూడఁగ నెపుడుఁ జనసుత శోభనములు నా, కనూనముల కాదె దీని నడుగఁగ నేలా. 11

వ. అని పలికె నట్టియెడ భీమనకులసహదేవులును సాత్యకిద్రౌపదేయఘటోత్కచులు ను బాంచాలమాత్స్యకేకయులును మఱియుం దగువారుం జనుదెంచి సముచితం బుగాఁ బ్రవేశించి యుధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాస నంబుల నుండిరి సాత్యకిం గృష్ణుండు నిజాసనంబున నునిచికొనియుం దదనంత రంబ వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కిట్లనియె. 12

ఉ. పంకజనాభ మాపడినపాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమై కడఁగి గెల్పు కిరీటికి నీఁ దలంచి యీ
వంకకు వ్రాలి భక్తజనవత్సలతన్ రథచోదకుండ వై
తిం కిట మమ్ముఁ గావు మని మేటికిఁ జెప్పఁగ మాటిమాటికిన్. 13

వ అర్జునుప్రతిన చిత్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్ష మహార్ణవమగ్నుల మైనమమ్ముం దీరంబు సేరుపం దేవు నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 14

మ. విను నేఁ డర్జునుఁ డన్యసైన్యముల నుర్విం గూల్చుచుం బ్రేతభూ
తనికాయంబులు మాంసభక్షణము రక్తస్వైరపానంబుఁ జే
సి నలిం గ్రాలఁగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిన్ సైంధవుం
డునువానిం దెగటార్చి పేర్చు రిపుధైర్యక్షేపణాటోపతన్. 15

వ. క్రోధశోకజ్వరవిముక్తుండవై కాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు వచ్చి ధర్మనందనునకు మ్రొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సముత్థి తుండై కౌఁగిలించుకొని దీవించి దరస్మితరుచిరాననుండై. 16

క. గెలుపు ధ్రువము నీకును మెయిఁ,దలతల మనుచాయ దోఁచె దైత్యాంతకుఁడుం దెలివొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బార్థుఁడు నెమ్మిన్ 17

క. దేవరకు నధికభద్రమ, యీవసుదేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్చ ర్యావహముఁ గంటి నది వినఁ,గా నలయును బంధుమిత్రగణసహితముగాన్. 18

వ. అని పలికి స్వప్నంబున ఫాలలోచనువలనం బరమోత్కర్షంబు వడసినతెఱం గేర్పడం జెప్పిన నతండును గొలువువారును విస్మయప్రమోదంబులతో వృషభ

ధ్వజు నుద్దేశించి నమస్కరించి తదనంతరంబ యన్నరపతిచేత ననుజ్ఞాతు లై
యాసకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మెఱయ వెడలిరి కృష్ణార్జు
సాత్యకులు నతనికి నభివాదంబులు సేసి సహర్షంబుగా వెలువడి యర్జునావ
సంబున కరిగి రందుఁ గృష్ణుండు రథంబు వన్ని జైత్రంబు లగుమంత్రంబుల
ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు సేసిన నది బాలభానుండునుంబోలెఁ దేజోమయ
బై వెలుంగుచుండ సమరసన్నద్ధుం డై ధనుర్బాణపాణియై యర్జునుండు విప్రా
ర్వాదనాదంబులతో నమ్మహనీయస్యందనంబునకుం బ్రదక్షిణంబును బ్రణామంబ
నుం జేసి యారోహణం బాచరించి మేరుశిఖరంబునం బొలుచుభాస్కరునిభంగి
శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలను నతనిపిఱుందను గూర్చున్న నాఫల్గునుండు
బుధశుక్రసమేతుం డగుచంద్రుచందంబున నొప్పె నట్లొప్పి వారు పుణ్యపాఠక
రవంబులును వందిమాగధధ్వనులును వినుచుం జని రప్పుడు దమకు విజయ
ప్రదంబులుఁ గౌరవులకు విపరీతంబులు నైనగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లను
సంధించి యాసవ్యసాచి సాత్యకితో ని ట్లనియె. 19

అర్జునుఁడు సాత్యకిని ధర్మరాజురక్షణంబునకు నియోగించుట.

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమునకేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 20
క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నేనొకపని నీవొక,పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదే. 21
ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కాను ఱడిల్లు నీ, వున్న నన్నరేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.
వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయును బరాక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యుప్రతిన యెఱుంగవే యనుటయు నట్లకాకయని యతండు ధర్మనందను
పాలికిం జనియె నజ్జననాథుండు సమరోత్సాహసముజ్జ్వలుం డయి వచ్చి నిజ
సైన్యంబు నలంకరించి చిహ్నంబులు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె ననిన విని
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 23
సీ. పుత్రశోకానలంబును గ్రోధవహ్నియు మనమున ముప్పిరిగొనఁగ మృత్యు
భంగి నేతెంచుబీభత్సునిఁ గౌరవుల్ సెనకఁ జాలర యేమి చేటు మూఁడె
నో పురిలో నొక్కయుమ్మడి నింటింట నార్తనాదములు పెక్కయ్యె నెల్ల
రవముల మిగిలి సైంధవునింటిదిక్కున నాక్రందనధ్వను లతిశయిల్లె
తే. నేను ద్రోణుండుభీష్ముండుఁ బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీఱఁజూ సరకుగొనఁక
సంధి గానీక కర్ణుండు సౌబలుండు, దుస్ససేనుండు నందఱుఁ ద్రుంచికొనిరి 24
ఉ. ఎక్కటిపోర రుద్రునకు నేమిటఁ దక్కున ఫల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యెనే జగము లొక్కట మ్రింగఁగఁ జాలుకేశవుం

డెక్కినవాఁడు వానినాఁగ లేల చలం బని యెంత సెప్పినం
దక్కఁడు రాజ్యలోభము మదంబున నాతఁ డు కేమి సేయుదున్. 25

వ అది యట్లుండె. 26

తే. క్రీడి యమ్మెయి వచ్చినఁ గూడఁ బాఱి, [1]యెడలు గలఁగంగఁ గౌరవు లేమి సేసి
[2]రది యెఱుంగఁగఁ జెప్పవే యనఘ సీతి, యయ్యె నేమి దా [3]దుర్ణయ మయ్యె నేమి.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లనియె 28

సీ. అధిప చెప్పెద నీకు నంతయు నివ్విలాపము గతజలసేతుబంధనంబు
మాయజూదము మున్ను మాన్పవ పదపడి సంధి గావింపవ సకలజనులు
నిను లుబ్ధుఁడు నధర్మనిరతుండు ననిదూఱు దురు దూఱ కేలుండుదురు నరేంద్ర
పాండుఁ డవ్విధమునఁ బాలించె రాజ్యంబు పాండవు లెక్కుడు ప్రబ్బి యశము
తే. లాభమును భరతాన్వయోల్లాస మెసఁగఁ, దగ నొనర్చిరి వారలఁ దగునె వారి
తండ్రిపా లైనసిరి వాపఁ దనయుమీఁదఁ, బెట్టె దేల నీదుర్నీతి ముట్టవచ్చె. 29

ఉ. కౌరవు లేమి సేయుదురు గాండివఘోషముఁ బాంచజన్యతీ
వ్రారవముక్ సహింప దివిజావలికిన్ వశమే వియచ్చరుల్
పేరుకొనంగ నాదృఢకపిధ్వజ మైనరథంబుతోడనుం
బోరిరి పోరుభంగి విను భూవర శోకము దక్కి ధీరతన్. 30

వ. అని పలికి యిట్లనియె నారేపకడ గురుండు సంగరోత్సాహదీప్తుం డయి వెడలి శంఖంబు పూరించి సైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధు లాయుధంబు లంకించుచు నొండొరులతోడ బిరుదులు పలుకుచు నిది యేమి యర్జునుండు దడసె గోవిందుండు దఱిమికొని రాఁడు భీమసేనుండు గడంగి పొడసూపం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్యాఘోషంబులు సెలంగంబొంగుచున్న సమయంబున నాకుంభసంభవుండు సైంధవుం గనుంగొని నీవును భూరిశ్రవుండును గర్ణుండును శల్యుండును నశ్వత్థామయు వృషసేనుండును గృపాచార్యుండునుం గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులో మేలేఱి పదునాలుగువే లేనుంగులను నఱువది వేలు రథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలు పదాతులను గైకొనుండు నాతీవ్రమోహారంబునకు యోజనత్రయమాత్రప్రదేశంబునం బిఱింది దెసబలసి నిలువుం డట్లైన నిన్ను దేవతలకుం దేఱి చూడరాదు పాండవు లెంతటివా రనిన విని యతండు పెద్దయు నూఱడిల్లె యారధికవరులుపరివేష్టింప నరిగెభారద్వాజుం డును ద్వాదశగవ్యూతిదీర్ఘంబును బంచగవ్యూతివిస్తృతంబును గా శకటవ్యూ హంబు సమకట్టి దానికిఁ బశ్చిమార్ధంబున గర్భవ్యూహంబు గాఁ బద్మవ్యూహంబు వన్నించి తన్మధ్యంబు మొదలుకొని యోలిన సేనాముఖంబు దెసకుం జాలి

1 యెడఁద. 2 రట యెఱుంగఁగ. 3 దుర్నీతియయ్యె.

నిగుడునట్లుఁగా సూచీవ్యూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతవర్మయు నట
పిఱుందం గాంభోజరాజును మఱియుఁ బిఱుసన నాప్తులైన శతసహస్రయోధుల
ము న్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునఁ బూర్వోక్తప్రకారంబున నా
జయద్రథుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన నమ్మహావ్యూహంబు వేడుకం జూచి
ఖేచరులు మెచ్చి రట్టియెడ. 31

ద్రోణుని నాలవనాఁటి యుద్ధము.

క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో సుదగ్రుం డై య
ర్జును నాఁగుదు నే నొకఁడన, యని దుర్మర్షణుఁడు సనియె నార్పులు నిగుడన్.

వ. చని యయ్యోధనంబునకు వేయునేనూఱువిండ్లపెట్టుదవ్వున ముందటం బన్నె
దుశ్శాసనవికర్ణులు సింధురాజరక్షణకార్యార్థులై నిజబలంబులతో నమ్మెయి న
చ్చెరువకుం బోయి సన్నద్ధులైరి ద్రోణాచార్యుం డభేద్యంబగునాశకటవ్యూహం
బుముఖంబున నిలిచి ధవళవస్త్రంబులు సితోష్ణీషంబును శ్వేతవర్మంబును నరు
ణాశ్వంబులును వేదికాధ్వజంబును వెలయ నుద్దండకోదండుండై దండధరుకైవడిం
బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయిన యాసైన్యంబు సాగరగిరిగహన
సహితంబుగా మహి యెల్ల మ్రింగ నప్పళించునట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును
గురుపతియును బ్రముదితహృదయులై యాసమయంబున. 33

క. చూపులు మిఱుమిట్లు గొనఁగ, నే పారిన వానరేంద్రు నెసకంబున ను
ద్దీపిత మగుపడగ భయద, రూపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుఁడు దోఁతెంచెన్. 34

సీ. అమ్మహావీరున కనతిదూరంబున బిరుదుమూఁకల నడపించి ద్రుపద
సూతియు నకులునిసుతుఁడు శతానీకుఁడును మొగ్గరం బమర్చిన మృదంగ
శంఖభేరీధ్వానసంగమమేదురసింహనాదంబులు సెలఁగ నొప్పె
నప్పార్థుఁ డొడ్డరయం బెట్టుకొలఁది న బ్బలముముందటఁ దేరు నిలిపి యొత్తు

తే. దేవదత్తంబురవముతోఁ దీవ్రపాంచజన్యనినదంబు భూరిస్వనయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగిముట్టె, నపుడు మనసేన బెగ్గల మగ్గలించె. 35

ఆ. మొరపవానపెల్లు గురిసె నుల్కాతతి, డొల్లెఁ బడియెఁ బిడుగు లెల్లకడల
నస్మదీయబలమునందుఁ బదంపడి, యధిప తూర్యనినద మతిశయిల్లె. 36

వ. అయ్యవసరంబున నీయోధు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపి కొనుచు
సింహనాదంబులతోడం జెలంగి రంత. 37

క. చెలియలకట్ట సముద్రము, నిలిపినక్రియ సేన పార్థు నిలిపెద ననుచుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్మర్షణుండు పార్థివముఖ్యా. 38

క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి, ట్లను సేనికగములతోడ నడరెడుఁ గడఁకన్
మును దుర్మర్షణుఁ డిదె యిం,దు నడపు మరదంబు వీఁడు దొలుముద్ద యగున్.

ఆ. అనిన నట్లచేసె నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నస్త్రసమితిఁ

పొదివెఁ గారు మొగులు భూధరనికరంబు, బహుళవృష్టిఁ గప్పుభంగి దోఁప 40

క. ఒక్కఁ డని కడఁగి రథికులు, పెక్కండ్రు నిశాతవిశిఖభీమాకృతిఁ జే
రుక్కునఁ బొదివిరి నరు నతఁ, డెక్కుడుమద మొలయఁ జేతియేడ్తెఱ సూపెన్.

వ. అప్పుడు 42

క. పలుతలలు ముఖవికాసము, వొలియక పడియున్న సమరభూభాగము పె
ల్లలరినతామరకొలనిం, దలఁపించెఁ గగనచరవితతి పులకింపన్. 43

తే. తొడవు లొప్పార నెత్తుటఁ దోఁగి పెక్కు
గజము లొక్కెడన పడికరము వ్రాలిచె
జంటమెఱుఁగులతో నెఱసంజకెంపు
గిదురఁ జెలువొందుమొగిళులగమియుఁబోలె. 44

వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకవ్వడికి నోహటింపక నీసైనికులు పైపయిం గ్రమ్మివివిధాస్త్ర
శస్త్రంబు లతనిపైఁ గురియ నతండు హస్తిహస్తంబుల నశ్వశరీరంబుల రథికసా
రథిరథావయవంబులఁ బదాతిగాత్రఖండంబులం బ్రధనభూమిం గప్పె నట్టియెడ
మఱియును 45

క. పార్థుఁడు వేఁడీ పొదువుడుఁ, బార్థుఁడ యెట వోయె దింకఁ బార్థుఁడ రావే
పార్థుఁడ [1]యిక్కడ నెద్దియు, పార్థునిఁ బట్టుఁ డనునులివు బహుళం బయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సంకులసమరంబుగాఁ బెక్కులట్టలాడ నమ్మోహరంబు వొకపెనంగిన.

సీ. అలిగినగాండీవియమ్ము లొక్కమ్మడి ముందటి దెసను బిఱిందివలన
వలపట దాపట సెలలు పెక్కువిసిన తెఱఁగునఁ గవిసిన విఱుగువిల్లుఁ
దునియుఖడ్గంబును దొరఁగునెత్తురు మ్రొగ్గ నేనుంగుఁ బడుకాలుమానిసియును
డొల్లుగుఱ్ఱంబును ద్రెళ్ళు తేరును గూలు రథికుండు నొఱగుసారథియు నైన

తే. మరలె దుర్మర్షణుఁడు దోన తెరలె సేన, యపుడు సమ్మెటకోలల నంకుశములఁ
జెఱుకోలలవ్రేటుల నీఱతొఱ, యదలుపుల వాహనంబులు సెదరిపఱచె 48

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సూతతనూజుతోడ నప్పుడు నరు మా
ర్కొన నెవ్వఁ డేనిఁ గలిగెనొ, చనిరో యంచయును ద్రోణుజంటకు భీతిన్. 49

ఉ. నావుడు నాతఁ డమ్మనుజనాథున కిట్లను నట్టిచోట దం
తావళరాజి మున్నుగ నుదాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసిల్ల సమరప్రియుఁ బాండవసింహుఁ దాఁకి య
స్త్రావళిఁ గప్పె దీప్తముఖుఁడై యువరాజుమహాద్భుతంబుగన్. 50

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు దలపడినం గ్రోధావేశంబునం బెలుచ నవ్వి కవ్వడి దేవదత్తం
బొత్తి గాండీవజ్యానినాదంబు రోదసీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్రంబులగు

---

1 నిలువుము తునిమెద, యిక్కడఁ దునిమెద.

రథయాతాయాతంబులనుం బటుబాణపాతంబులను నగ్గజంబులు వెగడుపడి పంక
నిమగ్నంబులుం బోలె నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుళ్లు
మహావాతపతితంబు లగు తాళఫలంబుల రవంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల
గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగు బాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి
రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేక ప్రకార క్రూరశరంబులు దాఁకి తునియు
రూపును రుధిరంబు దొరఁగురూపును నొఱలురూపును ద్రుళ్లి కెడయురూపును
దూఁగురూపును బడిపొరలురూపును నెత్తుర గ్రక్కురూపును జిక్కురూపును
రూపు సెడురూపును నై కరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన
నతనిసంరంభంబు సైరింపజాలక సబలంబుగా నయ్యువరాజు వాఱిన వెనుకొని
యప్పాండవమధ్యముండు. 51

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోఁగలవు నీవిటు వాఱినఁ జావు దప్పునే
యలవుఁ జలంబుఁ బో విడిచి యాసభ నించుకశంక లేక నీ
పలికినయన్నియున్ మఱచి భంగపుఁ జచ్చుట దెచ్చికొంటి పె
ద్దలు వగఁ బొంద నన్నకును దమ్ములకుం దలవంపుగా నిసీ. 52

వ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నును బదితూపుల నేపారి యేసిన నతండు
మరలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుం బాఱె బీభత్సుండును సైంధవుని
దెసకు మనసు నిగుడ మనమొనపయి నడచి యగ్రభాగంబున నున్న యగ్గురుం
గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నమస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి సేయఁ
జేతులు మొగిచి యిట్లనియె. 53

అర్జునుఁడు ద్రోణుచేత ననుజ్ఞాతుఁ డై మొగ్గరంబు సొచ్చుట.

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము మేకొని చేయుము నాకుఁ బాండుభూ
పాలునిధర్మనందనుని పంకజనాభుని యట్ల కావె మ
త్పాలనవృత్తికిప్పు నినుఁ బ్రార్థన సేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా. 54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, వనఘా సరికూర్మిఁ బెనిచి తట్లగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూనిన నా యుచితప్రతిజ్ఞ నెఱపుము కరుణన్. 55

తే. అనుఁడు బిన్ననవ్వొలయంగ నస్త్రగురుఁడు
నరునిపైఁ జూడ్కి నాటించి నన్ను గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరెదం చేసె రథ్య
ములును హరియును నతఁడు నమ్ముల మునుంగ. 56

వ. ఇత్తెఱంగున నేయుటయు నని సేయుటకై యమ్మహాత్మునకు విజ్ఞాపనంబు సేసి. 57

క. అనుమతుఁడై విజయుం డా, తనిమీఁద నిశాతవిశిఖతతి వఱపి రయం
బున నవనారాచము లేసిన నడుమన నఱకె నతఁడు శీఘ్రిత మెఱయన్. 58

తే. నఱకి తోడన హరిమేను నరుని యొడలు
నేయ గురుఁడిల్లు విఱుగంగ నేయఁ దలఁచె
నక్కిరీటి యాలోనన యతనిమౌర్వి
వికలముగఁ జేసె నాధను ర్వేదవిదుఁడు. 59

క. రహితగుణచాపుఁ డగున, య్యహితాంతకుఁ బొదివెఁ గేశవాశ్వపతాకా
సహితంబుగ రుచిరస్మిత, మహితుఁ డగుచు నగ్గురుండు మార్గణవితతిన్. 60

వ ఇవ్విధంబునం గుంభసంభవుండు వజృంభించిన విప్వచ్చుం డలిగి సజ్యశరాలసుండై యాధనురాచార్యుం బటుబాణవిసరవేగంబున నతిక్రమించి కెలంకున బలంబుల నాక్రమించిన. 61

సీ కులిశంబు తాకున గూలినకులపర్వతంబులకరణి మత్తద్విపములు
బలుగాలిఁ దూలినజలధరపంక్తులచాడ్పున నుప్ఫటస్యందనములుఁ
గీలుకాఁ డెడలింపఁ గెడసినబొమ్మలకైవడిఁ బటుతురంగవ్రజంబు
బెడిదంపుఁగట్లోడిఁ బడినపేరడవిచందంబున బహులపదాతిచయము

తే వికటముగఁ ద్రెళ్లెనలుగడ విచ్చె నొక్క, పెట్టవెసఁ దొల్లెనిలఁ జూపకట్టుపడియెఁ
జండగాండీవనిర్ముక్తశాతవివిధ, కాండదారుణప్రహతులఁ గౌరవేంద్ర. 62

ఆ అడ్డపడి గురుండు దొడ్డనారసము వక్షంబుదూఱ నేయ సవ్యసాచి
యొల్లఁబోయి తెలిసి పెల్లేసె నక్కుంభజన్మమీఁద నిశితసాయకములు 63

వ అతండును. 64

క. హరి నైదువిశిఖముల నన్నురు డెబ్బదిమూఁటఁ గేతనను మూఁటను స
త్వరుఁ డై యేయుచు శితశరపరంపరలు తద్రథంబుపైఁ బరగించెన్. 65

క. కరములు నిగుడఁగ నొప్పెడు, తరణిఁ బొదువువర్షదంబుదముక్రియ నట్లా
స్ఫురితాస్త్రుఁ బార్థు నత్యు, ద్ధురబాణసమగ్రుఁ డైనద్రోణుఁడు పొదివెన్. 66

వ. పొడిచిన యగ్గురుప్రాపున భవదీయసైనికులు గొంద ఱాకృష్ణులం జేరి పరాక్రమించుట గుండ్లు దేలి బెండ్లు మునింగిన ట్లయ్యె నిబ్భంగి నక్కిరీటి కుమారుం డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవునిం గడవం జాలక చిక్కువడి యున్నం జూచి విచారించి యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 67

క. రిత్తదడవు గా కుండఁగ, నిత్తఱి నాచార్యుతోడియీ సుడిగి వెసం
జొత్తము శకటవ్యూహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు సేర్పకు మింకన్ 68

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి కురుసైన్యంబు సొచ్చుట.

చ అనవుడుఁ గ్రీడి నీదుహృదయంబున నెయ్యది దోఁచెఁ గృష్ణదా
నిన తగఁ జేయువాఁడ నని నెమ్మిగఁ బల్కినఁ బ్రీతిఁ గుంభజ
న్మునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ సముద్ధతి నాతఁడు దేరు వోవ ని
చ్చిన శరజాలముల్ వరఁగఁ జేయుచుఁ బార్థుఁడు వోవుచుండఁగాన్. 69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భారద్వాజుండు. 70

క. కలనే యెందును నిట్టివి, బలసూదనతనయ పగఱఁ బరిమార్పఁ గ వి
చ్చలవిడిఁ బ్రతిష్ఠితుఁడవుగఁ, దలఁచెదు పోలునొకో యనుచుఁ దగిలెఁ బిఱుందన్.

వ. ధనంజయుండును. 72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని న్నెదుర్కొన నా కొ
క్కనకు శక్యమె యాపుర, హరున కగుంగాక యనుచు నరుగుచు నుండెన్. 73

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబు సొచ్చునాసవ్యసాచిచక్రరక్షకు లగుపాంచాలకుమారులు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చిరప్పుడు కృతవర్మయు గాంభోజుండును శ్రుతాయువుఁ దమతమయున్నచోట్లన యుండి తలయెత్తి చూచి కపిధ్వజవేదికా కేతనంబులకతంబునఁ గవ్వడి వెనుకం గలశభవు డాకయుం గని యుత్సాహంబు మిగిలి తగులు వడ నడ్డపడుటకు నవ్వళించుచుండ నవ్వ డప్పాండవవీరునిం గేకయప్రభద్రకనారాయణగోపాలప్రభృతులు వారించి రెవ్వ రెట్లు వారించినం బ్రతిజ్ఞాతత్పరుం డగుచున్నరుండు సామజంబు సరోవరంబు దఱియం జొచ్చు తెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ.

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరు, వదియేనుశరంబు లేయఁ బార్థుఁడు వానిం
గుదియించి విశాలాస్యప్రదరము లడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుశైలముఁ గల, శజధారాధరము గప్పెశరవృష్టి మహా
ద్విజు నతఁ డేయక కడు నక్కజముగ నయ్యంపసోన గ్రక్కునమార్చెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేను మార్గణంబుల నరు
డెబ్బదింటఁ గృష్ణు నుబ్బి యేసి
గురుఁడు నారసములఁ గురియంగ నవి యాఁగ
నలవి గామి నతఁడు నతఁడు నొచ్చి 77

వ. అమ్మేటివిలుకాని వంచించి కృతవర్మనిసైన్యంబు సొచ్చుటయు నగ్గురుండు సేయునది లేక సేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థు మార్కొని కృతవర్మ పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్మురమ్మున నాటించి మఱియును నారాచత్రయంబుల నొప్పించె నాభోజపతి యన్నరనారాయణులం గనుంగొని నవ్వుచు నిరువదేనేసితూపు లేపునం బరంగించిన ధనంజయుం డతనిధనువు దునిమి యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హార్దిక్యుండు బాణపంచకయుగంబు విపక్షువక్షంబునఁ గ్రుచ్చె నవ్వీరుండును దదీయస్తనాంతరంబునఁ దొమ్మిది యంబకంబులు దూర్చె నప్పు డాసవ్యసాచిం జూచి యితండు దవులువడియె నిదిగాదని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడ వయ్యె నితఁడు మన కొక్కడిబంధుం డేల కృపదెగం బాఱుము నా
వుడుఁ గీలెడపినజంత్రము, వడువునఁ బడ నేసె నతని వాసవి యధిపా. 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఛితుం జేసి. 80

తే. [1]కడచి కాంభోజసైన్యంబు గలఁగఁ జెలఁచఁ
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన చొరక యుండ
ముట్టి యాఁగె నాకృతవర్మ మూర్ఛ దేఱి
వచ్చి రథచక్రరక్షకద్వయముఁ గడిమి. 81

వ. ఇవ్విధంబున నుత్తమౌజుని యుధామన్యునిం బోనీక భోజపతి శరచతుష్టయంబును సాయకత్రయంబును దనువులం గీలించిన నయ్యిరువురుం బదేసిబాణంబుల నతని నేసి తత్కోదండంబు దుండంబులు సేసిన నతండు. 82

ఉ. వే ఱొకవిల్లు పుచ్చుకొని విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱఁగ నేసె బెట్టిదపుఁదూపుల వారును [2]వానియమ్ములన్
గీఱఁగ నొంచువిండ్లు గొని కిక్క యెలర్పఁగ నేసి రెమ్మెయిం
దీఱన గండి గాంచి నరు తేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్. 83

అర్జునుఁడు శ్రుతాయుధప్రముఖమహారథికులం జంపుట.

వ. అట్లు చొచ్చుసవ్యసాచిం జూచి శ్రుతాయుధుం డను రాజు రథంబున నెదిర్చి మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవునిపై సప్తతిప్రదరంబులు నిగిడించి. 84

తే. వెడఁదతూపునఁ గేతువు ద్రెయఁ గ్రీడి, నవతివిశిఖంబు లేయ నన్నరవరుండు
డెబ్బదేనమ్ము లడరింప నుబ్బి విల్లు,ద్రుంచి యురము మేడుశరముల నొంచె నరుఁడు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక,చాపముఁ గొని నవనిశాతసాయకములు బా
హోపరితలముల నురమున, నేపున నాటుటయుఁ బార్థుఁ డెల నవ్వొలయన్.

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి తదంగములందు సప్తతి
క్రూరశిలీముఖంబు లతిఘోరముగాఁ దొరఁగింపఁ బ్రస్ఫుర
ద్భూరిగదాభిరాముఁ డయి దుర్దమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తరుం డతని తేరిదెసం గవిసెన్ రయంబునన్. 87

వ. ఆరాజు వరుణతనయుం డనియు నగ్గద వరుణువరంబున వచ్చిన దనియును వరుణుం డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాఁడు రిపుల కజయ్యుం డగుఁ బోటెక్కించుకొనినవానిమీఁదం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించు నని చెప్పె ననియును బెద్దలవలన విందుము. 88

ఉ. కాలము ప్రాప్తమైన మదిఁ గానఁడ యన్నియమంబు మేదినీ
పాలకుఁ డప్పుడట్లగుటఁ బంకజనాభుని వైచె నాతఁడా
భీలగదం దదంసమునఁ బెట్టిన నూతనపుష్పమాలయుం
బోలి వెలింగెఁ గాని యది భూవర నొంపద యించు కేనియున్. 89

1 కడఁగి. 2 వానియంగముల్, వానియెమ్ములన్.

వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గుసుమాభరణం బై పొలిచి యాక్షణంబ. 90

ఆ. అశనికరణి వచ్చి యాశ్రుతాయుధునిపై, నమ్మహోజ్జ్వలాయుధమ్ము వడినఁ
బార్థుచేత మున్ను బాహులు దెగిపడ్డ, యతఁడు గొండ గూలినట్లు గూలె. 91

వ. ఇట్లు వరుణతనయుఁడు పడినం గనుంగొని. 92

క. అచ్చటిబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెరువును భయము మనములం బెడరంగా
విచ్చిన నట చనియెదురి,వ్వచ్చునిఁ గాంభోజవిభుఁడు పడి మార్కొనియెన్.

వ. ఇట్లు మార్కొనుటయును. 94

సీ. అర్జునుం డతని నేడమ్ముల నేసినఁ బదియేను శరములఁ బార్థుఁ గృష్ణు
విశిఖత్రయమున నవ్విభుఁ డేయ నాతని విజయుఁ డస్త్రద్వయవిహతుఁ జేయ
బాణముల్ మూఁటను బటుశక్తిఁ గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజుండు పేర్చి యార్చె
నరుఁ డల్గి వెసఁ బదునాలుగుదూపుల సూతాశ్వకోదండకేతనములఁ

తే. గూల్చిదోడ్డనారసమున గుండె గాయ
వగుల బెట్టియుటయు నతిప్రబలపవన
భూరిరయమునఁ గూలుమహీరుహంబు
తెఱఁగు దోఁప సుదక్షిణుఁ డొఱలి కెడసె. 95

వ. ఇట్లు కాంభోజపతి పడుటయు శూరసేనశిబివసాతిప్రముఖానేకదేశంబులబలంబు లబ్బలమర్దనుం దనుం జుట్టు ముట్టిన నతండు దఱుచువాలంపగముల నాఱువేల రథంబుల రూపుమాపినం గనుకనిం దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతాయువును గాండీవి రెండుగెలంకులసాయకసహస్రంబులు నిగిడించుచుం గవిసి రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతితోమరంబున నొచ్చినవిష్వచ్చుం బిఱుగువడినవానిం గొఱవిఁ జూఁడినతెఱంగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి సోలం జేసినవిషాదంబునగరుడధ్వజుండు సొగయ నాకపిధ్వజుండు నిజధ్వజదండం బొక్కింత యూఁత గొనిన నక్కురుసైన్యంబులసింహనాదంబులుం దూర్యనినదంబులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింపం దేఱి ధనంజయుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిరువురహస్తమస్తకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచరులం బంచశతరథికవీరయోధుల వధియించి చూపఱకు విస్మయం బాపాదింప నిలింపపతిసుతుండు దఱిమికొని పోవుతఱి నయ్యిద్దఱకొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును [1]శోకవేగంబున నరవాయిగొనక పయిం బడిన నుద్ధవిడిఁ గవ్వడి వారలం దండ్రులం[2]గూడ ననిచి మహార్ణవంబు గలంచుమందరంబుచందంబున నీబలంబులం దిరుగుడువడం జేయుచు నురవడించుసమయంబున. 96

ఆ. కురునరేశ్వరుండు పురికొల్పఁ బ్రాచ్యక,ళింగదాక్షిణాత్యు లంగబలము

---

1 పితృమరణశోకవ్యాకులవేగంబున. 2 గూడ సూతరథరథ్యంబులతోడ ననిచి.

మ్లేచ్ఛతతియు బెరయ మెయికొని తాఁకిరి, గజఘటా[1]సమృద్ధిఁ గారుకొనుచు 97
వ. అట్టియెడ గాండీవము క్తమార్గణవర్గంబు వేగంబున. 98
క. చేతులుఁ దొండములు శిరో,వ్రాతముఁ గుంభస్థలములు వడిఁ దొరఁగె ధరి
త్రీతలమున నంకుశబహు, హేతిశకలసహితముగ మహీవరముఖ్యా. 99
తే. ఇవ్విధంబున నుఱుమాడ నీడఁబోక
యవనపారదశకబర్బరాదు లైన
మ్లేచ్ఛబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
బొదివి పోరెను గ్రీడి యద్భుతము నొంద. 100
క. తుంగమదువుఁ జొచ్చినమా,తంగమునకు మిగిలి యడవి దరికొను కార్చి
చ్చుం గడచి యబ్బలంబుల, భంగించె నతండు ఘోరబహువిధగతులన్. 101
వ. ఇట్లు నారాయణమారుతప్రేరితం బగునరజ్వలనంబు శరజ్వాలాజాలంబున భవ
త్సేనాకాననంబు రూపుమాపె నప్పుడు. 102
తే. అర్జునుం డనుపర్జన్యు న స్త్రవృష్టిఁ, బల్లమును మిట్టు నని యేఱుపఱుపరాక
యుండ నెత్తురు వెల్లు లొండొండ పెరిఁగె,నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ.
వ ఇమ్మెయి నద్భుతవిక్రమంబున నతిక్రమించి కడంగుకవ్వడి నంబష్ఠపతి యగుశ్రు
తాయువు మార్కొని నొగ నొగం దాఁక నరదంబు పఱపుటయు. 104
చ అతనిశరాసనంబును హయంబులఁ ద్రుంచిన నాశ్రుతాయు వు
ద్యతగద నొప్పఁ బట్టి దనుజాంతకు వ్రేసె నరుండు దద్గదా
హతి యొనరించె నొండుగద నాతఁడు వెండియు విక్రమించినన్
శతమఖసూతి యాతనిభుజంబులుఁ గంఠముఁ ద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్. 105
వ. ఇత్తెఱంగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతవర్మని బెట్టుపఱచి శ్రుతాయుధునిం
గూల్చి కాంభోజపతిం బడవైచి శ్రుతాయుగప్రభృతుల నుఱిపి తఱిమి భవదీయ
సైన్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధప్రాణంబుల బాణనాళంబులం బీల్చికొనుచుం
బెలుచ నడరుఫల్గునుం గనుంగొని నీకొడుకు దేరు దోలుకొని యొంటిమై
నక్కుంభసంభవుకడకుం జని కటకటం బడుచు నతని కిట్లనియె. 106

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట.

చ. నిను నవలీల దాఁటి ప్రజ నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్నయ
ర్జునుఁ దలయెత్తి యైన నటుసూడవు పాండవపక్షపాతి నీ
మన మటు గాన యెప్పుడును మాదెసఁ గప్పయెలుంగుఁబాము వై
యునికి యెఱుంగ వచ్చె [2]నటు లూఱట గావర మిచ్చినాఁడవో. 107
క. నిను నమ్మి యొండువలనికిఁ,జనక జయద్రథుఁడు నిలిచె సైన్యములో నా
తనిఁ జంపెదు దేనియ పూ,సినకత్తివి గాక మానిసివె యూహింపన్. 108

1 సమృద్ధి గారుకొనఁగ. 2 నెటు లూ.

వ. అని పలికి కార్యదాహంబునం జేసి తనరాజసం బడంచుకొని యతండు. 109

తే. సైంధవున కడ్డ మున్న రాజవ్రజంబు, పార్థురాకకు వెలవెలఁ బాఱఁ జొచ్చె
నార్తిఁ బలుకునామాటల కలుగ కకట, చావ కుండంగ నాతనిఁ గావవయ్య. 110

వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 111

క. నీమాటకు మాయశ్వత్థామవచనములకు నేఁ బదరుదునె వినుమా
దామోదరుమతి ముంగలి, గామారుతవేగఘోటకస్ఫురణమెయిన్. 112

క. చనునప్పు డతనియమ్ములు, వెనుకఁ బ్రజం దాకుచుండు వివ్వచ్చుని నేఁ
జన నీక యాఁగువాఁడనె, కని కని యిటు లేల పలుకఁ గౌరవనాథా. 113

వ. అది యట్లుండె నొక్కహితంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము సేనాముఖంబు విడిచి
యే నర్జును వెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లురులం దోఁతెంచు మన
యొద్దు గలంగిన సైంధవుం గాచు టరిది యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మరాజుం
బట్టెద నని యాడినమాకు నప్పని యేమఱం దగునే యతనిన వేచి నిలిచెద విశే
షించి వృద్ధ నగుటం జేసి శీఘ్రయానం బశక్యం బయి యుండు గాండీవియు
నీవును దుల్యవయోవర్తనులరు శంక లేక వానితో విరోధంబు గొన్న వాఁడవు
తగుసహాయులం గూర్చికొని యడ్డపడుము చయ్యనం జను మని పలికిన నతండు.

చ. సినుఁ గృతవర్మ [1]గెల్చి యవనీపవరప్రకరంబు నోర్చి పే
ర్చినరు నేన కాదు సురసేనయు నింద్రుఁడు నైనఁ దాఁక నే
ర్చునె యది కార్యతంత్రముగఁ జూచితయేని భవన్నియోగమున్
గొనకొని చేసెదన్ యశము గోల్పడ కుండఁగఁ జూడు మెమ్మెయిన్. 115

వ. అనుటయు నగ్గురుం డక్కురుపతిఁ గనుంగొని నీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీటి యట్టివాఁ
డ నేఁ డొక్కయద్భుతంబు సూపెద నిక్కవచధారణంబుచేత రక్షితుండవై యత
నిం దలపడు కృష్ణుండును సమస్తజనంబులు వెఱఁగుపడం దదీయశరంబులు నీత
నువు దాఁక కుండం గలయవి యని చెప్పి యొక్క పసిండికత్తళంబు నందాశక్తి యా
వహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుండగుచు నియతాత్ముం డై దానిం దొడుగు
నప్పు డాచార్యుం డిది దొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజుండు దేవేంద్రున కిచ్చె
నది యతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి యగ్నివైశ్యునకు
నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి సమంత్రకంబుగాఁ
[2]దొడిగి నానావిధవాక్యంబుల దీవన లిచ్చి పొ మ్మని యనుజ్ఞ సేసిన నమ్మహీపతి
యుబ్బి యరదంబు సత్వరంబు సేసి యనేకరథకరితురంగనరనికరంబును దన్నుం
బరివేష్టింప వివిధతూర్యనినాదంబులు నింగి ముట్ట నివ్వచ్చు వెనుకొనియె నట్టి
యెడ నిక్కడ. 116

1 నేచినయనేకనృపప్రకరంబు. 2 దొడిపి: జదొడిపి.

చ. సరభసవృత్తిఁ బాండుసుత సైన్యము లొక్కట నేచినం గడుం
దిర మయి నీబలంబులు సుదీర్ణత సూపిన జాహ్నవీసము
ద్ధురయమునాభిఘట్టనముతోఁ జన వచ్చె నరేంద్ర యప్డు సం
గర మతిఘోర మయ్యె నొకకాలము నట్టిని సూడ మెయ్యెడన్ 117

వ. అయ్యవసరంబున 118

ఆ. నడుమ భానుఁ దాల్బునభముఁ గనుంగొని, దాని మిగులబుద్ధి ధరణి భాను
యుగముఁ దాల్చె ననఁగ నొప్పిరి తీవ్రతేజమున గురుఁడు ద్రుపదసంభవుండు

వ ఇట్లు ద్రోణధృష్టద్యుమ్నులు మెఱసి పోరి రప్పుడప్పాంచాలవరుండు గురునిశర వర్షంబులు వారించుచు మిగిలి మనవాహినిపై నడరి నేల నెత్తుటం దోఁచిన నతనికోల్తలకుం గాక యొదిఁగి యచ్చటిప్రజ మూఁడుగుంపు లయ్యె నప్పుడు ద్రోణుండు గినిసినం బాంచాలకేకయప్రముఖబలంబులు గలంగంబడిన మగుడ నస్మత్సైన్యంబుపురికొనుటయు ధర్మసూనుండు సోదరాదియోధవీరసహితంబుగా నురవడించినం గని వికర్ణవివింశతిచిత్రసేనులు భీమసేనుని బాహ్లికుండు ద్రౌపదేయులను దుశ్శాసనుండు సాత్యకిని శకుని నకులసహదేవులను సోమదత్తుండు శిఖండిని నలంబుసుఁడు ఘటోత్కచునిం దలపడిరి శల్యుండు సింధురాజుకడ నుండియు నగ్గలిక నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునకుం జనుచు మరలు చునికిం జేసి తత్కాలసన్నిహితుం డయినయుధిష్ఠిరుం దాఁకె నివ్విధంబునం దార్కొనినయ ద్ధారలు నానాప్రకారదారుణవిచిత్రసంగరంబులు సేసి పల్లవితాశోకపుష్పిత కింశుకవనంబులం బోలి పొలిచి రాసమయంబున దుస్ససేనుండు శైనేయుని మూర్ఛితుం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు ప్రచండభంగిం బెనంగెఁ గవల యమ్ముల కోహటించి గాంధారరాజు ద్రోణుదెసకుం బాఱె నట్టియెడ. 120

క. మనమూఁక యొదిఁగి గుంపులు,గొని యెప్పటియట్ల యగుడు గురుఁ డతిరభసం
బున ధృష్టద్యుమ్నుని భీ,ముని ధర్మజుఁ బొదవి యుగ్రముగ నేసె నృపా. 121

వ. అయ్యవసరంబున 122

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభతురగస్యందనంబు లిలఁ బ్రోవులు గా
నభయాశ్చర్యాత్మకు లై, నభశ్చరులు వొగడ నీఘనం బోరాడెన్. 123

ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యుల యుద్ధము.

వ. అట్టిసంకులసమరంబున సుస్థిరోత్సాహుం డై నిజవ్యూహం బభేద్యం బగునట్లుగా శుంభదవష్టంభంబునం బేర్చి కుంభసంభవుండు ధృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాండవ సైన్యంబుదైన్యంబు నొందించుచున్న నప్పాంచాలకులప్రదీపకుండు గోపోద్దీపితుం డయి పారావతవర్ణంబు లగుతనరథ్యంబుల నగ్గురునరుణాశ్వంబులన్ బెరయ నరదంబు వఱపించి పలకయు వాలునుం గొని సాహసికత్వంబున నతని తేరికడ నొగఁ ద్రొక్కి యెక్కి కాఁడిపయిం జిత్రగతులు మెఱసి తఱచైతోరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరీరంబుఁ జోఁకనీ కుండెడునాలోఁ జే యార్ప రాకుండియుఁ
దమకంబునం గృపాణంబు విసరినం దద్రథతురంగంబులయంగంబులు వెడవెడ
తాఁకుకొలఁది నయ్యాచార్యుండు రయంబున. 124

తే. అలుఁగు చెక్కలుగాఁ జేసి హరుల సూతుఁ
దునిమి సిడమును బలకయుఁ ద్రుంచి వైచి
మేను లక్షించి కులిశంబుఁబోనిదొడ్డ
నారసం బేయ సాత్యకి నడుమ నఱకె. 125

వ ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వోదివినకురంగంబుఁ గాచుచందంబున ధృష్ట
ద్యుమ్ను రక్షించి తొలంగం గొనిపోయె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజ
యున కిట్లనియె. 126

క. పులివాతికండఁ గొనుగతి, నలవునఁ బాంచాలతనయు నయ్యెడరునకుం
దొలఁగించిన సాత్యకిపై, నలుక వొడమ కుండు నెట్టు లాచార్యునకున్. 127

వ అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డి ట్లను నట్లు సేసినం గినిసి గురుండు
తెక్కలు గలపెనుఁబాముకైవడి సాత్యకిపైఁ గవియుటయు నతండు నిజసారథి
నాలోకించి యివ్విప్రుండు ధర్మతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు
నని పలికి దేరు సమ్ముఖంబు సేయించె నిత్తెఱంగున. 128

క. తలపడి చాపరుచులు మెఱుఁ, గులగములు గ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా నారథికోత్తమ, జలదయుగము మెఱసి సాంద్రశరవర్షములన్. 129

వ అంతకంతకుం గదిసి భల్లంబుల నే ట్లాడం దొడంగిన. 130

చ గొడుగులుఁ గేతనంబులును గూలెఁ దనూద్గతరక్తధార లొ
ల్కెడుగజదానతోయములలీల వహించె బలద్వయంబు న
ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె ఎయచ్చరకోటి యిట్లు పో
రెడునెడ ద్రోణువిల్లు వెస రెండుగ సాత్యకి ద్రుంచెఁ ద్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకవి ల్లెత్తిన, సరభసముగ నదియుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం
ద్వరితముగ నెక్కువెట్టఁగ, శరాసనము లెన్ని యేనిఁ జక్కడిచె వడిన్. 132

వ అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్మగతంబున. 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్షితీశు,నందు నరునందు భీష్మునియందుఁ దక్కఁ
గలుగునే యెందు నీయస్త్రబలము నీని,య్యాశువిక్రమ మద్భుతంబయ్యెఁ జూడ

వ అనియగ్గించెఁ జారణసిద్ధసాధ్యులు సంకీర్తనంబులు సేసిరి వెండియు నొండుకోదం
డంబు గొని యగ్గురుండు దొరంగించినశరంబులు శైనేయుండు దుత్తుమురు సేసిన.

క ఏవీరున కైనను నిది, భావారూఢంబు గానిపనియే యనుచుఁ ద
మీవా రెల్లను బెలుచం, గైవారము సేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ అప్పలుకులు సహింపక. 137

శా. ఆగ్నేయాస్త్రము ద్రోణుఁ డేసిన సముద్యజ్జ్వాలికామాలికో
ద్విగ్నం బయ్యె నభంబు వారుణశరావిర్భావముం జేసెఁ గ్రో
ధాగ్ని స్ఫూర్తి వెలుంగ నాశినివరుం డబ్బాణముల్ ద్రాసని
ర్మగ్నవ్యోమచరంబు లై తొడరి పోరం జొచ్చె నొండొంటితోన్. 138

క. ఘోరంబు గాఁగ హాహా,కారము లెసఁగంగ బలయుగంబును డయ్యం
బోరి పెడఁ బాసి శాంతము,లై రెండును నిలిచె నమ్మహాస్త్రము లధిపా. 139

వ. ఆసమయంబున ధర్మజభీమనకులసహదేవులు శైనేయునకు బాసట లై తఱిమిన ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖరథికవరులుం దలకడచి భారద్వాజుం దాఁకుటయు దుశ్శాసను మున్నిడికొని మనదిక్కు రాజకుమారవర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన నుభయ బలంబులుం బురికొని యోహరిసాహరిం బెనంగుచుండె నప్పు డక్కడ. 140

క. నరుఁడు దన తేరు వోయెడు, తెరువున [1]కైనంత సేనఁ దీవ్రాస్త్రములన్
ధరఁ గూల్పఁగ నయ్యెడ న,య్యరదముఁ గృష్ణుండు వఱపు టద్భుత మయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున రౌద్రరసంబు దళుకొత్త దర్పంబున సైంధవుం డున్నదిక్కునకుం బోవంబోవ. 142

విందానువిందు లర్జునుచేత మృతిఁ బొందుట.

క. విందానువిందు లేక, స్యందనగతులై కడంగి సైన్యంబులుఁ దా
రుం దెప్పదెరల నాసం,క్రందననందనునిమీఁదఁ గవిసిరి గడిమిన్. 143

వ. ఇట్లవంతీశ్వరు లురవడించి. 144

చ. హరులపయిన్ మురారిపయి నాతనిమేనను బాణవర్షముల్
గురిసి రతండు వారి నతిఘోరశరంబుల నొంప ధీరతం
దెరలక వారుఁ దద్రథముఁ దేల్చిరి దూపులవెల్లి నల్గి య
య్యిరువురవిందులుం దునిమి యేపున మూఁకల వెల్లడంచుచున్. 145

క. తోడన కడువేగంబునఁ, గ్రీడి తురంగముల సూతుఁ గేతనమును దు
న్మాడుచు విందునితల యిల, పై డొల్లఁగ నేసెఁ దీవ్రభల్లప్రహతిన్. 146

వ. ఇట్లు దల దునుముటయు బలుగాలిం గూలుతరువుపోలికం బడినయగ్రజునాలోకించి యనువిందుం డలుకయు నుమ్మలికంబు నుల్లంబునం బెనంగొన గదగొని సంరంభంబున. 147

చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమనాతిశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దలిర్ప దానవనిషూదనుఫాలము వ్రేసి యార్వ ను
ద్ధురరభసం బెలర్ప గదఁ ద్రుంచి పదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రెంచి వాని బలిసేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148

ఆ. దొరలు వడిన సేన దూలక యవ్వీరుఁ, జుట్టుముట్టుటయును బెట్టు గవియు

1 నున్నంతసేన. 2 దూలుతరువు.

కాలుచిచ్చు దఱచుఁ[1]గానల నీఱుగఁ, జేయుపగిదిఁ దోఁపఁ జేసె నతఁడు. 149

వ. ఇవ్విధంబున. 150

సీ. అచ్చోటు గదలి విచ్చుచ్చుండు సనఁ జన నతనిమైవాఁడును హయచయంబు
దప్పియు నతనికి నిప్పుడు సైంధవుఁ డున్నెడ దూర మై యుండుటయును
గని సంతసము నొంది కౌరవయోధులు సింహనాదంబులు సేసి తఱుమ
నారథికోత్తముఁ డచ్యుతుఁ జూచి రథ్యమ్ములు మేనుల నలుఁగు లుండ
తే. నురవడింపవు వీరల నరకుగొనక
వీని నిప్పుడ యమ్ములు విడిచి తడవు
మనుడు నతఁ డిది వోలున యనుడుఁ దేరు
డిగ్గి సారించెఁ గ్రీడి గాండివగుణంబు. 151

చ. ఎడ గని యబ్బలంబు గడునెత్తెఱఁ గిట్టి మహాస్త్రశస్త్రము
ల్గకువడిఁ గుప్పఁగూరగఁ జలంబునఁ బైఁ దొరగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల వాని వెసన్ మగిడించి తాఁకు పె
ల్లడరఁగఁ జేసె మింటికలయంతయుఁ [2]జిట్టలు గట్టుమంటలన్. 152

వ. ఇత్తెఱంగున. 153

క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవీరులు పాండుపుత్త్రునిం బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు, లావు వెరవుఁ గరతలామలక మై తోఁచెన్. 154

వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు. 155

క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరలిన, విచ్చిన నయ్యెడరు నూఁచి విసువక పైపైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రిక్కిఱిసిన, నచ్చట మన సేనలోన నార్పులు వెడలెన్. 156

వ. అఫల్గునుండు పాదచారియై యునికిం దేఁకువసెడియును గెలుపున కాసపడి యును నిట్లు గమ్మినకౌరవసైన్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం దగినతరంగంబులచందంబున నిగుడుశరపరంపరలవలనను ఘోషంబుచాడ్పునం జెలంగుతూర్యనాదంబులవలనను వివిధసత్త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లుమాతంగ తురంగసుభటస్యందనసందోహంబులవలనను జలియింపక చెలియలికట్టయుం బోలె నవి నిలువరించి యవ్విక్రమకుతూహలి విజృంభించిన. 157

సీ. పటుభల్లనికరంబు పరఁగినఁ బఱియ లై యఱవఱ లయ్యెడునరదములును
నానార్ధచంద్రబాణవ్రాత మడరినఁ దునియ లై మేదినిఁ దొరఁగుకరులు
శాతనారాచపుంజంబులు నిగిడినఁ గుదురు లై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు పర్వినఁ గండ లై పండఁ దఱిగిన ట్లుండు పదాతిచయము
తే. నగుచు బీభత్సరౌద్రమహాద్భుతములు

---

1 గానసీఱుగఁ జేయుఁ, బగిదిఁ దోఁపఁ జేసి నిగిడె నతఁడు. 2 జిట్టలుగట్ట; జంటలుగట్ట.

మూర్తిమంతంబులుగ మనమొనలు రక్త
మాంస మేదోస్థిమస్తిష్కమయతఁ జూడ
ఘోరరూపంబు లై పరిక్షోభ మొందె. 158

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుసేనం గనుపుకొట్టి నవ్వు చున్నకవ్వడిం గనుంగొని కమల
నాభుండు. 159

క. పెటికిటి నలుఁగులు మేనులు, నెటిఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హరు లి
త్తఱి నీళులు ద్రావక తె, ప్పిఱ వెట్లొకొ శత్రుసైన్యభీకరమూర్తీ. 160

క. వెన్ను మునుఁగఁ దివియఁగ లే,కున్నను ద్రావఁ దగునీళు లొదవిన హయముల్
నిన్ను గెలిపించు ననవుడుఁ, గన్నుల నగి యర్జునుండు గల వివె యనుచున్.

మ. ధర దివ్యాస్త్రహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వే దానికి
న్శరజాలంబుల నిల్లు గట్ట మనసైన్యంబుల్ వెఱం బొందె న
చ్చెరు వందెన్ సురసంఘముల్ హరి నుతించెం బొంగి యపార్థు భూ
వర మున్నిట్టివి సూడరున్ వినరు నెవ్వారుం ద్రిలోకంబులన్. 162

తే. హర్షమందస్మితముతోడ నమ్మురారి
యపుడ హయముల మెయి వెట్టునట్లు సేసి
తఱిమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ
దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప. 163

వ ఇట్లు సేద దేర్చి 164

క. మునుదివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించిననీరితోన సంభూతం బై
యొనరినఖాణము మేపెం, [1]దనివు సనం దురగములకు దర్ప మెలర్పన్. 165

వ. మేపి కట్టాయితం బయి మనమూఁకలనడుమం బడంతులపిండులోనం గ్రాలెడు
విలాసియుంబోలె విలసిల్లుచు నమ్మహనీయరథ్యంబులం బూన్చినఁ బాండవ
మధ్యముం డారథం బల్లన యెక్కెనాతడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవర్తియై
వారలం గని వేగంబున వచ్చుచుండె వార లక్కడ చూడరయ్యవసరంబున నచ్చ
టిభూవల్లభు లెల్ల వెల్లనైన మొగంబులతోడ వెఱఁ గంది డెందంబులు గుందు
చుండం దమలో నిట్లనిరి. 166

మ. చతురంగంబులు నొక్కపెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా
నతివేగంబున[2]మ్రింగెఁ గ్రోలె ఘనమాయన్ రూ పడంగించె నా
నితఁ డన్నింటిని రిత్త పుచ్చుచు మదం బేపార నిమ్మై రణ
క్షితియుం బీనుఁగుపెంటఁ జేసెఁ జెనయం జిట్టాడఁగా శక్యమే. 167

సీ కురుసేన పైఁబడ్డ నరకు సేయక మంచు విరియించుభానునివెరవు మెఱసి
యిది నడుగల నని యించుక గొంకక తనఘోటకంబులఁ దడసెఁ బనిచి

1 దనివుగ నత్తురగ. 2 మ్రింగఁ గోరి.

కోల నక్కజంబుగ నలుగులమొన ఘటియించి యమ్ముల దానికిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వములకార్యము దీర్చునంతకు నవ్వుచు నవుల నిలిచి
ఆ. గారవమునఁ దాను గానివాఁడును బోలె, నరద మెక్కె నింక నడ్డపడఁగ 168
నలవియే పురారికైనను వీనిచేఁ, జచ్చువాఁడు గాక సైంధవుండు.
వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యందు నొకం డేని
యు నుక్కున మార్కొనువాఁడు లేఁడయ్యె నట్లు గోపాలదేవుండును గ్రీడియు
బాలక్రీడవిధంబుగా విహరించి యనాయాసగమనవిలాసంబు మెఱయం జనిచని
ప్రొద్దు వాలుట గనుంగొని పాంచజన్యదేవదత్తంబు లొత్తి రయంబు గైకొని
యరిగి రాచక్కటిం గొందఱు నరపతు లొండొరులం బురికొల్పికొని యడ్డపడి
[1]తవులు వెట్టి బెట్టు పెనంగి సముద్రంబు సొచ్చిన యేఱులుంబోలె నడంగి రట్లు
సైన్యంబు గడచి బలితంపువల త్రచ్చికొని వెలువడినమహామత్స్యంబులును
రాహుముఖంబు వెడలినచంద్రార్కులుంబోలెఁ బొలిచి యట వోవు చుండ
నయ్యెడ సైనికులు సింధురాజుపని సాలించితొంగి రిత్తెఱంగున దుస్తరంబులగు
బహుళబలంబుల నిస్తరించి యయ్యిరువురుం దల లెత్తిచూచి తమలో నిట్లనిరి.
ఆ. వీఁడె సైంధవుండు వీనిచుట్టను గృప,శల్యగురుతనూజసౌమదత్తి
కర్ణకర్ణసుతులు గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గానపూఁచి పట్టి. 170
వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దప్పక చూచి వెండియు. 171
క. వీరేమి గాచెదరు తా, నేరూపున బ్రదుకు వీర లేల సురలు జం
భారియుఁ గాచినఁ దన్నును, బారిసమరి కాక నింగిఁ బడ నిచ్చెదమే. 172
క. అనుపలుకులు నీయోధులుఁ, దనయులు విను చుండ ఘోరతరదుర్గము లె
ల్లను గడచి లాభదేశము, సనఁ జొచ్చినవణిజులట్ల సమ్మదలీలన్. 173
వ. ఒప్పినయప్పురుషసత్తములం గనుంగొని యారథికజనంబులు విస్మయంబునం
దమలో ని ట్లనిరి. 174
తే. పెక్కునదు లీఁది వెడలుట పేర్చుదావ,శిఖలు గడచుట దారుణాశీవిషముల
బారి దప్పుట గాదె కుంభజముఖోగ్ర,శూరయోధుల మిగిలి వచ్చుట దలంప. 176
వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి.
క. గురుముఖబహురథికశరో,త్కరములచే సైనక్రొత్తగంట్లను సుమనో
భరితనవకర్ణికార,స్ఫురితాచలయుగముభంగిఁ బొలిచిరి చూడన్. 177
క. అని యగ్గించుచు సింధువిభుని దెస విగతాశు లైరి భూవల్లభ య
వ్వనజాక్షు లెత్తిసెర లొప్ప నతని వీక్షించి యార్చి బరవస మలరన్. 178

కవచధారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునుతోఁ దలపడుట.

వ. కడంగి రంతఁ గురుపతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగుకవచంబుకతంబున

[1] తవులువడ పెనఁగి, తడవు పెనఁగి.

భయంబు దక్కి బలంబునకుం దలకడచి తనరథంబు జయద్రథుం డున్న దిక్కున కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన నతనిసూరెల నున్నవీరలోకంబు ముదంబున సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరిస్వనంబులు సెలంగం దమతేరికిం గట్టెదురై నిలిచినం గని కృష్ణుండు గ్రీడి కిట్లనియె. 179

క. ఆపద ముట్టినయెడ ని, ట్లేపారఁగ వలదె రథికుఁ డీతఁడు శశ్వ
త్కోపోదీప్తుఁడు మాఁదెసఁ, జాపకళావేది దర్పసంపన్నుండున్. 180

క. గోమునఁ బెరిఁగినవాఁడు మ, హామానోదగ్రచిత్తుఁ డట్లగుటను సం
గ్రామంబున కలుకం డు,ద్దామభుజావీర్యదుర్మదస్ఫురితుండున్. 181

క. మనకును నితనికి సైంధవుఁ, డనునొడ్డున నయ్యె జూద మధికౌద్ధత్యం
బున గెలువుము చిరకాలము, మనమున రారాజునలుక మ్రందింపు తగన్. 182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నాపదల కెల్లను మూలము ధర్మపుత్త్రు దు
ర్ద్యూతమునం బరాభవము నొందఁగఁ జేసినపాపనిశ్చయుం
డాతరుణీలలామమున కమ్మెయి భంగ మొనర్చె వీఁడు నీ
చేతులలా వెఱుంగఁడు విశిష్టశుభం బిది నీకు ఫల్గునా 183

క. ఎఱిఁగినఁ జేరఁడు చేరుట, యెఱుకువమై మనకు దైవ మిచ్చిన సిరి యి
ట్లెఱిమినయాలో గ్రక్కున, నఱకు మితఁడు దెగిన మనమనగిపీడ దెగున్. 184

మ. వెరవే సంపదఁ గోరి గాండివగుణావిర్భూతబాణాలికి
క్లైరమై వచ్చుట యిమ్మహీపతి కితం డే లొక్కొ యత్యంతని
ష్ఠురశౌర్యోన్నతి నిన్నుఁ దాఁకఁ దలపం జోద్యంబు వీ డగ్గమై
దొరకెం గో లర్జున నీకుఁ దొంటిసుకృతస్తోమంబుకల్మిం జుమీ. 185

క ఇతఁడు వడినఁ బ్రజవిచ్చును, ధృతిసైంధవుఁ డఱిమెనేనిఁ దెగు నాతం డు
ద్ధతి విడిచి [2]పాఱిపోయిన, బ్రతిన కడియ చాలుఁ గడఁగు పటుశౌర్యనిధీ. 186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని వివ్వచ్చుం డచ్యుతు నాలోకించి. 187

ఉ. ద్రౌపది వడ్డబన్నము లుదగ్రత మేదినిఁ బెద్దకాల మి
చ్ఛాపరతంత్రుఁడై తనవశంబుగఁ జేసినపీనిగర్వముం
గోపము వెంపదే మనము గుందఁగఁ జేయదె యింత సెప్ప నే
లా పొరిగొందు నీసనిఁ జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చఁగాన్. 188

ఆ. ఒరులదిక్కు సనక యరదంబు నీతని, యున్నయెడకు నడపు మన్న నతఁడు
నట్లచేయఁ దనకు నభిముఖులై వచ్చు, వారిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు. 189

క మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిజోద్ధతికి మెచ్చిజనపాలకు లె
ల్లను బిచ్చలింప సేనా, నినదం బెస గంగ ఘోరనిష్ఠురవృత్తిన్. 190

క. తమఁ బిలుచుచు నివ్విధమున, సమదాటోపగతి నడరుజనపతిఁగని చి

---

1 హామానగ్రస్తచిత్తుఁ. 2 డాగిపోయిన

త్తము లలర నార్చి నిజశం, ఖములొత్తిరి శార్ఙ్గధరుఁడు గాండివధరుఁడున్. 191

చ ఎలమిఁ జెలంగుకృష్ణుల యహీనసముద్ధతిఁ జూచి శోకవి
హ్వలు లయి మానవేంద్రు దెస నాసలు మాని మృగంబు భ్రాంతిను
జ్జ్వలదనలంబులో నుఱుకుచందముగాఁ గొని నీదు యోధవీ
రు లకట చచ్చెఁ జచ్చె నని మ్రోయఁగ నాతఁడు వారికిట్లనున్. 192

క భయమేటికి వినుఁడు ధనంజయునిం గేశవుని నాదుశరకీలానం
చయమున నేర్చెదఁ జేర్చెద, నయనానందంబు మీఁ కొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పార్థుం గనుంగొని యవష్టంభంబున. 194

దుర్యోధనుఁ డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట.

చ వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదివి నాఁ జను దేను లేనిచో
టను మును సెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్డు నీబలం
బును హరి నేర్పుఁ జూచుటకుఁ బోరికి వచ్చితి వీవు పాండురా
జునకు జనించితేనిఁ దెగిచూపుము శౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగుమూఁడునారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయంబున హయంబులు నొప్పించి పదిబాణంబులు పద్మనాభునురంబునం గ్రుచ్చి మునిగోల యొక్కకోలం దునిమినం గనిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశిత ప్రదరంబులు వరఁగించిన నవి యమ్మహీపతిమైమఱువు దాఁకి మిట్టిపడుటయుం జూచి తొమ్మిది దూపులతోడం బంచాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ఫలంబు లగుటయు నిరుపదేనిమిదిబాణంబు లడరించె నవ్వాలమ్ములు నమ్మెయిన వమ్మైన విషాదంబున వాసుదేవుండు వాసవి కిట్లనియె. 196

క. మున్నెన్నఁడు నివ్విధ మేఁ, గన్నదిగా దమ్ము లెడలె గాండీవములా
వు న్నీభుజముల శక్తియు, విన్నకపోఁ జిత్రమిది యమిత్రధ్వంసీ. 197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టి సెలవు నాకర్షణ, గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి
యట్లు యొండుభంగి నైయె తోఁచెనో నాకు, నున్నరూపు సెప్ప వన్న పార్థ. 198

చ పిడుగులయట్ల తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్చు నాజినె
ప్పుడు భవదీయదివ్యశరపుంజము [1]లొక్కట నిష్ఫలల్లు వో
యెడు నిది నీవు నిమ్మతివిహీనపుజంతువు [2]నేమి సేట్లకుం
జెడుటకు నాకు విస్మయము సెందెదు డెంద మలంతఁ బొందెదున్. 199

వ అని యిట్లు దన్ను నిందించుకొనుచు గోవిందుం డడిగినం బురందరనందనుం డతని కిట్లనియె నిది యొక్కకవచధారణంబు మున్ను ద్రోణుం డొక్కరుండ యెఱుంగుఁ బదంపడి నాకు నెఱిఁగించె నిప్పుడు సుయోధనుండును నెఱుంగ తెఱంగుగా వించె గావలయు నిమ్మెయి మైపఱవు త్రిలోకంబుల కభేద్యంబగుట

1 లక్కటయిష్డ. 2 నేమిసేఁతకుం.

యు నీవు నెఱుంగుదు వెఱింగియు నన్నడుగ నేల భువనత్రయంబునందును
వస్తుప్రకారంబులు నీయెఱుంగనియవియుం గలవే యని యట్లుండె నితండు దీని
నగ్గురుకారుణం బడసినవాఁ డై. 200

క. విను మాఁటదినోలెం దన, తనువున కడ్డంబు గాఁగఁ దగిలిచికొన్నాఁ
డనఘ యిటు లైన నెట్లగు, నని యెఱుఁగఁడు దీనివిధము లన్నియుఁ దెలియన్.

క. నావింటిబలువుఁ జేతుల, లావును జూడు మిదె నీతలం కుడుగఁగ నే
నీవిభునిఁ గవచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లంగ నీక యలఁచెదఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరపతికి నొక్కమహాస్త్రం బిచ్చె దాని నతండు నా కొసంగె నది
నిఖిలకవచనిర్భేదనశీలం బై యుండు దాన నిమ్మెయిమఱు వఱువ్రల్లు సేసెద.

క. అని వెస నాదివ్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశ మగునట్టులు గా
గొనయమునఁ జేర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థామ బాహుగర్వం బలరన్. 204

తే. అధిప సర్వాస్త్రఘాతి యై యతిశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్రముగఁ [1]దెగయంద తునిమె
నమ్మహాస్త్రంబు నట్లది వమ్ము గాఁగ
నెఱిఁగి వెఱఁ గంది హరికతఁ డిట్టు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్త్రునస్త్రప్రభావంబున నవ్విశిఖంబు వినిహతం బయ్యెఁ బునఃప్ర
యోగంబు సేసిన నది యొప్పమి సేయు నని వింటి నావింటిబలిమిన సాధించెదం
జూడు మనునవసరంబున నయ్యిరువురను దుర్యోధనుండు. 206

క. తొమ్మిదితొమ్మిదివాలిక,యమ్ముల ము న్నేసి పటుశరాసారము పైఁ
గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూ,ర్యమ్ములు నుం గీర్తనములు నార్పులుఁ జెలఁగెన్. 207

ఆ. అలిగి యపుడు గఱచి యన్నరుఁ డానృపు,తురగములను సూతుఁ దునిమి వైచి
రథము నఱికి యధికరయమునఁ దఱచుగ, నాఁటెఁ గరతలముల నారసములు.

వ. ఇట్లు విరథుండును వికలహస్తుండును నై విషణ్ణుం డగునన్నరనాథుండు వెడం
గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొం
డొకకవచంబు దొడిగె నయ్యెడరు గనుంగొని శీఘ్రంబునం దత్సైనికోత్తములు
చతురంగబహుబలంబుతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టి ముట్టి యలుఁగులపోసలు
గురిసిన నతండు సంరంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

చ. అఱిముఱిఁ ద్రెళ్ళె దేరులు గజావళి గూలెఁ దురంగమాంగము
ల్గిఱిగొనియెన్ మహిన్ భటులు లెక్కకు మిక్కిలి సేన పాడుగా
నఱు మఱు రప్ప కృష్ణుఁడు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచుగ నొత్తె నిర్మథితదానవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్ 210

తే. అట్లు భీషణ మగునర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనమురారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభ్రమంబుల నావహింప,నధిప నలుగడఁ బఱచె సైన్యంబు గలఁగి

---

1 నెఱయంగఁ.

212
వ. ఇట్లెఱుంగున.
క. మును సంకటపడి మూఁకలు, గనుకని విచ్చుటయుఁ బిదప గాండివి మెఱసెం
బొనుఁగుపడి యుండి తగుగాడ్పున నుడుమహానలంబు పోల్కి మహీశా. 213
వ. అయ్యవసరంబున సింధురాజరక్షకం బైనబలంబు సంక్షోభసహితం బగునుత్సా
హంబునం బొదలి శంఖభేరీపణవాదిక్వణనమేదురసింహనాదభరితరోదసీకుహరం
బయ్యె నచ్చిడిముడిపడుట యవలోకించి. 214
క. మందస్మితసుందరవదనేందు లగుచు హరియు నరుఁడు నేత్తెఱఁ బ్రియముల్
డెందములం బొంద భవన్నందనుపై నురవడించినం గని కడఁకన్. 215

వృషసేనుఁడు లోనగు నెనమండ్రు రథికు లొక్కట పెట్ట యర్జునునిపైఁ గవియుట.

క. వారలఁ బొదువ నడరుబలు, తేరుల మొత్తముల మిగిలి దీప్తపటురథో
దారు లగుచు నెనమండ్రురు, వీరులు దఱిమిరి నితాంతవేగోజ్జ్వలు లై. 216
217
వ. వారెవ్వ రెవ్వ రంటేని.
క. దండిమగ లైనవృషసేనుండు శలుఁడు సైంధవుండును గృపుఁడును గ
ర్ణుండు గురునందనుఁడు శల్యుండును భూరిశ్రవుండు నుర్వీనాథా. 218
219
వ. అందఱు నొక్క మొగం బై.
క. తన దైవప్రతిన నెఱపుటకును ముఖ్యోపాయ మది యగుట నట్లు సుయో
ధనుఁ బరిమార్పఁ గడఁగుభల్లునుఁ దలపడి రాత్మశంఖఘోషంబులతోన్. 220
అట్టియెడ దేవదత్తము, బిట్టొత్తె నరుండు పెక్కుపిడుగుల ప్రోఁతఁ
క. బెట్టు వఱుచుతన్నినదము, పుట్టించెను దిగులు నీదుపుత్త్రకుసేనన్. 221
తే. చెవులు బీఁటలువాఱంగఁ జెలఁగునమ్మ, హారవమ్మున కులుకక యతనిమీఁద
విభుఁడు గర్ణాదులును శరవృష్టి గురిసి, రడరి సైంధవుదిక్కున కడ్డపడుచు. 222
వ. ఆసమయంబున నశ్వత్థామ యుబ్బి డెబ్బదిమూఁడుమార్గణంబుల మురవైరిని భల్ల
త్రయంబునం బార్థుని నైదుశరంబులం దురంగంబులం గేతువు నేసిన నవ్వాసవి
యతని నూటయాఱింటను గర్ణునిఁ బదింటను వృషసేనుని మూఁటను నొప్పించి
యొక్కకత్తివాతియమ్మున శల్యుచాపంబు ముష్టికిం ద్రుంచిన. 223
సీ. వేగంబ వేఱొక్కవిలు గొని మద్రేశుఁ డతనిపైఁ దొమ్మిది యమ్ము లేయ
ముప్పదిరెంటను మూఁట నేనింటను బదియింట నఱువది బాణములను
గర్ణభూరిశ్రవశకర్ణనందనకృప గురుపుత్త్రు లేసి రన్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద దివ్యాస్త్రంబు లైదు గోవిందుమై సప్తతివిశిఖములును
తే. ద్రౌణి నిగిడించె నట్టిసందడి జయద్రథుండు వారలమఱువున నుండి పఱపె
సరభసముగఁ ద్రిసప్తతిసాయకంబు, లమ్మహాబాహుదెసఁ గౌరవాధినాథ. 224
వ. ఇట్లు పెక్కండ్రొక్కట పెట్టి పెల్లేసినం గినుక నూనినవ్వు రౌద్రరసంబు
నలంకరింప. 225

క. వడి రాధేయుని నాతని కొడుకును బండ్రెంట మూఁటఁ గుదియించుచుఁ గ
వ్వడి యొకబలుతూపున నెక్కుడురయమునఁ దునిమె శల్యుకోదండంబున్. 226
ఆ. తునిమి తోన యతనిఁ దొమ్మిదియమ్ముల, నుఱ్ఱక్కఁ జేసి మూఁట సోమదత్త
తనయు నెనిమిదింట ద్రౌణిని నిరువదే,నింటఁ గృపుని నొంచి నిలువరించె. 227
వ. మఱియు నిరువదిమెఱుంగువాలమ్ము లశ్వత్థామయంగంబునం గ్రుచ్చెనిట్లం దఱ
తోడను గ్రందుకయ్యంబు సేయుసమయంబున నొక్కొక్కమరి వారిపిఱుంద
[1]నోర వాఱం దోఁచుజయద్రథు నేయం దీఱ కున్నం దమకంబున నెడనెడనతి
ముఱిం దద్రథంబుదెసకు నతఁడు వాఱ విడిచినవిశిఖంబులు నూఱు గల వప్పుడు
భూరిశ్రవుండు వాసుదేవునిచేతిమునికోల నొకకోలం దునిమి కదిపి క్రీడిమేనం
ద్రిసప్తతిశరంబులు వఱఁగించెం దక్కటివారును నొక్కమొగిం గ్రూరనారాచం
బులు గుప్పించి నొప్పించిన. 228
శా. కోపాటోపమహోగ్రమూర్తి యగుచుం గోదండటంకారలీ
లాపూర్ణంబుగ భూనభోంతర మతం డయ్యోధులన్ బాణజా
లాపాతంబునఁ దూల నేసి చటులవ్యాపారఘోరానిలా
క్షేపక్షోభితవారివాహచయభంగిం జూపె నేపారఁగాన్. 229
వ. అట్లు విచ్చియుం గూడికొనిమూఁకలంగూర్చికొని యొండొరులంబురికొల్పికొని.
క. ఆరథికు లొక్కమొగి నవ్వీరునిపైఁ గవియుటయును విస్ఫురితశరా
సార మతఁడు నిగిడించిన, వారిబలము లెల్ల రక్తవారిం దేలెన్. 231
వ. ఇత్తెఱంగునం దెరలుచుం బోదుపుచు భవదీయసైనికలోకంబు వోక వెసం గె
ననిన విని యప్పు డేమేమియడియాలంబులతో నెవ్వరెవ్వరిసిడంబులు మెఱసి
యుండె నని యాంబికేయుం డడిగిన సంజయుం డిట్లనియె. 232
సీ. ప్రస్ఫురద్వానరపతియును సింహలాంగూలంబు నుజ్జ్వలగోవృషంబు
వారణకక్ష్యయు భూరిమయూరంబు సీతయుఁ గాంచనసింధురంబు
రత్నయూపంబును రజతవరాహంబు నుద్దీప్యమానమహోరగంబుఁ
గేతనంబుల నొప్పఁ గ్రీడికి నాచార్యసుతునకుఁ గృపునకు సూతజునకు
తే. నతనినందనునకును మద్రావనీశ్వ,రునకు శలునకు భూరిశ్రవునకు సైంధ
వునకు రారాజునకు నిట్లుదనరి మెఱయుఁ, బదిసిడంబులు నభమునఁ బ్రభలునిగుడ
క. మనతొమ్మిదిసిడములకం,టెను నుజ్జ్వల మగుచు నొక్కటియ పెక్కై యెం
దును దాన తోఁచు నయ్యర్జునుసిడము మహోగ్రతం గురుక్షితినాథా. 234
తే. అనుడు నమ్మేదినీశుఁ డిట్లనియె నట్లు, క్రీడి విస్మయావహరణక్రీడ సలుప
గురునిదర్పంబుచే నాఁకగొనినధర్మ, సూనుసైన్యంబు లెట్లయ్యె సూతతనయ.
వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 236

---

1 వరవాఱం.

క. ఆయ్యెడ [1]ఖేచరులకు వెఱఁ, గయ్యెడుచందమున నట్టియవసరమున బ
ల్కయ్యము గురునిబలముతో, నయ్యె యుధిష్ఠిరబలోచ్చయంబున కధిపా. 237

వ. ఆసంకులసమరంబున బృహత్క్షత్త్రుని క్షేమధూర్తియు ధృష్టకేతుని వీరధన్వుండును నకులుని వికర్ణుండును సహదేవుని దుర్ముఖుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్రదత్తుండును దలపడిరి శల్యుండు సేనాముఖంబునకు వచ్చుచుం బోవుచున్నవాఁడగుట నుచితంబుమెయి నచ్చటియకినిఁ జొచ్చి ద్రౌపదేయులం దాకె భీమసేనుని నలంబుసుండును ధర్మనందను నాచార్యుండును మార్కొనిరప్పుడయ్యుధిష్ఠిరుండు. 238

ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధము సేసి యోడిపోవుట.

క. గురుమెయిఁ దొమ్మిది సునిశిత,శరముల నినుచుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై
యిరువదియేనిట నాతని, యురస్స్థలము నొంచి పొదివె నుగ్రాస్త్రములన్. 239

క. రథమును నశ్వమ్ముల సా,రథిఁ దన్నును గప్పుశరపరంపర లెల్లన్
వృథ సేసెం గరలఘుతా,ప్రథితుం డగుధర్మసుతుఁడు బాణౌఘములన్. 240

చ. అలిగి గురుండు ధర్మజుశరాసన మేర్తెఱఁ ద్రుంచి పెక్కు ల
మ్ముల నతురంగసూతముగ ముంచె రథం బది యెల్లఁ జూచి సే
న లతఁడు వేర్చె నిమ్మనుజనాథుఁడు నచ్చునొ యోడి పాఱునో
బలిమిఁ దొఱంగి పట్టువడి పాడఱి పోవునొ యంచు నున్నెడన్. 241

క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మసు,తుం డా నిబిడాస్త్రసంతతులు రయముమెయిన్
ఖండించి తీవ్రరశ్ముల, మండెడుఘనశక్తి వైచె మార్తురు దలఁకన్. 242

సీ. శక్తి యాచార్యునిశక్తి మాయించుఁ బొమ్మని చూప తెల్లను నబ్బు లెత్తి
రక్కుంభసంభవుఁ డపుడు బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబు సేసిన నుగ్రభంగి
నయ్యస్త్ర మాశక్తి నద్భుతంబుగ నేలఁ గలపి యుధిష్ఠిరువలను నిగుడ
నమ్మహీవిభుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబునన యది యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతనిమేన

తే. నైదుదూపులు నాఁటి శరాసనంబు, దునుమ గద గొని వైచె నుద్ధురత నతఁడు
పతియు గదవైవఁ దత్సన్నిపాతజాత,చటులపావకజ్వాలలు చదల నిగుడ. 243

వ. ద్రోణుండు కోపించి. 244

తే. ధర్మతనయురథ్యంబుల ధరణిఁ గూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ దునుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
నూర్ధ్వబాహుండు నై యూర కుండె నధిప. 245

క. కనుఁగొని గురుఁ డవ్విభు నే, యను బొడవను జేతు లాడ కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ, మనుజద్విపసముదయముల మడియించె వేసన్.

---

1 నభశ్చరులవెఱ.

క. పోనీక పోదువుఁ గుంతీ, సూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ జూపఱగము ల
క్ష్మానవపతి యతిరయమునఁ, దా నెక్కెం బాఱి పిన్న తమ్మునిరథమున్. 247

వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజుండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె నట్టియెడ. 248

తే. క్షేమధూర్తి బృహత్క్షత్త్రు శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు [1]రయంబు
వఱలఁ గొనిహయసారథిధ్వజయుతముగ
నతనిమస్తక మిలఁ గూల్చి యార్చె నతఁడు. 249

చ. కడువడి వీరధన్వుఁడు త్రిగర్తులు వొంగఁగ ధృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినన్ మొగమునం దళుకొత్తెడు కెంపు సొంపుతోఁ
జిడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రమునన్ ఘనశక్తి నాతఁ డె
క్కుడుముద మొప్ప నానృపతిఁ గూలఁగ వైచె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250

వ. సహదేవుండును మగిడి వచ్చి దుర్ముఖునిం దలపడి దోర్విలాసంబు మెఱయం బోరి పోరి. 251

ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల గీ టడఁగించి శరాసనంబుతో
సుతునికంఠముం దునిమి స్రుక్కఁగ నంగము బాణపంచక
న్యాతము సేయ నీదుతనయుం డరిగెన్ నిరమిత్రు తేరిపై
కాతతసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవసైన్య ముబ్బఁగాన్. 252

వ. అంత నిలువక. 253

తే. తఱిమి సహదేవుఁ డాత్రిగర్తక్షితీశ
తనయుఁ డగునిరమిత్రునిఁ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వనేసి రాఘవుఁడు మెఱయు
తెఱఁగు దోఁప నీసేనకు వెఱపు గదుర. 254

క. నకులునిఁ దాఁకి వికర్ణుం, డొకపరి యైనను బెనంగనోపక తిరిగెన్
సకలబలముఁ జూడఁగ తాఁతికిఁ బైకొని యడరి తగరు దెరలినమాడ్కిన్. 255

తే. వ్యాఘ్రదత్తుండు సాత్యకి నస్త్రవృష్టి,[2]ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించి సూతుఁ
జదిపి హయములఁబొరిగొని చటులవృత్తిఁ, జంపె నమ్మగధక్షితీశ్వరకుమారు.

వ. శల్యుండును ద్రౌపదీపుత్త్రుల నేవుర నైదైదు బాణంబుల నేసి మఱియును మార్గణ నికరంబులు నిగిడింపం జలింపక వా రాసోమదత్తి నొక్కమ్మడిం జుట్టుముట్టిన నతం డందఱ కన్నిరూపు లై యేపునం బెనంగుచుండ. 257

చ. హరిసుతసూతి మావుల బకాంతకసూనుఁడు చాపమున్ యుధి
ష్ఠిరతనయుండు కేతువుఁ గడిందిమగంటిమిఁ ద్రుంప సూతునిం

1 రయమునఁ, గొనుచుహయరథసూతకేతనయుతముగ. 2 ముంచుటయును నతండు కోపించి

బోరిఁగొని యేఁచె వెసన్ నకులపుత్త్రకుఁ డిమ్మెయిఁ జిక్కు వడ్డఁ జె
చ్చెర సహదేవనందనుఁడు సేసె శిరంబును మేను వేఱుగాన్ 258

సీ. వెస మారుతియు నలంబుసుఁడును బోరుచో నద్దానవేంద్రుని యంపబలువు
చేత నతండు మూర్ఛిల్లి యాలోనన తెలిసి కాటుకకొండపోలుపు గెలుచు
నాతని మేను పెల్లలరిన మోదుపు తెఱఁగుగాఁ జేసిన నుఱక వాఁడు
మాయావిలాసోగ్రకాయంబు గైకొని యఖిలదిక్కులఁ దోఁచి నిఖిలబలము
తే. నుఱిపి నెత్తురుటేఱులు వఱపి భీమ,సేన మాయన్న బకుని నాలేనిచోట
నట్లు సేసితి గాక నీయలవుఁ జలము, నింక మెఱయంగవచ్చునె యేను గలుగ.

తే. అనిన విని కెంపు గనుఁగవ నడరఁ గినిసి
యుజ్జ్వలత్త్వాష్ట్రబాణప్రయోగమునఁ బ్ర
భంజనాత్మజుఁ డమ్మాయ వాయఁ జేసి
[1]తఱిమి యేసి యారక్కసుఁ బఱపె నధిప. 260

వ. ఇవ్విధంబున మనదిక్కునఁ జేయం గలదొరలచావును నోటమియుం జూచి మూఁకలు గలంగినం గుంభసంభవుండు రోషసంరక్తలోచనుం డయి తలకడచి సాత్యకిప్రముఖపాండవపక్షవీరులఁ గ్రూరనారాచనిచయంబుల నిలువరించి నెఱ యంబోలించి నిలిచి మెఱయుటయును. 261

చ. తఱిమి ఘటోత్కచుండు బలదర్పము లేర్పడ ద్రోణుమీఁద నే
త్తెఱ నడతేరఁ గాంచి చనుదెంచి యలంబుసుఁ డమ్మహాసురుం
గుఱియుఁగఁ జేసె శాతశరకోటికి నడ్డము సొచ్చు సాత్యకిం
బిఱిఁదికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁడు ముంచె నమ్ములన్. 262

అలంబుసుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

తే. భూరిచక్రంబు వెస నలంబుసుఁడు వైవఁ
బెలుచ గద వైచి పొడిసేసె భీమసుతుఁడు
కడుఁదురులు గవిసి కఱచు కరణి యయ్యె
మూఁక నత్తునియలు వెసఁ దాఁకునపుడు. 263

క. ఆచక్రం బట్లయిన ని,శాచరపతి వివిధశక్తిజాలము పఱపం
జూచి ఘటోత్కచుఁ డది వ,మ్మై చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్. 264

వ. ఇట్లు దొడంగి యయ్యిరువురు దానవేశ్వరులును. 265

మ. బహుహేతిప్రకరంబులన్ బహువిధోపాయంబులన్ విస్ఫుర
ద్బహుమాయాకృతరూపజాలముల శుంభద్వీరసంరూఢి మై
మహి యల్లాడఁగఁ బోరఁ బాండుతనయుల్ మాత్సర్య ధుర్యాత్ములై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబుసు శరచ్ఛన్నాంగునిం జేసినన్. 266

---

1 బల్లిదం డగురక్కసుఁ.

సీ. అతఁడు మాయాబలోద్ధతి నాశరావలి మెఱఁగి దావానలముక్తమైన
కరివిధంబున మ్రోఁగి యిరువదేనమ్ముల ననిలజు ధర్మనందనుని మూఁట
సహదేవు ద్రౌపదీసంభవులను హిడింబాసుతు నైదైదు బాణములను
నకులు డెబ్బదిమూఁటఁ బ్రకటవిక్రమ మొప్ప, నేసి యార్చిన నగ్గియింతపట్టు
తే. రథికవరులును గిట్టి మార్గణచయంబు
లొక్కమొగిఁ దొరఁగింప వాఁ డుఱక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనిసూతుఁ
ద్రుంచి యరదంబు రూపడఁగించె నధిప. 267

వ. ఇట్లు విరథుం డయి యలంబుసుం డిలకు లంఘించి మాయ గైకొని సాయకాసారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన నమ్మారుతిసుతుండును దేరు డిగ్గి యగ్గలం బగు మాయాకృతమార్గణజాలంబున నది దూలించి గద వైచిన నక్కిమ్మీరానుజుండు పీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును గృపాణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యిరువురును సుడిగాడ్పునం దొడరి తిరుగుడువడు మొగిళ్లచాడ్పున నొప్పి యెరకుఁ బెనంగు డేగలచందంబునఁ జిత్రగతులం బోరి పోరి భూతలగతు లై యుబ్బునం దలపడిన బెబ్బులులకరణి నొండొరుల మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి పాసి యొక్కళ్లొకళ్ల కంఠంబులు లక్ష్యంబులుగాఁ గరవాలంబులు వైవ నవి యొండొంటిం దాఁకి మండుచు మహిం బడిన మల్లయుద్ధసన్నద్ధులై కిట్టుచుం బట్టుచుఁ బాయుచు వ్రేయుచు నొడుచుచుం బొడుచుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబును సేనలకు వెఱఁగు పుట్టింపం బోరాడి రట్టియెడన్ బకావరజుండు డస్సినం బవమానపౌత్త్రుండు పడవైచి తాను మీఁదై జానుకూర్పరముష్టిఘాతంబులు నిర్ఘాతపాతంబులుం బోలెఁ బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితొడలు నెమ్ములు నొక్కుమ్మడిం బొడిపొడి సేసి నుఱిపిడికిం జొచ్చిన ప్రబలహాలికునిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి చంపి పొంపిరివోవుమగంటిమిం బేర్చి యార్చినం బాండవబలంబుల సింహనాదంబులుం దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున కభివందనంబు సేసిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధాఘ్రాణంబును జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 268

ఉ. అంతకు మున్ ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి సొచ్చె నంటి వాఁ
డంతకసన్నిభుండు గురుఁ డద్భుతవిక్రముఁ డద్దెసన్ సము
ద్ధాంతతఁ జేర్చి వార లటు దార్కొని మిన్నక పోవ నేర్తురే
కొం తయినన్ రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా. 269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సాత్యకి దఱిమి మనమొన నుఱుము సేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మార్కొని యిరువదేనుకుప్పకోలల నతనిచేత

నేటులు పది మూఁడు నారసంబుల నతని నొప్పించె నయ్యాదవవీరుండు పంచాశ
ద్బాణంబుల నొంచిన ధనుర్ధరుండు దొమ్మిదియమ్ము లెమ్ములం గీలించి. 270

క. మఱియును శరశతకము మెయిఁ, గిఱిగొలిపిన వృష్ణివరుఁడు గినియఁగ లేకే
పఱి యున్నఁ జూచి యార్చుచు, మెఱసిరి నీతనయు లుబ్బు మిగిలి నరేంద్రా.

వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నాదియోధవరుల
నాలోకించి. 272

ఆ. పులుఁగుఁ ద్రాటఁ బట్టి యలయించి యాడెడు, బాలునట్లపోలె బాణగురుఁడు
గడఁగి కృష్ణనుజుఁ గారించుచున్నవాఁ, డతనిఁ బొదువుఁ డితని కడ్డపడుఁడు.

వ. భీమసేనపురస్సరులై కవియుం డనుచుం దానును దఱుముటయు నాసైనికోత్త
ములు సాత్యకిం గడచి యాచార్యుం గదిసిన. 274

క. విందుల గనినట్లాతఁడు, మందస్మితుఁడై యెదిర్చి మార్గణజాల
స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కవ్విధము రోమహర్షణ మయ్యెన్. 275

వ. అట్టియెడ. 276

క. ఇరువదియేవురుపాంచా, లురు నూర్వురు కేకయులును మీనాంగకులై
ధరఁ గొరఁగిరి వెఱమొత్తము,కరినికరము రొంపిఁ బడినగతి నుండె నృపా. 277

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు బరవసంబు సేసినం బాండవయోధులు పైఁ బెట్టంజాలక సొలసి
యున్నసమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి
గాండీవగుణఘోషణంబు గర్ణగోచరంబు గామికి మనంబు గలంగ నెలుంగు
గుత్తుకం దగుల సాత్యకితో నిట్లనియె. 278

ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట.

చ. ఒక్కఁడ చన్నవాఁడు విజయుండు మహీరజ మెక్కుడయ్యె న
ద్దిక్కున బాంచజన్యమ యుదీర్ణత మ్రోయఁ దొడంగె నక్కటా
చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యెడ నీవ యొక్కఁడుం
దక్క నొరుండు దీర్పఁగ నుదగ్రుఁడు బంధుఁడు లేమి వేఁడెదన్. 279

క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుఁడు, గ్గురుఁడుఁ గదా నీకు నర్జునుం డుపకృతి త
త్పరులై నెగడెదు నుత్తమ, పురుషులు వేచుతఱి వచ్చె భుజవీర్యనిధీ. 280

చ. దురమున బంధుమిత్రులకుఁ దోడ్పడు తెంపును ధాత్రి యెల్ల భూ
సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు సూరిజనుల్ సుకృతంబు లెన్నుచో
సరియుఁగఁ జేసి చెప్పుదురు శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందునా
హరి నను నాసుహృజ్జనుల నందఱఁ గాచుటఁ గ్రీడిఁ గావవే. 281

క. గురుపుత్రకర్ణమద్రే,శ్వరకృపభూరిశ్రవసులు శత్రుజనభయం
కరులు జయద్రథునకు నై, సరఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె నాకుం జూడన్. 282

క. ఆమోము నాభుజంబులు, నామేనుం గలదె కేశవానుజ యెచ్చో

నేమగలకు నమ్మూర్తికి, [1]నేమి దలంచునొకో దైవ మెయ్యది దుదియో. 283

ఉ. ద్వైతవనంబునందు [2]గుణధన్యుఁడు గాండివి నాకుఁ జెప్పె ని
ర్ధూతవిరోధి సత్యకసుతుండు సహాయుఁడు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ ధార్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
బ్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోయి వానికిన్. 284

క. హరి యొకఁడు నీ వొకండవుఁ, బరమాప్తులు గలిమి నరుఁడు భారవుఁబనికిం
జోర నలుకఁడు నీకూరిమి, పోరపొచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగ వలదే. 285

ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబు నతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోవఁ దగు మహానుభావ నీకు. 286

క. అతఁ డొకటి యైన నేనే,గతిఁ బోదుం గావుమ యెల్ల కార్యంబులలో
నతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘవిచారా. 287

క. అలఘుబలుఁడు శైనేయుఁడు, గలుఁగఁగ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు గోట యంద్రు రిపులు దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్.

క. హరి గురుఁడు నీకుఁ గ్రీడియు, గురుఁ డిరువుర యెడరు దీర్పఁ గోరి గురులకుఁ
గురుఁడ వగు నేన చేసెదఁ, బరమప్రార్థనము దీనిఁ బాటింపు తగన్. 288

క. కురుబలము సొచ్చి నీ దగు, శరములదర్పంబు సూపి చయ్యనఁ జని య
వ్వరుఁ గైకొని నాయుల్లము, పరితాపము దీర్పవే నృపాలురు మెచ్చన్. 290

వ. అనిన విని సాత్యకిధర్మనందనున కిట్లను నీవచనంబు లుచితంబు లేను నప్పార్థునకు రణంబునఁ బ్రాణంబులు దాఁప విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప నూరకుండుదునే యతండు సైంధవవధార్థంబుగా నట సను చుండి కృష్ణుండు విను చుండ నాతోఁ జెప్పినతెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము. 291

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున [3]నేఁ
జని యెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 292

క. విను సింధురాజువధమును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొక, పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదే. 293

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్న రేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నా దెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యుం డగు నాచార్యుప్రతిన యెఱుంగవె యని చెప్పిన నట్లకాక యని నిన్న తని చేని క్షేపంబు గాఁ గైకొని యేను నీకడకుం జనుదెంచితి గురుండు ప్రతిన నెఱపు నేని విజయుండు జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబ కాదే యది యట్లుండ నిమ్ము నీ చిత్తమ్మున వలవని వెఱపు గట్టుకొని యెదవు కృష్ణసారథికం బగు జిష్ణురథం బప్రతిహతమనో

1 నేమి దలఁచు నొక్కొ-దైవ. 2 గుణవర్యుఁడు. 3 కేఁ.

రథం బగుట యెఱుంగ వలవదే యనుటయు నమ్మహీపతి యతని కిట్లనియె. 295

క. అది యగు నైనను ననుఁ బెం, పొదవఁగఁ గాచికొని యిచట నుండుటకంటెన్
మది నధికం బై తోఁచిన, యది నీ వర్జునునిపాలి కరుగుట నాకున్. 296

క. కడువడి నీవరుగఁగ వడ, ముడియును నీ వెనుక శీఘ్రమున నెయిదుం గ
వ్వడి కుశలి యైన విజయం, బొడఁగూడును మనకు దీని కొడఁబడు మనఘా.

చ. ద్రుపదవిరాట కేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రౌపదేయు లు
గ్రపుబిరుదుల్ ఘటోత్కచుఁ డరాతివిదారి శిఖండి ధైర్యసా
రపరుషమూర్తి సంగరధురంధరు లిద్దెసఁ దక్కఁగల్గువా
రపరిమితుల్ గొనండు ద్రుపదాత్మజుఁ డగ్గురుఁ బోరఁ జీరికిన్. 298

క. విను మాధృష్టద్యుమ్నుం, డనలంబునఁ గుంభభవవధార్థముగాఁ బు
ట్టినవాఁడు గాఁడె నాదెస, ననుమానం బేల యోర్చు నాతం డతనిన్. 299

వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కింత చింతించి పార్థుపజ్జం బోవుట బాటితనంబున
మానంబు గా దితండునుం బెద్దయుం దఱిమి పలికెడుఁ బోదున గాక యని మనం
బున నిశ్చయించి యధిపతి యాననం బాలోకించి. 300

సాత్యకి ధర్మరాజు వేఁడినచొప్పున నర్జునుకడకుఁ బోవ సమ్మతించుట.

క. భవదీయరక్ష యిమ్మెయి, సువిహిత మగు నేని మేలు సొచ్చెద భేరీ
రవబృంహిత హేషాభై, రవకౌరవసేనఁ గలఁగి క్రందుకొనంగన్. 301

శా. వైరం బాత్మల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు పేరె కొందఱు నృపుల్ రారాజకార్యంబు వి
స్తారోదగ్రము సేయఁ బూని విలసత్సంరంభు లై పన్ని యు
న్నా రీదట్టపుమూఁక లెట్టు లగునో నాకుత్తలం జూడుమీ. 302

క. ఈసేనలు భేదించి భుజాసంపద వెలయఁ బార్థసాహాయ్యం బేఁ
జేసెద నీపం పనియెదు, భాసురదీపమున కన్యబలతమ మెదురే. 303

క. వచ్చెసి చూడకు మార్తుర, క్రొవ్వడఁచెద సింధువిభునిఁ గూల్పఁ గడఁగునా
వివ్వచ్చు మెచ్చు తెఱఁగున, నవ్వుచుఁ గవిసెద మరుద్గణంబులు వొగడన్. 304

వ. రథ్యంబులవగ యుడుపను సారథిదప్పియుం దీర్పను రథంబు సవిశేషసన్నాహంబు
సేయను వలయు ననినం బ్రీతినొంది యప్పాండవాగ్రజుండు వనుపం దజ్జ్ఞులైన
పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి ఘాణం బెత్తి తడవిదారుకానుజుండగు
నాసూతు నుపయుక్తాహారుం జేయుటయు వాఁడును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా
నయ్యరదంబు[1] సుకల్పితంబు సేసి సింహధ్వజంబు గ్రాలం దెచ్చె నంతకు మున్ను

1 సవిశేషకల్పితంబు.

సాత్యకియుఁ గృతస్నానుం డై యాప్యాయనమధుపానంబున నెలమిం బొంది యమ్మహీపతిపాదంబులకుం బ్రణతుం డైనం గౌఁగిలించుకొని యతండు దీవించినం బెండ్లికిఁ బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినవిల్లును మెచ్చు వచ్చునమ్ములును దొడలపైఁ బెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండును నగ్రజునకుం బ్రణామంబు సేసి తనతోడన రాఁ గదలినం గని యాశినిపుంగవుం డతని కిట్లనియె. 305

క. అక్కట రా వలవదు నా, [1]కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భరమే
యిక్కడన నిలువు ద్రోణుని, యుక్కునఁ బతి కెడరు పుట్ట కుండఁగ వలయున్.

వ. అనవుడు నతం డట్ల కాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీ వప్రమత్తుండవయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టిపెనుఁబ్రాపు గలుగ నా కెదు రెవ్వరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం జేర్చినకౌతుకంబున వచ్చి నిన్నును మీయన్నునుం గౌఁగిలించుకొనియెద నని పలికి యవ్వీరుని నిలిపి లేళ్లగమిఁ గనుంగొను బెబ్బులియుం బోలె నీసేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు సాత్యకిసంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున నివ్వటిల్లఁ బకంపడి చెల్లినభండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు. 307

ఉ. నిర్మలచిత్తభృంగరమణీయవికస్వరపుండరీకతా
ధర్మనిరూఢ సంసరణతాపనివారకరణప్రగాఢస
త్కర్మఫలాకృతీ భువనతా [2]పిభవప్రకృతీ తపఃక్రియా
కర్మఠసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా. 308

క. పరిధానప్రావరణీ, కరుణాదృతపీతవసనగజచర్మ సము
ద్ధురవాహనీకృతోజ్జ్వల, గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహరా. 309

మాలిని. నిరుపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్రకాశీ
భరితభువనకార్యా భవ్యనైష్కర్మ్యధుర్యా
విరతనిరతిభావ్యా విశ్వలోకైకసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధవైరూప్యసారా. 310

గద్యము. ఇది శ్రీ మదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీ మహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

---

1 కెక్కడియీసేన, కెక్కడ నీసేన. 2 విభవత్ప్రకృతీ

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ద్రోణపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

మత్త్వాయుష్మత్త్వను
ధీమత్త్వప్రదకటాక్ష దీపితభక్త
స్తోమారామవసంతా
వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా.

సాత్యకి యొగ్గరంబు సొరం దొడంగుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

తే. ధర్మపుత్త్రుండు పనుప సాత్యకి గడంగి, తనబలము దెస నడచుట వినినయా
కేయుం డర్జునుఁ గలయ శైనేయుఁ బోవ,విడిచిరే మనవా రని యడుగుటయు

వ. సంజయుం డతని కిట్లను నట్లు మఱందిం బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యవ
లోకించి యాశినివరుపిఱుందన తఱిమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుం డవష్టంభ
నెలుం గ్రత్తి పురికొల్పఁ బాండవసైనికులు గవిసిన మనవారును మా
తదనంతరంబ.

క. తలలను గరముల వక్షః,స్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యలఁ గప్పెడుసాత్యకికో,ల్తల కోర్వక నీబలము గలంగం బడియెన్.

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిన నేడ్వురు నృపాలశూరోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ వి,వ్వచ్చుమఱఁది పెఱనృపాలవర్గము దెరలన్.

సీ. ఆసమయంబున నతని మార్కొని కుంభభవుఁ డేడుదూపులు వఱపె మేన
నతఁ డస్త్రసప్తకహతుఁ జేసె నాతని నగ్గురుఁ డాఱింట నశ్వములను
సూతు నాతని నొంచె నాతఁ డయ్యాచార్యు నేపుమైఁ బదియును నేడు న
నెనిమిదియును బదునెనిమిదియును శాతశరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల నడికించి సారథిఁ నొక్కమార్గణమున నుబ్బడించి
యార్చుటయును ద్రోణుఁ డలిగి వాలమ్ములఁ, బొదివెఁ దద్రథంబు మదమెఁ

వ. ఇట్లు బాణజాలంబులం గుప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి.

నాచేతిబలువు గని నీ, యాచార్యుం డోడి తొలఁగి యరిగెను నీవే
త్రోచి యట వోవువాఁడవు, సూచెదు గా కెట్లు నన్ను స్రుక్కించెదవో. 9

అనవుడు ధర్మాత్మజుపను,పునసే గాండీవికడకుఁ బోయెద నన్నిం
తన నేటికిఁ గడవయ్యెడు, ననుగ్రహము సేయు మర్హ్యమది పెద్దలకున్. 10

అని పలికి తొలఁగిపోవుట, మనమున నూహించి దైత్యమర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుఁడు, మనలం బోనీక పెనఁగు మాత్సర్యమునన్. 11

తడసినఁ గర్జంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవవలయు నిను మిదియె బాహ్లికబలం బదెయుంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన వీనియం దొక్కసందున వెడలుద మివి గడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కువఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని యద్దారుకానుజుండు ద్రోణునకుం దొలంగించి తేరు దోలం దీవ్రబాణంబులు గురియుచు నగ్గురుండు వెనుతవుల నయ్యాదవసింహుండు సింహావిక్రమంబున [1]నంగచమూచ్ఛేదనంబు సేసి చనునెడఁ గృతవర్మ యాతనిం దాఁకి. 12

ఆఱమ్ము లతనిమేనం, దూఱంగా నేసి నాల్గు తురగాంగములన్
[2]గీఱించినఁ గనిద్రోణుఁ, డూఱడి ధర్మజునిదెసకు నున్ముఖుఁ డయ్యెన్. 13

అక్కడ మొగ మయ్యు నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14

కృతవర్మయొడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు సెరివినఁ గోపో
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుదూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చిపోవునట్లుగ నేసెన్. 15

వెండియు. 16

విలు దును మాడిపఱుమున వే పదియమ్ములు నాఁట నాతఁడు
జ్జ్వలఘునశక్తి వైచి కృతవర్మునిబాహువు నొంచిధైర్యని
శ్చలమతి నొండువిల్లు గొని సారథిఁ జంపిన సూతకృత్యమున్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్యుఁడు నిల్చె నితాంతధీరతన్. 17

నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుమక భీమసేనపురస్సరంబైన బలంబున కడ్డపడ నవ్విధంబున నతని బెట్టు వఱచి యాశైనేయుం డచటు గడచి చనియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 18

గురుకృతవర్మముఖ్యు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టినా
దొరలను సైన్యసాగరము దోర్బలసంపద గాసి సేసె న
న్నరుఁ డదిగాక క్రమ్మఱ వినం గడు విస్మయ మిట్లజయ్యుఁడై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు సూపెనే. 19

హరియుం బార్థుఁడు నట్లు నేర్పుగలబాహాశక్తిమైఁ జొచ్చుచో
దొరలున్ సేనలుఁ బెల్లుగూలుటకు నాదుర్యోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతుల్ సాత్యకిస్ఫారదో

1 నంగచమూభేదనంబు. 2 బాఱించిన.

స్స్ఫురణన్ బ్రగ్గుట కెట్లు దాను ననుజుల్ [1] శోకించెనో యక్కటా. 20

వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవపతి కిట్లనియె. 21

క. నీయవినయంబు పెంపున, నీయాపద సంభవించె నింక వగచినం
బాయునె యితరులక్రియ శో,కాయత్తుండ వగుట నీకునర్హమె యధిపా. 22

వ. సుస్థిరుండవై సమప్రకారంబు వినుము సాత్యకియత్తెఱంగునం జని కాంభోజ సేనం జొచ్చిన నందలి మేటిమగలు దలపడి రట్టియెడం గుంభసంభవుండు. 23

క. కని కృతవర్మకు సారథి, నొనర్చి తనకృత్యమునకు నునిచి కడంగి యా
శినివరు వెనుకొన ధర్మసు,తునిదొర లయ్యస్త్రగురునిం దొడర నడరినన్. 24

క. వారిం గృతవర్మ మార్కొని, దారుణశరశిఖల నేర్చి తల్లడపఱుపం
గా రయము గుంది నిలిచిరి, వా రొండొరుం జూచుచును వివర్ణాకృతులై. 25

వ. ఇట్లు హార్దిక్యబలువిడి కోహటించినరథికులం బురికొలిపికొని వృకోదరుండు సోదరపుత్రమిత్రసహితంబుగా నతనిపైం గవిసె నట్టిసమయంబున నయ్యనిలజుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శరత్రయంబులను ధర్మనందనద్రుపదులు బాణపంచకంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను మత్స్యపతి పదియేనింటను సహదేవుం డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదింటను ద్రౌపదేయులు డెబ్బదిదూపులను నకులుండు సాయకశతంబునను నొక్కుమ్మడి నమ్మేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.

సీ. ఐదైదుశరముల నందఱ స్రుక్కించి భీముని నేడింట బెట్టువఱచి
ధనువుం గేతనమును దునిమి డెబ్బదిదూపులతిరయంబున నుర మాడ నేయ
సోలినయమ్మరుత్సుతుం జూచి యందఱు నాకృతవర్మపై నడరి రంత
దెలిసి వృకోదరుం డలఘుదారుణసముజ్జ్వలశక్తి నాతని వైవ నతఁడు

తే. ముత్తునియఁ జేయ దొడ్డవి ల్లెత్తి యతని
మొడలు నెత్తురువఱ్ఱు సేయుటయు నాస
మీరనందనుఁ దక్కటివారి నొంచె
మూఁడుమూఁడమ్ము లేసి యవ్వాఁడిమగఁడు. 27

తే. అందఱును జుట్టుముట్టి తీవ్రాస్త్ర[2]జాల, కములఁ గృతవర్మ నొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలుద్రుంచె నాత డప్పు,డతనిచాపంబు దునిమె నుగ్రాసి వైచి. 28

క. ఆలోనన భోజపతిన్, వాలమ్ములఁ బొదివి రెల్లవారలు దానం
దూలక తఁడు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీమముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29

వ. అప్పుడు. 30

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు వే
దండము వోలెఁ గిట్టిన నుదగ్రత సింహనఖోపమస్ఫుర
త్కాండములం దదంగము రథంబుపయిం బడ నేసె భోజనా

---

1 శోకించిరో. 2 సప్తకమునఁ.

ఘుం డది యాజికిం దొలఁగఁ దోలె రయంబున సూతుఁ డార్తుఁ డై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గం డడంగి పోయినం గని మత్స్య చేది కేకయాదిసైన్యంబులు బరవ
సంబు సేసి యురవడించిన నాకృతవర్మ మర్మభేదనస్ఫారనారాచపరంపరా ప్రవా
హంబుల వాని నెల్లం గలంచెఁ దత్కలకలం బాలించి సాత్యకి యట్లబ్బలంబులు
వికలంబు లగుట యాలోకించివిజయురథుం దోడ్పడం బదంపడి పోఁ దగు రాజు
వల నారయవలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడినభారద్వాజునితోడి సమ
రంబు సాలించి మరలి యరదంబు దోలుకొని యరుగుదెంచికృతవర్మసం దాఁకి
యేసిన నతండునుం బోగలేనిమంటచందంబున నుద్దీపించు [1]సాయకజ్వాలలు నిగి
డించిన నవి మగిడించి యాశైనేయుండు 32

శా. భల్లం బొక్కట విల్లు ద్రుంచి రయ మొప్పన్ నాల్గిటన్ వాజులం
ద్రెళ్లన్ బెట్టుగ నేసి సూతుతల సందీప్తైక బాణాహతిన్
డొల్లం జేసి యదల్చి యి ట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యు
త్ఫుల్లాస్యుం డయిపోవ నడ్డపడినం ద్రుంచెం ద్రిగర్తావళిన్ 33

వ. ఇట్లు కృతవర్మవిరథుం డైన రయంబునం బురికొని యురవడించినపాండవసైన్యం
బులం గని కుంభసంభవుం డాశినివరువిక్రమవిహారంబున కడ్డపడం గడంగక
యాసైన్యంబులసంరంభంబు దనవిజృంభణంబున వారించి నిలిచెని త్తెఱంగునం
ద్రిగర్తసేనఁ జిక్కువఱచి తఱిమి చనునయ్యాదవరత్నంబు ప్రయత్నంబునకు
భంగంబు సేయ నుత్తుంగమాతంగంబును గొలిపి జలసంధుండు మదాంధుం
డయి మార్కొనుటయు. 34

జలసంధుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. ప్రదర ప్రవాహమున న, మ్మదవ ద్విరదంబుపటుగమన ముడిపి ముదం
బొదవిన సాత్యకి విలు బెట్టు దునిమె నమ్మగధనాథుఁడు మహోగ్రుం డై. 35

తే. తునిమి నవ్వుచు నేఁబదిదూపు లురము, నందు నాటిన శైనేయుఁ డలిగి బెట్టి
దంపువిలు గొని యాతనిధనువు నఱకి, యుఱక యఱువదియమ్ములు వఱపె మేన.

వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు. 37

చ. పటుగతి నాశినిప్రవరుబాహువు దోమరకీలితంబు సే
యుటయును గాక త్రుంచె ధను వుగ్రకృపాణము వైచి యాతఁ డు
త్కట మగునల్క నొండువిలు గైకొని వాని నికృత్తహస్తునిం
ద్రుటితశిరస్కునిం బ్రదరఘాతమదావళుఁ జేసి యార్చినన్ 38

క. పెలుకుఱె యుచ్చటిమూఁకలు, గలఁగినఁ గని తనముఖంబు కయ్యంబునకున్
బలియురఁ గృతవర్మాదుల, నిలిపి గురుఁడు వచ్చి యాశినిప్రభుఁ దాఁకెన్. 39

వ. ఇవ్విధంబునం గడంగినకుంభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్మర్షణదుస్సహ
వికర్ణ దుర్ముఖ దుశ్శాసన చిత్రసేనప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవిసి

1 సాయక జాలంబులు నిగిడించిన.

మిక్కుటం బగుతూర్యరవంబులతోఁ బెక్కమ్ముల సాత్యకిం బొదువ నత్తమ్ములం
బునకు దుర్యోధనుం డేతెంచి తమ్ములం గలసినం గనుంగొని గురుండు వారలతవి
కోపుదు రనుబుద్ధిఁ బాండవసేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతా
నుజుం డారథికు లందఱ కన్నిరూపు లయి వారలశరాసారంబులు నివారించుచు
నొకని ననేకబాణజాలంబుల నొప్పించుచుండ నక్కౌరవేశ్వరుం డుద్దామగతిని
గవిసి వాలమ్ము లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి తీవ్రా, శుగముల నొంచుటయు నీదుసుతు లెల్లను నా
మృగపతి విక్రముపైఁ దఱచుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తసునిశితశరముల్. 41

క. చిక్కువడక సాత్యకి యొ, క్కొక్కని నయిదయిదు దృఢమహోగ్రాస్త్రములన్
స్రుక్కించి యెనిమిదిటఁ బేరుక్కున నక్కురునృపాలు నొడలం గ్రుచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయ మైనభుజంగపతాక గూల్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతు మేను నిం
తింతలు ప్రయ్యలై పడఁగ జేసిన బెగ్గిలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుఁడు వాఱె సేన కలఁగం బఱి మోఱియ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు వాఱి చిత్రసేనునరదం బెక్కె నక్కోలాహలం బాలించి కృతవర్మ దన
రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిచి యురవడి నరుగుదెంచినం గని శిని
పుంగవుండును నిజస్యందనంబు సమ్ముఖంబు సేయించె నయ్యిరువురుం గోఱవి
గోఱవిం దాఁకిన తెఱంగునం దలపడి యొండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు
వఱఁగించుచుం బోరునెడ జనార్దనుండు హార్దిక్యు నతిక్రమించి. 44

తే. హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ
ద్రుంచి మెఱుఁగులు [1]వెఱఁగిన దొడ్డనార
సంబు మే నుచ్చి పోనేయఁ జచ్చినట్ల
మూర్ఛ వోయి మోఁకాళులు మోపఁ బడియె. 45

వ. ఇత్తెఱంగునం దేరిపయిఁ గూలినకృతవర్మం [2]దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం
గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి దెప్పిఱి సన్నద్ధుం డై
మరలి చని యెప్పటినెలవున నిలిచి యనిలతనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి
యాచార్యుం డచ్చోటి కతనిం జాలించి శౌర్యధుర్యుం డగునాశినివరుం డట
సనుట సైరింపం జాలక రయంబున. 46

క. [3]మగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూఁట నతనినుదుట బె
ట్టుగ నాఁటినఁ ద్రిశిఖరయుత, నగముక్రియం బొలిచె నతఁడు నరవరముఖ్యా.

వ. ఆరథికవరుండును గురునిపైఁ గ్రూరనారాచంబులు నిగిడించె నిట్లు దొడంగి
యయ్యిరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచుఁ దురంగంబులయంగం

1 గిఱిగొనుదొడ్డ 2 దెగినవానిగ కాఁ. 3 ఎగువ.

బుల రుధిరంబులు పూరించుచు సారథుల నొప్పించుచు మేనుల వాలమ్ములు గు
ప్పించుచు నసదృశంబు లగుకరలాఘవంబులు సదృశంబులుగాఁ బోరునప్పుడు. 48

మ. ధనురాచార్యుఁడు శైశవానుజుధనుర్దండంబు ద్రుంచెన్ గదం
గొని వైచెన్ వడి నాతఁ డగ్గురుఁ డెడం గ్రూరంపుభల్లంబునం
దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యాదోర్దర్పదుర్దాంతుఁడై
ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాధ్వనిన్. 49

ఆ. అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి, ప్రేరణమునఁ జేసి తేరు దాఁకెఁ
గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానక యతఁడు త,ద్బాహుశాఖ నొంచెఁ బటుశరమున.

వ. నొంచినం గోపించి 51

క. చాపాచార్యుఁడు సాత్యకి, చాపము దును మాడి సూతు సమ్మూర్ఛితుఁగా
నేపారి యేయ రథ్య,వ్యాపారము దాన నడిపి యతఁ డని సేసెన్. 52

వ. ఆలోన నతనిరథచోదకుండు దెలిసిన నెలమిం బొంది 53

క. బలువిడి బహుభంగుల నుజ్జ్వలశరములఁ బోరి పోరి శైనేయుఁడు దె
ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగాఁ బఱచె ద్రోణుతురగములు వెసన్. 54

ఆ. అచటిరాజలోక మగ్గురునరదంబు, సనినదిక్కు సనుచు సంభ్రమమున
నాఁగికొనుఁడు పట్టుఁ డదలువుఁ డేయుఁ డ,శ్వముల ననఁగఁ దెరలె సైన్యసమితి

వ. ఇవ్విధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియ పోకగాఁ బోయి
సన్నద్ధుం డై సముద్ధతం బైనపాంచాలబలంబుచేతం గలంగుతనమూఁకలం బురి
కొలిపికొని కుంభసంభవుం డస్తంభవిజృంభణంబున సేనాముఖంబునం బొలిచి
నిలిచె నిత్తెఱంగున ద్రోణకృతవర్మదుర్యోధనాదు లగుజెట్టిజోదుల బెట్టు పఱచి
చిఱున వ్వొలయ సాత్యకి సారథితో ని ట్లనియె. 56

క. ఇక్కడఁ గృష్ణుల తేజము, నక్కడఁ బవమాననందనాదిజనులపే
రుక్కును గెలిపించె మనలఁ, జిక్కక వెడలితిమి శత్రుసేనలచేతన్. 57

వ. అని పలికి యర్జునుం డున్నదిక్కునకు రథంబు జయంబునం బఱపం బంచిన
వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వవేగంబునం జారుభీషణం బగునత్తేరు నీవారికి
దుర్నిరీక్ష్యం బై నభంబున భానురథంబు సనుచందంబున. 58

సుదర్శనుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. అరుగఁగ సుదర్శనుం డను, ధరణీపతి యడ్డపడి[1]యె దర్ప మలర న
య్యిరువురుఁ బెనంగుటయు న,చ్చెరువుం గావించె నచటిసేనల కెల్లన్. 59

వ. అట్టియెడ నమ్మహీనాథుండు. 60

క. పలుదునియలు సేయుచు దూ,పులు దనదెసఁ [2]జేర నీక పోర శినివరుం
డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదుత్తమాంగ మేత్తెఱ నఱకెన్. 61

1 యదల్చెఁ బెలుచ నయ్యిరు. 2 బెరయనీక.

వ. నఱికి నిజసారథిం జూచి. 62

క. గురుఁ డనుజలనిధిఁ గడచితి, నొరులు దలంపంగ నాకు నులిగాలువ లీ
నరపతుల సరకుగొన నీ, వరదము సననిమ్ము నేఁటియని కల యకుమిా. 63

వ అనవుడు వాఁడు నగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరవు సంగడంబు గాదె సంగరంబున నేమి సేయుదు నెవ్వనిపైఁ దేరు నడపుదు ననిన విని శినివరుండు వివ్వచ్చుచేతం జచ్చినకరితురగనరనికాయంబులతిట్టలు సూపి యజ్జాడం దేరు వఱపు మదె గాండీవగుణచండనాదంబు వీతెంచుచున్నయది నేఁసు పాండవమధ్యముం డిచ్చి నధనుర్విద్యావిలాసంబు మెఱయను బాండుసూనుల కేను జేయుభక్తిస్నేహంబులు నెఱపను వలయు నాకడంక గని కురువిభుం డిరుపురుషల్లును లనుబుద్ధిఁ గలంగు నట్లు సేసెద నని పలుకునవసరంబున నద్దెసం గాంభోజయవనసైన్యంబులతని కడ్డపడం గడంగిన నవ్వీరుండు గుఱ్ఱంబు సారించి యబ్బలంబువలనికిఁ దేరువఱపించి.

క. నానాస్త్రంబులు ముంచఱి, వే నిగుడఁగ బడలు వడినవీరభటులపై
నేనుంగుల గుఱ్ఱంబుల, పీనుంగులమీఁదఁ దేరు వెలుచం బఱపెన్. 65

వ. ఇవ్విధంబున వెండియుం గిరాతశకబర్బరపారదయవనప్రముఖమ్లేచ్ఛసేనల రూపడంచి నీమూఁకలు గలఁగం దఱిసి చిత్రనర్మంబు మైచాయగా నారాచంబులు నఖంబులును విల్లు బలుమొగంబును నై బెబ్బులివోలెం బోవం బోవ దుర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథప్రభృతిరథికనికరంబు రభసంబునం బోకు పోకు మనునెలుంగులతోఁ బిఱిందిదెసం దఱిమినం దత్కలకలంబు విని యతండు సూతు నాలోకించి. 66

క. మందగతిఁ జనుము నావెను,కం దగిలెడుసైన్యజలధి గ్రక్కున శోషిం
పం[1]దీవ్రశరార్చుల నం,దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్. 67

క. అతఁ డట్ల చేయ నబ్బల,మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు
శ్శతియు హయత్రిశతియు వసు,మతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మద మెలరారన్.

వ. అంత నిలువక చలంబున నాసేన శైనేయుపై బెట్టు గిట్టె నట్టియెడ. 69

క. నరతురగద్విరదరథో,త్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిరూపుం
బరికించియుఁ గానం ద,త్త్వరితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా. 70

క. నరుబాహాస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కుఁడగుఁ గాని సాత్యకిభుజవి
స్ఫురణం బల్పము గా దని, సురనికురుంబంబు పొగడుచుం జూచె నృపా. 71

మ. కురుముఖ్యుండును దోడిసైనికులుఁ బెక్కుల్ దూపు లొక్కుమ్మడిం
గురియం బిన్నటినవ్వుతో నతఁడు తత్కోదండసూతాశ్వకే
తురథంబుల్ వికలత్వముం బొరయఁగా దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ డై
వెరవుం జేవయు లావునుం దెలిపె నుర్వీనాథ యాసేనకుల్. 72

1 దీప్రతరశరార్చుల నందఱ వడిఁ బఱపి.

. కదిసి నరేంద్రుఁడు సూతుని, మదమును దురగములయుబ్బు మాన్చి నిశిత
ప్రదరముల నతనియంగము, పొదివె శకుని నోడుపడఁగ భుజబల మలరన్. 74

. పొదివిన నొదవినకోపంబునాపాటోపంబున. 75

సీ. ధరణీనాథ మురాంతకానుజుఁడు గాంధారేశుచాపంబునుం
గురువంశాగ్రణిసూతుకంఠము నతిక్రూరాస్త్రపాతంబునం
గర మాశ్చర్యము గాఁగఁ ద్రుంచినఁ దురంగస్తోమ మామేదినీ
శ్వరుతే రచ్చటు వాయ నీడ్చికొని పెచ్చుం బాఱె దుర్వార మై. 76

. ఇత్తెఱంగునం బాఱిన. 77

. తమ్ములు దొరలును నేపఱి, యమ్మనుజాధిపునిపజ్జ కరుగుటయును సై
న్యమ్ము వెఱచఱచి విచ్చిన, నెమ్మదిఁ దనయరుగుదెస శినిప్రభుఁ డరిగెన్. 78

. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 79

. పులికిఁ బసులు వాఱినక్రియ, నలవుఁ జలము సిగ్గు విడిచి యట్లొక్కసికో
ట్లల కోర్వక విఱిగిన పుత్రుల నే మని విందు నేను రోయక యింకన్. 80

. అనుడు నతఁ డవ్విభుని కిట్లను నీవును నగ్రసుతుఁడు నవినయములు సే
సినఁ బొటిల్లినయాపద, విన కుండఁగ వశమె మీఁదు విను తెలియంగాన్. 81

. అట్లు గాసి యై కోపించి నీకొడుకు పురికొల్ప నంబష్ఠటెంకణపారదప్రముఖదేశం
బులబలంబులు దుశ్శాసనపురస్సరంబుగా రయంబునం జని సాత్యకింజుట్టుముట్టిన
నాజెట్టిమగండు నిజభుజవిక్రమాటోపంబునకుం బాటవంబు దలకొల్పిన. 82

ఉ. విఱిగెం బెక్కురథంబు లొక్కమొగి నుర్విం గూలె శుండాలముల్
దఱచై రాలెఁ దురంగమావయవసంతానంబు లింతంతలై
కుఱుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణక్షోణిం బ్రవాహంబు లై
పఱచెన్ నెత్తురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్. 83

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాఱిపోవుట.

రోషమున దుస్ససేనుఁడు, పాషాణప్రదరనిపుణపార్వతికతతిన్
భీషణముగఁ గవియింపఁజి, గీషం బొదువుటయుఁ జూడ్కిఁగెం పారంగాన్. 84

శినివరుఁ డాఱా ల్లెల్లను, దునియలుగా నేయ మగిడితొరఁగుచు నవివై
చినవారిన నొప్పింపఁగఁ, గనుకని నమ్మూఁక విచ్చెఁ గౌరవనాథా. 85

. విచ్చుటయు నంటఁ దాఁకి యవ్వీరుఁ డంప
వెల్లిఁ దేల్చిన వెగ డంది పెల్లగిల్ల
యధిప దుశ్శాసనుఁడు మొదలైనయోధ
గణము లెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె. 86

ఇవ్విధంబునఁ దనచేరువకుం జనినయాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్ను శైనేయు
చన్న దెసం బుట్టినయక్కోలాహలం బాకర్ణించుచున్న యగ్గురుం డిట్లనియె. 87

క. ఏమి యువరాజవిభునకు, సేమమె సైంధవుని నేమి సేసె నరుఁడు నీ
వేమిటి కిట్టిరధిక, స్తోమముతో విఱిగి తెందుఁ జొచ్చెద వింకన్. 88

క. అడుకులు దిన్నట్లగునే, కడుపునఁ గుట్టైత్తినపుడు గడుఁ బఱచితి నాఁ
డోడ లెఱుఁగక పాండుసుతుల, నుడిగి మడుఁగ వలసె నిప్పు డొకసాత్యకిచేన్.

వ. భీమార్జునుల బారిం బడి యేమిగాఁ గలవాఁడ వని పలికి యలుక వొడమిన
నంత నిలువక. 90

చ. మఱచితె యాసభన్ భువనమాన్య గుణోత్తర యాజ్ఞసేని నీ
పఱచినపాటుఁ బాండవులఁ బల్కిన పల్కులు నాఁటిక్రొవ్వు నే
డ్తెఱయును నెందుఁ బోయె రణధీరుల వారల నల్గఁ జేసి సి
గ్గఱి తుది నిట్టులైతి తగునక్కట తియ్యన గావె ప్రాణముల్. 91

ఆ. బ్రదుకఁ దలఁచితేనిఁ బాండునందనులకు, నింక నైనఁ బుడమి యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ గార్యంబుఁ జెప్పుమ, వ్వాఁడగు భీష్మబుద్ధి వినక చెడియె

వ. ఇట్లు సేయఁ జాలవైతేని 93

క. ఎట వోవ వచ్చు నినుముం, దట నిడుకొని పోర నున్నతగురాజుల నె
క్కటి దోలెడిసాత్యకి నీ, వట దఱుముదు గాక యొదుఁగ నగునే నీకున్. 94

క. అనుటయు నతండు వినియును, విననిచెవులు సేసి మగుడ విక్రమమునకున్
గొనకొని యేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవరు [1] పజ్జ సమరంబునకున్. 95

వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్వీర్యంబు మెఱయం గాఢిమ వెలుంగు
వాలమ్ములవేఁడిమి సూపిన 96

శా. పాండుక్ష్మావరసూనుసైన్యములు దర్పం బేదుడన్ వీరకే
తుం డుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతున్ నొంచి యేనమ్ములు
ద్దండుం డై తను వాడ నేయుటయు నాతం డల్గి దీప్తోజ్జ్వల
చ్చండాస్త్రంబునఁ గూల్చె నాద్రుపదసంజాతున్ మహోదగ్రతన్. 97

వ. ఇట్లు వీరకేతుండు వడినం గినిసి యతనియన్నలుం దమ్ములు [2] నగు చిత్ర
కేతుండును సుధన్వుండును జిత్రవర్మయుఁ జిత్రరథుండును ద్రోణురథంబు బాణ
మయంబు సేసిన నతండు. 98

క. వారలరథ్యంబులఁ ద, త్సారథులం బొడవడంచి ధరఁ దొరఁగించెన్
వారిశిరంబులు పువ్వు ల, వారణ మెయి దుల్చుగంధవహుఁడుం బోలెన్. 99

వ. అప్పు డాలోకించి ధృష్టద్యుమ్నుండు గెంజాయ రంజిల్లుకన్నులం గన్నీరొలుకం
గవిసి కుంభసంభవునురంబునం గ్రూరనారాచంబులు నాటిపిన మనమూఁకలు
హాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 100

తే. పలకయును వాలునుం గొని యలఘుజవము

---

1 దెసక సైన్యయుతుండై. 2 దలమిగిలి చిత్ర.

మెఱయ నేలకు లంఘించి మెఱుఁగు మెఱచి
నట్లు సని తల గోయుట కప్పళించి
యెగిరె నగ్గురు తేరిపై కేపు మెఱయ. 101

వ అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెదురు గదియం బడి నప్పటికి సాధనంబు లగు జేనకోలందితూపుల నతని నొప్పించినం గడుఁ దురులు గఱచిన వెగడుపడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్యందనంబునకు వచ్చి విల్లు గొని వెల్లేసిన. 102

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడుఁ, దురగములు రథంబు ననికిఁ దొలఁగఁ దిగువనా
ధరణీసురోత్తముండు బం, ధురపాండవసైన్యసమితిఁ దోలెం బెలుచన్. 103

క. కలశజుని తెంపుఁ బెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు పాండునృపతనూ
[1]జులదెస సైనికు లెవ్వరు, నలవు మెఱసి కడఁగఁ జాల రైరి నరేంద్రా. 104

వ. అట్టియెడ. 105

ఆ. అవ్విధమునఁ బల్కి యాచార్యుఁ డట పుచ్చు, నరిగి దుస్ససేనుఁ డాశినిప్ర
వీరుఁ దాఁకుటయును గౌరవపతి త్రిగ, ర్తుని బలంబుఁ బనిచెఁ దోడువడఁగ 106

వ. ఆసంశప్తకులలో దండిమగలు మూఁడువేలురథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్ణి వీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబు నొందించి పెఱచతురంగబలంబుల నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసిన నాత్రిగర్తసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది ద్రోణు దెసకుం బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శైనేయుతోడ నానానిశితశరంబుల దురం బు సేయ నతండు. 107

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు నేసి యోడుట.

క. ధనువు దునిమి నవ్వీన నీ, తనయుఁడు పటుశక్తివైచెఁ దలఁకక యది ప
ల్తునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, వినుమాతం డతని నొందువిలు గొనినొంచెన్. 108

ఆ. అలిగి కృష్ణుతమ్ముఁ డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను గేతనంబుఁ
దునిమి సొగయసేసియును [2]భీమసేనుప్ర, తిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ డెగక చనియె.

వ. అట ధర్మజ భీమనకులసహదేవులు సాత్యకి సేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి సైన్యంబులం బురికొల్పికొని ధృష్టద్యుమ్నాదియోధుల మున్నిడికొని తఱిమిన మనవారును మార్కొని పెనంగి రాశైనేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు మున్నిటం బెనుఁజోఁఱ దఱిసి పోవు తెఱంగునం బోవుచుండె నంతనక్కడఁ గవ్వడి యును యుగాంతకాలరుద్రునికైవడి రౌద్రరసమయమూర్తి యై తనమునుము మొనల బారిసమరు చుండె మాహారంబు మొగంబున గురుండునుం గౌంతేయ బలంబులం బొరిగొను చుండె నివ్విధంబున నమ్మువ్వురచేతను బ్రజాక్షయం బగు చుండం గురుపతి భారద్వాజునాజి యరసి పోవ వచ్చి యచ్చటం బాండవసైని కుల సంరంభంబుఁ జూచి యేచి యెక్కరుండును దలకడచి యమ్మొన వనజవనంబు

1 జులసైనికులం దెవ్వరు. 2 భీమసేనుని, ప్రతిన దలఁచి చంపరాక చనియె.

పొచ్చువారణంబునుంబోలెఁ దఱియం జొచ్చి భీమసేనుం బదిబాణంబులు నకుల
సహదేవద్రుపదవిరాట ద్రౌపదేయుల సాయకత్రయంబులను గేకయుం లేవురను
శరద్వయంబులను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదింటను శిఖండిని మూఁటను ధర్మ
నందనుని నైదుదూపులను నేసి మఱియు ననేకవరతురగద్విరదరథనికరంబులం
బటుప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 110

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంతీసుతాగ్రజుండు, నఱకఁ బెఱవారు వొదివిన నుఱక వారి
నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్ముల వెల్లిఁ దేల్చి, యురవడించి యాసైన్యంబు నుబ్బడంచె.

వ. కౌరవపతియు మగిడి యాసైంధవుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయమహీ
నాథుండు మార్కొని. 112

క. గురుఁ డెన్ని శరములేసిన, వెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా
మరలిచి బ్రహ్మాస్త్రపరి, స్ఫురణము సూపినఁ దదస్త్రమునన యడంచెన్. 113

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱువది ¹గిఱిగొలుప నాబృహత్క్షత్రుం డే
డ్తెఱ సూతు నొంప నాతం, డఱిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్. 114

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమఱ యొక్కదొడ్డ, నారసమ్మున బిట్టేయ నరవరుండు
ద్రెళ్లె శిశుపాలతనయుండు ధృష్టకేతుఁ, డమ్మహావీరుపై వీఁక నడరి యపుడు.

క. పెనుమంట నుఱుకుశలభం, బునుబోలెం గవిసి కోలు పులిఁగోలఁ బ్రే
సినమాడ్కి నేసె నఱువది, సునిశితబాణముల వశ్వసూతయుతముగన్. 116

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటఁ బడి గురుండు, విల్లు ద్రుంచిన నొండొకవింట నొంచె
నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరథుఁ, జేసి యావిలు దునిమినఁ జేవ సెడక.

క. గదవైచిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె
ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుఁడు మడియించె నెడన్.

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 119

క. ఆలోనన మెఱుఁగారెడు, వాలికనారసము చేదివరుహృదయమునం
గీలించినఁ ²బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 120

క. కని యాతనికొడు కడలుం, గనలుం బిరికొనఁగఁ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివెఁ
ధనురాచార్యుఁడు శీఘ్రం, బున బెబ్బులికొదమ లేడిఁ బొదివినమాడ్కిన్. 121

తే. పొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయ
సమదగతి మాఱుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురునొంచుటయు నతఁ డల్గి యతనిఁ
గూల్చెఁ దత్సైనికులు గనుంగొనుచు నుండ. 122

వ. అట్టియెడవడముడి ధృష్టద్యుమ్నుండు విన నివ్విప్రవరుం డప్రతిహతతపస్తీవ్రుండు
గాకేమి చూపులన దహించునట్లు తూపుల వేఁడిమింబగఱ రూపడంచు చున్నవాఁ

1 గీల్కొలుపనా. 2 బొడవు నెగసి బోఁడిమి సెడి.

డనిన నా ద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునెడ నాతనిం దలకడచి.

ఆ. క్షత్త్రవర్మ గురునిచాపంబు ద్రుంచిన, వేఱ యొక్కదొడ్డవిల్లు రయము
మెఱయఁ గొనియతండు మెఱుఁగులు గిఱిగొను, నారసమున వానినాము వడఁచె.

ఉ. అప్పుడు చేకితానుఁడు శతాశుగముల్ గురుమేనఁ గ్రుచ్చి తే
రొప్పఱ సూతు నొంచి తురగోద్ధతి మాన్ప నతండు గన్నులన్
నిప్పులు రాలఁ దద్భుజము నిష్ఠురబాణహతంబు సేసి వే
కప్పె శరాళి సూతుఁడు దెగన్ హరు లొటటి గ్రేళ్లువాఱఁగాన్. 125

వ. ఇట్లు విరథుం డై చేకితానుం డోటమికోర్చి యమ్మెయిన తొలంగె నిత్తెఱంగున.

క. పెక్కండ్రుదొరలు దనపై, రుక్కున రూపఱఁగ ద్రోణుఁ డుద్ధతిఁ దోడ్తో
నెక్కఁగ నితఁడు కుమారుం, డొక్కొ యనఁగ ముదుకఁడయ్యు నుగ్రత మెఱసెన్.

వ. ఆసమయంబునం బాంచాలపతి యీబ్రాహ్మణుండు నృపభంబులుంబోని భూపాలు
ర నెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలవదే యని
కడంగి మొనలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయుచుండం 128
బాండవాగ్రజుం డాత్మగతంబున.

ధర్మరాజు భీముని నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట.

ఉ. అర్జునుఁ డొంటి వోయె నని యక్కడఁ బుచ్చితి బాహుసారవి
స్ఫూర్జితు సాత్యకిం బెలుచఁ బోవుటయుం గనుఁగొంటి నిద్దఱున్
దుర్జయశత్రుసైన్యముల దొందడి నేమయి రొక్కొ విక్రమా
వర్జితవైరి భీముఁడును వారికిఁ దోడుగ నేఁగు టెట్లొకో. 129

క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, తమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బదంపడి తనచి
త్తమ్మునఁ దలఁపడ ధర్మజుఁ, డెమ్మెయివాఁడొక్కొ నారె యీయున్నజనుల్.

తే. పెక్కుచోటుల నెఱిఁగిన యక్కలావుఁ, గలుగు నీతనిఁ బనుచుట కలుక నేల
యితఁడు గలయన యిరువుర కెలిమి వచ్చుఁ, బనుతు నే నటు శోకంబు వాయవలయు. 132

వ. అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి.

ఆ. భీముఁ జేర నరిగి బీభత్సు నీతమ్ము
నని యెలుంగు గళమునందుఁ దగుల
నశ్రు లొలుక మాటయట చెప్ప లేఁ డతఁ
డార్తి సూచి యిట్టు లనియె నతఁడు. 133

క. ఏము గలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ దేర్చు నీకును గలఁగన్
భూమీశ తగునె యివ్విధ, మేమిటఁ బాటిల్లెఁ బనుపు మేపని కైనన్. 134

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నక్కడ నప్పుడు పాంచజన్యని
స్స్వనము వినంగ నైన నట సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి పుట్టెనో

యను[1]వెత నిప్పు డుడ్డెస భయం[2]బు దిగంబడ నీవు వోయి పా
ర్థుని గని సింహనాదమున రోదసి నింపుము మాకు నింపుగన్. 135

క. నీతమ్ముఁ గుఱ్ఱ రూపసి, నీతివిదుఁడు సకలసుగుణనిధి మద్భక్తుం
డాతని కెడ రగునో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లఁ జేయదె తాల్మిన్. 136

ఆ. అనిన భీముఁ డిట్టు లనియెఁ బద్రథము రథ్యముల సారథిని శరాసనంబు
నెఱుఁగు దతనికోలఁది యెఱిఁగినయదియ నీ, కేల వగవ నిపుడ యేనుబోదు

వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాకృష్ణులఁ గృష్ణానుజునిం గలసి యిక్కడ
కెఱుక సేయుదు నని పలికి పాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవుఁ బలి
మియు నతనిప్రతిజ్ఞ తెఱంగును నెఱుంగుదు వేమఱ కుండుము నాకుం బోక
గర్జంబు గాదు గాకున్న నేలినవానియానతి నడప వలయు ననవుడు నతండు.

క. వినుము భవత్సేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ ధర్మజుదెసకుం
జనుదెంచువాఁడె ద్రోణుం, డనుమానము దక్కి యరుగు మర్జునుకడకున్. 139

వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్నుపలుకుల కూఱడిల్లి యనిలతనయుం డన్నచరణంబులకుం
బ్రణతుండై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్నయప్పుడు శౌరి
శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్విభుం డవ్వీరున కిట్లనియె 140

క. విను పాంచజన్యపటునిస్స్వన మదె యిది మఱఁది యెదరు సైరింపక కృ
ష్ణునిరణము సేయురభసం, బని తలఁచెద నెద్దియు మెద్దియు మధికరయమునన్.

వ. అనవుడు సవిశేషకల్పితం బగురథంబురవంబును దూర్యనినదంబును దనసింహ
నాదంబునుం జెలంగ విశోకునిసారథ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ మెఱ
యం గదలి గోనయంబు సారించి కురుబలంబు నవలోకించుచు నడరునవ్వేడ
ముడిం దలపడి నీకొడుకులు దుశ్శలచిత్రసేనకుండభేదివివింశతి దుర్ముఖదుస్స
హులును వికర్ణశలవిందానువిందసుముఖదీర్ఘబాహుసుదర్శనబృందారకులును
సుహస్తసుషేణదీర్ఘలోచనాభయరౌద్రకర్మసుశర్మదుర్విమోచనులును వివిధ
విశిఖంబులు వరఁగించుటయు లేళ్లగమిం జూచి పొంగుసింగంబుచందంబునం
జెలంగి యాశరంబులు వారించుచు వారిం గదిసి బృందారకుం దెగఁ జూచి య
భయరౌద్రకర్మదుర్విమోచనులనుమువ్వురమూఁడు వెడందతూపులం దునిమిన.

క. చలమునఁ బోవక పెనఁగిన, నలవేర్పడ నతఁడు విందు ననువిందసుశ
ర్మలఁ జంపి సుదర్శను బ్రెట్టిలపైఁ బడి యపుడు సావ నేసె నరేంద్రా. 143

క. పెఱవారు వెఱపి నలుగడఁ, బఱచిన వాయుసుతుఁ డార్చి పఱపె రథం బా
తెఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱక యతనిఁ దాఁకి కప్పె నుగ్రాస్త్రములన్.

వ. ఇట్లు నిలువరించి నిటలంబున నారాచంబు నాఁటించి యక్కుంభసంభవుండు
దనమనంబున వీఁడు విప్వచ్చునట్ల నన్ననుసరింపఁగలవాఁ డని తలంచి యప్పవన
తనయు నుద్దేశించి. 145

---

1 వెఱ. 2 బుడిపింపఁగ నీవు.

. నను గెలిచి కాక నీకి,మ్మొన పోరఁగా నెట్లు వచ్చు మును నీతమ్ముం
డనుమతుఁ డై కాదే చోరఁ, గనియె ననుడు నతఁడు గన్నుఁగవఁ గెంపారన్.
. నరుఁ డొకరథికునియనుమతిఁ, జొరఁ దలఁచునె మనుజసేన సురబల మైనం
దెరలిచికొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనవలచినెడకు నది యట్లుండెన్. 147

ఉ. ప్రియములు వల్కి నిన్ననుసరింపఁగఁ బార్థుఁడు గాఁడు సుమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్మథితశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు దం
డ్రియు గురుఁడుం బ్రియుం[1]డు నని ప్రీతి యొనర్చెదఁ బూని వైరికిన్
జయ మొనరింతు గాక యని సైఁతునె దర్పము సూప కుందునే. 148

. అనిపలికి. 149

ఎ. గద సారించి చెలంగివైచిన భుజాగర్వంబు సాలించి య
మ్ముదుకం డుర్వికి దాఁటి పోయె నది రశ్ముల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిదు మై మ్రోయుచు వచ్చి బ ల్పిడుగుపాడ్కిం దాఁకుడున్ గుఱ్ఱముల్
సదిసెన్ సారథి ప్రగ్గెఁ దేరు వ్రాలెసెన్ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 150

. అప్పు డమ్మేటిమగండు. 151

మనమూఁక వఱిసి యుద్ధతిఁ, జనఁ జన నీనందనులు వెసం దాఁకియును
బ్బినయతనిపేఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు సెడి పాఱఁ గా గురుఁ డంతన్. 152
ఒండొకతే రెక్కి సముద్దండతఁ జని భీమసేనుఁ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిగిడించి నొంచిన, గం డడఁగక యతఁడు గనలు గదిరినమదితోన్. 153

. అరదము డిగ్గి యప్పటుశరావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాన పైఁ గురియ వంచినమస్తక మొప్పఁ బోవుసుం
దరవృషభంబులీలఁ జని దర్ప మెలర్పఁగ నొక్కచే నొగల్
వెరవునఁ బట్టి తేరు ప్రజ విస్మయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 154

భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁ బోవుట.

నుగ్గునూచ మైన నగ్గురుఁ డొండొక, యరద మెక్కి యల్ల నరిగె సేన
మొగమునకు రయంబు మిగుల విశోకుఁడు, దేర భీముఁ డెక్కెఁ దేరు ప్రీతి. 155
ఇవ్విధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు వఱచి బిట్టు సనునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం
జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిమ్లేచ్ఛసైన్యంబులునుం
బసులు పులికిం బాఱుతెఱంగునం గలంగి పఱచె నట్లప్రతిహతగతిం బోయి
సాత్యకిసమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్లు కడిచి యవ్వడముడి దివ్యరథంబు
మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుసవ్యసాచిం జూచి సింహనాదంబు సేసిన
నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నయ్యర్జునుండును హరియును గర్జారవంబుల
గగనంబు నినిచి రమ్మహారావంబు లాకర్ణించి యుధిష్ఠిరుండు భీముసంజ్ఞాపనం

1 యొనర్చెదఁ...గాక నిను సైఁతునె; యొనర్చెద...మొనరింతుఁ గాకనిన సైఁతునె.

బునకు సంతుష్టాంతరంగుం డై తనలోనన యతని నగ్గించి యన్నరనారాయణుల
యెలుంగులు వినం గనుటకుం బొంగుచు నప్పార్థుండు దనప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి
తన్నుం గౌఁగిలించికొనుటం గోరుచుం గౌరవపతి యిమ్మెయిం దమ్ములు బంధులుం
దెగం బొలియుట దెలిసి యయినను దీరునకుం జొచ్చి యున్నవారి నైనం
గాచికొనునొకో యని యూహించుచుఁ గయ్యంబు సేయుచుండె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 156

ఆ. ఇట్లు సింహనాద మిచ్చిన భీముని, మార్కొనంగ మగఁడు మనబలమునఁ
గలిగెనే మదాత్మజులఁ గాల్పఁ బుట్టిన, చిచ్చు వాఁడు వానిఁ జెనయు టరిది.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మనుజేంద్రున కప్డు కర్ణుఁ డ
య్యనిలతనూజు మార్కొని రయంబున వింశతిసాయకంబు లే
సిన నతఁ డేడుతొమ్మిదులు చెచ్చెర నేసి సిడం బొకంట నే
ఫునఁ గుదియించె నారథికపుంగవు లట్లు దొడంగి యుద్ధతిన్. 158

వ. పెనంగునెడ భీమసేనుండు. 159

క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలువింట నొంచె నతని వెస మరు
త్సూతి యదియుఁ ద్రుంచుచుఁద, త్సూతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచె దుర్దమలీలన్.

ఆ. విరథుఁ డై యతండు వృషసేనురథ మెక్కఁ, బాఱుటయును గలఁగఁ బాఱె సేన
లట్టియెడ నృపాలుఁ డాచార్యుపాలికిఁ, జనియెఁ దేరు దోలికొని రయమున. 161

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట.

వ. చని యడిచిపాటు గదుర నతనితో నిట్లనియె. 162

క. నరుఁడును సాత్యకియు వృకో, దరుఁడును మనసేనఁ గలఁచెదరు సైంధవుఁ జే
రిరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొర నిచ్చితయేని వారిఁ జొర నీ ననఘా. 163

క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్ర మింకుట జయించె సాత్యకి గురుఁ గ
య్యమున నని యెసఁగుజనవా, దము మేలుగఁ దలఁచితొకొ ధనురాచార్యా.

క. ఈభంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక మాటలు వలదీ
క్షోభం బెట్టు లుడుగుఁ జెపు,మా భవదీయబలశౌర్యమతులకుఁ దగఁగాన్. 165

చ. అనవుఁడు నాతఁ డిట్టు లను నక్కడ నిక్కడ నొక్కరూపునన్
మన మొనకైనయీయెడరు మాన్పఁగ నోపినయంత మాన్చెద
న్వినుము విశిష్టకార్య మవనీవర సైంధవుఁ గాచికోల య
ర్జునునకు నీకునుం గలిగె జూదము నాఁ డధికంపుటొడ్డుగాన్. 166

క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలి, చినయది యస్థిరపుగెలుపు సెడ కీజూదం
బున వెడలఁబాటు సూవే, మనవెరవును లావుకలిమి మనుజాధీశా. 167

వ. కావున నీవు సుస్థిరోత్సాహుండ వై సాహాయ్యంబునకు నద్దెస నున్నకర్ణాదులం

గొనికవ్వడి మొదలగునమ్మువ్వురకుం జాలి[1]సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపుమేను సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కినయందఱ నిలువరించుట మేలు నీతోవచ్చుట కర్జంబు గాదు పొమ్మనుటయు నతండు మరలి తన్నుం దాన పురికొలిపికొనుచు నటసని యె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును మున్ను కృతవర్మచేత నివారితులై నరునితోడ [2]నఱుమం జనక కెలని కడికి యడిముడి మనమొన దెరల్చికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాండీవగుణారావంబులకతంబున నతనియున్న యెడ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయఁ బాపికొని చొచ్చి వివ్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండు వారలవారింపం గడగిన.

క. ఆయిరువురతో నజ్జన, నాయకునకు నయ్యె దారుణం బగురణ మం
దాయతనృపచాపము రోఁ,షాయత్తత నుత్తమౌజుఁ డార్చుచుఁ దునిమెన్. 169

తే. తునిమి తోడన యురమాడ సునిశితాస్త్ర
చయము నిగిడింప రా జొండు చాప మెత్తి
యతనిహయముల సారథి నవని గూల్చె
నాతఁ డరిగె యుధామన్యునరదమునకు. 170

క. అరిగి తురగముల సూతుం, బొరిగొన విరథుఁ డయి నృపతి పొలివోవక యు
ద్ధురగతి గద గొని చని త,త్తురంగంబుల సారథిని జిదుర్పలు సేసెన్. 171

తే. రథము డిగ్గితొలంగి సారథికు లమ్మహీశుఁ డేతెంచి యెక్కె మద్రేశుతేరు
వారు నీయోధు లిరువుర బొరిసమరి, యారథము లెక్కి యర్జునుఁ జేరఁ జనిరి.

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లను మనవారెల్లం గర్ణుండు గొంతే
యుల గెలుచు నని యాసపడుదు రాధర్మతనయుం డాతనియాటోపంబు దలంచి
రే లెల్లను గన్ను మూయండు. 173

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలుపట్టిచే విరథుఁడై, పోయి పోయినట్లు పోయెఁ గాని
మరలి కయ్యమునకుఁ జొరఁ డెట్టు లాతని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ దేటపడఁగ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నన్నరనాథున కట్లు సూతనం
దనుఁ బొరివుచ్చి భీముఁడు మదంబున నర్జునుదిక్కు వోవఁగా
గని యతఁ డాయితం బయి తగం దనపేరెలుఁ గెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృకోదరుఁ డుదగ్రగతిన్ మరలెన్ మహీశ్వరా. 175

వ. అట్లు దార్కొని యర్కప్రతాపు లగునయ్యిరువురు నొండొరుశరంబులు దూలించుచుఁ దురంగంబులయంగంబులం దూపులఁ గీలించుచు సారథుల బెట్టు వఱుచుచుఁ జాపంబులు విఱుచుచు మైమఱువు లఱువుల్లు నేయుచు మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లఁ జేయుచు నొండొరులకు వేఁడిమి సూపి యేపునం బెనంగునెడ నయ్యనిలతనయుండు 176

---

1 సింధురాజుప్రాణంబులు నిర్వ. 2 నరుగంబడక.

క. విలు దురుము సేసి గుఱ్ఱం,బుల సూతునిఁ బిలుకుమార్చి భుజగనిభశరం
బుఁ జేప్పఱచిన సిగ్గఱి, కలఁగి పఱచి యొండురథముఁ గర్ణుం డెక్కెన్ 177

క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి,ట్లను నమ్మినబంటు పిఱికి యై యిటు పఱవం
గని మందబుద్ధి దుర్యో,ధనుఁ డే మని తలఁచె నొక్కొ తనచిత్తమునన్. 178

వ. అవి యట్లుండె నాకర్ణుని బింకంబు పిదప నెట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కి ట్లనియె. 179

తే. ఆననంబునఁ గ్రోధమహానలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు భీముదెసకు
మరలి యురవడిఁ గవియనయ్యిరువురకు మ,హాద్భుతం బగుసంగ్రామ మయ్యెనధిప.

క. బలువేగలకైవడి బె,బ్బులులపగిది మత్తకరులపోలిక దర్పో
జ్జ్వలసింహంబులచాడ్పున, నలవుఁ జలము మెఱయఁ బెనఁగి రారథికవరుల్

క. పెనఁగునెడం గర్ణునివి,క్కనఁ జతురంగములు బెట్టుగోల్తల నాభీ
మునిమీఁదఁ గవిసి మంత్రిం,చినయట్టులు గూలె నతనిచేతిబలువునన్. 182

వ. అనవుడు నాంబికేయుండు. 183

క. తొడరెడుకోలఁడిరె వానికి, వడముడిభుజవిక్రమంబు వారల మన మె
ప్పుడు వినమొ కర్ణు వినమో, యడిబీరపుఁదులువ గెలుచు నటె పాండవులన్.

ఉ. సూతసుతుండు పాండునృపసూనులఁ బోర జయించు నంచు గ
ర్వాతిశయంబునన్ మనముదాంధుఁడు కృష్ణుఁ దృణీకరించి సం
ప్రీతిగ సంధి సేయఁడ యసేతకళంకులు వారు వారికే
లా గత వేది దైవము దలంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా 185

వ. తానును తమ్ములుం జెడుదు రింతియ కాక యొండు గలదే యది యట్లుండె
ఖండనంబు తెఱంగు సెప్పు మనిన నమ్మనుజపతికి నాసూతసంభవుం డిట్లనియె.

చ. సమసిన సేనఁ జూచి రభసంబునఁ గర్ణుఁడు భీముఁ గిట్టి వ
ర్పము సిగు రొత్త ముప్పదిశరంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్త్రమునకు నొప్పు సేయఁగ నతండు వెసన్ విలు ద్రుంచి సూతుప్రా
ణముఁ గొనినం జలం బెడఁ బెనంగొన వాహన చోదకుండు నై. 187

వ. అతండు శక్తి వైచిన. 188

క. ఎనిమిదితునియలుగా నది, దునిమి మరున్నందనుండు తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ నేయ బలువిలు, గొని యన్నియ కర్ణుఁ డేసెఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్.189

క. వాని నెడ నఱికి యప్పవ,మానతనూభవుఁడు నిశితమార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా,సూనుండును సాయకముల [1]పోనలు గురిసెన్ 190

క. చెలఁగుపటుసింహనాదం,బులు అంకెలు గాఁగ వారు పొలిచిరి వృషభం
బులక్రియ నొండొరులకు మ్మార్కొలయుచుఁ దాఁకుచు నుదాత్తరభసోజ్జ్వలులై.

1 పోనఁగ.

ఉ. అ_త్తఱిఁ గర్ణువిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తుటన్
బొ_త్తిల మేన బాణములు సొన్పి మరుత్సుతుఁ డార్చె నార్చినం
జి_త్తము దల్లడిల్లఁ గురుసింహుఁడు దుర్జయుఁ బన్ప నాతఁడ
త్యు_త్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజగజెట్టిఁ దాఁకినన్. 192

తే. బలము లచ్చెరు వంద నట్లలవు మెఱయ, నీసుతుఁ డనిలసుతుఁ దాఁకి నిశితసాయ
కములనొప్పించి రథతురంగములనొంచి,సూతునోనేయఁ గ్రోధవిహ్వా_ర్తినతఁడు.

క. తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమ_స్తకంబు శితశరషట్క
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్ణుఁ డేడ్పుతోఁ గనుఁగొనఁగాన్.

వ. ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబుసన్నద్ధంబు సేసికొనినవాఁడగుట నప్పాండుతన
యుం దలపడియె నమ్మేటిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయుతెఱంగునం బెనంగి రట్టియెడ. 195

మ. ఖరనారాచము భీముపక్షమున నాకర్ణుండు బాహాబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాఁటంగ నా
తురతం బొంద కతండు నిష్ఠురగదం ద్రుంచెం దురంగంబులన్
ధరణిం గూల్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతునిం గేతువున్ 196

మ. విరథుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పుట మహాశ్చర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్ము నారథికుఁ గావం బంచె నాదుర్ముఖుం
డు రయం బారఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగన్. 197

క. అయ్యంగరాజుతోడం, గ_ర్వము సేయుచును దుర్ముఖప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ములఁ, గ్రుయ్యక డయ్యక యతండు గొనియె నరేంద్రా.

వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు పడుటయు. 199

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్నుఁగవ నశ్రులు గ్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై తదీయరథ మల్లన యెక్కఁగ భీమసేనుఁ డు
ద్ద్యోతితహేమభూషితచతుర్దశమార్గణవిద్ధుఁ జేయుడు
న్నాతశరంబు లన్ని వెస నాఁటె నతండును దద్భుజంబులన్. 200

వ. దానం గనలి యనిలతనయుండు 201

ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణునిఱొమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గఱచి నొవ్వ
భయముఁగదురఁజేయ రయమున నరదంబు,దోలికొని యతండు దొలఁగఁ బాఱె.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె 203

క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు దైవ మధికంబు మరు
త్తనయునిచే నారాధా,తనయుం డి ట్లగుట నెవ్విధంబునఁ దలఁపన్. 204

క. అ ట్లగుట నేల మహాబలు,పట్టికి సురఖచరదనుజపన్నగులును మా

ర్వెట్టె రనినఁ గర్ణాదుల, కెట్టు నిలువ వచ్చు వాని యెదురం దిరమై. 205

క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించు సూతతనయుని మత్తు
త్రుం డతఁడు భీము నేపున, గం డడఁగినఁ జూచి మనసు గందక యున్నే. 206

క. విఱిఁడె జరాసంధాధులఁ, దునుముట మనదుర్జయుండు దుర్ముఖుఁడునా భీ
మునితోడఁ బెనఁగువా రే,మని కర్ణునిఁ గావఁ బనిచె నబ్బాలకులన్. 207

క. పవనజుఁ డొక్కఁడె పెఱపాం,డవులును సాత్యకియు హరియు డాఁతురె యుగ్రా
హవమునఁ [1]బ్రాణము లావున, నవిజయ్యులు వారిఁ దొడర నగు నే తనకున్.

చ అని పలుమాట లాడుటయు నమ్మనుజేంద్రునితోడ నాతఁ డి
ట్లను విష మెత్తి క్రోలి యది యంగము నారట పెట్ట నన్యులం
గినిసినయట్లు మీఁదు పరికింపక యమ్మెయి నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్టవై హృదయతాపము వచ్చినఁ [2]బల్కెదొండులన్. 209

వ. ఊరక బవరంబు తెఱంగు వినుము నీతనయులు దుర్మర్షణుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును విజయుండును విచిత్రుండును గర్ణునోటమి సయిరింపం జాలక వడముడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు దానును నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దద్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు

ఆ. ఏచి కురుకుమారు లేవురఁ దురగసా,రథులతోడఁ గూడ రయము మెఱయ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుఁగు వాలారుతూపులా,టోలు నిగుడఁ జేసి యద్భుతముగ.

క అనిఁ బడిన రాచకొడుకులఁ, గని కర్ణుం డేటిబ్రదుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెన్నఁటికి [3]లా, వని భీముని నోంపవలదె యని తెం పెసఁగన్. 212

ఆ. కదిసి డెబ్బదేను కాండంబు లాతని,మేనఁ బఱపి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయేను శితవిశిఖంబుల,నతని నేసి చాపయష్టిఁ ద్రుంచె. 213

మ. గయ మారక్ బలువిల్లు పుచ్చుకొని యారాధాసుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి వాంగి సూతుని వెసం జా నేసి విల్ ద్రుంచుచుక్
హయసందోహముఁ గూల్చి [4]హాస్యమునకుక్ హాసంబు సేయన్ గద
న్భయదాకారత వైచె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 214

వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పైపై నేయుపావనిబరవసంబునకు దెరలక యొండుకోదండంబు గొని కర్ణుం డతనితనుత్రాణంబు దునియలు సేసి పెల్లేసిన నతండును దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిప్పరుసునఁ బాచవారి యై పెనంగు నయ్యోధవరుం జూచి భూవరుండు సత్వరుం డై పనుపం జిత్రవిచిత్రచిత్రాక్షచారు[5]చిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్ములును ధర్మపుత్రానుజుం దాఁకిన నతండు మహావాతపతితభూరుహప్రతతిభంగి దోఁప నక్కుమారసప్తకంబును రథసప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నాసందునఁ గప్రతస్యందనుం

---

1 బ్రాణంబులు విను మవిజ 2 నోడ్లఁ బల్కుదే. 3 రానన. 4 యాస్య...హాస్యంబు
5 చిత్రశరాసన చిత్రధ్వజ.

దై యాసూతనందనుం డప్పాండునందనునిపై నురవడించిన 215
క. అతిముతి నిరువురశరములు, తలుచుగ నొండొరుల బెట్టు దాఁకిన నయ్యు
ద్ధలు నెత్తుటఁ దోఁగి కడుఁ, బెలిరి కల్పాంతనవదివాకరులక్రియన్. 216
క. అరదములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధురబాహావీర్యంబులు, సరి యై మెఱ యంగ నధికసంరంభములన్. 217
ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్క మొగిం బరఁగింతు రేపుమై
నొండొరుబాణముల్ నఱకి యుర్విపయిక్ నెఱయింతు రుగ్రు లై
యొండొరుమేనులం శరము లుచ్చి చనం నిగిడింతు రిట్టు లు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిమదంబుల నొండొరు మీఱునాసలన్. 218
క. మరుదాత్మజుఁ డేచిన నన్నరుఁడు హరియు సంతసంబునం బొదలుదు రు
ద్ధురతం గర్ణుఁడు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు దమ్ముగమియుం దానున్ 219
తే నూతనందనునకు నెడ సొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచేఁ జచ్చి చచ్చి
బలము లఱుగనాకర్ణుండు దొలఁగిపోవఁ,[1]జూచుఁదెగిపోడుపడిననీసుతులఁజూచి.
వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్ణువిక్రమాటోపంబు దీపించిన. 221
క. గొడుగునను వింటికొమ్ముల, సిడమున నరదంబునందు నెల లవిసి కడుం
వడి నిగిడెడుచాడ్పున నప్వడముడి దెస నమ్ము లడరె వసుధాధీశా. 222
క. దానికి మనమున నించుక, యైనను దలఁకక సమీరణాత్మజుఁ డవి పై
గానీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 223
వ. అప్పుడు. 224
క. మనవారు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్గింప సుయో
ధనుఁడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులనుం గర్ణుఁ గావుఁ డని పనుచుటయున్

భీమసేనుచేత శత్రుంజయాదికురుకుమారులు చచ్చుట.

వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహుండును సుదేహుండును మదనుండును ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్ణరక్షణపరు లై కడిమివెల యఁ దలకడచి యొక్కట భీమసేనుం దాఁకి[2]ధరాధరంబు నంబుధారలఁ గప్పు జలధరంబులచందంబున నతని నతినిబిడశరపరంపరలం బొదివినం బెరిఁగిన దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్ముక్తమార్గణసప్తకంబున వారిం బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్ర జుండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణు దెసకుఁ దఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలువురుదమ్ములు వాలిసిన దుర్యోధనుండు దన మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు సెప్పినట్ల యగుచున్న దని విషాదంబు

1. జూచి తెగి మ్రోడువడిన నీసుతులఁ. 2 ధారాధరంబులు నగంబు నంబుధారలం గప్పు చందంబున.

నొంచి యాసభ నమ్మెయిఁ బాండవులం బఱిచినపాపఫలం బనుభవించె ననవుడు
వైచిత్రవీర్యుండు. 226

క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెట్టికార్యము నాదు
ర్మతిఁ దప్పె నోర్చి కొడుకుల, కత విని యెదఁ జెప్పు చెప్పఁ గలయది యెల్లన్.

వ. అనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను నట్లనిలజుం డార్చినం దేర్చి కర్ణుం డతనిపయింగవిసి ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ నీసేన భీమసేనుఁ జుట్టుముట్టిన నతండు బెట్టిదం బులగుభల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్ఛత్త్రచామరంబులు సూతరథరథ్యరథికావయవంబులుఁ దురంగమాతంగసుభటాంగంబులుఁ దునియలై తొరఁగి పెరుఁగు నెత్తురుటేఱుల వెంబడిం బాఱం జేయుటయుఁ బతితశేషం బగునబ్బలం బిరుగెలంకులం దొలంగి[1] యంపపెట్టు నేల కవుల నని చూచుచుండె వెండియు రాధేయుండు రయంబున నతనిం దాఁకి పోరె నట్టియెడ నమ్మారుతనందనుండు. 228

క. ఆభీలతఁ గర్ణునిక, ర్ణాభరణము చుక్కవడినయట్లు వడఁగ సం
శోభితశరమున నేసి మ, హాభల్ల మురస్థలమ్ము నాడఁగ నేసెన్. 229

క. ఆలోనన యారథికుని, పాలస్థలి నోలి నెనయఁ బదినారసముల్
గీలించిన నవి యచ్చట, నీలోత్పలమాలవోలె నెఱయం బొలిచెన్. 230

తే. అలిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ
పఱపె బలువింటఁ గర్ణుండు పటుశరములఁ, బట్టపవలింటి సూర్యుని ప్రభలు వోలె.

వ. ఇట్లయినా సూతనందనువిల్లు[2] విదుర్పు దోఁపక గుడుసువడుటఁ జక్రాకృతిం బొలుచు ననలశిఖల చెలువు దాల్చె నట్టిరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు నిగిడించు హేమలిప్తనారాచధారలు గగనలక్ష్మి కనకాభరణంబుల చెన్ను చేకొనియె నప్పుడు కోపంబు రూపంబుగైకొన్న కైవడి నుదీర్ణుం డై యక్కర్ణుండు.

చ. పవనజుచాపమున్ హయులపగ్గములుం దునుమాడి కాఁడితో
సవి పెనఁగాడఁగా నెడఁదయమ్మునఁ గేతువు గూల్చి సూతు మే
నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫల్గునుచక్రదక్షుతే
రివెనుక నుగ్రశక్తి యడరించెఁ జలింపక భీముఁ డత్తఱిన్. 233

క. అది సూతనందనుఁడు దొమ్మిదిశరములఁ దునుముటయు సమీరసుతుఁడు బె
ట్టిదముగ వాలుఁ బలుకియు, న్మదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకె నఱకినన్. 234

మ. కరవాలంబున వైచి యారథికువిల్ ఖండింప నొండొక్కని
ష్ఠురచాపం బతఁ డెత్తునంతకు జవాటోపంబుఁ గోపంబు మ
చ్చరముం దేటపడన్ వియచ్చరులు మెచ్చన్ భీముఁ డాసూతసూ
తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం దెప్పొప్ప లంఘించినన్. 235

వ. అతండు కేతనంబునకుం గుదురుగాఁ బెను పొనగం గావించినపీఠంబు[3] నడుగున

1 యంపపెట్టున కవులం, యంపపెట్టుకొలంది కవులం 2 నిడవు, నిలువు. 3 నొరుగున, నొదుకున.

నొదింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమసేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి యతని పాఱుటయు లేకున్న నయ్యరదంబు క్రిందం దూఱె ననుతలంపున నతని బట్టికొనువాఁడై డిగ్గ నుఱుకుటయుం దోడన తోఁచి దాధేయుండు రథచిత్రగతులు మెఱయ రయం బారఁ బెక్కునారాచంబులొక్క మొగిం దనువునం జొనుపుచు నేచిన నయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెడంగువడియును వెన్నీకమున్న వివ్వచ్చుచేతంజచ్చినసామజంబులహయంబులంబుచ్చికొనిడాచేత నొడ్డుకొనుచు వలచేతవైచుచుం బెనంగె నవియును వివిధవిశిఖంబులం దునియలు సేయుచు నెఱకులు నోనేయుచుం గర్ణుండు గదిసి తఱుమం దదీయస్యందనంబునకు దుర్గమం బగుననియతం డర్జునాస్త్రపతితంబు లైన చతురంగంబుల తిట్టలయోలంబు సొచ్చిన. 236

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను పెనఁగి
శ్రమము వొందియు న ట్లరదమున కరిగి
వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండువడిన
యన్నిరాయుధుఁ జూచి సూతాత్మజుండు 237

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యం, బును నొలసిన నేయు టుడిగి పోయి కదిసి న
వ్వున మో మొప్ప నతని కిట్లను వింటం గడుపు లీల నల్లఁబొడుచుచున్ 238

కర్ణుఁడు భీమసేను నవమానించి నీచోక్తులు పలుకుట.

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికి, గడవఁ జేరిమనసు కాంక్షదీఱ
నోపుకొలఁది మ్రింగి యూరక నీ వింటి, కడన యుండు మింక నడిచిపడక. 239

వ. అని మఱియును. 240

క. వనమున ఫలమూలంబులు, దిని మునివై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతిమై
నని సేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి నుడిఁగి మడిఁగి శాంతుఁడపోలెన్.

వ. అట్లు నీయొడ లుండదేని. 242

క. చేయలఁతిం గని సమరము, సేయుము ననుబోఁటితోడఁ జెనయకు నరనా
రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెద వేఁబోయి బ్రదుకు పొంక ముడుగుమీ.

క. అని పలికె నట్టియెడఁ గృష్ణునిపనుపున నర్జునుండు సునిశితనారా
చనితాంతపాతముల నా,తనిఁ బిఱుసనఁ జేసి భీము దైన్యము వాపెన్. 244

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నారజ్జులాని వివ్వచ్చుండు
ద్దండత నేసిన యెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్ 245

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యఱువదినాల్గునారసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు మని యదలించినం దెరలియతండు కరులగమిఁ జొచ్చె నాలోనన యమ్మారుతిసారథి యగువిశోకుండు తేరాయితంబు సేసి తెచ్చిన నెక్కి యాతండు విన్నని

మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియు నద్దిక్కునకు సగర్వ
గమనంబునం బోయెననిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సంజయునితో నిట్లనియె. 247

క. బలియురతోఁ బగ గొనినం, గెలుగునె మే లెల్ల భంగిఁ గౌంతేయులకుం
గలపా లీఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును బొలియఁగా విన వశమే.

క. విను మడుగులపైఁ బడి యైనను వెంగిలి గుడిచి యైన నరులకుఁ బగలోఁ
గొని యరుల[1]కిను పడఁచి బ్రదు, కనవలయు నిహమ్ముఁ బరముఁ గలుగునె చెడినన్.

క. తా నెఱుఁగఁ డొరులసెప్పిన,నైనను విననేరఁ డట్టి యతిబాలిశు నిం 249
కే నేమందుఁ గొడుకు దు,ర్మాని గనునె బ్రదుకుపోక రాకలు దెలియన్.
250

వ. అది యట్లుండె.

ఆ. గురునిఁ గడచి నరుఁడు గురుసేన సొచ్చిన,యపుడ తెగియెఁ గార్యమదియుఁ గాక
కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు, లకట సైంధవుండు హతుఁడ కాఁడె. 250

వ. సమరవిశేషంబు తెఱం గెఱింగింపు మనిన యమ్మహీపతి కతం డిట్లను నట్లు శైనే
యుండు గౌంతేయులఁ గూడం బోవ నలంబుసుం డను రాజు బలంబు మెఱయ నతని
మార్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పరబాణభంజనంబును వర్మవిదారణంబును
మర్మభేదనంబును ధనుర్దళనంబును భూచరఖేచరవిస్మయకరంబును నగుసంగరం 252
బయ్యె నొక్కింత సేపునకు నాశినిపుంగవుండు.

క. [2]తురగములఁ జంపి సారథి,శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలు వారెడున
న్నరపతితల యిలఁ బడ నుద్ధురభంగి వెడందవాతితూపుల నేసెన్. 253

క. ఏసి యెలమి నరుగఁగ దు,శ్శాసనుఁడు మొగంబుగా వెసన్ నీకొడుకుల్
డాసిన నవ్వీరుఁ డనా,యాసంబున దుస్ససేనుహయములఁ జంపెన్. 254

వ. చంపి యతని రథంబునకు గవియుడుఁ ద్రిగర్తు లనేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు
సేయం గలవారిం బంచశతరథికులం బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల బడలు
వడంజేయఁ బెఱవారు విఱిగిన నాసత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరసేన
సైనికులు దొడరుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కళింగులుఁ గవిసినన్
గం డడంచి కడచి గాండీవిం గనుంగొని జలాశయంబు [3]వెలువడి సుస్థ
లంబు సేరిన ట్లాశ్వాసించుచున్న నచ్యుతుం దయ్యోధవరు నాలోకించి నరు
నుద్దేశించి. 255

మ. కృతవర్మాదులఁ జెప్ప నేల గురునక్షీణప్రభావంబు ము
న్నితఁ డెబ్భంగి నడంచె నొక్కొ యొకరుం డిట్లేపుమై రాకకుం
గత మాధర్మజుపంపు నీదెస సమగ్రస్నేహముం జూపెఁ జూ
చితె నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజశ్రీగర్వనిర్వాహకున్. 257

---

1 పెను పడఁచి. 2 హరులఁ బడనేసి సారథి. 3 వెలువడి సింధురంబు సుస్థలంబు సేరిన ట్లాశ్వాసితుండుగా నచ్యుతుండు.

వ. మన కింత ప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యింద్రనందనుం డిట్లను నితనిరాక
నాక ప్రియం బై తోఁచె నెట్లంటేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించివచ్చితి
మీరధికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెఱుంగ మాభూపతియును భార
ద్వాజు బారి నున్నవాఁడు సైంధవుండును నేలకు వ్రాలండు ప్రొద్దునుం బెద్దయు
వ్రాలె నది యట్లుండె బలసారోదారు లైనగురుకృతవర్మాదు లగుననేకయోధ
వీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిప్పురుషార్థపరుండు డప్పిం బడి
తెప్పిఱం గాననియాలోనన కయ్యంబున డయ్యనివాఁడును సహాయసంపన్నుం
డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁ గడంగెడు నక్కురుసింహుండు శక్తిచాతు
ర్యశౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకికిఁ జాల డెప్పరంబైన
తెఱంగ. వాటిల్లెఁ బాండవాగ్రజుం డేయన నిక్కడ కేల పుత్తెంచె గురుం
డామిషంబునకు వేచు డేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంప వలవదే యనుచున్న
సమయంబున నాసోమదత్తసూనుండు శైనేయున కడ్డంబు వచ్చి నిలు నిలు మని
యదల్చి వెండియు. 257

భూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబు చేసి మడియుట.

సీ. తేఁకువ లేక పుత్తెంచిన [1]యప్పాండవ జ్యేష్ఠునకుఁ దలవంపు గాఁగ
వచ్చుచో మార్కొని చచ్చినవారల బంధులోకమునకుఁ బ్రమద మెసఁగ
నంతంతఁ జనుదేర నాదటఁ గనుఁగొను శౌరికిఁ బ్రాణంబు జల్లనంగఁ
బెనఁగించి గెలిపింతు నని యాస చేయుకిరీటికి నాలావు దేటపడఁగ
తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రథ్యములఁ గూల్చి
సూతుఁ దెగటార్చి తనువున శోణితంబు
వఱపి పఱుపుదు నిలిచిన నుఱక పట్టి
వ్రచ్చి పడవైతు [2]నెందుఁ బోవచ్చు నీకు. 258

. అనిన విని నవ్వి నాతో, నని సేఁతకుఁ దెంపుసేసి యడరెడురథికుం
గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మీ కెల్ల వేరువిత్తని నన్నున్. 259

. అని పలికి సాత్యకి మఱియును 260

. ఎదుర నుండ వెఱచి మద మఱి దవ్వగా, వచ్చి యొదిఁగి తేల పెచ్చువెఱిగి
ప్రేలె దిపుడ పట్టి నాలుక గోసెద, మాను మాను రిత్తమాట లేల. 261

. అని యెనట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరుసంబులు వలుకుచుఁ దలపడి పలు
తెఱంగులమెఱుంగుటమ్ము లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకళ్లొకళ్ల మార్గణం
బులు మగిడించుచు వర్మంబులు వ్రయ్య నేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట జొత్తిల్లం
జేయుచుఁ దమ్ము సేన లేనికపోరు సూచునట్లు సూడం బోరి పోరి పరస్పరతురంగ
దారణంబును మిథస్సూతమారణంబును నన్యోన్యధ్వజపాతనంబును నితరేతర

1 పాండవాగ్రజునకుఁ దలవంపు గాఁగ మఱియు. 2 నెందువోవచ్చు.

ధనుశ్శాతనంబునుం జేసి యీసునం గరవాలంబులుఁ బలకలుం గొని పాదచా
రులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి పాసి యించుక సేపు డప్పి దీర్చికొని క్రమ్మ
ఱంగదిసి పలకలు పఱియలు గావించి యలుఁగుల వోడ్డనంబుల నంగవంచనంబు
లను వ్రేటుపోటుల సవదరింప కుండం గాచికొనునోజ మెఱయు చుండి
విన్నాణంబుతగులున మేనులు బెరసిన మల్లయుద్ధప్రకారం బగు పెనంకువకుఁ
జొచ్చి రప్పు డాభూరిశ్రవుండు [1]మేలుచే యయి పోరుటగనుంగొని కృష్ణుండు
జిష్ణున కి ట్లనియె. 262

చ. పెనుమొనతోడ ముక్కఁ బెనఁగి పెద్దయు డయ్యుటఁ జేసి సోమద
త్తునిసుతు చేతఁ జిక్కి కడు దుర్దశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ దగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రు బారిఁ జొ
చ్చినకరివోలె నయ్యె వెసఁ జేకొని కావుము పాండవోత్తమా. 263

క. అనునెడ భూరిశ్రవసుం, డనూనబల మొప్ప దానవాంతకుననుజ
న్మునిఁ బట్టి పుడమిపై వ్రైచినఁ గ్రిందై యోపినంత సేయుచు నుండెన్. 264

వ. అమ్మురహరుండు మఱియుం దఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడ వచ్చి నీశిష్యుం
డొరులచేత దురవస్థం బొంద నూర కునికి యుచితం బగునే యనిన నతం డతని
కి ట్లనియె. 265

తే. ఒండుదెసఁ జక్కఁజూడ రాకుండునట్లు, గాఁగ రథములుపయిపయిఁ గ్రమ్మె వార
లెక్క టెక్కటి పోరెద రిపుడు నాకు, నేయఁగాఁ దగ దీ రెండు నిట్టు లుండ.

వ. నెచ్చెలిచావునుం జూడం జాల నీరథికులను వారించెద నయ్యోధవరునిం గాచె
దననియె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సౌమదత్తి యతిక్రమించి యెగసి పడ
వైచి వానివలచేయి నురంబును నిరుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున మణి
కంకణకిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయం గృపాణం బెత్తి గళంబు
దునియ వ్రేయువాఁ డై పూఁచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుం బోలెఁ బొలిచి
నీసైనికులచూడ్కులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేయు మే
యుమని పలికినఁ బార్థుం డక్కౌరవోత్తముం జిత్తంబున నగ్గించుచు వెడందవా
తియమ్ముఁ గ్రక్కునం దొడిగి గాఢాకర్షణంబును దీవ్రతేజంబును [2]రయంబునుం
బరఁగం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బాహువు మహాభుజంగంబుచందంబున
శోభిల్లె నిచ్చటిసేన లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు దన్ను న ఫలితప్రయత్నుం
జేసినవాఁడు గాండీవి యగు టెఱింగి యాఱనికోపంబున గర్హించుమనంబుతో
నతనిదిక్కు సూచి తగునెలుంగున ని ట్లనియె. 267

ఉ. నీదెసఁ జూడ నొండొకరునిం దగ మార్కొని పోరుచుండఁ బెం
పేది వినీచకర్మమున కియ్యకొనం దగునే భవాదృశుం

---

1 మేలుచేయి గైకొని కదియం బోరుట 2 రయంబునం జేసి యేసినం.

డీదురుపాయ మగ్గురుఁడొ యింద్రుఁడొ రుద్రుఁడొ నీకుఁ జెప్పె దా
మోదరుఁ డింతపాపమున కోర్వఁగఁ జేయునె నిన్ను నర్జునా. 268

వ. అనిన విని యతం డబ్బాహ్లీక పౌత్రు నాలోకించి. 269

చ. నృపతులు సొచ్చి పోరునెడ నెయ్యురు బంధులుఁ దోడుపాటు నీ
చపుఁ బనియే నినుం బగలు సంపఁగఁ గావఁగ లేనిమీాబలా
ధిపతుల దూఱు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాఁకి క
ష్టపఱిచి చంపె దీ వతఁడు నచ్చునె యాఱడి యేను గల్గఁగాన్ 270

వ. మీా రందఱు నట్ల కాదె యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజంపు చం
పితి రని నిరుత్తరుం జేసి యప్పుడు దన్ను నీకొడుకులుం గొందఱు రాజులును
నిందించిన నత్తెఱంగునన పలికి వారలపలుకుల నుడిపి యాసౌమదత్తి నుప
లక్షించి శోకించి యతనికుందు మాన్పం దలంచి. 271

తే. క్షత్రధర్మంబుకీడునఁ గటాకటా మ,హాత్మ నీయట్టివాని కి ట్లధికపీడ
సేయవలసెనా ప్రతినచర్చింపుమెల్ల,పనులకును మూలమాను యోధనుఁడచూవె.

వ. అన్న నపతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సద్గతిం బొందు మనవుడు నతండు
నైనేయు విడిచి యపసవ్యకరంబున శరంబులు వఱుచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి
నుండి ప్రాణాయామపరాయణుండై యోగయుక్తుం డయ్యె నంత నొడలికుత్సా
హంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి గరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వ
త్థామకృపకర్ణులు వలదు వల దని యెలుంగెత్తి వారింపఁ గ్రోధోన్మాదంబున శిర
శ్ఛేదనంబు సేసిన భూరిశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్య
లోకంబున కరిగె నాశినివరుండు దన్ను వారించిన వారల నుద్దేశించి యభిమన్యు
వధప్రకారం బుపన్యసించె నప్పుడు మనసైనికు లిట్టు లగునే యనువారునుగోపం
బేమి సేయింప దనువారును నతనిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును విధి
విధివశంబు పొమ్మనువారును నైరనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. గురుకృతవర్మాదిరథిక,వరులకు నవిజయ్యుఁ డైనవాఁడు శినివరుం
డరయఁగ మహాద్భుతం బ,క్కురువరుచే నాతఁ డిట్లగుట సూతసుతా. 274

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట

వ. అనవుడు నతఁ డమ్మహీపతి కి ట్లను దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమ
వంశవరుం డగుయయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించినదేవ
మీాఢునకుఁ బుట్టినశూరునకొడుకు వసుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధుం
డై పెరుఁగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు దనపుత్త్రికి దేవకికి స్వయంవరమ
హోత్సవం బాచరించిన నవ్వసుదేవునకై యయ్యాదవాన్వయజాతుం డగుశినియ
వ్వనితఁ బరాక్రమంబునఁ దేరం గూడి నరాజలోకంబుఁ దొడరి పోరం జాలక నిలిచిన

సోమదత్తుం డొక్కరుండును బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరులచేత విరథులై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యదువీరుం డావిక్రమించి బాహ్లీకతనయుం గొప్పువట్టి యొఱగం దిగిచి యనుకంపపెంపునం జంప నొల్లక తన్ని విడిచినం బోయి సిగ్గునం దలయెత్తి తిరుగ నేరక వనంబున కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు దపంబు సేసిన నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుం బై వరంబు వేఁడు మనినం దత్కాలంబునకు శినియును దదీయసుతుండును గడ చనుటం జేసి శినిమనుమని ననిం బడ వైచి తన్నం జాలుతనయు నీ వలయు నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యర్హితుం డయ్యెఁ దద్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు సేసె నని చెప్పిన నాంబికేయుండు గయ్యం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె ననుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె.

ఆ. సోమదత్తి యిట్లు సచ్చిన దదనంత,రంబ రథము సింధురాజుదెసకు
నరుఁడు నడపఁ బంచె నారాయణు నపుడు, గురుసుతాదిరథికవరులు నృపుఁడు.

వ. బరవసంబు సేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణసాత్యకులకుఁ గయ్యం బయ్యె నత్తెఱంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుండు త్రికాలవేది యగుటం దనతమ్మునికి భూరిశ్రవునివలనం బుట్టునెడరు తెఱంగెఱింగి తొలునాఁటిరాత్రి నిజసారథి యగు దారుకునితోడఁ బార్థుని ప్రతిన సెఱుపం బూని పలుకునెపంబున మనయరదం బాయితంబు సేసికొని యెల్లి గయ్యంబునకుం గొని రమ్మని చెప్పె నప్పు డెట్టియెడి యాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁ డై పలికె నాచందంబున నంతకు మున్న యాసూతునకు నే తేరవలయుతడవు గనుంగొని శంఖంబు పూరించిన వాఁడును శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనువాహంబుల వేగంబు నెఱయ మెఱయం బొలుచు గరుడకేతనంబు గ్రాలఁ దేరు తత్కాలంబున కొదవం దెచ్చిన నయ్యచ్యుతుండు మెచ్చుచు నాశైనేయున కిచ్చినం జూచి కౌంతేయుం డచ్చెరు వందిన నతనికి నవ్విధంబు గొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుండై.

తే. ఏచి నరునకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నే తేరఁ గర్ణుఁ డతని
నధికసంరంభమునఁ దాఁకె నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ నిట్లనియె నగుచు.

క. భూరిశ్రవుండు సచ్చుట, సైరింపక సూతసుతుఁడు సాత్యకితోడం
బోరం దొడంగె మనము విచారింపక యొద్దవలయు సరిగొన కుండన్. 279

ఆ. అనుడు నతఁడు సాలు నతనికి నాచక్ర,రక్షకులు గడంగి రయము మెఱయఁ
గదిసి తోడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత వలవ దని మురాంతకుండు. 280

వ. తేరు సైంధవుని దెసకుం దఱిమె నప్పుడు శైనేయరాధేయులపో రెల్లవారును వెఱఁగుపడి చూచుచుండి రత్తెఱంగుసంగరంబు సురాసురగంధర్వులయందునుం గలుగదు విను మట్లు పోరి పోరి యన్నారాయణానుజుండు. 281

కర్ణుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడి పోవుట.

చ. నిరుపమశక్తిఁ గర్ణు మెయి నెత్తురు వఱ్ఱుగఁ జేసి సూతునిం
దురగములన్ సిడంబు వెసఁ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్రముం
దర మిడి నుగ్గు సేసె వసుధావర తమ్ములు రాజుఁ జూడ న
ప్పురుషత సూచి చేయఁ గలపార్థివు లాతనిఁ జుట్టు ముట్టినన్ 282

క. శరవేగము రథగమన,స్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ బోరి యతం డ
య్యరదములగములు సుడివడఁ, దెరల మగలఁ బఱవఁ జేసి దీపించె నృపా. 283

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు గృష్ణునిరథమును రథ్యములును సూతుఁడునగుటన్
శినివరునకు నుత్సాహం, బనూన మయి చూపె యంతయధికుం డయ్యెన్. 284

వ అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లను నట్టియెడ మున్ను దారుకుండు దేరు దెచ్చు
సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణునిపను పని యెఱుంగనివాఁ డగుటఁ గయ్యంబు
గజిబిజిగాఁ దలంచుచు వానిపిన్న తమ్ముండు మేలిమిరథంబునం దగుతురంగం
బులం బూన్చి కొని వివిధాయుధంబులమర్చికొని కేతనోద్ద్యోతితంబు సేసియారథంబు వచ్చినజూడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సముచితంబుగా
నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరునిసారథి రథ
సహితంబుగా నతనికడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథోదీర్ణుం గావించి
రనపుడు నాంబికేయుం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి సేసె నని యడిగిన.285

తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్టు లనియెఁ గర్ణు, చేత నవమానితుం డయి చిన్నఁబోయి
పార్థుపాలికి నరిగియుఁ బలుకకుండెఁ, గినుక నెరియుమనంబుతో మనుజనాథ.

వ. పదంపడి త న్నాసూతపుత్త్రుండు పలికిన పలుకు లాఫల్గునితో నుగ్గడించి వానిం
దొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నాచెవి సోఁక నాడుట
నన్నుఁ బలుకుట గాక నీకుం బనియేమి నీ వటుండు మని పలికి రాధేయురథంబున
కభిముఖుండై. 287

ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు లేటికిఁ దిట్టి తలెండు దోల సి
గ్గేమియు లేక పాఱునెడ నెవ్వరు దిట్టిరి నిన్ను గెల్పు సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము గల్గినయంతన యింతగర్వ మే
లా మును నిన్నెఱుంగమె చలంబున సాత్యకి యిప్డు గెల్వఁడే. 288

క. గెలుపును నోటమియును ననిఁ, గలుగవె యెడపెట్టి యెట్టిఘనులకు నిమ్మైఁ
బలుకుదురే తగువారిం, దులువా నీకులము గుణముఁ దోఁచెం బ్రజకున్. 289

వ. ఇంతవట్టును వెలారింతు నీమాటలు మఱవ కుండు మిదియునుంగాకనాయసన్నిధి
నధర్మంబున నభిమన్యునిల్లు దునిమితివి దానికి నీవు గనుంగొనుచుండ ధర్మ
ప్రకారంబున వృషసేనుతల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పు డప్పా
పం బాచరించినవారిని నిన్నును నెట్లు సేసెదనో యటు సూడుమని పలికి తఱిమిన

మనసైన్యంబు లఱిముఱి నతనిపైఁ గవిసినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్రకా
రం బయ్యె మిహిరుండును మందరశ్మియగుచు వచ్చె నాసమయంబున సుయో
ధనుండు రాధేయున కిట్లనియె. 29

సీ. శైనేయుఁడును భీమసేనుండు నిరుదెస, నర్జునుఁడు సింధురాజుదెసకు
నేడ్తెఱఁ దఱిమెడు నింక నొక్కించుక, ప్రొద్దాఁగి పెనఁగినఁ బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడును నీయట్టిజోదునకు శ,ల్యుండును గురునందనుండుఁ గృపుఁడు
దుశ్శాసనుఁడు నేనుఁ దోడ్పడ నతనికిఁ, జే యార్పవచ్చునె చేటుకాల
ఆ. మైనఁ బ్రతిన వట్టె నంతియ తనతోడి,వార సోదరులును వీరు సనిన
నేల యెల్ల మనమ యేలుద మిత్తఱి, నడ్వుఁ జలముఁ జూపవలయు నీవు 29
వ. అనిన విని సూతనందనుం డమ్మానవపతి నాలోకించి. 29

చ. అనిలతనూజుబాణముల నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను ననుమీఱి వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదినీశమ
న్నన గలమేటిబంటు ప్రధనంబున [1]నింతలు సేయ కున్ననొ
ప్పనె యనిఁ జేర్చువాఁ[2]డ నట భూవర దైవమ నేర్చు నావుడున్. 29
వ. అతండు ప్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమసాత్యకిసహాయుం డగునాసవ్య
సాచి గాడ్పుతోడు గల యగ్నిదేవుండునుం బోలెం దేజరిల్లి భల్లాదిబాణంబుల
నీబలంబులపై నిగిడింపఁ జతురంగంబులయవయవంబులుఁ జావరచ్ఛత్త్రకేత
శకలంబులుఁ గోదండగదాదండాదిహేతిఖండంబులుం గిడ్వెరసి పాఱు నెత్తురు
ఱులఁ దెట్టువలు గట్టె నట్టియెడ దుర్యోధనకర్ణవృషసేనశల్యకృపాశ్వత్థామల
గడంగి తమతోడన తఱుముజయద్రథుం బిఱిందికిఁ దోఁచుకొని ప్రొద్దుగ్రుంక
జేవయెక్కి యక్కిరీటిం దాఁకి తీవ్రశరంబులు వగఁగించిన నవి యతం డొక్కొ
క్కటిం బెక్కుతునియలు సేయం దఱిమి యందఱు నొక్కుమ్మడి నొక్కొక్క
రుండు పెక్కమ్ము లమ్మధుసూదనధనంజయులతనువులం బఱపిన నన్నరుం డు
యొక్కొక్కరునిం బెక్కునారాచంబుల నుక్కిచి. 29

కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము.

క. సింధుపతిదెసకు మదవ, త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి ధీరోద్ధతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ,సుంధరఁ గ్రక్కదల సూతసూనుం డధిపా. 29
వ. అప్పుడు. 29
ఆ. పదియు నేను నిశితబాణంబు లర్జునుఁ, డనిలసంభవుండు శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱుఁగువాఁడితూపులు మేను, గాఁడ నేయ నొచ్చికర్ణుఁడలి.
క. అఱువదియఱువదియమ్ముల, నెఱకులు నొనాడ నేసి నిలిపి తనరయం
బెఱిఁగించె ముప్పురకు న,త్తెఱఁ గద్భుతరసము వెల్లి దేల్చె జనములన్. 2

1 వింతలు 2 డనుట.

ఆ. నరుఁడు నూఱుతీవ్రశరముల నయోధ్యాధి,పరుని తనువు రక్తవారిఁ దోఁప
నాతఁ డట్టి నూఱులై దడరించె న, వ్వేగమునకు రోషవివశుఁ డగుచు. 299

క. ఆవిజయుఁడు గర్ణునివిలు, వావిరిఁ దునుమాడి విపులవక్షము నవబా
ణావిద్ధము సేసి యతని, జీవము గొనునట్టిఘనవిశిఖ మేసె వడిన్ 300

వ. అది యర్ధచంద్రసాయకంబున నశ్వత్థామ త్రుంచె నంతం గాంచనభాసితం బగు శరాసనంబు గొని రాధేయుండు రయంబునఁ దీవ్రశరంబులు వరఁగింప నర్జునుండు నిలు నిలు కర్ణ యర్జును నెఱుంగవే యనుచు ననేకచండకాండంబులం గప్పినఁ గర్ణుండు నిలునిలు మర్జున కర్ణు నెఱుంగవే యనుచు నతనిబహుపటుప్రదరంబులం బొదివె నట్లయ్యిరువురు నొండొరుల కదృశ్యమూర్తులై సురలగ్గింపం బోరుచుండం గౌరవపతి తనవారి నెలుంగెత్తి కర్ణునకుఁ దోడ్పడుం డని పనిచె నక్కాలందికిం గిరీటి గోపాటోపంబున. 301

మ. తురగవ్రాతముఁ గూల్చి సూతుతనువుం దున్మాడి విద్వేషిభీ
కరనారాచపరంపరానిహతి సంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁడై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడున్ ద్రోణాత్మజుం డెత్తి యా
త్మరథస్థుండుగఁ జేసి యేసె విజయున్ మద్రేశుఁడుం దోడ్పడన్. 302

తే. కృపుఁడు వృషసేనుఁడును వారిగెడన కూడి, పార్థతనువునఁ దూపులువఱపిరట్లు
పొదువునలువురపిఱుఁదను బొంచి సింధు,వరుఁడు నిగిడించె నమ్ములునరునిమీఁద.

క. గురుతనయప్రముఖరథిక, వరులభుజావిక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బార్థుఁడు, శరంబు లఱిముఱి నిగిడ్చె సైంధవుమీఁదన్. 304

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు సేనలకుం జేయివీచిన నొక్కుమ్మడిం గవ్వడిం గదిసి వివిధహేతివ్రాతంబులు మేన నించినఁ గలంక లేక కడంగి 305

శా. గాండీవంబుగుణంబు ఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వ వే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రక్రూరపాతంబుల
ఖండీభూతములున్ విదారితములు న్భగ్నంబులుంగా సము
ద్దండుం డై యడరం గలంగి పఱచెం దత్సైన్యసంతానముల్. 306

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తి యై మధ్యందినమార్తాండుండునుంబోలె వెలింగి విశ్వచ్చుండు వియచ్చరుల కచ్చెరు వందించె వెండియు దొర లందఱు నొక్కటఁ దఱుమ నతండడల్చి యమ్ములవెల్లిం దేల్చి తెరల్చి దీప్తబాణపాతపూర్వకంబుగా జయద్రథునకుం గవిసిన నమ్మహారథుండు. 307

. పావక హయకేతనగాండీవములం బార్థుమైఁ గడిందివడిన్ సై
న్యావళియు దేవతలు నా,నావిధములఁ బొగడ నాఁటె నారాచంబుల్. 308

. విజయుం డతనివరాహ,ధ్వజమును సారథిశిరంబు ధర నొక్కట న

క్కజముగఁ బడ నేసిన నీ, ప్రజ దామరపాకునీటిభంగిం దలఁకెన్. 309

క. ప్రాణములు గలుగునంతకుఁ, ద్రాణపరాయణత నీదురథికోత్తము ల
క్షీణజవమునఁ బ్రసారిత, బాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి నరేంద్రా. 310

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృపాశ్వత్థామశల్యవృషసేనులు దెంపు సేసి సైంధవున కడ్డం బైనం జూచి యాసవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గాక యప్పుడు గఱచుచుఁ బ్రొద్దు దిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డిట్లనియె. 311

ఆ. చక్కఁ[1] జలము పెనఁగఁ జన దింక నినుఁడు పశ్చిమధరాధరంబు సేరఁ బోయె
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెద, దానఁ జేసి కాని దాయ వడఁడు. 312

వ. అది యెయ్యది యంటేని. 313

క. ఇనమండలంబు మఱువడ, నొనరించెదఁ దమము పాండవోత్తమ యది గ్రుం
కిన చంద మైన సైంధవుఁ, డును గౌరవయోధులుం గడుం బ్రమదమునన్. 314

వ. ప్రతిజ్ఞాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక దక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు నీవు నిక్కి దీర్చికొమ్మని పలికినం బరాక్రమంబున సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందుసవ్యసాచిం గనుంగొనుచు నమ్మాధవుండు మాయాతిమిరంబునఁ దిమిరవైరిం గప్పిన. 315

క. అది రవి గ్రుంకుటగాఁ గొని, మద మెసకం బెసఁగ నార్చి మనసైన్యంబుల్
వొదలెఁ దలయెత్తి హర్షా, స్పదమతి సింధుపతి యపుడు పడమర సూచెన్. 316

వ. తదవసరంబున. 317

ఆ. ఎలమిఁ దేరిమీఁద నిలుచుండి పడమ రత్తెత్తి చూచుచున్నయిద్దురాత్ము
మస్తకంబు దునుము మసలక యని యర్జునునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి.

అర్జునుఁడు సైంధవునితల దునుముట.

క. అతఁడు గని గంధమాల్యా, ర్చిత మై దొన నెఱయుచున్న శితశర ముగ్రో
ద్ధతి నేయ దేగ పులుఁగును, గతిఁ గొనుక్రియ నది హరించె గ్రక్కున శిరమున్.

వ. అప్పుడు సత్వరుం డై. 320

ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్పు నది నభంబునంద
నిలువఁ జేయు మేను నీకెఱింగించెద, నత్తెఱంగు దెలియ ననిన నతఁడు. 321

క. పటుశరముల మీఁదికి డా, పటికిన్ వలపటికి నపరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడపె[2]సము, త్కటరయమున శిరముఁ గందుకక్రీడగతిన్. 322

వ. అట్టియెడ. 323

క. మాయపుఁజీఁకటి విరియుడుఁ, దోయజమిత్త్రుండు మగుడఁ దోఁచెఁ బ్రజసుఁ గో
పాయత్తు లై [3]బలంబులఁ, జేయం గలవారు గడఁగి[4] శితబాణములన్. 324

క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుడుపుచు నింగిం

---

1 జాఁగి పెనఁగ. 2 ననుత్కటరయమున 3 చలంబున 4 చేపారి వెసఁగా. చెడిపాఱి వెసన్.

దిరుగ మును నడపుచుండెడు, శిరమును నేమఱక యుండెఁ జిత్రస్ఫురణన్. 325

వ ఇట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణ బాహువీర్యం డై విక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.

ఆ. దనుజవైరి యెంతదడ వింక నిలుపంగ, వలయు సింధురాజుతల నభమున
నెచట వైచువాఁడ నేమిటి కివ్విధ, మాచరింపవలసె ననిన నతఁడు 327

వ. వినుము వృద్ధక్షత్త్రుం డనుసింధుదేశాధీశుండు సంతానకరణతపోవిశేషంబున నీ జయద్రథుం బడసె నితండు కుమారుం డై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁడ శరీరవాణి వీఁడు సంగ్రామంబున నేమఱి తలదునుమం బడు నని యాదేశించిన నతం డెల్లవారును విన నీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ డేసె వానిశిరంబు శకలశతం బయ్యెడు మని తనతపంబుబలిమిం బలికి యతనిఁ బట్టంబు గట్టి వనంబునకు నియతుం డై యరిగె నట్లు గావున. 328

క. ఈతల పుడమిం బడ నీ, కాతనితొడమీఁద వైచునది యాపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁ గాక యెంటఁ జెల్లునె మనకున్ 329

వ. ఆవృద్ధక్షత్త్రుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీవమ్మహానీయాస్త్రంబు నాశ్రయింపు మనవుడు నర్జునుం డట్లకాక యని భక్తియుక్తంబుగా నియతమతిం దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్దివ్యసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం బయి యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి జపయుక్తుండై యుండ నమ్మహాస్త్రంబుమాహాత్మ్యంబున నమ్మస్తకం బతనితొడమీఁదఁ బడిన నతండు తదీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గనలేచుచుం ద్రోచిన నది భూతలపతితం బగుటయు. 330

తే. పగిలియాతనితలనూఱు[1]పఱియ లయ్యె, శౌరి విజయుని నగ్గించె సకలభూత
ములు మహాద్భుతరసమునమునిఁగెనపుడు, సంహరించె నయ్యస్త్రమాసవ్యసాచి.

క. ఇవ్విధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడపుశక్తి గనుఁగొని సేనల్
నివ్వెఱఁ గందె మనంబుల, గ్రొవ్వడఁగెను దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధీ. 332

సీ. సైంధవుఘోరకబంధంబు దల యిలఁ బడునంతకును దేరిపైన నిలిచి
మఱికూలుటయును విస్మయము గావించెఁ జూపఱ కట్లు పార్థుండు ప్రతిన నెఱపె
నీతనూభవులు గన్నీళ్లు దొరఁగ నత్యంతశోకముఁ బొంది రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళి తాత్ము లైర త్తఱి ననిలసుతుఁడు

ఆ. నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు సేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయుపూన్కి
నెఱయ దెలిసి హర్షనిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతనియోధులెల్ల. 333

వ. అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమోదంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవవధప్రకారంబు ధృతరాష్ట్రున కెఱిం

1 ప్రయ్య లయ్యె.

గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గౌతుకాయత్తం బగుచుండ నటమీఁదివృత్తాంతం
[1]శౌజేఁగింపు మనుటయు. 334

ఉ. బిందుచిదాత్మనాదమయపీఠచతుష్కలసద్విహార ని
ష్యందిసుధాకృతీ పరమసౌఖ్య[2]విధాయక చిత్స్వరూప ని
ష్పందనిరంజనాస్ఖలితశాశ్వతనిర్మలవైభవా మహా
నందరసైక[3]తాత్మలయనక్రమ నిష్కల బోధపుష్కలా. 335

క. ఆస్తితచేతస్సహితా, కౌస్తుభరత్నాఢ్యమాలికాశబలితవ
క్షస్స్థల సుమహితనిగమ, ప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా. 336

మాలిని. శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తీ నతార్తి
ప్రతిహనన నితాంతప్రౌఢ హేలావినోదా
యితభువనవితానా హీన[4]నిర్వాహమోహ
వ్యతికరతిమిరప్రధ్వంసనాదీపరూపా. 337

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబు
నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము

---

1 గ. ఖ వివరింపు. 2 విధాయితపస్స్వరూప 3 తాంతలయ. 4 నిర్వాణమోహా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ద్రోణపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీమాలసదపాంగ
వ్యాఘాతప్రణతదురితవర్గ[1]పరోహ
ద్వ్యోభాత్మకదేహ జగ
దాధారవిహారనిపుణ హరిహరనాథా. 1

కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుకడ కరుగుచుండుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగునర నారాయణులవిక్రమవిహారంబు విని వెఱఁ గంది యాంబికేయుండు సంజయు దిక్కు మొగం బై. 2

క. ఇవ్విధమున సైంధవుఁ డా, కవ్వడిచేఁ బడినపిదపఁ గౌరవు లెట్లై
రవ్వార్త సెప్పు మనవుడు, నవ్విభునకు నాతఁ డిట్టులనియె నరేంద్రా. 3

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కయ్యంబు సేసె నాసమయంబున నిక్కడ. 4

చ. కృపుఁడును ద్రౌణియుం గడఁగి క్రీడిపయిన్ శతవర్షముల్ మహో
గ్రపురభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుపితుఁడు గాకయున్ విశిఖకోటుల నల్లన కప్పు పెల్లునం
గృపునిశరీర మెయ్య నొఱగెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్. 5

వ. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినం దత్సారథి దేరు దొలంగం దోలు కొని పోయె నశ్వత్థామయు నోహటించి తొలంగెఁ దక్కటిరథికులు పైఁబెట్టం జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్వతుండు దనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి సవ్యసాచి వగచె నప్పు డన్నరునిఁ గౌఁగిలించుకొని నారాయణుం డిట్లనియె. 6

---

1 నిరీహద్వ్యోభాత్మక; నిరాసోద్వ్యోభాత్మక, నిరోధాబోధాత్మక.

క. కురుబలముఁ దొడరి గెలువఁగ, సురగణముల కైన నరిది శూరోత్తమ నీ
పురవడి గెలిచితి భాగ్యస్ఫురణంబును బాహుబలముఁ బొగడం దగదే. 7

క. అవ్వృద్ధక్షత్త్రతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు వచ్చినటుల వీ
రావహమునఁ గర్ణు నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ గడుఁ బ్రీతి యగుణ్ 8

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱపఁ గంటిఁ బాండవమనోరథసిద్ధి భవద్దయాసమృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకుణ్ విజయంబు బ్రాఁతె నీ
పను పొనరించువార మటభారము నీయది గాదె [1]యెప్పుడున్. 9

తే. అనుడు నుద్గతమందస్మితాస్యుఁ డగుచు, దనుజమర్దనుఁ డతనితో[2]ధర్మతనయుఁ
గానఁ బోనంగ వలయు భాస్కరుఁడు గ్రుంకు,చున్న వాఁ డని పలికిన నన్నరుండు.

వ. అట్ల కాక యనుటయుఁ గదలి భీమసేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం
డును నుత్తమౌజుండును సముచితసల్లాపంబులు [3]సేయుచుఁ దో నేతేర సాంద్ర
శోణితపూర సేకంబున ఘోరం బైనసంగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్యసాచి
నాలోకించి. 11

చ. కరులు రథంబు లశ్వములు గాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రశస్త్రములు చామరముల్ గొడుగుల్ సిడంబు లా
భరణము లిత్తెఱంగునను బార్థ కడుం జెలువొందెఁ జూడ సం
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ, గప్పినచందముఁ దోఁపఁ జేయుచున్. 12

వ. భవదీయబాహావిహారంబును దారత్వం బిట్లుండు నేయని యగ్గించుచు నరిగి సమ
యోచితం బగుటయును బ్రతియోధులు ఱెచ్చువడి యునికిం జేసియు సమరంబు
చాలించి తమరాక కెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్నయుధిష్ఠిరాదుల
సమీపం బగుటయుం బాంచజన్యంబు పూరించినం బాండవాగ్రజుండు 13

సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట.

తే. రథము డిగ్గి హర్షాశ్రులు గ్రమ్ముదేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమ మెసక మెసఁగఁ
బార్థుఁడును గేశవుండును బాదచారు,లై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి రవ్విభునకు

వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన. 16

క. నరపతి యానందాశ్రులు, గరసరసిరుహముల నొత్తి కను దనియఁగ న
య్యిరువురఁ జూచుచు మేనులు, గరు పాఱఁగఁ గ్రుచ్చి యొక్క కౌఁగిటఁ జేర్చెన్

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె. 17

క. చే నెత్తురు గా కుండం,గా నాసైంధవునిఁ జంపి క్రమ్మఱ మీరల్
రా నోచితి నాభాగ్యం, బేన పొగడునట్టి దయ్యె నీతని[4]కరుణన్ 18

1 యెయ్యెడణ్. 2 మనము ధర్మ, తనయుం గానఁ బో వలవదే యనుఁడు గ్రుంకు. 3 సే
య సాంద్ర ఘోరసిక్తం బైనసంగ్రామ 4 కతనణ్.

క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీదుకోపవేగంబున దు
ర్జనుఁ డాజయద్రథుఁడు వాలి,సిన నెవ్వరి కెట్లు సేయఁ జెల్లదె యనిరన్. 19
వ. అమ్మహీపతి యమ్మహాత్ము నుద్దేశించి. 20
క. దేవాసురసంఘంబులు, నీవలిగిన రూపడంగు నీకూరిమి సౌ
ఖ్యావహ మఖిల జగములకు, దేవ భవద్భక్తు లరులఁ దీర్పుట యరుదే. 21
వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికతన మడియుట యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుటఁ గౌరవులు సెడరి కాఁదలంచెద నను టయు నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి ధర్మోత్కృష్టుండ వగుసీకు నరిష్టం బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ నచ్చునే యను నెడ ననిలసుతుండును సాత్యకియును దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు గోమరార నద్ధరణీపతిచరణంబులకుఁ బ్రణతులైన నతండెత్తి కౌఁగిలించుకొని వారలు కుంభసంభవకృతవర్మాదులసంరంభంబు మర్దించుట పేర్కొని యభినందించె యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దగిన తెఱంగునం గాంచినవారి నుచితవచనంబుల సంభావించెఁ దదీయసైన్యంబెల్లను బ్రమోదభరితం బై కయ్యంబునకుం గాలు ద్రవ్వుచుండె నాసమయంబున శోక విస్మయవివశుం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22
ఉ. ద్రోణుఁడుఁ గర్ణుఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణులకైననుం జెనయవచ్చునె యెవ్వరు నాజిఁ గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ లేమి దెల్ల మ
క్షీణపరాక్రముం డయిన క్రీడికి నిక్కపుటల్క వచ్చినన్. 23
వ. అనుచు నుత్సాహరహితం బైనచిత్తం,బుత్తలపడఁ గుంభసంభవుపాలికిం బోయి పరులజయంబును దమవారు సమయుటయు నుగ్గడించి మఱియును 24
సీ. బల్లిదుఁ డగుభీష్ముఁ బడవైచి సోదర వర్గంబుఁ దాను ననర్గళముగఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యింతకు మున్న సొలిసె నేడక్షౌహిణులు గిరీటి
చేత సైంధవుపాటు సెప్ప [1]జిట్టలు నాకుఁ బూని యేతెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలసంధుఁడును సుదర్శనుఁడు లోనుగాఁ గలుగుభూపతులు పెక్కండ్రు నేఁడు
తే. గలనఁ గూలిరి వీరిలోకంబ యైన, నొండెఁ బాంచాలబలమును బాండవులను
దండినై తెగఁజూచిన నొండెఁగాక, యెట్లువాయు నాకిందఱబుణము సెపుమ. 25
క. నరుఁ డనుఁగుబంటు గావునఁ, బోరిగొనఁ జూరవీవు సూతపుత్రుఁ డొకఁడ మా
ర్తుర మార్కొని యెడు నతనికి, వెరవును గఱతలును లేవు వీరుం డగుటన్. 26
వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేష్పడి సైంధవుం గోలుపోయె ననవుడుఁ గటగటంబడి యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 27
చ. నను మదిదూఁటువాోపువచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

1 జెట్టలు.

ర్జునుని జయింప రామి పలుచోటులఁ జెప్పనె దేవకోటికై
నను నవిజయ్యు భీష్ముఁ బ్రథమంబున నాతఁడు సంపఁ గౌరవుల్
మన రని తోఁచె నాకు నభిమానముఁ గాంచుటకై పెనంగెదన్. 28

ఆ. శకునిచేతియక్షసాళ్లులు నేఁడు గాం,డీవముక్త బహుపటిష్ఠబాణ
మూర్తిఁ గవిసి నీకు నార్తి యొనర్పంగ, [1]నాఁకగొనఁగ నెట్టు లగుఁ గుమార. 29

క. భూరమణ విదురుఁ డమ్మెయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవతి గృష్ణను మీ
వారెల్లఁ జూడఁ బఱచిన, క్రూరపుఁబాపపుఫలంబు గుడుపక యున్నే. 30

క. ఆసభ నీవును మీదు,శ్శాసనుఁడును గర్ణుఁడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్భాసితు లగుపాండవులకు, జేసినకీ డెల్లభంగిఁ జెఱుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱచిరైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చియ
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యసగం బిల వేఁడి కాన కి
ట్లున్నను వారిమార్కొనుట కోర్చితి నే నొక బ్రాహ్మణుండ నే. 32

క. నీవును నచ్చటఁ బన్నిన, నీవారును సైంధవుని ననిం బడ కుండం
గావఁగఁ జాలరయేనును, నీవాఁడన కానె యేల నిందింపంగన్. 33

వ. అని వీడ నాడి వెండియు. 34

క. పాంచాలురుఁ బాండవులు ను, దంచితగర్వమున ననికిఁ దఱిమి యొడలు మం
డించుచు నుండగ నిట్లుడి,కించెద వొకవలన నీవుఁ గీడుపలుకులన్. 35

ద్రోణుఁడు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞసేయుట.

వ. అని పగతురయుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బనిలే దీరే, తలపెట్టక పోరువా రుదగ్రత నేనుం
జలము మెఱయఁ బాంచాలురఁ, బొలియింపక కత్తళంబు పుచ్చన రేంద్రా. 37

క. కావున మనసైన్యంబులు, సేవ సెడక సంగరంబు సేయునటులుగా
నీ వుత్సహించి నిజబాహావిభవము సూపు శక్తి కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు సేసి. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధో, పాసనముం గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాసక్తుఁడ వగుమనఘా, నాసుతు బోధింపు వగపునకుఁ జొరకుండన్. 40

వ. నాచేతఁ దెగనిపాంచాలుర గలిగిరేనియు వారిం బోనీక పొదివి తెగఁజూచునది
యని చెప్పుము. 41

క. అనిపలికి గాఢనిశ్చయ, మున వదనం బెలమిఁ బొంప మును [2]కలగిననీ
మొన లెల్ల నొక్కమొగముగ, నొనరిచి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికిన్.

1 నాఁక గొలుప; మాన్పనెట్టులగుఁ గుమారనాథ. 2 కలగికలం, గనిమొన లొక్క
మొగముగ.

వ. అట్లాచార్యుండు పురికొల్పినం గౌరవపతి సమరసముత్సాహరహితం బగుమ
నంబుతో సూతనందనుఁ జేర నరిగి యిట్లనియె. 43

క. అరుల కభేద్యం బగున, ప్పురుసున బలుమోహరంబు పన్నించి తుదిం
జూర విడిచెఁ గాని గురుఁడ, న్నరు నాఁగఁడ యతఁడు గీడు నాకుం జూడన్. 44

. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూప, ప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుఁ దునిమె నె
ట్లొకొ యతనికడిమి కుంభజు,నికి వారింపంగ రామి నిక్కం బరయన్ 45

. తనమాట నమ్మి సైంధవు, మొనకుం దెచ్చితిమి గాక మున్నె తెఁగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి వత్తుము,మన సేనయు నివ్విధమున మడియక యుండున్. 46

. మన మెంతసెట్టలమొ ఫల్గునుపై నాతనికి నంత గూర్మి గలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయుద మనుట కార్య మగునే మనకున్.

వ అన విని కర్ణుఁ డిట్లనియె నగ్గురు దూఱఁగ నేల యాతఁ డో
పినటులు పోరుఁ గాక నరుబీరము లావును నెక్కుడైన వా
ని నుడుప వచ్చునే విధియ నేర్పు విషం బిడి యిల్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొక నాశముఁ గంటిమె గొంతిసంతతిన్. 48

. కావున మనసైంధవునిౕ, దైవము తెగటార్చె వంతఁ దలరి మనమునం
జేవ సెడ నేల పోరం,గా విధి [1]పంచినటు లయ్యెఁ గడఁగన వలయున్. 49

. అనునెడఁ బాండవసేనలు, మొనసి కదియ నడచె నీదు మొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటు లుభయబలములు, ననిమిషులకు వేడ్క పుట్టునట్లుగఁ దాఁకెన్.
తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుఁడు నరుఁడు దేరు తేరు నలిఁ దాఁకిన య
ప్పరుసఁదన మేమి సెప్పుదుఁ, బొరి మిడుఁగుఱు లెగసి కైదువుల పొడి రాలెన్.

. అట్టియెడ నీకొడుకు సైంధవునిచావునకు దుఃఖితుం డగుటఁ బ్రాణంబులదెస
నిరపేక్షుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింపం ద్రోచి తలకడచి
దర్పప్రచండగతిం బాండవసైన్యంబు సొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖపరంపరలు పరఁ
గించినఁ జతురంగంబులయంగంబులు ధరం దొరఁగి చిక్కువడి మదకలమా
తంగంబు గలంచినకమలాకరంబుచందం బయ్యె నప్పు డందుఁ జేయం గలబలు
మగ లెల్ల నొక్కమొగిం గవిసి యమ్మహీపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁ బది
బాణంబులను నకులసహదేవద్రుపదవిరాట ద్రౌపదేయుల మూఁడుమూఁడుమా
ర్గణంబులను శిఖండిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్రసాత్యకుల
నైదైదమ్ములను ఘటోత్కచు నలువదినాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేది
ప్రముఖయోధవరుల ననేకసాయకంబుల బెట్టువఱచి సింహనాదంబు సేసిన. 52

ఆధర్మనందనుఁడు స,క్రోధాత్ముం డగుచు నేసెఁ గోదండము ను
గ్గై ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁడ,బోధంబునఁ దేరిమీఁదఁ బొలు పఱి వ్రాలెన్.

---

1 యెటు పంచె నట్లు గడఁగన ; యెట్లు .గడపఁగ.

తే. ఇట్లు మూర్ఛిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, సచ్చె నని యెడునెలుఁగులు శంఖకాహ
ళారవంబులు సెలఁగఁ బ్రియంబు నొందె, వారిబలములు ద్రోణుఁ డేపారికదిసె.
వ. అంత. 55
క. తెలి వొంది యుధిష్ఠిర నిలు, నిలు మని రభసమునఁ దాఁకు నీసుతు, గని యా
బల మేచిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నపుడు రణము భీషణ మయ్యెన్. 56
వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్విధంబున నరివధంబు సేసె నిందలియందలిచేయంగలసైనికోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన వుడు సంజయుం డి ట్లను న ట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచు నుద్దండ రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిరప్రముఖపాండవులును శైనేయాదియాదవులును ద్రుప దప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్స్యులును గుమారవర్గంబును మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాసారంబు పరఁగించుచు భారద్వాజు పై నడరిన నతం డత్యుదీర్ణుం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గలబలుమగ లిరు గెలంకుల సంరంభంబునం దఱుమ విజృంభించె నయ్యవసరంబున నెగసినధరణీ పరాగంబు జనంబులచూడ్కులు నిగుడ నీక యుండె నాలోనసశుండాలసుభట ఘోటకంబులయంగంబులం గ్రమ్ముదెంచురుధిరం బది యడంచిన నమ్మొనల కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకసృగాలరవంబులు సెలంగ వా రది సరకుసేయక సమరోన్మత్తు లై నెత్తురుటేఱులు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమ యంబునఁ గేకయరథికులును ధృష్టద్యుమ్నతనయులును లోనగువారిం జెక్కుం డ్ర నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలువురఁ బఱిపియుఁ గడిమి నెఱపం బ్రతాపశీలుం డగుశిబి సాహసరసికుం డై. 57
క. ఉరవడిఁ దాఁకుటయును బది, శరము లతనిమేనఁ గ్రుచ్చె సాయకగురుఁ డ
చ్చెరు వగుమగఁటిమి నతఁ డుద్ధురుఁ డై తత్సూతుశిరము ద్రుంచెం బెలుచన్.
తే. త్రుంచి తోడన ముప్పది తూపు లతని
యొడల నాఁటుడు హయములమెడలు సూతు
గళము నజ్జనపతికుత్తుకయును దునిమె
ఘోరభల్లషట్కమ్మునఁ గుంభభవుఁడు. 59
వ. అప్పుడు. 60
తే. భానుమంతునిఁ జంపినపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీమ
సేనుపై వడిఁ గాళింగసేనతోడఁ, గవిసి నారాచధారలఁ గప్పి యొప్పె. 61
క. కినిసి బకమర్దనుఁడు వెసఁ, దనయరదము వాని తేరు దాఁకఁ బఱపి యా
తనిమీఁద నుఱికి క్రుమ్మెం, గనుకని సెంపపొడి సెదరఁ గాలం గేలన్. 62

భీమసేనుఁడు దుర్మదదుష్కర్ణులం జంపుట.

వ. అమ్మహోగ్రసముద్ధతిం జూచి పాంచాలసైనికులు సింహనాదంబులు సేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్సోదరులును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డద్భు
తంబుగా[1]ధ్రువునరదంబుమీఁదికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జావం బొడి
చి జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నతనిసూతునిఁ గాళ్లు లిరుగేలం బట్టి
[2]బెట్టిలపైవ్రేసిగతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తి వైవ మలంగి వెరవుననొడి
సికొని దానిని యవ్వాడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహీవల్లభుండు
భల్లంబున నడుమన నఱకె నంత గురుకుమారు లమ్మారుతిం జుట్టు ముట్టి
[3]విశిఖంబులు నిగిడించినం గోపించి దుర్మదుని తేరి కురవడించి తురంగంబులం
బొరివుచ్చి సారథిం జదిపిన నాతండు దుష్కర్ణుస్యందనం బెక్కె నయ్యిరువురు
నప్పాండుతనయుతనువున మెఱుంగుటమ్ములు గిఱిగొలుపం గిట్టియారథంబుగూల
నవలీలం దన్ని దుర్యోధనద్రౌణికృపకృతవర్మకర్ణశల్యబాహ్లీకులు సూచుచుండ
నక్కుమారుల నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనింగా సమయించె నివ్విధం
బునం జిత్రవధవిహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి రుద్రుండు రభసో
ద్రేకంబునం బాండవేయులనుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెంగాక మానవు లిట్టివాని
నుం గలరే యనుచు నీవారెల్లను వెఱచఱచి యిద్ద ఱొక్కతెరువునం బోక ప
ఱచి రక్కుమారకంఠీరవుం డుక్కునం దమ సేనదిక్కు సూచి యెఱ్ఱవిరిదామరలం
దెగడుకన్నులం గౌంతేయాగ్రజునుపలక్షించి కేలు మొగిచి ఫాలంబునం జేర్చు
నప్పుడు తన్మూర్తి నతండును నకులసహదేవద్రుపదవిరాటులును దేఱి చూడ శం
కించి మాఱుమొగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున. 63

క. కడువడి గురుఁ డనిలజుపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులు దోడై
కడఁగుటయుఁ గనుంగొనినీ, కొడుకుగమియుఁ గదిసె నుదితకోపస్ఫురణన్. 64

తే. వారుఁ దలపడి పోరిరి దారుణముగ, ధర్మసుతుఁడును గవలు నుద్దండవృత్తిఁ
దఱుమిద్రుపదవిరాటసాత్యకులుమఱియుఁ, జేయఁగలయట్టిమేదినీనాయకులును.

వ. అయ్యవసరంబున సోమదత్తుండు దనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతని
తో నిట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రవుఁ జంపి తది బోయచందంబుగాక
రాజధర్మం బగునే యీరేయి నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాఁడవేయని పలికి సిం
హనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన నాశైనేయుండు భూరిశ్రవుండు సచ్చుట
యొప్పదేని నిన్నొప్పెడునట్లు సంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచావొప్పు నొప్ప దని
యుగ్గడింప వది యేమి నీ కెట్లయినం గాని కాదని భంగించె నిత్తెఱంగున
నొండొరుల నోనాడి యేటు లాడం దొడంగి రప్పుడు నీకొడుకు ఘోటక
స్యందనసందోహసమేతంబుగా నక్కౌరవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దన
బలంబునుం దానును నాతనిం గూడుకొనియె నవ్విధంబునం బలువురొక్కనిపైఁ
గవిసినం గని ధృష్టద్యుమ్నుండు భూరిసైన్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం

1 ద్రుమునరదంబు 2 బెట్టిలతో నేసి. బెట్టిలప్రేసి 3 విశిఖశిఖలం-గుప్పిన, విశి...గుదియించిన.

బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడ. 66

తే. సోమదత్తుండు దొమ్మిది సునిశితాస్త్రముల శినిప్రభు నేసిన నలిగి యతఁడు
నతని[1]నన్ని యమ్ములనమూర్ఛితునిఁ జేయ, రథము దోలఁగంగఁ దోలె సారథి గలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజుఁ డేచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బొ
మ్మని పోఁ బో నడుమన్ ఘటోత్కచుఁడు ఘోరాకారదైత్యవ్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాకుఁటయు నీపుత్త్రుండుఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారున్ [2]వెఱ వానితోడియనికిం గ్రేడించి రుర్వీశ్వరా. 68

వ. ఇట్లు సంధ్యాసమయసంవర్ధితబలుం డగునప్పూర్వగీర్వాణునికోల్తల కౌరవ్యక
మేటిమగ లెల్లం దొలంగిన. 69

క. గురుసుతుఁ డొక్కరుఁడును సు, స్థిరుఁడై తద్బాణనిహతిఁ దెరలక యతిని
ష్ఠురనారాచంబులు పది, యురమున నాఁటింప దానవోత్తముఁ డలుకన్. 70

క. వడిఁ జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురునందనుండు నఱకెం బుణ్యం
బెడలిన నరుసంకల్పము,వడువున నది వమ్ము గాఁగ వసుధాధీశా. 71

ఆంజనపర్వుం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వుం డశ్వత్థామం దలపడి బలుతూపులం బొదివిన బెదరక యతం డయ్యసురవీరునివిల్లు ద్రుంచి విరథుం జేయుటయు వాఁడు కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుమురు సేసె నింగి కెగసి మ్రోఁగుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావి మేఘంబున గిఱిగొనుతరణికిరణంబులం గ్రేణిసేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె మగిడి యొండురథంబున నరుదెంచినఁ దలద్రెంచె నిట్లు గురుపుత్త్రుండు వానిం బరిమార్చి పేర్చి పాండవబలంబులఁ బరిమార్పం దొడంగినం గని కడంగి హిడింబానందనుండు నిలు నిలు నా బారిం బడి యెందుఁ బో వచ్చు ననవుడు నారథికుం డతని నవలోకించి. 72

ఆ. వలదు రన్న పిన్నవాఁడవు దండ్రి నే, నకట నిన్నుఁ జూచి [3]యలుగ రాదు
పెనఁగు మొరులతోడ ననవుడుఁ బుత్త్రశో, కాభితప్తుఁ డై నయతఁడు గనలి. 73

క. ఎక్కడితండ్రివి నీ వే, నక్కౌంతేయులకుఁ గొడుక నై పగతుర పే
రుక్కు సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి కండలు దిందున్. 74

క. [4]అని పలికి యిరుసులంతలు, సునిశితబాణమ్ము లేయుచుం దఱిమిన ద్రో
ణునికొడుకు వాని నన్నిటి, దునుమ నసుర మాయఁ బెఱిగి దుర్దాంతగతిన్.

క. గిరినై పఱతేర నశని,శరమును మేఘత్వ మొంది సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గురునిపట్టి దెరల్చెన్. 76

సీ. హైడింబుఁ డల్గి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన దనుజగణంబు మాతంగతురగ

1 బదిసాయకముల మూర్ఛి 2 బెఱవారితోడి. 3 యలుక. 4 అని పలుకుచు దానవపతి,

రథనివహంబుతోఁ గురురాజు మొద నెల్ల [1]నొక్కెత్తుగాఁ బ్రేల్చి యురవడింప
నన్నరనాథుండు విన్నఁబోయిన గురు తనయుండు నీకు నీయనికి నేమి
పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల నక్కడిమానవులను బ్రేల్మడి నడంతు
ఆ. ననిన సంతసిల్లి యతఁడు సౌబలుఁ జూచి, పేరె ద్రౌణిబాణదారితాంగు
లైరి పాండుసుతులు దేరిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి జయము గొనుము.
వ. అని యవ్వేళను సూపి కృపకృతవర్మకర్ణ వృషసేనులను దుశ్శాసనప్రముఖులైన
కొందఱు దమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డని పని
చిన నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామభీమనందనులసంగ్రామంబు
భీమం బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు 78
మ. పటుబాణాహతి ద్రౌణియంగము చలింపం జేసి తచ్చాపము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువి ల్లెత్తి యు
ద్భటబాహాబలశౌర్యముల్ నెఱపె నాదైత్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయున్ మహీపతికి మెచ్చుం బ్రీతియుం జేయఁగాన్. 79
వ. ఇట్లసురబలంబు నశ్వత్థామ సించి చెండాడం బాండవబలంబులు దర్పం బేది
మార్పెట్ట లేక చూచుచుండ నుద్దండపరాక్రముం డగు నాఘటోత్కచుండు
దర్పంబున నెక్కటెక్కటి తలపడి పరిఘంబున వైచినం బట్టుకొని యతండు దాని
నయద్దానవుపై వైచుటయు వాఁడు దొలంగ నుఱికి ద్రుపదనందనస్యందనంబున
కుం బోయె నయ్యుగ్రసాధనం బతనితురంగసారథిరథంబుల రూపడంచిన. 80
ఆ. ఒక్క తేరిమీఁద నుండి ధృష్టద్యుమ్న, భీమసేనసుతులు పెనఁగి రస్త్ర
గురుతనూజు వీఁకఁ దెరలక యంత నుద్ధామసేనతోడ భీముఁ డడరె. 81
వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్మువ్వురం గ్రొవ్వఱ నేసి భాసమానమార్గణంబులు
నిగిడించిన 82
మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యందనఖండసంచయములన్ సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పట చూడన్ వెఱఁ గయ్యె నబ్బలములుం బో[2]కేచి క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్చెం బొరిమార్చె నాతఁ డడరం ద్రుంచెన్ మథించెన్ గడున్. 83
వ. ఇట్లొకక్షౌహిణీబలక్షయం బాపాదించి యాతపత్రశతపత్త్రంబును జామరమరా
ళంబును గేశశైవాలంబును నాయుధమీనంబును మాంసమేదోమస్తిష్కపంకం
బును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగునదీప్రవాహంబు నుత్పాదించె నప్పుడు దర్పం
బున సురథుండును శత్రుంజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుం
డును బృషధ్రుండును జంద్రసేనుండును జండరయంబునం గదిసి బాణంబులు
వరఁగించిన నప్పాంచాలకుమారుల నమానుషవిక్రమంబున సమయించినం

1 నువ్వెత్తుగాఁ బ్రేల్చి; నువ్వెత్తుగాఁగొని 2 కేచినం బేర్చి నెత్తుటఁ.

గోపించి కుంతిభోజతనూజు లొక్కపెట్ట పదుమువ్వు రతసంభోదిసినఁ బదు మూఁడుమేటితూపులం గీటడంచి కెరలి జముచందంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం గాలదండంబుఁ బోనికోలం దేరిపైఁ ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యార దంబుఁ దోడన ధృష్టద్యుమ్నుండు గొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్పున గర్జిల్లిన నిర్జరులగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

ఆ. పాండవాగ్రజుండు పవనాత్మజునిఁ గూడి, తఱిమి సాత్యకియును దాను గవిసె నంత మూర్ఛ దేఱి హైడింబుఁ డొక్కతే, రనువు గాఁగఁ జేసికొని కడంగె 85

వ. తోడన ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినం దత్సైన్యంబు లొక్కమొగిన మొనయుటయును మనమూఁకలును సోమదత్తబాహ్లీకపురస్సరంబుగా నురవడిం జను సంకడికయ్యం బయ్యె నందు సంజచీఁకటి చూపునకుఁజొరవ యీకున్నను సైనికనికరవివిధాభరణమణికిరణకలాపంబులుఁ జర్మవర్మాతపత్ర కేతుకీలితరత్న రశ్మిజాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె నట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి పోరునప్పుడు. 86

భీమసేనునిచేత బాహ్లీకుఁడు సచ్చుట.

క. శినివరుఁడు సోమదత్తుఁడుఁ, బెనఁగఁగ దోడ్పడియె వచ్చి భీముఁడు గడఁకం దనమఱఁదికి నక్కొఱవుఁ, డెనయే యని బిరుదు [1]వాడి యేర్తెఱ నొంచెన్ 87

వ. అట్టియెడ. 88

క. అనలశిఖవోనినారసమున సాత్యకి యేయు నెడను ముద్గరమున భీ మునికొడుకు వైచె రెంటం, దనువున నొవ్వి శరి సోమదత్తుఁడు సోలన్. 89

చ. తనయుఁడు మూర్ఛవోయిన నుదగ్రత బాహ్లికుఁ డచ్యుతానుజ
[2]స్మిని దలపడ్డ నాతనికి మించి వృకోదరుఁ డన్నరేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి [3]వయిచెన్ మెయి నాఁటుడు సోలి యంతలో
నన తెలి వొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90

క. తలప్రయ్యలైన నిష్ఠురకులిశగతిం బగిలి కూలుకులపర్వతముం దలఁపించుచుఁ గురువృద్ధుం, డిలఁ గూలెం బ్రతిబలంబు లేపారంగాన్. 91

వ. అయ్యవసరంబున దశరథసుతసన్నిభం బగుభవత్కుమారదశకం బాక్షిప్తారవైరిం బొదువుటయు దశనిశితబాణంబులం బ్రాణంబులుగొనియెఁ గర్ణానుజుం డగువృక రథుండు గడంగి వచ్చినం బొరివుచ్చె సౌబలసోదరులు పన్నిరువురు బరవసంబు సేసినం బదనేసె నిట్లుపరాక్రమంబునం బేర్చినభీమసేనుమీఁద శూరసేనవసాతి మాళవత్రిగర్తబాహ్లీకప్రముఖంబు లగుదేశంబులబలంబులు బలువిడిం గవిసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు సైన్యసంతానసమేతంబుగా నురవడించి భుజాటోపంబు సూపిన నవి మఱిసియుఁ జడిసియు జిక్కువడియు నుక్కుమడిఁగియు వెఱఁగుపడి

1 లాడి. నొర్చెన్ 2 స్మని. మంచి వృకో. 3 కొని వెచ్చెర; మెయిఁజేకొని

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం డుత్సాహదీప్తుండై యాధర్మతనయుఁ దాఁకి వాయవ్యయామ్యవారుణాగ్నేయత్వాష్ట్రసావిత్రంబు లగుసాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యైయస్త్రంబుల నవ్విభుండు ప్రత్యస్త్రంబుల వారించిన నతం డైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱసం జూచిన నదియు నట్ల యడంగుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగుబ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నమ్మహీపతియు నమ్మహనీయాస్త్రంబునన సమయించె నంత ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కడ్డపడిన సారథికుతోడి యనికిం గ్రేడించి కుంభసంభవుండు 92

చ. ద్రుపదుని సేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వృకోదరుండు దే
వపతిసుతుండుఁ దాఁకి యనివారణ నగ్గురు నొంప నేచి యు
గ్రపువడి మాత్స్యకేకయముఖం బగుపాండవసైన్య మొక్కపె
ట్టి పరఁగి నీబలంబుల కడంక యడంచి మదించి పేర్చినన్. 93

వ. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కిట్లనియె 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గండు మిగిలి బెట్టు దఱుమఁ గౌరవబల మొం
డొండ కలంగెడు నీదగు, దండితనము నూపి కావఁ దగుతఱి వచ్చెన్. 95

వ. అనవుడు. 96

శా. చంపం జాలుదు నే నొకండన భుజాశక్తిన్ నరున్ వెండి మ
ర్దింపం జుల్కన భీమముఖ్యుల భవత్తేజంబు రాజ్యంబుఁ బా
లింపం బూనినయేను గల్గఁగ రిపుల్ జృంభింతురే చూడు నా
తెంపుం బెంపును నంచుఁ గర్ణుఁడు మహోద్దీర్ణాకృతిం బొల్చినన్. 97

—— కృపాచార్యుండు గర్ణు నుపాలంభించుట ——

వ. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంతినవ్వుతో నతని కిట్లనియె. 98

చ. అగు నగు మేలుమేలు మనుజాధిపుఁడున్ మహి యేలుమాటల
న్నగఁటిమి యిమ్మెయిన్ నెఱపినం జెడుఁ బాండుతనూజకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ బే
రుగొనినయీకు నిట్లనుట [1]క్రొవ్వులు దక్కము సాలు నిన్నియున్. 99

వ. అని వెండియు. 100

క. నిన్నును బాండుతనూజుల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుఁగనివారిం
గన్నట్లు పలుక నేటికి, [2]నిన్ని సెనఁటిరజ్జు లనికి నివి దోడ్పడునే 101

క. క్రీడికి మును మన మందఱు,నోడు టెఱుఁగు దన్నలును ఘటోత్కచుఁడుఁ దగం
దోడుపడ బంధునృపతులుఁ, గూడి నడవ వనకు గెలుపుగొన నెట్టు లగున్.

చ. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డిట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కెటు లన్న నే మగుఁ గడుం బెలుచన్ మును మ్రోసి కాదె వృ

1 క్రొవ్వులు పల్కుటకు 2 సెన్నఁగ నీరజ్జులనికి.

ష్టి నిగుడఁజేయు నంబుదము సెల్లదు నీపలు కింతపట్టు సైఁ
పన తగు సింక నే మనినఁ బాఱుఁడ నాలుక గోయుదుం జుమీ. 103

వ. అని పలికి మఱియును. 104

క. నరు నద్దెసఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బ సెడఁ [1]బొగడి కొఱకొఱగాఁగన్
గురుని గురుతనయు మద్రే,శ్వరు నను నేమిటికిఁ గానివారిం జేయన్. 105

క. అని మాపుఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధవివశుం డయి క్ర
క్కున వాలు వెఱికికొని క,ర్ణునిదెసకుం గవియ భూవరుం డెడ సొచ్చెన్. 106

ఆ. నృపతితోడఁ గూడి కృపుఁడును నెడ సొచ్చె,వార లతనిఁ బట్టి వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియెఁ గనలి.

క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టె దవనీశ్వర నీ
వుడిపెడు తెఱఁగున నాబిరు, దుడుగునె నాచేయి దాఁకి యుడిగినభంగిన్. 108

క. అనుడు. గృపాచార్యుం డ,జ్జనపతికిం గాఁగ నేను సైరించిన నే
మని పలికితేని నీకుం, జనియెం బొమ్మింక వలదు సంభ్రమ మనియెన్. 109

వ. అప్పు డక్కురుపతి గురుపుత్త్రు నుద్దేశించి. 110

క. గురుఁడును నీవును మద్రే,శ్వరుఁడును గర్ణుండుఁ గృపుఁడు సౌబలుఁడు ననున్
ధర యేలింపఁగ నున్నా,రరు మీకుం దగునె సంగరములోఁ గలఁగన్. 111

క. క్షమియింపు మనుడు నతఁ డురు,శమ మొందినఁ గర్ణుడుం బ్రశాంతుం డై వి
క్రమకేలి సలుపఁ బ్రతిసై,న్యము దెస మొగ మయ్యెఁ బటుగుణధ్వని సెలఁగన్.

వ. ఇట్లు గడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకుఁ బాటిల్లి నయనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీఁడ కాఁడే వీనిం బొదువుఁడు పో నీకుఁడు పడవైవుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతసూనుండు నిజనామాంకితంబు లగునారాచంబుల నన్నరపతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల రూపుమాపి యేపునఁ దదీయాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు సేసినం జూచి సవ్యసాచి సాయకజాలంబులు నిగిడించుచుం గవిసిన నతండు మూఁడుమార్గణంబులు దన తనువునఁ జొనుపుటయుం గినిసి యక్కిరీటి ముప్పదిశరంబుల నొప్పించి భుజశిఖరంబున బలునారసంబులు నాఁటించినం జేతివిల్లు వడియెం బడుటకుఁ దలంకక యక్కర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు పుచ్చుకొని వివ్వచ్చుండు వెడంగుపడునట్టి వేగంబున వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించిన. 113

మ. కడక న్నెఱ్ఱనిచెల్వుఁ దాల్ప నతఁ డుగ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యు
క్కుడు వేగంబున సూతుమస్తకముతోఁ గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు సేసి యారథికుమై గాఁడంగఁ జెక్కమ్ము లే
యుడు నొవ్వారినఁ బాఱి యెక్కెఁ గృపు తేరుర్వీశ నిర్లజ్జుఁ డై. 114

1 బొగడి గొనకొని యిచటన్

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుం డోడి పాఱిన నీడం బోవు మనసైనికులం గనుంగొని
కురువిభుండు 115

క. నిలువుఁడు వెఱ పేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండీవిఁ దక్కఁ గలపాండవులన్
గెలిచెద నిదె చూడుఁడు నా, యలవుఁ జలము ననుచు నడచె నన్నరుమీఁదన్.

వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యనందనున కిట్లనియె. 117

చ. శలభము వహ్నిమీఁదఁ జనుచందము గాదె నృపాలుఁ డర్జునుం
దలపడఁ బోక యాతని శితప్రదరంబులబారి కగ్గమై
యెలసినఁ గావఁగా వశమె యీతని నీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవ నీఁ దగదు క్రమ్మన నెయ్యము నిల్పు మవ్విభున్. 118

క అనుటయు గురునందనుఁ డమ్మనుజాధిపు నెయిది యేను మాన్పెద బీభ
త్సునికడఁక యేమి మూఁడినఁ, జనియెదు తలకడచి సాహసక్రియ ననుడున్.

ఆ గురుఁడు పాండవులకుఁ గూర్చు నీవును దాని, నెఱిఁగి బవరమున నుపేక్ష సేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాక,నీ, వేచితేని నెవ్వ రెదురు నెపుడు. 120

క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిసిరి మీ రింకఁ బాండుపుత్త్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల, వలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమీశ్వరున కిట్లనియె 122

క. గురునకు నాకును బాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్రమగుదుర యైనన్
దురమునఁ జొట్టఱికం బను, గరు సిడికొను వేల కలుఁగుఁ గౌరవనాథా. 123

ఉ. పెక్కురణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నమ్మవు నన్ను మద్గురుం
దక్కినవారు మేము విను దాఁపము ప్రాణము లోపినట్లు పే
రుక్కునఁ బోర దైవగతి యున్నటు లుండెడుఁ గాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపు మే గెలువన్ వశమే మహీశ్వరా. 124

వ. మా కిరువురకుం దోడు కృపకర్ణకృతవర్మమద్రపతులు గల రెట్లును బాండవ
సైన్యంబు సమయింతు మూఱడు మని వెండియు. 125

తే. మమ్మ కాదు నీవెవ్వరినమ్మ వెట్లు, నమ్మకున్నను నే మగు నరవరేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికిఁ బసులనడుము,సొచ్చుపులివోలెఁ జొచ్చెదఁ జూడు నన్ను.

వ. నీచెప్పినపాంచాలురం బఱపెదఁ దక్కినబలంబులం గలంచెదం గౌంతేయులు
దార్కొనినను మార్కొని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు గడం
గినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేకయప్రభృతిసేన లొక్కపెట్ట కవియుటయు నా
జెట్టిబిరుదు వివిధవిశిఖపరంపరలు వరఁగించినన్ బడలువడియును బలుదెసలం బా
ఱియు నబ్బలంబులు వికలంబు లైనఁ బదుండ్రు రాజులు నిలు నిలు మనుచు బరవ
సంబు సేసిన వారల జమునివశంబు సేసి యేచినయయ్యాచార్యసుతుం జూచి ద్రో

హావిష్టుం డై ధృష్టద్యుమ్నుండు దాఁకి నీవు గొందఱ నిర్జించితి నని దుర్జయత్వం
బెక్కించుకొనకు మేను జుమ్ము వచ్చినవాఁడ ననుటయు నతండు నిన్న కాదె వేద
కెవ మద్బాణంబులకుఁ బ్రాణంబు లిత్తు గా కనవుడు నప్పాంచాలవరుం డతని
నుపలక్షించి. 127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యువ, నై తోఁచినవాఁడ నగుట యట్లుండె నినుం
జూత మట ననక డగ్గఱు, మా తలఁకక వలదు రిత్తమాటలు మనకున్. 128

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుసంబులు వలుకుచుం బలుదెఱంగుల
మెఱుంగుటమ్ముల నేట్లాడి నట్టియెడ. 129

మ. ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి సారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజు వెల్గొడుగుసొంపుం[1] జింపి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబులయోధవీరశతముం దన్మాన్యులన్ ముప్వురం
దునిమెన్ ద్రోణసుతుండు రాజు వొగడన్ దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై 130

వ. ఇవ్విధంబున వైరివధం బాపాదించి సింహనాదంబు సేసినయశ్వత్థామకట్టెదుర
నిలువ లేక పాండవపాంచాలసైనికులు సెల్లాచెదరైనం గని ధర్మజసమీరసూను
లు ససైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుపతియును గురుసమేతుం డయి సేనల
తోడ నడరినన్ బలుకయ్యం బయ్యె నప్పుడు విజయుండును మనప్రజమీఁదఁ
గవిసె నాసమయంబున నంబష్ఠశిబివంగాదిదేశంబులబలంబులు భీమసేనుచేత
మ్రగ్గె నాసమయంబున మగధమద్రవంగాంబష్ఠాదిదేశంబుల బలంబుల సవ్యసాచి
సమయించినం గని కినిసి ద్రోణుండు వాయవ్యబాణంబునఁ [2]గాంతేయుల మొ
నలఁ జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసిన. 131

సోమదత్తుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట.

క. అలిగి నరుఁడు భీముఁడు నిరు, గెలఁకుల నయ్యస్త్రగురునిఁ గిట్టి శరౌఘం
బులఁ దేల్చిన మఱుఁడ ననికిఁ, దలకొని వడి నురవడించెఁ దత్సైన్యంబుల్. 132

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుఁడుఁ బేరగ్గలికలఁ
దఱుముఁ జతురంగములుఁ బేర్చి యుఱక వారి
మొనలతోఁ దాఁకి గాండీవముక్తవిశిఖ
శిఖలవేఁడిమి[3]కోటఱి చెదరి పఱచె. 133

వ. అట్టియెడ సోమదత్తుండు సమరోల్లాసంబునం బాండవసైనికులు నిలునిలు మని
యదల్చుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలపడినం దత్సంగ్రామం
బు భీమం బయ్యె నందు. 124

సీ. సాత్యకి విల్లర్ధచంద్రబాణంబున నఱికి యాబాహ్లికనందనుండు
ముప్పదేనమ్ముల నొప్పింప నతఁ డొండు విలుగొని యాతని నలుగుటమ్ము

---

1 పమ్ముగావించి. 2 గాంతేయబలంబుల, గాంతేయుల మేనుల. 3 కోటాఱి.

లైదింట నేసి మహారజతధ్వజం బిలఁ గూల్చి ధనువు సెక్కలుగఁ జేసెఁ
జిఱునవ్వుతో నాతఁ డుఱక వేఱొకవింట నేట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నపుడు
తే. దాఁకి మీఁతం డ్రిపై ఘటోత్కచుఁడు వైచెఁ
బరిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డపుడు హయసారథులఁ జంపి యతనియనుఁజు
గొనియె బలునారసమున నాశినిఁబరుండు. 135

క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురు, వీరుని జంపించి మోము వికసిల్లఁగఁ దాఁ
బోరెడు నెప్పటిమానుమును, హీరమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభపురనాథా. 136

ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై మనవారు గ్రమ్మినం
జెచ్చెర ధర్మజుం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుడుఁ
వచ్చి గురుండు విల్ నఱికి వైచి సిడంబును డొల్లఁ జేసి మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భటరోషమహోగ్రమూర్తియై. 137

క వేఱొకవిలు గొని యెమ్ముల, గీఱ మెఱుఁగునారసములు గిఱిగొలిపిన నో
టూఱి మెయిం గ్రొన్నెత్తురు, వాఱ నతఁడు తేఱిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లెన్. 1<8

వ. కొండొకసేపునకు సేద దేఱి యక్కుంభసంభవుండు విజృంభించి వాయుదైవ
త్యం బగుశరం బేయుటయు నాభూవిభుండుఁ దద్దేవతాకంబగుసాయకంబునశమి
యింపం జేసి పెల్లేసినం గని కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 139

క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజుండు ప్రతిన సేయు టెఱుంగు దతనిఁ దేఁకువ సెడి మా
ర్కొనఁ దగదు నీకు భీముం, డని సేయుమొగమునఁ బొదువుమక్కురుసేనన్.

తే ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యాతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుచు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోణుండు ద్రుపదుసైన్యమున కడరె. 141

వ. ఇట్లు సని యుధిష్ఠిరుండు దనతమ్మునకుఁ బెనుఁబ్రాపయ్యె నయ్యనిలసుతుండును
సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినఁ గృపకర్ణకలశభవులుగడంగి
ర య్యుభయసైనికోత్తములు సంరంభమునం జేర్చిన సైన్యద్వయంబును రయం
బునం గలయఁ బెరసినం బెందూళి యెగసి తఱితోఁ గవియుదెంచుతమంబున
కుం దోడుపడి చూడ్కులు నిగుడ నీ కున్నను దమకంబునం దమతమపేళ్లు బిరు
దులు నుగ్గడించుచు నగ్గలిక సొంపునను పన్నల నుద్దేశంబుల నద్దెస నిద్దెస వీరులు
వోరుచుండ నంధకారం బతిసాంద్రంబై చిక్కువఱిచె నట్టియెడ బిట్టడరిపాం
డవు లుద్దండబాహాసంపదలు సూపిన నేపఱి కౌరవబలంబులు గలంగిచీకాకుపడి
చీఁకటి కతంబునం గూడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలంగి పోలు పఱిననయ్యా
చార్యుండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికొని యుద్దామసామర్థ్యం

బున సకల చతురంగంబులం [1]బూఁచునట్లొనర్చి యొక్క మోహరంబుగా నమర్చి
యం దగ్రభాగంబునం దాను నిలిచి యిరుగెలంకుల నశ్వత్థామసౌబలుల నునిచి
[2]నడుకొన శల్యు నిలిపి యన్నరేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు సేసె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో నిత్తెఱంగునం బన్ని బహుళతిమిరంబున సమ
రం బెట్లు సేసిరని యడిగిన నతం డతని కిట్లను నాసమయంబున నక్కురుభూపాలుండు
దమకాలుబలంబుల నెల్ల నాయుధంబులు వెట్టి దివియలు పట్ట నియోగించిన. 142

క. మున్నా పని మానుసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁగాఁ బనిచిన సం
పన్నంబుగ నొడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర ముజ్జ్వలితముగాన్. 143

వ. చేసికొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు దెచ్చిన నద్ధరణీవరుండు రథంబున కై
దును గరికి మూఁడును దురంగంబున కొండును నియతంబుగాఁ బట్టించి మఱి
యు వానికెలంకులను గేతనంబులకును దగం బట్టునట్లు సేసి వెండియు మోహ
రంబు ముందటను బార్శ్వంబులను బిఱుందను బ్రభలు నిగుడం బొడవుగా
నెత్తి పట్టం బనిచిన నవ్వెలుంగు నింగికి నేలకుం జాలి పొలిచె నట్టియెడ మణి
భూషణంబులను రత్నకేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వ
రిల్ల శోభిల్లి నీసైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను రథంబునకుం బది
యును గరి కేడును దురగంబునకు రెండును గాఁ దత్ప్రకారంబునం గరదీపికా
లోకం బాలోకనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యస్త్రగురుండు మధ్యందిన
మార్తాండుపగిదిం బ్రదీప్తమూర్తియై వెలుంగ నమ్మనుజపతి యనుజన్ములతో
నిట్లనియె 144

తే. శల్యకృతవర్మముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహోద్యోగమున మీరు కుంభజన్ము
చెంత కాద్రుపదాత్మజుఁ జేర కుండ
నాఁగుఁ డోరు లెల్లవారల నతఁడు గెలుచు. 145

పాండవకౌరవవీరుల ద్వంద్వయుద్ధము.

వ. పదంపడి యాధృష్టద్యుమ్నుం బరిమార్చుఁ గిరీటిం గర్ణుండును భీమసేనుని నేనును
గెలుతుమని పలికి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కడంగిన నెదిరిసేనయు నుగ్గడింప
నెన్నండును జూడ వినంబడని యట్టిబవరం బయ్యెఁ బాండవాగ్రజుం డుదనదొరల
ద్రోణుమీఁదం గవియుం డని పనిచి తానును దఱిమిన నమ్మనుజపతిం గృతవర్మ
యు సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుసూనుసుయోధనుం
డును నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని దుశ్శాసనుం
డును ఘటోత్కచుని గురుపుత్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుండును మత్స్య
రాజును మద్రేశ్వరుండును శతానీకుని జిత్రసేనుండును నర్జునుని [3]హలాయుధుం

1 గూడున ట్లొనర్చి. 2 నడుమన. 3 నలంబుసుండును

డుసుం దలపడి రిట్లు గురుని నుంపను రక్షింపను బూని మఱియు ననేకు లనేకులఁ
దార్కొని సోమకసైన్యంబు సమయించునక్కుంభసంభవుని ధృష్టద్యుమ్నుండు
మార్కొనియె నట్టియెడ. 146

సీ. పాండవాగ్రజునిచాపము ద్రుంచెఁ గృతవర్మ
యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె
ధనువును దునిమి హస్తం బుచ్చి పోశక్తి
యడరింప వేఱ శరాసనంబు
గొని హాయసూతులఁ గోదండమును బొడి
సేసి హార్దిక్యుండు సెలఁగి యేసె
నరనాయకుఁడు కృపాణము గొన్న నఱకెఁ దో
మరముఁ బూనిన రూపు మాపి మఱువుఁ

తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బఱపె నారసంబు లి ట్లమ్మహాబలుచటులవిక్ర
మంబు దుస్సహమగుడునమ్మానవేంద్రుఁ, డనికిఁ దొలఁగినఁగురుబల మలరెనధిప.

క. భూరియు శినివరుఁడు శరా,సారము లొండొరులమీఁద సరిఁ బఱపి వడిం
బోరునెడ భల్లమున నా,కౌరవువిలుఁ ద్రుంచె సత్యకసుతుం డధిపా. 148

ఆ. త్రుంచి మేను గాఁడఁ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింట నతని నొంచి
ధనువు దునుమఁ గోప మినుమడి యైశక్తిఁ, ద్రెళ్లవైచె శినివరేణ్యుఁ డధిప. 149

వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్త్రుం డతనిపయిం గవియు
టయు ఘటోత్కచుండు నిలునిలు మని యెలుంగు సూపి దొడ్డతూపులడరించిన
నతం డవి మగిడించి పెల్లేసిన నేదు వెఱిగిన ట్లయ్యసురవరుండు దశవిశిఖంబులు
రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఛ వచ్చి యమ్మేటిజోదు కేతుదండం బవ
లంబించి. 150

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికనారసము దైత్యువక్షమున వెసం
గీలించిన నరదముపై, సోలి పడుడుఁ దేరు దొలఁగ సూతుఁడు దోలెన్. 151

క. భీముఁడుఁ గురుపతియు శరస్తోమము లొండొరులమీఁదఁ దొరఁగించుచు ను
ద్దామాంభోదపిహితరవి, సోములచందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్, 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ ద్రుంచి సముదగ్రత భీముఁడు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేఱొకసమగ్రబలం బగుచాప మెత్తి యా
యనమెయిఁ గాఁడ విల్ విఱుగునట్లుగ నేసిన నొండు వింట న
య్యనిలజుఁ డేడునారసము లానృపుగాత్రమునందుఁ గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి వెండియును విండులు నాల్గతఁ డెత్త నెత్త ను
త్తలముగఁ ద్రుంచి వైచె గదఁ దత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

గ్గల మగుభీతి రాజుదొలఁగఁగ వెస[1]దాఁటుడుఁ గాన కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మదిఁ బొంగి వృకోదరుఁ డార్చె నార్చినన్. 154

వ. మనమూఁకలు నట్లకాఁ దలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నందలి జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రక్కౌరవేంద్రుండు వేటొక్కటే రెక్కి తోఁచినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణసహదేవులు సముదీర్ణవిక్రమంబు వెలయం బెనంగునప్పుడు 155

క. అమ్మాద్రీసుతుఁ డేపునఁ, దొమ్మిదివాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిరో
షమ్మునఁ గర్ణుండు దదం, గమ్ములు నొప్పించెఁ దీవ్రకాండశతమునన్. 156

వ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు 157

చ. రయమున విల్లు ద్రుంచినఁ బరాక్రమ మొండొకవింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాతఁడు ఖడ్గము ఖేటకంబు ని
ర్భయముగఁ బుచ్చుకొన్న బహుబాణములం దునుమాడె నవ్విదు
ర్జయ వగులావునం గడు వెసన్ గద వైవ నడంచె నవ్వుచున్. 158

వ. దానం బెండువడక యప్పాండునందనుండు 159

కర్ణుఁడు సహదేవుని వింటికొపునం బొడుచుచు నవమానించుట.

ఆ. శక్తి వైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, వరుస నదియు నదియు వ్రయ్యలయ్యెఁ
దునియ లయ్యె నేలఁ దొరఁగంగఁ జేసి పెల్లేసి తెరలుటయును నెద్దె నతఁడు.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గర్ణుండు గదిసి నిశ్చేష్టితుం డగుసహదేవు నాలోకించి కుంతిమాటలు దలంచి యొండు సేయనొల్లక యల్లనవింటికొపునం గడపు వొడిచినవ్వుచు నెక్కుడైనపగఱ నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడె నరుండు గురుసేనతోడ బిరుదై పెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికిపోయె నక్కుమారుండును నట్లు గర్ణునేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తనబ్రదుకునకురోయుచుం బోయి వేటొక్కరథం బెక్కె మత్స్యమద్రేశ్వరులు జంభవాసవులచందంబున సమరంబు సేయుసమయంబున నాశల్యుండు. 161

క. హరులను సూతునిఁ జంపిన, విరటుఁడు పోలివోక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతానీకుఁడు శల్యురథం బస్త్రములఁ బొదివె నుద్ధతభంగిన్. 162

వ. ఇట్లు మత్స్యానుజుండు దాఁకిన. 163

తే. అతనిఁ గూల్చె మద్రేశుఁ డయ్యరద మెక్కి
విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ
ముట్టె నాతని నాతండు మూర్ఛ వోవ
నేయ సారథి దొలఁగంగ నెగచె రథము 164

వ. అవ్విధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్కటిసైన్యంబులు శల్యునుగ

---

1 దాఁటుట గానఁ డాతఁడుం.

వడికిం గాక తెరలినం దఱిమి ధనంజయుండు నిలువరించి బలాఢ్యుం డగు[1]హ
లాయుధుం డతనిమేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన నప్పాండవమధ్యముండు.

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధింప ను
త్కోపవికారుఁడై యసుర క్రూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గ్రై పృథివీస్థలిం దొరఁగున ట్లలయించి చతుశ్శతిన్ సమా
టోపము సూప నాతఁడు గడున్ వెసఁ బాఱె భయార్తమూర్తియై. 166

సీ. నకులనందనుఁడు నీనందనుతోఁ బోరు నెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకట మంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోఁబడ నేసి విల్లును సిడముఁ ద్రుంపఁ
దలఁకక యొండుకోదండంబు గొని నీదుపుత్త్రుండు నొంప నాచిత్రసేను
శరముల కోర్చి తత్తురగంబులను సూతు ధరఁ గూల్చె వెసభవత్పౌత్త్రుఁడపుడు
తే. గలఁక లేకయతండు శీఘ్రమున నిరువ, దేనుదూపుల నొంచిన నేసకి మెసఁగఁ
గినుక నాతఁ డాధనువును దునుమ నక్కు,మారుఁ డేఁగె హార్దిక్యుని తేరిపైకి. 167

క. ద్రుపదుఁడు వృషసేనుండును, నుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణపరీతశోణితప్లుత, వపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షితినాథా. 168

వ. అట్టియెడ నాకర్ణపట్టచేయి బెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజపతికిం
గలకడచి యతనిం బొదివి యానై నిశో త్తమునంపసోన కోటఁటి పఱచినం బ్రదీ
ప్తుండై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందన నందనుండును బోరు
నెడ నప్పాండుపౌత్త్రుం డతనిఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూఁడు నాఁటిం
చినం ద్రిశిఖరయుతశైలంబులీల నయ్యువరా జొప్పి యవ్వీరుం గ్రూరశరంబు
లం గప్పి కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు సేసిన. 169

. వింధ్యాద్రిపోలె నాప్రతి, వింధ్యుఁ డచలితోగ్రమూర్తి వెలయఁ నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నడరి దీప్తా,వంధ్యాస్త్రము లక్కుమారవరుపైఁ బఱపెన్. 170

. అలిగి వెడఁదవాతియమ్మున నాతని,ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోదరాళి గదిసి. 171

కయ్యంబు సేయ నందు భీమసేన నందనుం డగుశ్రుతసోమునరదం బయ్యుధిష్ఠిర
తనయుం డెక్కి యొక్క సముద్దండం బగుకోదండంబు వుచ్చికొనిఖండనంబు సేసె
మనవారు నయ్యువరాజుని కడ్డంబుసొచ్చి పెనంగిరి నకులుండును శకునియు
సమానవిక్రమంబుల సమరంబు సేయునెడ నాసౌబలుండు. 172

ఒకబలుతూపురంబు గొని యుచ్చి చనం గరమల్గియేయుడున్
నకులుఁడు మూర్ఛ వొప్పుటయు నాదము రోదసి నిండ నార్చె నం
తకుఁ దెలి వొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱం
దికి నరసా వొనర్చె ఘనతీవ్రసముజ్జ్వలమార్గణంబులన్. 173

---

1 అలంబుసుఁడు.

వ. ఇట్లు గాంధారపతి పడుటయుం దత్సారథి దేరు దోలంగ దోలుకొని పోయెం గృపాచార్యుతోడ రణక్రీడం జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు బిసకాండంబుగా ఖండించి యతండు శక్తివైచ నదియును దునిమిన ఘనం బగుధనువు గొని తోరంపునారసంబున నతనిం దేరిపై సొగయ నేసి యగ్గౌతముండు గోపంబునం జంపం దలం పెత్తివెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెసయోధులు పలువు రొక్కట నుక్కున నురవడించిన మనదిక్కుసైనికులు శారద్వతుం గడచి కడిమి నెఱయం బోరిరి మఱియు ననేకద్వంద్వయుద్ధంబులు సెల్లుచుండ సంకులసమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున 174

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుం డాచార్యునురమున వెస నాఁటె నైదునారసము లాతఁ
డాతని నిరువదేనమ్ముల నొంచి విల్ దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు
మంటలు గ్రమ్మెడు మహితాస్త్రమేయుడుం గాలంబు గాకిది కలశజునకు
ననుచు నీవారు భయం బంద నేకాదశాస్త్రంబు లొకముష్టి నలవరించి
తే. యేసి కర్ణుండు దునియలు సేసె నడుమ, నంతఁగురురాజుయువరాజునడరగురుసు
తుండు శకునియు శల్యుండుం దోడుపడిరి, వారలేడ్వురతాఁకు నవ్వీరుఁడోర్చె.

క. ద్రుమసేనుం డడరి పటుబాణము లుద్ధతిఁ బఱపె సూతనందనుపైఁ గో
పము గదిరి యతఁడు వానిశిరము గుండలదీప్తమై ధరం బడ నేసెన్. 176

వ. ఇట్లుద్రుమసేనుండు సచ్చినం బేర్చినకోపంబునం గర్ణు కోదండంబు దునిమి ధృష్టద్యుమ్నుండు నఱిమిన నొండుబలువింటం బెనంగునతనిం గూడుకొని కురురాజు మొదలగు నేగురురథికులు పెలుచ నేసి యాసమయంబున సాత్యకిసమదగతిం గవిసి నిలు నిలు మని యదల్చి రాధేయుం దలపడియె నయ్యిరువుర యుక్కును నొక్కరూపున నక్కజంబై యుండె నట్టియెడ వృషసేనుండు వచ్చి శైనేయు నేయుటయు నతండు వాలమ్ములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లం జేసినం బుత్రశోకపీడితుం డగునాసూతపుత్రుం డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె నంతకుం దెలిసి తనయుండునుం దోడుపడియె నట్లడరునయ్యిద్దఱ నాశినివరుండు గినుక యెక్కినయెడ్డెఱం జిక్కువఱచి నప్పుడు గాండీవగుణ దేవదత్తమహారావంబును హాహాకారంబును వీతెంచిన నయ్యంగరాజు రారాజునకి ట్లనియె. 177

కర్ణదుర్యోధనులు దురాలోచన నేసి సాత్యకిం దలపడుట.

క. అదె పార్థుఁడు దనమునుమున, కొదవిన సేనలఁ గలంచునులి వతఁ డితనిం
గదియంగ రా కుండకమును, పొదువుదమే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్. 178

వ. అట్లయిన వీఁ డభిమన్యుపోయినపోకం బోవునది నీకు విజయంబునకుం గారణం బగు వీనిం బలువురు సుట్టు ముట్టుట యెఱింగె నేని పివ్వచ్చుండువచ్చు నతం డెఱుంగ కుండ నక్కడ నిలువరించి పోరం జాలుబల్లిదుల నట పుచ్చువలయు

ననుటయు నమ్మనుజవిభుం డిది లెస్స [1]కర్జం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు పదివేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్ప్రధర్షణ దుర్విషహులు దోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు సేయు మద్దిక్కునం దక్కిన పాండవులు నున్నవా రయ్యన్నదమ్ములం బొదివి గెలువు మనిన నతం డమ్మెయికిం జనియెఁ దదనంతరంబ. 179

క. చేయఁ గలరథికులును రా,ధేయుఁడు బలయుతము గాఁగఁ దెప్పదెరల శై
నేయుపయిఁ గవిసి బహువిధ, సాయకములు గురిసి రథికసంరంభమునన్. 180

వ. అతండునుం గోపాటోపంబున 181

క. కరులకిరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబు చెక్కలును సమి
ద్ధరఁ గప్పి క్రమ్మఱఁగ నెత్తురుటేఱులు వఱపి వానిఁ దొలఁగం ద్రోచెన్. 182

క. శినివరునద్భుతవిక్రమ,మున కోర్వక కలఁగఁబడినమొనఁ గనుఁగొని నీ
తనయుఁడు దనయరదము నా,తనియరదముమీఁద నత్యుదగ్రతఁ బఱపెన్

వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయునెడ నాశైనేయుండు. 184

క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పొలివోక యతని [2]గురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు దునుముడు, బరవస మఱి యొరునితేరిపైకిం బోయెన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 186

తే. [3]పతి గలంగ శైనేయుఁ డబ్బలము బాణ,నిహతిఁ దూలించె నక్కడ సీమఱంది
యడరియర్జునుతో విస్మయావహముగ,నాహవము సేసెఁదగుసహాయంబుకలిమి.

చ. అతనిసుతుం డులూకుఁడు నుదగ్రతఁ గృష్ణునిమేనఁ బార్థుఁపై
శితశరకోటి నించి విఁసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు
ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తద్ఘనచాపము ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు దనూజుతేరిపయి కాత్మ చలింపఁగఁ బోయి వెండియున్. 188

తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి వివ్వచ్చు నేసె, నతఁడు వారలు సేడ్పడునట్లుగాఁగఁ
గడఁక గలయోధవీరులుబడలువడఁగ, బలముసెడిపాఱఁ దనవింటిబలువుసూపె.

వ. ఇట్లు వివ్వచ్చుండు పేర్చినయాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 190

క. తఱిమి గురువింటిగొనయం, బఱిముఱిఁ దునియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
డ్తెఱ నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమ్మహోగ్రశరంబుల్. 191

వ. వెండియు నాచార్యుం డేయుసాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులు నొంచుచు మిగిలి మార్గణజాలంబుల సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించె నట్లు సాత్యకి సవ్యసాచిధృష్టద్యుమ్నులచేతంగలయం గలంగి కౌరవానీకంబు గాందిశీకంబగుటయుఁ బాంచజన్యదేవదత్తాదిశంఖరవంబులు సెలంగం బాండవబలంబులు గూడికొని వెన్నడిం గవిసినం గని భీషణరోషాతిరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు 192

1 తలం పని 2 గురు సన, గురు సఱ. 3 పతి గలంచి సాత్యకి నీదుబలము

మ. తలలుం జేతులుఁ గాళ్లునుం దనువులుం ధాత్రీస్థలిం బెక్కుతి
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులుం వారణా
వలులుం గీడ్పర నైవడం దఱిమి దుర్వారైకదర్పోద్ధతిం
జలముం జేవయుఁ జూపె నుద్భటభుజాసంరంభరౌద్రంబుగన్. 193

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి నొంచినం బఱిపఱియై పఱచునవ్వాహినుల వెనుకొను నాసూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మతనయుం డర్జునునితో ని ట్లనియె 194

క. నడురేయి తీవ్రభానుఁడు, పుడమి వెలసె ననుతలంపు పుట్టించుచు ను
గ్గడు వగు తేజంబున వెలిఁ,గెడుఁ గర్ణుఁడు బాణరుచులు గిఱిగొన దె(స)లన్. 195

ఆ. ఇట్టు దఱిమెనేని యిప్పుడ యీతఁ డి, ద్దిక్కువారి నెల్ల నొక్క(ట)యుత్తు
గాఁగఁ బిలుకుమార్చుఁ గావున నెమ్మెయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు 196

వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయునభసంబున కిమ్మోహాసం బోహ టించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బైకొని యొక్కవలన మొనలఁ దెరల్చెడి నే నవల్చి యిక్కర్ణు నుక్కడంచి యక్కుంభసంభవుసంరంభంబు వారించెదఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతని కి ట్లనియె. 197

క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం బేర్చు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైడింబుం, డనిఁ గర్ణుని నోర్చుఁ బనుత మతని నతనికిన్. 198

వ. వెండియు. 199

క. మన మంతకు వేఱొకది, క్కున నడతము భీమసుతునకును మాయలుఁ బెం
పొనరినదివ్యాస్త్రంబులు, ననేకములు గలవు వలవ ననుమానింపన్. 200

వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన నతండు సన్నాహసంరంభమూర్తిస్ఫూర్తి మెఱయం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201

ఉ. పాండవసైన్యముల్ సెదరి పాఱెడుఁ గర్ణునిచేత నొచ్చి యు
ద్దండత నీదుశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నిల్వరింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుఁగక్కువ దండ్రులకుం జయంబు పు
త్త్రుం డొసఁగంగఁ గాన్పు మహి రూఢికి నెక్కుడె గెల్వు మీతనిన్. 202

అలంబుసుండు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట.

వ అనియె ధనంజయుండును దదనురూపంబు లైనయాలాపంబుల ననుమతి సేసినం గడంగి ఘటోత్కచుండు గర్ణుదెసకుం గవిసె నట్టి(య)ెడ జటాసురసుతుం డగు నలంబుసుం డేతెంచి కురుపతిం గాంచి నాకుఁ బాండవులదెసం బూర్వవైరంబు గలదు నీకును బ్రియంబుగా వారిని వారివారిని వధియించెద నని పలికి యాతండు ప్రీతుం డై యభినందింప నాసూతనందనుం గలసి తలకడచి హిడింబానందనుం దాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యిరువురును వివిధవిశిఖస్ఫురణంబుల నొండొరు

దుల దెరల్పం జాలకరథికు లగుటయు డిగి మాయలకుం జొచ్చి మహోరగగరుడా
కారంబులను వారణకంఠీరవరూపంబులను రక్షస్సైంహికేయాకృతులను మేఘమా
రుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారాకారంబులను జూపుచుం బోరి యే
పునం గదిసి బాహాబాహిం బెనంగునప్పుడు మేనులు వెగసిన నాభీమనందనుండు

క. పట్టి బలువుగ జటాసురు, పట్టిం బడవైచి యుక్కము పాదమునం గడుఁ
బిట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, యట్టుకఁ బాయంగఁ జేసి యార్చెం బెలుచన్. 204

ఆ. ఆర్చి నెత్తు రుట్ట నమ్మస్తకము పట్టి, కొని యతం డుదాత్తఘోరభంగి
భ్రమరి వాఱి కురునృపాలకునరదంబు, నందు వైచి యిట్టు లనియె నధిప 205

క. కొను మిదె నీమిత్త్రునితల, విను మిట్టుల మాఱు లేనివిక్రమమునఁ గ
ర్ణుని ద్రుంచెద వరుసం బోరి, గొని యెద నీను భీమసేనుకొడుక నెఱుఁగవే. 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డగుణం బగుతనయరదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు గ్రాల
నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపంబైన దంష్ట్రాయుగళంబును బింగ
ళో[1]ద్బద్ధజటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁ గనకభూషణంబులకతంబునఁ
దటిల్లతావికటం బగునంబుదంబుకైవడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ
నతండును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులం గప్పె నిప్పురుసునం దలపడి
యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగుసంగరంబు సేయు నెడ వివిధాయుధవ్యా
పారఘోరవిచేష్టితవిగళితరక్తసిక్తంబు లగునంగంబుల యచత్వంబున గైరికగిరి
ద్వయంబు చందంబున నొప్పిర ట్లెక్కు డదక్కు డలు లేక పోరి పోరి రాధేయుండొ
క్కదివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది భైమసేని ప్రత్యస్త్రంబున నడంచి [2]మా
యసైన్యం బడరించిన నమ్మాయాసైన్యంబు సాయకశూలముద్గరాదిహేతివ్రాతం
బులును [3]బలలవర్షంబులును గురియం గురువాహిని గలంగి పాఱిన నాసూత
సూనుం డొక్కరుండును నస్తంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి మహనీయాస్త్ర
బలంబున నమ్మాయ మాయించుటయు హైడింబుండు చక్రంబు వైచినం జక్క
డిచె గద విగిడించిన మగిడించె గగనంబున కరిగి తరుపాషాణపటలంబులు వరఁగిం
చినం దునిమి ధరం దొరఁగించె మఱియు రథికత్వంబునం గడంగిన నయ్యోధవ
రుండు దురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శకలంబులు సేసి యతనితను వేదువెఱ
గినతెఱంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిఱిగొల్పినం గెరలి యన్నిశాచరనాథుండు.

సీ. మాయాముఖంబున మార్గణజాలంబు ద్రావఁ గర్ణుం డది వ్రయ్య నేసి
చెలఁగినఁ గడు బెక్కుశిరములుం దోడిమహాకృతి గైకొన నదియుఁ దునుమఁ
జచ్చె వీఁ డని దానసైన్యంబు లుబ్బంగఁ బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి
[4]భంగించె నవినును ద్రుంగఁగ నేసిన శైలమై తద్వజ్రసాయకమున

---

1 ద్వ్యత్యక్తశటాకలాపంబును 2 మాయాసైన్యంబున సాయక 3 నుపలవర్ష. 4 భంగించి నవియునుమ్రగ్గంగఁ జేసిన

తే. సమసి రథికుఁ డై తనచుట్టుఁ జాతురంగ, మైనబల మేచి తఱుమంగ నదరి దీప్త
భూరిశరముల నాసూతపుత్త్రు నొంచి, యెక్కుడై త్రుంచె నతనివి ల్లక్కజముగ.
వ. ఆసమయంబున బకునితోడంబుట్టు వగు నలాయుధుం డను నసురేంద్రుండు వధము
డివలని వైరంబు పెద్దకాలం బేనియు మనం బెరియింపం దఱివేచికొనియుండి య
న్నిశాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జనుదెంచి దుర్యోధనుం గని తన్నెఱిం
గించుకొని యతనితో ని ట్లనియె. 209

అలాయుధాసురుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు చేసి చచ్చుట.

క. భీమునిఁ దత్సోదరుఁ ను, భూమీశ్వర యిపుడ పట్టి పోరిపుచ్చెద ను
ద్దామత మ్రింగెదఁ గృష్ణుని,తో మిత్త్రగణంబుతో సుతులతోఁ గూడన్. 210
వ. నీకును నీవారికిం గయ్యంపుటలజడి గా కుండునట్లుగా నరిసేన సమయించెదనని
యె నప్పుడు ద్రోణద్రౌణికృపకృతవర్మమద్రపతిప్రముఖయోధవీరులు వేఁగుపడి
చూచుచుండం బేర్చి హైడింబుండు గవిసినం గర్ణుదెస నఖిలజనంబులును నిరా
శు లైరి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి 211
తే. భీమతనయుండు మాయపుఁ బెనఁకువలను, గర్ణు నొప్పించుచున్నాఁడు గడఁగి వానిఁ
దాఁకి గెలువు నీ వనవుడు దైత్యవిభుఁడు, దగ్రగతిఁ జని తాఁకె నాదైత్యవిభుని.
క. అరదము మొదలైనసకల,పరికరములు రూపు నేపు బ్రాయంబును న
య్యిరువురు దనుజాధిపులకు, సరియై యొప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213
వ. ఇట్లేవు మెఱయ నిరువురుం దలపడి పోరువారలం జూచి సూతసూనుండు మారు
త్సూనుపయిం గవిసిన నతండు దనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చునో యను
తలంపునఁ గర్ణునిం గ్రేడించి యమ్మేటిరక్కసునిమీఁద నాటోపంబున నడరు
టయుఁ దదనుచరు లగునిశాచరు లనేకు లొక్కుమ్మొగి నతనిం బొదివిన నొదవిన
కినుక నమ్ములగములు పఱపి యవ్వీరుండు వారిం బఱపిన. 214
తే. పోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ డేయు
సాయకంబునఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంఠితంబులఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుఁడు. 215
క. భీముఁడు గదవైచిన ను,ద్దామగదాప్రహతి నది యతండు సదిపి[1]యు
గ్రామేయవివిధవిశిఖ, స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్ 216
వ. నిజబలంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలసైన్యంబుల బడలుపఱిచె నప్పుడు శౌరి
సవ్యసాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు పేర్చిరి వీరి మఱఁప నకులసహదేవ
సాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణుదెసకు శిఖండిధృష్టద్యుమ్నప్రముఖులం
బనుపుము గురునిప్రాపున నురవడించినరపతుల నీవు నిలువరింపు మనునెడ నలా

1 మహాభీమంబు లైనవిశిఖ.

యుధుం డనిలతనయుధనువు దునిమి యతండు వే ఱొక్కవి ల్లెత్తికొనుసందున
సారథిరథ్యంబుల ఖోలనేసినం బొలివోవక యబ్బలుమగండు గదాహస్తుం
డయి కొదకొని వాఁడును గదగొని మార్కొని ఘోరంబుగాఁ బోర గదలు
దుమురగుటయు రథావయవంబులుఁ గరిపంతంబులు లోనుగా [1]దొరకొన్నవియ
సాధనంబులుగా నొండొరుల నొప్పింపం దొడంగిన. 217

క. కని హరి గర్జనితోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ బిలిచి భీముఁడు వల ది
ద్దనుజుని మర్దింపుము నీ,వన నాతం డతని విడిచి యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదుల నాదైత్య,ప్రకరంబుఁ దెరల్చి రేఁచి రాధేయుఁడు నే
లకుఁ గోలకు దెచ్చెను సో,మకుల శిఖండ్యాదిరథికమర్దనుఁ డగుచున్. 219

వ. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధుం డయి సమీరనందనుం డాసూతనందనుం దల
పడినం దోడ్పడి నకులాదులు నానాస్త్రంబులు గురిసిరి కిరీటి పాంచాలురం గూర్చి
కొని కుంభసంభవసైన్యంబుఁ బొదివి సమయించుచుండె నలాయుధుండు ఘటో
త్కచునిం బరిఘపాతనంబున సోలం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు. 220

క. గద ద్రిప్పి బెట్టు వైచిన, నది రథ్యంబులను సూతునరదము సిడముం
జిదురుపలు సేయ నతఁ డం,బుదమై గర్జిల్లె నభము బూరటిలం గాన్. 221

వ. ఇట్లు మాయ గైకొని నెత్తురుసోనతోఁ బిడుగులు వడిం జేయ వాయుతనయతన
యుండును దివి కెగసి తనమాయ నమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మఱ బకభ్రాత
భూచారి యయినఁ దోడన హైడింబుండును డిగ్గిన నయ్యిరువురకుం దరువులఁ
బాషాణంబుల భీషణం బగురణంబు వాలిసుగ్రీవసమరసమం బై చెల్లె మగుడ
వివిధాయుధంబుల నాయోధు లాయోధనంబు సేసి రట్టియెడఁ గరవాలంబుగొని
మదంబునఁ గవిసినచో ఘటోత్కచుం డలాయుధుం దలపట్టి బలువిడి నిలంబడఁ
దిగిచి మెడ దెగవ్రేసి యార్చినం జేర్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యనినదంబులు
సింహనాదంబులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

. పటుగతిఁ జని కురుపతిముం,దట వైచెం జేతనున్నతలరౌద్రం బు
ద్భటముగ ఘటోత్కచుం డు,త్కటశోకము వొంది రతఁడుఁ దత్సైనికులున్.

. మును బకుననుజునివలనం, దనతమ్ములు దాను బ్రదుకఁ దలఁచి యతఁడు స
చ్చిన విభుఁడు భీమసేనుప్ర,తిన పారం బెయ్దు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

అట్టియెడఁ గర్ణుండు కౌంతేయసైన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల[2]విఘటి
తంబు సేయుచున్న నవ్వాయునందననందనుండు నిజస్యందనం బెక్కి యుక్కు
మెఱయం దలపడియె నయ్యిద్దఱుం బెద్దసేపు శరపరంపరల సరియై సంగరంబు
సేసిరి పదంపడి రాధేయుండు రథ్యంబులం జంపిన రథసమేతంబుగా నాఘటో
త్కచుం డదృశ్యుం డైన నీసైనికులు దల్లడిల్లి యెక్కడవచ్చి యెవ్వారి నేమి సే

1 దొరకినవియ 2 విఖండితంబు.

యునో యనుచు మేనులు వడంకఁ దలఁకుచుండిరి హైడింబుం
డును మహాంబుదంబుచందంబునఁ జదలం దోఁచి మెఱుముచు నుఱుముచు బాణ
కృపాణముసలముద్గరకుంతక్షురికాది హేతివ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం దొ
రఁగింపం దోడిదానవులు మొగిళ్లయి యొక్కమొగి నట్లచేయ నాసూతసుతునకుం
బ్రతివిధానం బాచరింప నలవిగామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులుఁ
దురంగంబులుఁ ద్రెళ్లను గూలను డొల్లను దొడంగె [1]నొండుగడకుం గడంగు
తలంపులు దక్కి తలలు గుట్టికొని యుండి యోధులు భగ్నాపరభాగులై పడం
జొచ్చి రప్పు డిద్దెసవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనులకుం
దోడ్పడి యిట్లు సేసెద రనువగ వెగడంది కలంగంబడి రయ్యవసరంబున. 225

శా. ధీరత్వం బొకఁడున్ సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రసం
చారోల్లాసము సూపెఁ జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యారూపావలి భాస్కరాంశుల నదృశ్యాకార మై పోవునీ
హారంబుం దలఁపించుచున్ విరిసె[2]నేనాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. మగుడఁగ దానవప్రవరుమాయ సమంచితదివ్యబాణశ
క్తి గుదియఁ జేసి తొంటితనతీవ్రత గైకొని నీదుసైన్యముల్
బెగడు వడన్ మడించి యతిభీమసముద్ధతి నింక నెమ్మెయిం
దెగఁ డనుభీతి యోధులమదిన్ జనియింపఁగ నాక్రమించినన్. 227

వ. వార లందఱు సూతనందనునుం జూచి యాతండు గలంగమికి నచ్చెరు వందుచు న
గ్గించి యతని నుద్దేశించి యిన్నిశాచరుం డిందఱ సమయింపకుండం గాచికొనుము
నీవును బ్రదుకు మాఖండలుం డా కనకకుండలంబులు గొనునప్పుడు నీకు నొసం
గినమహాశక్తి యింకెన్నఁటికి భీమార్జునులు నిన్ను నిమ్మి సేసెద రిప్పుడు బ్రతికిన
మఱి చూచికొంద మప్పరమసాధనంబు దీనిమీఁదం బ్రయోగింపు మనునెడ
నారక్కసుం డామేటిమగని గీటడంచువాఁడై యాటోపంబునం గదిసి తదీయ
రథ్యంబులం బటుగదాపాతంబునం బొలియించె నట్లవ్విరథుండు విరథుం డగు
యుం దఱిమి యద్దనుజుండు గఱ్ఱంతరసాత్రాభితాడితుం జేసిన [3]నోసరిలి
యతం డాసైనికులయాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జావు దప్పించుకొన నది
దప్ప నొండుపాయంబు లేమిం జేసి 228

కర్ణుఁ డింద్రదత్తం బైనశక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట.

ఉ. వైరివినాశనక్రియకు వాసవుఁ డిచ్చిన నుంచి యున్నయా
ఘోరపుశక్తి నాలుకలు గ్రోయ మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్లఘం
టారవ మభ్రవీథి నిగుడం దగఁ గేల సమర్చి పేర్చి య
వ్వైరికిఁ బూఁచినం దలఁకి వాఁడు మహోన్నతఘూర్ణితాకృతిన్. 229

1 నొండుగడంకలు. 2 నత్యాశ్చర్యముం బొందఁగాన్. 3 నోసరి, నోసి.

తే. తెరలిపాఱఁగఁదలఁచుచోదృష్టితోడఁ, గూడికొనుముష్టి మృత్యువుతోడఁబుట్టు
వనఁగఁజాలుసద్దివ్యసాధనమువైచె, గగనతలమున భూతసంఘములు మ్రోయ.
వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు మహోగ్రంబుగా వైచిన 231
క. మును మాయ మ్రింగి దనుజేంద్రునియురము వగిల్చికొనుచు దుర్భరగతి వే
పున వెడలి శక్తి యెగసెను, [1]వినువీధికి నుడుగణంబు వెలుకం బాఱన్. 232
వ. అప్పుడు 233
క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెడలంగఁ బెట్టి నఖము గఱచుచుఁ జ్వా
లాలలు ద్రమ్మఁగ రక్కసి,పాలుఁడు వికృతాస్యుఁ డగుచుఁ బ్రాణము విడిచెన్.
వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు వడిన మనసైన్యంబున శంఖభేరీస్వనసహితంబు లగు
సింహనాదంబులు సెలఁగె నీపుత్త్రుండు బంధుమిత్త్రసమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు
నొంది సూతనందనుం గౌఁగిలించి తనయరదం బెక్కించికొని యుల్లసిల్లె ననిన
విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె 235
క. [2]బలుమాయాబలబాహా,బలములు గలవాఁడు భీముపట్టి వడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, [3]నలఁచుం బాండవుల నెట్టు లైరో వారల్.
వ అని యడిగిన నమ్మహీపతికి నతం డి ట్లను నట్లు వృత్తుం డైనహిడింబాసుతుం
జూచి కౌంతేయు లత్యంతదీనమానసు లై కన్నీరు గడలుకొన నడలునఁ గుందిరి
గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబుసేసి శంఖంబు పూరించి పగ్గం
బులు నొగల ముడిచి పంచనూరుతాండోళితం బగుమందారంబుచందంబు
దోఁప నర్తించుచు నచ్చటంబునడిచి కరిగీ కిరీటిం గౌఁగిలించికొని వీఁ పప్పళించి
వెండియు నార్చిన నాతం డయ్యుపేంద్రు నుపలక్షించి. 237
ఉ. చచ్చె ఘటోత్కచుండు మనసైన్యము లెల్లఁ గలంగి నల్గడ
న్విచ్చుటఁ జూచి యేము వగ నెక్కొన వాదెద మిప్పు డెమ్మెయిన్
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరువంపుఁజరిత్రము దక్కి లాఘవం
బచ్చుపడం జెలంగెదు మహాపురుషా యిది మేమి సెప్పవే. 238

కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు వడఁ దాను సంతసించుటకు నిమిత్తం బర్జునుతోఁ జెప్పుట.

వ. అనుటయు నయ్యచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుండు గుండలంబులు గొనుచుండి
కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్కరం
బని తలంచుచుండుదు నేఁడు హిడింబానందనుమీఁద నది వోయినం బ్రమో
దంబు నొందితి నాసూతనందనుం డది సేత నుండెనేని జక్రగాండీవధరుల మై
మనమిరువురమును గవిసితి మేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండుదివిజపతి
వేఁడినఁ గవచకుండలంబులు విచ్ఛిత్తంబులుసేసి యిచ్చుటవైకర్తనుం కనంబరఁగె

1 వినువీధిని నుడుగణంబు వెలువెలఁబాఱన్, వినువీధి నమర్త్యగణము వెలుకంబాఱన్.
2 బలమాయాబలబాహా, 3 నలఁచఁగఁ బాండుసుతు లెట్టు

నీకై మీతండ్రి యిట్లు సేయఁ డయ్యె నేని వాని కెదు రెవ్వరు కవచకుండలవిహీ
నుండై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమిం జేసియు
నింక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్ల యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల నీక కానొక్కొ
క్కతెఱంగునం బిలుకుమార్పితి నిత్తఱి వార లున్నఁ గౌరవపతివారలం దెచ్చుకొ
ను నమ్మువ్వురుఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వరా కుండు ఘటోత్కచుండును గిమ్మీరబక
హిడింబులఁ దోడివాఁడ ధర్మద్వేషంబును రోషంబును గలిమిం జేసి యొక్కప్పు
డొప్పమి వచ్చుం గావున నద్దానవులయట్ల వీనిపోలిసిపోకయు నా కభిమతంబు
వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నిపుడు సావ కుండెనేనిఁ బదంపడి నాకుం జంప
వలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోకసమయంబు గాదు మన మొనలు
గలంగెఁ గురుబలంబు పైకొని యెదు నీవుఁ దెలిసి యుత్సాహంబు వాటింపు
మనియె నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగంబై. 239

చ. ఒకనిని జంపె యిట్లు సను నుజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే
టికి నరుమీఁద దాని నిగిడింపక యన్నిదినంబు లప్రయో
జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు వడ్డఁ బో
రికి మఱి యుత్సహింపఁ గలరే పెఱవారలు సూతనందనా. 240

క. పిలిచికొని నైనఁ బార్థుం, బొలియింపఁడ శక్తి నతఁడు [1]పోరికి నెవ్వా
రలు రమ్మన్నను వ్రత మయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేల[2]తప్పం జేసెన్. 241

వ అని వెండియు. 242

తే నాతనూజులు దుర్బుద్ధు లీతెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తినీరజాక్షుఁ
డోడిచికొని యెనో మొఱకు చేనున్న తియ్య, పండు వెసనాఁచికొనిన నేర్పరియుఁబోలె

వ. అనిన నమ్మహీపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 244

తే రాత్రు లీపనికర్ణుతో రాజు ననుజ, సమితియును నేనుఁ దగఁ జెప్పుదుము నరేంద్ర
యతఁడు లెస్సగ విని యెల్లి యక్కిరీటి, నచ్చుఁ బటుశక్తినని బాసయిచ్చు మాకు.

వ ఏము వెండియు నాకర్ణునితో నిట్లందుము విప్పచ్చుండ నచ్చినం దక్కటిపాండ
వులం దొక్కనిఁ బద్మనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున నర్ధమూలం బగు న
మ్మాధవుండు దెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రదత్తం బయినశక్తి
నతని సమయించుట గార్యంబు. 246

క అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణవిజయులలో నొ
క్కనిఁ బొరివుచ్చెదఁ జూడుం, డనుచుఁ జనుఁ[3] సూతసుతుఁ డహంకారముతోన్.

తే. వినుము వేగిన సంగ్రామమునకుఁ బోయి, నప్పు డక్కర్ణునకు మాకు నందఱకును
దోఁప దాబుద్ధి వెండియుఁ దోఁచు మఱిగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరఁగ దైవంబు కతన.

వ. దైవం బన వే ఱొకండు గలదె కృష్ణుండ యది యెట్లనిన నట్లర్జునుని బోధించు

1 పొలి సెనె యె. 2 తప్పెం జెపుమా 3 శిశువుచే.

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నాసూతసుతుం డీశక్తి యిన్నిదినంబులు ధనంజయు
మీఁదఁ బ్రయోగింపమికిఁ గారణం బేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివా రెల్లనీపని వాని కెపుడుఁ, గఱపుదురు వాఁడుఁబూన్కి మైఁగడఁగివచ్చుఁ
దాఁకుదల నేను వార లందఱును మఱచు, నట్లు సేయుదు నరునకునై కుమార.

వ. అనిపలికి ధృష్టద్యుమ్నాదులం జేర్కొని యాతనింగలసికొని సాత్యకిను ద్దేశించి.

క. మీరును బ్రాణములుఁ ద్రిలోకీరాజ్యము నాదుబుద్ధికిం బార్థుక్రియం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీరేయి గదా సుఖంచి యే నిద్రింతున్. 252

వ. అని చెప్పె నట్లు గావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలవదనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు
మీరు దైవోపహతుల రమ్మహాశక్తి దృణీభూతుం డగుఘటోత్కచునకుం గా
వ మ్మయ్యె నింక మీ వారెవ్వరు నెప్పరుసున బ్రదికెదరు చేయునది లే దట
మీఁదివృత్తాంతంబు సెప్పు మనవుడు నజ్జనపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 253

తే. భీమనందనుచావునఁ బ్రేముడించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుధార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁద వివశుఁ,డగుచుఁ జదికిలఁబడుటయు నచ్యుతుండు.

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క. ప్రకృతిజనునట్టు లిమ్మెయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె విను మి ట్లయినం
జకితం బగు నీసైన్యము, సకలము లె మ్ముత్సహింపు సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించుగురుభారంబు దలంపక యింతయలంత నొందిన జయంబు సేకుఱు
నే యనిన నతండు గన్నీరుకరతలంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటోత్కచు
గుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదన యాత్రను దమకుం
జేసినసాహాయ్యం బుగ్గడించి వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవుకంటెను
వానికిం గూర్తు నట్టిపట్టి లే కున్ననాకు శోకంబు గా కుండునే యని తత్ప్రతి
వీరునిదెసకు నెలసినయంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కమారు
నిట్లు సేసినయీదుర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యువిల్లు నఱికి చిక్కుపఱచి
యబ్బాలునిం బలువురచేతఁ జంపించె నప్పుడు దవ్వుల నున్నసైంధవుని సవ్య
సాచి సమయించె నది దానికి మాఱుగా దీరెండుక్రూరకర్మంబులకుఁ గర్ణునిఁ
గడికండలు సేయక శాంతిం బొందనేర్తునే యని బిగువుపెలుంగునం బలికి దిగ్గన
లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేఁడును దోడ్పడినద్రోణుం దెగటార్పవలయు
నప్పనికిఁ బావని వోవు నే సూతసూనుం డున్నెడకుం బోయెద నని శంఖం
బొత్తి చాపంబు పుచ్చుకొని రథంబు నడప సూతు నియమించి చనుచుండె నప్పు
డచ్యుతుండు దమ తేరిపైకి వచ్చి వివ్వచ్చు నీక్షించి. 257

క. తనచేతన నూతసుతుం, డనుముదు గాకనుచు నలుకతోడ నయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీ,తని నూరక చూచుచునికి నగునే మునకున్ 25

ఆ. అని రథంబు వెలుచ జన నిచ్చె నట్లు క్రో,ధాంధవృత్తి నరుగునవ్విభునను
సమ్ముఖంబు గాంగ సత్యవతీసుతుం, డరుగుదెంచి కరుణ నానతిచ్చి 2

వ. అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యిట్లనియె 26

సీ. అనిమిషనాథుం డిచ్చినశక్తి యర్జును నణచుటకై కర్ణుండు సంగ్రహించి
నది యున్నదాన నయ్యాపద వాటిల్లదే నిన్ను నయ్యలంతి సహించి వశమె
యీ ఘటోత్కచునకు నింతియ కాలమ్మై ... దెగటార్చెం ...వె
యిట్లు మేలిదిదైవ మిచ్చినదురితాని స్తారంబు [1]నీ కింత గలంచి నీవు

ఆ. సంభ్రమంబు దక్కి సైన్యంబు డోల్పక, గాంగజనసుతుం దమ్ములను సుహృజ్జ
నములఁ గూర్చికొని రణంబు సేయుము కరు,ప్రతతితోడ నీదుబలము మెచ్చియ

క. కలఁక యుడిగి చిత్తము ని,ర్మలధర్మోదాత్తముగ నమర్చి నెగడు మె
య్యెలనఁ గ నగు ధర్మంబ, య్యెలనికి జయముం గీర్తియు నవశ్యముఁ గలుగున్ 262

వ. అని హితోపదేశంబు సేసి 263

క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు ససాగరమేదినీరాజ్యశ్రీ
యనుమాన మేమియును లేదని గ్రక్కున నమ్మునీంద్రు డరిగె నరేంద్రా. 264

వ. ఇట్లమ్మహాముని నను టయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజుండు ధృష్టద్యుమ్నుం
గనుంగొని గురునిపురోభాగంబున గౌరవసేన ... దాఁకనేర్చుచున్న
వాఁడు నీ వకుంభసంభవుసంరంభంబు మాన్పను తద్వినాశనంబు భావించుట
... యనలంబున జనియించినవాఁడవు శిఖండిప్రముఖపాంచాలకుమారులం
గొని యరవాయి గొనక యెదరు నుని ... కేంగుల నున్ననకులసహదేవ
ద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయశైనేయకేకయుల నాలోకించి మీరును ఫల్గునపుర
స్సరంబుగా ద్రోణవధంబునకుం గడంగుఁ డనుటయును. 265

క. వారలు దవ నిమబలములు, దారును గవియుటయు నశ్వత్థామ గురుసు
వీరానీకము మార్కొని, పోరికి కురుసైన్యసమితిఁ బురికొల్పె తగన్. 266

వ. బరవసంబు వాటించె గురువిభుండును గోత్తాడేసె నప్పుడిరుదెఱంగులవాహి
నులును పగ యెత్తి తూఁకొంచె నీసైనికులు ... సిదురసాం గరి
మేను లలయం [2]గొంకలంపడి రెండవారికి నాత్రియామసహస్రయామమయి
తోఁచెన ట్లైనను నిజధర్మంబు [3]ప్రతిపాలింప నడచు పెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశ
త్వంబున దివియలవారును హీనప్రయత్నులైనం దపంబు గరియుం దోడంగా
నిట్టిరొంగుం గునికి కునికి యాయుధంబులు విడ విడుచువారును వాహనంబులు

1 మీకింక, మీఁదింత 2 మడందపడి 3 ప్రతిపాలించునట్టిపెనఁకు...ం బెనఁగుచుండిరి.

వోయినట్ల పోవం దెరలువారును జొక్కునం దమవారిం దామ యెదిరి పొడుచువారును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగువికలసంచారంబుల గాసి యగువారును నగుటయుం గని గాండీవి యిరువాఁగు నుద్దేశించి యెలుం గెత్తి. 267

కం. అడరెడునిద్రాభరమునఁ, గడు డస్సితి రెల్లవారుఁ గలనను జాడ్యం
బెడలఁగఁ[1]జొక్కుమడుఁగుఁడి,ప్పుడచంద్రుఁడువొడుచువెండిపోరుట యొప్పున్.

వ. అనిన విని మనవార లందఱు నట్ల మే లని కర్ణదుశ్శాసనునియనుమతి వడసి విశ్రమించిరి పాండవసైన్యంబును విశ్రామంబునొందె గగనంబున దేవగణంబు ధనంజయుధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యవసరంబున 269

ఆ. కరుణ గలవు మమ్ము గారవంబున సుఖా,న్వితులఁ జేసి తనఘ నీకు సురలు
వరము లెపుడు నిచ్చు వార గావుత మనో,రథముఁ బొందు మమరరాజతనయ.

క. అని యక్కౌరవసైన్యము, జనములు సంప్రీతి సవ్యసాచికిఁ బలుదీ
వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీ,ర్తన సేయుచు నిద్రవొందె ధరణీనాథా 271

వ. ఆసమయంబున నుభయబలంబులయందును 272

క. తరుణులకుచములపై రతి,పరవశులై యొఱగుపతులపగిది సమరసం
భరితశ్రమమున నిద్రిం,చిరి కరికుంభములఁ జెంది చెన్నుగ జోదుల్. 273

క. తురగంబులపై నాశ్విక, లరదంబులమీఁద రథికు లప్పుడు నిద్రం
బొరసిరి కొందఱు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్ర సేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలువ చెందొవలతేకులకు[2]నన్నువు వెట్టఁ గోరి కావించినగుళికయనఁగ
నఖిలద్విజశ్రేష్ఠమగుచకోరచయంబు తపముసముల్లసత్ఫల మనంగఁ
జిగురుజొంపము నునుజిగి యొప్ప నుదయాద్రిఁ బొలుపారునవకల్పభూజమనఁగఁ
బూర్వపయోరాశి పొంతఁ గెంజాయచె న్నొందవిన పవడంపుఁ[3]బొద యనంగ
తే. నరుణరుచిఁ దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁ బ్రాఁకి దీధితు లడరఁ జేసి
యంత కంతకు నెక్కుడుసంతమసముఁ, గాలుకొననీక చంద్రుఁడు గ్రాలెవధిప.

వ. ఇట్లు ప్రౌఢుండై కామినీగండపాండుచ్ఛవిం దొట్టికుముదంబులకు జగన్నేత్రంబులకు నానందం బాపాదించుచుఁ జంద్రుఁడు మహేంద్రప్రముఖదిఙ్ముఖంబు లలంకరింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడంగె నప్పుడు కురురాజుగురునికడకుం జని యతనియస్త్రవీర్యశౌర్యంబు లగ్గించి యిట్టివాఁడవు నీకు సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్దసేసికొని శిష్యత్వంబువాటించిపోటునకుంజొరక తిరుగుట నాభాగ్యంబుచందంబు గాక నే నేమి సేయవచ్చు ననవుడునతండుగనలి యర్జునుండు శిష్యుం డని మన్నించియ కాదె ఖాండవం బాఖండలుండు గోలుపోమె ఘోషయాత్రఁ జిత్రసేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి వలియం బాఱరి నివాతకవచకాలకేయాదుల వొలిసి రిది యేఁ వలవనిదురుక్తులనుటయు నమ్మనుజ

1 జొక్కుడుపుం డిప్పు 2 వన్నువ, పన్నువ. 3 బోదె యనఁగ,

పతి గోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతో నీవు సవ్యసాచికిఁ జాలవేనిం
జాలన కాకనిలువుము కొంతసైన్యంబు గొని నీయోపినవారితోడం బెనంగు మే
నును దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన నవ్వి యవ్వీరుండట్లచే
యుం డిది గర్జం బిత్తెఱంగునన గెలుతురు గాని పోం డని పలికి వెండియు. 276

క. కుడిచితి కట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు నఖిలభోగంబుల నె
క్కుడు పేర్మి ననుభవించితి, తొడరుము వెఱ పుడిగి పార్థుతోడఁ గుమారా. 277

వ. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కు పేరుక్కున నడచెఁ గౌరవపతియును బాండవుల
వలనికి నురవడించె నిట్లు వేకువజామున సంగ్రామంబు సెల్లఁ బదంపడి తూర్పు
తెల్లనగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుం డర్జును నాలోకించి[1]రెండుమైల గండుమిగిలి
వచ్చి పోరెడునిమ్మూఁకలనన్నిటిని డాపట నిడి తఱుమ వలయునని యతండొడం
బడ నమ్మెయి నరదంబునడపె భీముండును బరవసంపుమాటల భీభత్సునింబురికొ
లిపె నివ్విధంబున గడంగినగాండీవిం బొదివి దుర్యోధనదుశ్శాసనశకునికర్ణులు
పెల్లేసిన నయ్యోధవరుం డందఱ కన్నిరూపులై యేట్లాడ నిరువాఁగును బెరసి
[2]తలలు పట్టికొని పోట్లాడెఁ దదనంతరంబ. 278

క. మొనలో నిలువక యుత్తర,మునకై చని యేకతంబ మొనసినగురునిం
గని పాండవసైన్యము పులిఁ, గనినహరిణకులముఁ నట్లు కంపము నొందెన్. 279

వ. ఇత్తెఱంగున నెఱి గలిగి యద్దెసవారిం బిలిచిన నాసైనికు లచ్చెరుపడువారును
గోపించువారును గడంకలు దెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి
రందు విరాటద్రుపదులునుద్రుపదు[3]మనుమలలోన మువ్వురును గేకయపతులును
సబలంబుగా బలువిడిం గవిసి యక్కుంభసంభవుం జుట్టు ముట్టిన నతండు. 280

మ. ప్రజనెల్లం దునుమాడి యుగ్రముఖుఁడై పాంచాలపౌత్రత్రయం
బు జముం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కేవుం జేవయుం జూపి యం
బుజముల్ గోసినకైవడిం దలలు సంఫుల్లాస్యభల్లంబు ల
క్కజ మై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 281

విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట.

వ. వెండియు. 282

శా. చంచద్బాణపరంపరాప్రహతులన్ సైన్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం
జించెం జించిన నింక నెన్నఁటికి నిస్సీభూరిబాహాబలం
బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుం డై మత్స్యభూవల్లభుం
బాంచాలక్షితినాథునిం దునిమె దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లగన్.

వ. ఇవ్విధంబున విరాటద్రుపదులు పడినం జూచి ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుం జంప
నయితి నేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాడ నగుదు నని పలువురువిన బాస

1 రెండు మొయిల. 2 యనితలం జలకొనిపోట్లాడె 3 గొడుకులలో.

యిచ్చి పాంచాలసేనాసమన్వితుం డై యతనివయిం గవిసినం గురుపతి గర్ణాదు
లుం దానునుపడ్డపడి పెనంగెఁ బెనంగినం దవులంబడిన యా ద్రుపదనందనుం గనుం
గొని యనిలతనయుం డదల్చి నన్నుఁ జూడు మనుచు నడరిన నప్పార్షతుండును
గూడికొనిన నక్కౌరవేశ్వరుండును బరవసంబు సేయుటయు నుభయబలంబులుం
బురికొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత 284

క. విరియించి తామరలలో, నరుణాంశులు పొచ్చి సుభగ మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోఁచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద ధరణీనాథా. 285

వ. అప్పుడు రెండుదెఱంగులజనంబులుం గాలోచితకృత్యంబులు సలిపి క్రమ్మఱఁ
గయ్యంబు సేయం దొడంగిరి ప్రొద్దెక్కిన నెండ తాఁకును రేయింటియలజడియు
నప్పటియాఁకటియు నొడళ్లు డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు వెడంగుపఱిచినను
బొలివోనిపౌరుషంబుల నయ్యిరువాఁగునుం గడంగి కలయఁ బెరసి పెనంగె
నారభసంబునం బెల్లెసఁగుధూళికతంబునం బోయినరాత్రి మగుడ వచ్చెనను బుద్ధి
యెల్లవారికిం బుట్టె నట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులు గాక సేనలం
జీకాకుపడ నీక పొదివి పోరించిరి పెట్టిదంబు లగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరి
తురగపదాతివ్రాతంబులశరీరంబులందొరంగురుధిరం బారేణువు నడంచినకొలఁది
నిలువక బహుళప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్లనొఱలు
చప్పుళ్లును జిందంబులమ్రోఁతయు బెరసి పరఁగి నలుదిక్కులుం బిక్కటిల్లె
నాసమయంబున. 286

తే. పతియు యువరాజుఁ గవఁ ను బార్థగురుఁడు, భీముఁ గర్ణుండుఁ దాఁకిరుద్దామలీల
వారిరథబహుగతులు దుర్వారవిశిఖ, విసరణంబులు నద్భుతవిధము లయ్యె.

క. నకులుఁడు నృపతియు నొక్కండొకనిం జుట్టుకొని వచ్చునొప్పును బలుపుం
[1] బ్రకటీకృతశౌర్యమ్మును, సకలజనముఁ బ్రస్తుతించె జగతీనాథా 288

క. విను సహదేవుఁడు దుశ్శా, సనుసూతునిఁ దునుమ నతఁడు సారథికృత్యం
బును జలుపుచు నేయుచుఁ [2] గవి,సిన నాతఁడునొంపఁ బఱచెఁ జెడితురగంబుల్.

ఉ. భీముఁడుఁ గర్ణుఁడుం గదిసి భీమసముద్ధతి నేటు లాడి రు
ద్దామగదా[3]నిపాతనవిధంబులు నప్పుడు గల్గె నయ్యెడన్
భీముని వాజులన్ రయము పెంపునఁ గర్ణుఁడు గూల్చె మార్గణ
స్తోమమునం గురుప్రతతిచూడ్కులకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్. 290

ద్రోణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము

వ. పవననందనుండు నకులస్యందనం బెక్కె గురుండును గిరీటియు వివిధబాణాసా
రంబుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిహారంబు సలిపి రట్టియెడ 291

క. గురుఁ డేయ నరుఁడు ద్రుంపఁగ, నరుఁ డేయఁగ గురుఁడు ద్రుంప నానావిశిఖ

---

1 బ్రకటితశౌర్యముఁ గనుఁగొని 2 గది, యను...నత్తురగంబుల్. 3 నిపాతములదల్పులుఁ జప్పుడుఁ గల్గె.

స్ఫురణపరిహారణముల కచ్చెరు వందుచు నుండి రుభయసేనలజనముల్. 292

చ. దొరకొని దివ్యబాణములు ద్రోణుఁడు బల్విడి నైంద్ర మాదిగా
నరుపయి నేయ నాతఁడు మనంబునఁ గొంకక తత్తదస్త్రము
ల్వెరవున నేసి యేసి యఫలీకరణం బొనరించి పేర్చుఁ ద
ద్వరశరజాలముల్ గురునివారిత మై యడఁగుం బొరిం బొరిన్. 293

వ ఇట్లు సదృశంబు లగుశస్త్రబలబాహువీర్యశౌర్యంబు లసదృశంబుగాఁ బోరునగ్గు
రుశిష్యుల నుపలక్షించి సురఖచరవిద్యాధరులు దమలోన. 294

క. హరుఁడు వినోదార్థముగా, నిరుమే నయి రణ మొనర్చె నింతియ కాకి
ప్పరుసున నక్కజ మగుసంగర మొనరింపంగ వోరులఁ గంటిమె యెందున్. 295

వ అను చుండి రప్పుడు. 296

మ. క్షితియుం బర్వతకోటియుల్ వడఁకె నగ్నిచ్ఛాయ లయ్యెల్ దిశ
ల్చతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవవ్రజం
బతిసంక్షోభము నొందె నొక్కమొగి సైన్యద్వంద్వముల్ ద్రోణుఁ డు
ద్ధతి బ్రహ్మాస్త్రము మార్వితో నియతమంత్రస్ఫూర్తి సంధించినన్. 297

వ. ఇట్లు [1]సువిహితసంధానుం డై యతం డమ్మహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన 298

తే. అంతరంగంబునం దొక యింతయేని, యలుకు లేక తనర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునన
వేడుకకు[2]మరలించినవిధము దోఁప, నద్భుతంబుగ వారించె నర్జునుండు. 299

వ. ఇత్తెఱంగున గెలు పోటమియు లేక యయ్యిరువురుఁ బోరుటయు నత్తఱిం గెరలిన
సందడికయ్యంబుకతంబున మాని యగ్గురుపార్థులు పాంచాలకౌరవబలంబులపైఁ
దఱిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు ధృష్టద్యుమ్నుం దాఁకి యోర్వక
తొలంగె నతండు ద్రోణుమీఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతవర్మ యడ్డ
పడి పెనంగె సుయోధనుండును సాత్యకియుఁ దార్కొని తమ శైశవక్రీడలు దలంచి
యుగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాక యనితలంచి పోరం జొచ్చి పెట్టి యెడ నాశినివ
రుండు భూవరువిల్లు ద్రుంచి మేను నొంచిన నోహటించి యొసరించి దప్పిదీర్చికొని
మగుడ నమ్మాధవానుజుం దలపడి యెప్పటియట్లకలంగం జొచ్చినం జూచి రాధేయుఁ
డయోధ్యవరు దెసకు నడరినం గని వడముడి యతని మార్కొని తూపులు నిగిడిం
చిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతం డవ్వీరుసారథిఁ జాగయును శరాసనంబు దుని
యలై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు బలుగద ద్రిప్పి బిట్టు వైచిన సూతుండు
రథంబును బొడిపొడియైనను దెరలక సూతసుతుండు శరవ్రాతంబు నిగిడించె నప్పుడనే
కచతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాత్స్యాదిబలంబులం బురికొల్పు
కొని కుంభసంభవుదిక్కున దురవడించె నంత మధ్యాహ్నం బగుచు నచ్చె నాసమ
యంబున నకులసహదేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి 300

1 నియతసంధా. 2 శ్రమ మిచ్చినవిధము

కోలుమసఁగి గురుండు పాంచాల సేన, నేలకును గోలకును దెచ్చె నీవు గడఁగి
కౌరవులఁ బాయవఱపు మేకతమ నైన, నతనిఁ బరిమార్పఁ జేకొని యబ్బలంబు.
అనుడు నయ్యాచార్యుపై గవిసి రిట్లు పెక్కుబలంబులు గ్రమ్మినఁ బటుప్రదర
జాలంబులు వఱపి పొడి సేయునమ్మహాత్ము నాలోకించి ధర్మతనయభీమసేనమాద్రి
తనయులు గూడికొని తమలోన. 302

కరులం గూల్చుచుఁ దేరులన్ నఱకుచున్ గర్జిల్లి ఘోటమ్ములన్
నరులన్ నెత్తుటఁ దేల్చుచున్ దొరల నానారూపఖండంబు లై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్దోర్దండచండాకృతిం
దెరలం బైఁ జనుదెంచునేవు మనలం దీర్పంగ నోపుం దుదిన్. 303

ఎవ్వరికేని నిలువరింప నలవిగాదు నరుండును ధర్మపరుం డై యూరకున్న [1]వాఁడు
దెగువకుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకిరి వారితెఱంగు గనుంగొని కమలనాభుండు
దమతేరు వారలకడకుం గొని పోయి కిరీటితో ని ట్లనియె. 304

అని మొన దేవదానవుల కైనను గెల్వ నశక్య మిమ్మహా
త్ముని నొకమందు సెప్పెద [2]సుతున్ హతుఁ డయ్యె ననంగ విన్నయం
తన యితఁ డాయుధంబు డిగఁ ద్రావి యచేష్టతఁ బొందు నప్పు డీ
తనిఁ బరిమార్ప వచ్చు నిది దప్ప నుపాయము గల్గ దెమ్మెయిన్. 305

కావున నశ్వత్థామ సచ్చె నని యొక్కరుం డతనికిఁ జెప్పుట గర్జం బనిన విని
యచ్చటియందఱు నిదియ మే లని రర్జునుండు దాని కొడంబడక యుండెఁ బాండ
వాగ్రజుండు విషాదంబుతో విచారించెఁ దదనంతరంబ. 306

ముని చే నని నశ్వత్థామ యనం బరఁగుభద్రదంతి వడిన ను
ద్దామగతి నన్నెవమ్ముగ, నామారుతపుత్త్రుఁ డేఁగి యగ్గురుతోడన్. 307

అశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు
నన కొడుకునస్త్రవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టి
కలంక లేక ధృష్టద్యుమ్నుపైఁ గవిసి పెల్లేసి యతని కడ్డపడిన పాంచాలరథి
కుల నిరువదివేవుర వధియించి మాత్స్యబలంబున కుఱికి యేనూఱు రథంబులఁ
బదివేలుమాతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజరిల్లి రాజుల
ములకు నాది గొనునప్పుడు. విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప
వసిష్ఠాత్రి ప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతనిపాలి కేతెంచి భారద్వాజా నీవుబ్రాహ్మ
ణుండవు వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సంగ్రామంబు సేయ ధర్మం బగునె
యింతకు మున్ను చేసి తేనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యెఁ గాన
యింక నుడుగుట మేలు మామాటలు పట్టి యాయుధంబులు వెట్టి శాంతిఁ
బొందు మని చెప్పి యంతర్ధానంబు సేసిన నవ్విప్రవరుండు వారలపలుకు

1 వాఁడనుచుం దలంచిరి. 2 సుతుండఁ మృతుండ యనంగ.

లూహించి భీమసేనువచనంబులం దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చి యున్న
ధృష్టద్యుమ్నుం గనుంగొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజ
పుత్త్రుండు నచ్చుట బ్రదుకుట యజాతశత్రువలన నున్నరూపు దెలియువాఁ డై
యతని నడిగె నయ్యవసరంబున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కి ట్లనియె. 308

తే. అదరి యీదివసము న[1]పరాహ్ణమునను, ద్రోణుఁ డని సేసినట్లైనఁ ద్రుంగిపోక
యుండ నేర్తురె యిక్కడి యోధు లెవ్వ,రైన విను నుతిగాదు సత్యమ్ము సుమ్ము.

క. మము నీతని కొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచికొను మసత్యవచనదో
షము లేదు ప్రాణరక్షణ,సమయంబున నతనికొడుకు సచ్చెన యనుమీ. 310

వ. అని పనిచె నట్టియెడ నయ్యుధిష్ఠిరుతో భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు సెప్ప
నయ్యోధవరు వధియించునుపాయంబు విని యదియ మనంబున నుండ మాళ
వేంద్రుం డగునింద్రవర్మవారణం బశ్వత్థామ యనుపేరిటిది నాచేతఁ జచ్చె నది
నెపంబుగ నతనికి నశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కింత విచారించి
యమ్మాట సెవ ననాదరంబు సేసె నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించునీ
గోవిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్ము నమ్మి
యతండు గయ్యంబు సేయఁ జే యాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

ధర్మజుఁడు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చెనని యేనుఁగు నెపంబునఁ జెప్పుట

క. మది నయ్యిరువురమాటలుఁ, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం
దుది నది యట్టుల కాఁగల,యది యై యుండుటను దాని కతఁ డొడఁబడియెన్.

వ. ఇట్లు సమ్మతించి. 313

క. [2]అనృతభయము నాజిజయముఁ,గొనియెడు తనుకంబు పెంపుగుదియింపఁగఁ బాం
డునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము వాయఁ బెట్టి యస్త్రగురునితోన్. 314

తే. వలయుకొలఁది నెలుంగెత్తి వర్ణసమితి, యచ్చుపడఁగ నశ్వత్థామ సచ్చె ననియె
నని పదంపడి యల్లన యతని చెవికి, వినఁగ రాకుండఁ గుంజర మనియె నధిప.

వ. ఇవ్విధంబునం బలుకుటయు 316

క నేలకు నల్లెడు పొడువునఁ, గ్రాలుచు మును మెఱయు గురుని రథచక్రము ల
క్కాలంబున సమరజయ,శ్రీలోపము దెలియ నంటసిలఁ బడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు. 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రో,హునిఁగా నక్కుంభజన్ముఁ డూహించుచు న
మ్మును లట్టు సెప్పి రటు గా,వునఁ గా కేమి యిది దగ వపుం బొమ్మనుచున్ 319

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచుచున్ రణసముద్రేకంబు బాహాబలా
వష్టంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటియు
త్కృష్టత్వంబును దక్కి స్రుక్కి వగ బుద్ధిం బీఁకువీఁ కాడఁగాఁ

1 పరాంశమునను. 2 అనృతంబున నాజి...గొనియెడు కతమునను బెంపు.

జేష్టాహీనతఁ బొంది యగ్గురుఁడు సంతుష్టాంగుఁ డై యున్నెడన్. 320

వ. అతనివధంబునకై పాంచాలవిభునివేలిమిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్షతుండు దత్సమయజనితోత్సాహరోషవిశేషాయత్తచిత్తుం డగుచు నమ్మహీసురవరు మీఁదం గవిసి యేసిన ననికి నొల్లనియుల్లంబునం బరునియుల్లాసంబు సహింప లేని తేజంబునం బురికొని యతండు ఘోరం దొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులు ప్రతి భాసింపక యుండె నట్లయినను మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతని బాణబాణాసనరథరథ్యసూతకేతనంబులువాడి సేసె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియలు గావించెఁ బలకయు వాలునుం గొని వచ్చి యవ్వీరుండు సారథితురంగంబులయంగంబుల వ్రయ్య నేయఁ దత్కరవాలఖేటపాటనంబు సేసి తనువునం జండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శినివరుండు కృపకర్ణకృతవర్మలతోడం బెనంగు చుండియుఁ గ్రూరనారాచదశకం బయ్యా చార్యుమీఁద నిగిడించె నంత నత్యంతరయంబునం జనుదెంచి యవిలనందనుండు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవుబారికిం దప్పించుకొనిపోయినం బో పొమ్మని పలికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నివ్విధంబున నాలుగుది వసంబులు నొక్కరాత్రియు నే నగుదివసంబులో నిరువదిగడియలు [1]నిరువదివే లట్ల లాడ భండనంబు నేసి పాండవబలంబుల నుఱుమాడి వేరడవి గొని కాలి పోనుంగువడిన కార్చిచ్చునకై వడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు. 321

సంగరంబునఁ దన్వి సని శాంతిఁ బొందిన చిత్తంబుతోఁ దమసేనదిక్కు
గనుఁగొని పెలుచ నోకర్ణ యోకృప యోసుయోధన పోర నన్నార్తియెపుడుఁ
జెప్పుదు రేను నాచే నయినంతయుఁ జేసితి నింక నిశ్చింతవృత్తి
సుగతికిఁ జనఁ గోరి తగ నుజ్జగించెద బాణాసనంబును బాణములును
దెలిసి గలిగి మనుం డనిపలికి శరశరాసనము లూడ్చి తేరిపై ననఘమూర్తి
యొప్పఁగూర్చుండిసంభృతయోగనిష్ఠ నొంది తేజోమయాత్ముఁ డై యుండెనధిప.

అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాణపాణియుఁ బాదచారియు నై భారద్వాజు దెసకుం గవియుటయు నుభయసైన్యంబుల హాహాకారంబు లెసఁగె నంతం దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీరూపంబున నెగసి పరమస్థానం బునకుం జనియెఁ దత్తేజోమూర్తి యేను గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనకృపా చార్యులునుం గనిరి తక్కటిమానవులు గానరు సురలు సూచి సంతసంబునం బొదలి రట్లడరినయా ద్రుపదనందనుండు. 323

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు మృతుం డైనద్రోణునికంఠంబు దునుముట.

అరదముపైకి దాఁటి కుపితాత్మత ద్రోణుశవంబుకేశముల్
గరమున బట్టి చుర్చికొని ఖడ్గహతిన్ మెడ ద్రుంచి వైచె స

[1] నిరువదియొక్కవే యట్లలాడ.

త్వరముగ మాను మాను మనువాక్యముతో నరుఁ డేఁగఁ [1]దప్పు సు
ష్మర యని ధర్మజుండు దివిముట్టు నెలుంగున బిట్టదల్పెఁగన్. 324

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి యతం డయ్యుట్టియుం దలయును ధరణీతలగతంబు సేసె నిట్లు శతవృద్ధుం డగునయ్యస్త్రగురుండు నీదుర్మంత్రంబునఁ ద్రుంగి పోయినం బొంగి పాండవానీకంబు పైకొని తఱిమిన మనమొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచెం బఱచిన మనంబు గలంగి యప్పుడు నీకొడుకు లేటమొగంబులు వడు దొరలతోడం గూడఁ దిరిగె నట్టియెడ దుర్యోధనదుశ్శాసనకృపకర్ణకృతవర్మ మద్రేశ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల ముందఱ పెట్టికొని కటకటా యనుచు నింత పుట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దనుచు నెట్లు సేయం గలవార మనుచు నేది దుది యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దక్కినయ లంతిమానుసు లెల్లను దలచీర వాటించుతలంపు లేక యొండొరుల నిలు నిలు మనిపలుకుచుం గాలు నిలువక పలువెక్కులకుం బాఱి రత్తఱి నశ్వత్థామ మున్నొక్కకెలనం గయ్యంబు సేయుచుండి నీసేన యట్లగుటఁ గనుంగొనియక్కురుపతికడకుం జని యతని కిట్లనియె. 325

తే. బలము లిది యేమి నలుగడఁ బాఱఁ జొచ్చెఁ, గర్ణకృపముఖ్యు లేటికిఁ గలఁగి లేట
మొగము వడి రేల నీవును మున్నువోలె, నిలువరింపంగఁ దగి యెదు నిలుపు లేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతనిమొగంబు సూచి యాచార్యు తెగుట సెప్పం బోయి డగ్గుత్తిక వడి యూరకుండె శారద్వతుండు వెలువెలం బాఱుచు నెట్టకేలకు నెలుంగు దెచ్చికొని 327

సీ. పాంచాలపాండవప్రముఖసైన్యంబుల ద్రోణుండు బలువిడిఁ ద్రుంచు చుండ
నుక్కఱి పాండవు లొక్కచోటికి వచ్చి నిలువరింపఁగ లేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజుఁ డశ్వత్థామ నచ్చెఁ జుమ్మని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్మజు నవ్వార్త యాచార్యుఁ డేర్పడ నడుగుటయును
తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము
మున్ను చచ్చుటకతమున నన్నరాధి
పతియు నది నెపముగ నట్లు పలుకఁ జాల
నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును. 328

వ. అప్పుడు. 329

క. గురుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిర మై యుండంగ వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుం
డరదముమీఁది కరిగి త, చ్ఛిరోజములు వట్టికొని యసిం దునుకుటయున్.

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనందనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లు సేసె ననియు నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుండు పడిన బలంబులు విఱిగె నేమును

1 వల్దు సుష్మర

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుం గుపేరి నెపంబుగా నట్టిమాట పుట్టుట కృష్ణకృతం
బయినకపటోపాయంబు గా నోపు నని యంతయు నేర్పడం బలికె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 330

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ శ్రీరాముతో
సరి సేయందగువాఁడు దండ్రితల పాంచాలాత్మజుం డట్లు ని
ష్ఠురుఁ డై పట్టె ననంగఁ ద్రుంచె నన వించున్ వారితోఁ గూడ నా
తురుఁ డై పోయెనొ పోక నిల్చి యలుకన్ దోర్దర్పముం జూపెనో. 331

క. తను నాధృష్టద్యుమ్నుం, డనుముట కై కోరి కనియె ద్రోణుఁడు పరమా
స్త్రనిరూఢిఁ బరశురాముఁ డ, తని కిచ్చినయంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్ 332

వ. అట్టిజనకు నాద్రుపదనందనుం డట్లు సేసిన నక్కొడు కెట్లు సేసెనో వినవలతుం
జెప్పు మనవుడు నమ్మహీపతి కతం డిట్లనియె. 333

తే. కృపునిపలుకులు విని దట్టకెంపు గదుర, కన్నుఁగవ నశ్రుజలములు గ్రమ్ముదేరఁ
బాణితలమున నొత్తి యాద్రోణతనయుఁ, డిట్టు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ.

ఉ. చావులు లేవె యెందు ననిఁ జచ్చుట యొప్పదె యిట్లు లోకసం
భావితు నమ్మహాత్ముఁ దల వట్టె నొకం డనువాఁడిమాట య
మ్మై వడిఁ దాఁకి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్కి వాఁ డెఱుఁగడే నను నిమ్మెయి భంగపెట్టునే. 335

క. నాదివ్యాస్త్రంబులు బా, హాదర్పము [1]నింకఁ గాల్పనా గురుఁ డాజిం
దా దిక్కుమాలి పగతుని, చే దైన్యముఁ బొందె నట యిసీ యే మందున్. 336

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గల్గురాజు నని దండితుఁగా
నే నెట్లు సేసి పుత్తునొ, కో నాచిత్తముకలంకయును నెవ్వగయున్. 337

ఆ. పుత్త్రుఁ గనుట యెల్ల శత్రునిచేఁ దల, వట్టి తాను దునుమఁబడుట కయ్యె
నస్త్రగురున కింక నన నేమి గలదు నా, యిచ్చుబాస కౌరవేంద్ర వినుము. 338

మ. హరియుం బాండవులున్ మదీయపటుబాహాశక్తిదివ్యాస్త్రని
ర్భరసంతాపపరీతు లై యొదుఁగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద
త్తురగస్యందనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగన్ విజృంభించెద
న్సురసంఘంబులు వచ్చి యడ్డపడిన న్దుర్వారదర్పోద్ధతిన్. 339

క. తనుఁ దాన చెప్పికొను టొ, ప్పనిపని యగు నైనఁ దండ్రిపరిభవమునకుం
గనలు గదిరి యిట్లంటిని, విను మే నే మనిన నేమి వృథ [2]వో దధిపా. 340

అశ్వత్థామపూన్కివలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట.

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్కమహా
స్త్రంబు వడసె నది నాకు నిచ్చె నద్దివ్యసాధనంబు వధ్యు లవధ్యులనువిభాగంబు

1 గాల్ప గాల్పమగ్గురు. 2 గా దధిపా.

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు సేయుఁ దత్ప్రయోగంబున జయంబు సేకొని యెదం
జూడు మనుటయు నమ్మహీపతియు ననుజులు సేనాపతులును శంఖంబులు
పూరించి సింహనాదంబులు సేసి మరలిన భేరిమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగి
ముట్టఁ దురంగరింఖారథనేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మనసైన్యం
బులు మరలి నురవడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

ఆ. ఇట్లు గడఁగుకౌరవానీకములఁ గని, పాండుపుత్రు లేమిభంగివార
లై రెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు నమ్మహీశ్వరున కిట్టు లనియె సంజయుండు. 342

వ. ఇత్తెఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనినం గౌంతేయులుం గూడుకొని సైన్యంబు
సుసంగతంబు సేసికొని సంగరక్రీడకమరి రప్పుడు క్రీడి నాలోకించి ధర్మతనయుండు.

క. గురుఁడు వడిన నవ్విధమునఁ, బరమభయాకులతఁ బొంది పఱచియు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికిఁ, గర ముద్ధతి నగ్గలింపఁ గత మెయ్యదియో. 344

క. ఇలయును నింగియు నద్రువం, జెలఁగె మహారవము వారిసేనల గురుచా
వలుక నొనర్చిన నక్కడ, బలరిపుఁ డేతెంచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి నతం డి ట్లనియె. 346

ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైనయాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరొక్కొ వారి కివ్విధంబు
బలిమి గలుగఁ జేసి రలుకమై ననుచు సందియముపడఁగ నేల తెలియ వినుము.

చ. జనకు నధర్మవృత్తిమెయిఁ జంపుటకై తల వట్టె నొక్కరుం
డన విని రిత్త వోవునె మహాద్భుతశౌర్యము నస్త్రవీర్యముం
[1]మనము జగంబుఁ గన్న యతిమానుషవిక్రమశాలి వీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలినద్రోణసుతుండు భూవరా. 348

తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శ్రవంబుభంగి హేషించెఁ బృథివి గంపంబునొంద
నప్పు డతని కశ్వత్థామ యని యొనర్చెఁ, బేరు జనములు విన నశరీరవాణి 349

వ. అతండు సూవె కౌరవసైన్యంబు నిప్పటిసంరంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి
వెండియు 350

ఆ. అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు సత్యవ్రతుండు నని మహాదరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నోర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించెఁ గొడుకుచావు. 351

క. చలముకొని యిట్లు వడయఁగ, వలయునె రాజ్యంబు దీన వచ్చునకలిమిం
గలుగునె పెంపుం బేరును, వెలి యైతిమి లోకమునకు వేయును నేలా 352

వ. అదియునుం గాక. 353

మ. వల దిట్లని యేను బేరెలుఁగునన్ వారించుచుం బాఱఁగాఁ
దల యిట్లేటికిఁ బట్టి త్రెవ్వ నడిచెన్ ధర్మప్రణాశం బెదం

1 మనము బలంబునుం గలయమానుష, మనలు జగంబునుం గనునమానుష.

దలఁపం డాగ్రహవృత్తిఁ బార్షతుఁడు దద్దైన్యంబునం గ్రోధవి
హ్వలుఁడై యీతని పై వడిం బడక యశ్వత్థామ సైరించునే. 354

క. మనసేనల నొక్కొత్తునఁ, గొనఁ దలఁచి కడంగి వచ్చుగురుపుత్రుని మా
ర్కొన ధృష్టద్యుమ్ను నిఁ గా,నను శక్యమె నీకు నిచటివారికి నధిపా 355

వ. అనినం గోపించి యనిలనందనుం డాసంక్రందననందనున కిట్లనియె. 356

చ. అడవుల నుండుతాపసులయట్టులు పల్కెదు రాజనీతి యి
ట్లొడఁబడి చేయ వచ్చి వధ కొల్లమి యొప్పునె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కడఁ గల దాసభ న్ద్రుపదకన్యకిపాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినన్ మనలఁ గల్మష మొందఁగ నేర దర్జునా. 357

తే. అరులు మనమీఁద నురవడి నరుగుదేర, నేము నిడిముడిపడుచుండ నిట్టు లనుట
యొప్ప దురిసినపుండుల నుప్పు [1]వెట్టి, దరయ దీనికి నిన్ను నే మందుఁ బార్థ.

క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు ననుఁ, గురువీరుల తెఱఁగు నేనుఁ గొంత యెఱుఁగుదున్
శరపరిఘప్రహరణములఁ, బోరిగొని యెదఁ గాక వారిఁ బో నిచ్చెదనే. 359

వ అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సున కిట్లనియె. 360

చ. వెరవును లావు లేనిప్రజ వేయువిధంబుల దివ్యబాణవి
స్ఫురణము సూపి చూపి పొరివుచ్చె మహోగ్రత ధార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్పఁగ పుట్టినవాఁడ నింతవ
ట్టరయక నన్ను నిట్లు సెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361

క పితృసఖుఁ డగుభగదత్తునిఁ, బితామహుం డైనవృద్ధు భీష్ముని నీ వు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యంబే, ప్రతివీరునిఁ జంపు టెలపాపం బయ్యెన్. 362

క. భూనాథుఁడు బొంకఁడు విను, మేనును ధర్మంబు దప్ప నిదియేటికి మి
థ్యానింద శిష్యవంచకుఁ, డైనగురుఁడు సచ్చె గెలువు మరిసైన్యంబున్. 363

ఆ. అనియె ననుడు సంజయున కాంబికేయుఁ డిట్లను మునీంద్రజాతుఁ డైనద్రోణు
నట్లు సేసి యద్దురాత్ముఁ డమ్మెయిఁ బల్క, వినుచు నచటివారు గనల రెట్లు 364

ద్రోణుపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట

సీ. అనుటయు నాసూతతనయుఁ డవ్విభునకు ని ట్లను నతని రూక్షేక్షణముల
నరుఁ డుపలక్షించి తొరఁగుకన్నీరితో నిట్టూర్పు నిగిడించి యుట్టిరోఁత
మాట లేటికి నన మాఱు వల్కక హరి ధర్మపుత్రాదులు దలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజుఁ గనుఁగొని నీజిహ్వ దునియదు నీశిరంబు

తే. వగుల దమ్మెయి గురునకుఁ బరిభవంబు, సేసియుమ్మెయిఁ బలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యీరాజుసన్నిధిఁ గాన బ్రదికి, తింకఁ బలికిన నోరు వ్రేయింతుఁ జుమ్ము 365

1 వెట్టెదరయ నతఁ డిందఱకు నెక్కుడయ్యె; వెట్టు టరయ నిది నిన్ను నే మందునయ్య.

క. తనమాతే యని గంగా,తనయు శిఖండియ వధించె, దత్కార్యం బా
తనికిఁ బ్రియ మైనఁ బనిచెం, దనమనుమనిఁ బనుపు సేఁత దగదె నరునకున్. 336

వ. ఆశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబు గీర్తికిం బుణ్యలోకంబునకుం
బాపితి రనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నవలోకించి. 367

క. సైరించిన నెఱుఁగవు నీ, చారిత్రము దలఁప నన్యశరకృత్తకరున్
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియు, వీరవ్యవహారమే వివేకవిహీనా. 368

తే. అతఁడు నీఱొమ్ము ద్రొక్కినయపుడొకండుఁ, జేయఁజాలవయగ్గురుసాయకములఁ
బాండవానీకములువిచ్చిపాఱ నెన్ని,యెడల మార్కొంటి వాతని నెఱుఁగవెట్లు.

క. వలవని ప్రేలరిమాటల, నలగింపకు నన్ను నేమి యాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గురు, బల మదె పురణించె బడలుపఱుతము రమ్మా. 370

వ. అని పలికిన శినివరుండు రోషారుణితలోచనుండై కోదండంబు గథంబున నిడి
గద పుచ్చికొని మాటల నలిగెదేని వ్రేటున శిక్షించెద ననుచు ధరణికి లంఘించి
కవిసినం గని కేశవుండు పనుపం బవనతనయుండు రథంబు డిగ్గి గయంబునం
జని పట్టి యాఱడుగులకొలఁది నిలువరించె నట్టియెడ సహదేవుం డాశైనేయు
నుద్దేశించి మిమ్మును బాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మిమ్మును
మిమ్మును మిగిలినబాంధవు లాపాంచాలురకును వారలకం మాకం నెక్కుడు
సుహృజ్జనులు మీకును లే కునికి దెల్లం బిట్టిమీలో మీ రెగవుపడం దగునే
యలుక దక్కు మనునెడ నాధృష్టద్యుమ్నుండు పడముడితో నతనిం బట్టక
విడువుము నా చేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్క ఫేటి భూరిశ్రవుండనే యేల
యడిచిపడియెడు ననవుడు నాభీమసేనుబాహువులలోనం దిరుగుడుపడుచు
నురగంబుచందంబున సాత్యకి రోజుచున్నం గృష్ణయుధిష్ఠిరు లుర్వ్యరువుపుం
బ్రయత్నంబున వారించిరి తదనంతరంబ. 371

క. భేరీమృదంగశంఖమహారవములు సెలఁగఁ బాండవానీకంబుం
గౌరవసైన్యముఁ దాఁకెను, వారిధు లొండొంటిఁ దాఁకువడుపు నంగన్. 372

క. మును ద్రోణునిఁ బొలియించితి, మని పాండవబలము బలియు నశ్వత్థామ
గొని కురుసేనయు నత్తఱి, ననూనగర్వమున నుద్భటాటోపమునన్. 373

వ. పెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రౌణి దుర్యోధనుం గనుంగొని. 374

క. అనృతంబు పలికి బ్రదికెద, మని చూచిన రాజుమూఁకి లన్నియు నెట్లై
యనిఁ బడియెడునో యెమ్మెయి, గనుకనిఁ బఱచెడునో చూడు కన్నారంగన్.

వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన 376

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగె మార్తాండుఁడు గుంఠీభవ
త్కిరణుం డయ్యె దిశావితానము పడంకెన్ మిన్నదిర్చెన్ మహీ

ధరసంతానము లోలి గ్రక్కదలె నుద్భ్రాంతంబు లై యంబుధు
ల్వారలెం గట్టలమీఁద బిట్టపడుగు ల్మోసె మహోదగ్రతన్. 377

వ. ఇట్లు భీకరాకారం బై దుర్వారం బయినయద్దివ్యసాధనంబు మండలార్ధచంద్ర భల్లనారాచక్షురప్రముఖంబులు ననలమయంబులు నగుననేకదేదీప్యమాన మార్గణమూర్తులు నై కొని కౌంతేయసైన్యసంతానం బంతయు నాక్కపాయ గాఁ గవిసినం గని తెంపుపెంపునం దత్సైనికనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల నయ్యయిముఖంబుల మగిడించుచు బలువునం గడంగినం బొంగుచు నింగిని నేలను నడుమను నాఖిలజ్వాలాజటిలంబుగాఁ బైపయి నడరి యమ్మహాస్త్రంబు చతురంగంబులం ద్రుంగించుచు నెదు రెంతెంత పెనంగె నంతంతియ పేర్చి యేర్చుచుం బలువం దొడంగిన నమ్మోనలు పలువం దొడంగె నప్పుడు నరుం డూర కునికి సూచి నారాయణుండును నతండును విను చుండ ధర్మసూనుండు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యి ట్లనియె. 378

సీ. ఆసభఁ బాంచాలి గాసిసేయఁగ నుపేక్షకుఁడయి చూచెఁ జెక్కండ్రఁ గూర్చి
కొని బాలు నభిమన్యుఁ గూల్చి నించుకవడి యాఁగిన నర్జునుఁ డగ్నిఁ జొచ్చు
ననువగ మనల నాతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవ నీ కాఁగె నమ్మేయి నిట్టిధర్మ
పరుఁ డై నకలశసంభవుతోడ సరివచ్చు టుచితంబె యీవచ్చునుజ్జ్వలాగ్ని
తే. వలని కరిగెద మీరు మీవాహినులును, బాఱిపొం డెక్కడేని నప్పార్థుకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడు నచ్యుతుండు, నెట్లు దనకు రుచించెఁ దా నట్లు సేయు.

వ. అనిన విని జనార్దనుండు సత్వరుం డై పెద్దయెలుంగున నెల్లవారును విన సైనికు లారా సామజహయరథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలువుండు భూమిగతు లగునిరాయుధుల నిమ్మహాస్త్రం బేమియుం జేయ దది యెట్లనిన ని ట్లగుట దీనికిఁ బ్రతివిధానంబుగా దీని నొసంగినమహాత్ముండు విధియించె ననుటయు సకలజనంబులు నమ్మాట కియ్యకొని యట్లు సేయం జూచినసమయంబున సమీరనందనుండు. 380

చ. డిగకుఁడు వాహనంబులు గడిందిమగంటిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుఁడు రూపఱ నాయుధముల్ మహాస్త్రశ
క్తి గెలుతు గోత్రభిత్కులిశతీవ్రశరంబులవైభవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు నరిప్రకరంబులు పిచ్చలింపఁగన్. 381

వ. అని బరవసంబు సేసి శంఖం బొత్తి మల్ల చఱచి సింహనాదంబు సెలంగ నశ్వత్థామకు మార్కొనుటయు నవ్వీరుం డనల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబు నిగుడం జేసిన 382

క. అనలశిఖాసదృశము లగు,ననేకబాణములు భీమునరదము వొదువం

గని యమ్మొనయోధులు వాహనములు వెస డిగ్గి పెట్టి రాయుధములు నేలన్.

వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు వెట్టి రప్పు డద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబు గాక యాభీమసేనుదెసకు మొగం బగుటయు. 384

క. నరుఁడు గని సత్వరంబుగ, వరుణాస్త్రం బేయుటయును వావిరి నది త
త్పరుషత మానెడునట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుఁడు పెద్ద ప్రబలం చేసెన్. 385

నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట.

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వత్థామ యమ్మహాస్త్రంబు దీపింపం జేసిన నది పేర్చి కార్చిచ్చువాదువుచందంబున సమీరసంపన్నుం జుట్టు ముట్టె నట్లు సమరవిముఖులై యేమియుం గాకున్న ధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనిచలంబున ననలంబు చేతం బొదువం బడినవృకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు దేరు డిగ్గి రిత్తచేతులం బాఱి వారుణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్ద గాలక యున్నయాభీముని రథంబు డిగ్గఁ ద్రోవ డిగక బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 386

తే. ఇమ్మహాస్త్రంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రమ్మఱింప, నెవ్వరికి రామిఁ జేసి కా కేము శక్య
మైన సూరక యుండుదు మయ్య వలవ,దుడుగు నాబుద్ధి విని డిగనుటయును తేరు.

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుండును దోడ్పడ నరదంబు డిగ్గఁ ద్రోచె ని త్తెఱంగునఁ బాండవసైన్యం బంతయు దైన్యంబు నొందుటయు నారాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందె నదనంతరంబ. 388

క. హరి వనుప వారిబలములు, పురికొని వాహనవితానములు శస్త్రాస్త్రో
ద్ధురభంగి నొప్ప నడరెం,గురుసేనలమీఁదఁ దూర్యఘోషము సెలఁగన్. 389

వ. ఆసంరంభంబు సూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమ్మహాస్త్రంబు ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున శక్యంబు గాదట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు ని ట్లగుట గురునకు వరదానకాలంబునం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జావోటములు రెండును నొక్కరూప కావున నమ్మహాసీయాస్త్రంబు పగతుర నోడించి యంతటితోడఁ దెగియెఁ గృష్ణుం డుపాయంబున నప్పరమసాధనంబు గడపి పుచ్చె మన మేమి సేయుద మనుచు నిట్టూర్పు నిగిడించె నవుడు నాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 390

క. నారాయణాస్త్ర మిమ్మెయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
రారాజును ద్రౌణియుఁ దా, రేరూపున సంచరించి రెట్లు గింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమ్మనుజపతికి సూతసూనుం డి ట్లనియె. 392

క ఆమనుజపతికి నశ్వత్థామ యటులు సెప్పుటయు నతఁ డన్యాస్త్ర
స్తోమంబునఁ బాండవసేనామర్దన మాచరింపు నాపుడుఁ గడిమిన్. 393

తే. ద్రౌణి గౌంతేయసేనపై బాణవితతిఁ, బరఁగఁ జేయుచు నాచార్యమరణమంత
రంగసంతాప మొనరింప నక్కజముగఁ,దఱిమి పాంచాలతనయునిఁ దాఁకె నధిప

తే. తాఁకి యిరువదేనమ్ము లుదగ్రవృత్తి, నతనితనువునఁ బఱపి రయంబు మెఱయ
మఱియు నిరువదిమూఁడుగ్రమార్గణములు, నిగుడఁ జేసిన నాతండు వెగడుపడక.
వ. నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396
మ. గురుపుత్రుండు గడంగి సూతు హరులం గోదండముం గేతువున్
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదోద్ధత్యంబునం దాఁకుఁడున్
శర మొక్కంటన మూర్ఛ పుచ్చి వెస ధృష్టద్యుమ్నుఫాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు సేయుటయు వాఁడుం దేరిపై సోలినన్ 397
వ కనుంగొని రోషవిషాదంబులు మనంబునం బెనంగొనం గిరీటియు భీమసేనుండు
నుం గవిసినన్ బాసట లై యె శిశుపాలపౌత్రుం డగుయువరాజును మాళవుండగు
సుదర్శనుండును బౌరవుం డగువృద్ధక్షత్త్రుండునుం గూడికొని యయ్యేవురు నయి
దయిదుసాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం బంచవింశతికాం
డంబుల ఖండించె నిట్లు దొడంగి యందఱకు నన్ని రూపు లై యేపునం బోరు
చుండి ప్రచండ భల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి సుదర్శనుఁ గృ
తాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరవు తేరునుం దలయును నఱికి విశిఖశిఖలం జేదికు
మారు వ్రందించి మదంబున సింహనాదంబు సేసి శంఖం బొత్తినం జిత్తంబులు
గలంగి పాంచాలురుం [1]పాండవబలంబులుం జలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి
భీమార్జును లమ్మొన మరల్చి రప్పుడు పాకశాసనతనయుం డతని నిలు నిలు మని
యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై 398
క. గురుసుత నీదుభుజావి,స్ఫురణము దివ్యాస్త్రవీర్యమును గురుధరణీ
వరుదెసకూర్మియుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుడు నతఁడు దీప్తాకృతి యై 399
మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహాగ్నిజ్వాలికామాలిక
ల్ఛాయసందోహరథవ్రజద్విరదమాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవిసి యేకాక్షౌహిణిం ద్రుంపఁగన్. 400
క. కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుఁడు మడియుదుర శరానలశిఖలన్
సరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగఁ దూర్యఘోషము లెసఁగెన్.
తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్ల వోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మ సృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు క్రీడి మంత్ర, నిష్ఠ యొప్పఁ బ్రయోగించె నృపవరేణ్య
వ. ఆబ్రహ్మాస్త్రంబుచేత నద్భుతం బగునశ్వత్థామయాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం
బగుటయుఁ గైటభాంతకుండును గిరీటియుం బాంచజన్య దేవదత్తంబులు పూ
రించినఁ బాండవసైన్యంబున సింహనాదశంఖభేరీమహారావంబులు సెలంగెఁ

1 పవమానసూనుండు లోనుగాఁ గలపాండవబలంబులు చలం బెడలిపాఱినం బోక నిలిచి యప్పాకశాసనతయుం డమ్మొనల మరల్చి యతని నిలు నిలు మని.

గౌరవసేన లేటమొగంబు నడిచె నప్పు డగ్గురునందనుండు. 403

ఆ. తెల్ల మయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యనికి నింకఁ
గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గా కని,యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి. 404

వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవం బోవ. 405

క. జిగి దొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలో కో డిగ్గె ననఁగ ముందటఁ దోఁచెన్
విగతదురితత్వభాసుం, డగు వేదవ్యాసుఁ డమ్మహాపురుషునకున్. 406

అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పుట.

వ. తోఁచిన విస్మయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంఠుం డగుచు మునీంద్రా
మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు వృథ యయ్యె నిది యేమిమాయయో
యెఱుంగ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకు దుస్సహం బయినయద్దివ్యసాధనంబు
మనుష్యు లగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననవుడు నాతపోధనవర్యుండు
వినుము నీసంశయంబు వాపెద నని యతని కిట్లనియె. 407

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైనయవ్విష్ణుఁ డఖిలలో,కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహితతపము సేసె మైనాకశైలంబు,నందుఁ బెద్దకాల మభవుఁ గుఱిచి. 408

సీ. పవనాశనుఁడు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు నన్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలుపునాతపమున సంతుష్టుఁ డై బాలశశిరేఖ నొప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహాయుధముల వెలిఁగెడుచేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతసమంచితవక్షంబు శోభిల్లఁ గాఁ బొడసూపె శంభుఁ

తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవ్విరూపాక్షునకు ధ,రాతలము జానుపాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండి నుదుటిపై మోడ్పుఁగేలు,భక్తిఁ గదియించి యిట్లని ప్రస్తుతించె.

క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దద్వినిర్మలరక్షా
ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, రేవారల కైన నీవ యిత్తు మహేశా. 410

క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖిత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగు,కరుణాతిశయంబుఁ బడసి కాదె కపర్దీ. 411

క. వేదములు [1]ధర్మవాచక,వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుధా
త్రీదేవోత్కరము భవ,త్ప్రాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా. 412

క. నినుఁ దనుఁగా నతినిర్మల, మనస్సమాధిప్రకర్షమగ్నత వలనం
గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృత మొందుఁ బశుపతీ.

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజియించునాకు
ననన్యసులభప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణు
దేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పరమేశ్వరుండు నీవు నరసురగంధర్వ
కిన్నరగరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమతేజోవిరాజమానుండ వై

1 ధర్మవాక్చయ.

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల నగ్నిజలంబుల నశనినార్ద్రంబునను శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లే కుండం గల యవి దొడరిన నన్నైన జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నన్నారాయణుం డవిజయ్యుం డై నెగడె నతనియంద జనియించిననరుండును నట్టివాఁ డై కూడి సంచరించు నరసఖుం డగుతద్దేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్మోహనుం డై విహరించు నమ్మహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాపనంబు సేయుటకు నై వలసినయప్పు డెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినోదింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుండు వెండియు ని ట్లనియె. 414

క. నీవుఁ దపస్తేజోవి,ద్యావిభవసమగ్రమూర్తి వగు దైనను నీ
కే వినిపించెదఁ దెలియం, గా వినువారలకు నీకుఁ గలయంతరముల్. 415

తే. శుభ్రమగునుర్విమృత్తిక సురుచిరంపు బ్రతిమగావించికొని యందుఁ బరమునావ
హించి పూజావిశేషంబు లెల్ల జేసి, నీవు దొలుమేనఁ గొలిచితి నిష్ఠతోడ. 416

క. వారలు లింగాధిష్ఠా, నారూఢుం గా నొనర్చి యర్చించిరి భ
వ్యారాధనపరు లై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్. 417

వ. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును లింగంబునందుఁ బూజించుట యర్చయం దారాధించుకంటె ననేకగుణంబు లెక్కుడు గావున లింగార్చనపరు లగువారల నర్చారాధకుండ వగునీకు నెట్లు జయింపవచ్చు మీమీపూర్వజన్మంబులయర్చనంబులఫలంబులు దారతమ్యంబులతో ననుభవింపవలవదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ పులకితాంగుండును సమాహితాంతరంగుండు నై రుద్రునిం దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి పరాశరనందనున కభివందనంబు సేసిన నమ్మహాముని యంతర్ధానంబు సేయఁ దానును మరలి వచ్చి నిజరథారూఢుం డై యరుణగభస్తియస్తగిరిసమీపంబున కరుగుటఁ గనుంగొనుచుఁ గురుపతిపాలికిం జని యతనికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాఁ డై బలంబులఁ దివియ నియమించె నట్లు దిరిగి దీనంబు లగునాననంబులతోడం గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగం బొంగారినసముద్రంబు చందంబున నుల్లసిల్లుసైన్యంబు మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగునంతరకరణంబులతోఁ గృష్ణోపలాలితు లగుచు నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజయుండు. 418

వేదవ్యాసమునీంద్రు డర్జునునకుఁ బరమేశ్వరుమహిమ సెప్పుట

మ. మహనీయాకృతి సంయమిప్రవరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ
యు హుతాగ్నిప్రతిమానతేజుఁ గరుణాయుక్తుం బ్రతీపాన్వయో
ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుఁ బుణ్యున్ జయా

సహాయుఁడై వచ్చినవాని నాగమసుఖావాసాననాంభోరుహున్. 419

వ. అంతంతం గనుంగొని యత్యంతవినయసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు సేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి కృతాంజలి యై సుప్రసన్నం బగునమ్మహామునివదనంబు వీక్షించి. 420

తే. అనఘ ధరింపు మహాత్మ కయ్యమున నేను, శాత్రవుల నేయఁబూనుచో శరభసముగ
నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమి నడుగు, లిడక పావకనిభమూర్తి యెసక మెసఁగ.

చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దనకేల నుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ
బొరిఁ బొరి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలపరంపరల్ గిరం
బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్పఁగ నే వెనుకన్ శరంబులం
గురియుచుఁ జంపినాఁడ ననికొందు జయంబు సముద్భటంబుగన్. 422

క. ఆపూరుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం
జెప్ప వలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్టు లనియె నమ్ముని ప్రీతిన్ 423

వ. నీయడిగినయతండు 428

ఉ. ఆదికి నాదిలోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డవ్యయుండు వే
దాదిపవిత్రవాచకస[1]హస్రపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం
హోదళనప్రకారకశుభోదయకారణదివ్యనాముఁ డం
బాదయితుండు దృఙ్మహితఫాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికిన్. 425

క. యోగీంద్రచిత్తకమలా, భోగమధుపవిభుఁడు ప్రకృతిపురుషాత్ముఁడు ని
ర్భోగస్వరూపుఁ డవ్యక్తాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్ములకున్. 426

ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుఁడు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల
త్కాలమహానలప్రశమకప్రచురామృతవృష్టివిస్ఫుర
ద్బాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిదారణక్రియా
లోలపరశ్వథుండు [2]సకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్. 421

వ. అని ప్రశంసించి కవ్వడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱిచి దక్షమఖమథన త్రిపురమర్దనాదు లగునద్దేవునిదివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశుపతిశివప్రముఖంబు లగుతదీయభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగునర్థంబు దెలియ నిర్వచనంబు సేసి యట్టిపరమేశ్వరుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి సేసె నతనిం గని పెన్నిధిఁ గన్నపేదవోలెం గృతార్థుండవై తయ్యంధకాసురభంజను కతంబునం గడిందిపగ అడంగుదు రయ్యాదిమథనుర్థరుం డివ్విధంబున వైరివధం బాపాదింప నీకు గెలుపు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబు పెంపునం దొల్లి సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రియంబుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి సనక యిత్తెఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణ్యాత్ముండ వప్పర

1 మగ్రపరిస్ఫుటగోచరుండు. 2 కుశలుండు గలం డఘతాపశాంతికిన్.

మాత్మ నాత్మ నిలిపి నమస్కరింపు మాసర్వలోకశరణ్యుని శరణంబు సొరు
మక్కరుణాకరుండు శరణాగతులకునాయురారోగ్యైశ్వర్యాదిసకలాభిమతంబులు
నిత్యంబురుగాఁ బ్రసాదించు నని నిర్దేశించిన నయ్యర్జునుండు దండప్రణామ
పూర్వకంబుగా భక్తిరసాయత్తం బగుచిత్తంబునం జంద్రధరు నెలకొల్పి
సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్యవతేయుచరణంబుల కెఱంగిన నమ్మునీంద్రుం
డయ్యింద్రనందను నభినందించి సుఖివి గ మ్మని దీవించి [1]విజయంచేసె నని
యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె నని జనమేజయునకు వైశంపాయ
నుండు సెప్పుటయు. 428

క. మునివర ద్రోణునివృత్తము, విని సంతుష్టుండ నైతి విను వేడుక నా
మనమునఁ దోడ్తో నొదవెడు, వినిపింపు దగంగ మీా దివ్యత్తాంతంబున్. 429

వ. అని యడుగుటయు. 430

చ. అమరకిరీటకోటికలితారుణరత్నమరీచివీచికా
సముదయఖేలనోల్లసనచారుపదాంబుజకాంతిపూర దు
ర్దమ[2]దనుసూనుసంచయవిదారణ [3]చిత్తవిహార బోధనా
గమహితవాదనిర్వహణకౌతుకమిశ్రిత రతీతాశ్రితా. 431

క. జనవినుతబాదరాయణ, మునీంద్రవాగమృతనిధిసముద్భూతాహ్లా
దనకీర్తిసుధాకిరణా, వినతాఖిలభద్రకరణ విశ్రుతచరణా. 432

మాలిని. అమృతమయవిలాసా యాగభోగోద్వికాసా
విమలహృదయరమ్యా వీతరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
శమదమపరివర్తీ శాశ్వతానందమూర్తీ. 433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగతంబున ద్రోణపర్వంబు
నందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

---

1 నిజేచ్ఛం జనియె నని. 2 దనుజానుశాసన విధానతచిత్తవిహార. 3 ఖి...